מנורה מבטחים
ביטוח בע"מ

דוח תקופתי
לשנת 2011

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

מנורה מבטחים
ביטוח בע"מ

דוח תקופתי לשנת 2011

פרק א: תיאור עסקי התאגיד

פרק ב: דוח הדירקטוריון

פרק ג: דוחות כספיים

פרק ד: פרטים נוספים על התאגיד

פרק ה: נספחים

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

מספר חברה: 520042540
משרד ראשי: רח' אלנבי 115, תל אביב, 61008
מוקד שירות לקוחות ארצי: 03-7107777
פקס: 03-7107788 www.menora.co.il

מנורה מבטחים
ביטוח בע"מ

פרק א':
תיאור עסקי התאגיד

תוכן עניינים

	הגדרות	5
.1	תיאור ההתפתחות הכללית של עסקי התאגיד	7
1.1	פעילות התאגיד ותיאור התפתחות עסקיו	7
1.2	תרשים מבנה אחזקות הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2011	7
1.3	תחומי פעילות	8
1.4	השקעות בהון התאגיד ועסקאות במניותיו	9
1.5	חלוקת דיבידנדים	9
.2	מידע כספי לגבי תחומי הפעילות של החברה	13
2.1	ריכוז תוצאות הפעילות	13
2.2	מידע כספי לפי תחומי הפעילות של התאגיד	14
.3	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	23
3.1	מידע כללי על תחום הפעילות	23
3.2	מוצרים ושירותים	52
3.3	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים	59
3.4	לקוחות	61
3.5	שיווק והפצה	62
3.6	ביטוח משנה	65
3.7	ספקים ונותני שירותים	65
3.8	תחרות	66
3.9	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה	69
.4	ביטוח רכב חובה	71
4.1	מידע כללי על תחום הפעילות	71
4.2	מוצרים ושירותים	78
4.4	לקוחות	78
4.5	שיווק והפצה	79
4.6	ביטוח משנה	79
4.7	ספקים ונותני שירותים	80
4.8	תחרות	80
4.9	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה	81
.5	ביטוח רכב רכוש	83
5.1	מידע כללי על תחום הפעילות	83
5.2	מוצרים ושירותים	86
5.3	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים	87
5.4	לקוחות	87
5.5	שיווק והפצה	88
5.6	ביטוח משנה	88
5.7	ספקים ונותני שירותים	88
5.8	תחרות	89
5.9	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה	89
.6	ביטוח כללי אחר	91
6.1	מידע כללי על תחום הפעילות	91
6.2	מוצרים ושירותים	96
6.3	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים	99
6.4	לקוחות	100
6.5	שיווק והפצה	100
6.6	ביטוח משנה	101
6.7	ספקים ונותני שירותים	102
6.8	תחרות	103
.7	ביטוח בריאות	105
7.1	מידע כללי על תחום הפעילות	105
7.2	שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיותו ובתמהיל הלקוחות	108
7.3	גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם	109
7.4	תחליפים למוצרי תחום הפעילות	109
7.5	מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום	109
7.6	שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום	109

7.7	מוצרים ושירותים	109
7.8	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים	110
7.9	שיווק והפצה	112
7.10	ביטוח משנה	113
7.11	ספקים ונותני שירותים	113
7.12	תחרות	113
8.	תיאור עסקי התאגיד - עניינים הנוגעים לפעילות הקבוצה בכללותה	117
8.1	סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד	117
8.2	מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד	120
8.3	השקעות	135
8.4	ביטוח משנה	141
8.5	ספקים ונותני שירותים	144
8.6	הון אנושי	145
8.7	שיווק והפצה	152
8.8	רכוש קבוע ומתקנים	154
8.9	עונתיות	155
8.10	נכסים לא מוחשיים	157
8.11	הליכים משפטיים	158
8.12	מימון	158
8.13	דירוג ודירוג אשראי	159
8.14	מיסוי	159
8.15	יעדים ואסטרטגיה עסקית	159
9.	משטר תאגידי	167
9.1	כללי - ישיבות הדירקטוריון וועדותיו	167
9.2	ועדות דירקטוריון	169
9.3	קצין ציות	171
9.4	קוד אתי	172
10.	ניהול סיכונים	175
10.1	מדיניות ניהול הסיכונים	175
10.2	תהליכי העבודה	175
10.3	דיון בגורמי סיכון	175
10.4	עמדת הדירקטוריון בעניין אופן ניהול הסיכונים	179

חלק א': פעילות התאגיד
ותיאור התפתחות עסקיו

דוח זה נערך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998 ובהתאם לחוזרי המפקח על הביטוח מס' 2006-1-3 ומס' 2007-1-1, ומס' 2010-1-4, אשר החילו את תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970, על מבטחים, בשינויים המתחייבים מאופי פעילותם, לעיתים, תוך קביעת פירוט שונה מהנדרש לפי התקנות האמורות, וכן בהתאם לחוזרים נוספים שפורסמו על ידי המפקח מעת לעת.

פרק זה בדוח התקופתי, העוסק בתיאור החברה, התפתחותה ועסקיה ותחומי פעילותה, כולל גם מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על האינפורמציה הקיימת בחברה במועד פרסום הדוח וכולל את הערכות החברה או כוונותיה, נכון למועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על ידי הופעת מילים כגון: "החברה/הקבוצה מעריכה", "החברה/הקבוצה סבורה", "בכוונת החברה/הקבוצה", "צפוי/ה" וכדומה, אך ייתכן כי מידע זה יופיע גם בניסוחים אחרים. מידע צופה פני עתיד המופיע בדוח זה מתייחס אך ורק למועד בו הוא נכתב. החברה אינה מתחייבת לעדכן או לשנות מידע זה ככל שמידע נוסף או שונה בקשר למידע כאמור יגיע לידיעתה.

פרק זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח ו/או תקנון, לפי העניין.

יש לקרוא את הדוח התקופתי, על כל חלקיו, כמקשה אחת.

הגדרות

למונחים המפורטים להלן תהיה בפרק תיאור עסקי התאגיד המשמעות הרשומה לצידם, אלא אם נאמר במפורש אחרת:

"**איגרת חוב מיועדת**" - איגרות-חוב ממשלתיות לא סחירות בעלות תשואה מובטחת המונפקות לקרנות פנסיה ולחברות ביטוח, מכוח חוק המילווה (חברות ביטוח), התשכ"ג-1962, ומתוקף הסכמים שנחתמו עימן;

"**גוף מוסדי**" - מבטח וחברה מנהלת;

"**דמי ביטוח**", "**פרמיה**" - הסכום שעל המבוטח לשלם למבטח בהתאם לתנאי הפוליסה לרבות דמים;

"**דמי גמולים**" - הסכום שמשלם עמית (שכיר, עצמאי ומעסיק) בקרן פנסיה או עמית בקופת גמל עבור הביטוח הפנסיוני או החיסכון בקופת הגמל, לפי העניין;

"**דמים**" - סכומים המשולמים על ידי המבוטח לכיסוי הוצאות המבטח, כגון: דמי רישום, או לכיסוי תשלומי חובה כגון: מסים והיטלים שונים;

"**הדוחות הכספיים**" - הדוחות הכספיים המבוקרים של החברה ליום 31 בדצמבר 2011;

"**השקעות חופשיות**" - השקעות של נכסי הקבוצה שלא באמצעות איגרות חוב מיועדות;

"**חברה מנהלת**" - חברה המנהלת קרן פנסיה או קופות גמל אשר קיבלה רישיון לכך, בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;

"**חוזרי המפקח**" - חוזרים, ניירות עמדה והבהרות המתפרסמים על ידי הממונה או המפקח;

"**חוק הייעוץ הפנסיוני**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), התשס"ה-2005;

"**חוק השקעות משותפות בנאמנות**" - חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994;

"**חוק החברות**" - חוק החברות, התשנ"ט-1999;

"**חוק חוזה הביטוח**" - חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981;

"**חוק הפיקוח**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח), התשמ"א-1981;

"**חוק ניירות ערך**" - חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968;

"**חוק הפלת"ד**" - חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975;

"**חוק קופות הגמל**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;

"**חיתום**" - תהליך אישור הצעת הביטוח ופעולת תמחור הפוליסה המבוצעת, בין היתר, בעזרת הנחות אקטואריות;

"**חתם**" - מי שהתחייב בהתחייבות חיתומית;

"**מוצר פנסיוני**" - כהגדרתו בחוק הייעוץ הפנסיוני;

"**המפקח**" או "**המפקח על הביטוח**" או "**הממונה**" - הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר שהוא גם המפקח על הביטוח, כהגדרתו בחוק הפיקוח;

"**פקודת מס הכנסה**" או "**הפקודה**" - פקודת מס הכנסה [נוסח חדש];

"**פרמיה שהורווחה**" - פרמיה המתייחסת לשנת הדוח;

"**שייר**" - יתרת סיכון המוטלת על המבטח לאחר העברת חלק מהסיכון למבטח משנה;

"**תקנות דרכי ההשקעה**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001;

"**תקנות ההון המינימאלי**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מינימאלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998;

"**תקנות החישוב**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984;

"**תקנות פרטי דין וחשבון**" - תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998;

"**תקנות קופות הגמל**" - תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964;

S&P - Standard & Poor's - חברת דירוג אשראי בינלאומית;

למען הנוחיות, בפרק זה, תהיינה לקיצורים הבאים, המשמעות הרשומה לצידם, אלא אם כן צוין במפורש אחרת:

"**החברה**" ו/או "**מנורה מבטחים ביטוח**"- מנורה מבטחים ביטוח בע"מ;

"**הקבוצה**" - החברה והחברות שבשליטתה, במישרין או בעקיפין;

"**מנורה מבטחים גיוס הון**" - מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ;

"**מנורה מבטחים גמל**" - מנורה מבטחים גמל בע"מ, חברה קשורה של החברה;

"**מנורה מבטחים החזקות**" - מנורה מבטחים החזקות בע"מ;

"**מנורה מבטחים מהנדסים**" - מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ (בשמה הקודם - החברה לניהול קרן ההשתלמות למהנדסים בע"מ), חברה קשורה של החברה;

"**מנורה מבטחים נדל"ן**" - מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ, חברה קשורה של החברה;

"**מנורה מבטחים פנסיה**" - מנורה מבטחים פנסיה בע"מ;

"**מנורה מבטחים פיננסים**" - מנורה מבטחים פיננסים בע"מ, חברה קשורה של החברה, והחברות בשליטתה, אלא אם כן צוין במפורש אחרת;

"**סוכנות אורות**" - אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ;

"**קבוצת מנורה מבטחים**" - מנורה מבטחים החזקות בע"מ, החברה האם של החברה, והחברות שבשליטתה;

"**שומרה**" - שומרה חברה לביטוח בע"מ והחברות שבשליטתה, אלא אם כן משתמע או צוין במפורש אחרת.

1. תיאור ההתפתחות הכללית של עסקי התאגיד

1.1 פעילות התאגיד ותיאור התפתחות עסקיו

1.1.1 בשנת 1935 נתאגדה בישראל (פלשתינה) החברה האם של החברה, בשם **משרד לאחריות כללית בע"מ (כיום: מנורה מבטחים החזקות)**, וזאת כחברה פרטית שעיסוקה בענפי הביטוח השונים, בשם משרד לאחריות כללית בע"מ (להלן, לצורך ס"ק זה: "**החברה האם**").

1.1.2 בשנת 1998, בוצע הליך של פיצול עסקי הביטוח של החברה האם, כך שהועברו אל החברה, אשר נתאגדה בשנת 1995 כחברה פרטית בשם בני ראובן יזמים (1995) בע"מ. עובר להליך הפיצול, שינתה החברה האם את שמה ל- מנורה מבטחים החזקות ובמקביל, שינתה החברה את שמה ל- מנורה חברה לביטוח. בשנת 2006, שינתה החברה את שמה שוב, לשמה הנוכחי - מנורה מבטחים ביטוח.

1.1.3 בשנת 2001 מוזגה מנולייף - מנורה חברה ישראלית לביטוח חיים בע"מ, חברה בת של החברה, שעסקה בתחום ביטוח החיים, לתוך החברה.

1.2 תרשים מבנה אחזקות הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2011

להלן תרשים סכמטי של מבנה האחזקות של הקבוצה, נכון למועד הדוח. רשימה מלאה של החברות המוחזקות של החברה מפורטת בחלק הרביעי לדוח התקופתי, במסגרת תקנה 11 לתקנות ניירות ערך ("**דוח פרטים נוספים**").

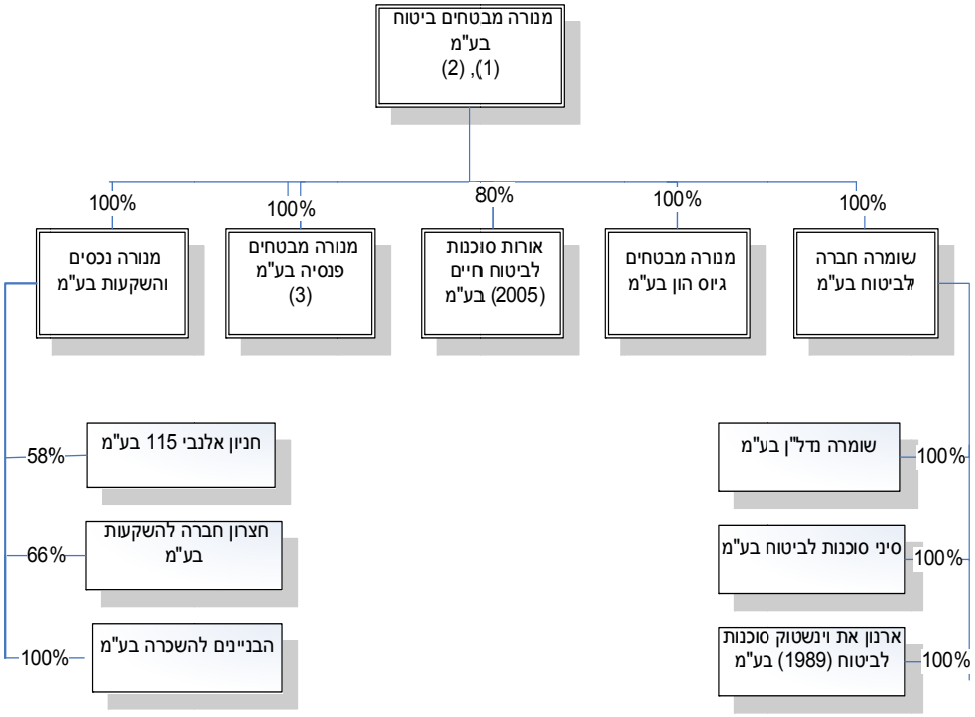

(1) התרשים כולל חברות בהן מתבצעת פעילות עיקרית ומהותית של הקבוצה. לקבוצה חברות בנות וחברות לא פעילות נוספות שאינן מתוארות בתרשים.

(2) לגופים המוסדיים בקבוצה השקעות בנדל"ן בחו"ל, באמצעות החברה ותאגידי ביניים שונים, אשר אינם מתוארים בתרשים.

(3) לאחר תאריך המאזן, ביום 15 בפברואר 2012, חולקו מניות מנורה מבטחים פנסיה כדיבידנד בעין למנורה מבטחים החזקות, וממועד זה מנורה מבטחים פנסיה הינה חברה בת של מנורה מבטחים החזקות. לפרטים נוספים ראה סעיף 1.2.1 להלן.

1.2.1 החל מחודש אוקטובר 2004 מנהלת החברה, באמצעות מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (בשמה הקודם: מבטחים קרנות פנסיה בע"מ) (להלן: "**מנורה מבטחים פנסיה**"), חברה בבעלותה ובשליטתה המלאה של החברה, את קרן הפנסיה החדשה המקיפה - "מבטחים החדשה" (בשמה הקודם: "מבטחים יותר"), שהינה קרן הפנסיה החדשה הגדולה בישראל (להלן: "**מבטחים החדשה**") ואת קרן הפנסיה הכללית "מבטחים החדשה פלוס" (בשמה הקודם: "מבטחים משלימה"). ביום 15 בפברואר, 2012, לאחר תאריך המאזן, חילקה החברה את מניות מנורה מבטחים פנסיה, כדיבידנד בעין, לחברה. החל ממועד זה, מנורה מבטחים פנסיה הינה חברה בת של מנורה מבטחים החזקות. לפרטים נוספים ראה ובאור 36 לדוחות הכספיים.

1.2.2 בחודש דצמבר 2007, רכשה החברה את מלוא מניות שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "**שומרה**"). זמן קצר לאחר מועד רכישת שומרה, בחודש דצמבר 2007, רכשה שומרה את מלוא מניות סיני מורשי חיתום סוכנות לביטוח (1989) בע"מ (בשמה הנוכחי: "ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ") (להלן: "**סוכנות ארנון את וינשטוק**"). שומרה עוסקת בעיקר בתחומים של ביטוח רכב (חובה ורכוש) וביטוח רכוש וכן מחזיקה בסוכנויות הביטוח סיני סוכנות לביטוח בע"מ וסוכנות ארנון את וינשטוק ובנכסי נדל"ן (באמצעות שומרה נדל"ן בע"מ).

1.2.3 בנוסף, לחברה השקעות במספר חברות בנות נוספות כמתואר בתרשים שלעיל. חלק מנכסי הנדל"ן - משרדים ומקרקעין - של החברה מוחזקים על ידי מנורה מבטחים נכסים והשקעות בע"מ.

1.2.4 ביום 29 במרס 2011 חתמה החברה על הסכם לרכישת מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לפיתוח תעשייה בישראל בע"מ. ביום 4 במרס 2012, לאחר תאריך המאזן, הושלמה העסקה, לאחר קיום כל התנאים המתלים, לרבות אישור בית המשפט למיזוג ואישור רשות המסים. לפרטים נוספים ראה סעיף 15.5 לדוח הדירקטוריון וכן באור 41א' לדוחות הכספיים.

1.3 תחומי פעילות

הקבוצה עוסקת בתחומי הפעילות הבאים:

1.3.1 **<u>ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח</u>:** תחום פעילות זה כולל את פעילויות ביטוח החיים, המנוהלות באמצעות החברה, והכוללת חיסכון פנסיוני במסגרת פוליסת ביטוח ובנוסף כיסוי לאירועים ביטוחיים הנובעים מסיכונים שונים במהלך חיי הפרט, כגון: ביטוח למקרי מוות, נכות ואובדן כושר עבודה. בנוסף, בתחום החיסכון ארוך הטווח, הקבוצה מנהלת קרנות פנסיה, באמצעות חבה הבת - מנורה מבטחים פנסיה.

1.3.2 **<u>ביטוח כללי</u>:** הפעילות בביטוח כללי מנוהלת באמצעות החברה ושומרה וכוללת את תחומי הפעילויות הבאים:

1.3.2.1 **<u>ביטוח רכב חובה</u>:** פעילות התחום הינה מתן כיסוי ביטוחי לנזק גוף שנגרם כתוצאה משימוש בכלי רכב מנועי, כנדרש על פי דין. הפעילות כוללת שיווק ומכירה של פוליסות ביטוח רכב חובה.

1.3.2.2 **<u>ביטוח רכב רכוש</u>:** תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות לביטוח נזקי רכוש לרכב, לרבות נזקי צד ג' הנגרמים על ידי כלי רכב מבוטחים.

1.3.2.3 **<u>ביטוח כללי אחר</u>**: תחום זה כולל את יתר ענפי הביטוח הכללי, שאינם נכללים בענפי ביטוח רכב חובה או ביטוח רכב רכוש. הביטוחים העיקריים בתחום זה הינם ביטוחים מסוג חבויות, ביטוח רכוש וביטוח בריאות (טווח קצר) וכן פעילויות שלא נכללו בתחומי פעילויות אחרים.

להלן פירוט הענפים העיקריים הנכללים בתחום ביטוח כללי אחר:

<u>ביטוח חבויות</u>: ענף זה כולל את פעילות הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות לביטוח חבויות כלפי צדדי ג'.

<u>ביטוח רכוש</u>: במסגרת ענף זה פועלת הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות ביטוח רכוש אשר אינו נכלל במסגרת הפוליסות המוצעות בתחום ביטוח רכב רכוש.

ביטוח בריאות (טווח קצר): במסגרת ענף זה פועלת הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות, פרט וקבוצתיות, לביטוח תאונות אישיות ולביטוח מחלות ואשפוז (ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוח עובדים זרים ותיירים)[1].

יצויין, כי החל מיום 1 בינואר 2012, לאחר תאריך המאזן, הועברו מרבית ביטוחי בריאות, הנכללים בתחום ביטוח כללי, לתחום הבריאות (ראה סעיף 1.3.3 להלן).

יתר ענפי ביטוח כללי: לחברה פעילויות אחרות, לא מהותיות בענפי ביטוח כללי כגון: ביטוח ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות, ביטוח ערבות חוק המכר, ביטוח דמי מחלה (לכיסוי חבות מעסיקים כלפי עובדיהם לתשלום ימי מחלה, על פי דין) וסיכונים אחרים.

1.3.3 **ביטוח בריאות**: החל מיום 1 בינואר 2011, ובשל שינוי במבנה הארגוני של הקבוצה, מוגדר ענף ביטוח בריאות כתחום פעילות נפרד אשר מאחד תחתיו פוליסות ביטוח בריאות שונות לטווח ארוך, וכן מדווח כמגזר נפרד החל מדוחות הכספיים של החברה לרבעון הראשון של שנת 2011. תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות מענפי הבריאות לטווח ארוך, ובכללן ביטוח מחלות ואשפוז, ביטוחי שיניים, ביטוח סיעודי וביטוח מחלות קשות. הביטוח נעשה במסגרת פוליסות מסוג פרט וקולקטיבים. הפוליסות הנמכרות במסגרת הענפים האמורים מכסות את מגוון הנזקים (למעט מוות ממחלה) הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות. תחום זה מנוהל בקבוצה באמצעות מנורה מבטחים ביטוח.

יצויין, כי החל מיום 1 בינואר 2012, תחום בריאות, מאחד תחתיו גם את מרבית פוליסות ביטוח הבריאות השונות לטווח קצר, אשר הועברו אליו מתחום הביטוח הכללי.

1.3.4 כמו כן, מחזיקה הקבוצה בשלוש סוכנויות ביטוח: סוכנות ארנון את וינשטוק וסיני סוכנות לביטוח בע"מ, באמצעות שומרה, וסוכנות אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ (להלן: "**סוכנות אורות**"), באמצעות החברה, והכל כמפורט בתרשים מבנה ההחזקות של החברה.

תיאור תחומי הפעילות של הקבוצה יעשה בנפרד, למעט בעניינים הנוגעים לכלל תחומי הפעילות של הקבוצה, אשר יתוארו יחדיו, במסגרת סעיף 8 להלן.

1.4 השקעות בהון התאגיד ועסקאות במניותיו

לא בוצעו השקעות בהון החברה בשנתיים שקדמו למועד דוח זה.

1.5 חלוקת דיבידנדים

בשנים 2009 ו- 2010 לא חולק דיבידנד. בחודש מאי 2011, חילקה החברה דיבידנד במזומן למנורה החזקות בסך של 100 מיליוני ש"ח. כמו כן, לאחר תאריך המאזן, חילקה החברה, את מניות מנורה מבטחים פנסיה, כדיבידנד בעין למנורה מבטחים החזקות. לפרטים נוספים בנוגע לחלוקת הדיבידנדים ולמגבלות לגבי חלוקתם, ראה סעיפים 2.1.1, 3.4 בדוח הדירקטוריון וכן באור 15ו' בדוחות הכספיים.

---

1 ענף מחלות ואשפוז כולל גם ביטוח הוצאות רפואיות וביטוח שיניים, אך מאחר והפוליסות בענפים אלו הינן פוליסות לטווח ארוך, נכללו בתחום בריאות, החל מיום 1 בינואר 2011 (לפרטים נוספים ראה סעיף 7 להלן).

חלק ב': מידע כספי על תחומי הפעילות של התאגיד

2. מידע כספי לגבי תחומי הפעילות של החברה

2.1 ריכוז תוצאות הפעילות

בסעיף זה מובאים נתונים בדבר תוצאות הפעילות של הקבוצה. בנוסף לנתונים המוצגים בסעיף זה, ראה הסברים לתוצאות בהמשך דוח זה, במסגרת תיאור המידע בכל תחום פעילות של הקבוצה וכן בדוח הדירקטוריון.

מידע כספי אודות תוצאות תחומי הפעילות (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
רווח (הפסד) מתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך	(22,595)	163,254	192,191
רווח מתחום ביטוח רכב חובה	126,375	78,570	74,946
רווח (הפסד) מתחום ביטוח רכב רכוש	(47,083)	6,367	40,129
רווח מתחום ביטוח כללי אחר	45,260	71,603	100,098
רווח מתחום ביטוח בריאות	51,290	11,826	99,234
רווח מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים	(90,986)	(99,774)	(93,270)
אחר*	(49,643)	24,002	4,583
רווח לפני מסים על הכנסה	12,618	255,848	417,911
מסים על הכנסה	16,458	92,661	145,852
רווח (הפסד) נקי מפעילויות נמשכות	(3,840)	163,187	272,059
רווח נקי מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים	57,153	62,215	55,147
רווח נקי	**53,313**	**225,402**	**327,206**
מיוחס ל:			
בעלי המניות של החברה	52,782	225,061	327,031
זכויות שאינן מקנות שליטה	531	341	175
רווח (הפסד) נקי	**53,313**	**225,402**	**327,206**

	2011	2010	2009
רווח (הפסד) כולל מתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	(35,348)	181,919	263,216
רווח כולל מתחום ביטוח רכב חובה	73,872	83,815	187,921
רווח (הפסד) כולל מתחום ביטוח רכב רכוש	(55,297)	7,248	64,941
רווח כולל מתחום ביטוח כללי אחר	26,782	73,262	139,013
רווח כולל מתחום ביטוח בריאות	47,046	13,643	102,359
רווח כולל מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים	(90,986)	(99,774)	(93,270)
אחר*	(82,782)	19,449	74,602
רווח (הפסד) כולל לפני מסים על הכנסה	(116,713)	279,562	738,782
מסים על הכנסה (הטבת מס)	(26,210)	99,205	257,396
רווח (הפסד) כולל מפעילויות נמשכות	(90,503)	180,357	481,386
רווח כולל מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים	57,153	62,215	55,147
רווח (הפסד) כולל	**(33,350)**	**242,572**	**536,533**
מיוחס ל:			
בעלי המניות של החברה	(33,881)	242,231	536,358
זכויות שאינן מקנות שליטה	531	341	175
רווח (הפסד) כולל	**(33,350)**	**242,572**	**536,533**

*) כולל בעיקר הוצאות מימון, תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משוייכות לתחום פעילות מוגדר.

2.2 מידע כספי לפי תחומי הפעילות של התאגיד

2.2.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

ביטוח חיים (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
פרמיות ברוטו	1,681,061	1,700,893	1,537,507
פרמיות בשייר עצמי	1,562,482	1,587,702	1,425,186
דמי ניהול, נטו	94,232	193,325	79,307
רווח (הפסד) לפני מיסים	(113,581)	63,480	98,921
רווח (הפסד) כולל לפני מיסים	(126,334)	82,145	169,946
סך התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	16,521,028	16,454,455	14,535,258
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	4,775,848	4,591,071	4,330,739
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	11,745,180	11,863,384	10,204,519

קרנות פנסיה (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
דמי גמולים שנגבו	4,976,058	4,203,323	3,650,839
הכנסות מדמי ניהול, נטו	323,313	279,447	246,964
רווח לפני מיסים	90,986	99,774	93,270
רווח כולל לפני מיסים	90,986	99,774	93,270
סכום נכסים מנוהלים	37,628,016	34,114,481	27,811,825

לפירוט בדבר התפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח החיים וחסכון ארוך טווח ובכלל זה התפתחות הפרמיות ודמי הגמולים, התפתחות הכנסות מדמי ניהול בפנסיה וכן התפתחות הרווח (ההפסד) והרווח (ההפסד) הכולל, לפני מסים, ראה סעיפים 3.1, 3.2 ו- 4.4.1 לדוח הדירקטוריון ובאור 19 לדוחות הכספיים.

2.2.2 ביטוח רכב חובה (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	634,780	602,065	621,979
פרמיות בשייר עצמי	620,373	490,029	600,968
רווח לפני מיסים	126,375	78,570	74,946
רווח כולל לפני מיסים	73,872	83,815	187,921
סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו	2,460,992	2,365,254	2,178,784
הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו	280,670	262,020	259,302
תביעות תלויות:	-	-	-
הערכה אקטוארית	1,980,161	1,941,557	1,836,849
תוספת/גריעה בין הערכה האקטוארית להפרשה בדוחות הכספיים	190	17	28
סכום צבירה	199,971	161,660	82,605

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח רכב חובה, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות והרווח לפני מיסים, ראה סעיף 4.3 להלן וכן סעיף4.4.2.1 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

התפלגות הרווח בשייר של תחום הפעילות (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
רווח (הפסד) בגין השנים הפתוחות*	(15,493)	15,922	22,863
שנת חיתום שהשתחררה	2008	2007	2006
רווח בגין שנת החיתום שהשתחררה	78,507	40,418	15,010
התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות	63,361	22,230	37,073
סה"כ רווח שדווח	126,375	78,570	74,946
פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות	(16,664)	17,093	13,530
הפסד מעסקי הפול	(5,274)	(33,451)	(16,397)

*) הרווח (הפסד) בגין שנים פתוחות כולל את הרווח (הפסד) בגין פעילות שלא נכללה בחישוב העתודות.

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בדבר התפלגות הרווח (ההפסד) בשייר, ראה סעיף 4.4.2.1 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

נתונים בדבר שנות החיתום 2011 - 2004 (באלפי ש"ח):

		שנות חיתום פתוחות			שנות חיתום סגורות					
שנת חיתום		**2011**	**2010**	**2009**	**2008**	**2007**	**2006**	**2005**	**2004**
פרמיה ברוטו (כולל דמים)	(1)	642,737	603,110	622,253	557,314	529,829	497,166	508,804	479,770
רווח (הפסד) בשייר בגין שנת החיתום מצטבר לתאריך 31.12.2011	(2)	(7,658)	(558)	6,293	85,605	56,957	42,804	62,700	125,902
עודף הכנסות על הוצאות בשייר	(3)	40,448	49,521	99,889	-	-	-	-	-
השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווח / העודף המצטבר בגין שנת החיתום	(4)	16,233	36,042	86,876	100,012	105,917	102,034	104,500	107,139

1. החל משנת 2004 ועד לשנת 2011 חל גידול בפרמיות בעיקר עקב הגידול בהיקף המכירות. בשנת 2010 נרשמה ירידה בפרמיות, כתוצאה מתיקון חקיקה לפיו הועברה האחריות בגין ההוצאות הרפואיות לקופות החולים, תוך העברת 9.4% מהפרמיות לקרנית- קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים.

2. בשנים 2004-2006 חלה שחיקה ברווחיות עקב תחרות והורדת תעריפים. החל משנת 2007 חלה עלייה ברווחיות עקב שיפור בחיתום ובתעריפים. בשנת החיתום 2011 נרשם הפסד (לא כולל הצבירה), עקב מדיניות החברה שלא להוון התביעות התלויות, בעוד דמי הביטוח הנגבים מחושבים בהנחת היוון.

3. בשנת 2011 עודף ההכנסות משקף פרמיה מורווחת של חצי שנה בלבד. הירידה בעודף ההכנסות בשנים 2009-2011 נובעת מכך שטרם הצטברו הכנסות מהשקעות.

4. הירידה בהכנסות מהשקעות נובעת מכך שעל פני השנים טרם הצטברו רווחי השקעות.

2.2.3 ביטוח רכב רכוש (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	904,352	902,069	877,843
פרמיות בשייר עצמי	740,669	668,572	675,426
רווח (הפסד) לפני מיסים	(47,083)	6,367	40,129
רווח (הפסד) כולל לפני מיסים	(55,297)	7,248	64,941
סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו	634,749	578,640	551,567
הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו	404,629	391,432	375,675
תביעות תלויות:	-	-	-
הערכה אקטוארית	230,120	187,093	175,892
תוספת/גריעה בין הערכה האקטוארית להפרשה בדוחות הכספיים	-	115	-

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח רכב רכוש, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות והרווח (ההפסד) לפני מיסים, ראה סעיף 5.3 להלן וכן סעיף 4.4.2.2 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

פרמיות הביטוח אשר מקורן בפוליסות ביטוח לגביהן נרכש כיסוי ביטוח משנה בשיעור העולה על 90% (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
סך פרמיות ברוטו	-	65,138	105,607
סך פרמיות בשייר	-	4,560	42,044

ביטוח כללי אחר (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	815,760	775,153	777,996
פרמיות בשייר עצמי	402,448	364,062	376,973
רווח לפני מיסים	45,260	71,603	100,098
רווח כולל לפני מיסים	26,782	73,262	139,013
סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו	1,430,135	1,388,812	1,244,770
הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו	300,726	283,930	278,551

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח כללי אחר, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות והרווח לפני מיסים, ראה סעיף 6.1.4 להלן וכן סעיף 4.4.2.3 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

להלן נתונים בתחום פעילות זה, המוצגים תוך הבחנה בין ענפי ביטוח חבויות וביטוח רכוש ואחרים:

ביטוח חבויות (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	232,198	239,570	245,908
פרמיות בשייר עצמי	134,538	125,711	136,358
רווח לפני מיסים	16,258	35,675	48,581
רווח כולל לפני מיסים	650	37,059	79,663
סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו	1,001,065	984,473	897,395
הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו	94,552	99,521	98,473

תביעות תלויות בגין ענפים שהוערכו על ידי אקטואר:

	2011	2010	2009
הערכה אקטוארית	539,093	502,425	496,388
תוספת בגין הערכה אקטוארית	1,329	2,747	4,747
סכום הצבירה	163,040	154,837	125,860

תביעות תלויות בגין ענפים שלא הוערכו על ידי אקטואר:

	2011	2010	2009
הערכת מחלקת התביעות את התביעות המזוהות	94,640	105,409	94,577
תוספת לתביעות התלויות בגין אירועים שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)	6,093	5,963	5,646
סכום הצבירה	102,318	113,571	71,704

פרמיות הביטוח אשר מקורן בפוליסות ביטוח לגביהן נרכש כיסוי ביטוח משנה בשיעור העולה על 90% (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
סך פרמיות ברוטו	37,946	55,971	49,652
סך פרמיות בשייר	6,779	10,950	9,634

התפלגות הרווח בשייר של ענף ביטוח חבויות (אלפי ש"ח):

שנת דיווח	**2011**	**2010**	**2009**
רווח (הפסד) בגין השנים הפתוחות*	(24,689)	(9,089)	(14,601)
שנת חיתום שהשתחררה בשנת הדיווח	2008	2007	2006
רווח בגין שנת החיתום שהשתחררה בשנת הדיווח	35,187	17,881	43,016
התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות	5,760	26,883	20,166
סה"כ רווח שדווח	**16,258**	**35,675**	**48,581**
פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות	18,152	(7,060)	(10,833)

*) הרווח (ההפסד) בגין שנים פתוחות כולל את הרווח (ההפסד) בגין פעילות שלא נכללה בחישוב העתודות.

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי, בדבר ביטוח חבויות, ראה סעיף 6.1.4 להלן וכן סעיפים 4.4.2.3 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

נתונים בדבר שנות חיתום 2004-2011 בגין ביטוח חבויות (באלפי ש"ח)*:

		שנות חיתום פתוחות			שנות חיתום סגורות				
שנת חיתום		**2011**	**2010**	**2009**	**2008**	**2007**	**2006**	**2005**	**2004**
פרמיה ברוטו (כולל דמים)		228,000	238,707	243,343	247,925	247,048	236,419	222,793	200,929
רווח (הפסד) בשייר בגין שנת החיתום מצטבר לתאריך 31.12.2011	(1)	(23,603)	(13,542)	(2,934)	35,306	(9,257)	37,495	51,935	71,218
עודף הכנסות על הוצאות בשייר	(2)	26,133	43,952	49,692	2,974	2,185	-	-	-
השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווח / העודף המצטבר בגין שנת החיתום		2,329	8,594	19,198	35,714	35,804	42,398	38,106	34,910

1. השינוי ברווחים על פני השנים, נובע מהתפתחות בהערכת התביעות.
2. בשנת 2011 עודף ההכנסות משקף פרמיה מורווחת של חצי שנה בלבד. הירידה בעודף ההכנסות בשנים 2009-2011 נובעת מכך שטרם הצטברו הכנסות מהשקעות. הירידה בהכנסות מהשקעות על פני השנים, נובעת מכך שטרם הצטברו רווחי השקעות.

2.2.4 ביטוח רכוש (באלפי ש"ח):

	2011	**2010**	**2009**
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	583,562	535,583	532,088
פרמיות בשייר עצמי	267,910	238,351	240,615
רווח לפני מיסים	29,002	35,928	51,517
רווח כולל לפני מיסים	26,132	36,203	59,350
סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו	429,070	404,339	347,375
עתודה לסיכונים שטרם חלפו	206,174	184,409	179,878

תביעות תלויות בגין ענפים שהוערכו על ידי אקטואר:

	2011	**2010**	**2009**
הערכה אקטוארית של התביעות התלויות	222,493	219,930	167,497
תוספת/גריעה בין הערכה האקטוארית להפרשה בדוחות הכספיים	403	-	-

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח רכוש, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות והרווח לפני מיסים, ראה סעיף 6.1.2.2 להלן וכן סעיפים 4.4.2.3 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

פרמיות הביטוח אשר מקורן בפוליסות ביטוח לגביהן נרכש כיסוי ביטוח משנה בשיעור העולה על 90% (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
סך פרמיות ברוטו	82,501	103,004	106,564
סך פרמיות בשייר	15,611	17,204	17,482

2.2.5 ביטוח בריאות

להלן מידע כספי אודות תחום הפעילות:

באלפי ש"ח	2011	2010	2009
פרמיות ברוטו	325,929	312,328	291,790
פרמיות בשייר	224,519	217,214	200,862
רווח לפני מסים	51,290	11,826	99,234
סך כל הרווח כולל לפני מיסים	47,046	13,643	102,359
סך ההתחייבויות הביטוחיות ברוטו	634,622	586,199	491,936

ביטוח סיעודי:

באלפי ש"ח	2011	2010	2009
פרמיות ברוטו	57,620	50,407	45,148
פרמיות בשייר	44,798	39,494	35,260
רווח (הפסד) לפני מסים	22,312	(7,785)	58,531
סך כל הרווח (הפסד) כולל לפני מיסים	20,050	(6,161)	58,630
סך ההתחייבויות הביטוחיות ברוטו	438,074	415,747	332,564

ביטוח בריאות אחר:

באלפי ש"ח	2011	2010	2009
פרמיות ברוטו	268,309	261,921	246,642
פרמיות בשייר	179,721	177,720	165,602
רווח לפני מסים	28,978	19,611	40,703
סך כל הרווח כולל לפני מיסים	26,996	19,804	43,729
סך ההתחייבויות הביטוחיות ברוטו	196,548	170,452	159,372

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי, בדבר ביטוח בריאות, ראה סעיף 7.2 להלן וכן סעיפים 4.4.3 לדוח הדירקטוריון ובאור 20 לדוחות הכספיים.

חלק ג': תיאור ומידע על תחומי הפעילות של התאגיד

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

3. ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

3.1 מידע כללי על תחום הפעילות

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענפי ביטוח החיים והפנסיה.

ענף ביטוח חיים

ענף ביטוח החיים מעניק כיסוי לאירועים ביטוחיים הקשורים למצבו הכלכלי של האדם והנובעים מסיכונים שונים, כגון: מוות, אובדן כושר עבודה, נכות (להלן: "**ריסק**"), כאשר ישנן תוכניות ביטוח המשלבות בתוכן גם מרכיב של צבירה כספית (להלן: "**חיסכון**"). השילוב בין שני המרכיבים (ריסק וחיסכון) בפוליסה משולבת או בפוליסות נפרדות תלוי בבחירת המבוטח ובצרכיו האישיים. פוליסות ביטוח חיים הינן פוליסות ארוכות טווח הניתנות לרכישה באופן עצמאי או במסגרת יחסי עובד מעביד כשכיר או כבעל שליטה ("**ביטוח מנהלים**"). פעילות הקבוצה בענף ביטוח החיים מתבצעת באמצעות החברה. בשנת 2006 החלה החברה במכירת פוליסות ביטוח חיים המבוססות על חיסכון טהור (ללא רכיב ריסק) - בעיקר במוצרי TOP FINANCE.

ענף הפנסיה

ענף הפנסיה מעניק למבוטחים אפשרות לחיסכון פנסיוני לטווח ארוך (פנסיית זקנה), וכן כיסוי למקרה נכות (פנסיית נכות) ומוות (פנסיית שאירים). פעילות הקבוצה בענף הפנסיה מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים פנסיה, הפועלת כחברה מנהלת של קרנות פנסיה - חברה בת שבתקופת הדוח הייתה בשליטתה המלאה של החברה, והחל מיום 15 בפברואר 2012 מצויה בבעלותה המלאה של מנורה מבטחים החזקות בע"מ.

3.1.1 מבנה תחום הפעילות והשינויים בו

בשנים האחרונות חלו שינויים רבים בתחום ביטוח החיים והחיסכון ארוך הטווח, אשר השפיעו או עשויים להשפיע על פעילות הקבוצה בתחום, וזאת לאור שינויים במדיניות הממשלתית אשר הינה בעיקרה מתן העדפה מכרעת לחיסכון במסלול הקצבתי (ביטוחי מנהלים ועצמאיים במסלול קצבה וקרנות פנסיה) על פני המסלול ההוני (קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים וביטוחי מנהלים במסלול הוני), זאת כדי להבטיח יכולת קיום בכבוד של האזרחים לאחר גיל הפרישה.

מדיניות זו של הממשלה באה לידי ביטוי ברפורמות מקיפות בענף (בין רפורמות אשר הוצאו אל הפועל נכון למועד דוח זה ובין רפורמות עתידיות, כפי שיתואר בהמשך), אשר עניינן, בין היתר, שינוי מבנה המוצרים בתחום, שינוי הטבות המס אשר ניתנות לחוסכים לטווח ארוך, תוך מתן עדיפות לחוסכים במסלולים המיועדים לקצבה.

להלן יתוארו בתמצית עיקרי הרפורמות אשר הונהגו בענף בשנים האחרונות (לפרטים אודות רפורמות עתידיות המוצעות על ידי הממשלה, ראו סעיפים 3.1.1.4-3.1.1.8 להלן).

3.1.1.1 ועדת בכר

בחודש נובמבר 2004, פורסם דוח הצוות הבין משרדי לעניין רפורמה בשוק ההון בראשות מנכ"ל משרד האוצר דאז, ד"ר יוסי בכר (לעיל ולהלן: "**ועדת בכר**" ו- "**רפורמת בכר**"). מטרת רפורמת בכר הייתה להביא לביסוס מבנה תחרותי בשוק ההון ולשיפור תפקודו, זאת באמצעות צמצום הריכוזיות והגברת התחרות בשוק ההון, מזעור ניגודי העניינים בקרב הגופים הפועלים בשוק ההון והרחבת הפיקוח והבקרה על גופים אלה ועל השולטים והמחזיקים בהם. ברפורמת בכר נכללו מספר עקרונות ושינויים משמעותיים שהשפיעו, ועוד צפויים להשפיע, על הענף (אשר עוגנו באמצעות חקיקה עניפה בתחום פעילות זה), וכמפורט להלן:

- **הסטת הדגש בשוק לכיוון הלקוח הסופי, קרי - העובד** - בעקבות רפורמת בכר מידת מעורבותו והשפעתו של העובד בבחירת המוצר הפנסיוני שבו יפקיד את כספיו הינה גבוהה יותר. נושא זה בא לידי ביטוי, בין היתר, במתן אפשרות ללקוח לבחור את המוצר הפנסיוני (ואת החברה המנהלת) המתאימים לו ביותר, לאחר שקיבל ייעוץ מיטבי (Best Advice) מהיועץ/מפיץ או המשווק הפנסיוני. תפיסה זו

של הסטת הדגש בשוק לכיוון הלקוח הסופי צפויה להמשיך ולבוא לידי ביטוי בהוראות שייגזרו מהתכנית להגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני שפרסם המפקח כמפורט בסעיף 3.1.1.7 להלן.

- **הסדרת העיסוק בייעוץ ושיווק של החיסכון הפנסיוני** - במסגרת רפורמת בכר הוסדר תחום הייעוץ, השיווק ודרכי ההפצה של המוצר הפנסיוני, ובכלל זה נקבעה הפרדה בין תפקידי היועץ/מפיץ לבין תפקידי המשווק, תוך מתן אפשרות לבנקים לשמש כיועצים/מפיצים בלבד ותוך הבחנה בין סוגי העמלות, אשר רשאי כל אחד מבין בעלי התפקידים האמורים לקבל. לפרטים נוספים ראו סעיף 3.1.3.1 להלן.

- **שינוי מבני וכניסת הבנקים לענף הייעוץ הפנסיוני** - בעקבות המלצות ועדת בכר (אשר עוגנו בחקיקה) הותר לבנקים לשמש כיועצים/מפיצים בלבד תוך חיובם למכור את קופות הגמל אשר בניהולם. בהתאם, ענף קופות הגמל, אשר נשלט עד לאותו מועד על ידי הבנקים, נשלט כיום בעיקרו על ידי חברות ביטוח ובתי השקעות. כניסת הבנקים לתחום הייעוץ הפנסיוני, בשל פריסתם הגדולה ונגישותם הרבה לציבור, תגרום, קרוב לוודאי, להגדלת חלקם של הבנקים בפעילות ההפצה בתחום, דבר העשוי להשליך על ערוצי השיווק וההפצה הקיימים של מוצרי חיסכון ארוך הטווח ועלותם. להערכת הקבוצה, למרות שחלפו כ- 5 שנים מאז "חקיקת בכר", כניסת הבנקים להפצת מוצרים פנסיוניים נמצאת עדיין בשלביה הראשונים. רק לאחר שהבנקים ישלימו את היערכותם, ויעסקו בהפצת כל המוצרים הפנסיוניים הן לעצמאים והן לשכירים, ניתן יהיה להעריך את השפעתו המלאה של השינוי, שבשלב זה טרם מוצה במלואו. **הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על ניתוח ההתפתחות בתחום, ייתכן וצפי זה לא יתממש במקרה של תיקוני חקיקה נוספים או במקרה והתנהגות הבנקים ו/או הצרכנים תהיה שונה.**

- **הגבלת נתח שוק ומניעת ריכוזיות** - במסגרת רפורמת בכר נקבע, כי לא יינתן היתר לרכישת מבטח או קופת גמל או להחזיק בהם, אם נתח השוק של הרוכש או המחזיק, לרבות של בעלי השליטה בהם וגופים שהם שולטים בהם, בתחום החיסכון לטווח ארוך גבוה מ-15% משווי סך כל נכסי תחום החיסכון לטווח ארוך. בהתאם לנתונים שפרסם הממונה בחודש דצמבר 2011, סך נכסי החיסכון לטווח ארוך, נכון ליום 30 בספטמבר 2011, עמד על כ- 528.5 מיליארדי ש"ח. בהתאם, נתח השוק המקסימאלי המותר נכון למועד הנ"ל הוא כ- 79 מיליארדי ש"ח. הקבוצה מחזיקה, נכון ליום 30 בספטמבר 2011, ועל בסיס הנתונים הנ"ל בכ- 11% מסך נכסי החיסכון לטווח ארוך.

3.1.1.2 פנסיית חובה

- גורם נוסף, אשר השפיע רבות על תחום החיסכון ארוך הטווח, הינו **צו ההרחבה להסכם הקיבוצי הכללי מחודש נובמבר 2007 (אשר תוקן בחודש אוגוסט 2011) הקובע הסדר של פנסיית חובה** לכל עובד, והמחיל את הוראות ההסכם הקיבוצי בדבר חובת עריכת ביטוח פנסיוני על כלל העובדים השכירים במשק. הוראות ההסכם הקיבוצי וצו ההרחבה האמורים (להלן, בצוותא: "**הסדר פנסיית חובה**") קובעות כי הביטוח הפנסיוני לפיהם לעובד, שלא יבחר במכשיר אחר, יבוצע בקרן פנסיה חדשה מקיפה. מכאן שהסדר פנסיית חובה הכניס עובדים שכירים, שבעבר לא חסכו כלל, למעגל החוסכים לטווח ארוך, בעיקר בענף הפנסיה. בהתאם להסדר פנסיית חובה, שיעורי ההפרשות מהשכר שחובה לבטחו בביטוח פנסיוני (השכר בפועל אך לא יותר מהשכר הממוצע במשק), יעלו באופן הדרגתי מדי שנה, החל מהפרשות בשיעור של 2.5% מהשכר עם כניסתו לתוקף של ההסכם הקיבוצי (ראשית שנת 2008), ועד לשיעור של 17.5% החל משנת 2014. הסדר פנסיית חובה חל על נשים מגיל 20 וגברים מגיל 21 והחבויות בגינו לא יחולו על מי שפרש מעבודתו בגיל פרישת חובה ומקבל

קצבה, שאינה קצבה מהמוסד לביטוח לאומי או על מי שיש לו הסדר פנסיוני מיטיב - העדיף על פני ההסדר המתואר לעיל. נכון למועד דוח זה, חובת הביטוח הפנסיוני הינה בתוקף בחלוף 6 חודשי עבודה אך אם לעובד הסדר ביטוח פנסיוני קודם, תקום החובה לבטחו, בתוקף מיום עבודתו הראשון, כעבור 3 חודשי עבודה בלבד. בשנת 2010 שיעור ההפרשה לטובת ביטוח פנסיוני הסתכם לכדי 7.5% (סך הפרשות על חשבון עובד ומעביד) והחל משנת 2011 שיעור ההפרשה לביטוח פנסיוני הסתכם לכדי 10% (סך הפרשות על חשבון עובד ומעביד).

- בחודש ספטמבר 2010 נחתם **הסכם קיבוצי בין ההסתדרות ולשכת התיאום של ארגוני המעסיקים המתקן את ההסכם הקיים לביטוח פנסיוני מקיף במשק (פנסיית חובה)** ולפיו בשנת 2014 יוגדלו שיעורי ההפקדה במסגרת הסדר פנסיית חובה כך שהם יעמדו על 17.5%. כאמור, בחודש אוגוסט 2011 אישר שר התמ"ת את צו ההרחבה להסכם הקיבוצי הכללי (מסגרת) לביטוח פנסיוני מקיף במשק בין לשכת התאום של הארגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית מספטמבר 2010. צו ההרחבה המתוקן, משפר את תנאי צו ההרחבה הקודם (מיום 1.1.2008) תוך החלתו על כלל העובדים השכירים במשק. התיקון, בעיקרו, כולל: (1) הוספת מדרגת פנסיה נוספת של 17.5% הפרשה מהשכר בתוקף מה-1.1.2014 ואילך; (2) הבהרה כי אם יש לעובד הסדר מיטיב אך טרם חל עליו, יחול עליו צו ההרחבה לפנסיית חובה עד לתחילת מועד ההסדר המיטיב; (3) הבהרה כי עובד שיש לו הסדר מיטיב אך רכיב הפיצויים בו נופל מהשיעור שנקבע בצו ההרחבה לפנסיה חובה, על המעסיק להפריש לפחות את רכיב הפיצויים בשיעור שנקבע בצו ההרחבה; (4) הבהרה כי הצו לא חל על מי שהתקבל לעבודה לאחר שעבר את גיל הפרישה ומקבל קצבה שלא מהמוסד לביטוח לאומי (כלומר, קבלת קצבה מהביטוח הלאומי אינה פוטרת את המעסיק מחובתו על פי צו ההרחבה).

- כאמור, הסדר פנסיית חובה קובע הסדר מדורג לגבי שיעורי דמי הגמולים מן השכר המבוטח, המוערך כשכר נמוך יחסית, וכתוצאה מכך חלק מדמי הגמולים שהופקדו בגין עובדים אלה בשנים 2008 עד 2011 היו בסכומים נמוכים יחסית, והקבוצה מעריכה כי גם הסכומים שיופקדו בשנים הקרובות לפי הוראות הסדר פנסיית חובה צפויים להיות בסכומים שאינם מהותיים, בהשוואה לסכומים המתקבלים עבור עובדים שאינם מבוטחים במסגרת הסדר פנסיית חובה. יחד עם זאת, גידול בשיעור ההפקדה מהשכר צפוי להיות בשיעורים "הרגילים"; משמע - בשנת 2014, 17.5% מהשכר צפוי להגדיל את הגבייה במסגרת הסדר פנסיית חובה בהשוואה לשנים הראשונות להחלת ההסדר. **הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על ניתוח הוראות הסדר פנסיית חובה, ייתכן וצפי זה לא יתממש במקרה של תיקוני חקיקה נוספים או במקרה והתנהגות הצרכנים תהיה שונה.**

3.1.1.3 העדפת המוצר הקצבתי על המוצר ההוני

מדיניות הממשלה בעשור האחרון הינה כאמור עידוד החיסכון ארוך הטווח שמיועד לקצבה החל מגיל פרישה. על פי פקודת מס הכנסה והתקנות שהותקנו מכוחה, ניתנות הטבות גדולות יותר כאשר הלקוח רוכש קרן פנסיה או פוליסה לקצבה. בשלהי שנות ה- 90 של המאה שעברה תוקנו תקנות קופות הגמל כך שעצמאי שחוסך במסלול הקצבתי יוכל לקבל את החיסכון שצבר אך ורק בדרך של קצבה, ואילו משיכת החיסכון בסכום הוני כרוכה במיסוי גבוה. החל משנת 2000 חל הכלל גם על החיסכון בפוליסות לביטוח מנהלים שייעודן לקצבה. סכום הקצבה שיקבל המבוטח הינו תוצאה של חלוקת סך החיסכון הצבור שלו במקדם קצבה שנקבע בהתאם להוראות הפוליסה. בעקבות השינוי האמור ולאור הארכת תוחלת החיים שינו חברות הביטוח את מקדמי הקצבה בפוליסות המשווקות מאותו מועד ואילך. בפוליסות המשווקות לאחר השינוי יקבל הלקוח קצבה חודשית נמוכה יותר

מאשר קבל לקוח שרכש פוליסה בתקופה קודמת והגיע לסכום חיסכון זהה. החל משנת 2001 הנפיקה הקבוצה פוליסות לקצבה אשר, בהתקיים תנאים מסוימים, רשאי המבטח לשנות את מקדם הקצבה הנקוב בפוליסה לאחר קבלת אישור מהמפקח לביצוע השינוי.

לאור תיקון 3 לחוק הגמל, אשר עיקריו יפורטו להלן, הוחלט על הפיכת המקדמים המפורטים בפוליסות הללו (שהונפקו משנת 2001) למקדמים אשר מגלמים הבטחת תוחלת חיים למבוטח. החל משנת 2008, בעיקר בעקבות תיקון חוק הגמל, החלה הקבוצה גם בשיווק פוליסות ביטוח חיים הכוללות התחייבות למקדם קצבה במועד הנפקת הפוליסה, דהיינו התחייבות לקיבוע מקדם הקצבה על בסיס שיעורי התמותה הידועים במועד הנפקת הפוליסה (במובחן משיעורי התמותה במועד הפרישה) אך ללא הבטחת תשואה, כך שכספי הצבירה וסכום הקצבה שתשולם לגמלאי יהיו צמודים לרווחי ההשקעות שיושגו בפועל. כמו כן, החליטה החברה, בשנת 2009, על הענקת נספח המבטיח מקדם קצבה בפוליסות קיימות (לרבות פוליסות לא משלמות לקצבה) החל מינואר 2008. הסדר פנסיית חובה וכן תיקון חוק הגמל, כמפורט לעיל, מהווים נדבך נוסף בביסוס מדיניות הממשלה כאמור. להערכת החברה, הסדרי הפנסיה הכוללים במשק הישראלי יביאו שכירים רבים שבעבר לא חסכו כלל, להיכנס למעגל החוסכים לטווח ארוך, אולם עיקר ההשפעה הינה בענף הפנסיה.

עיקרי תיקון מס' 3 לחוק קופות הגמל

בהמשך לאמור לעיל, הצעד העיקרי שנעשה בהקשר של העדפת המוצר הקצבתי בשנים האחרונות היה תיקון 3 לחוק הגמל, כפי שיתואר להלן.

עובר לתיקון האמור ניתן היה להפקיד את כספי החיסכון בשני מסלולים עיקריים: (1) קופות הוניות - בהם כספי החיסכון ניתנים למשיכה בעת הפרישה בתשלום חד פעמי ו- (2) קופות קצבתיות - בהן כספי החיסכון ישולמו כקצבה (פנסיה) חודשית ואינם ניתנים למשיכה בתשלום חד פעמי.

בחודש ינואר 2008 נחקק חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(תיקון מס' 3), התשס"ח-2008 (לעיל ולהלן: "**תיקון חוק הגמל**"), אשר ביטל את ההבחנה בין המסלולים האמורים החל מינואר 2008, כך שממועד זה ואילך כלל הכספים המופקדים בקופות הגמל האישיות, שנוהלו כקופות הוניות עד סוף שנת 2007 (קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים ופוליסות ביטוח חיים הוניות הכפופות לתקנות גמל) - יהיו מיועדים למטרות קצבה בלבד, וקופות הגמל האמורות יהפכו לקופות גמל לא משלמות לקצבה, דהיינו קופות שרשאיות לשלם את כספי התגמולים שהופקדו בהן משנת 2008 ואילך רק על דרך של העברתם לקופות גמל משלמות לקצבה (שהן קופות המורשות לשלם תשלומי קצבה חודשיים לעמיתים, כגון קרנות הפנסיה החדשות ותכניות ביטוח חיים קצבתיות). בתיקון חוק הגמל נקבע כי לא יחול שינוי לעניין משיכת כספי הפיצויים בסכום הוני (בהתקיים התנאים הנדרשים לשם כך) ולעניין מעמדם של הכספים שהופקדו בקופות ההוניות עד לסוף 2007 אשר ימשיכו להיות כספים הוניים, וכי ניתן יהיה להוון גם תשלומי קצבה ככל שהם עולים על סכום קצבה מזערי שנקבע לעניין זה.

במסגרת תיקון חוק הגמל תוקנה גם פקודת מס הכנסה, ונקבעו בה הטבות מס אחידות לגבי כלל קופות הגמל האישיות (קרנות פנסיה, קופות גמל לא משלמות לקצבה וביטוחי מנהלים), הועלתה התקרה המותרת להוצאה לצורך רכישת כיסוי ביטוחי לאובדן כושר עבודה לעובד והוכרה הוצאה לצורך רכישת ביטוח שאירים קצבתי לשאירי המבוטח כמעניקה זיכוי ממס (בכפוף לתקרות שנקבעו לעניין זה). בנוסף, נקבעו תקרות שכר והכנסה מבוטחת לעניין רכישת הכיסויים הביטוחיים האמורים.

עיקרי תיקון מספר 5 לחוק קופות הגמל

בהמשך לאמור לעיל, בחודש נובמבר 2010 פורסם **חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 5 והוראת שעה), התשע"א-2010** הכולל, בין היתר, תיקונים בעניינים שנבעו מתיקון מס' 3 לחוק קופות הגמל ובנוסף הוסרו מגבלות מסוימות על פעילות חברות מנהלות. התיקון לחוק מאפשר

לחברה מנהלת לעסוק בעיסוקים אחרים הנוגעים למוצרים פנסיוניים אשר נאסרו בעבר. כך, הותר לחברה מנהלת של קרן ותיקה לנהל מוצרים אחרים (לרבות קרנות ותיקות אחרות). עם זאת, נותר עדיין האיסור על ניהול יותר מקרן פנסיה חדשה מקיפה אחת. בנוסף, הוראת השעה נועדה להסדיר את המצב החוקי ביחס לעמיתים, אשר לא היו מודעים לשינוי החקיקתי שנבע מתיקון מס' 3 והיא מאפשרת לכל אחד מהגורמים הבאים לפנות לחברה המנהלת בדרישה להחזרת הכספים (בכפוף לתשלום מס על רווחי הון): (א) מי שהיה עמית עצמאי ביום 31.12.2007 והמשיך להפקיד כספים בקופת גמל לתגמולים (קופה לא משלמת) ומלאו לו 60 ביום 31.12.2007; (ב) מי שהיה עמית-עצמאי בקופת גמל לא משלמת לקצבה במועד תחילתו של תיקון מס' 5 הנ"ל, ומלאו לו 60 שנים ביום 31.12.2007; (ג) מי שהיה מוטב של עמית שנפטר, והכספים הצבורים בחשבונו של הנפטר הועברו לחשבונו בקופת גמל לא משלמת לקצבה; (ד) מי שהיה עמית בקופת גמל אישית לפיצויים, שהיה זכאי למשוך את הכספים מהקופה האמורה, והכספים כאמור (כספי הפיצויים), הועברו למרכיב התגמולים בחשבונו של העמית בקופת גמל לא משלמת לקצבה.

3.1.1.4 רפורמת הניוד במוצרים הפנסיוניים

בחודש מרס 2008 הותקנו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (העברת כספים בין קופות גמל), התשס"ח-2008** (להלן: "**תקנות הניוד**"), לפיהן ניתן לבצע העברות של סכומים צבורים בין קופות גמל שונות, ובמקרים מסוימים - גם אם הן מסוגים שונים, תוך מניעת האפשרות להעברה מקופת גמל למטרת קצבה לקופת גמל הונית. התקנות האמורות נכנסו לתקפן באופן מלא בינואר 2009, עם הרחבת הניוד גם לפוליסות ביטוח חיים.

הואיל ובשוק קרנות הפנסיה החדשות הייתה קיימת אפשרות להעברת כספים בין קרנות פנסיה באופן קל ופשוט יחסית וללא עלויות מצד הלקוח, הרי שהתקנת התקנות לא הביאה לשינוי מהותי בהקשר של התחרות בין קרנות הפנסיה לבין עצמן, תחרות ששררה גם לפני התקנת התקנות. מאז כניסתן לתוקף של התקנות מבוצעות בפועל גם העברות נכסים בין קרנות הפנסיה לבין קופות גמל אחרות (בעיקר קופות גמל לא משלמות לקצבה ותכניות ביטוח מנהלים), ולהערכת הקבוצה היקף הנכסים שמועברים מקרנות הפנסיה לקופות אחרות כאמור קטן מהיקף הנכסים שמועבר מהקופות האחרות לקרנות הפנסיה. לפרטים נוספים אודות תקנות הניוד ראו סעיף 3.1.3.1 להלן.

3.1.1.5 הקמת מסלקה פנסיונית

בחודש אוגוסט 2009 פרסם המפקח מזכר הבנות לשיתוף פעולה לקידום מערכת מרכזית למיתוג מסרי מידע ולסליקת כספים בתחום החיסכון הפנסיוני (להלן: "**המסלקה**"). במסגרת המזכר, הודיע המפקח כי בכוונתו לקדם את הקמת המסלקה לצורך ייעול הליכי העבודה הקשורים בהעברת מידע וכספים בשוק החיסכון הפנסיוני וזאת על רקע ההתפתחויות של השנים האחרונות. תפקידיה העיקריים של המסלקה יהיו העברת מידע דו צדדית בין הגופים המוסדיים, היועצים הפנסיוניים והסוכנים הפנסיוניים, העברת מידע בין המעסיקים והמפיצים לבין הגופים המוסדיים וסליקת כספי החיסכון הפנסיוני. בחודש יוני 2010, פרסם המפקח הוראות ביניים לעניין דרכי פעולתה של מערכת הסליקה הפנסיונית ובחודש מרס 2011 פורסם **חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק בייעוץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני) (תיקון מס' 3), התשע"א-2011**, ובו בוצעה הסדרת הליך רישוי של חברה להפעלת מערכת סליקה פנסיונית ומנגנוני הפיקוח על חברה כאמור. הוראות התיקון לחוק מסדירות את סמכויות הממונה לקביעת הוראות הנוגעות למתן רישיון לחברה להפעלת מערכת סליקה פנסיונית וכן הוראות ביחס לדרכי פעילותה וניהולה של מערכת סליקה פנסיונית והוראות בדבר הממשל התאגידי שיחול בה, מתוך מטרה להגן על ענייני משתמשי המסלקה ומקבלי השירות מהמשתמשים ולמניעת ריכוזיות בתחום הייעוץ והשיווק הפנסיוני. כמו כן, התיקון לחוק קובע כללים לעניין פיקוח הממונה על אבטחת המידע המועבר במסלקה.

בחודש מאי 2010 הוקמה חברה פרטית בשם המסלקה לחסכון ארוך טווח בע"מ, שמטרתה להקים, לייסד ולנהל מסלקת מידע וכספים בתחום החיסכון ארוך הטווח בעבור כלל הגופים המוסדיים, היועצים הפנסיוניים והסוכנים הפנסיונים, ולהסדיר את ממשקי העבודה ביניהם. בעלי המניות של החברה הם גופים מוסדיים שונים (ובהם מנורה מבטחים פנסיה), וכן תאגידים בנקאיים ומפיצים נוספים. המפקח ונציגיו משמשים כמשקיפים במוסדות חברה זו, ומלווים את התנהלותה. בחודש אוגוסט 2011, בעקבות אי-שביעות רצון משרד האוצר מקצב התקדמות הקמת המסלקה הפנסיונית על ידי החברה הנ"ל, פרסם משרד האוצר הזמנה להשתתף בהליך מיון מוקדם, שהינו שלב ראשון במכרז להקמה של מערכת סליקה פנסיונית מרכזית ולהפעלתה (להלן: "**הפרויקט**"). ההזמנה כוללת פירוט של עקרונות מרכזיים להקמה והפעלת מערכת סליקה פנסיונית מרכזית, כגון; התנאים למתן רישיון לחברה להפעלת המערכת וחובת קבלת היתר שליטה מאת הממונה. בחירת הגוף להקמת הפרויקט מחולקת לשני שלבים- הליך מיון מוקדם ושלב ההזמנה להציע הצעות (RFP), במסגרתו יוזמנו המציעים אשר ימצאו מתאימים בתום הליך המיון המוקדם להגיש את הצעותיהם לביצוע הפרויקט. המידע המועבר באמצעות המערכת יישמר לפרק הזמן הנדרש למתן השירותים בלבד כשהכוונה היא לחייב את הגופים המוסדיים ובעלי הרישיון להתחבר למערכת.

בחודש פברואר 2012 פורסמה טיוטת חוזר שעניינה "חובת שימוש במערכת סליקה פנסיונית מרכזית" בטיוטת החוזר מפורטות הפעולות שיש לבצען באמצעות מערכת הסליקה. במכתב הנלווה לטיוטה צויין כי בשבועות הקרובים צפויים להתפרסם מסמכי המכרז להקמת מערכת הסליקה (RFP) כאשר מסמכים אלו יועברו למספר מציעים שעמדו בתנאי הסף בהליך המיון המקדים (PQ). כמו כן צויין כי בסמוך למועד פרסום מסמכי המכרז יפורסם מידע רלוונטי נוסף למשתמשי מערכת הסליקה, כגון: הפעלת מערכת הסליקה, השירותים ופרטי התשלום בגינם. דמי השימוש עבור שירותי מערכת הסליקה ייקבעו במכרז ויחולו על המשתמשים בשירותי המערכת בהתאם לתועלת שהם עשויים להפיק מהשימוש בה. ההצעה הינה כי הגופים המוסדיים ישתתפו בשיעור מהותי מעלות הפעלת המערכת לפי היקף הנכסים שהם מנהלים. משכך, בכוונתם לקבוע כי בכפוף לאישור ועדת המכרזים, בשנה הראשונה הגופים המוסדיים יישאו ב- 70% מסך עלות ההפעלה השנתית שתקבע, בשנה השנייה 65%, בשנה השלישית 60%, בשנה הרביעית 55% ובשנה החמישית ואילך 50%. שאר המשתמשים יישאו ביתרת העלות לפי היקף השימוש שלהם בפועל בשירותי מערכת הסליקה, בהתאם לתעריף קבוע לפעולה.

במקביל לקידום הקמת המסלקה הפנסיונית, פרסם הממונה מספר חוזרים וטיוטות חוזרים, שמטרתם לייעל את תהליכי העבודה ולהסיר חסמים טכנולוגיים. במסגרת זו, פורסם בשנת 2010 חוזר שעניינו **קידוד קופות גמל**, ובשנת 2011 פורסמו חוזר שעניינו **מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני** וכן טיוטת חוזר שעניינה **ייפויי כח לבעל רישיון** (לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.3.1 (תחת חוזרים וטיוטות המפקח). בנוסף, בנובמבר 2011 פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיונים)(אבטחת מידע במערכת סליקה פנסיונית מרכזית), התשע"ב-2011** (לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.3.1 (תחת חוזרים וטיוטות המפקח). לאחר מכן, בחודש מרס 2012 פרסם המפקח **מכרז להקמת מערכת סליקה פנסיונית מרכזית ותפעולה**, אשר הועבר למספר מציעים שעמדו בתנאי סף בהליך מיון מוקדם, בבקשה לקבל מהם הצעה להקמת ותפעול מערכת הסליקה.

3.1.1.6 רפורמת דמי הניהול המרביים

בחודש פברואר 2012, לאחר תאריך המאזן, אושרו תקנות הפיקוח על **שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ב-2012** (להלן, לצורך ס"ק זה: "**התקנות**"), שעניינן קביעת תקרות לדמי ניהול שרשאים גופים מוסדיים לגבות בגין קופות גמל וקופות ביטוח שבניהולם כדלהלן:

<u>בקופות גמל</u>: החל משנת 2013 - שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.1% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות; והחל משנת 2014 - שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.05% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות. ממקבלי קצבאות זקנה ושאירים ניתן יהיה לגבות דמי ניהול בשיעור שלא יעלה על 0.6% מהצבירה.

<u>בקופות ביטוח (פוליסות ביטוח חיים)</u>: בפוליסות חדשות שיופקו החל מ-1.1.2013 - יחולו השיעורים המפורטים לעיל בנוגע לקופות גמל. לגבי פוליסות שבתוקף לפני המועד האמור, לא יחול שינוי בתקרת דמי הניהול.

התקנות אינן משפיעות על גובה דמי הניהול המרביים שניתן לגבות, בין היתר, בקרנות פנסיה מקיפות, בקופות גמל מבטיחות תשואה, בקופות ביטוח מבטיחות תשואה, בקרנות השתלמות, בקופות גמל מרכזיות או בקופות גמל למטרות אחרות. בנוסף, קובעות התקנות, כי בחשבונות של עמיתים שהקשר עימם נותק או של עמיתים שנפטרו, כעבור פרק הזמן שנקבע בתקנות האמורות לעיל לאיתור העמית המנותק או המוטבים לפי העניין, יופחתו דמי הניהול בגין חשבונות העמיתים הנ"ל ל-0.3% מהיתרה הצבורה במונחים שנתיים. לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.3.1 לעניין תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(איתור עמיתים ומוטבים), התשע"ב-2012. לתיאור הערכות הקבוצה לגבי השפעת התקנות, ראה גם סעיף 15.3 לדוח הדירקטוריון. בחודש מרס 2012, עברה בקריאה ראשונה הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל)(תיקון מס' 8)(שיעור מזערי של דמי ניהול) התשע"ב-2012, במסגרתה מוצע לקבוע, כי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, יהיה מוסמך לקבוע סכומים ושיעורים מזעריים ומרביים של דמי ניהול וכן סכומים ושיעורים מירביים של הוצאות.

3.1.1.7 התכנית להגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני

נכון למועד פרסום הדוח, עומדות על הפרק מספר הצעות לרפורמות ושינויים בשוק ביטוח החיים והחיסכון ארוך הטווח, אשר חלקן טרם גובשו או אושרו, לפי העניין. להלן יובאו פרטים עיקריים בדבר הרפורמות האמורות לעיל:

בחודש נובמבר 2010, פרסם המפקח, תוכנית להגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני במטרה לצמצם את ההבדלים בין מוצרי החיסכון הפנסיוני השונים, להגביר את השקיפות של שוק החיסכון הפנסיוני על כלל השחקנים שבו, להיטיב את טיב המוצרים המוצעים ומחירם וליצור בסיס השוואה אחיד בין המוצרים (להלן: "**התכנית להגברת התחרות**").

בעקבות פרסום התכנית להגברת התחרות פורסמו הוראות וטיוטות רגולציה חדשות, כדלקמן:

- טיוטת תקנות הפיקוח על **שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"א-2011** (להלן, לצורך ס"ק זה: "**התקנות**"), שעניינן קביעת תקרות לדמי ניהול שרשאים גופים מוסדיים לגבות בגין קופות גמל וקופות ביטוח שבניהולם, אשר אושרו, כאמור בחודש פברואר 2012, ראה סעיף 3.1.1.6 לעיל.

- **תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים) (תיקון מס' ___), התשע"א-2011**, שפורסם בחודש מרס 2011, ובמסגרתו מוצע להקל באיסור הקיים כיום, לפיו יועץ פנסיוני שהוא תאגיד בנקאי אינו רשאי להתקשר עם מעביד או עם ארגון מעבידים לעניין מתן ייעוץ פנסיוני לעובדיהם, ולהסמיך את הממונה לקבוע הוראות וקריטריונים לעניין התקשרות שכזו. עוד מוצע בתזכיר לקבוע כי מעסיק לא יוכל להתנות ביצוע עסקה במוצר פנסיוני בביצועו על ידי בעל רישיון מסוים, ובכלל זה: בעל רישיון המספק למעביד שירותי תפעול. כמו כן, המעביד לא יוכל להתנות כי כל שירות אחר אשר עליו לספק לעובד, ובכלל זה: שירותי התפעול עצמם או מתן הטבה לעובד, יותנו בביצוע העסקה כאמור באמצעות בעל רישיון מסוים. בנוסף, מוצע להחיל על בעלי רישיון את החובות החלות על מבטח לעניין הגשת דוחות והודעות לממונה, כן מוצע

להחיל על בעל רישיון את האיסור החל על מבטח לעניין התניית ביטוח, כך שבעל רישיון לא יתנה קניית מוצר פנסיוני אחד בקניית מוצר פנסיוני אחר, ממנו או מאדם אחר, וזאת למעט אם קיבל אישור לכך מהממונה.

- **טיוטת חוזר גופים מוסדיים בנושא דמי ניהול במכשירי החיסכון הפנסיוני**, שפורסמה בחודש מרס 2011, ובה מוצע לקבוע הוראות לפיהן גוף מוסדי יהיה רשאי להציע לעמית שיעור נמוך של דמי ניהול מהשיעור המרבי הקבוע בדין ובלבד שההצעה האמורה תהיה תקפה לפחות לשנתיים. כמו כן, בהתאם לטיוטה מוצע לקבוע כי כל הודעה לעמית לגבי שינוי דמי ניהול תימסר לא יאוחר מחודשיים, ולא מוקדם מארבעה חודשים, טרם מועד השינוי.

- **טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(כיסויים ביטוחיים בקופות גמל), התשע"א-2011 וטיוטת חוזר גופים מוסדיים לעניין רכישת כיסויים ביטוחיים באמצעות חברה מנהלת, שפורסמו בחודש פברואר 2012**. טיוטת התקנות מציעה לקבוע, כי חברה מנהלת תהיה רשאית לרכוש עבור עמית וקופת גמל רשאית לקבוע בתקנונה כיסויים ביטוחים לאריכות ימים, סיכוני מוות ונכות ואלו בלבד. המבטח ייבחר בהליך תחרותי שאישר הדירקטוריון. צד קשור יכול להיבחר כמבטח בתנאי כי הציע את התנאים המיטיבים ביותר. הטיוטה אף קובעת תנאים לכיסוי הביטוחי הנרכש באמצעות חברה מנהלת ולעניין שמירת הכיסוי הביטוחי ביחס לעמית לא פעיל; טיוטת החוזר מציעה לאפשר לחברות מנהלות לשווק לעמיתיהן כיסוי ביטוחי, תוך הענקת רישיון סוכן תאגיד ביטוח פנסיוני לחברה המנהלת שיוגבל לשיווק כיסוי ביטוחי לסיכוני מוות ולסיכוני נכות, כאשר הכיסוי יוענק באמצעות ביטוחי פרט על חשבון העמית (דמי ביטוח עבור ביטוח פרט של מבטח, שהוא צד קשור לחברה המנהלת, יהיו בגובה דמי הביטוח הנהוגים במועד הקמת הפוליסה, עבור ביטוח בעל מאפיינים דומים המשווק על ידי המבטח). כמו כן, אוסרת טיוטת התקנות על חברה מנהלת לרכוש פוליסת ביטוח קבוצתי לעמיתי קופת הגמל מכספי החברה המנהלת. במסגרת טיוטת החוזר מוצע לבטל את חוזר גופים מוסדיים 2008-9-15 בעניין "ביטוח משלים לעמיתים בקופות הגמל ובקרנות הפנסיה". בעקבות השינויים בטיוטת התקנות, כאמור לעיל, פורסם תיקון לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשס"ה-2005, במסגרתו הוצע לבטל את הסעיפים המתייחסים לתנאים לרכישת ביטוח חיים קבוצתי בקופת גמל וכן את הביטוחים שניתן לרכוש במסגרת קופת ביטוח בשיעור של 35% מהתשלום החודשי המשולם עבור מרכיב התגמולים. בחודש מרס 2012, לאחר תאריך המאזן, אישרה ועדת הכספים של הכנסת את טיוטת התקנות האמורה.

- **טיוטה שנייה של תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות), התשע"ב-2011**, אשר פורסמה בחודש אוקטובר 2011, במסגרתה מוצע, בין היתר, להסדיר את אופן תשלום דמי העמילות למספר בעלי רישיון במקביל במסגרת מעבר לקוחות בין סוכני ביטוח, לקבוע שעמלת שירות תשולם לסוכן ביטוח באמצעות תשלום כספי באופן ישיר; לקבוע מגבלות שונות בנוגע לתגמול סוכן ביטוח בשל עמידה ביעד מכירות (לרבות משך תקופת המדידה, אופן מתן התגמול, תוך הבחנה בין מוצר ביטוח שאינו מוצר פנסיוני, שלגביו נקבעו מספר אופני תשלום, לבין מוצר פנסיוני שלגביו נקבע שהתשלום יהיה תשלום כספי במישרין), לקבוע תנאים נוספים בנוגע לדמי העמילות שישולמו בשל מוצר ביטוח שאינו לתקופה קצובה, לרבות היחס בין דמי העמילות המשולמים בכל אחת מ- 5 השנים הראשונות לעומת דמי העמילות המשולמים בשנה הראשונה וחובת גילוי למבוטח על דמי העמילות המשולמים לסוכן.

- **טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(עמלות הפצה)(תיקון מס' ___), התשע"א-2011**, אשר פורסמה בחודש מרס 2011, במסגרתה מוצע לקבוע הוראות לפיהן מבטח (ולא רק חברה מנהלת) יוכל לשלם עמלת הפצה בגין מוצרים פנסיוניים שבניהולו ואשר לגביהם ניתן ללקוח ייעוץ פנסיוני. כן מוצע לקבוע מודל לעמלת הפצה אחידה במסגרת ביצוע עסקה בשלושת סוגי המוצרים הפנסיוניים: קופת גמל, קרן פנסיה חדשה וביטוח מנהלים. מודל עמלת ההפצה המוצע קובע שיעור עמלת הפצה מרבי של 0.2% מהצבירה ועד 2% מההפקדות השוטפות לאותם מוצרים (על בסיס חישוב חודשי). במקרה שבו דמי הניהול הנגבים נמוכים משיעור עמלת ההפצה המרבית כאמור לעיל מוצע לאפשר תשלום עמלת הפצה מופחתת בשיעור של 40% מדמי הניהול בגין הצבירה ו/או ההפקדות השוטפות, לפי העניין. לגבי קרן השתלמות, אשר שונה באופייה מהמוצרים הפנסיוניים המוזכרים לעיל, מוצע להותיר את תקרת עמלת ההפצה המותרת בשיעור מקסימאלי של החלק השנים עשר של 0.25% מיתרת הנכסים הצבורים בקרן לטובת הלקוח בכל חודש.

  לטיוטת הוראות הרגולציה הנ"ל, ככל שתתקבלנה, השלכות אפשריות על קיטון בהכנסות וברווחים, קיטון במכירות חדשות, הגדלת כח הבחירה הניתן לעובד תוך הקטנת ההשפעה של הסוכן על בחירת העובד ושיפור הכדאיות של גופים בנקאיים לפעילות בתחום הייעוץ הפנסיוני.

  המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות כמפורט לעיל, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה. נכון למועד פרסום הדוח ולאור העובדה שמדובר בטיוטת תקנות והוראות רגולציה בלבד, היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה והוא תלוי, בין היתר, בנוסח הסופי של התקנות והוראות הרגולציה ובהתנהגות הגורמים השונים בענף הנוגעים לעניין.

3.1.1.8 המודל החכ"מ (חיסכון כספי מותאם) - הקמת מסלולי ברירת מחדל

- בחודש ינואר 2012 פרסם המפקח **טיוטה שלישית של תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), (הקמת מסלולי ברירת מחדל), התש"ע-2010, יחד עם טיוטת חוזר שלישית שעניינה התאמת מסלול ההשקעה למאפייני העמית (להלן: "טיוטות המודל החכ"מ")**. על פי טיוטות המודל החכ"מ, על כל גוף מוסדי לנהל בכל אחת מקופות הגמל שבניהולו מספר מסלולי השקעה, אשר יהוו ברירת מחדל עבור עמיתים (לרבות עמיתים קיימים במסלולים הכללים הקיימים) שלא בחרו במסלול אחר, בהתאם לאחת מ-2 החלופות הבאות: (i) לפחות שלושה מסלולים לעמיתים שטרם מלאו להם 60 ומסלול לעמיתים בני 60 ומעלה, או (ii) מסלולי השקעות אשר בכל אחד מהם מצויה קבוצה של עמיתים בטווח תאריכי לידה מסוים. עוד מוצע, כי בכל מקרה, הכספים העומדים כנגד התחייבויות לפנסיונרים (בקופת גמל משלמת לקצבה - קרן פנסיה ותכנית ביטוח מנהלים קצבתית) יושקעו במסלול השקעה נפרד. מלבד מסלולי המודל החכ"מ ימשיכו להתקיים מסלולי ההשקעה המתמחים.

  המודל המוצע אינו מיועד לחול על קופות גמל מרכזיות, קרנות פנסיה ותיקות, קרנות השתלמות, קופות גמל בניהול אישי, קופות גמל מבטיחות תשואה וקופות גמל למטרה אחרת.

3.1.1.9 הרפורמה בעניין הנהגת תוכניות ביטוח ותקנוני קופות גמל

בחודש ספטמבר 2011, פורסמו **תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(תיקון מס' _), התשע"א-2011, תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(תיקון מס' _), התשע"א-2011,** וטיוטת נוהל הודעה על הנהגת תכנית ביטוח ותקנון קופת גמל, המציעים להתאים את הוראות הדין לגישת פיקוח המתאימה יותר למבנה השוק המודרני, בהתאם להתנהלות

הנדרשת ממדינת ישראל לאור הצטרפותה לארגון ה-OECD ולאור עקרונות דירקטיבת SOLVENCY II. במסגרת זו מוצע לשנות את אופן הנהגת מוצרים, כך שגוף מוסדי יידרש להודיע על מוצר (חדש או עדכון תנאים של מוצר קיים) לפני תחילת שיווקו, אך לא יידרש להמתין לאישור הממונה כתנאי לתחילת השיווק. שינוי זה יגדיל את מרחב הפעולה של הגופים המוסדיים מחד, ומאידך יגביר את אחריותם לאיכות המוצרים שהם מנהיגים. בהתאם לטיוטת הנוהל, המוצר החדש (או השינויים במוצר קיים) ייכנסו לתוקף לאחר 30 יום ממועד הגשת ההודעה (שלה יצורפו מידע ומסמכים בהתאם למפורט בנוהל), אלא אם הממונה הודיע על התנגדותו למוצר/לשינוי, כולו או חלקו, בתוך התקופה האמורה. לממונה שמורה הרשות להודיע על התנגדותו גם לאחר כניסת המוצר/השינוי לתוקף, מטעמים של שמירה על עניינם של העמיתים, מניעת פגיעה ביכולתה של הקופה לקיים את התחייבויותיה וטעמים המנויים בחוק. בנוסף הוצע לערוך התאמה ביחס להוראות הקובעות סנקציות פליליות ו/או עיצומים כספיים למי שפעל על אף התנגדותו של הממונה, או שלא בהתאם להודעת החברה בקשר למיזוג או להעברת הניהול בקופה (כמפורט להלן). טיוטת החוזר הנ"ל קובעת את הפרטים שיש לצרף להודעה על הנהגת תוכנית ביטוח חדשה, הקמת קופת גמל חדשה או על שינוי בתקנון קופת גמל, לרבות נספח המגדיר את רמת הפירוט הנדרשת בנספח האקטוארי הנלווה לתכנית ביטוח או לתקנון קופת גמל. טיוטת החוזר צפויה להיכנס לתוקף ביולי 2012 ולבטל את חוזר גופים מוסדיים 2006-9-4 וחוזר ביטוח 2005-1-35 העוסקים בעניין זה.

3.1.1.10 מודל "הטבה משלימה" (הוועדה לבחינת הטבות בחסכון הפנסיוני)

בחודש פברואר 2011, הוקמה ועדה לבחינת הטבות המס בחסכון הפנסיוני. בהתאם לפרסומים בעיתונות, מסתמן כי המלצות הועדה יהיו ביטול הטבות המס הניתנות כיום בגין הפרשות העובד לחיסכון הפנסיוני, ובמקומן תשלם המדינה את ההטבה באמצעות הפקדת כספים ישירות לחסכון הפנסיוני של העובד, כאשר מטרת המודל היא להביא לחלוקה שוויונית בהטבות המס ולפשטות במבנה הטבות המס לפנסיה. נכון למועד פרסום הדוח, טרם התפרסמו המלצות הוועדה.

3.1.2 תיאור של ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללו בתחום

3.1.2.1 ענף ביטוח החיים

<u>כללי</u>

- הקבוצה משווקת תוכניות ביטוח המשלבות ביטוח למקרה ריסק וחיסכון, ביניהן פוליסות ביטוח פרט, פוליסות ביטוח קבוצתיות, פוליסות ביטוח מנהלים ופוליסות ביטוח לעצמאיים. הכיסויים הביטוחיים המשווקים על ידי הקבוצה הינם כיסוי ריסק, כגון: מוות, אובדן כושר עבודה, נכות, וכן חיסכון.

- פוליסת ביטוח חיים הינה חוזה בין מבטח למבוטח/בעל פוליסה (להלן: "**הלקוח**") אשר מגדיר את החובות והזכויות של שני הצדדים. שינוי בחוזה ניתן לבצע בהסכמת שני הצדדים. פוליסות ביטוח חיים הנן נכס בידי הלקוח. סכום הביטוח והחיסכון הצבור בהן אמורים לתת מענה לצרכי הלקוח בעיתות משבר או בהתקיים אירוע אחר בחיי המבוטח (כגון מוות, אובדן כושר עבודה או פרישה). בשנות החמישים של המאה שעברה הוחלט על הצמדתן המלאה של הפוליסות על מרכיביהן השונים למדד המחירים לצרכן, הווה אומר - הצמדת סכום הביטוח למקרה מוות, למקרה אובדן כושר עבודה, ערך הפדיון (סכום החיסכון הצבור בפוליסה) והפרמיה המשולמת על ידי הלקוח. הבטחת ההצמדה כאמור על ידי חברות הביטוח התאפשרה כתוצאה מהנפקת אג"ח ייעודי לנושא זה על ידי ממשלת ישראל (לפרוט ראה סעיף 8.3.7.1 להלן). עד שנת 1976 ההצמדה למדד בוצעה מדי חצי שנה, בפברואר ובאוגוסט של כל שנה (לפי המדד שפורסם ב-15 בינואר בגין חודש דצמבר וביולי בגין חודש יוני, בהתאמה).

כשגברה האינפלציה במדינה הוחלט על מעבר להצמדה מידי חודש בחודשו. בשנת 1991, וכחלק מהרפורמה בשוק ההון, הפסיקה המדינה להנפיק לחברות הביטוח אג"ח ייעודי כאמור על פוליסות חדשות ולכן הוחל בשיווק פוליסות שאין בהן הבטחה להצמדה למדד של החיסכון. פוליסות אלה (ששווקו החל מ-1991), מכונות "פוליסות משתתפות ברווחים". מרכיב החיסכון בפוליסות מושקע על ידי חברות הביטוח בהתאם לתקנות דרכי ההשקעה והנחיות המפקח. התשואות שהושגו על ידי החברות, בניכוי דמי ניהול נזקפים לחשבון הפוליסה של המבוטח. בשנים האחרונות פותחו מסלולי השקעה רבים ומגוונים והמבוטח רשאי להנחות את המבטח באיזה ממגוון המסלולים להשקיע את כספי החיסכון שלו בהתאם לצרכיו והעדפותיו.

- במסגרת מגמה להגברת השקיפות, בפוליסות ביטוח חיים שמשווקות החל מינואר 2004 מפורטים בתנאי הפוליסה, אופן פיצול התשלום המגיע למבטח, דהיינו הסכום והאחוז מדמי הביטוח שמוקצים לכיסוי ההוצאות (דמי ניהול מפרמיה/מגביה), האחוז והסכום המוקצים לרכישת הכיסויים הביטוחיים וסכום היתרה המועברת לחיסכון. כחלק ממהלך זה הותאמו כל תוכניות ביטוח החיים הכוללות מרכיב חיסכון.

- בהמשך לנייר עמדה של המפקח מחודש דצמבר 2006 שכותרתו "קווים מנחים למוצר ביטוח חיים משולב בחיסכון", משווקת החברה החל מחודש אפריל 2007, פוליסות לביטוח מנהלים ועצמאים חדשות ופוליסות פרט חדשות. בפוליסות אלה הוגדרו היקף ומועדי כניסה לתוקף של חבות החברה בכיסויים הביטוחיים ובוטלו קנסות משיכה (ראה גם סעיף 3.2.1 להלן). בפוליסות לביטוח מנהלים ועצמאים תקופת הביטוח בכל רכיבי הפוליסה נקבעה לפחות עד גיל פרישה ובפוליסות לביטוח מנהלים בוטלה הגדרת המעסיק כבעל הפוליסה. יצוין, כי לאור תיקון 3 לחוק הגמל, משווקת הקבוצה, החל משנת 2009, פוליסות לביטוח מנהלים ועצמאים המוכרות כקופת גמל משלמת לקצבה או כקופת גמל לא משלמת לקצבה, לפי המקרה.

להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 3.2 להלן.

3.1.2.2 ענף הפנסיה

- ענף הפנסיה מעניק למבוטחים את האפשרות לחיסכון פנסיוני לטווח ארוך. שוק הפנסיה כולל קרנות פנסיה ותיקות (אשר נסגרו בפני הצטרפות עמיתים חדשים בשנת 1995), קרנות פנסיה חדשות מקיפות וקרנות פנסיה חדשות כלליות. בשנת 2003 מינה הממונה מנהלים מיוחדים למרבית קרנות הפנסיה הוותיקות, הורה להעמיד למכירה את החברות המנהלות של קרנות הפנסיה החדשות שהיו בבעלות קרנות הפנסיה הוותיקות האמורות, והנהיג שינויים בתקנוני קרנות הפנסיה הוותיקות, וזאת בעיקר על מנת להתמודד עם בעיית הגירעון האקטוארי של אותן קרנות. החברות המנהלות של קרנות הפנסיה החדשות העיקריות נמכרו לחברות הביטוח, ובמסגרת זו נרכשה מנורה מבטחים פנסיה בידי החברה. מכירת החברות המנהלות של קרנות הפנסיה החדשות לחברות הביטוח הביאה לשינוי מבנה התחרות בתחום חיסכון ארוך הטווח בכללו ובענף הפנסיה בפרט.

- בניגוד למצב ששרר עד לחקיקת בכר, לפיו רמת המעורבות של העובד בקביעת סוג ומאפייני ההסדר הפנסיוני שלו הייתה נמוכה יחסית, והשפעתם של המעבידים הייתה גבוהה יותר, המגמה המסתמנת מרפורמת בכר הינה להסיט את הדגש לכיוון הלקוח הסופי, קרי - העובד, כך שמידת מעורבותו והשפעתו תהיה גבוהה יותר (ראה סעיף 3.1.1.1 לעיל).

- בנוסף, מתפתחת בשוק הפנסיה מגמה של הצטרפות אישית של יחידים לקרנות הפנסיה, תוך הסתייעות במתווכים הפועלים לפי

הוראות חוק הייעוץ הפנסיוני, בחסות חופש הבחירה שניתן לאותם יחידים מכוח חוק קופות הגמל.

- בענף זה מנהלת הקבוצה, במסגרת מנורה מבטחים פנסיה, שתי קרנות פנסיה המעניקות כיסויים לפנסיות זקנה, נכות ושאירים: "מבטחים החדשה", שהינה קרן פנסיה חדשה מקיפה שזכאית לסבסוד תשואה חלקי באמצעות אגרות חוב ממשלתיות מיועדות ו- "מבטחים החדשה פלוס", שהינה קרן פנסיה חדשה כללית. מסגרת ההתקשרות עם המבוטחים היא תקנון הניתן לשינוי על ידי החברה המנהלת באישור או על פי דרישת הממונה.
- הכנסות הקבוצה בענף זה הינן מדמי ניהול המתקבלים מהקרנות כאמור והוצאות הקבוצה בענף זה הינן הוצאות התפעול השוטף של פעילות הקרנות. מנורה מבטחים פנסיה היא חברה מנהלת של קרנות פנסיה בהתאם לחוק קופות הגמל ובהתאם לחוק הפיקוח, ולצורך כך הינה בעלת רישיון מבטח בענף ביטוח פנסיוני. להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 3.2 להלן.

להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 3.2 להלן.

3.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים, קרנות פנסיה וקופות גמל, לרבות הוראות חוק הפיקוח וחוק קופות הגמל והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת ולהוראות הממונה כמפורט להלן.

3.1.3.1 כללי

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הצעות חקיקה, טיוטת תקנות, חוזרים וטיוטות חוזרים של המפקח) שפורסמו בשנת הדוח, ואשר לא פורטו במסגרת אחד הנושאים אשר נמנו בסעיפים הקודמים לעיל.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 8.2 להלן.

<u>הוראות החוק והתקנות</u>

- **חקיקת בכר**

בחודש אוגוסט 2005 נתקבלו בכנסת שלושה חוקים שחוקקו לפי הצעת הממשלה, בהסתמך על המלצותיה של ועדת בכר (לעיל ולהלן: "**חקיקת בכר**"):

חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון בישראל (תיקוני חקיקה), התשס"ה-2005 (להלן: "**חוק הגברת התחרות**") - חוק זה נועד ליצור מבנה תחרותי בשוק ההון בעיקר באמצעות צמצום הריכוזיות ומזעור ניגודי העניינים אצל הגופים הפועלים בשוק ההון והרחבת הפיקוח והבקרה על גופים אלה ועל השולטים בהם. ליישום האמור נכללו בחוק תיקונים עקיפים למספר דברי חקיקה, ובכלל זה חוקי הבנקאות השונים, בעיקר לעניין הסדרת הפרדת הבעלות של הבנקים מקופות הגמל וקרנות הנאמנות שבבעלותם, תוך קביעת הוראות מעבר לעניין זה בהתחשב בנתח השוק וההון העצמי של הבנק או מי מטעמו, עובר לחקיקת בכר, וקביעת תחומי פעולה חדשים בהם יורשו לעסוק הבנקים ובפרט ייעוץ פנסיוני וייעוץ או שיווק השקעות; חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות תוך הסדרת הרישוי לפעילות של שיווק השקעות וחוק השקעות משותפות בנאמנות; חוק הפיקוח תוך הרחבה והעמקה של הפיקוח והבקרה על מבטחים וסוכנים ועל השולטים בהם (ראה הרחבה לעניין זה בסעיף 8.2 להלן); ומספר חוקים נוספים אחרים.

- **חוק קופות הגמל**

בחוק זה הוסדר לראשונה בחקיקה **ראשית תחום הפעילות של קופות הגמל (לרבות קרנות הפנסיה) שעוגן עד אז בתקנות קופות הגמל**. בחוק קופות הגמל נקבעו, בין היתר, הוראות לעניין רישוי חברה מנהלת, היתרי שליטה בחברה כאמור, הגבלות על החזקת אמצעי שליטה בחברה מנהלת, בלעדיות העיסוק, מינוי אורגנים ובעלי תפקידים בחברה מנהלת, הסדרת אישור לקופות גמל, תקנון הקופה ואופן שינויו, כללים לעניין תשלומים לקופה ומשיכת כספים ממנה, דרכי השקעת כספי הקופה וניהול נכסיה, פיקוח על הקופה ודיווחים לממונה ולעמיתים.

במסגרת חוק קופות הגמל נקבעה לראשונה זכותו של עובד לבחור את קופת הגמל בה יפקיד מעבידו את הכספים עבורו, ככל שיש לעובד זכות להפקדת כספים על שמו בקופת הגמל (אף אם הזכות נקבעה במקורה לגבי קופת גמל פלונית); בהקשר זה נקבע כי במידה והעובד הזכאי לא בחר בקופת גמל מסוימת בהתאם לזכותו זו, תהא ההפקדה בקופת הגמל שזהותה נקבעה בדין או בהסכם המעניק לעובד את הזכות להפקדת כספים על שמו בקופת גמל; כמו כן הוסדרה מערכת היחסים שבין העמיתים לבין החברה המנהלת.

חוק קופות הגמל מסמיך את המפקח להטיל עיצומים כספיים על העובר על חלק מהוראות החוק. בהקשר זה, ראה גם פרטים נוספים בדבר חוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בסעיף 8.2.2 להלן.

מכוח חוק קופות הגמל הותקנו מעת לעת תקנות שונות, המסדירות נושאים שונים בקשר עם קופות גמל (לרבות קרנות פנסיה) וחברות מנהלות ובכללם, כללי השקעה לגופים מוסדיים, הוצאות המותרות בניכוי לגוף מוסדי, שיטות שערוך לגבי נכסים שונים בקופות הגמל, חובת השתתפות על חברה מנהלת באסיפות כלליות ועוד.

לפירוט אודות תיקונים מס' 3 ו- 5 של חוק קופות הגמל - ראה בסעיף 3.1.1 לעיל.

- **חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009-2010), התשס"ט-2009 (להלן: "חוק ההתייעלות")**

חוק ההתייעלות ביצע תיקון לחוק הגמל לעניין מגבלות על ניהול קופות גמל על ידי חברה מנהלת. על פי התיקון, על חברה מנהלת נאסר לנהל יותר מקופת גמל אחת מכל סוג מסוגי קופות הגמל שפורטו בתיקון, למעט במקרים מסוימים שפורטו. החוק מסמיך את שר האוצר, לקבוע תנאים לעניין אי תחולת האיסור על חברה מנהלת שמתקיימים לגביה תנאים מסוימים שיקבעו על ידו. בחודש יולי 2010 פורסם תיקון מס' 7 לחוק ההתייעלות במסגרתו תוקנו הוראות תיקון מספר 4 לחוק הפיקוח, ונקבע כי חברה מנהלת של קופות גמל לא תנהל יותר מקופת גמל אחת מכל סוגי קופות הגמל המפורטות בחוק החל מיום 1 בינואר 2012 (במקום החל מיום 30 ביוני 2011). כמו כן נקבע, כי ההוראה האמורה לא תחול על קופות גמל מרכזיות לפיצויים.

- **חוק גיל פרישה, התשס"ד-2004**

חוק זה, אשר תוקן לאחרונה ביום 29 בדצמבר 2011, קובע את הגיל שבו ניתן לחייב עובד לפרוש מעבודתו בשל גילו, ואת הגיל שבו עובד רשאי לפרוש פרישה מוקדמת וליהנות מגמלה. במסגרת החוק נקבע שהגיל שבו ניתן לחייבת עובדת לפרוש מעבודתה בשל גילה יעלה באופן הדרגתי מגיל 62 ל- 64, אלא אם עד לתום שנת 2016 תאשר ועדת הכספים המלצות של השר לגיל פרישה אחר, על בסיס המלצות ועדה ציבורית לבחינת גיל הפרישה לאישה שנולדה עד לשנת 1955.

- **חוק הייעוץ הפנסיוני**

בחוק זה הוסדר העיסוק במקצועות הייעוץ או השיווק הפנסיוני. נקבעו בו, בין היתר, הוראות בדבר חובת הרישוי כיועץ או משווק פנסיוני, תנאים ודרישות כשירות לעניין זה, חובות, איסורים והגבלות לעניין ייעוץ או שיווק פנסיוני, התאמת המוצר לצרכי הלקוח, החובה ליתן ללקוח ייעוץ מיטבי ("Best Advice"), מתן מסמכים המנמקים בכתב את כדאיות החיסכון הפנסיוני והמלצת היועץ, גילוי נאות לגבי היותו משווק או יועץ, זיקתו ליצרנים השונים, תוך קביעת חובות אמון וחובת זהירות ואיסור על ניגוד עניינים אפשרי בין היועץ או המשווק ללקוח, והוראות בדבר פיקוח הממונה על פעילות בעלי המקצוע הנ"ל וחובות רישום ודיווח. לפרטים אודות תיקון מס' 3 של חוק זה בנוגע להקמת מסלקה פנסיונית - ראה סעיף 3.1.1 לעיל. בהקשר זה, פרסם המפקח בחודש דצמבר 2008 חוזר הבהרה בקשר לצירוף עמיתים לגוף מוסדי בקשר עם סעיף 13 לחוק הייעוץ הפנסיוני. בחוזר הובהר, כי כל קשר של יחיד עם בעל רישיון, מהווה ייעוץ פנסיוני או שיווק פנסיוני, לפי העניין, וזאת בשל מהות עיסוקם. על כן, לא ניתן לבצע עסקה ללא הליך של ייעוץ פנסיוני או שיווק פנסיוני. כמו כן, הובהר בחוזר מקרים בהם לא יחול סעיף 13 לחוק הייעוץ הפנסיוני, כגון מקרה בו יחיד פונה ביוזמתו לגוף מוסדי ואותו גוף מוסדי פסיבי לחלוטין ואינו נוקט כל פעולה שיווקית אל מול אותו יחיד, כגון הצטרפות דרך אתר האינטרנט, או כאשר ההצטרפות נעשית ע"י המעביד למוצר פנסיוני שהוגדר כברירת מחדל בהתאם לסעיף 20(ב) לחוק קופות הגמל.

עוד נקבעו בחוק הייעוץ הפנסיוני הוראות לגבי העיסוק בייעוץ פנסיוני של תאגיד בנקאי ובכללן תנאים לקבלת היתר של יועץ פנסיוני לתאגיד בנקאי וכן הוראות המגבילות לפרק זמן קצוב את אפשרותו של תאגיד בנקאי לספק ייעוץ פנסיוני בקשר עם מוצרים פנסיוניים המנוהלים בידי חברות הביטוח, אף אם היה קיים בידם רישיון יועץ פנסיוני לפי החוק האמור. עוד נקבע בחוק הייעוץ הפנסיוני, כי יועץ פנסיוני רשאי לקבל עמלת הפצה מחברה מנהלת, בשיעור מרבי שייקבע בתקנות, ובלבד שחישוב העמלה ייעשה ללא תלות במוצר שעליו המליץ היועץ ללקוח. בהקשר זה פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(עמלות הפצה), התשס"ו-2006**, בהן נקבעו עמלות ההפצה המרביות שניתן לשלם ליועץ פנסיוני.

- **חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963**

חוק זה קובע, בין היתר, כללים לעניין ההפקדות בקופות הגמל של מרכיב הפיצויים ולעניין כלל ההפקדות בקופות גמל לקצבה, ובכלל זה לגבי פוליסות הכפופות לתקנות קופות הגמל (ביטוחי מנהלים) וקרנות הפנסיה, וכן הוראות הגנה על כספים שהופקדו כאמור מפני עיקול, שעבוד, החזרה או העברה.

- **חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958**

בהתאם להוראות סעיף 19א לחוק הגנת השכר, על קופות גמל לפעול לגביית חובות ממעביד, שכן קופות הגמל יהיו רשאיות להשתחרר מחבותן לזקוף לזכות עמית, באופן רעיוני, תשלומים אשר המעביד חייב בהעברתם, אך בפועל לא התקבלו בקופה ולהקנות בגין תשלומים אלה זכויות מלאות, רק אם יוכיחו כי לא התרשלו או כי חלו נסיבות אחרות המצדיקות שחרור שכזה מחבות.

- **פקודת מס הכנסה**

בפקודת מס הכנסה קבועות הטבות מס הניתנות עקב הפקדת כספים בקופות גמל, ובכלל זה לגבי פוליסות הכפופות לתקנות קופות הגמל (לעצמאיים וביטוחי מנהלים) וקרנות הפנסיה, והטבות מס הניתנות לכספים המשתלמים מהן.

בחודש ינואר 2008 תוקנה הפקודה במסגרת תיקון חוק הגמל (ראה סעיף 3.1.1 לעיל ופסקה (א) בסעיף זה). בתיקון האמור נקבעו הטבות מס אחידות לגבי כלל קופות הגמל האישיות (קרנות פנסיה, קופות גמל לא משלמות לקצבה וביטוחי מנהלים), באופן של השוואת שיעור הזיכוי הניתן בגין הפקדות במכשירים אלה לשיעור אחיד של 35% מן ההפקדה עד התקרה שנקבעה לעניין זה. כמו כן, הועלתה התקרה המותרת להוצאה לצורך רכישת כיסוי ביטוחי לאובדן כושר עבודה לעובד (מ- 2.5% מהשכר ל- 3.5% מהשכר) והוכרה הוצאה לצורך רכישת ביטוח קצבתי לשאירים (בשיעור של עד 1.5% מההכנסה המבוטחת) לצורך קבלת הזיכוי כאמור. בנוסף, נקבעו תקרות שכר מבוטח והכנסה מבוטחת לעניין רכישת הכיסויים הביטוחיים האמורים.

- **תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (לעיל ולהלן: "תקנות קופות הגמל")**

תקנות אלה מסדירות נושאים שונים הנוגעים לניהולן של קופות גמל, קרנות פנסיה, ביטוחי מנהלים וביטוח חיים לעצמאיים. בין עיקרי הנושאים המוסדרים בתקנות אלה ניתן למצוא את כללי ההשקעה, קביעת שיעורי ההפרשות המותרים להפרשה לטובת חיסכון פנסיוני לעניין עמיתים שכירים ולעניין עמיתים עצמאים, וכן קביעת אפשרויות המשיכה של הסכומים הצבורים בהם.

התקנות מחייבות את קופות הגמל וחברות המנהלות קופות גמל, לערוך ביטוח אחריות מקצועית לכיסוי חבותן בשל מעשה או מחדל רשלני כלפי העמיתים, וכן לכיסוי מעילה באמון של עובדיהן כלפי העמיתים. הביטוח ייעשה בסכומים ובתנאים הקבועים **בתקנות השקעות משותפות בנאמנות (הון עצמי וביטוח של מנהל קרן ונאמן ותנאי כשירות של דירקטורים וחברי ועדת ההשקעות), תשנ"ו-1995**, ובאופן שיכסה תביעות בשל אירועים שאירעו בתקופת הפוליסה גם אם הוגשו בתוך שנה מתום תקופת הפוליסה. סכום ההשתתפות העצמית בפוליסה הנדרשת מוגבל בתקרה הקבועה בתקנות קופות הגמל.

בחודש פברואר 2008 התקין שר האוצר **הוראת שעה לתיקון תקנות קופות גמל**, לפיה ניתן יהיה להפקיד בכלל קופות הגמל לקצבה (משלמות ולא משלמות) כספי פיצויים, עד שנת 2013, גם אם ההפקדות ברכיב תגמולי המעביד נמוכות מן ההפקדות המינימאליות הנדרשות לעניין זה, ובלבד שההפקדות ברכיבי התגמולים אינן נופלות מן ההפקדות הנדרשות לפי הסדר פנסיית חובה.

בחודש דצמבר 2010 התקין שר האוצר **הוראת שעה נוספת לתיקון תקנות קופות גמל** לפיה ניתן יהיה להפקיד במהלך 2011-2012 את רכיב הפיצויים לקופות גמל לא משלמות לקצבה גם בהיעדר הפקדת המינימום הנדרשת במרכיבי התגמולים בקופות גמל לקצבה לפי הוראות תקנות קופות גמל.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (בקשה לרישיון, הכשרה, התמחות ובחינות של סוכני ביטוח, יועצים פנסיוניים וסוכני שיווק פנסיוני), התשס"ו-2006; תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (אגרות), התשס"ו-2006; תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (פטור מחובת התמחות או בחינות של סוכני ביטוח, יועצים פנסיוניים וסוכני שיווק פנסיוני), התשס"ו-2006 (להלן: "תקנות הפטור")**

התקנות האמורות מסדירות את תהליך הכשרתם של היועצים הפנסיוניים והמשווקים הפנסיונים, את תהליך הרישוי שלהם, את תשלום האגרות הכרוך ברישוי ואת הפטורים שיינתנו מהתהליכים האמורים באופן מלא או חלקי. תקנות אלה החליפו את תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (רישיון לסוכן ביטוח), התשכ"ט-1969.

- **צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטח וסוכן ביטוח), התשס"ב-2001 (להלן בפסקה זו: "צו הביטוח") וצו איסור להלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של קופת הגמל וחברה המנהלת קופת גמל) התשס"ב-2001 (להלן בפסקה זו: "צו קופת הגמל")**

צווים אלו מטילים על חברות הביטוח, סוכני הביטוח והחברות המנהלות של קופות הגמל חובת זיהוי לקוחות, דיווח, ניהול ושמירת מסמכים שונים. צו הביטוח חל רק על תכניות ביטוח חיים בעלות מרכיב חיסכון. צו קופת הגמל מחייב קופת גמל או חברה מנהלת של קופת גמל בקשר עם קופת הגמל שבניהולה לרשום ולשמור את פרטי זיהוי העמית המעוניין להפקיד בחשבון עמית עצמאי בקופת גמל. כמו כן, הצו מחיל חובות דיווח ואימות פרטים בגין ההפקדות ומשיכות בסכומים האמורים בצו. צו קופת הגמל לא חל על קרנות פנסיה.

ביום 3 ביולי 2011 פורסמה **טיוטת צו איסור הלבנת הון**, המאחדת ומשלבת תחת מסגרת אחת הנוגעת לכל הגופים המוסדיים, את הוראות צו הביטוח ואת הוראות צו קופת הגמל. בין היתר מציעה הטיוטה להרחיב את תחולת הצו גם ביחס לקרנות פנסיה, לחייב את הגוף המוסדי לבצע "הליך הכרת לקוח" (KYC - Know your Client) בטרם פתיחת חשבון (לרבות בירור מקור הכספים, עיסוק בעל החשבון, מטרת פתיחת החשבון ועוד), להרחיב את תחולת הצו גם על עמיתים שכירים שהינם בעלי השליטה בחברה המעסיקה אותם, להוסיף חובות מוגברות בנוגע לאיש ציבור זר, להוסיף חובת ביצוע בקרה שוטפת על הפעולות בחשבון ביחס להליך KYC ולמידת הסיכון של העמית להלבנת הון ועוד. במקביל, מוצע להקטין את הסכום החייב בדיווח בגין הפקדה ומשיכה בחשבון, הפקדות מצטברות לשנה וכן בדיווח בגין הלוואות שמעל 50,000 ש"ח. בנוסף, מחייבת הטיוטה גוף מוסדי לקבוע מדיניות, כלים וניהול סיכונים בנושא איסור הלבנת הון. הטיוטה כוללת בנוסף נספח, ובו רשימה של פעולות, שיכול שיראו אותן כפעולות בלתי רגילות שבגינן נדרש דיווח נפרד לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור. הטיוטה כוללת הוראות מעבר ביחס לחשבונות קיימים במועד תחילת הצו - באופן שההוראות יחולו במועד ביצוע פעולה יזומה באחד מחשבונות העמית בקופה/קרן הפנסיה.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (העברת כספים בין קופות), התשס"ח- 2008 (להלן: "תקנות הניוד")**

התקנות, ביחד עם חוזרים אשר פורסמו בעניין זה על ידי המפקח, מעת לעת, קובעים כללים שנועדו לאפשר לעמיתים לבצע העברת כספים, באופן קל ופשוט ככל שניתן, בין קופות גמל מאותו סוג (לרבות קרנות פנסיה וקופות ביטוח), ואף העברת כספים מקופות גמל הוניות לקופות גמל לקצבה. בחודש דצמבר 2011, פורסמה **טיוטת תיקון לתקנות הניוד** וטיוטת תיקון לחוזר שהוצא מכוחן. במסגרת טיוטת תיקון תקנות הניוד נוספה, בין היתר, הוראה המסדירה באופן נפרד ומהיר יותר את העברת הכספים בין קופות המנוהלות על ידי אותו גוף מנהל, נוספה חובת פיצוי העמית ע"י הגוף המנהל של קופה מקבלת במקרה שבו איחר הגוף המנהל של הקופה המקבלת בהעברת הבקשה, הובהר כי במסגרת חישוב התשואה של קרן פנסיה חדשה בגין איחור בהעברה יש להתחשב גם בתשואה הדמוגרפית והוחלפו ההוראות שמסדירות את איחודם ופיצולם של חשבונות. במסגרת טיוטת תיקון החוזר קוצר, בין היתר, משך הזמן שבמסגרתו על הקופה המעבירה להודיע על קיומה של מניעה להעברה מ- 10 ימי עסקים ל- 3 עסקים, נקבע שבקשת עמית לא פעיל ובקשת עמית פעיל שמנייד רק יתרה צבורה ולא מנייד הפקדות שוטפות יפקעו אם לא יועברו לקופה המעבירה בתוך 60 ימים ממועד חתימת העמית על הבקשה, התווסף פרק המסדיר בקשות העברה בין קופות המנוהלות על ידי אותו גוף מנהל, נוסף נספח המציג את נתוני התשואה של הקופה המעבירה

בתקופת האיחור, כאשר על הקופה המקבלת להעביר לקופה המעבירה בתוך 2 ימי עסקים דרישה לתשלום, נוספה חובת הודעה למעסיק ע"י הקופה המעבירה על הניוד, כאשר הניוד כולל גם את רכיב הפיצויים, וזאת בתוך 15 ימים ממועד העברת הכספים, ועוד.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (קופת גמל בניהול אישי), התשס"ט- 2009 (להלן: "תקנות קופת גמל בניהול אישי")**

תקנות אלו קובעות את האפשרות לנהל סוגי כספי חיסכון של עמית עצמאי שהוגדרו בתקנות וכספי קרן השתלמות, באמצעות קופת גמל בניהול אישי, אשר תנוהל על ידי העמית או מנהל תיקים מטעמו, תחת מגבלות השקעה מסוימות, שיבוקרו על ידי החברה המנהלת.

ביחס למגבלות על פעילות ברוקראז' באמצעות צד קשור קובעות התקנות, כי בכפוף לקיום הליך תחרותי, חברה מנהלת או משקיע מוסדי, לפי העניין, רשאים לרכוש או למכור ניירות ערך באמצעות צד קשור ובלבד ש: (1) העמלות בשל רכישות או מכירות כאמור לא יעלו על 20% מסך כל העמלות ששולמו בשל כלל הרכישות והמכירות שביצע המשקיע המוסדי במהלך השנה; (2) העמלה שתשולם לצד קשור בשל רכישה או מכירה כאמור לא תעלה על העמלה שתושלם לזוכה בהליך התחרותי, שאינו צד קשור, בשל עסקה זהה או דומה.

- **תקנות עבודת נשים (מועדים וכללים לתשלומים לקופת גמל), התשס"ח-2008 (להלן: "תקנות עבודת נשים")**

לפי הוראות התקנות, עובדת בשמירת הריון ועובדת בחופשת לידה זכאיות להמשך ההפקדות השוטפות בגינן בקופות הגמל בתקופת שמירת ההיריון ובתקופה שבעדה הן זכאיות לדמי לידה מהמוסד לביטוח לאומי. הזכאות האמורה חלה, בשינויים המחויבים, גם לעניין עובד המצוי בחופשת לידה בגין לידה של בת זוגו.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה ומכירה של ניירות ערך), התשס"ט-2009**

בתקנות אלה נקבעו מגבלות לעניין רכישת ניירות ערך בידי גוף מוסדי המנהל השקעות תלויות תשואה (קרן פנסיה, קופת גמל, פוליסת ביטוח חיים משתתפת ברווחים), אם אותם ניירות ערך משווקים או מופצים באמצעות צד קשור לגוף המוסדי, או שצד קשור כאמור הוא החתם בהנפקת אותם ניירות ערך.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (תיקון), התשע"ב-2012**

ביום 29 לפברואר 2012, לאחר תאריך המאזן, אושר התיקון לתקנות הנ"ל במקביל לחוזר גופים מוסדיים, אף הוא בנושא הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות, אשר תאריך התחילה שלהם הינו ביום 1 במרס 2012. במסגרת התיקון לתקנות, נקבעה הוראת שעה שתעמוד בתוקף עד ליום 31 בדצמבר 2013, לפיה נוספו הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות בנכסי קופת גמל במסגרת עמלות ניהול חיצוני. בנוסף, הוגדרו מקרים נוספים שמוכרים כהוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות בנכסי קופות גמל, כמפורט להלן - (i) לא יותר מ-80% מההוצאה המשולמת בגין ניהול תובענה ייצוגית או תביעה נגזרת (כל עוד אינה משולמת לצד קשור), ובלבד שוועדת ההשקעות אישרה מראש את סבירות ההוצאה ביחס לסכום ההשקעה בנכס נשוא התובענה/תביעה הנ"ל ו- (ii) דמי הניהול הנגבים ע"י מנפיק תעודות סל שבו השקיעו קופות הגמל, ובלבד שלפחות 75% מהתחייבויות החשיפה של תעודת הסל הן בגין נכסים זרים (לא הונפקו בישראל ואינם נסחרים או מוחזקים בישראל), ובלבד שמנפיק התעודה אינו צד קשור - ביתר הוצאות ההשקעה בגין תעודת סל שכזו, אם יהיו כאלו, תישא החברה המנהלת מתוך דמי הניהול שהיא גובה. במקביל אושר להמשיך ולהכיר בהוצאות בעד הליך דירוג פנימי שביצעה חברה

מנהלת או צד קשור שלה לשם הערכת סיכון הלווה או ההלוואה כהוצאה ישירה רק בגין הלוואות שניתנו עד ליום 31 בדצמבר 2011, ובכפוף לקבלת אישור מראש של 2/3 מהנציגים החיצוניים בוועדת ההשקעות. בחוזר נקבע כי על חברה מנהלת למסור לוועדת ההשקעות דיווחים רבעוניים בדבר תשלום הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות בנכסי קופת הגמל, על מנת שזו תבחן את סבירותם ביחס להיקף הנכסים המנוהלים, הדיווח יימסר לגבי כל מסלול השקעה או קופה בנפרד.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (השתתפות חברה מנהלת באסיפה כללית), התשס"ט-2009**

התקנות קובעות, בין היתר, חובת השתתפות בהצבעה של משקיע מוסדי לגבי כספי העמיתים, באסיפה כללית של תאגיד שהוא בעל זכות הצבעה בו בנושאים המנויים בתקנות, תוך הגדרת מקרים בהם יידרש אישור של נציגים חיצוניים להצבעה והוראות ביחס להתקשרות עם גורם מקצועי לצורך גיבוש המלצות הצבעה באסיפות. בהמשך לתקנות, קבע המפקח, בחוזר אשר פורסם מטעמו, את חובתו של משקיע מוסדי לקבוע ולפרסם באתר האינטרנט שלו את הנושאים הבאים: מדיניות ההצבעה; אופן הצבעה בפועל לרבות ציון העובדה כי ההצבעה הייתה בהתאם למדיניות ההצבעה שלו או של גורם מקצועי שעימו התקשר; אמות מידה ביחס לאיכות הממשל התאגידי בתאגידים בהם הינו שוקל להשקיע.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012**

בחודש פברואר 2012, לאחר תאריך המאזן, פורסמו תקנות אלו וכן **חוזר בעניין דרישות הון מחברות מנהלות,** המכיל הוראות נלוות לתקנות. התקנות מגדירות את ההון העצמי הנדרש מחברה מנהלת. על פי התקנות, ההון העצמי ההתחלתי הנדרש מחברה מנהלת יעמוד על סך מינימאלי של 10 מיליוני ש"ח (למעט חריגים) (להלן: "**סכום ההון העצמי ההתחלתי**"). ההון העצמי המזערי הנדרש מחברה מנהלת בתאריך הדוח לא יפחת מהגבוה מבין - סכום ההון העצמי ההתחלתי, או סכום מצרפי של: (א) 0.1% מהנכסים המנוהלים עד לתקרת נכסים מנוהלים של 15 מיליארדי ש"ח; (ב) 0.05% מהנכסים המנוהלים מעל לתקרה האמורה בפסקה (א); (ג) 25% מההוצאות השנתיות כפי שהוגדרו בתקנות. לחברות המחזיקות חברות מנהלות נשלטות, נקבעה דרישת הון נוספת בגין הסכום המתקבל מהכפלת ההון העצמי המזערי של כל אחת מהחברות הנשלטות בשיעורי ההחזקות של החברה המנהלת בהן. עוד מגדירות התקנות את דרכי השקעת ההון העצמי הנדרש ומחייבות חברה מנהלת להחזיק לפחות 50% מההון העצמי המזערי הנדרש ממנה לפי התקנות בנכסים נזילים, בניכוי סכום שווי כל הנכסים הנזילים הנדרש מחברה מנהלת שהיא חברה נשלטת כשהוא מוכפל בשיעור החזקתה בחברה הנשלטת. בנוסף, חל איסור על חברה מנהלת: (1) להשקיע את ההון העצמי המזערי הנדרש ממנה לפי התקנות, במי ששולט בה, בצד הקשור לה או בצד קשור למי ששולט בה; (2) להחזיק יותר מ10% מאמצעי שליטה בתאגיד כלשהו, למעט חברה בת שהיא חברה מנהלת ולמעט החזקה בשיעור של 100% מאמצעי השליטה בתאגיד עזר; (3) להחזיק נכסים בלתי מוחשיים, כהגדרתם בטיוטת התקנות, כנגד ההון העצמי המזערי הנדרש ממנה לפי טיוטת התקנות; (4) לשעבד נכסים העומדים כנגד ההון העצמי המזערי הנדרש ממנה לפי התקנות ו- (5) לערוב להתחייבות מכל סוג שהוא, אלא אם כן, הערבות נדרשת לצורך פעילותה השוטפת, ולא עולה על שיעור של 5% מנכסיה. בתקנות נקבעה גם הוראת מעבר, לפיה חברה מנהלת שקיבלה רישיון לפני יום תחילת התקנות, תהיה חייבת להגדיל את הונה העצמי, באופן מדורג עד לסכום הנדרש לפי התקנות, וזאת עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2014, כאשר לפחות 30% מההפרש יושלם

עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31.03.12, לפחות 60% מההפרש יושלם עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2012, ולפחות 80% מההפרש יושלם עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2013. להשלכות התקנות על דרישות ההון העצמי של החברות המנהלות בקבוצה, ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(איתור עמיתים ומוטבים), התשע"ב-2012 ביחד עם חוזר שעניינו "נוהל איתור עמיתים ומוטבים"**

בחודש פברואר 2012, פורסמו הוראות אלו, אשר מטרתן הינה יצירת מנגנון אפקטיבי וישים אצל הגופים המוסדיים, לאיתור עמיתים שהקשר עמם נותק. ההוראות מחייבות גוף מוסדי לנקוט בפעולות לצורך איתור עמיתים ומוטבים, לרבות נקיטת הליך יזום של חקירה ובדיקה, וקובעות את הפעולות הנדרשות לעדכון נתונים אודות העמיתים, מחייבות קביעת נהלי עבודה לאיתור העמיתים והמוטבים, קביעת כללים להעברת כספים לידי האפוטרופוס הכללי, קביעת נוהל דיווח תקופתי לממונה, והוראות שימוש באתר האינטרנט לצורך איתור העמיתים או מוטביהם. במקביל לרגולציה זו, כאמור לעיל, פורסמה הסדרה משלימה במסגרת **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ב-2012**, לצורך יצירת תמריץ לגופים המוסדיים לפעול ביעילות לאיתור חוסכים ומוטבים על ידי הורדת שיעור דמי הניהול ל- 0.3% מהצבירה במקרים בהם נותק הקשר עם העמית עד למועד חידוש הקשר עימו. בחודש מרס 2012 פרסם הממונה טיוטת חוזר בעניין ממשק אינטרנטי לאיתור חשבונות עמיתים וחשבונות של עמיתים שנפטרו - דרישות טכניות, כצעד משלים לתקנות הנ"ל. במסגרת טיוטת החוזר מאופיינות הדרישות הטכניות מגופים מוסדיים לצורך הפעלת ממשק אינטרנטי מרכזי לאיתור חשבונות עמיתים, שבכוונת הממונה להקים, שמטרתו לאפשר לעמיתים ולמוטבים של עמיתים שנפטרו לאתר בקלות ובמהירות חשבונות אצל הגופים המוסדיים.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012**

בחודש פברואר 2012, אושרו בוועדת הכספים של הכנסת, **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012** וזאת בנוסף לטיוטה שנייה של החוזר בדבר כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים שפורסם באוגוסט 2011. מטרת התקנות הינה להחיל כללי השקעה אחידים על מוצרי החיסכון הפנסיוני ובכללם קופות גמל, קרנות פנסיה ופוליסות משתתפות ברווחים. התקנות מבטלות את ההבחנות הקיימות כיום בין כללי ההשקעה החלים על קופות גמל וקרנות פנסיה לבין אלו החלים על כספי פוליסות משתתפות ברווחים וכן משנות חלק מכללי ההשקעה הקיימים, על מנת להתאימן לדרכי פעילות שוק ההון בכלל ודרך פעילות המשקיעים המוסדיים בפרט. בתקנות הוסרו מגבלות ההשקעה הכמותיות הקיימות כיום, תוך הגברת מעורבות ועדות ההשקעה בגופים המוסדיים בפעילות ההשקעות. כמו כן, הועברו חלק מהוראות אשר היו קבועות בתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 ובתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2011, לקביעה לפי שיקול דעת הממונה.

טיוטת החוזר בעניין כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים, קובעת הוראות מפורטות בעניינים אשר הועברו לקביעה לפי שיקול דעת המפקח כאמור, ובכלל זה, לעניין חריגה משיעור השקעה, השקעה בשותפות, בזכות במקרקעין באמצעות תאגיד שאינו שותפות, מתן הלוואות, עסקה עם צד קשור ובאמצעותו והשקעה בצד

קשור. הטיוטה השנייה מוסיפה הוראה לגבי מסלול השקעה מתמחה. בחודש מרס 2012, פורסמה טיוטה שלישית של החוזר הנ"ל, אשר הוסיפה, בין היתר, הוראות לגבי מסלול השקעה מתמחה, מחקה מדד, וכן הפחיתה את שיעור ההשקעה האפשרי של גוף מוסדי בשותפויות, מ- 49% ל- 20%. לפרטים נוספים ראה גם סעיף 8.2.3 להלן.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), (הקמת מסלולי ברירת מחדל), התש"ע-2012**

בחודש ינואר 2012 פרסם המפקח טיוטה של התקנות האמורות לעיל, יחד עם טיוטת חוזר שעניינה התאמת מסלול ההשקעה למאפייני העמית (אשר תפורסם באופן רשמי לאחר אישור טיוטת התקנות בכנסת). לפרטים נוספים אודות המודל החכ"מ, ראה סעיף 3.1.1.8 לעיל.

<u>הצעות חוק וטיוטות תקנות</u>

- **טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (תנאים בחוזה ביטוח) (הוראות לעניין התיישנות בחוזה ביטוח הכולל כיסוי ביטוחי לנכות), התשע"א-2011**

בחודש פברואר 2011, פרסם המפקח את טיוטת התקנות הנ"ל. על פי הטיוטה, חוזה ביטוח הכולל כיסוי ביטוחי לנכות יכלול תנאי שלפיו אם מועד קרות הנכות מאוחר למועד התאונה או גילוי המחלה, לפי העניין, לא יחל מרוץ תקופת ההתיישנות לפני מועד קרות הנכות. לעניין זה, "מועד קרות הנכות" – המועד בו קמה למבטח החובה לשלם תגמולי ביטוח למבוטח בעד כיסוי ביטוחי לנכות.

- **הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון - הנחה מדמי ניהול וחובת גילוי), התשע"א-2010**

בחודש יולי 2011, פורסמה הצעת החוק הפרטית הנ"ל, שמטרתה להעניק לכלל העמיתים בקופה תנאים שווים בתשלום דמי הניהול, תוך מתן אפשרות להעניק הנחות על בסיס כללים אחידים ושוויוניים, כך שגובה דמי הניהול יהיה אחיד עבור עמיתים בעלי מאפיינים דומים. מטרה נוספת היא יצירת שקיפות בתחום דמי הניהול, לצורך עידוד התחרות בין החברות המנהלות, אשר תאפשר לחוסכים לבצע השוואה בין עלויות המוצרים השונים.

- **טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללים לניהול קופת גמל מרכזית לקצבה), התשע"א-2011**

בחודש אוגוסט 2011, פרסם המפקח את הטיוטה הנ"ל, בצירוף טיוטת חוזר בעניין זה. בטיוטת התקנות נקבעו הוראות לעניין ניהול קופת מרכזית לקצבה (להלן: **"הקופה"**) הקובעות בין היתר כי חברה מנהלת של קופה תנהל חשבון נפרד לעובדים זכאים מקבלי קצבאות וחשבון נפרד לעובדים זכאים שאינם מקבלי קצבאות, כי הסכומים שהעמית יפקיד לקופה לא יפחתו מהמחויבות האקטוארית הצבורה נכון ליום ההצטרפות ולא יעלו על הסכום המרבי להפקדה נכון לאותו מועד וכן הוראות לעניין אופן התשלום מהקופה. טיוטת החוזר כוללת הוראות משלימות בדבר כללים להפקדות תשלומי עמית בקופת גמל מרכזית לקצבה, בכפוף לעקרונות אשר נקבעו בטיוטת החוזר.

- **טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים) (אבטחת מידע במערכת סליקה פנסיונית), התשע"ב-2011**

התקנות קובעות הוראות בנוגע לאבטחת מידע במערכת סליקה פנסיונית מרכזית, שמירת מידע, זיהוי לקוחות ומשתמשים, חובות של משתמשים במערכת, הפקת פלטי מידע ומתן זכות עיון בפלטים אלה.

- **תזכיר חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' ___), התשע"ב- 2011**

במסגרת תזכיר החוק מוצע להרחיב את מסגרת הטבות המס הניתנות בעת משיכת כספים באפיק החיסכון לקצבה, תוך תיקון הוראות לעניין פטור בגין קצבאות, כמפורט להלן: (א) הגדלת שיעור הפטור מהקצבה באופן מדורג במשך 15 שנים עד לשיעור של 67% מהקצבה. הסכום החודשי הפטור לא יחושב כשיעור מסכום הקצבה בפועל עד תקרה, אלא כסכום קבוע המהווה שיעור מתוך סכום התקרה; (ב) מתן פטור מלא ממס ליחיד בגיל 60 בעת משיכת קצבה הנובעת מכספים שהופקדו בקופת גמל לקצבה החל מיום 1 בינואר 2000 אשר לא הוענקו בגינן הטבות מס; (ג) הגדלת הסכום המקסימאלי הפטור בהיוון כקבוע בתזכיר החוק; (ד) שינוי הגדרת" קצבה מזכה" ו"קצבה מוכרת". בנוסף, מוצע להקנות לשר האוצר סמכות לקבוע כללים לחיוב במס ושיעור המס במקרה של "משיכת כספים שלא כדין" מקופת גמל, כך שהיוון קצבה ייחשב כ"משיכה כדין" בתנאי שנעשה בהתאם לתנאים הקבועים בחוק ובתקנות. התזכיר כולל תיקונים נוספים אשר מטרתם להיטיב עם החוסכים בקופות גמל בעת ההפקדה ובעת המשיכה של הכספים.

- **הצעות חוק ל"חידוש" תחום קופות הגמל ההוניות**

בחודש אוגוסט 2011, פורסמה הצעת חוק פרטית **לתיקון פקודת מס הכנסה (פטור ממס** בגין **משיכה חד-פעמית של כספי תגמולים שהופקדו לתקופה של 10 שנים לפחות), התשע"א-2011**, שמטרתה להחזיר את האפשרות (שבוטלה בתיקון לחוק הגמל האמור לעיל) למשוך במשיכה חד-פעמית כספים שהופקדו בקופת גמל אם חלפו לפחות 10 שנים ממועד הפקדת הכספים, וזאת כדי לתת מענה למגזר העצמאיים ולמעמד הביניים שבעבר חסך במעמד עצמאי באפיק ההוני בגין רכיבי שכר שאינם מוכרים לפנסיה - מגזרים שהיקף ההפקדות שלהם לחיסכון הפנסיוני ירדו מהותית לאחר התיקון לחוק הגמל.

בחודש מרס 2012, אושרה הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשע"ב-2012, על ידי ועדת השרים לענייני חקיקה לקראת קריאה ראשונה בכנסת, אשר במסגרתה יינתן אישור כקופת גמל לתגמולים בגין כספים שהופקדו בגין עמית משנת 2012 ואילך, עד לתקרה של 17,400 ש"ח לשנה ושהתקיימו לגביהם התנאים המצטברים הבאים: (i) לעמית הכנסה משכר עבודה או ממשלח יד, והופקדו בגינה לפחות 15% לקופת גמל לקצבה, ו- (ii) לא הופקדו בשל אותו עמית באותה שנה כספים לקרן השתלמות. ניתן יהיה למשוך כספים אלו במשיכה הונית חד-פעמית בחלוף לפחות 15 שנים מיום התשלום הראשון לקופת הגמל.

<u>חוזרים של המפקח וניירות עמדה</u>

- בחודש פברואר 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני**, המבטל חוזרים קודמים בעניין זה, והקובע "רשומה אחודה", אשר תשמש את הגופים המוסדיים, בעלי הרישיון וצרכני מידע נוספים בתחום החיסכון הפנסיוני, במטרה לייעל את תהליכי העבודה, להסיר חסמים טכנולוגיים, לעודד ולתמוך בקיומו של שוק תחרותי, משוכלל ומפותח, תוך הגברת השקיפות ושיפור מהימנות וזמינות המידע הרלבנטי לחסכונותיו הפנסיונים של הציבור. החוזר יקבע, לאחר השלמת מלוא הנספחים שיצורפו אליו, מבנה אחיד של מידע ונתונים שיועברו אגב הממשקים השונים הקשורים לייעוץ הפנסיוני וליצרן הפנסיוני וביניהם ממשק אחזקות, טרום ייעוץ, ניוד, הצטרפות, אירועים, גבייה וקליטת כספים. בשלב ראשון כולל החוזר שני נספחים המפרטים את מבנה ממשק האחזקות וממשק טרום הייעוץ - והוא ייכנס לתוקף ביחס לממשקים אלו (נספחים א' ו-ב' לחוזר) ב-1 באוקטובר 2011. טרם נקבעו מועדים לגבי יתר הממשקים נשוא חוזר זה. בחודש

פברואר 2012, פרסם המפקח את טיוטה שנייה בנושא נספח ג' לחוזר הנ"ל - ממשק ניוד, הכולל את פרטי המידע שעל גוף מנהל של קופה מעבירה להעביר לגוף מנהל של קופה מקבלת בעת העברת כספים בין קופות גמל במסגרתה נוספו דרישות מידע לכל אחד מהשלבים שהוגדרו במסגרת חוזר 2008- 11-9 שעניינו העברת כספים בין קופות גמל וכן פורסמה טיוטת נספחים ד', ה,' ו' שעניינן ממשק ההצטרפות, ממשק אירועים וממשק גבייה וקליטת כספים. במסגרת הטיוטות מוצע כי ממשק ההצטרפות וממשק האירועים יפרטו את המידע שיועץ או משווק פנסיוני, נדרש להעביר לגוף מוסדי בכל אחד מהאירועים המתוארים בממשק. כמו כן, מוצע כי ממשק הגבייה וקליטת הכספים יפרט את המידע הנדרש בשל תהליכי התשלום וההפקדות לחיסכון הפנסיוני, לרבות אופן פיצול ההפקדות בין המוצרים הפנסיוניים השונים. בחודש מרס 2012, פורסמו מספר הבהרות לחוזר זה.

- בחודש מרס 2011 פרסם המפקח חוזר **סוכנים ויועצים בעניין איסור מתן טובת הנאה ליועץ פנסיוני**. בחוזר נקבע, בזיקה לסעיף 19 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק בייעוץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני), התשס"ה-2005, מהם האיסורים החלים על גוף מוסדי בקשר למתן הטבות ליועצים פנסיונים או לעובדי בנקים, ועל יועץ פנסיוני בקשר לקבלת הטבה. בהתאם להוראות החוזר, גוף מוסדי רשאי ליתן הטבה כאמור לרבות הטבה בגובה דמי הניהול בכפוף לכך שההטבה תינתן לכל עובדי הגוף המעסיק את היועץ הפנסיוני וכי ההטבה דומה להטבות שמעניק הגוף המוסדי לגופים אחרים בעלי מאפייני שוק דומים. הוראות החוזר מתייחסות גם להסדרת השתתפות יועץ הפנסיוני בכנסים ואירועים המאורגנים או ממומנים על ידי גוף מוסדי.

- בחודש יולי 2011 פרסם המפקח חוזר בדבר **התקשרות גוף מוסדי עם בעל רישיון**, שמטרתו לבצע התאמה בין נהלי העבודה שנקבעו בחוזר ביטוח 2004/14 "התקשרות מבטח עם סוכן ביטוח" לעניין טיפול בדמי הביטוח המשולמים למבטח באמצעות סוכן ביטוח ("הפקדות"), לכל הסכם התקשרות בין בעל רישיון וגוף מוסדי. בחודש דצמבר 2011 פרסם המפקח תיקון לחוזר האמור. על פי החוזר, הסכם התקשרות לצורך תיווך לעניין ביטוח (אשר יחשב גם כהסכם נאמנות), יכלול הוראות בדבר אופן העברת הפקדות בהתאם לאמור בחוזר וכן יכול שיורה על העברת הפקדות ממבוטח או ממעסיקו באחת מהדרכים הבאות: (1) ישירות לגוף מוסדי. (2) לבעל רישיון, אשר יעביר אותן תוך שלושה ימי עסקים מיום קבלתן לידי הגוף המוסדי, ללא עיכוב, ללא זכות קיזוז וללא שימוש אחר בכספי ההפקדות כאשר העברת הפקדות לפי סעיף זה תיעשה רק באמצעות המחאות לטובת הגוף המוסדי. (3) לגוף מוסדי באמצעות אחד משלושת סוגי חשבון נאמנות שפורטו בחוזר (חשבון נאמנות נפרד לכל גוף מוסדי; חשבון מפצל באמצעות נאמן; חשבון מפצל בניהול בעל הרישיון). על פי החוזר, בעל רישיון לא יעכב סכומי הפקדות ויעבירם לגוף המוסדי בתוך פרק זמן קצוב; לא יקזז מהם סכומים שהוא זכאי להם מהגוף המוסדי; ולא יעשה בהם שימוש כלשהו אחר מלבד העברתם במלואם (לרבות רווחי השקעות שנצברו בחשבונות הנאמנות) ועבור המבוטחים שבשלם הועברו אליו הכספים. כמו כן, נקבע כי חשבונות הנאמנות לא ימצאו ביתרת חובה יהיו נקיים מכל משכון, שעבוד, עיקול, חוב או זכות צד ג' כלשהם. הפקדות שהופקדו בחשבון הנאמנות יחשבו, לכל דבר ועניין, כאילו התקבלו על ידי הגוף המוסדי למחרת יום ההפקדה בחשבון, ובכלל זה לעניין מועד חישוב התשואה עליהם. בנוסף, נדרשת קבלת הסכמה בכתב של הגוף המוסדי לאופן קבלת ההפקדות. חוזר זה חל על כל הגופים המוסדיים ובעלי רישיון, כהגדרתם בחוזר, לרבות יועץ פנסיוני שהוא תאגיד בנקאי (אשר רשאי להעביר את ההפקדות לחשבון בנק נפרד טרם העברתן לגוף המוסדי), לגבי כל ההתקשרויות שיהיו בתוקף החל מיום 1 בינואר 2012.

- בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **חתימה גרפית ממוחשבת**. מטרת החוזר הינה לשפר ולייעל את אופן העברת המסמכים מבעל רישיון (לרבות סוכן ביטוח או עובד הגוף המוסדי) אל גוף מוסדי, לקצר את זמני העברת המסמכים ולשפר את השירות ללקוח. החוזר קובע הוראות לבעל רישיון המשתמש בחתימה דיגיטלית לשם החתמת לקוח על מסמכים כחלק מביצוע עסקה (כהגדרתה בחוזר) ובכללן אופן החתמת הלקוח ואופן נעילת המסמכים החתומים לצרכי אירכוב. עוד נקבע בחוזר, כי על גוף מוסדי לפרסם עד למועד תחילת החוזר נהלי עבודה לשם העברת קבצים החתומים בחתימה גרפית ממוחשבת של לקוח, באופן ברור ונגיש לבעלי רישיון. בעקבות פניות אשר קיבל המפקח לעניין החתמת מעסיק לגבי עסקה עם עובדיו פרסם המפקח בחודש דצמבר 2011 טיוטת תיקון לחוזר האמור בעניין עסקאות בין מעסיק לעובדיו.

- בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **הסדרת הצטרפות עמית לקופת גמל**. החוזר החליף חוזר קודם בנושא. בחוזר נקבעו, בין היתר, הוראות בדבר הליך הצטרפות עמית לקופת גמל ובכלל זה, עדכון הליך מילוי טפסי הצטרפות; נתוני חובה שעל הקופה לקבל בטרם תאפשר הפקדת כספים לקופה; הוראות בדבר הצטרפות לקופת גמל באמצעות מעביד; הוראות מינוי מוטבים; מסמכים שעל הקופה למסור לעמית מצטרף ושמירת מסמכים במדיה מגנטית. כמו כן, נקבע כי מסמך החתום בחתימה גרפית ממוחשבת המקיימת את הדרישות המפורטות בחוזר סוכנים ויועצים 4-10-2011, שעניינו "חתימה גרפית ממוחשבת", ייחשב כמסמך מקורי לעניין הוראת המוטבים. החוזר נכנס לתוקף ביום 1 לאוקטובר 2011.

- בחודש נובמבר 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **מתן מידע ללקוח שמבקש למשוך את כספו ממוצר פנסיוני- הבהרה**. בחוזר נקבע כי נתון כללי שציין גוף מוסדי בפני חוסך בעת משיכת הכספים, אינו נכלל בגדר עיסוק בשיווק פנסיוני כהגדרתו בחוק הפיקוח, וכן כי הגוף המוסדי רשאי למסור אותו לעמית מבלי להפר את הוראות סעיף 13 לחוק האמור. כמו כן נקבע כי "משיכת כספים" לא תכלול פעולה של העברת כספים בין מסלולי השקעה או מסלולי ביטוח באותו מוצר פנסיוני והעברת כספים מסוג מוצר פנסיוני או ממוצר פנסיוני אחד לאחר. לעניין זה "נתון כללי" - הינו נתון או עובדה אשר אינם תלויים במאפייני החוסך, ובין היתר: (א) תנאי הזכאות למשיכה; (ב) השלכות המס של משיכת כספים שלא כדין; (ג) ידוע הלקוח לגבי האפשרות להעמיד הלוואה לטובתו בקופה ו"שמירת ותק", ככל שרלוונטית.

- בחודש דצמבר 2011 פרסם המפקח חוזר גופים מוסדיים בעניין **טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים**, שמחייב גופים מוסדיים לבצע טיוב של נתוני זכויות העמיתים המפורטים בממשק האחזקות (נספח א' לחוזר מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני האמור לעיל), כדי להבטיח, ככל שניתן, שרישום זכויות העמיתים במערכות המידע יהיה מהימן, שלם, זמין וניתן לאחזור, ובמסגרת זאת נקבעו העקרונות של אופן ביצוע טיוב הנתונים והיקפו.

- בחודש פברואר 2012 פרסם המפקח חוזר גופים מוסדיים בעניין הנחיות בדבר **מבנה הגילוי הנדרש בדיווחים הכספיים השנתיים של קופות גמל וקרנות פנסיה**. בחוזר נקבעו הנחיות חדשות לגבי מבנה גילוי הנדרש בדיווחים הכספיים של קופות גמל וקרנות פנסיה המשנה את אופן הצגת הדוחות הכספיים של הקופות והקרנות, במטרה שיהיו ברורים ושקופים יותר למשתמש ויהוו כלי בעת בחירת הקופה או הקרן. עיקרי השינויים בנוגע לדוחות כספיים של קרנות פנסיה הינן: שינוי שיטת הרישום החשבונאי של דמי גמולים ומשיכות מבסיס מצטבר לבסיס מזומן (שינוי בסיס הדיווח יתבצע בדרך של מכאן ולהבא), שינוי מתכונת הצגת פעילות ההשקעות, הרחבת הדיווח על דמי הניהול, בקרן המנהלת מספר מסלולי השקעה - הרחבת המידע

המדווח ברמת המסלול הבודד, הוספת גילוי בדבר חמשת המעסיקים הגדולים בקרן וכן הוספת דוח סקירת הנהלה לסט הדיווחים הכספיים (דוח סקירת הנהלה כולל בעיקר ניתוחים של פעילות ההשקעה וזכויות המבוטחים בקרן). עיקרי השינויים בנוגע לדוחות כספיים של קופות גמל הינן: אוחדו דוח סקירת ההנהלה והדירקטוריון, חלה חובת פירוט רחב יותר ביחס לחשיפת ההשקעות בחלוקה על פי ענפי השוק, הפרדה בין השקעות בארץ ובחו"ל, פירוט בדבר החזר דמי ניהול לעמיתים, פירוט שיעור דמי הניהול בחלוקה על פי כמות העמיתים בקופה, פירוט רשימת חמשת המעסיקים הגדולים בקופה ועוד. לשינויים הנ"ל אין השפעה על תוצאות הדוחות הכספיים של הקופה אלא על אופן הצגת הדיווחים הכספיים השנתיים בלבד. החוזר ייכנס לתוקף ביחס לדיווחים הכספיים לשנת 2012.

- בחודש ינואר 2012 פרסם המפקח את עמדתו בדבר **תמורה במכירת קופות גמל ענפיות.** כך שבמכירת קופת גמל ענפית, בין אם בהעברת ניהול הקופה לגוף מנהל אחר ובין אם במכירת אמצעי שליטה בחברה המנהלת, יש לשייך את תמורת המכירה לעמיתים, ולא לבעלי מניות הקופה.

- בחודש מרס 2012, פרסם המפקח חוזר סוכנים ויועצים שעניינו **ייפוי כוח לבעל רישיון.** במסגרת החוזר, נקבע מבנה אחיד לטופס ייפוי כוח, שבאמצעותו מייפה לקוח את בעל הרישיון לקבל מידע או להעביר בקשות במסגרת ייעוץ פנסיוני או שיווק פנסיוני נקודתיים או מתמשכים. עוד קובע החוזר, בין היתר – (א) שייפוי כוח המסמיך בעל רישיון לקבל מידע אודות הלקוח באופן חד פעמי, יהיה בתוקף למשך 3 חודשים מיום חתימתו; (ב) וייפוי כוח ליועץ פנסיוני לשם טיפול בביצוע עסקה במסגרת הסכם ייעוץ מתמשך יעמוד בתוקפו; למשך עשר שנים או לתקופה קצרה יותר, כפי שיקבע במסגרת ייפוי הכח; (ג) הוראות על האופן שבו על גוף מוסדי לפעול בעת קבלת ייפוי כוח, לרבות קביעת נוהל לעניין אימות ייפוי הכח בהתחשב בסוג ייפוי הכח.

<u>טיוטות חוזרים וטיוטות ניירות עמדה של המפקח</u>

- בחודש אוגוסט 2011, פרסם המפקח **טיוטת חוזר לעניין הנחיות בדבר מבנה הגילוי הנדרש בדיווחים הכספיים של קופות גמל וקרנות פנסיה.** במסגרת הטיוטה מוצע לעדכן את נוסח הדוחות הכספיים השנתיים של קופות גמל וקרנות הפנסיה כך שיהיו ברורים ושקופים יותר למשתמש ויהוו כלי בעת בחירת הקופה או הקרן. בין יתר השינויים אוחדו דוח סקירת ההנהלה והדירקטוריון, חלה חובת פירוט רוחבית ביחס לחשיפת ההשקעות בחלוקה על פי ענפי השוק, הפרדה בין השקעות בארץ ובחו"ל, פירוט נרחב יותר בדבר החזר דמי ניהול לעמיתים, פירוט שיעור דמי הניהול בחלוקה על פי כמות העמיתים בקופה, פירוט רשימת חמשת המעסיקים הגדולים בקופה לרבות שיעור דמי הניהול הממוצעים הנגבים מעמיתיהם ועוד. הוראות טיוטת החוזר צפויות להיכנס לתוקפן החל מהדוחות הכספיים לשנת 2012.

- בחודש ספטמבר 2011 פרסם המפקח מספר **טיוטות תזכירי חוק וחוזרים שעניינם שינוי מנגנון הנהגת תוכנית ביטוח ותקנוני קופות גמל באופן שגוף מוסדי יידרש להודיע למפקח על מוצר חדש** (תוכנית ביטוח, קרן פנסיה או קופת גמל).

- בנוסף, פרסם המפקח **טיוטות חוזרים ותקנות נוספים, במסגרת הרפורמה להנהגת תכניות ביטוח וקופות גמל,** כמפורט בסעיף 3.1.19 לעיל.

3.1.3.2 ענף ביטוח חיים

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח חיים וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הצעות חקיקה, טיוטת

תקנות, חוזרים וטיוטות חוזרים של המפקח) שפורסמו בשנת הדוח, הנוגעות לענף זה ואשר לא פורטו במסגרת אחד הנושאים אשר נמנו בסעיפים הקודמים לעיל:

<u>הוראות הדין</u>

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי) התשס"ז-2006**

התקנות פורסמו בחודש נובמבר 2006 וקובעות עקרונות בסיסיים בביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי, שמטרתם העיקרית שמירה על ענייני המבוטחים והבטחת כיסוי ביטוחי נאות. התקנות נכנסו לתוקף בחודש אפריל 2007 והן חלות על פוליסות אובדן כושר עבודה קבוצתי שיכרתו או יחודשו החל ממועד זה. בתקנות נקבע כי בעל הפוליסה יכול שיהיה מעביד בלבד; למבוטח הבודד יתאפשר מעבר לפוליסת פרט בעת פקיעת הביטוח הקבוצתי בתנאים דומים לפוליסות פרט של המבטח במועד המעבר וללא חיתום מחדש. כן קובעות התקנות חובה על המבטח להמציא לכל מבוטח בקבוצה פוליסה, דף פרטי ביטוח ודיווח שנתי. בהמשך לתקנות אלו וכן בהמשך לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (ביטוח חיים קבוצתי), תשנ"ג-1993, פרסם המפקח בחודש ינואר 2010 טיוטת חוזר בדבר נוהל הפעלת פוליסות ביטוח חיים ופוליסות אבדן כושר עבודה קבוצתי, המפרטת את התנאים בהם מבטח יהיה רשאי להפעיל פוליסה קבוצתית.

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (ביטוח חיים קבוצתי), תשנ"ג-1993**

בתקנות אלה כלולות הוראות, לעניין ביטוח חיים קבוצתי, ריסק (ללא מרכיב חיסכון) ובכלל זה הגדרת הקבוצות וגודלן המינימאלי, תקופת הביטוח, ותקרת העמלות לסוכנים. בחודש אוגוסט 2005 תוקנו התקנות תוך קביעה כי קבוצת מבוטחים לעניין ביטוח קבוצתי תמנה 50 איש (במקום 100 איש קודם לכן). בנוסף, בוטלה ההוראה לפיה תקופת הביטוח תעמוד על שנה אחת והמפקח הוסמך לקבוע הוראות לגבי פוליסת המשך במקרה של הפסקת הביטוח הקבוצתי וללא חיתום מחדש.

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי הפרדת חשבונות ונכסים של מבטח בביטוח חיים), התשמ"ד-1984**

תקנות אלה קובעות הנחיות בדבר דרכי הפרדת החשבונות והנכסים של עסקי ביטוח חיים מכלל עסקי הביטוח של מבטח, והפרדת נכסים של עסקי ביטוח חיים משתתף ברווחים מנכסים של עסקי ביטוח חיים אחרים.

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי הצמדה בחוזה לביטוח חיים), התשמ"ב-1982**

בתקנות אלה כלולות, בין היתר, הוראות, לעניין תנאי ההצמדה בחישוב התשלומים שעל המבטח לשלם בשל פדיון הפוליסה או מקרה ביטוח בחוזה לביטוח חיים.

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה הביטוח) (הוראות למצב רפואי קודם), התשס"ד-2004**

בחודש ינואר 2004 פורסמו תקנות, שנועדו להסדיר את אופן שימוש המבטח בסייג לחבות המבטח בשל מצב רפואי קודם, להבטיח כיסוי ביטוחי ראוי למשך כל תקופת הביטוח ולמנוע ביצוע חיתום בעת התביעה לתשלום תגמולי ביטוח.

<u>חוזרים וטיוטות חוזרים של המפקח</u>

- בחודש אוקטובר 2011 פרסם המפקח **טיוטת הבהרה למכתב למנהלי חברות הביטוח שעניינו פוליסות ביטוח מבטיחות תשואה מגובות**

אג"ח ח"ץ (חיים צמוד) שפורסם בחודש יוני 2011. בפנייתו מחודש יוני 2011, הבהיר המפקח כי זכויות המבוטחים בפוליסות ביטוח כאמור המגיעות לתום תקופה, במקרים שבהם מבוטחים לא מימשו את זכאותם לקצבה או תשלום הוני, לא יפגעו בכפוף לתנאי הפוליסה בזכות המבוטח להמשך הבטחת התשואה (המגובה באג"ח ח"ץ). אולם, מבוטח שלא מימש זכאות בתום תקופה בהתאם לתנאי הפוליסה, איננו זכאי להמשך הבטחת התשואה כאמור בגין הפקדות נוספות שתתבצענה לאחר תום תקופת הפוליסה. עם מימוש הזכאות לקצבה בפוליסות הנידונות, תשלומה יהיה בהתאם לתנאי הפוליסה המקוריים, לרבות מקדמי הקצבה הנקובים בפוליסה, בהתחשב בגיל המבוטח במועד התחלת תשלום הקצבה בפועל. במסגרת מכתב ההבהרה מחודש אוקטובר 2011 נערכה הבחנה בין פוליסות הוניות לבין פוליסות קצבתיות, לפיה במקרה של משיכה או תשלום קצבה לא תפגע בזכות המבוטח לקבלת הבטחת התשואה בגין יתרת החיסכון שהצטבר בפוליסה וזאת במובחן מפוליסה הונית אשר עם תום תקופת הביטוח תמה הזכאות לקבלת הבטחת התשואה ומשכך לא ניתן להשקיע השקעה כלשהי באג"ח ח"ץ בעד נכסי אותה הפוליסה.

- בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח טיוטה שלישית **לעדכון מסמך קווים מנחים לעניין תכניות ביטוח חיים משולבות בחיסכון**. בהתאם לטיוטה זו על חברת ביטוח הבוחרת להציע במסגרת תוכניות לביטוח חיים, מסלול קצבה המבוסס על מקדם קצבה שאינו מגלם הבטחת שיעורי תמותה, להציג את מקדם הקצבה באתר האינטרנט שלה במובלט, ולכלול בתנאי הפוליסה הפנייה לכתובת המדויקת באתר האינטרנט בה מוצג המקדם. עדכון זה יחול על תכניות שישווקו על ידי חברות הביטוח מהמועד התחילה שיצוין בעדכון.

3.1.3.3 ענף הפנסיה

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בענף הפנסיה וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הצעות חקיקה, טיוטת תקנות, חוזרים וטיוטות חוזרים של המפקח) שפורסמו בשנת הדוח והנוגעות לענף זה, ואשר לא פורטו במסגרת אחד הנושאים אשר נמנו בסעיפים הקודמים לעיל:

- **חוק קופות גמל**

חוק קופות גמל מסדיר בחקיקה ראשית נושאים שונים הקשורים להקמת קופת גמל וניהולה (ראה גם סעיפים 3.1.1 3.1.2.1 לעיל). בנוסף, מחיל חוק קופות גמל על חברה המנהלת קופת גמל ובכלל זה קרן פנסיה, את הוראות חוק הפיקוח לעניין מינוי אורגנים ובעלי תפקידים. מכאן, כי מנורה מבטחים פנסיה מחויבת למנות אקטואר, מנהל סיכונים ורואה חשבון מבקר לפי הוראות חוק הפיקוח. בנוסף, ובהתאם להוראות חוק קופות גמל, עליה למנות ועדת השקעות, שרוב חבריה נציגים חיצוניים לצורך קביעת מדיניות ההשקעות של נכסי קרנות הפנסיה ופיקוח על ניהול ההשקעות כאמור.

- **חוק הפיקוח**

חוק הפיקוח קובע את התנאים לקבלת רישיון מבטח בידי המבקש לנהל קרן פנסיה. לפי חוק הפיקוח, כפי שתוקן בתיקון לחוק הגמל (ראה הרחבה בסעיפים 3.1.1 ו- 3.1.2 לעיל) מנורה מבטחים פנסיה רשאית לעסוק גם בניהול קופות גמל (לסוגיהן השונים) בלבד, ולהחזיק במלוא אמצעי השליטה בחברות בנות בעלות רישיון סוכן ביטוח ("**סוכן תאגיד**").

- **תקנות קופות הגמל**

לעניין דרישות ההון העצמי של חברות מנהלות של קופות גמל ופנסיה, ראה פירוט בסעיף 3.1.3.1 להלן.

3.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיותו ובתמהיל הלקוחות

3.1.4.1 ענף ביטוח חיים

היקף הפעילות

הפרמיות בביטוח חיים הסתכמו ב- 1,681 מיליוני ש"ח בשנת 2011 בהשוואה ל- 1,701 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ובהשוואה ל- 1,538 מיליוני ש"ח בשנת 2009. בשנת 2011 חלה ירידה של כ- 1% לעומת שנת 2010. בשנת 2010 התקבלו פרמיות חד פעמיות בסך 125 מיליוני ש"ח ממשרדי ממשלה לתשלום קצבה מיידית. בנטרול השפעת הפרמיות החד פעמיות הנ"ל, הגידול בפרמיות הינו בשיעור של כ- 7%.

בנוסף, בשנת 2011 נתקבלו פרמיות שנזקפו ישירות להתחייבויות ביטוח (ללא מרכיב סיכון - חוזי השקעה) בסך 408 מיליוני ש"ח לעומת 400 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

הפוליסות שנפדו בשנת 2011 הסתכמו ב- 576 מיליוני ש"ח בהשוואה לפדיונות בסך של 554 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 4%. שיעור הפדיונות מהעתודה הממוצעת (לא כולל פדיונות של חוזי השקעה) עמד בשנת הדוח על 3.8% (זהה לשיעור אשתקד).

פדיונות בגין פוליסות שהפרמיות בגינן נזקפו ישירות להתחייבויות ביטוח (ללא מרכיב סיכון - חוזי השקעה) הסתכמו בכ- 284 מיליוני ש"ח בשנת 2011 לעומת סך של כ- 189 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

רווחיות

רווחיות הקבוצה בתחום זה מושפעת ממספר גורמים עיקריים. גורם משמעותי המשפיע על הרווחיות הינו המרווח הפיננסי הנובע מהשקעת כספי פוליסות ביטוח חיים שהונפקו עד לתום שנת 2003. מרווח זה מושפע מתוצאות שוק ההון בתקופת הדיווח. יצויין, כי בשנת 2011, כתוצאה מתשואה ריאלית שלילית בפוליסות אלו, לא נגבו דמי ניהול משתנים, תוך פגיעה ברווחיות. בנוסף, מושפעת הרווחיות בתחום זה מהיקף צבירת הנכסים בפוליסות שהונפקו החל משנת 2004. גורם נוסף הינו הפער בין הפרמיה הנגבית בגין מרכיב הריסק לעלותו בפועל, בהתחשב בביטוח משנה. התארכות תוחלת החיים משפיעה על הרווחיות הן בתוכניות הריסק, והן בתוכניות בהן משולמת קצבה לכל תקופת חיי המבוטח. גורם נוסף המשפיע על רווחיות החברה הינו משך חיי הפוליסות. ככל שפוליסה משולמת לתקופה ארוכה יותר כך גדלה הרווחיות מהפוליסה.

בנוסף, יש לציין כי שמירה על יחס הוצאות נמוך תביא לשיעור רווחיות גבוה יותר.

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח חיים, לפני מס, בשנת 2011, הסתכם בסך של כ- 126 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל, לפני מס, של כ- 82 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

השינוי ברווח הכולל מפעילות ביטוח חיים נובע משני מקורות עיקריים: (א) משינוי במרווח הפיננסי ובהכנסות מהשקעות ו- (ב) משינוי בתוצאות הפעילות החיתומית והתפעולית בתחום זה.

השינוי במרווח הפיננסי נובע בעיקר מירידה בהכנסות מדמי ניהול בסך של כ- 99 מיליוני ש"ח וזאת בשל העובדה שבשנת 2011, ועל רקע התשואה הריאלית השלילית שהושגה, לא נגבו דמי ניהול משתנים, וכן מירידה בהכנסות מהשקעות בגין פוליסות שאינן תלויות תשואה לעומת ההתחייבויות בגין אותן פוליסות בסך של כ- 64 מיליוני ש"ח, ובסך הכל ירידה של כ- 163 מיליוני ש"ח. לפירוט בדבר מנגנון דמי הניהול בפוליסות תלויות תשואה.

השינוי בתוצאות הפעילות החיתומית והתפעולית בסך של כ- 45 מיליוני ש"ח נובעת בעיקר מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 33 מיליוני ש"ח בעיקר עקב גידול במצבת העובדים והוצאות בגין פחת ומיכון, בתוספת ירידה ברווח החיתומי הנובעת בין היתר מעדכון בהתחייבויות בגין חוזי

ביטוח ובתשלומים בגין מקרי ביטוח (לרבות בגין עדכון הערכות, הנחות ואומדנים אקטואריים) בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח.

בחודש פברואר 2012, הותקנו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ב-2012, במסגרתן נקבעו תקרות לדמי ניהול שניתן לגבות בגין פוליסות ביטוח חיים חדשות. לתקרות אלו צפויה להיות השפעה על רווחיות הקבוצה. לפרטים ראה סעיף 3.1.1.6 לעיל.

לעניין ניתוח הרווחיות ראה סעיף 2.2.1 לעיל וכן סעיף 4.4.1(א) לדוח הדירקטוריון.

לנתונים בדבר הכנסות ורווח לפני מס בענף זה ראה טבלה בסעיף 2.2.1.1 לעיל.

<u>תמהיל לקוחות</u>

ראה סעיף 3.4 להלן.

3.1.4.2 ענף הפנסיה

<u>היקף הפעילות</u>

לתאריך הדוח, הקבוצה מנהלת באמצעות מנורה מבטחים פנסיה עבור עמיתי קרנות פנסיה חדשות, נכסים בסך של כ- 37,628 מיליוני ש"ח לעומת נכסים בסך של כ- 34,114 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר, 2010, גידול של כ- 10%. עיקר הגידול נובע מכך שבשנת 2011 נגבו דמי גמולים בסך של כ- 4,976 מיליוני ש"ח לעומת גבייה בסך של כ- 4,203 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 18%.

<u>רווחיות</u>

הרווחיות בענף זה תלויה בעיקר בהכנסות מדמי הניהול והשינויים במרכיב הוצאות הנהלה וכלליות. דמי הניהול מקרן הפנסיה "מבטחים החדשה" נגבים בשני אופנים: שיעור מדמי הגמולים שנגבו בתקופה ושיעור מצבירת הנכסים בקרן. צירוף עמיתים חדשים מגדיל את דמי הגמולים שנגבים וצבירת הנכסים גדלה בהתאם.

בקרן הפנסיה "מבטחים החדשה פלוס" נגבים דמי ניהול מהצבירה בלבד, ודמי ניהול בסכום קבוע נגבים מן הפנסיות המשתלמות לחלק מן הפנסיונרים בקרן זו.

לנוכח התחרות בענף, מנורה מבטחים פנסיה מעניקה לעמיתי קרנות הפנסיה הטבות בדמי ניהול אשר מיועדות להגדלת הצבירה שלהם בקרן או כיסויים ביטוחיים משלימים הממומנים על ידי מנורה מבטחים פנסיה וזאת בנוסף לתשלום עמלות לסוכנים וליועצים. ההטבות בדמי הניהול מקטינות את שיעור דמי הניהול האפקטיביים הנגבים מעמיתי הקרן ולרכישת הכיסויים הביטוחיים קיימת השפעה על הרווחיות.

לנתונים בדבר הכנסות ורווח לפני מס בענף זה ראה טבלה בסעיף 2.2.1 לעיל.

בתקופת הדוח, נרשם רווח לפני מס בפעילות הפנסיה בסך של כ- 91 מיליוני ש"ח, לעומת רווח בסך של כ- 96 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הקיטון ברווח נובע בעיקר מקיטון בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 9 מיליוני ש"ח כאשר מנגד גדלה רווחיות פעילות הפנסיה בכ- 4 מיליוני ש"ח. ההכנסות מדמי ניהול גדלו בכ- 44 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 16% לעומת שנת 2010. גידול זה נובע מגידול בהיקף ההכנסות מדמי ניהול מדמי גמולים שנגבו ומהנכסים המנוהלים. הוצאות השיווק, ההנהלה והכלליות גדלו בתקופת הדוח בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 20% לעומת שנת 2010. הגידול נובע בעיקרו מגידול בהוצאות עמלות ושיווק עקב הגידול בהיקף העסקים וגידול בהוצאות הנהלה וכלליות הנובע מגידול במצבת העובדים ומגידול בהוצאות המחשוב.

<u>תמהיל לקוחות</u>

ראה סעיף 3.4 להלן.

3.1.5 גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

להערכת הקבוצה, גורמי ההצלחה הקריטיים בתחום הפעילות הינם, בין היתר, התמקדות בפעילות ההפצה של המוצרים שהינם רווחים לקבוצה, וזאת תוך התאמת המוצרים השונים לצרכים של הלקוחות, כמו גם יכולת שימור הלקוחות ופיתוח מוצרים העונים לצרכים אלו.

גורמי הצלחה נוספים, הינם הרחבה של מערכי ההפצה לגיוס לקוחות חדשים תוך שמירה על רמת שירות גבוהה ללקוח, מובילות בתחום התשואה ללקוח, התייעלות בתשומות הייצור ושמירה על רמת השירות, בין היתר באמצעות שיפור מערכות המידע בתחום זה.

גורמי הצלחה נוספים, ייחודיים לענף קרנות הפנסיה, הינם, בין היתר, נגישות לערוצי הפצה ושיווק, מתן מענה מתאים לצרכים השונים של ערוצי ההפצה, איתור צרכי המבוטחים כפי שהם מאופיינים על ידי המתווכים הפועלים בענף ועל ידי האורגנים הרלבנטיים בחברה, קביעת דמי ניהול תחרותיים, יכולת השגת תשואות משביעות רצון במגוון אפשרויות ההשקעה, תשואה דמוגרפית והיערכות מהירה לשינויים רגולטוריים, ויכולת גיוס לקוחות חדשים ושימור לקוחות קיימים.

3.1.6 תחליפים למוצרי תחום הפעילות

מוצרי תחום הפעילות הינם במידה רבה, תחליפים זה לזה, אולם התחליפיות אינה מלאה, שכן מוצרי הענפים השונים בתחום אינם בעלי מאפיינים זהים לחלוטין, כפי שיפורט להלן.

קיימת תחרות בין הגופים המוסדיים בתחום ביטוח החיים וחסכון ארוך הטווח וזאת, בין היתר, בשל האופי הייחודי של המוצרים הפנסיוניים שהינם מוצרים תחליפיים בתחום.

מעבר לכך בכל הנוגע למוצרים בענף ביטוח חיים שאין בגינם הטבת מס (כגון - TOP FINANCE) קיימת תחרות אל מול גופים פיננסים אחרים המשווקים מוצרי השקעה (כגון תכניות חסכון בבנקים, קרנות נאמנות ופיקדונות למיניהם). לעניין מרכיבי הריסק בענף ביטוח החיים, לרבות הנכות הקצבתית, ניתן לרכוש את הכיסוי גם בקרן הפנסיה כתחליף למוצרי ביטוח החיים. אך, כיסוי זה הינו רק במקרה בו הלקוח רוכש מוצרים המשלבים חסכון לגיל פרישה. מעבר לכך, כיסויי ריסק, לרבות מגוון מוצרי ביטוח שאינם קיימים בקרן הפנסיה כגון נכות מתאונה, אובדן כושר עבודה מקצועי וכיו"ב ניתנים לרכישה ככיסוי נפרד בפני עצמו במסגרת בענף ביטוח חיים בלבד. כמו כן, תשלום חד פעמי ("פיצוי") שאינו קצבתי בקרות אירוע ביטוחי ניתן לרכוש רק בחברת ביטוח.

להערכת החברה, השינויים הרגולטוריים שנערכו בשנים האחרונות, בתחום הטבות המס השונות, בנושא הניוד, חקיקת בכר, הסדר פנסיית חובה, תיקון חוק הגמל, והתכנית להגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני, השפיעו על מידת התחליפיות הפנימית בין מוצרי התחום ועל מידת התחליפיות בינם לבין מוצרי חיסכון אחרים. יחד עם זאת, החברה מעריכה כי לנוכח היקף השינויים ומהותם, מוסיף להתקיים תהליך של התגבשות מבנה שוק חדש בתחום הפעילות, בהתאם לכללים החדשים שנקבעו במסגרת השינויים האמורים, וכן בהתאם לשינויים רגולטורים עתידיים (כגון בהקשר של דמי הניהול המרביים במוצרים התחליפיים השונים). **הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על החקיקה בתחום ועל הערכת החברה לגבי השפעתה על השוק. צפי זה עלול שלא להתממש בשל שינויי חקיקה נוספים או בשל שינויים סביבתיים אחרים שיגרמו להתנהגות השוק באופן השונה מזה הנצפה על ידי הקבוצה נכון למועד דוח זה.**

3.1.7 מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום

לפירוט, ראה סעיף 3.8 להלן.

3.1.8 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 3.6 להלן.

3.2 מוצרים ושירותים

המוצרים הנמכרים בתחום זה הינם: בביטוח חיים - פוליסות ביטוח ובקרנות הפנסיה וקופות גמל - זכויות על פי תקנונים. המוצרים נמכרים לעיתים כשהם משולבים זה בזה.

3.2.1 ביטוח חיים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

תיאור כללי

הקבוצה משווקת פוליסות ביטוח מנהלים, פוליסות ביטוח לעצמאיים (הכפופות לתקנות קופות הגמל) וכן פוליסות ביטוח פרט. פוליסות אלה (הכפופות לתקנות קופות הגמל או שאינן כפופות להן) יכולות לכלול מרכיב חיסכון הוני או קצבתי או שילוב ביניהם (לפי בחירת המבוטח ובכפוף להוראות הדין) וכן מרכיבי ריסק למיניהם, או כל אחד מהמרכיבים שהוזכרו בנפרד מאחרים (ריסק לסוגיו בלבד או חיסכון לסוגיו בלבד).

מסלול הוני

מסלול הוני הינו מסלול המעניק למבוטח אפשרות למשוך את ערכי הפדיון בסכום חד פעמי, בכפוף לתנאי הפוליסה והוראות הדין.

מסלול קצבה

מסלול קצבה הינו מסלול בו זכאי המבוטח לקצבה חודשית לכל ימי חייו בהתאם לנוסחה שנקבעה בפוליסה. המסלול העיקרי מקנה תקופה מינימאלית של תשלומי קצבה, שישולמו אף אם המבוטח שהחל לקבל קצבה נפטר לפני כן.

פוליסת "ריסק"

פוליסת "ריסק, הינה פוליסת ביטוח הכוללת מרכיב סיכון (ריסק) בלבד.

ביטוח מנהלים

ביטוח מנהלים הינו פוליסות ביטוח המשלבות חיסכון, ריסק (מוות), מחלות קשות וכיסוי למקרה אובדן כושר עבודה (על פי בחירת המבוטח). פוליסות אלה מהוות מרכיב בתנאים הסוציאליים במסגרת יחסי עובד-מעביד.

הפרמיה מהווה אחוז מוסכם משכרו של המבוטח (לפיצויים, לתגמולים ולאובדן כושר עבודה), כפי שמתעדכן מעת לעת. פוליסות אלה כפופות לתקנות קופות הגמל.

קהל היעד לפוליסות ביטוח המנהלים הינו מעסיקים ובעלי שליטה בחברות המעוניינים לרכוש לעובדיהם או לעצמם, בהתאמה, ביטוח מנהלים במסגרת יחסי עובד-מעביד.

פוליסות משולבות חיסכון לעצמאים

פוליסות ביטוח המשלבות חיסכון, ריסק (מוות), מחלות קשות וכיסוי למקרה אובדן כושר עבודה (על פי בחירת המבוטח).

קהל היעד לפוליסת ביטוח פרט הינו לקוחות פרטיים, עצמאיים או שכירים המעוניינים בחסכון פנסיוני נוסף. הפוליסות לעצמאים כפופות לתקנות קופות הגמל.

פוליסות משולבות חיסכון ללקוחות פרטיים

ביטוח פרט הינו פוליסות ביטוח ללקוחות פרטיים הכוללות חיסכון, ריסק או כיסויים שונים ולעיתים כל המרכיבים משולבים גם יחד.

קהל היעד לפוליסת ביטוח פרט הינו לקוחות פרטיים ועצמאים. החיסכון הצבור בפוליסות אלה נזיל וניתן למשיכה בכל עת.

(א) סוגי תוכניות ביטוח בענף ביטוח החיים

להלן פירוט סוגי המוצרים והתכניות העיקריים בביטוחי חיים שמשווקת הקבוצה:

פוליסת "סטטוס"

פוליסה שהקבוצה החלה בשיווקה בשנת 2004. בפוליסה זו קיימת הפרדה מוחלטת בין מרכיבי הריסק, החיסכון וההוצאות. הפוליסה משווקת הן כפוליסת ביטוח מנהלים, הן כפוליסת ביטוח פרט והן כפוליסות ביטוח לעצמאיים. בפוליסות ביטוח סטטוס סכום הביטוח והפרמיה יכולים להשתנות על פי החלטת המבוטח, בכפוף לתנאי החיתום. החל מיולי 2008, פוליסת סטטוס לקצבה מגלמת הבטחת תוחלת חיים במקדם הקצבה. לאור תיקון 3 לחוק הגמל, הקבוצה החליטה על הבטחת מקדם הקצבה גם בפוליסות סטטוס קצבה שהונפקו החל מינואר 2004. החל משנת 2009 החברה משווקת פוליסות "סטטוס מנהלים ועצמאים" המאושרות כקופת גמל משלמת לקצבה או כקופת גמל לא משלמת לקצבה, לפי המקרה, עם הבטחת מקדם קצבה, וכן פוליסות "סטטוס הון" המיועדות לקליטת צבירות הוניות של כספים שהופרשו עד לחודש דצמבר 2008. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי הסיכום בין החברה למבוטח וכרשום בפוליסה.

פוליסת TOP FINANCE[2]

פוליסת ביטוח הכוללת מרכיב חיסכון בלבד, המשווקת כפוליסת פרט. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי הסיכום בין החברה למבוטח וכרשום בפוליסה.

פוליסת TOP FINANCE קופה מרכזית לפיצויים[3]

פוליסת ביטוח הכוללת מרכיב חיסכון בלבד ומאפשרת למעסיק לצבור את התחייבויותיו לתשלום פיצויים לעובדיו, הכול בכפוף לתקנות קופות הגמל. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המעסיק ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי הסיכום בין החברה למעסיק וכרשום בפוליסה. לאור תיקון חוק הגמל, לפיו לא יותר עוד שיווקן של פוליסות מסוג זה, הייתה רשאית החברה להמשיך ולקבל הפקדות לפוליסות הקיימות עד לתום שנת 2010 רק בגין עובדים שהמעסיק העביר בגינם הפקדות עד סוף 2007.

פוליסת "עדיף"

עד לסוף שנת 2003 שיווקה הקבוצה פוליסת ביטוח "עדיף" בה דמי הביטוח מפוצלים בין מרכיב הריסק (כולל הוצאות) לבין מרכיב החיסכון, כאשר היחס בין המרכיבים כאמור, נקבע על ידי בעל הפוליסה או המבוטח. החיסכון הצבור בפוליסות מסוג זה ששווקו עד שנת 1990 הינו צמוד למדד המחירים לצרכן ותוספת ריבית הרשומה בהן. הפוליסות ששווקו החל משנת 1991 ועד לסוף שנת 2003 הינן פוליסות "משתתפות ברווחים" (תלויות תשואה). המבוטח אינו יכול לבחור את מסלול ההשקעה ודמי הניהול נקובים בתנאי הפוליסה.

פוליסות "עדיף" יכולות להיות הוניות או קצבתיות. לאור תיקון חוק הגמל, הצבירה בגין ההפקדות מינואר 2008 ואילך (בפוליסות אלה הכפופות לתקנות קופות גמל) מיועדת לקצבה.

פוליסת "מעורב" (מסורתי)

עד לסוף חודש יוני שנת 2001 שיווקה הקבוצה פוליסת ביטוח מסוג "מעורב" (מסורתי), אשר בה סכום הביטוח מורכב ממרכיב החיסכון בתוספת מרכיב הריסק כשהם שלובים יחדיו. בקרות מקרה ביטוח (מוות או תום תקופה) משולם סכום הביטוח הקבוע מראש, הנקוב בפוליסה. החיסכון הצבור בפוליסות מסוג זה ששווקו עד שנת 1990 הינו צמוד למדד המחירים לצרכן

[2] נתוני הפרמיות והפדיונות של פוליסות אלה אינם נכללים בדוח עסקי ביטוח חיים.

[3] נתוני הפרמיות והפדיונות של פוליסות אלה אינם נכללים בדוח עסקי ביטוח חיים.

ותוספת ריבית הרשומה בהן. הפוליסות ששווקו החל משנת 1991 ועד לסוף חודש יוני 2001 הינן פוליסות "משתתפות ברווחים" (משתתפות ברווחים). המבוטח אינו יכול לבחור את מסלול ההשקעה ודמי הניהול נקובים בתנאי הפוליסה. פוליסה זו, לרוב, הינה הונית (אם כי קיים נספח קצבה בחלק מהפוליסות). לאור תיקון חוק הגמל הצבירה בגין הפקדות מינואר 2008 ואילך (בפוליסות אלה הכפופות לתקנות קופות גמל) מיועדת לקצבה.

בכל סוגי הפוליסות הנ"ל, רשאי המבוטח/בעל הפוליסה לפדות את הפוליסה לפני הגיעה למועד תום התקופה, על-פי ערכי הפדיון הנקובים בה, ובכפוף לתקנות קופות הגמל או כל הסדר תחיקתי אחר החל על הפוליסה, לפי העניין.

ביטוח חיים ריסק טהור

פוליסות מסוג ריסק המעניקות תשלום למוטבים של סכום הביטוח, בתשלום אחד, במקרה של מות המבוטח, למעט במקרה של התאבדות במהלך השנה הראשונה.

פוליסות ביטוח חיים ריסק טהור משווקות על ידי הקבוצה, הן ליחידים כפוליסת ביטוח חיים "ריסק פרטי" והן כהרחבה לפוליסות ביטוח חיים אחרות, כגון "סטטוס".

במסגרת פוליסות ביטוח "ריסק פרטי" משווקת הקבוצה פוליסות ביטוח ריסק המשמשות כבטוחה למקרה מוות לנותן המשכנתא ("בית בטוח"). סכום הביטוח הינו בגובה יתרת ההלוואה. הפוליסה מאפשרת גם שילוב ביטוח מבנה הדירה בגינה נלקחה ההלוואה.

רצף הכנסה

פוליסות מסוג ריסק טהור המעניקות פיצוי חודשי למוטבים במקרה של מות המבוטח, החל בחודש שלאחר פטירתו ועד לתום תקופת הביטוח.

פוליסות רצף הכנסה משווקות על ידי הקבוצה, הן ליחידים כפוליסת ביטוח חיים "ריסק פרטי" והן כהרחבה לפוליסות ביטוח חיים אחרות, כגון "סטטוס".

ריסק קבוצתי

פוליסות מסוג ריסק קבוצתי משווקות בדרך כלל למעסיקים המעוניינים לבטח את עובדיהם בכיסוי למקרה מוות בלבד והן כפופות לתקנות ביטוח חיים קבוצתי, כאשר הפרמיה נגבית בדרך כלל באמצעות בעל הפוליסה עבור כל המבוטחים בקבוצה במימון המעסיק ו/או העובדים, לפי המקרה.

ביטוח אובדן כושר עבודה

כיסוי לאובדן כושר עבודה מעניק למבוטח, לאחר תקופת המתנה של מספר חודשים ממועד מקרה הביטוח, תשלום חודשי ושחרור מתשלום פרמיה בתקופת אי הכושר במקרה של נכות הגורמת לאובדן כושר עבודה, מלא או חלקי, כתוצאה ממחלה או תאונה. כיסוי זה נמכר בדרך כלל ככיסוי נוסף בפוליסות ביטוח אחרות כגון "סטטוס" או "ריסק".

הפוליסה כאמור נמכרת ללקוחות שכירים, עצמאיים ופרטיים.

אובדן כושר עבודה קבוצתי

פוליסות מסוג אובדן כושר עבודה קבוצתי כפופות לתקנות מיוחדות שהותקנו לעניין זה שתחולתן מחודש אפריל 2007 כאשר הפרמיה נגבית בדרך כלל באמצעות בעל הפוליסה עבור כל המבוטחים בקבוצה במימון בעל הפוליסה ו/או חברי הקבוצה, לפי המקרה.

ביטוח למקרה מוות מתאונה

"מוות מתאונה" הינו כיסוי נוסף המעניק למוטבים בעת מקרה מוות של המבוטח כתוצאה מתאונה, סכום כספי חד-פעמי בנוסף לסכום הביטוח היסודי.

ביטוח למקרה נכות מתאונה

"נכות מתאונה" הינו כיסוי נוסף המעניק סכום כספי חד-פעמי במקרה של נכות עקב תאונה. במקרה של נכות מלאה ותמידית ישולם סכום הביטוח במלואו, ובמקרה של נכות חלקית ישולם סכום ביטוח יחסי מתוך סכום הביטוח המלא בהתאם לטבלה הקבועה בפוליסה.

ביטוח למקרה נכות מקצועית

"נכות מקצועית" הינה הרחבה בפוליסה המעניקה למבוטח סכום כספי חד-פעמי במקרה של תאונה או מחלה שבעקבותיהם נשלל מהמבוטח באופן מוחלט ותמידי הכושר לעסוק במקצועו או בעיסוק אחר סביר ומתאים. במקרה של נכות מלאה ותמידית ישולם סכום הביטוח כאמור, ותבוטל הפוליסה על כל הכיסויים האחרים שבה.

כל הפוליסות כאמור נמכרות ללקוחות המבקשים לשפר את פוליסת ביטוח החיים שלהם.

(ב) מסלולי ההשקעה העיקריים

בכל מוצרי הביטוח בהם קיים מרכיב חיסכון ניתנת למבוטח בחירה לגבי מסלולי ההשקעה של כספי החיסכון. להלן פירוט מסלולי ההשקעה העיקריים:

<u>מנורה טווח קצר</u>

במסלול זה מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים בנכסים שמשך חייהם הממוצע הינו פחות משנה, לרבות אג"ח ממשלתי, אג"ח קונצרני שנסחרים בארץ, אג"ח קונצרני לא סחיר ופיקדונות בבנקים כאשר אין כל השקעה במניות ובאופציות למניות.

<u>מנורה צמוד מדד</u>

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים באפיקים צמודי מדד לרבות אג"ח מדינה, אג"ח קונצרני הנסחרים בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, וכמו כן באג"ח קונצרני לא סחיר, בפיקדונות בבנקים ובהלוואות. שעור ההשקעה במניות ובניירות ערך הניתנים להמרה במניות בכל עת אינו עולה על 10% משווי הנכסים במסלול. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

<u>מנורה שקלים</u>

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים באפיקים שקליים נושאי ריבית שקלית, לרבות אג"ח מדינה ו/או אג"ח קונצרני הנסחרים בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, ופיקדונות בבנקים, אג"ח קונצרני לא סחיר והלוואות. שעור ההשקעה במניות ובניירות ערך הניתנים להמרה במניות בכל עת אינו עולה על 10% משווי הנכסים במסלול. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

<u>מנורה כללי</u>

במסלול זה מושקעים הנכסים המצטברים במסלול ההשקעה במגוון רב של אפיקי השקעה, וזאת לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, לרבות בנכסים בלתי סחירים בארץ ובחו"ל.

<u>מנורה מניות חו"ל</u>

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים במסלול במניות בחו"ל ו/או בתעודות סל הנסחרות בארץ המחקות מדדי מניות בחו"ל ו/או מכשירים המחקים מדדי מניות בחו"ל ו/או בניירות ערך אחרים שניתן להמירם למניות הנסחרות בחו"ל ו/או בקרנות נאמנות המשקיעות בחו"ל ו/או במוצרים מובנים על ידי מניות בחו"ל. יתרת הנכסים המצטברים

במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, לרבות בנכסים בלתי סחירים בארץ ובחו"ל.

<u>מנורה מניות</u>

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים במסלול במניות הנסחרות בארץ ובחו"ל או בניירות ערך אחרים שניתן להמירם למניות הנסחרות בארץ ובחו"ל. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, לרבות בנכסים בלתי סחירים בארץ ובחו"ל.

במסלול זה, מושקעים, בכל עת, לפחות 70% משווי הנכסים באפיקים צמודי מט"ח ו/או נקובים במט"ח בארץ ובחו"ל, לרבות אג"ח ממשלתיים וקונצרניים שנסחרים ו/או אינם נסחרים בבורסה בארץ ובחו"ל, בפקדונות ו/או הלוואות ו/או "מבנים פיננסיים" צמודי מט"ח ו/או נקובים במט"ח בארץ ובחו"ל. שעור ההשקעה במניות ובניירות ערך הניתנים להמרה במניות בכל עת אינו עולה על 10% משווי הנכסים במסלול. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

<u>מנורה אג"ח ממשלתי שקלי</u>

במסלול זה מושקעים בכל עת לפחות 90% מהנכסים באגרות חוב ממשלתיות שאינן צמודות ו/או במק"מ. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

<u>מנורה אג"ח ממשלתי צמוד מדד</u>

במסלול זה מושקעים בכל עת לפחות 90% מהנכסים באגרות חוב ממשלתיות צמודות מדד. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

<u>מנורה כהלכה</u>

במסלול זה ההשקעה מתבצעת בכפוף לכללי ההלכה היהודית, בסמכותה הבלעדית של ועדת ההשקעות. הנכסים במסלול ההשקעה יושקעו בנכסים סחירים ובלתי סחירים בארץ ובחו"ל.

3.2.2 פנסיה

(א) קרן פנסיה חדשה מקיפה "מבטחים החדשה"

קרן פנסיה חדשה מקיפה, שהוקמה בשנת 1995, בה מבוטחים עובדים שכירים ועצמאים (עובדים-עצמאים, עובדים-שכירים המפקידים כספים בקרן במעמד עצמאי ועצמאים שאינם עובדים), שהחלו להיות מבוטחים בקרן פנסיה משנת 1995 ואילך. ממרס 2005, מתנהלת הקרן בהתאם להוראות חוזר פנסיה 9/2004, שעניינו הוראות לניהול קרן פנסיה חדשה מקיפה כ"קרן תשואה". לפי הוראות תקנון "קרן תשואה" נצבר לזכות כל מבוטח בקרן סכום צבור, שחלוקתו במקדם אקטוארי מתאים תניב את פנסיית הזקנה שיהיה זכאי לה בגיל הפרישה, לפי נתוני הפנסיה שהמבוטח קבע. הקרן מעניקה כיסויים למקרי מוות (פנסיית שאירים), אובדן כושר עבודה (פנסיית נכות) ופרישה לפנסיה בגיל זקנה (פנסיית זקנה), כמפורט בתקנון הקרן. כיסויים אלו ימומנו על ידי ניכוי עלות הסיכונים מחשבון המבוטח מדי חודש בחודשו. היקף הכיסויים ייקבע לפי מסלול הפנסיה בו בחר המבוטח (מבין מגוון מסלולי ביטוח אפשריים), לפי גילו במועד הצטרפותו לקרן והתפתחות השכר שלו (בהתאם לעקרון שקבע הממונה, לפיו עלות הכיסויים הביטוחיים שיינתנו למבוטח לאורך כל תקופת ביטוחו לא תעלה על 35% מדמי הגמולים שיופקדו עבורו במרכיבי התגמולים בקרן באותה תקופה). ההפקדות לקרן מוגבלות בתקרה חודשית של עד 20.5% מכפל השכר הממוצע במשק (כיום - הפקדה בסכום של כ-3,500 ש"ח בחודש), המחושבת באופן מצטבר עבור כל שנת מס בנפרד.

היקף דמי הגמולים שגבתה החברה המנהלת מעמיתי קרן הפנסיה מבטחים החדשה במהלך התקופות המתוארות בדוח והנכסים המנוהלים בה (במיליוני ש"ח) מפורטים להלן:

	2011	2010	2009
דמי גמולים	4,904	4,154	3,610
נכסים	37,279	33,815	27,579

דמי הגמולים גדלו ב- 18% בשנת 2011 לעומת שנת 2010, והיקף הנכסים עלה בעיקר בשל גידול בגבייה. בנוסף, במהלך תקופת הדוח היו פדיונות של עמיתים והחזר פיצויים למעסיקים בהיקף של כ- 676 מיליוני ש"ח לעומת כ- 616 מיליוני ש"ח אשתקד.

זכויות וחובות עמיתי הקרן נקבעות לפי הוראות התקנון, הקובעות כי לזכות כל עמית בקרן נצבר סכום צבור, שחלוקתו במקדם אקטוארי מתאים תניב את פנסיית הזקנה שיהיה זכאי לה בגיל הפרישה, לפי נתוני הפנסיה שהעמית קבע. כמו כן, יוענק לעמית כיסוי ביטוחי למקרי נכות ומוות לפני גיל הפרישה. היקף הכיסויים יקבע לפי מסלול הפנסיה בו בחר העמית (מבין כמה מסלולים אפשריים, כמפורט להלן), לפי גילו במועד הצטרפותו לקרן והתפתחות השכר שלו, והכול בכפוף להסדר התחיקתי.

התקנון מתוקן מעת לעת, באישור הממונה או לפי דרישתו, ולאחרונה תוקן בחודש ינואר 2011.

להלן פרטים לעניין מסלולי הביטוח הקבועים בתקנון:

מסלול כללי - מסלול זה הוא מסלול ברירת המחדל ב"מבטחים החדשה", ובו מוענק הכיסוי הביטוחי המקסימאלי המותר למקרה נכות, וכן מוענק בו כיסוי מאוזן לשאירים, כך שפנסיית השאירים מיועדת להיות דומה לפנסיית הזקנה הצפויה בגיל הפרישה; עד חודש מרס 2009 גם הכיסוי הביטוחי למקרה נכות המוענק במסלול זה היה כיסוי מאוזן כאמור;

מסלול עתיר חיסכון - המיועד למי שמעוניין לקבל פנסיית זקנה גבוהה יותר ובתמורה מעוניין לקבל פנסיית נכות או שאירים נמוכה יותר (באופן משמעותי);

מסלול חיסכון מרבי לפרישה מוקדמת - המיועד גם הוא למי שמעוניין בפנסיית זקנה גבוהה ככל האפשר, ובו מוענקים כיסויים ביטוחיים רק עד הגיעו של העמית לגיל 60, כך שעלות הסיכונים המנוכה מחשבון העמית היא מינימאלית;

מסלול עתיר ביטוח - המיועד למי שמעוניין לקבל פנסיית נכות או שאירים גבוהה יותר בתמורה לקבלת פנסיית הזקנה נמוכה (באופן משמעותי) מזו של המסלול הכללי;

מסלול ביטוח מרבי - שבו מוענק הכיסוי הגבוה ביותר המותר לפי הוראות הממונה בכל גיל הצטרפות לקרן לעניין פנסיות נכות או שאירים, אך אותו כיסוי מוענק רק עד הגיעו של העמית לגיל 60;

מסלול משווה - מסלול מאוזן, המיועד למי שמעוניין כי פנסיית הנכות או פנסיית השאירים שתשתלם לו או למשפחתו תהיה קרובה לפנסיית הזקנה הצפויה בגיל הפרישה;

מסלול ביטוח שאירים מוגבר - המיועד למי שמעוניין לקבל פנסיית שאירים גבוהה יותר בתמורה לקבלת פנסיית זקנה ופנסיית נכות נמוכות (באופן משמעותי) מאלו של המסלול הכללי;

מסלול משולב מוטה חיסכון - שילוב בין המסלול הכללי לבין המסלול עתיר החיסכון;

מסלול משולב מוטה ביטוח - שילוב בין המסלול הכללי לבין המסלול עתיר הביטוח.

ב"מבטחים החדשה" ארבעה עשר מסלולי השקעה, וכן שני תיקים לכיסוי התחייבויות הקרן למקבלי קצבה, ואלה הם:

מסלול כללי - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, ללא מגבלה מנהלית נוספת; מסלול זה הוא מסלול ברירת המחדל ב"מבטחים החדשה";

מסלול כללי ב' - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, אך לפחות 10% מן הנכסים המנוהלים במסלול זה מושקעים במניות (לרבות המכשירים המתוארים לעניין מסלול המניות);

מסלול מניות - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, אך לפחות 60% מן הנכסים המנוהלים במסלול זה מושקעים במניות (לרבות נגזרים לסוגיהן, אג"ח להמרה במסלול מנייתי ומכשירים פיננסיים נוספים המבצעים השקעות במניות או עוקבים אחר פעילות השקעות במניות);

מסלול אג"ח - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, אך לפחות 50% מן הנכסים המנוהלים במסלול זה מושקעים באגרות חוב (לרבות אגרות חוב מיועדות, תעודות סל העוקבות אחר אגרות חוב והלוואות);

מסלול הלכתי (כללי ג') - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, בהתאם להחלטות הנהלת החברה, ובהתאם לכללי ההלכה היהודית;

<u>תשעה</u> מסלולי יעד לפרישה - הנכסים המנוהלים בהם יושקעו בהתבסס על ההנחה כי הם מיועדים להמרה לפנסיית זקנה במהלך השנה הנקובה בשם המסלול ("יעד לפרישה 2015", "יעד לפרישה 2020" וכן הלאה, עד "יעד לפרישה 2055").

(ב) קרן פנסיה חדשה כללית "מבטחים החדשה פלוס"

"מבטחים החדשה פלוס" היא קרן פנסיה חדשה כללית (המכונה "קרן כללית" או "קרן משלימה") המיועדת בעיקרה להפקדות דמי גמולים משכר העולה על כפל השכר הממוצע במשק ולהפקדות חד-פעמיות לצורך רכישת קצבה בגיל פרישה. הקרן הוקמה בשנת 1997.

היקף דמי הגמולים שגבתה הקרן בתקופות המתוארות בדוח והנכסים המנוהלים בה (במיליוני ש"ח) מפורטים להלן:

	2011	2010	2009
דמי גמולים	71.6	49.6	40.7
נכסים	348.9	299.2	232.6

דמי הגמולים גדלו ב- 44.3% בשנת 2011 לעומת שנת 2010, והיקף הנכסים עלה בעיקר בשל גידול בגבייה למרות התשואות השליליות שהקטינו את היקף הנכסים בקרן. בנוסף, במהלך תקופת הדוח היו פדיונות של עמיתים והחזר פיצויים למעסיקים בהיקף של כ- 6.2 מיליוני ש"ח לעומת כ- 4.3 מיליוני ש"ח אשתקד.

בהתאם לתקנון "מבטחים החדשה פלוס" ניתן כיסוי פנסיוני מקיף (לפנסיית זקנה, לפנסיית נכות במקרה של אובדן כושר עבודה בגיל העבודה ולפנסיית שאירים במקרה של פטירה בגיל העבודה) לעמית שרצה בכך, במסלולי ביטוח שונים שביניהם יכל העמית לבחור, אך נשמרת האפשרות לבחור במסלול פנסיית יסוד (ללא כיסויים ביטוחיים למקרי נכות או פטירה בגיל העבודה). התקנון מתוקן מעת לעת, באישור הממונה או לפי דרישתו, ולאחרונה תוקן בחודש מרס 2010.

בהתאם להוראות הממונה בהקשר זה, רוכשת מנורה מבטחים פנסיה ביטוח משנה למסלולי הביטוח ב"מבטחים החדשה פלוס". הביטוח נרכש מהחברה

והוא צפוי להוסיף ולהירכש עד לקיומה של מסה קריטית של עמיתים ב"מבטחים החדשה" שחל עליהם כיסוי ביטוחי כאמור.

משיכת כספים מקרן הפנסיה שלא בדרך של קצבה נעשית לפי הוראות תקנה 41כט לתקנות קופות הגמל, ובהתאם לה משיכת כספים כזו הינה של הסכום הצבור לזכות העמית בקרן.

לפירוט בדבר השקעות כספי המבוטחים והעמיתים והרווחיות הנזקפת לחברה מהם בענף הפנסיה, ראה סעיף 8.3.7 להלן.

3.3 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

3.3.1 ביטוח חיים

ההכנסות מפרמיות בביטוח חיים[4], בתקופות המתוארות בדוח, היו כמפורט להלן (באלפי ש"ח):

(אלפי ש"ח)	2011	2010	2009
סך ההכנסות מפרמיות בביטוח חיים	1,681,061	1,700,893	1,537,507
שיעור ההכנסות מפרמיות הקבוצה	38.5%	39.6%	37.4%

להלן נתונים המפרטים את החלק היחסי של הפרמיה בפוליסות ביטוחי החיים השונות המשווקות על ידי הקבוצה:

נתונים לשנת 2011:

פרמיות (באלפי ש"ח)	משתתף ברווחים	מבטיח תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח מנהלים:				
עדיף	336,042	26,512	-	362,554
מעורב (מסורתי)	10,409	20,140	-	30,549
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	499,469	55	-	499,524
ביטוח פרט:				
עדיף	84,914	6,564	-	91,478
מעורב (מסורתי)	48,883	30,269	-	79,152
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	122,886	-	-	122,886
ביטוח ריסק טהור:				
ביטוח ריסק פרט	240,541	5,601	-	246,142
ביטוח ריסק קבוצתי	-		7,473	7,473
ביטוח אובדן כושר עבודה	166,295	9,754	1,246	177,295
ביטוח סיעודי	477	60	-	537
מחלות קשות	24,044	3,352	-	27,396
אחר	33,612	1,413	1,050	36,075
סה"כ פרמיות	1,567,572	103,720	9,769	1,681,061
תקבולים בגין חוזי השקעה	407,685	9	-	407,694
סה"כ פרמיות כולל תקבולים בגין חוזי השקעה	**1,975,257**	**103,729**	**9,769**	**2,088,755**
התחייבויות ביטוחיות ברוטו ליום 31.12.2011	11,745,180	4,728,143	47,705	16,521,028

[4] נתוני הפרמיות והתביעות של פוליסות Top Finance אינם נכללים בדוח עסקי ביטוח חיים.

נתונים לשנת 2010:

פרמיות (באלפי ש"ח)	משתתף ברווחים	מבטיח תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח מנהלים:				
עדיף	332,806	33,640	-	366,446
מעורב (מסורתי)	11,266	19,878	-	31,144
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	419,487	124,738	-	544,225
ביטוח פרט:				
עדיף	88,594	7,142	-	95,736
מעורב (מסורתי)	52,069	30,491	-	82,560
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	91,877	-	-	91,877
ביטוח ריסק טהור:				
ביטוח ריסק פרט	221,455	5,966	-	227,421
ביטוח ריסק קבוצתי	-	-	9,975	9,975
ביטוח אובדן כושר עבודה	169,624	9,966	6,627	186,217
ביטוח סיעודי	445	49	-	494
מחלות קשות	24,211	3,494	-	27,705
אחר	34,199	1,447	1,447	37,093
סה"כ פרמיות	1,446,033	236,811	18,049	1,700,893
תקבולים בגין חוזי השקעה	399,622	12	-	399,634
סה"כ פרמיות כולל תקבולים בגין חוזי השקעה	**1,845,655**	**236,823**	**18,049**	**2,100,527**
התחייבויות ביטוחיות ברוטו ליום 31.12.2010	11,863,384	4,543,030	48,041	16,454,455

נתונים לשנת 2009:

פרמיות (באלפי ש"ח)	משתתף ברווחים	מבטיח תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח מנהלים:				
עדיף	353,336	28,736	-	382,072
מעורב (מסורתי)	12,562	22,642	-	35,204
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	361,263	36,331	-	397,594
ביטוח פרט:				
עדיף	89,312	6,698	-	96,010
מעורב (מסורתי)	58,609	36,947	-	95,556
פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004	43,358	-	-	43,358
ביטוח ריסק טהור:				
ביטוח ריסק פרט	199,880	6,307	-	206,187
ביטוח ריסק קבוצתי	-	-	15,379	15,379
ביטוח אובדן כושר עבודה	177,592	9,429	13,439	200,460
ביטוח סיעודי	420	66	-	486

מחלות קשות	25,480	3,850	-	29,330
אחר	30,660	3,816	1,395	35,871
סה"כ פרמיות	1,352,472	154,822	30,213	1,537,507
תקבולים בגין חוזי השקעה	237,798	84	-	237,882
סה"כ פרמיות כולל תקבולים בגין חוזי השקעה	1,590,270	154,906	30,213	1,775,389
התחייבויות ביטוחיות ברוטו ליום 31.12.2009	10,204,519	4,284,633	46,106	14,535,258

סה"כ הפרמיה בביטוחי מנהלים, לא כולל תקבולים בגין חוזי השקעה, מהווה כ- 53.1% מסך הפרמיות בביטוח חיים בשנת 2011 לעומת כ- 55.4% בשנת 2010.

3.3.2 פנסיה

להלן נתונים אודות הכנסות מנורה מבטחים פנסיה מקרנות הפנסיה שבניהולה (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
הכנסות מדמי ניהול:			
דמי ניהול מנכסים	180,271	152,853	119,462
דמי ניהול מדמי גמולים	293,947	250,691	218,178
(בניכוי דמי ניהול המיועדים להגדלת צבירת העמיתים בקרן)	(150,905)	(124,097)	(90,676)
סה"כ הכנסות מדמי ניהול נטו	323,313	279,447	246,964
רווח לפני מיסים	90,986	99,774	93,270
דמי גמולים שנגבו	4,976,058	4,203,323	3,650,839
סכום הנכסים המנוהלים	37,628,016	34,114,481	27,811,825

הכנסות מדמי ניהול גדלו בכ- 44 מיליוני ש"ח, הנובעים מגידול בגביית דמי גמולים בכ- 18% ומעלייה בהיקף הנכסים המנוהלים בסך של כ- 10%, לפירוט ראה סעיף 3.1.4.2 לעיל.

3.4 לקוחות

לקוחות הקבוצה בתחום הפעילות הינם מגוונים, כך שלקבוצה אין תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. כמו כן, לקבוצה אין לקוח בודד שסך הכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה בדוחותיה הכספיים.

3.4.1 ביטוח חיים

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי התפלגות הפרמיה בין מעבידים, מבוטחים פרטיים עצמאיים וקבוצתיים (באחוזים):

הלקוח	2011	2010
מעבידים	58.8%	61.3%
פרטיים ועצמאיים	40.6%	37.6%
קבוצתיים	0.6%	1.1%
סה"כ	**100.0%**	**100.0%**

יצוין, כי למיטב ידיעת הקבוצה, אין לה לקוחות קבועים או לקוחות בעלי מאפיינים קבועים, מעבר לסיווג המפורט בטבלה שלעיל.

3.4.2 פנסיה

להלן התפלגות דמי הגמולים בין מעסיקים ועצמאים (באחוזים):

הלקוח	2011	2010
מעסיקים	97.3%	97.1%
מבוטחים פרטיים ועצמאיים	2.7%	2.9%
סה"כ	**100.0%**	**100.0%**

להלן התפלגות סוגי העמיתים בקרנות הפנסיה המנוהלות על ידי הקבוצה:

	"מבטחים החדשה"		"מבטחים משלימה"	
הלקוח	2011	2010	2011	2010
פעיל	456,788	421,613	6,064	4,864
מוקפא	375,346	338,783	17,303	15,410
אחר	-	-	-	-

3.5 שיווק והפצה

3.5.1 כללי

במסגרת רפורמת בכר (ראה גם בסעיף 3.1.3.1 לעיל) הוגדרו, כאמור, שני סוגי מפיצים למוצרים פנסיונים:

(1) **משווק פנסיוני** - סוכן ביטוח או סוכן שיווק פנסיוני (שהינו עובד הגוף המוסדי) אשר הינו בעל זיקה למבטח או לכל יצרן אחר של מוצר פנסיוני, המתווך בעסקת הרכישה של המוצר הפנסיוני בהמשך להליך ייעוץ אישי שקיים עם הלקוח.

(2) **יועץ פנסיוני** - אדם או תאגיד שאינו בעל זיקה למבטח ו/או לכל יצרן אחר של מוצר פנסיוני ואשר מציע את המוצר הפנסיוני בהמשך להליך ייעוץ אישי שקיים עם הלקוח.

על פי הרפורמה חלה על המשווקים כמו גם על היועצים בתחום חובה למתן ייעוץ מיטבי (Best Advice).

הייעוץ המיטבי מחולק על פי החוק לשני שלבים עיקריים. השלב הראשון מתמקד בהתאמות סוג המוצר הפנסיוני והשלב השני מתמקד בבחירת המוצר הפנסיוני ובבחירת הגוף המוסדי המנהל את המוצר (חברת ביטוח, קרן פנסיה או קופת גמל). המשווק הפנסיוני מחויב, בין היתר, בגילוי הזיקה שלו לגופים המוסדיים אותם הוא משווק אך בכל מקרה חייב להתאים את סוג המוצר הפנסיוני לצורכי הלקוח והעדפותיו (אמנם, לאחר התאמת סוג המוצר, אין המשווק הפנסיוני חייב להמליץ על מוצרים של גופים מוסדיים שאין לו זיקה אליהם).

בהמשך לחובה שהוטלה על הבנקים במסגרת רפורמת בכר למכור את החזקותיהם בקופות הגמל וקרנות הנאמנות, הותר לבנקים לפעול כיועצים פנסיונים וזאת באמצעות עובדים שיוכשרו לכך ויקבלו רישוי מתאים ולרבות ביצוע עסקאות בעקבות אותו ייעוץ.

לבנקים הותר, כשלב ראשון, להפיץ קרנות פנסיה, קופות גמל אישיות וקרנות השתלמות, ומשנת 2009 ואילך הם רשאים להפיץ גם תכניות ביטוח חיים. משמעות הדבר היא כי הבנקים כיועצים פנסיונים יגרמו, קרוב לוודאי, בשל פריסתם הגדולה ונגישותם הרבה לציבור, להתרחבות פעילות ההפצה בתחום. עם זאת, בפועל, הבנקים טרם החלו לעסוק בהפצת תכניות ביטוח חיים. **הערכת הקבוצה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על החקיקה בתחום ועל הערכת החברה לגבי השפעתה על השוק. צפי זה עלול שלא להתממש בשל שינויי חקיקה נוספים או בשל שינויים סביבתיים אחרים שיגרמו להתנהגות השוק באופן השונה מזה הנצפה על ידי הקבוצה נכון למועד דוח זה.**

היבט נוסף הנוגע להבחנה בין הבנקים לבין סוכני הביטוח הינו העובדה שהבנקים רשאים לייעץ ולהפיץ את המוצרים הפנסיונים אך ורק בין כותלי הסניפים בעוד שסוכני הביטוח רשאים לפנות ולשווק את המוצרים הנ"ל ללקוח בכל מקום ובכלל זה במקום עבודתו או בביתו ובמועד המתאים ללקוח. לפרטים **אודות תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים) (תיקון מס'...), התשע"א-2011,** שמיועד לשנות מגבלה זו ביחס לבנקים - ראה פרטים בסעיף 3.1.1.7 לעיל.

עוד יצוין, כי דרישות הרישוי וההסמכה של סוכן פנסיוני חדש הורחבו והפכו מורכבות יותר ולכן עשוי הדבר להשפיע על היצע סוכני הביטוח. בנוסף, לאחרונה בעקבות קביעה בתקנות של תקרת דמי ניהול במוצרי ביטוח חיים וגמל תיתכן השפעה שלילית על עמלות סוכני הביטוח וממילא על רווחיותם. לעניין טיוטת חוזר עמלות לסוכני ביטוח, ראה סעיף 3.1.1.7 להלן.

לקבוצה חברה בת, סוכנות אורות, שהינה סוכנות ביטוח, המטפלת בכל תחומי החיסכון ארוך הטווח ומשמשת כסוכנות הסדר המטפלת, בין היתר, במפעלים שרוב עובדיהם מבוטחים בקרנות הפנסיה שבניהול מנורה מבטחים פנסיה. סוכנות אורות עובדת גם עם מבטחים נוספים (לפירוט ראה סעיף 8.4.3 להלן).

באופן מסורתי הקבוצה משווקת את מוצריה באמצעות סוכנים עצמאיים. לתיאור מערך הסוכנים של הקבוצה, ראה סעיף 8.4.1 להלן.

3.5.2 ביטוח חיים

בביטוח חיים פועלת הקבוצה באמצעות מחוזות המעניקים שירות כולל של מכירה ותחזוקה של הפוליסות. תביעות ביטוח מטופלות על ידי המחלקה הייעודית המרכזית במשרדים הראשיים של החברה. בנוסף קיים בחברה מרכז קשרי לקוחות הנותן שירות לכל פניה של הלקוח, בטלפון, באמצעות אתר האינטרנט של החברה או בפגישה אישית במשרדי החברה ברחוב אלנבי 115, תל-אביב.

התגמול לסוכני ביטוח מורכב מ- 4 רכיבים עיקריים: עמלה שוטפת, תגמול בגין עמידה ביעדי מכירה, דמי גבייה ופרסים בגין מבצעים ואינו זהה בין כל המשווקים.

להלן פרטים לגבי שיעור עמלות מפרמיות בביטוח חיים:

	2011	2010	2009
שיעור עמלות מפרמיות	12.3%	14.8%	13.2%
שיעור עמלות מפרמיה משונתת חדשה	38.5%	44.3%	41.5%

מערך סוכני הביטוח מהווה את ערוץ ההפצה העיקרי של מוצרי ביטוח חיים. לא קיים בקבוצה סוכן שהיקף ההכנסות מהפרמיות שבתיווכו עולים על 10% מהיקף הפרמיות הכולל של ענף ביטוח חיים.

בעקבות חקיקת בכר ולאור השינוי שחל בתחום החיסכון ארוך הטווח, סוכני הביטוח הרחיבו את מגוון המוצרים שהם משווקים והיום הם משווקים ללקוח הן ביטוח חיים, הן פנסיה והן גמל, זאת, כמובן, בכפוף לחובת מתן הייעוץ המיטבי (Best Advice).

בעקבות שינויים רגולטורים שונים, שינתה הקבוצה החל משנת 2004 את מבנה רוב העמלות בביטוח חיים, לעמלות המשתלמות בשיעור דומה לתקופות ארוכות.

בחודש ינואר 2005 פרסם המפקח חוזר בדבר הוראות למתן הלוואות לסוכני ביטוח אשר מפרט את התנאים והמגבלות למתן ההלוואות. על פי החוזר, העמדת הלוואות לסוכן כפופה להעמדת בטחונות מאת הסוכן. כמו כן, במסגרת החוזר נקבעו מגבלות לעניין מתן הלוואות לסוכן כנגד שעבוד עמלה עתידית המגיעה לו.

<u>הוצאות רכישה בביטוח חיים</u>

מרכיב משמעותי מהתגמול של סוכני הביטוח מתבצע בשנים הראשונות לחיי הפוליסה ובפרט בשנה הראשונה (למשל, עמלות יעדים), וזאת בשל הוצאות מוגברות של הסוכן בתקופה זו. על רקע האמור, נקבע בתקנות פרטי דין וחשבון, בין היתר, כי הוצאות רכישה של ביטוחי חיים יפרסו לאורך חיי הפוליסה (להלן: "**הוצאות רכישה נדחות**" - "**DAC**" - Deferred Acquisition Costs).

הוצאות רכישה נדחות הינן הוצאות רכישה של עסקי ביטוח חיים הנרשמות כהוצאה בעת תשלומן, ומבוצעות כאמור בשנים הראשונות לפוליסה. היות והפרמיות, הנגבות במשך כל תקופת החיים של הפוליסות, כוללות מרכיב לכיסוי הוצאות אלה, ניתן לראותן, במובן חשבונאי, כהוצאות נדחות העומדות להפחתה. בכל מקרה של ביטול או סילוק של פוליסה מתבטלת יתרת כל הוצאות הרכישה הנדחות בגין אותה פוליסה.

לפי שיטת ה- DAC יופחתו הוצאות הרכישה הנדחות בשיעורים שווים על פני לא יותר מ- 15 שנים, אלא אם כן בוטלה הפוליסה קודם לכן. הקבוצה מפחיתה את ה- DAC בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ- 15 שנה ובביטוח בריאות לא יותר משש שנים. ה- DAC המתייחס לפוליסות שבוטלו נמחק במועד הביטול.

הוצאות רכישה נדחות בגין פוליסות שהופקו עד ליום 31 בדצמבר 1998, ימשיכו להיכלל, כאמור, על בסיס שיטת "ניכוי הצילמר", לפי שיעורים מהפרמיה או מהסכום שבסיכון בהתאם לתוכניות הביטוח השונות. לפרטים נוספים ראה באור 6 לדוחות הכספיים.

נכון ליום 31 בדצמבר 2011 יתרת הוצאות הרכישה הנדחות DAC הינה כ- 602 מיליוני ש"ח. נכון ליום 31 בדצמבר 2010 הייתה יתרת הוצאות הרכישה כ- 584 מיליוני ש"ח.

3.5.3 פנסיה

מנורה מבטחים פנסיה משווקת את המוצרים הפנסיוניים שלה באמצעות מערך של מנהלי תיקים עסקיים ומנהלי לקוחות אישיים למעסיקים וללקוחותיה, הפזורים ברחבי הארץ ועומדים בקשר רציף עם מעסיקים ועם מבוטחים של הקרן. מנורה מבטחים פנסיה מפעילה במסגרת קשרי הלקוחות גם מערך של משווקים פנסיונים לשימור לקוחות ומבוטחים גיוס עמיתים חדשים. מערך השירות למבוטחים ולמעסיקים כולל פריסה ארצית של חטיבות עסקיות ולשכות שירות, שירות אישי הניתן על ידי מוקד שירות לקוחות (Contact Center), אתר אינטרנט (המספק, בנוסף למידע כללי בנושאי פנסיה, גם מידע אישי למבוטח ולמעסיק). מערך השיווק מספק מטריה שיווקית מכירתית הכוללת: צירוף מעסיקים חדשים, צירוף מבוטחים חדשים, מתן ייעוץ והדרכה במכלול המוצרים הפנסיוניים של מנורה מבטחים פנסיה, טיפול בסיום יחסי עובד-מעביד וכיוצא באלה.

מנורה מבטחים פנסיה משתפת פעולה עם סוכנויות הסדר וסוכני ביטוח. שיתוף פעולה זה נוצר עקב רצון חלק מהמעסיקים בטיפול כולל בתנאים הסוציאליים של עובדיהם, טיפול שכולל גביה ושילוב בין מוצרים שונים כמו קרנות פנסיה, ביטוחי מנהלים, קופות גמל ולעיתים גם ביטוחים כלליים. מנורה מבטחים פנסיה צופה ששיתוף פעולה זה ימשך ואף יתרחב בשנים הבאות. **הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על הערכת החברה לגבי השפעת שיתוף הפעולה הנ"ל על עסקיה. צפי זה עלול שלא להתממש בשל שינוי בטעמי העמיתים והערכתם את השירותים הנ"ל שיגרמו להתנהגות השוק באופן השונה מזה הנצפה על ידי החברה נכון למועד דוח זה.**

חלק מהטיפול המשולב במעסיקים, שרוב עובדיהם מבוטחים בקרנות הפנסיה שבניהול מנורה מבטחים פנסיה, נעשה על-ידי סוכנות אורות, שהינה סוכנות ביטוח בבעלות החברה; סוכנות זו משמשת כסוכנות הסדר לכל דבר ועניין.

עד לסוף חודש יוני 2011, סוכנויות ההסדר והסוכנים תוגמלו בדרך כלל על ידי החברה עבור צירוף מבוטחים חדשים לקרנות פנסיה חדשות, על פי הכללים הנהוגים בחברה וביתר חברות הביטוח. הטיפול במבוטחים האמורים נעשה על ידי הסוכנים. החל מחודש יולי 2011, תגמול הסוכנים מתבצע על ידי מנורה מבטחים פנסיה באמצעות החברה.

בנוסף, מנורה מבטחים פנסיה קשורה בהסכמי הפצה עם מספר בנקים, לשם הפצת קרנות הפנסיה שבניהולה באמצעותם, אך פעילות ההפצה של קרנות פנסיה על ידי הבנקים בשלב זה הינה בהיקף נמוך.

למנורה מבטחים פנסיה אין, בשלב זה, מעסיקים המניבים 10% או יותר מהיקף דמי הגמולים הנגבים בקרנות הפנסיה שבניהולה.

הוצאות רכישה בפנסיה

הקבוצה משווקת באמצעות סוכני ביטוח גם מוצרי פנסיה. ההתחשבנות מול סוכני הביטוח בגין כל פעילותם בקבוצה מתבצעת באמצעות החברה. לאור שיטת התגמול של הסוכנים כמפורט בסעיף 3.5.2 לעיל, הוצאות הרכישה נפרסות על פני 15 שנה בדומה לנהוג בביטוח חיים. יצוין, כי עד יוני 2011 הוצאות הרכישה גם בגין מכירת הפנסיה בידי סוכני הקבוצה הוונו ל- DAC בחברה והחל מחודש יולי 2011 מהוונות במנורה מבטחים פנסיה. בהתאם, מאותו מועד הועברה כל יתרת ה- DAC בגין עסקי הפנסיה מהחברה למנורה מבטחים פנסיה. נכון ליום 31 בדצמבר 2011, יתרת הוצאות הרכישה הנדחות DAC הינה כ- 94 מיליוני ש"ח. נכון ליום 31 בדצמבר 2010, הייתה יתרת הוצאות הרכישה כ- 67 מיליוני ש"ח אשר כאמור נרשמו בחברה.

3.6 ביטוח משנה

התקשרויות הקבוצה בביטוחי משנה בענף ביטוח חיים הינן ארוכות טווח והן נקבעות לפי תוכניות הביטוח ואינן קצובות בזמן, למעט כיסוי קטסטרופות (כולל מלחמה) המתחדש מדי שנה. חוזי ביטוח המשנה נחתמים ו/או מתחדשים מדי שנה והשינויים בדרך כלל תקפים רק לגבי פוליסות ביטוח חדשות.

מבטחי משנה ששיעור הפרמיה מסך פרמיות ביטוח המשנה גבוה מ- 10% בתחום ביטוח החיים וחיסכון ארוך טווח (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג P&S	מדינה	2011		2010		2009	
			פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance	AA-	שוויץ	71,022	59.9%	66,466	58.7%	63,208	56.3%
Munich Reinsurance	AA-	גרמניה	22,806	19.2%	22,697	20.1%	19,731	17.6%
General& Colonge Re of Life America	AA+	ארה"ב	14,121	11.9%	14,862	13.1%	18,475	16.4%

לפירוט הנושא ברמת הקבוצה, ובכלל זה לתיאור סוגי ביטוח המשנה העיקריים ומדיניות החברה לעניין ביטוח משנה בענף ביטוח החיים, ראה סעיף 8.1 להלן. לפרטים נוספים בדבר ביטוח משנה ראה גם באור 2יד(2) בדוחות הכספיים.

3.7 ספקים ונותני שירותים

הקבוצה רוכשת מוצרים ושירותים לצורך פעילותה השוטפת בתחום הפעילות ממספר רב של ספקים ובכלל זה ספקי ציוד ותחזוקה, ספקי שירותים משפטיים, חוקרים, ספקי תוכנה וחומרה, ספקי שירותים רפואיים.

לקבוצה אין תלות בספקים ונותני שירותים, למעט כמפורט להלן:

בשנת 2003 הקבוצה התקשרה עם חברת סאפיינס ישראל מערכות תוכנה בע"מ (להלן: "סאפיינס") בפרויקט לפיתוח מערכת כוללת לניהול מערך ביטוח חיים ("טופז חיים"). על רקע רכישתה של מנורה מבטחים פנסיה בשנת 2004 ושינויים רגולטוריים בתחום הפעילות כמו גם התפתחות עסקית של הקבוצה, התקשרה הקבוצה בשנים 2004 ו-2005, עם הספק הנ"ל בפרויקט נוסף לפיתוח מערכת לניהול מערכי הפנסיה והגמל ("טופז פנסיה וגמל") (טופז חיים וטופז פנסיה וגמל יחד - להלן: "**מערכת טופז**"). מערכת טופז חיים נמצאת בשלב המאפשר הפקה ותפעול של הפוליסות החדשות הנמכרות על ידי החברה. מערכת טופז פנסיה וגמל נמצא בשלב תפעולי מלא. בנוסף, מבוצעת פעילות תחזוקה שוטפת של המערכות, לרבות

עדכונים הנדרשים מעת לעת. הקבוצה שילמה לסאפיינס בשנת 2011 סך של כ- 46.7 מיליוני ש"ח וסך של כ- 62.5 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

בהמשך לאמור לעיל, התקשרה הקבוצה בחודש אוקטובר 2011 בהסכם המעגן ומסדיר את ההתקשרות רבת שנים עם סאפיינס בקשר למערכת טופז ומערכות תוכנה נוספות שסופקו לקבוצה, בין היתר, בתחום ביטוח חיים, פנסיה, ביטוח משנה ובריאות (להלן: "**המערכות**") ולשירותים שיסופקו לקבוצת מנורה בקשר עם אותן מערכות (להלן בפסקה זו: "**ההסכם**").

ההסכם מעגן את רישיונות השימוש של קבוצת מנורה מבטחים במערכות ואת זכויות השימוש של קבוצת מנורה מבטחים בתוכניות המקור של המערכות וכן את הקניין הרוחני ברכיבים ייחודיים מסוימים במערכות שפותחו בעבר וככל שיפותחו בעתיד על ידי סאפיינס עבור קבוצת מנורה מבטחים. לאור שיתוף הידע המקצועי של עובדי הקבוצה במסגרת הליך הפיתוח של המערכות עוגנו בהסכם גם זכויות לתמלוגים על מכירת טופז וביטוח משנה לצדדים שלישיים ללא מגבלת זמן ועד לתקרה של ההשקעה במוצרים.

בנוסף, ההסכם יוצר מסגרת להמשך אספקת שירותים שונים לקבוצה בקשר למערכות הנ"ל, לרבות שירותי פיתוח, בדיקות, תיקון תקלות, תמיכה, אספקת גרסאות ומהדורות ושירותי תחזוקה למערכות, בהתאם לתכניות עבודה שנתיות מוסכמות.

ההסכם הינו לתקופה של 48 חודשים החל מיום 1.1.2011 ועד ליום 31.12.2014 והיקף העסקה המינימאלי לתקופה זו עומד על סך של כ- 110 מיליוני ש"ח.

לאחר תום התקופה הנ"ל, תוקף ההסכם יוארך באופן אוטומטי לתקופות נוספות של 12 חודשים בכל פעם, כל עוד לא הודיע צד למשנהו על אי הארכת ו/או סיום ההסכם בהתאם למנגנונים הקבועים בו.

3.8 תחרות

3.8.1 תנאי התחרות בתחום הפעילות והמתחרים העיקריים

הרפורמות שחלו בתחום בשנים האחרונות, שהן בעיקרן הרפורמות בתחום ביטוח חיים, הרפורמות בענף הפנסיה וכניסת חברות הביטוח לפעילות הפנסיה תוך הרחבת מערך ההפצה של הפנסיה באמצעות סוכנים, ביטול החסמים על המעברים בין המוצרים השונים והרפורמות בשוק ההון (רפורמת בכר), הגבירו את התחרות בתחום נכסי החיסכון לטווח ארוך בעיקר בשל היטשטשות הקווים המפרידים בין המוצרים השונים בתחום. כפועל יוצא, התחדדה התחליפיות בין מוצרי ביטוח החיים לבין שאר מוצרי החיסכון לטווח ארוך כגון: קרנות פנסיה, קופות גמל וכן תוכניות חיסכון בבנקים. יצוין לעניין זה, כי בעקבות ההגבלות שהוטלו על הבנקים להחזיק ולנהל (כבעלים) קופות גמל, חלקם של הבנקים בתחום הפעילות מתמקד בניהול תכניות חיסכון לטווח ארוך וכן בייעוץ פנסיוני לציבור. בשנת 2011, נמשכה ההשפעה של תיקון חוק הגמל על ההפקדות במוצרים השונים, אשר הביאה לירידה גדולה בהיקף ההפקדות לקופות גמל מחד, ולהפיכתן של קרנות הפנסיה, ביחד עם ביטוחי המנהלים, ליעד ההפקדות העיקרי של השכירים בישראל מאידך.

בנוסף, היות וכל קבוצות הביטוח הגדולות הפועלות כיום בשוק האמור מציעות כמעט את כל מגוון מוצרי החיסכון לטווח ארוך ("One Stop Shop"), התחרות מתמקדת בשני היבטים מרכזיים: ראשית, בהפחתת דמי הניהול אשר מתבטאת בשחיקה מתמשכת בדמי הניהול הממוצעים על פני השנים ושנית, באיכותם של המוצרים והשירות הניתן בגינם ובמידת התאמתם לצורכי הלקוח והעדפותיו.

בהקשר זה יצוין כי בחודש נובמבר 2010, פרסם המפקח, תוכנית להגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני במטרה לצמצם את ההבדלים בין מוצרי החיסכון הפנסיוני השונים, להגביר את השקיפות של שוק החיסכון הפנסיוני על כלל השחקנים שבו, להיטיב את טיב המוצרים המוצעים ומחירם וליצור בסיס השוואה אחיד בין המוצרים. כמו כן, במהלך שנת 2011 פרסם משרד האוצר מספר טיוטות של תקנות וחוזרים לצורך יישום התכנית. לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.3.1 לעיל.

להערכת הקבוצה, לקביעת הסדר פנסיית חובה במשק, להתקנת תקנות הניוד ולשינוי ייעודן של קופות הגמל ההוניות ולתכנית להגברת התחרות בשוק ההון (ראה סעיפים 3.1.1, 3.1.3 ו- 3.1.3.1 לעיל), עשויה להיות השפעה על התחרות בשוק. כך למשל, מתן רישיונות לקופות גמל שפעלו עד כה כקופות גמל הוניות, לרכוש ולשווק כיסויים ביטוחיים לעמיתיהן על רקע חובת הפנסיה במשק, עשויה לפתח תחרות נוספת

בתחום. מכיוון שרפורמות מורכבות אלה יצאו לפועל במהלך השנים האחרונות עדיין לא ניתן להעריך את אופן ומידת השפעתן על התחרות. **הערכת הקבוצה הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת על הרפורמות האחרונות בתחום. צפי זה עלול שלא להתממש במקרה של תיקוני חקיקה אשר אין ביכולת החברה לחזות או במקרה של התנהגות השוק באופן שונה מזה המוערך על ידי הקבוצה במועד דוח זה.**

לעניין השלכות התכנית להגברת התחרות בשוק ההון, ראה סעיף 3.1.3.1 לעיל.

להלן יפורטו מאפיינים ספציפיים של התחרות בענפים השונים בהם פועלת החברה במסגרת פעילותה בתחום.

3.8.1.1 ביטוח חיים

התחרות בענף ביטוח החיים מתרכזת בעיקרה סביב מגוון תוכניות הביטוח המוצעות על ידי חברות הביטוח ובכלל זה תשלום הקצבה במסגרתן, התשואה המושגת על הנכסים לאורך זמן, רמת סיכון הנכסים ביחס לתשואה המושגת/מובטחת, השירות הניתן למבוטחים, וכן היחס בין הפרמיה לבין דמי הניהול. בעקבות רפורמת בכר והוראות רגולטוריות שנועדו להגברת השקיפות והיכולת של המבוטחים לבחור את המוצר המתאים ביותר, התחדדה התחליפיות של מוצרי החיסכון לטווח ארוך, וכן הנגישות והמודעות של הלקוח הסופי למוצרים אלה.

התחרות בעיקרה מתנהלת בין חמש חברות הביטוח הגדולות, לפי חלוקת פלחי השוק הבאה:

בהתאם לנתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, התפלגות הפרמיות מעסקי ביטוח חיים לשנת הדוח (עד ליום 30 בספטמבר 2011), בין החברות המתחרות בענף הינה כדלקמן:

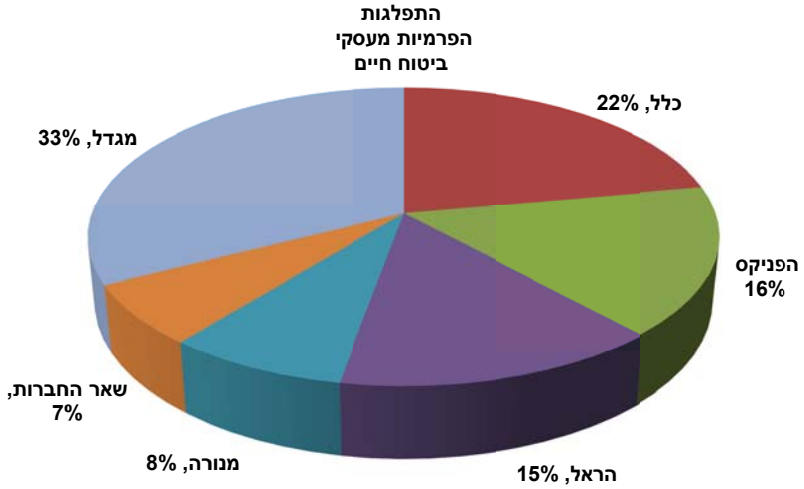

יכולת הקבוצה להתמודד עם התחרות בתחום זה, תלויה, בין היתר, בהרחבת מערך המכירות, בהתייעלות בתשומות הייצור תוך שמירה על רמת השירות, בפיתוח מוצרים ייחודיים, בשימור התיק הקיים ובמובילות בתחום התשואות למבוטחים.

הגורמים העיקריים המשפיעים על התחרות בענף הם חברות הביטוח המתחרות על נתחי השוק שלהן וסוכני הביטוח אשר משפיעים גם הם על גודל נתחי השוק של המבטחים השונים.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם: שיעור תגמול הסוכנים והאטרקטיביות של מגוון המוצרים ותעריפי הביטוח שמציעה הקבוצה וכן התשואה למבוטחים.

3.8.1.2 פנסיה

התחרות בענף הינה בעיקר בין חברות הביטוח אשר בבעלותן חברות לניהול קרנות פנסיה. קרנות הפנסיה שבשליטת חברות הביטוח מהוות למעלה מ-90% מנתח השוק של קרנות הפנסיה החדשות בשוק הפנסיוני ארוך הטווח.

המתחרים העיקריים בענף הפנסיה הם: מקפת אישית שבשליטת קבוצת מגדל; מיטבית-עתודות שבשליטת קבוצת כלל; הראל גילעד שבשליטת קבוצת הראל.

בהתאם לנתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, התפלגות נכסי קרנות הפנסיה בין המתחרים בענף נכון ליום 31 בדצמבר 2011, הינה כדלקמן:

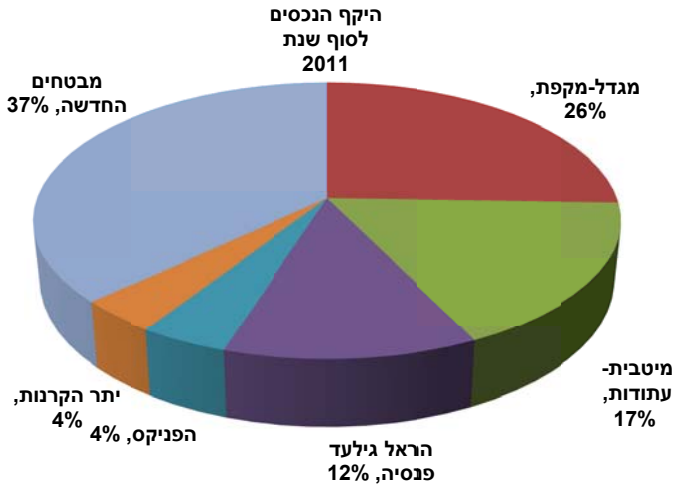

התחרות בענף זה מתמקדת במאמצים להעברת עמיתים בין קרנות הפנסיה השונות ובגיוס לקוחות חדשים.

בעקבות רפורמת בכר, השתנה כאמור מבנה התחרות בתחום כולו וכן בענף הפנסיה. בעקבות כניסתו לתוקף של חוק הייעוץ הפנסיוני והתיקון לחוק זה כמפורט בסעיף 3.1.3.1 לעיל, החלו הבנקים לתת לציבור ייעוץ בנושא הפנסיה. הסדרי פנסיית חובה משפיעים גם הם על התחרות בתחום (לפירוט, ראה סעיף 3.1.3.1 לעיל). כמו כן, החברה מעריכה כי השינויים האמורים משפיעים גם על טעמי הציבור וערוצי הפצה נוספים (כגון סוכנים) בכל הקשור למוצר הפנסיוני הרצוי. כתוצאה מהאמור לעיל, החלה להצטרף לקרנות הפנסיה אוכלוסייה חדשה שלא הייתה מבוטחת בהן בעבר.

מתן רישיונות לקופות גמל שפעלו עד כה כקופות גמל הוניות לרכוש ולשווק כיסויים ביטוחיים לעמיתיהן, על רקע חובת הפנסיה במשק, עשויה לפתח תחרות נוספת בתחום. הדבר מוצא את ביטויו, להערכת החברה, הן על רקע של שיווק קופות הגמל הלא משלמות לקצבה כמוצר תחליפי לקרנות הפנסיה, והן בהיערכות להקמת קרנות פנסיה בידי גופים שפעילותם הדומיננטית בתחום החיסכון הפנסיוני הינה בענף קופות הגמל, דוגמת בתי ההשקעות. בנוסף, כתוצאה מקביעת תקרה לדמי ניהול אשר צפויה להשפיע בעיקר על קופות הגמל, יתכן ויתפתח תהליך של רכישות ומיזוגים בענף קופות הגמל כך שייווצרו גופי גמל בעלי עוצמה תחרותית גדולה מזו הקיימת כיום. **הערכת הקבוצה הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת על הרפורמות האחרונות בתחום. צפי זה עלול שלא להתממש במקרה של התנהגות השוק באופן שונה מזה המוערך על ידי הקבוצה במועד דוח זה.**

על מנת לשמור על תיק הלקוחות הקיים והרחבתו, מנורה מבטחים פנסיה פועלת לצמצום מעבר של עמיתיה לקרנות הפנסיה המתחרות ובמקביל, לגיוס לקוחות חדשים. במסגרת זו, משתתפת מנורה מבטחים פנסיה במכרזי פנסיה. כמו כן, מנורה מבטחים פנסיה פועלת על מנת להדגיש את יתרון הגודל שלה על פני הקרנות המתחרות. בנוסף פועלת מנורה מבטחים פנסיה

להשגת תשואה גבוהה למבוטח על הצבירה שלו בקרן הפנסיה; לשמירה על תשואה דמוגרפית גבוהה; ועל ביצוע חיתום רפואי ועסקי.

3.8.2 שיטות להתמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום

השיטות העיקריות של הקבוצה להתמודד עם התחרות הן: סינרגיה בין החברות השונות בקבוצה במתן פתרונות כוללים ללקוחות הקבוצה בכל אפיקי החיסכון ארוך הטווח, תוך הישענות על גודלה ויציבותה של מבטחים החדשה, קרן הפנסיה הגדולה בישראל; שיפור השירות ללקוח תוך התייעלות תפעולית; הרחבת מערך הסוכנים והסתייעות בסוכנים העובדים עם הקבוצה כמקור להפניית לקוחות; השתתפות במכרזים מרכזיים בתחום ועוד.

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום הם היותה של מנורה מבטחים פנסיה מובילה בענף הפנסיה; חוסנה הפיננסי של הקבוצה; מובילות בתשואה למבוטחים/עמיתים; רמת השירות הגבוהה של הקבוצה בעת ניהול תביעות ותשלום תגמולי ביטוח וכן קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה.

3.9 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

3.9.1 לקבוצה הסכם עם סאפיינס ישראל בע"מ לפיתוח מערכת מחשב (לפרטים ראה סעיף 3.7 לעיל ו- 8.10.1 להלן).

3.9.2 בשנים 2006 עד 2009 חתמה מנורה מבטחים פנסיה על הסכמי הפצה עם בנק דיסקונט לישראל בע"מ, בנק איגוד לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק ערבי-ישראלי בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, בנק אוצר החייל בע"מ, בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ, יובנק בע"מ, בנק הפועלים בע"מ ובנק מסד בע"מ. בהסכמי ההפצה נקבע כי מנורה מבטחים פנסיה תשלם לבנקים עמלות הפצה בהתאם להוראות הדין תמורת הפצת מוצריה. תחילתו של כל אחד מן ההסכמים לא תהא מוקדמת מן המועד בו הורשה הבנק עימו נערך ההסכם לעסוק בייעוץ פנסיוני כדין. הסכם ההפצה בין מנורה מבטחים פנסיה לבנק הפועלים בע"מ לא הוארך על ידי הצדדים, ומשכך ביום 30 בספטמבר 2010 הגיע הסכם זה לסיומו. עד למועד חתימת דו"ח זה טרם חודש ההסכם האמור.

3.9.3 בחודש מאי 2010 התאגדה המסלקה לחיסכון לטווח ארוך בע"מ (להלן: "**המסלקה**"), שמטרתה להקים מסלקת מידע וכספים בתחום החיסכון ארוך הטווח. התאגדות המסלקה נעשתה לאחר עבודת מטה שבוצעה ביוזמת הממונה ובמעורבות פעילה שלו מאז יולי 2009, שתכליתה יצירת ההבנות הנדרשות בין הגורמים השונים שפעולת המסלקה כאמור תשפיע עליהם (גופים מוסדיים, מתווכים פנסיוניים, לשכות שכר ומעסיקים) והקמת התשתית ההסכמית והמשפטית שתאפשר את ייסוד המסלקה. מנורה מבטחים פנסיה הייתה שותפה, בשם הקבוצה, לעבודת המטה שנערכה כאמור מאז יולי 2009, והיא בעלת מניות במסלקה, בשיעור של 7.14% וזכאית למנות דירקטור אחד בה. בחודש יולי 2010 נחתם הסכם הלוואת בעלים בין המסלקה לבעלי מניותיה, וביניהם מנורה מבטחים פנסיה, וזאת לצורך מימון פעילותה, בהתאם לתקנון המסלקה והחלטת הדירקטוריון שלה. בהתאם לכך, העניקה מנורה מבטחים פנסיה למסלקה, בחודש יולי 2010, הלוואה בסך של כ- 154 אלפי ש"ח לתקופה של 15 שנים החל ממועד העמדת ההלוואה על פי התנאים המפורטים בהסכם. בחודש מרס 2011 נחתם הסכם הלוואת בעלים נוסף בין המסלקה לבעלי מניותיה, וביניהם מנורה מבטחים פנסיה, וזאת לצורך המשך מימון פעילותה, בהתאם לתקנון המסלקה והחלטת הדירקטוריון שלה. בהתאם לכך, העניקה מנורה מבטחים פנסיה למסלקה, בחודש מרס 2011, הלוואה נוספת בסך של כ- 160 אלפי ש"ח לתקופה של 15 שנים החל ממועד העמדת ההלוואה על פי התנאים המפורטים בהסכם. לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.1.5 לעיל.

3.9.4 בחודש אוגוסט 2008 זכתה החברה במכרז בגין רכישת פוליסות לקצבה מיידית עבור עובדים המקדימים את פרישתם ממשרדי הממשלה ועתידים לפרוש בין השנים 2008-2010. בגין תשלום חד פעמי המועבר לחברה עבור כל פורש מתחייבת החברה לתשלום קצבה חודשית קבועה צמודה למדד לכל ימי חייו של הפורש ולשאיריו לכל ימי חייהם, בכפוף לחוק שירות המדינה גמלאות, תש"ל-1970.

4. ביטוח רכב חובה

4.1 מידע כללי על תחום הפעילות

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח סטטוטורי אשר מהווה תנאי מוקדם הכרחי לשימוש ברכב מנועי. על כל בעל רכב מנועי לרכוש ביטוח רכב חובה.

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח רכב חובה מתבצעת באמצעות החברה ובאמצעות שומרה.

להלן מספר מאפיינים, מגמות והתפתחויות המשפיעים או עשויים להשפיע בעתיד על פעילות הקבוצה בתחום זה.

4.1.1 מבנה תחום הפעילות ושינויים שחלו בו

כללי

פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], תש"ל-1970 (להלן: "**פקודת ביטוח רכב מנועי**") קובעת שנהג רשאי להשתמש ברכב מנועי אך ורק אם הרכב מבוטח בביטוח חובה בפוליסה בת-תוקף בהתאם להגדרות פקודת ביטוח רכב מנועי.

ביטוח רכב חובה מכסה נזקי גוף בלבד, לנוהג ברכב, לנוסעים ברכב המבוטח ולהולכי רגל שנפגעו כתוצאה מפגיעת הרכב המבוטח. הכיסוי הביטוחי מבוסס על הוראות חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 (להלן: "**חוק הפיצויים**" או "**חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים**") הקובע כי המשתמש ברכב מנועי חייב לפצות את הנפגע בגין נזק גוף שנגרם לו בתאונת דרכים שבה מעורב הרכב. האחריות היא מוחלטת ולא תלויה באשם מצד הנהג או מצד אחרים, וזאת בכפוף לחריגים הקבועים בחוק הפיצויים.

סכום הפיצוי בביטוח רכב חובה אינו מוגבל למעט ראשי נזק מסוימים כגון "כאב וסבל" וכן פיצוי בגין אובדן שכר המוגבל בשילוש השכר הממוצע במשק.

החל מחודש אוקטובר 2010 מונהגת בענף פוליסה תקנית לביטוח רכב חובה על פי תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי), התש"ע-2010. לפרטים ראו סעיף 4.1.3 להלן.

ביטוח שיורי ("הפול")

הכיסוי הביטוחי בענף זה ניתן על ידי המבטחים השונים המורשים לפעול בענף, ואולם כל חברת ביטוח רשאית לדחות מבוטח על פי שיקול דעתה. בעל כלי רכב שסורב כאמור ולא השיג כיסוי ביטוחי באחת החברות הפועלות בענף, רשאי לרכוש ביטוח חובה באמצעות ה"פול". ה"פול" שהינו המאגר הישראלי לביטוח רכב (בבעלות כל חברות הביטוח הפועלות בענף, אשר נושאות בהפסדיו או ברווחיו, על פי חלקן היחסי בענף), מחויב מכוח הדין לבטח מבוטחים שסורבו כאמור. ה"פול" פועל כמבטח לכל דבר, ותעריפיו גבוהים מתעריפי חברות ביטוח אחרות בשוק. הביטוח השיורי לאחר 31.12.2002 מוסדר בתקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת תעריף), התשס"א-2001 וכן באמצעות חוזר מפקח אשר פורסם בעניין זה. לפרטים אודות ההוראות הרגולטוריות האמורות וחלקה של החברה בדמי הביטוח ראו סעיפים 4.1.3 להלן.

קרנית

בנוסף, בתחום זה פועלת הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים (להלן: "**קרנית**"), שהינה תאגיד סטטוטורי שהוקם מכוח חוק הפיצויים ושתפקידו לפצות נפגעי תאונות דרכים שאין באפשרותם לתבוע פיצויים מאת מבטח, בשל העילות המפורטות בחוק הפיצויים. פעילותה של קרנית ממומנת מהפרשה של חברות הביטוח בשיעור קבוע מדמי הביטוח כמפורט בצו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן), התשס"ב-2002. על פי הצו, על חברות הביטוח להעביר עד ה- 10 בכל חודש, ישירות לקרנית, 1% מהפרמיה (נטו) בגין פוליסות ביטוח רכב חובה שנכנסו לתוקף ממועד זה ואילך.

הפסקת פעילותה של אבנר

בעבר, כל ביטוחי רכב החובה בישראל בוצעו באמצעות תאגיד אבנר - איגוד לביטוח נפגעי רכב בע"מ (להלן: "**אבנר**"). ביטוח רכב חובה נעשה כביטוח משותף, בו השתתפה כל אחת מחברות הביטוח. בשנת 1997 חוקק חוק ביטוח רכב מנועי (ביטוח בתנאי

תחרות מבוקרת, הסדרים לתקופת מעבר והוראות לעניין אבנר, התשנ"ז-1997 (להלן: "**חוק תנאי תחרות**") אשר עיגן רפורמה בתחום רכב חובה, במסגרתה חלקו של אבנר בביטוח חובה הופחת בהדרגה, עד שעמד על 0% בשנת 2003 וכן קבע כי מבטחים העוסקים בביטוח רכב מנועי יפעלו בתום תקופת המעבר, שהסתיימה ביום הראשון בינואר 2003, בתנאי תחרות מבוקרת.

הטיפול בתביעות לגבי פוליסות ביטוח משנים הקודמות לשנת 2003 עבר בשנת 2010 לטיפול "קרנית", על סמך תקנות ביטוח רכב מנועי (ביטוח בתנאי תחרות מבוקרת הסדרים לתקופת מעבר והוראות לעניין אבנר) (מועד העברת נכסים וחבויות מאבנר לקרנית) התשע"א-2010, וזאת על סמך סעיף 10 ה(ג) לחוק ביטוח רכב מנועי, התשנ"ז-1997. החל מינואר 2011 חדלה אבנר לפעול וכל זכויותיה והתחייבויותיה עברו לקרנית.

בהמשך לרפורמה האמורה, עברו מרבית חברות הביטוח לתעריף דיפרנציאלי, שנקבע בהתאם לכללים המתבססים על חישובי הסיכון הטהור שמבצע מפעיל מאגר המידע, על פי עקרונות אקטואריים מקובלים בהתאם לתוצאות הענף כולו, לרבות הפול, תוך התחשבות בפרמטרים שונים כאמור בסעיף 4.1.2 להלן.

<u>הקמת מאגר מידע לזיהוי חשדות למקרי הונאה בתביעות רכב חובה</u>

במהלך שנת 2005 הושלם פרויקט כלל ענפי למניעת "הונאה בביטוח רכב חובה", הנשען על מאגר מידע מרכזי אשר תופעל על ידי Insurance Services office of Israel Ltd (להלן: "**ISO**") (Claim Search Israel), אשר נועד להקטין בצורה משמעותית את היקף ההונאות בתחום ביטוח חובה. החל מינואר 2006, חברות הביטוח רשאיות להשתמש במאגר המידע לצורך זיהוי חשדות למקרי הונאה בתביעות רכב חובה. עלות הקמת המאגר והשימוש בו מתחלקת בין חברות הביטוח. פעולת המאגר ודרכי השימוש של החברות בו עוגנו בהסכם ענפי וגובו בחקיקה מתאימה. בחוזרים אשר פורסמו על ידי המפקח נקבעו תנאים לעיון במידע המצוי במאגר ואת אמות המידה לקביעת כשירות המורשים להפניית שאילתה בקשר לפרטים אשר במאגר, בהתאם לתקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגרי מידע), התשס"ד-2005.

<u>העברת האחריות למתן שירותים רפואיים לקופות החולים</u>

במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009-2010), התשס"ט-2009 (להלן בפסקה זו: "**החוק**") נקבע כי האחריות לטיפול רפואי בנפגעי תאונות דרכים תועבר לקופות החולים. על פי החוק, מאחר וחברות הביטוח אחראיות למימון הטיפול בנפגעי תאונות דרכים ואילו קופות החולים הן ספקיות השירותים העיקריות לנפגעים אלו, תוך שהן גובות בדיעבד את הוצאות הטיפול מחברות הביטוח, תוך הפעלת מערך מנהלי כבד, הוחלט להעביר את האחריות לטיפול בשירותי בריאות, הנכללים בתוספת השנייה **לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 (להלן: "חוק ביטוח בריאות")** ורשימת התרופות הכלולות בצו לפי סעיף 8(ז) לחוק האמור, לאחריות קופות החולים, ככל שמדובר בנפגע תאונת דרכים. לעניין זה נקבע כי קופות החולים לא יגבו תשלום השתתפות עצמית בעד שירותים אלו. לשם כך, נקבע בחוק מנגנון להעברת סכומים, שיקבעו על ידי משרד האוצר, מחברות הביטוח לקופות החולים (באמצעות הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים). שירותים שאינם כלולים בסל שלפי חוק ביטוח בריאות והשתתפויות עצמיות ששילמו הנפגעים עבור השירותים אילו יישארו באחריות חברות הביטוח. לצורך כך בוצעו במסגרת החוק תיקונים בפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970, בחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 ובחוק ביטוח בריאות. התיקונים נכנסו לתוקף החל מיום 1.1.2010.

לצורך מימון אספקת השירותים הרפואיים לנפגעי תאונות דרכים שיינתנו על ידי קופות החולים, נקבע כי על המבטחים להעביר לקרנית, עד ליום 10 בכל חודש, שיעור מדמי הביטוח שגבו בחודש הקודם בגין כל פוליסת ביטוח רכב חובה שהנפיקו. השיעור שעל חברות הביטוח להעביר לקרנית הוא 9.4% מדמי הביטוח ("**דמי הביטוח**" - סך כל התשלומים הנגבים ממבוטח בענף ביטוח רכב חובה, למעט התוספת למימון קרנית לפי צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן), התשס"ג-2002 והתוספת למימון עלות אספקת השירותים לפי צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון עלות אספקת השירותים), התש"ע- 2009). לפרטים נוספים ראה סעיף 4.1.3 להלן.

4.1.2 תיאור של תחום הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללו בו

פוליסת ביטוח חובה, בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, מעניקה כיסוי לבעל הרכב והנוהג בו, מפני כל חבות שהם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים ומפני חבות אחרת שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל שנפגעו כתוצאה מהשימוש ברכב מנועי.

כאמור לעיל, הכיסוי הביטוחי בתחום רכב חובה קבוע ואחיד בין חברות הביטוח, והוא נקבע על פי הוראות הדין. בהתאם, התחרות בתחום זה מתמצה בעיקר במחיר כמתואר בסעיף 4.8 להלן.

המאפיינים העיקריים של ביטוח רכב חובה הינם:

1. ביטוח רכב חובה נכנס לתוקף רק לאחר תשלום פרמיה במלואה.
2. חובת הביטוח והיקף הכיסוי נקבעו בדין, כאשר בביטוח זה לא נקבע גבול אחריות. יצוין, כי מרכיב הכיסוי לאובדן השתכרות מוגבל עד ל-3 פעמים השכר הממוצע במשק.
3. תעריף ביטוח רכב חובה מסתמך על תעריפי הסיכון המומלצים על ידי מפעיל מאגר המידע (בעבר - ISO, והחל משנת 2010 - רון בינה אקטוארית בע"מ) אשר קיבלה זיכיון לתפעול של מאגר מידע (להלן: "**מפעיל מאגר המידע**"), האוסף מידע מחברות הביטוח לצורך פרסום תעריף סיכון ממוצע לפי פרמטרים מסבירי סיכון שונים. הפרמטרים המאושרים לשימוש כיום הינם: נפח מנוע, משקל הרכב (ברכב מסחרי), מין הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, גיל הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, ותק רישיון הנהיגה של הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, מספר תביעות גוף בגין תאונות דרכים של כלל הנוהגים ברכב דרך קבע ב-3 השנים שקדמו לביטוח, מספר שלילות הרישיון של כלל הנוהגים ברכב דרך קבע ב- 3 השנים שקדמו לביטוח, הבעלות על הרכב, מטרת השימוש ברכב והימצאות כריות אויר ברכב. כל מבטח רשאי לבחור באילו מהפרמטרים להשתמש לצורך קביעת התעריף (לעניין ההתחשבות בפרמטרים על ידי מבטחים בקבוצה, ראה גם סעיף 4.1.4 להלן).
4. זכאות הנפגע בתאונת דרכים לפיצוי אינה תלויה בהוכחת אשם.
5. תביעות הביטוח בתחום זה מאופיינות בזמן בירור ארוך יחסית, של מספר שנים, בין מועד קרות האירוע הביטוחי לבין מועד התגבשות הנזק וסילוק התביעה ("**זנב תביעות ארוך**").

4.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

תחום הפעילות כפוף להוראות הדין החלות על מבטחים, לרבות הוראות חוק הפיקוח והתקנות שהוצאו על פיו, פקודת ביטוח רכב מנועי, חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים וחוק ביטוח רכב מנועי כהגדרתו להלן, והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

להלן תמצית הוראות הדין המרכזיות החלות על פעילותה של הקבוצה בתחום וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הוראות דין, הצעות חוק, חוזרים וטיוטות של המפקח) שפורסמו בשנה האחרונה:

<u>הוראות הדין</u>

<u>פקודת ביטוח רכב מנועי</u>

כאמור לעיל, פקודת ביטוח רכב מנועי קובעת כי נהג רשאי להשתמש ברכב מנועי אך ורק אם הרכב מבוטח בביטוח חובה בפוליסה בת תוקף, בהתאם להגדרות פקודת רכב מנועי. כמו כן, מסדירה פקודת ביטוח רכב מנועי את חובות הביטוח החלות על נהגים, את חובות המבטחים ואת ההסדרים המותרים בקשר עם תנאי פוליסות הביטוח. במסגרת תיקון לפקודת ביטוח רכב מנועי, הוסמך המפקח ליתן הוראות המחייבות מבטחים או המורות להן לכלול בחוזה הביטוח הוראות בדבר השתתפות עצמית.

<u>תקנות ביטוח רכב מנועי (השתתפות עצמית) (הוראת שעה), התשס"ט - 2008</u>

בהתאם לסמכותו על פי הפקודה, התקין שר האוצר את תקנות ביטוח רכב מנועי (השתתפות עצמית)(הוראת שעה), התשס"ט-2008. במסגרת התקנות נקבע כי מבטח רשאי להכליל בפוליסת הביטוח חובה המכסה שימוש באופנוע בבעלות פרטית או לגבי אופנוע בבעלות אחרת אם המבוטח הוא הנהג הנקוב בתעודת הביטוח בלבד, תניה בדבר השתתפות עצמית ואת התנאים בהם תיכלל תניית השתתפות עצמית כאמור.

בהמשך לפקודת ביטוח מנועי ולתיקון האמור לעיל, פרסם המפקח בחודש ספטמבר 2008, חוזר **שעניינו השתתפות עצמית בביטוח חובה, על פיו מבטח רשאי להציע חוזה ביטוח רכב חובה הכולל תניה בדבר השתתפות עצמית** (להלן: "**תניה**") אשר לא תעלה על הסכומים הנקובים בו. לגבי מנהל הסדר ("הפול"), כהגדרתו בתקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת התעריף), התשס"א-2001, נקבע כי עליו להציע לכל פונה, חוזה ביטוח הכולל תניה. במקרה בו הפוליסה כוללת תניה, המבטח ומנהל ההסדר יגבו דמי ביטוח מופחתים, כמפורט בחוזר. בחודש נובמבר 2009 פרסם המפקח עדכון לחוזר לעניין גובה דמי ההשתתפות העצמית שניתן לנכותם. בחודש אוגוסט 2011, פורסם תיקון לפקודת ביטוח רכב מנועי (מס' 19), התשע"א-2011, שעניינו מרכיב ההעמסה בתעריף הביטוח. מטרת התיקון הינה להקל על המשתמשים באופנוע באמצעות הפחתת פרמיית ביטוח החובה לכלי הרכב ותוספת לפרמיה של יתר המבוטחים בביטוח חובה.

בחודש פברואר 2012, פורסם **תיקון לפקודת ביטוח רכב מנועי (מס' 20), התשע"ב-2012,** על פיו יתוקן סעיף 7א. לפקודה שעניינו מרכיב העמסה בתעריף ביטוח, כך שמרכיב העמסה ישתנה מ- 6% ל- בין 5.5% ל- 6.5%. כמו כן, נקבעו הוראות שעה לשנים 2012 ו- 2013 על פיהן בשנת 2012 לא יפחת מרכיב העמסה מ- 6.3% וכן במידה וקבעה הרשות תעריפי ביטוח לפול לשנת 2013, המייקרים את התעריף הממוצע לביטוח אופנועים בבעלות פרטית במסגרת הפול, לא יפחת מרכיב ההעמסה הצפוי לאותה שנה מ- 6.2%.

<u>תקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגר מידע), התשס"ד-2004 (להלן: "תקנות מאגר מידע")</u>

התקנות מסדירות את אופן הפעולה של מאגרי מידע בתחום ביטוח רכב חובה שנועדו להתמודד מחד עם הונאות הביטוח ומאידך לשמש כלי לקביעת תעריף סיכון מומלץ, תוך קביעת יחסי הגומלין בין מנהלי המאגרים לבין המבטחים, וזאת לשם הבטחת מטרות פקודת ביטוח רכב מנועי וחוק תנאי תחרות. התקנות מסדירות, בין היתר, מי יורשה לקבל אישור ולהקים מאגרי מידע, חובת המבטחים להעביר מידע רלוונטי למפעיל מאגר המידע, הגדרת "הונאת ביטוח", קביעת ממונה למסירת הונאות אצל המפקח, מינוי מורשים לעיון במאגרי המידע, ועוד (ראה גם סעיפים 4.1.1 ו- 4.1.2 לעיל).

המבטחים נושאים במלוא עלות הקמת המאגרים ותפעולם. התשלומים שעל מבטחים לשלם עבור שירותי מאגרי המידע נקבעים, בין היתר, בהתחשב בחלקו היחסי של כל מבטח בתחום בהתאם לנתוני שנה קודמת, וכן באיכות ובמועדי הדיווח למאגר.

<u>חוק הפיצויים</u>

החוק נועד ליצור מנגנון יעיל ומהיר לבירור הזכאות לפיצויים ולהערכת שיעורם, כל זאת במנותק משאלת האשם. החוק קובע, בין היתר, מהי תאונת דרכים, מיהו הזכאי לפיצויים ומהם סדרי הדין במקרים כאלו.

<u>תקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת התעריף), התשס"א-2001 (להלן: "תקנות ההסדר")</u>

התקנות מסדירות את הקמתו של התאגיד המשותף של המבטחים שינהל את הסדר הביטוח השיורי שנועד ליתן כיסוי ביטוחי למשתמשים ברכב מנועי שלא השיגו כיסוי ביטוחי באופן ישיר אצל מבטחים בישראל. הסדר ביטוח שיורי זה, מנוהל על ידי ה"פול", כאמור בסעיף 4.1.1 לעיל, ומבוסס על ביטוח משותף של כל המבטחים בענף בהתאם לחלקם היחסי בענף, כפי שהיה בשנה החולפת ובהתאם להוראות ההסכם שביניהם. חלקה של הקבוצה בפול בשנת 2011 עמד על כ- 13.7% ובשנת 2010 על כ- 13.9%.

בחודש ספטמבר 2009 פרסם המפקח חוזר שעניינו תעריפי הביטוח השיורי החל מיום 1 בנובמבר 2009. מטרת החוזר הינה עדכון תעריפי הביטוח השיורי ("הפול") אשר נקבעים על ידי המפקח על הביטוח, בהתאם למנגנון הקבוע בתקנה 5 לתקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת התעריף), התשס"א-2001, באופן שבו הדיפרנציאציה בתעריפי ביטוח חובה לאופנועים תגדל, כך שנהגים מבוגרים בעלי וותק נהיגה רב וללא היסטוריית תאונות והרשעות ישלמו פרמיות נמוכות יותר מנהגים צעירים בעלי וותק נהיגה נמוך עם היסטוריית תאונות והרשעות.

בחודש נובמבר 2009 פורסם עדכון נוסף לחוזר, אשר על פיו, במקרה של רכישת ביטוח עם תניית השתתפות עצמית, יעלה סכום ההשתתפות העצמית לסכום של 25,000 ש"ח (לעומת 10,000 ש"ח טרם העדכון), בגין נזק שאינו ממון, אך מנגד, הועלה שיעור ההנחה בפרמיה מ- 10% ל- 20%.

בהמשך לאמור, בחודש מרס 2012, פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה עדכון תעריפי ביטוח שיורי החל מיום 1 במאי 2012, אשר ככל שתכנס לתוקף, תבטל את החוזרים הקודמים בעניין זה, לעיל.

<u>צו פיקוח על מצרכים ושירותים (שירותי אשפוז ושירותים אמבולטוריים בבתי חולים לנפגעי תאונות דרכים), התשס"ו-2006</u>

צו זה קובע את המחיר המרבי לשירות אמבולטורי לנפגעי תאונות דרכים הניתן בבית חולים, שיהיה "המחיר המרבי הקובע לאותו שירות, כשהוא נמכר לקופת חולים, שלא עבור נפגע תאונת דרכים" וכן את מחיר הטיפול במחלקה לרפואה דחופה (מיון). לאור התיקון בחוק ההסדרים לשנים 2009-2010, תחולת הצו רלבנטית לתשלומים בגין שירותים רפואיים שניתנו עובר ליום 1 בינואר 2010.בעקבות העלאת המחירים לתעריף המרבי, הוגש בג"צ על ידי איגוד חברות הביטוח. בימים אלו מקיימים הצדדים מו"מ לפשרה, באמצעות מגשר.

<u>תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(תנאי חוזה לביטוח חובה לרכב), התש"ע-2010</u>

כאמור בסעיף 4.1.1 לעיל, החל מחודש אוקטובר 2010 מונהגת בענף פוליסה תקנית אחידה אשר מהווה חוזה ביטוח סטנדרטי, המחייב בענף זה (להלן: "הפוליסה התקנית"). הפוליסה התקנית מקנה למבוטחים את הכיסוי הביטוחי הנדרש, תוך שמירה על מטרת חוק הפלת"ד - הבטחת פיצוי לנפגעי תאונות הדרכים ללא צורך בהוכחת אשם. בנוסף, קביעת פוליסה תקנית מאפשרת לציבור לשקול את בחירת המבטח, מתוך ידיעה כי חוזה הביטוח ("המוצר") הוא אחיד והתחרות שתתפתח תהיה על המחיר והשירות. התקנות קובעות תנאים מינימאליים לביטוח רכב חובה אשר מבטח אינו רשאי לשנותם, אלא להוסיף עליהם הרחבות לגבי היקף הכיסוי הביטוחי. כן קובעות התקנות את נוסח תעודת הביטוח שעל מבטח להוציא במסגרת ביטוח רכב מנועי. התקנות האמורות חלות על פוליסות ביטוח ועל תעודות ביטוח בביטוח רכב חובה אשר תקופת הביטוח הקבועה בהם היא ביום 1 באוקטובר 2010 או במועד מאוחר יותר. התקנות האמורות מבטלות את תקנות ביטוח רכב מנועי (תעודת ביטוח), התש"ל-1970.

הפוליסה התקנית קובעת כי חבות המבטח היא לפי הוראות סעיף 3 לפקודת ביטוח רכב מנועי ומכסה כל חבות אשר מבוטח עשוי לחוב בה לפי חוק הפיצויים וכן חבות אחרת בשל נזק גוף שנגרם לאדם על ידי השימוש ברכב מנוע או עקב השימוש בו ונזק גוף שנגרם למבוטח בתאונת דרכים. בנוסף, כוללת הפוליסה התקנית הוראות ביחס לחובת הגילוי והפרתה, אופן הטיפול בתביעות צד שלישי, חריגים שניתן לכלול בפוליסה התקנית, אופן ביטול הפוליסה, תחולה טריטוריאלית, דוח תביעות שיש לשלוח למבוטח והוראות לעניין תעודת הביטוח שיש לשלוח למבוטחים.

<u>תקנות פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מסירת מידע מהקרן), תש"ע-2010 (להלן: "תקנות מסירת מידע")</u>

תקנות אלו מסדירות את האפשרות של גופים זכאים כמפורט להלן, לקבל מידע מן הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים (להלן: "הקרן") לצורך מימוש זכויותיהם בקשר לתאונות דרכים וכן להסדיר את אופן קבלת המידע. בין הגופים הזכאים נמנות חברות הביטוח, מד"א, קופות החולים, משרד הביטחון ועוד.

<u>צו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבוטחים), התשס"א-2001</u>

על פי הוראות הצו, במקרה של תאונה מעורבת בין רכב המוגדר כרכב "קל" (משקלו פחות מ- 4 טון) עם רכב המוגדר כרכב "כבד" (שמשקלו מעל 4 טון למעט אוטובוסים), המבטח של הרכב ה"קל" זכאי להשבה של מחצית מסכום עלות התביעה מהמבטח של הרכב הכבד או הרכב האחר ובמקרה של אופנוע 75% מסכום עלות התביעה. לעניין זה הוקם מתווה סליקה "קל כבד", על בסיס אישור הממונה על ההגבלים העסקיים לצורך התחשבנות הדדית בין המבטחים. לפרטים ראו סעיף 4.9 להלן.

<u>הצעות חקיקה</u>

בחודש ספטמבר 2011 פורסמו **שני תזכירי חוק לחוק הפיצויים.** על פי התזכיר הראשון מוצע לשנות את הגדרת "תאונת דרכים" - כך שיובהר כי תאונת דרכים היא רק אירוע שנופל בגדר ההגדרה הבסיסית, וכי מי שנפגע בתאונת דרכים שנעשתה במתכוון כדי לפגוע בו אינו בגדר "נפגע" לצורך חוק הפיצויים. תיקון נוסף המוצע במסגרת התזכיר הראשון הוא תיקון הגדרת "רכב או "רכב מנועי" ותיקון הגדרת "שימוש" - אשר נועדו להביא לידי כך, שבמסגרת החוק יפוצו מי שנפגעו בתאונת דרכים כמובנן הפשוט ולא מי שנפגעו במצבים או תוך שימוש בכלים, שהחוק לא נועד לעסוק בהם. התיקון מבקש גם להגדיל את התקרה המגבילה את סכום הפיצויים בשל נזק לא ממוני, הקבועה בסעיף 4 לחוק הפיצויים עבור נכים שנמצא כי נכותם כתוצאה מתאונת הדרכים שבגינה הוגשה התובענה עולה על 10% נכות.

במסגרת תזכיר החוק השני מוצעים מספר שינויים בכל הקשור לאופן שבו נקבעת נכותו הרפואית של מי שנפגע בתאונת דרכים והגיש לבית המשפט תביעה על פי החוק לפיצויים בשל נזק הגוף שנגרם לו. לפיכך, מוצע להסמיך את נשיאי בתי המשפט להורות על העברת תובענה לפי חוק הפיצויים, שהוגשה בה בקשה לקביעת נכות, לדיון בפני רשם, במקרים המתאימים לכך, או במקרים חריגים, גם בהסכמת הצדדים, כאשר במקרה זה תיקבע הנכות על ידי ועדת מומחים רפואיים. בתיקים שלא יועברו לדיון בפני רשם, תיקבע הנכות על ידי מומחה מטעם בית המשפט, אשר ימונה על ידי השופט הדן בתיק.

במקרה שקבעה הוועדה כי נכותו של הנפגע אינה עולה על 10%, יקבע הרשם את הפיצוי לנפגע על פי כללים שייקבעו בתקנות. עלתה נכותו של הנפגע על 10%, יוחזר התיק לבית המשפט לשם המשך שמיעתו על ידי שופט.

כמו כן, במסגרת התזכיר האמור, מוצע להסדיר את האופן שבו ימונו מומחים רפואיים לשם קביעת הנכות בתובענות שהוגשו לבתי המשפט לפי חוק הפיצויים וכן לאסור על ניגוד עניינים של המומחה ולהקים ועדת אתיקה מתוך חברי הוועדה הציבורית המייעצת, אשר תוסמך ליתן חוות דעת בענייני אתיקה הקשורים לקביעת נכות בתיקים לפי החוק.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 8.2 להלן.

4.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיות ובתמהיל הלקוחות

<u>היקף הפעילות</u>

בשנים האחרונות חלה ירידה משמעותית בתעריפי ביטוח רכב חובה. בהמשך לתיקון החקיקה בדבר העברת האחריות לטיפול רפואי עקב תאונת דרכים (הנכלל בסל שירותי הבריאות) לאחריות קופות החולים (כמפורט בסעיף 4.1.3 לעיל), היקף הפרמיות בתחום זה קטן בהתאמה, כנגזרת מסכום הגביה המועבר לקופות החולים באמצעות קרנית. מנגד, עלות התביעות צפויה לקטון בהיקף דומה לסכום דמי הביטוח המועבר לקופות החולים.

<u>הכנסות</u>

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתחום ביטוח רכב חובה בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 חלה עלייה של כ- 155 מיליוני ש"ח בהיקף דמי הביטוח, לעומת התקופה המקבילה בשנת 2010.

הכנסות הקבוצה מפרמיה בשנת 2011 הסתכמו בסך של כ- 635 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 602 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 5%. העלייה נובעת מגידול בהיקף תיק הלקוחות ומגידול בפרמיה הממוצעת עקב שינוי בתמהיל התיק.

רווחיות

בתחום זה, לאור זנב התביעות הארוך, קיימת גישה שמרנית להכרה ברווח, לפיה בשלוש השנים הראשונות ממועד תחילת הביטוח (להלן: "השנים הפתוחות"), כל עודף ההכנסות על ההוצאות, לרבות תשלומי התביעות, נזקף לסעיף תביעות תלויות (להלן: "הצבירה") ואינו מוכר כרווח. בנוסף, הכנסות מהשקעות סכומי הצבירה בשיעור ריאלי של 3% נזקפות אף הן לצבירה. עקב כך, הרווח בתחום זה משקף בעיקרו את רווחיותה של שנת החיתום שהסתיימה שלוש שנים לפני שנת הדיווח, בצירוף רווחי ההשקעה שנצברו על אותה שנה, וכן התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות (להלן: "שנים סגורות") ופעילות שלא נכללת בחישוב העתודות.

בהסתמך על פרסומי איגוד חברות הביטוח, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 הסתכם ההפסד המצרפי של הענף על כ- 44 מיליוני ש"ח, למול רווח של כ- 634 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

הרווח לפני מס, של הקבוצה, בשנת 2011 עמד על סך של כ- 74 מיליוני ש"ח, לעומת רווח של כ- 84 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הקיטון ברווח נובע בעיקר מהגורמים הבאים: הירידות בשוקי ההון בארץ ובעולם, הן בשוקי המניות והן בשוקי האג"ח אשר גרמו לפער בין ההכנסות מהשקעות לבין הסכום שנזקף להתחייבויות הביטוחיות בשל התשואה, בשיעור שנתי של 3% ריאלי, על ההשקעות בשנים פתוחות, בשנת 2011 לעומת שנת 2010, בסך של כ- 91 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות אשר לא נזקפו לחישוב הצבירה בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח, ומנגד מגידול בשחרור מצבירה בסך של כ- 38 מיליוני ש"ח ומהטבה בהתפתחות התביעות (שינוי ההערכות בגין השנים הסגורות) בסך של כ- 49 מיליוני ש"ח.

הגורמים העיקריים המשפיעים על רווחיות תחום הפעילות (או העשויים להשפיע על תחום הפעילות), הינם כדלקמן:

שינויי רגולציה: כמפורט לעיל בסעיף 4.1.3, האחריות לטיפול רפואי בנפגעי תאונות דרכים הועברה, החל משנת 2010, לקופות החולים. בנוסף כמפורט בסעיף 4.1.3לעיל, פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה לרכב), התש"ע-2010, שעניינן קביעת פוליסה תקנית אחידה אשר תהיה חוזה הביטוח הסטנדרטי והמחייב בענף ביטוח החובה. העברת האחריות לטיפול הרפואי במבוטחים לקופות החולים עשויה להשפיע על הרווחיות, שכן שיעור הפרמיה שהועבר לקופות החולים בגין מרכיב סיכון זה התבסס על נתוני העבר, ועלול להיות גבוה למול עלות מרכיב זה בעתיד. **מידע זה צופה פני עתיד ולמיטב ידיעתה של החברה, צפי החברה בעניין זה עלול לא להתממש למשל כתוצאה מהכנסות מהשקעות גבוהות מהמצופה או לחילופין עליה בתעריפי הביטוח בתחום.**

חברות הביטוח קובעות תעריפים דיפרנציאליים (מותאמי סיכון) הכפופים לקבלת אישור המפקח. התעריפים של מרבית החברות מביאים כיום, בחשבון את מאפייני הרכב והנהג, וכך מבוטחים זהירים משלמים פחות ממבוטחים מסוכנים. מטרת השימוש בפרמטרים הינה להתאים, ככל הניתן, את פרמיית הביטוח לסיכון המבוטח.

כתוצאה מהאמור לעיל, גדלו הפערים בין הפרמיות בביטוח רכב חובה הנדרשות ממבוטחים שונים באותה חברת ביטוח.

נכון למועד הדוח, מתוך כלל הפרמטרים המותרים לשימוש, מתחשבת הקבוצה בחמישה פרמטרים עיקריים, שהינם גיל הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, ותק רישיון הנהיגה של הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, שלילת רישיון נהיגה ב- 3 שנים אחרונות, תביעות גוף בגין תאונות דרכים ב- 3 שנים אחרונות והימצאות כרית אויר ברכב, והכול תוך ביצוע אבחנה בין רכב פרטי לרכב מסחרי.

לתיאור אופן ההכרה ברווחי הקבוצה בתחום זה, ראה בסעיף זה לעיל וכן באור 2(יט) לדוחות הכספיים. בנוסף, מאחר שמדובר בשמירה של רזרבות לטווחים ארוכים, לאופן השקעת הכספים והתשואה הנובעת מהם קיימת השפעה על הרווחיות.

יכולת הקבוצה לבצע בקרה קפדנית על תשלומים לספקי שירותים בתחום.

בשנים האחרונות חלה עלייה בהיקף תביעות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי (להלן: "**המל"ל**") כנגד המבטחים בגין תגמולים ששולמו על-ידי המל"ל לנפגעי תאונות דרכים המוכרות גם כתאונות עבודה. העתודות לתביעות תלויות כוללות הפרשות בגין תביעות אלה. גידול בהיקף תביעות השיבוב על ידי המל"ל משפיע על הרווחיות.

יצוין, כי המל"ל הודיע לחברות הביטוח על הפסקת ההסכם ביניהם שנחתם בתקופת קיומה של אבנר. יצוין, כי איגוד חברות הביטוח, לאחר קבלת היתר מהממונה על ההגבלים העסקיים, מנהל מו"מ משותף עם המל"ל להסדרת הנושא באופן הסכמי.

לשינוי בשכר הממוצע במשק וברמת החיים עשויה להיות השפעה על גידול/קיטון בתביעות וכתוצאה מכך על הרווחיות.

4.1.5 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 4.6 להלן.

4.1.6 גורמי ההצלחה הקריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

גורמי ההצלחה הקריטיים בתחום רכב חובה הינם, בין היתר, יכולת הקבוצה לזהות את גורמי הסיכון הרלוונטיים לקביעת פלחי שוק הומוגניים ומשמעותיים וקביעת תעריף מתאים לגביהם, וניהול תביעות יעיל.

4.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

פוליסת ביטוח רכב חובה המשווקת על ידי הקבוצה, מעניקה כיסוי אחיד בהתאם להוראות פקודת ביטוח רכב מנועי וחוק הפיצויים, כמפורט בסעיף 4.1.1 לעיל. לתיאור המאפיינים הייחודיים של תחום הפעילות, ראה סעיף 4.1.2 לעיל.

כאמור, תנאי הכיסוי הביטוחי היא בהתאם להוראות פקודת ביטוח רכב מנועי וחוק הפיצויים ועל כן לא קיים מגוון של מוצרים בתחום זה.

4.3 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

נכון ליום 31 בדצמבר 2011, סך דמי הביטוח בתחום ביטוח רכב חובה מהווה כ- 27% מסך דמי הביטוח בענפי הביטוח הכללי.

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי פעילות של הקבוצה בתחום ביטוח רכב חובה (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
פרמיה ברוטו (כולל דמים)	634,780	602,065	621,979
פרמיה בשייר עצמי	620,373	490,029	600,968
תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	491,199	605,126	615,264
תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	452,428	534,792	589,445

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 4.1.4 לעיל.

4.4 לקוחות

להלן פירוט התפלגות דמי ביטוח בין מבוטחים פרטיים לציי רכב וקולקטיביים ברכב פרטי ומסחרי (עד 4 טון בלבד):

	דמי ביטוח בשנת 2011 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2011	דמי ביטוח בשנת 2010 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2010
מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	587,806	92.6%	562,329	93.4%
ציי רכב וקולקטיביים	46,974	7.4%	39,736	6.6%

לקבוצה אין לקוח בתחום ביטוח רכב חובה, שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה בתחום הפעילות וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה. בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח רכב החובה. לפי הערכת הקבוצה, שיעור החידושים בשנת 2011 עמד על 62%, למול 59% בשנת 2010, ואחוז הלקוחות אשר רכשו ביטוח רכב חובה וביטוח רכב רכוש עמד על כ-55% מסך אוכלוסיית מבוטחי החובה בקבוצה וזאת כלעומת 62% בתקופה המקבילה אשתקד.

דמי ביטוח לפי שנות ותק של לקוחות בתחום ביטוח החובה לתקופות המתוארות בדוח:

מספר שנות ותק	דמי הביטוח באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2011	2010	2009	2011	2010	2009
ללא ותק	228,521	216,743	273,671	36%	36%	44%
ותק שנה	145,999	144,496	124,396	23%	24%	20%
ותק שנתיים	101,565	96,330	65,308	16%	16%	11%
למעלה משלוש שנות ותק	158,695	144,496	158,604	25%	24%	25%
סה"כ	634,780	602,065	621,979	100%	100%	100%

4.5 שיווק והפצה

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים עצמאיים, להם משולמות עמלות הנקבעות בעיקרן כשיעור מדמי הביטוח בניכוי דמים. לתיאור הנושא ברמת הקבוצה, ראה סעיף 8.4 להלן.

לקבוצה אין סוכן אשר היקף פעילותו בתחום עולה על 10% מתחום הפעילות.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום פעילות רכב חובה:

	2011	2010	2009
שיעור עמלות מפרמיה ברוטו	5.6%	5.4%	5.2%

4.6 ביטוח משנה

התקשרויות הקבוצה עם מבטחי משנה בכל ענפי הביטוח, לרבות תחום ביטוח רכב חובה מתחדשות משנה לשנה. בתחום הפעילות, מתקשרת הקבוצה עם מבטחי המשנה שלה בחוזים מסוג "עודף הפסדים" (Excess of Loss) (לעניין חוזים מסוג זה ראה גם פירוט בסעיף 8.1.3 להלן). כמקובל בחוזים מסוג זה, אין עמלות המתקבלות ממבטחי המשנה.

בחוזי ביטוח המשנה של החברה החל משנת 2007, חל שינוי המגביל את ההחזר המקסימאלי אותו תקבל החברה ממבטחי המשנה במקרה של נזק. למרות היות הביטוח ללקוחות בלתי מוגבל מבחינת גובה ההחזר, לאור בדיקות שערכה החברה ולאור התקרה הגבוהה יחסית שנקבעה, אין שינוי זה יוצר חשיפה מהותית לשייר החברה.

בשנת 2010 התקשרה החברה עם חברת Swiss Re בעסקת ביטוח משנה יחסי (Quota Share) בשיעור של 25% בתחום הפעילות, במספר ענפי ביטוח כללי, לרבות ביטוח רכב חובה. העסקה לא חודשה במהלך שנת 2011, לגבי תחום ביטוח רכב חובה.

החל משנת 2011 חוזה ביטוח המשנה בתחום, מגן הן על החברה והן על שומרה וזאת על מנת לשפר את יעילות חוזה ביטוח המשנה.

יצוין, כי החל משנת 2009 חוזי ביטוח המשנה של החברה בתחום הפעילות הינם חוזים מבוססי שקלים. שינוי זה מנטרל את סיכון המטבע בהגנות ביטוח המשנה.

בשנת 2011 החברה התקשרה בחוזים בתחום הפעילות עם מבטחי משנה המדורגים AAA, AA-, A-, A, A+ לפי S&P.

נכון ליום 31 בדצמבר 2011, שעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי המשנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ- 2.3% מהפרמיות.

להלן פרטים לגבי מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום בשנים המתוארות בדוח (באלפי ש"ח):

שם מבטח המשנה	דירוג P&S	מדינה	2011		2010		2009	
			פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	AA-	שוויץ	3,684	26%	96,869	86%	9,263	44%
Aspen Insurance UK Ltd	A	שוויץ	1,635	11%	-	-	-	-
XL RE EUROPE	A	צרפת	1,489	10%				
Paris Re	AA-	צרפת	-	-	-	-	2,388	11%

לתיאור התקשרות הקבוצה עם מבטחי המשנה ברמת הקבוצה, ראה סעיף 8.4 להלן.

4.7 ספקים ונותני שירותים

הקבוצה מתקשרת מעת לעת עם בתי חולים, מוסדות רפואיים, מבצעי בקרה רפואית וספקי שירותי בריאות אחרים לצורך מתן שירותים רפואיים שונים למבוטחיה, ובכלל זה, אשפוז, טיפולים אמבולטוריים במרפאות והפניה לרפואה שיקומית, והכל בהתייחס לשירותים שלא הועברו לאחריות קופות החולים כנזכר בסעיף זה להלן.

הקבוצה מפעילה מערכת מיכון לבקרה על תשלומים לספקים בכלל ולספקי שירותים רפואיים בפרט. המערכת בודקת את ההתאמה בין חשבונות שקיבלה ובין התעריפים המוסכמים וכן את הקשר בין הטיפול הרפואי לבין הפגיעה. השימוש במערכת זו הוביל לחיסכון בעלויות הספקים ולייעול העבודה מולם.

בנוסף, הקבוצה רוכשת שירותים נלווים לסילוק תביעות ביטוח בתחומים שונים, ובכללם בתחום הפעילות, מאת עורכי דין, חוקרים ומומחים רפואיים.

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו. יצוין, כי לאור העברת האחריות למרבית הטיפול הרפואי בנפגעי תאונות דרכים לקופות החולים, החל משנת 2010 (כמפורט בסעיף 4.1.3 לעיל), קטן היקף הפעילות מול הספקים. עם זאת, ולאור העובדה, כי עדיין ישנם טיפולים רפואיים באחריות חברות הביטוח, החברה ממשיכה בהתקשרות מול ספקים רפואיים, ככל הנדרש.

לתיאור הנושא ברמת הקבוצה ראה סעיף 8.5 להלן.

4.8 תחרות

בתחום ביטוח רכב חובה מתחרות 13 חברות ביטוח, לרבות חברות לביטוח ישיר. החברות הגדולות בתחום ביטוח רכב חובה הינן קבוצת כלל, קבוצת הראל והקבוצה. על פי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, חלקם של שלושת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 עמד על כ- 39% מסך דמי הביטוח בתחום זה, בהשוואה ל-41% בשנת 2010.

נכון לרבעון השלישי של שנת 2011 הקבוצה, מובילה בתחום ומחזיקה בנתח שוק של כ- 14% (שיעור דומה לתקופה המקבילה אשתקד).

להלן פירוט נתוני נתחי שוק, לפי חברות:

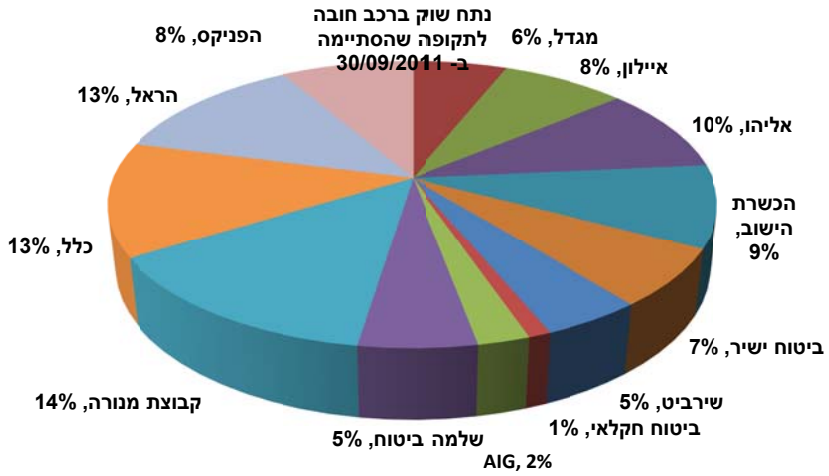

הכיסוי הביטוחי האחיד בכל חברות הביטוח וזמינות מידע השוואתי של מחירים, גורמים לכך שמחיר המוצר הינו המשתנה העיקרי בהחלטת הרכישה של פוליסות הביטוח. חברות הביטוח נבדלות זו מזו במשתנים הקובעים את התעריף וכפועל יוצא בפלחי השוק בהם הן מתמקדות. גורם העלול לפגוע במעמדה התחרותי של הקבוצה הינו שימוש חברות ביטוח אחרות בפרמטרים שונים מהפרמטרים בהם עושה החברה שימוש.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם מערך סוכני הביטוח שלה ומודל תעריפים המאפשר התמקדות בפלחי שוק רווחיים יותר.

4.9 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

בין חברות הביטוח ובין מרכז הסליקה שליד איגוד חברות הביטוח נחתם בינואר 2004 הסכם (המכונה - "קל-כבד"), המסדיר את הטיפול בהתחשבנות עקב תביעות בהם מעורבים כלי רכב כבדים וכלי רכב קלים ו/או אופנועים, כהגדרתם בצו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבוטחים), התשס"א-2001, וכן עקב תביעות בהם מעורבים כלי רכב המבוטחים על ידי הצדדים להסכם זה בפגיעה משותפת שלהם, בהולך רגל הנפגע מחוץ לכלי הרכב. לאור העובדה שבמקרים רבים חברות הביטוח לא הגיעו להסכמה בנוגע לחבות, הוחלט בשנת 2006 להרחיב את סמכויות מנהל המתווה ולהעניק לו סמכויות בוררות לגבי מחלוקות בשאלת החבות, הן במישור המשפטי והן במישור העובדתי. המתווה המקורי והן ההרחבה אושרו על ידי הממונה על ההגבלים העסקיים.

5. ביטוח רכב רכוש

5.1 מידע כללי על תחום הפעילות

הכיסוי המוענק במסגרת פוליסת ביטוח רכב רכוש, כפוף למגבלות הקבועות בחוק ובתקנות, כמפורט להלן.

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח רכב רכוש מתבצעת באמצעות החברה ושומרה.

להלן מספר מאפיינים, מגמות והתפתחויות המשפיעים או עשויים להשפיע בעתיד על פעילות הקבוצה בתחום זה.

5.1.1 מבנה תחום הפעילות ושינויים שחלו בו

פוליסת ביטוח רכב רכוש כוללת כיסויים בגין נזק עצמי הנגרם לרכב המבוטח, גניבה, וכן נזק רכוש הנגרם על ידי הרכב המבוטח לצד שלישי. ניתן לרכוש פוליסה לנזק לצד ג' בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים.

ביטוח רכב רכוש מתחלק לשתי קבוצות עיקריות על פי סוג הרכב: (1) ביטוח לרכב פרטי ומסחרי שמשקלו עד 4 טון המעניק כיסויים ביטוחיים בהתאם לתנאי הפוליסה התקנית הקבועים בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 כמפורט להלן ו- (2) ביטוח לרכבים שאינם פרטיים ומסחריים עד 4 טון, על פי פוליסה שאינה כפופה לתנאי הפוליסה התקנית.

5.1.2 תיאור של תחום הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללים בתחום

הפוליסה לביטוח נזקי רכוש ונזקי רכוש לצד ג' לרכב פרטי ומסחרי עד 4 טון (ביטוח מקיף וביטוח צד ג'), למעט אופנועים, מעוגנת בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 ובתוספת לתקנות (להלן: "**תקנות רכב רכוש**" ו- "**הפוליסה התקנית**", בהתאמה). הפוליסה התקנית קובעת נוסח ותנאים מינימאליים לביטוח מקיף לרכב אשר חברת ביטוח יכולה לשנותם רק אם השינוי הוא לטובת המבוטח. לפוליסה התקנית ניתן להוסיף הרחבות באשר להיקף הכיסוי, לסיכונים, לחבויות ולרכוש המבוטחים.

כאמור לעיל, בתחום ביטוחי הרכב נכללים גם ביטוחים לרכבים שאינם פרטיים ומסחריים עד 4 טון - משאיות, אוטובוסים, נגררים, נתמכים, מלגזות, ואופנועים, אשר אינם כפופים להוראות הפוליסה התקנית.

5.1.3 מאפיינים של ביטוח רכב רכוש

פוליסת ביטוח רכב רכוש הינה, לרוב, לתקופה של עד שנה.

הפוליסה כפופה, כאמור לעיל, למגבלות שהוטלו על ידי המחוקק ועל ידי המפקח במסגרת הפוליסה התקנית (ראה סעיף 5.1.4 להלן).

התערוך לביטוח רכב רכוש אינו אחיד ותלוי במספר משתנים, כגון: סוג הרכב המבוטח, ניסיון התביעה המצטבר שלו, גילו של הנהג והגבלת מספר הנהגים הרשאים לנהוג ברכב. התערוך מאושר על ידי המפקח כתערוך מקסימום.

תביעות בתחום זה מתאפיינות בכך שהן מתגבשות במהירות ומשך זמן קצר בין קרות מקרה הביטוח לבין יישוב התביעה ("**זנב תביעות קצר**"). עם זאת, בגין כיסוי צד ג' משך זמן יישוב התביעה ארוך יותר.

5.1.4 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

תחום הפעילות כפוף להוראות הדין החלות על מבטחים, לרבות חוק הפיקוח וחוק חוזה הביטוח, והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה, ראה סעיף 8.2 להלן.

להלן יפורטו תמצית הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח רכב רכוש, וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנה האחרונה בתחום זה:

5.1.5 הוראות הדין

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 (להלן: "תקנות רכב רכוש")**

התקנות קובעות את נוסח הפוליסה התקנית לביטוח רכב רכוש. הפוליסה התקנית מהווה סל כיסויים מינימאלי, שניתן להרחיבו אך ורק לטובת המבוטח.

בהתאם לתיקון לתקנות רכב רכוש, המתייחס לשינוי בפוליסה התקנית לרכב, מאפשרת הפוליסה למבוטח לוותר, בשלב הצעת הביטוח, על כיסויים מסוימים (ראה סעיף 5.2 להלן) כך שהמבוטח יכול לבחור בין ביטוח מקיף, ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה, ביטוח מקיף ללא כיסוי מפני תאונות וביטוח צד ג' בלבד, ובתנאי שהוויתור נעשה בהודעה מפורשת אשר תועדה על ידי המבטח.

בחודש יולי 2010 פרסם המפקח טיוטת תיקון שלישית לתקנות רכב רכוש. לפרטים אודות התיקונים המוצעים בטיוטה ראה להלן.

- **חוק הגבלת השימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות), תשנ"ח- 1998**

החוק קובע נהלים לעניין מכירת כלי רכב לשם פירוק כללי או תיקון וכן נהלי רישום לגבי חלקי חילוף. החוק מחייב את המבטח להחזיר את רישיון הרכב לרשות הרישוי אם הרכב הועבר לשם פירוק כללי. באם מוכר המבטח את כלי הרכב שלא למטרות פירוק אלא למטרות תיקון, חובה על המבטח להחזיק את רישיון הרכב ולא להעבירו לידי הרוכש עד אשר ימציא הרוכש לידי המבטח רישיון מאת מוסך מורשה כי הרכב תוקן כנדרש או בעת החלפת חלק, אישור כי החלק אשר הוחלף נרשם כדין לפי הוראות החוק הנ"ל. מכוח החוק הנ"ל פורסמו במאי 2007 תקנות הגבלת השימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות) (ניהול יומן ורישום בו, דיווח על גניבת חלק והגבלת השימוש בחלקי רכב), תשס"ז-2007, המסדירות את נושא רישום חלקי חילוף של כלי רכב.

- **חוק מכירת רכב משומש (זכאות למידע וגילוי נאות), התשס"ח-2008 ("חוק מכירת רכב משומש")**

החוק קובע, בין היתר, כי מי שרכש רכב משומש זכאי לקבל מכל מבטח שביטח את הרכב מידע אודות סכום תגמולי הביטוח ששולמו בעד הרכב ופירוט סוג הנזק או ירידת הערך שבשלם שולמו. מבטח רשאי לגבות תשלום בעד ההוצאות הכרוכות במסירת מידע כאמור. החוק מטיל על מבטח חובת שמירת מסמכים אודות רכבים שבוטחו על ידו למשך שבע שנים.

- בחודש ינואר 2011 פורסמו **תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) (תיקון), התשע"א-2011, המתקנות את תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש), תשנ"ג-1992**, אשר מטרתן הפחתת מטרדי הרעש בסביבתו הפרטית של האזרח, כך שיוחמרו ההגבלות על גרימת רעש. התיקון הרחיב את השעות בהן חל איסור על גרימת רעש ממקורות שונים, ובין היתר גם איסור על הפעלת מערכת אזעקה קולית בכלי רכב. מועד תחולתו של איסור הפעלת מערכת האזעקה ברכב כאמור לעיל, הינו בתוך חצי שנה ממועד פרסומן של התקנות, ובמקרה של רכבים ישנים בהם הייתה מערכת האזעקה לפני מועד פרסום התקנות ידרשו בעלי הרכבים להסיר ו/או לנתק את האזעקה עד תום 6 שנים ממועד תחולתן של התקנות. להערכת החברה, ייתכן וכתוצאה מאיסור הפעלת אזעקה קולית בכלי רכב תגדל שכיחות הגניבות במידה ואחוז מסוים מהגניבות, שאזעקות אלו היו מונעות, יתרחש, אך ככל הנראה, בהיקף לא מהותי. הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד, המבוסס על פעילותה של החברה בתחום זה. **הערכה זו עלולה שלא להתממש עקב נסיבות לגביהם קיימת אי ודאות גבוהה במועד הדוח.**

<u>הצעות חקיקה</u>

- בחודש מאי 2010 עברה בקריאה טרומית **הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תיקון- איסור לתקן או לשקם רכב שנגרם לו נזק של 50% לפחות), התש"ע- 2010.** על פי ההצעה, תוגבל האפשרות של מבטחים לתקן רכב או לשקמו במקרה של אובדן של 50% ומעלה משוויו עובר לתאונה.

- **תיקון הפוליסה התקנית בענף ביטוח רכב מנועי**

בחודש יולי 2010 פורסמה טיוטה שלישית לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986. עיקרי השינויים על פי הטיוטה - קביעת שווי רכב שאינו נכלל במחירון על פי הערכת שווי שתצורף למפרט; הוראה לפיה לאחר תשלום תגמולי הביטוח או החלפת הרכב יהיה רשאי המבטח לקבל מהמבוטח את זכויותיו ברכב, למעט אביזרים ומכלולים שבגינם אין המבוטח זכאי לתגמולי ביטוח; הוראות לעניין תשלום תגמולי ביטוח בשל נזק חלקי; קביעה כי חובת גילוי לגבי נזקים שאירעו לרכב או לצד שלישי בשלוש השנים האחרונות כתוצאה מסיכונים הכלולים בביטוח, לא תחול לגבי התקופה שבה הרכב לא היה בבעלות המבוטח; וכן הוראה בדבר אפשרות קיזוז למבטח מחוב מבוטח בגין פוליסות.

<u>הסדרים בענף</u>

- **הסדר שמאי ביטוח רכב**

בעקבות פסק הדין של בית המשפט העליון מאפריל 2001 לעניין שמאות כלי רכב[5], פרסם המפקח חוזר שמטרתו צמצום ניגוד העניינים בפעולות שמאי הרכב, תוך מתן אפשרות למבוטח לבחור שמאי רכב מתוך רשימה רחבה של שמאים בפריסה ארצית. בחוזר נקבעו, בין היתר, גם כללי פעולה לשמאים ומנגנוני ערעור על שומות.

באפריל 2007, פורסם חוזר המרכז את הטיפול בנושא צמצום ניגוד העניינים האמור. בעניין שמאות ביטוח רכב (רכוש וצד ג), הקובע, בין היתר, הוראות בדבר הרחבת הגילוי הנוגע לזכויות המבוטחים, הגברת מעורבותם בהליך בחירת השמאי והרחבת השקיפות כלפי המבוטחים בהליך שומת הנזק.

- **הקמת מאגר מידע אודות היסטוריית כלי רכב**

בחודש יוני 2010 החליט הממונה על הגבלים עסקיים על מתן פטור בתנאים להסדר בין איגוד חברות הביטוח, מרכז הסליקה של חברות הביטוח בע"מ ומבטחים נוספים, על הקמת מאגר מידע בנוגע להיסטוריית תאונות כלי רכב. המאגר יכלול פרטים אודות כלי הרכב שיירשמו בו - פרטי הרכב, מבטחים קודמים, פרטים על תביעות ביטוח, פרטים על נזקי תאונות. המידע במאגר יהיה זמין הן לציבור רוכשי רכב משומש והן למבטחים שיצטרפו למאגר. לפי ההחלטה, לאור החשש התחרותי שהשיתוף במידע יביא לפגיעה בתחרות, החליטה הממונה להתנות את הפטור בתנאים המנויים בהחלטה, וכן לקצוב אותו לתקופה של שלוש שנים.

5.1.6 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיות ובתמהיל הלקוחות

היקף הפעילות

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח לתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011, בתחום ביטוח רכב רכוש נרשמה יציבות בפרמיה בשנת 2011 לעומת התקופה המקבילה בשנת 2010. יצוין, כי קצב הגידול בתחום ביטוח רכב רכוש שונה מהגידול בהיקף התחום במשק, וזאת, בין היתר, לאור העובדה שמרבית חברות הליסינג המהוות מרכיב משמעותי בשוק הרכב אינן מבטחות את עצמן באמצעות חברות הביטוח.

הפרמיות ברוטו, של הקבוצה, הסתכמו בשנת 2011 בסך של כ- 904 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 902 מיליוני ש"ח בשנת 2010. בנטרול אי חידוש התקשרות בשנת 2011 עם סוכן בקשר לביטוח כלי רכב כבדים, גדלה הפרמיה ברוטו בשנת 2011 לעומת שנת 2010 בשיעור של כ- 8% הנובעת בעיקרה מגידול במספר כלי הרכב המבוטחים.

רווחיות

הרווחיות בתחום מושפעת, בין היתר, מתקפות ונכונות התעריף בו משתמש המבטח, הכנסות מהשקעות, שיעור הוצאות, שמירה על נהלי החיתום ושכיחות הגניבות.

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011, הציג הענף בכללותו הפסד מצרפי של 139 מיליוני ש"ח, וזאת לעומת רווח של 170 מיליוני ש"ח בתשעת הרבעונים החודשים

[5] בג"ץ 7721/96 איגוד שמאי הביטוח בישראל ואח' נ' המפקח על הביטוח ואח', פ"ד נה (3) 625.

הראשונים של שנת 2010. הקיטון ברווח נובע בעיקרו מהרעה בתוצאות החיתומיות ובאופן שולי יותר - מירידה בהכנסות מהשקעות.

ההפסד לפני מס של הקבוצה, בשנת 2011 הינו בסך של כ- 55 מיליוני ש"ח לעומת רווח של כ- 7 מיליוני ש"ח בשנת 2010. ההפסד נובע בעיקר מהתחרות בענף שגרמה לשחיקה בפרמיה הממוצעת הנגבית ומגידול בתשלומי התביעות ועדכון בהערכת ההתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 29 מיליוני ש"ח (הנובע בעיקרו מהפרשה לפרמיה בחסר בסך של כ- 18 מיליוני ש"ח), מירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 15 מיליוני ש"ח ומגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח. הגידול בהוצאות הנהלה וכלליות נובע ברובו מגידול במצבת העובדים.

5.1.7 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 5.6 להלן.

5.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

הפוליסות לביטוח רכב רכוש מבוססות על הפוליסה התקנית (למעט רכב מסחרי מעל 4 טון ואופנועים), כאשר חברת הביטוח רשאית לשנות תנאי הפוליסה האמורה אך ורק לטובת המבוטח.

פוליסות הביטוח של הקבוצה מעניקות כיסויים כדלקמן:

(א) **ביטוח רכב מקיף (פרטי ומסחרי לרבות משאיות)** - כיסוי בגין נזק לרכב כתוצאה מתאונה, נזק לרכב כתוצאה מאש, גניבת הרכב, נזק שנגרם תוך כדי גניבת הרכב, נזק שנגרם כתוצאה מנזקי טבע (שיטפון, סערה, שלג וברד), נזק לרכב כתוצאה ממעשה זדון (למעט על ידי המבוטח או מי מטעמו), נזק שגרם הרכב לרכוש של צד שלישי.

(ב) **ביטוח מקיף ללא כיסוי תאונות** - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק א' לעיל, למעט סעיף נזק כתוצאה מתאונה.

(ג) **ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה** - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק א' לעיל, למעט גניבת הרכב.

(ד) **ביטוח אחריות כלפי צד שלישי** - הגנה על המבוטח מפני אחריותו לנזקים שנגרמו לרכוש של צד שלישי כתוצאה משימוש ברכבו.

(ה) ביטוח אופנועים.

(ו) בנוסף לכיסוי הבסיסי, **הקבוצה מאפשרת למבוטח להרחיב את הכיסוי כדלקמן**: כיסוי לנזקי רעידת אדמה, רכב חדש תמורת הישן שניזוק (לרכבים משנות דגם אחרונות בלבד ולמקרה ביטוח של אובדן גמור), ביטוח רדיו טייפ או רדיו דיסק חליפי, ביטוח שבר שמשות, שירותי גרירה ומתן רכב חליפי. בנוסף, קיים מסלול ייחודי לכלי רכב פרטיים בלבד, המאפשר סל רחב יותר של שירותים והטבות למבוטח, עם אפשרות לפרמיה מוזלת.

(ז) תעריף ביטוח רכב רכוש מצוי בפיקוח והוא מעודכן מעת לעת בהתאם לניסיון הנזקים ולמגמותיהם. מדיניות המפקח, נכון למועד הדוח, היא אי התערבות בתעריפים בתחום זה.

5.3 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי התפלגות הפעילות של הקבוצה בתחום ביטוח רכב רכוש (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	904,352	902,069	877,843
פרמיות בשייר עצמי	740,669	668,572	675,426
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	705,041	638,300	607,760
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	549,852	477,377	488,990

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 5.1.4 לעיל.

פילוח התביעות המשולמות בתחום רכב רכוש, ברוטו (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
גניבות	69,062	62,860	66,232
תאונות	523,036	502,814	472,758
נזקי טבע	1,162	1,534	1,221
אחר	68,869	59,776	54,635
סה"כ תביעות משולמות	662,129	626,984	594,846
שינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו	42,912	11,316	12,914
סה"כ תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו	**705,041**	**638,300**	**607,760**

5.4 לקוחות

בתחום ביטוח רכב רכוש, מבטחת הקבוצה בעיקר לקוחות פרטיים. לקבוצה אין לקוח בתחום ביטוח רכב רכוש, שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה.

	דמי ביטוח בשנת 2011 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2011	דמי ביטוח בשנת 2010 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2010
מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	804,873	89%	838,924	89%
ציי רכב וקולקטיביים	99,479	11%	63,145	11%

בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח רכב רכוש. לפי הערכת הקבוצה, שיעור החידושים בתחום רכב רכוש בשנת 2011 עמד על כ- 66% לעומת 71% בשנת 2010. הירידה בשיעור החידוש נובעת מאי-חידוש עסקה גדולה בתחום ביטוחי רכב שאינו פרטי ומסחרי עד 4 טון. שיעור הלקוחות אשר רכשו ביטוח רכב רכוש וביטוח רכב חובה מתוך כלל הלקוחות שרכשו ביטוח רכב רכוש בשנת 2011 הינו 64% לעומת שיעור של 67% בשנה קודמת.

דמי ביטוח לפי שנות ותק לקוחות במונחי מחזור דמי ביטוח לתקופות המתוארות בדוח:

מספר שנות ותק	דמי הביטוח באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2011	2010	2009	2011	2010	2009
ללא ותק	361,741	369,848	359,915	40%	41%	41%
ותק שנה	198,957	207,476	201,904	22%	23%	23%
ותק שנתיים	126,609	144,331	140,455	14%	16%	16%
למעלה משלוש שנות ותק	217,044	180,414	175,569	24%	20%	20%
סה"כ	**904,352**	**902,069**	**877,843**	**100%**	**100%**	**100%**

5.5 שיווק והפצה

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים עצמאיים. להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום פעילות רכב רכוש:

	2011	2010	2009
שיעור עמלות מפרמיה ברוטו	20%	20%	20%

לחברה אין סוכן אשר היקף פעילותו בתחום עולה על 10% מתחום הפעילות.

לתיאור הנושא ברמת הקבוצה, ראה סעיף 8.7 להלן.

5.6 ביטוח משנה

התקשרויות הקבוצה עם מבטחי המשנה בכל ענפי הביטוח, לרבות תחום ביטוח רכב רכוש מתחדשות משנה לשנה.

שעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי המשנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ- 18.1% מהפרמיות, נכון למועד הדוח. בתחום הפעילות, מתקשרת הקבוצה עם מבטחי המשנה שלה הן בחוזים יחסיים והן בחוזי אקסס אוף לוס, להגנה כנגד אירועים חריגים. בשנים 2010 ו- 2011 החברה התקשרה בחוזים בתחום הפעילות עם מבטחי משנה המדורגים AA-,A,,A+ -A- לפי S&P.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג P&S	מדינה	2011 פרמיה לביטוח משנה	2011 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2010 פרמיה לביטוח משנה	2010 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	2009 פרמיה לביטוח משנה	2009 אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	AA-	שוויץ	134,861	82%	131,293	56%	137,697	68%
Trans Re Zurich	A+	שוויץ	-	-	43,992	19%	47,102	23%
PARTNER RE	AA-	אנגליה	-	-	26,225	11%	-	-

כמקובל בחוזים מסוג זה, מתקבלת עמלת מסירה ממבטחי המשנה, המחושבת כשיעור מהיקף הפרמיה המועברת. שיעור העמלה משתנה בהתאם לתוצאות העסקיות. יצויין, כי בשנת הדוח חל שינוי בהסכם ביטוח משנה בגין חלק מהפעילות בענף רכב מסחרי מעל 4 טון, כך שפרמיית המשנה כוללת את מרכיב הדמים ובמקביל גדלה העמלה המתקבלת ממבטח המשנה.

לתיאור התקשרות הקבוצה עם מבטחי המשנה ובפרט התקשרות בהסכם ביטוח משנה רב-ענפי Multi-Line, ראה סעיף 8.4 להלן.

5.7 ספקים ונותני שירותים

לקבוצה הסכמים עם מוסכים שונים לצורך מתן השירותים למבוטחים בקרות אירוע ביטוחי. כמו כן, הקבוצה התקשרה בהסכמים עם נותני שירותים נוספים אחרים לפיהם מבוטח אשר הפוליסה שלו כוללת את סוג השירות הרלבנטי, יקבל שירות בהתאם לכתב השירות שרכש. השירותים השונים הניתנים למבוטח הינם, בין היתר, שירותי גרירה לרכב, שירותי תיקון שבר שמשות ברכב, שירותי רכב חלופי ועוד.

בנוסף, הקבוצה רוכשת שירותים נלווים לסילוק תביעות ביטוח בתחומים שונים, ובכללם בתחום הפעילות, מאת עורכי דין, חוקרים, שמאים, מוסכים, ספקי חלפים וספקים נוספים.

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו בפעילותה בתחום זה. לתיאור הנושא ברמת הקבוצה ראה סעיף 8.5 להלן.

5.8 תחרות

בתחום ביטוח רכב רכוש פועלות מרבית חברות הביטוח, לרבות חברות לביטוח ישיר.

על פי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, קבוצת הראל הייתה המובילה בתחום בשנת הדוח. בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 החזיקה הראל בנתח שוק של 15.7% לעומת 16.6% בתקופה המקבילה בשנת 2010. הקבוצה מחזיקה בנתח שוק של 15.2% וממוקמת במקום השני במשק, וזאת בדומה לתקופה המקבילה בשנת 2010.

נתוני נתח שוק לפי חברות מוצגים בתרשים להלן:

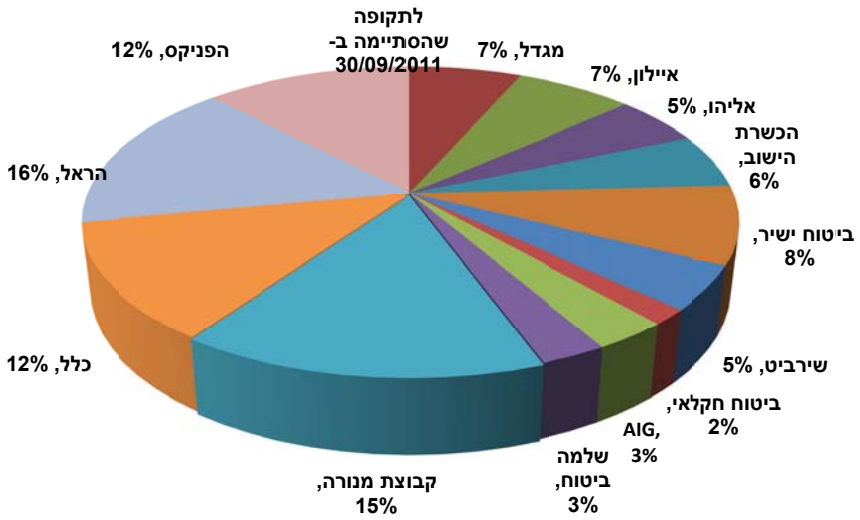

הכיסוי הביטוחי האחיד בהתאם לפוליסה התקנית מוביל לכך שמחיר המוצר הוא המשתנה העיקרי בהחלטת המבוטח לרכוש פוליסת ביטוח. אי לכך שמה הקבוצה דגש בתחום זה על תעריף תחרותי ומוצרים ייחודיים המותאמים לאוכלוסיות מובחנות וכוללים הטבות ייחודיות לאותן אוכלוסיות.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם מערך סוכני הביטוח שלה, המודל התעריפי בו היא משתמשת וכן התקשרות עם רשת של מוסכים לנוחיות מבוטחיה.

בשל היות המחיר משתנה מרכזי בהחלטת הרכישה של הצרכן, שחיקת מחירים מכוונת על ידי אחד המתחרים עלולה לפגוע במעמדה התחרותי של החברה. הקבוצה מבצעת בדיקה שוטפת של התעריף ורמת ההנחות על מנת להתאים את עצמה למתרחש בשוק.

5.9 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

בחודש מאי 2002 נחתם הסכם לשיתוף פעולה בין איגוד חברות הביטוח למרכז הישראלי לבוררות ויישוב סכסוכים בע"מ (להלן: "**בנועם**"), לפיו מחלוקות בנושא תביעות שיבוב בין חברות ביטוח (הן כאלו החברות באיגוד והן כאלו שאינן) בגין רכב רכוש בסכום שאינו עולה על 100,000 ש"ח, לא תוגשנה לבית המשפט אלא תתבררנה באמצעות מוסד בנועם (מוסד זה נמצא בבעלות פרטית ונבחר על ידי איגוד חברות הביטוח). החלטת הבורר בהליך זה מחייבת, והגבייה תתבצע באמצעות מסלקת איגוד חברות הביטוח. התשלום למוסד בנועם בתביעה או בבוררות מוטל על חברות הביטוח. הסכם זה אושר על ידי הממונה על הגבלים עסקיים והוא בתוקף עד מאי 2011. הצדדים פנו לממונה על הגבלים עסקיים, לצורך חידוש הסכם זה, לאחר חודש מאי 2011 וקיבלו היתר לתקופה נוספת של שלוש שנים.

6. ביטוח כללי אחר

פעילות הקבוצה בתחום זה מתמקדת בשלושה ענפים עיקריים: ביטוח חבויות, ביטוח רכוש, וביטוח בריאות לטווח קצר (כגון: תאונות אישיות, נסיעות לחו"ל ועובדים זרים). כמו כן, בתחום זה נכללים יתר ענפי הביטוח הכללי אשר היקף פעילותם אינו מהותי.

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח כללי מתבצעת באמצעות החברה ושומרה.

להלן יפורטו ההוראות הרלוונטיות החלות על כל הענפים בתחום זה וכן ההוראות הייחודיות לענפים השונים בתחום.

6.1 מידע כללי על תחום הפעילות

בענף ביטוח חבויות נכללים כל ביטוחי החבויות, למעט ביטוח רכב חובה. הביטוחים העיקריים בענף זה הינם: ביטוחי אחריות מעבידים, אחריות מקצועית, אחריות דירקטורים ונושאי משרה, אחריות צד שלישי, אחריות המוצר, ערבות חוק מכר, ביטוח כלי טיס וביטוח כלי שיט.

ענף ביטוח רכוש מעניק למבוטח כיסוי נגד נזק פיזי לרכוש וכולל ביטוח מקיף דירות, ביטוח אובדן רכוש, מקיף בתי עסק, ביטוחי מבנה ללווי הבנקים למשכנתאות (להלן: "**ביטוח משכנתאות**"), ביטוח ימי, ביטוח הנדסי, ביטוח יהלומים.

בביטוחי הבריאות בתחום זה נכללים פוליסות ביטוח קצרות טווח ובכללן ביטוח נסיעות לחו"ל, ביטוח תאונות אישיות וביטוח עובדים זרים ותיירים.

ביתר ענפי הביטוח נכללים ענפי ביטוח אשר לא נכללו בתחומי הפעילות לעיל ואינם מהותיים דיים לתוצאות העסקיות של החברה, בין אם בנפרד ובין אם כקבוצה. בין ביטוחים אלו נכללים ביטוחי ערבויות (ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות), ביטוח דמי מחלה וביטוח סיכונים אחרים.

להלן מספר מאפיינים, מגמות והתפתחויות המשפיעים או עשויים להשפיע בעתיד על פעילות הקבוצה בתחום זה.

6.1.1 מבנה תחום הפעילות ושינויים שחלו בו

<u>ביטוח חבויות</u>

ביטוח חבויות הינו ביטוח המכסה את המבוטח בגין אחריותו כלפי צד ג', כתוצאה ממעשה או מחדל של המבוטח. בביטוחי חבויות לא נקבע סכום ביטוח אלא גבול אחריות שהינו הסכום המקסימאלי בו יישא המבטח במקרה של נזק בתוספת הוצאות משפטיות סבירות. תוקפן של פוליסות הביטוח הינו לרוב לשנה, אך מאחר ומדובר בנזק לצד ג' שלמעשה איננו המבוטח, בירור תביעות אלו הינו מורכב ואורך זמן רב ("**זמן תביעות ארוך**").

<u>ביטוח רכוש</u>

בביטוח רכוש מציעה הקבוצה ביטוחים לפרטים ולבתי עסק.

ביטוח רכוש הינו פוליסה לתקופה של עד שנה בדרך כלל, למעט ביטוח מטען (ימי ואווירי) אשר נכלל בפוליסה פתוחה (הכיסוי ניתן עבור כל משלוח בנפרד), וביטוחים הנדסיים הנערכים בהתאם לפרקי הזמן של כל פרויקט.

<u>ביטוח בריאות (טווח קצר)</u>

בביטוחי בריאות (טווח קצר) מציעה הקבוצה ביטוח לפרטים ולקבוצות.

ביטוחי הבריאות בתחום זה כוללים פוליסות שהינן לרוב לתקופה של שנה. בביטוח נסיעות לחו"ל ולתיירים הכיסוי מותאם לתקופת השהייה בחו"ל או בארץ, לפי העניין.

6.1.2 תיאור של ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללו בתחום

6.1.2.1 ביטוח חבויות

ענפי החבויות מכסים את המבוטח בשל חבות שהוא עשוי לחוב בה בשל אחריותו מתוקף כל דין, ובפרט מתוקף הוראות פקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: "**פקודת הנזיקין**").

ענפי הביטוח המרכזיים בהם עוסקת הקבוצה בענף החבויות, הינם כדלקמן (לעניין הפוליסות והמוצרים המוצעים במסגרת ענף זה ראה הרחבה בסעיף 6.2 להלן):

ביטוח חבות מעבידים - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף הנגרמים לעובד בשל ותוך כדי עבודתו אצל המבוטח. החבות המכוסה היא חבות לפי פקודת הנזיקין או לפי חוק האחריות למוצרים פגומים, התש"ם-1980, והביטוח הינו שיורי, מעל הכיסוי לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995. הביטוח נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

ביטוח צד שלישי - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין, בגין נזקי גוף או רכוש שנגרמו לצד שלישי שאינו עובד המבוטח בשל נזק שנגרם מאירוע תאונתי אשר התרחש במהלך תקופת הביטוח בקשר עם הפעילות בגינה רכש המבוטח את הכיסוי הביטוחי. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

ביטוח אחריות מקצועית - ביטוח המכסה את חבותו של בעל מקצוע בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית שתוצאתו נזק לצד שלישי, בין אם הינו לקוח של המבוטח ובין אם לאו. ביטוח אחריות מקצועית נערך על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח אחריות המוצר - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק שנגרם על ידי מוצרים שיוצרו או שווקו על ידו, לאחר שפסקו מלהיות בחזקתו. ביטוח זה נערך על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח דירקטורים ונושאי משרה - ביטוח המכסה דירקטורים ונושאי משרה בשל חבות חוקית שהופרה על ידי הדירקטורים ונושאי המשרה בתוך תקופת הביטוח. הביטוח נערך על בסיס הגשת התביעה. החבות המכוסה היא בעיקרה מתוקף חוק החברות, המטיל חבות אישית על נושאי המשרה בחברה. בעלת הפוליסה בביטוח זה הינה החברה, הרוכשת את הכיסוי עבור נושאי המשרה והדירקטורים המכהנים ו/או שכיהנו בעבר והמוגדרים כמבוטחים.

ענף ביטוח החבויות נחשב לענף תנודתי וזאת בשל רמת אי הודאות הגבוהה ביישוב התביעות הנובעת, בין היתר, ממשך הזמן בין קרות אירוע ביטוחי לבין תשלום הנזק למבוטח ("**זנב תביעות ארוך**"), מהשינויים באקלים השיפוטי ומהשינוי התרבותי המעלה את שכיחות התביעות וחומרתן.

6.1.2.2 ביטוח רכוש

להלן סוגי כיסויים עיקריים של ביטוחי הרכוש שמשווקת הקבוצה בענף ביטוח רכוש:

ביטוח דירות (מקיף דירות) - ביטוח מבנה דירה וביטוח תכולת דירה למגורים.

תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986 (להלן בסעיף זה: "**התקנות**") מגדירות את היקף הכיסוי הביטוחי המינימאלי למבנה דירה ותכולתה, כהגדרתן בתקנות (להלן: "**הפוליסה התקנית דירה**"). על פי התקנות, ביטוח דירות כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע, רעידת אדמה ונזקי צנרת. חברת הביטוח יכולה לשנות את הפוליסה התקנית דירה רק אם השינוי הינו לטובת המבוטח. למבוטח ניתנת אפשרות לוותר בכתב על כיסוי לרעידת אדמה.

אובדן רכוש ומקיף בתי עסק - ביטוחים המכסים אבדן רכוש (כגון; סחורות, מכונות, ציוד, מפעלים, מלאי מסוגים שונים וכו') ושאינו דירת מגורים ותכולתה או רכב מנועי. ביטוח בתי עסק כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע ורעידת אדמה. ניתן לרכוש בביטוחים אלה כיסוי לנזק תוצאתי של אובדן רווחים. פוליסות בתי עסק נמכרות בדרך כלל כפוליסות מטרייה הכוללות גם ביטוחי חבויות.

ביטוח משכנתאות - ביטוח מבנה עבור לווים הנוטלים משכנתא למימון רכישת דירות. פוליסות אלו משועבדות לטובת המלווה. ביטוח זה נמכר בדרך כלל בשילוב עם ביטוח חיים (ריסק) לכיסוי יתרת ההלוואה במקרה של מות המבוטח.

ביטוח ימי, כלי טיס וכלי שיט - ביטוח המכסה נזק או אבדן הקשורים לסיכוני תעופה או שיט. ביטוח כלי שיט מכסה גופי אניות; ביטוח כלי טיס כולל ביטוח גופי מטוסים וביטוח תאונות נסיעה; וביטוח ימי מכסה הובלת מטענים בים ובאוויר.

מטענים בהובלה - ביטוח המכסה אובדן או נזק למטען הנגרם במסגרת הובלה יבשתית.

ביטוח הנדסי (ביטוח שבר מכני) - ביטוח המכסה נזקים לציוד הנובעים מהפעלתו, בניגוד לנזקים הנגרמים על ידי גורמים חיצוניים בלתי תלויים.

ביטוח הנדסי (עבודות קבלניות) - כיסוי לעבודות קבלניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

ביטוח הנדסי (עבודות הקמה) - כיסוי לעבודות הקמה של מערכות מכניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

ביטוח הנדסי (ציוד מכני הנדסי) - כיסוי מפני נזק תאונתי לציוד מכני הנדסי.

ביטוח ציוד אלקטרוני - כיסוי לנזק תאונתי, למערכות מתח נמוך ולכיסוי הוצאות שחזור מידע מחשבים ושכירת ציוד חלופי.

ביטוח סיכוני טרור - המכסה נזק פיזי לרכוש ואובדן רווח גולמי בשל מעשה טרור. ניתן לקנותו כביטוח שיורי (מעל תקבולי מס רכוש), או ככיסוי מלא.

6.1.2.3 ביטוח בריאות (טווח קצר)

ביטוח בריאות לטווח קצר מורכב משני ענפי ביטוח: ביטוח תאונות אישיות וביטוח מחלות ואשפוז (ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוח עובדים זרים ותיירים)[6].

6.1.2.4 יתר ענפי הביטוח

- **ביטוח ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות**

הקבוצה משווקת ערבויות ביצוע שמהותן התחייבויות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות המבוטח כלפיו. הפוליסות מונפקות לטובת מזמיני עבודה בפרויקטים ומיועדות להבטיח עמידה בהתחייבויותיהם של קבלנים, יזמים וגופים גדולים נוספים בביצוע פרויקטים, כפי שסוכמו בין הצדדים.

בנוסף, הקבוצה משווקת ערבויות פיננסיות שמהותן התחייבות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות פיננסית של המבוטח כלפיו.

- **ביטוח ערבות חוק המכר**

הקבוצה משווקת ביטוח המכסה את השקעתם של רוכשי יחידות דיור כנגזר מחוק המכר (דירות) תשל"ג 1973 וחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות רוכשי דירות), התשל"ה-1974. ביטוח זה תואם את ההנחיות בחוק המכר ולרוב תקופת הביטוח שלו ארוכה (מעל שנה). הסיכון בפוליסות אלו הולך ופוחת עם הזמן כתוצאה מהתקדמות הבנייה וקבלת החזקה בנכס. בהתאם להוראות הפיקוח, ההכרה ברווח מהכנסות החברה מענף זה נדחות לתקופה של 5 שנים. החברה מנפיקה פוליסות אלו לקבלנים, בין אם באמצעות שיווק ישיר לקבלן או באמצעות בנקים המספקים מימון לפרויקט הבנייה.

[6] ענף מחלות ואשפוז כולל גם ביטוח הוצאות רפואיות וביטוח שיניים שהינם פוליסות לטווח ארוך ולכן נכללו ביטוחים אלו בתחום ביטוח בריאות. יצויין, כי ענפים אלו הועברו לתחום בריאות, החל מיום 1 בינואר, 2012. לפרטים נוספים ראה סעיף 1.3.2- 1.3.3 לעיל.

- **ביטוח דמי מחלה**

הקבוצה משווקת ביטוח דמי מחלה המכסה את חבותו של המבוטח (המעסיק) כלפי עובדיו לתשלום ימי מחלה. חבות המעביד לתשלום כפופה להוראות הדין (חקיקה, תקנות, הסכמים קיבוצים וצווי הרחבה) לעניין זכויות עובדים.

הקבוצה משווקת פוליסות ישירות באמצעות תשתית החברות המבוטחות בקרן הפנסיה של הקבוצה, וכן באמצעות סוכנים.

- **סיכונים אחרים**

הקבוצה מנפיקה פוליסות המכסות סיכונים שונים אשר לא נכללו בענפים שלעיל מאחר והכיסויים הינם בסכומים לא מהותיים. לדוגמא: החברה מנפיקה פוליסות לכיסוי הוצאות משפטיות.

6.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים, חוק הפיקוח וחוק חוזה הביטוח והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח כללי וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הוראות דין, הצעות חוק, חוזרים וטיוטות של המפקח) שפורסמו בשנה האחרונה בתחום זה (לרבות הצעות לחקיקה וטיוטות חוזרים).

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 8.2 להלן.

6.1.3.1 ביטוח חבויות

להלן יפורטו מגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בענף ביטוח חבויות:

<u>הוראות הדין</u>

חוק חוזה הביטוח

בהתאם להוראות חוק חוזה הביטוח, בביטוח חבויות (המכונה בחוק "ביטוח אחריות"), התביעה לתגמולי ביטוח אינה מתיישנת כל עוד לא התיישנה תביעת הצד השלישי נגד המבוטח. כן קובע חוק זה, כי ביטוח חבויות מכסה גם הוצאות משפט סבירות שעל המבוטח לשאת בשל חבותו, אף אם הוצאות אלה הן מעל לסכום הביטוח.

6.1.3.2 ביטוח רכוש

<u>הוראות הדין</u>

לתקנות העיקריות החלות בענף זה, ראה סעיף 6.1.2.2 לעיל.

<u>טיוטת תקנות</u>

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות מירביים בביטוח מבנה אגב הלוואה לדירה), התשע"ב-2011 - טיוטה**

בחודש דצמבר 2011 פורסמו על ידי המפקח טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות מירביים בביטוח מבנה אגב הלוואה לדירה), התשע"ב-2011. בטיוטת התקנות מוצע לקבוע כי דמי עמילות מירביים שישולמו לסוכני ביטוח בביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור לא יעלו על 20% מדמי הביטוח. תקרה זו דומה לדמי העמילות הקיימים בענף רכב רכוש ובענף מקיף דירות. קביעת תקרה לדמי עמילות נועדה לוודא הגינות בקביעת דמי עמילות, למנוע פערים לא סבירים בין דמי עמילות המשולמים בביטוח אגב הלוואה לדיור לבין אלו המשולמים בחוזי ביטוח מבנה דירה אחרים, ולמנוע התייקרות הפרמיה שישלם מבוטח, תוך שמירה על איכות מבטחי משנה.

6.1.3.3 ביטוח בריאות (טווח קצר)

להלן יפורטו מגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בענף ביטוח בריאות (טווח קצר):

<u>הוראות הדין</u>

- **חוק עובדים זרים (איסור העסקה שלא כדין והבטחת תנאים הוגנים), התשנ"א-1991**

על פי החוק על מעביד מוטלת החובה להסדיר לעובד זר המועסק על ידו ביטוח רפואי שיכלול סל שירותים לפי קביעת שר הבריאות בצו.

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה הביטוח) (הוראות למצב רפואי קודם), התשס"ד-2004**

התקנות מסדירות את אופן שימוש המבטח בסייג לחבות המבטח בשל מצב רפואי קודם, מבטיחות כיסוי ביטוחי ראוי למשך כל תקופת הביטוח ומונעות ביצוע חיתום בעת התביעה לתשלום תגמולי ביטוח.

<u>ניירות עמדה</u>

- בחודש נובמבר 2011 פורסם על ידי המפקח **טיוטת נייר עמדה בעניין מכירת ביטוח נסיעות לחו"ל - הבהרה- עדכון**. על פי נייר העמדה לעמדת אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון, קיים חשש שמעורבות קופות חולים או סוכנויות נסיעות במכירת ביטוח נסיעות לחו"ל עולה כדי תיווך בביטוח. כמו כן, מעורבות במכירת ביטוח נסיעות לחו"ל של קופות חולים או סוכנויות נסיעות עלולה להטעות מבוטחים לחשוב כי מכירה זו משקפת ידע מקצועי רלוונטי אודות ביטוח זה. בהתאם, במסגרת נייר העמדה קבע המפקח, בין היתר, את ההוראות הבאות: (א) מבטח לא ישלם דמי עמילות בעד תיווך בין כל אדם לבינו אלא למי שיש בידו רישיון סוכן; (ב) מבטח לא יתקשר עם בעל פוליסה אלא אם בעל הפוליסה יצהיר ויתחייב, לפני תחילת תקופת הביטוח, כי הוא פועל באמונה ובשקידה לטובת המבוטחים בלבד, וכי אין לו ולא תהיה לו כל טובת הנאה מעצם היותו בעל פוליסה; (ג) מבלי לגרוע מהאמור בסעיף א לעיל, מבטח רשאי לשווק תכנית פרט לביטוח נסיעות לחו"ל באמצעות שטחי פרסום במשרדים של גופים שונים, כגון קופת חולים וסוכנות נסיעות (להלן: "**הגוף**"), ללא כל מעורבות של עובדי הגוף או כל אדם שאין בידו רישיון סוכן ביטוח כחוק, בכפוף לקבלת אישור המפקח על הביטוח, מראש ובכתב, למודל ההפצה המבוקש; (ד) קביעת פעולות שנכללות בגדר תיווך לעניין תכנית פרט לביטוח נסיעות לחו"ל.

6.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיות ובתמהיל הלקוחות

<u>היקף הפעילות</u>

החברה חשופה לשינויים באקלים המשפטי, בין היתר, בנוגע לפוליסות ביטוח דירקטורים ואחריות נושאי משרה אותן היא משווקת. לאור התפתחות האקלים השיפוטי ופסיקת בתי המשפט ביחס לחברות ולנושאי המשרה בהן, ניכרת דרישה מוגברת לכיסוי ביטוחי באחריות מקצועית וכן לכיסוי ביטוחי לדירקטורים ונושאי משרה.

ביום 27 ביולי 2010 פורסם ברשומות תיקון מס' 59 לחוק בתי המשפט, לפיו הוקמה בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מחלקה כלכלית לה מונו שופטים בעלי ידע וניסיון מקצועי בתחום דיני החברות וני"ע, כשופטים ייעודיים. לא ניתן להעריך בשלב זה את מלוא השפעת הקמת המחלקה הכלכלית על רווחיות החברה. להערכת החברה להקמת המחלקה הכלכלית תהיה השפעה, לכל הפחות, על קצב ניהול התיקים, לעומת המצב הקיים.

בנוסף, בחודש ינואר 2011 פורסם חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, אשר מסדיר הליך אכיפה חדש הכולל רשימה של הפרות מנהליות ביחס לשלושת החוקים המרכזיים שאותם אוכפת רשות ניירות ערך - חוק

ניירות ערך, חוק הייעוץ, וחוק השקעות משותפות בנאמנות. לא ניתן להעריך, בשלב זה, את השפעת החקיקה על רווחיות ענף ביטוח נושאי משרה וביטוח אחריות מקצועית. מחד, הקנסות המוטלים אינם ברי ביטוח ומסלול האכיפה הנ"ל צפוי להקטין הליכים משפטיים בעלי הוצאות גבוהות לחברת הביטוח. מאידך, תיתכן עלייה בשכיחות התביעות נגד תאגידים ונושאי משרה בהם שתוגשנה במקביל להליכי אכיפה של רשות לני"ע.

הערכות החברה הנ"ל הינן מידע צופה פני עתיד המבוסס על פעילותה של החברה בתחום זה. הערכות אילו עלולות שלא להתממש עקב אופן ואופי הפעילות של המחלקה הכלכלית בביהמ"ש ומדיניות האכיפה של רשות ני"ע.

הביקוש לביטוחי רכוש מושפע מהמצב הכלכלי במשק. בין היתר, כתוצאה מהרחבת הפעילות העסקית המתבטאת בהקמת עסקים חדשים ומגידול במחזור הפעילות של עסקים קיימים.

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 חל גידול של 2% בהיקף ההכנסות בתחום לעומת התקופה המקבילה בשנת 2010 לרמה של כ-5.3 מיליארדי ש"ח.

הפרמיות ברוטו, של הקבוצה, בשנת 2011 הסתכמו בסך של כ- 816 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 775 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 5%. הגידול בפרמיות נובע מענפי רכוש אחרים בסך של כ- 48 מיליוני ש"ח ומנגד מקיטון בפרמיות בענפי חבויות אחרים בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח. הגידול בפרמיות בענפי רכוש אחרים נובעים מגידול במספר הלקוחות העסקיים.

<u>רווחיות</u>

בעוד שתחום הדירות, הנכלל בביטוח רכוש, הינו מוצר הנמכר ללקוחות פרטיים ולכן מוטה שיקולי מחיר, שאר ענפי הרכוש מושפעים יותר מאיכות השירות ומקצועיות החיתום של הקבוצה, הואיל ומדובר בלקוחות עסקיים המתייעצים לעיתים עם יועצי ביטוח.

הרווח לפני מס, של הקבוצה, הסתכם בשנת 2011 בסך של כ- 27 מיליוני ש"ח, לעומת רווח של כ- 73 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הרווח לפני מס בענפי רכוש אחרים הסתכם בשנת 2011 בכ- 26 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 36 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 10 מיליוני ש"ח, והרווח לפני מס בענפי חבויות אחרים הסתכם בשנת 2011 בכ- 0.65 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 37 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 36 מיליוני ש"ח.

הקיטון ברווח מענפי רכוש אחרים נובע מהירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח ומנגד מעלייה ברווח החיתומי בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח בעיקר עקב הגידול בפרמיות.

הקיטון ברווח מענפי חבויות אחרים נובע מהירידות בשוקי ההון בארץ ובעולם אשר גרמו לפער בין ההכנסות מהשקעות לבין הסכום שנזקף להתחייבויות הביטוחיות בשל התשואה, בשיעור שנתי של 3% ריאלי, על ההשקעות בשנים פתוחות, בשנת 2011 לעומת שנת 2010, בסך של כ- 23 מיליוני ש"ח, מהרעה בהתפתחות התביעות (שינוי ההערכות בגין השנים הסגורות) בסך של כ- 25 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות אשר לא נזקפו לחישוב הצבירה בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח ומהפסד בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח שנרשם בשנת 2011 בגין שנת החיתום השוטפת. מנגד השחרור מהצבירה בשנת 2011 לעומת שנת 2010 היה גדול בכ- 18 מיליוני ש"ח עקב שחרור נמוך בשנת 2010 בשל תביעות בענף ביטוח דירקטורים ונושאי משרה בגין שנת חיתום 2007.

6.1.5 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 6.6 להלן.

6.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

6.2.1 ביטוח חבויות

6.2.1.1 כללי

ענפי החבויות מכסים את המבוטח בשל חבות שהוא עשוי לחוב בה בשל אחריותו מתוקף כל דין, ובפרט מתוקף הוראות פקודת הנזיקין.

ביטוחי חבויות ניתן לערוך על פי אחד משני בסיסי שיפוי:

בסיס אירוע (Occurrence Basis) - נשוא החבות המכוסה הוא קיומו של אירוע הנזק במשך תקופת הביטוח.

בסיס הגשת תביעה (Claims Made Basis) - נשוא החבות המכוסה לפי בסיס זה הוא הגשת התביעה לחברת הביטוח במשך תקופת הביטוח, ובתנאי שהאירוע שהוביל להגשת התביעה נופל אף הוא בתוך תקופת הביטוח או בתוך תקופה רטרואקטיבית שהוגדרה בפוליסה.

6.2.1.2 המוצרים המרכזיים אותם משווקת הקבוצה בענף החבויות, הינם כדלקמן:

ביטוח חבות מעבידים - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף הנגרמים לעובד כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ניתן לרכוש ביטוח זה כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסת מטריה עסקית, פוליסת ביטוח דירה או פוליסה לביטוח עבודות קבלניות. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - מספר העובדים המועסקים, היקף שכר העבודה השנתי שמשלם המעסיק, סוג פעילות המעסיק, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. הגשת התביעה יכולה להיעשות לאחר תקופת הביטוח בתוך תקופת ההתיישנות.

ביטוח צד שלישי - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין, בגין נזקי גוף או רכוש שנגרמו לצד שלישי (שלא בגין שימוש ברכב מנועי), שאינם עובדי המבוטח, כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ניתן לרכוש ביטוח זה כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסת מטריה עסקית, פוליסת ביטוח דירה או במסגרת פוליסה לביטוח עבודות קבלניות. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - עיסוק המבוטח, היקף פעילות המבוטח, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, חשיפה למפגעים או סיכונים סביבתיים, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

ביטוח אחריות מקצועית - ביטוח המכסה את חבותו של בעל מקצוע בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית שתוצאתו היא נזק לצד שלישי כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או כפוליסה משולבת עם ביטוח אחריות מוצר. הכיסוי בפוליסה אינו מכסה מעשים מכוונים של המבוטח. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, גבול האחריות הרצוי, ותק במקצוע, מספר העובדים, מחזור ההכנסות, ניסיון התביעות של המבוטח והתחום הטריטוריאלי של הכיסוי והשיפוט השפעה ניכרת על תעריף דמי הביטוח. ביטוח זה נערך על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח אחריות המוצר - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק שנגרם על ידי מוצרים שיוצרו על ידו כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או כפוליסה משולבת עם ביטוח אחריות מקצועית. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, קיום פעילות ייצוא, התקופה הרטרואקטיבית הנדרשת, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח והתחולה הטריטוריאלית של הכיסוי השפעה על תעריף דמי הביטוח. ביטוח זה נערך, בדרך כלל, על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח דירקטורים ונושאי משרה - ביטוח המכסה דירקטורים ונושאי משרה בשל חבות חוקית שהופרה על ידי הדירקטורים ונושאי המשרה בתוך תקופת הביטוח. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או בשילוב עם ביטוח אחריות

מקצועית לחברות פיננסיות וחברות היי-טק בלבד. דמי הביטוח בענף זה מתבססים על מספר משתנים, כאשר המרכזיים מביניהם: גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, תחום העיסוק של החברה, הרכב בעלי המניות, המבנה והחוסן הפיננסיים של החברה והיות החברה ציבורית או פרטית. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס הגשת התביעה.

ביטוח חבויות הינו לרוב פוליסה לתקופה של עד שנה.

6.2.1.3 ביטוח רכוש

להלן מוצרים ושירותים עיקריים המשווקים על ידי הקבוצה בענף זה:

6.2.1.4 פוליסות לביטוח דירה

לקבוצה שלושה סוגים של פוליסות ביטוח מבנה ותכולה לדירה (המבוססות על הפוליסה התקנית דירה כמפורט בסעיף 6.1.2.2 לעיל):

TOP HOUSE - פוליסה לביטוח מבנה ותכולת דירה המבוסס על הפוליסה התקנית דירה. המוצר מכיל חבילת כיסויים רחבה הכוללת שירות תיקון מכשירי חשמל, שירות ביקור רופא, שירותי חירום וכו'.

רימון דירות - פוליסה לביטוח מבנה ותכולת דירה המבוססת על הפוליסה התקנית דירה, המכסה סיכונים נקובים.

רימון 2000 לדירה - פוליסה רחבה המבוססת על הפוליסה התקנית דירה המספקת למבוטח ביטוח "כל הסיכונים" למבנה ותכולת הדירה, למעט חריגים נקובים.

בפוליסות ביטוח כאמור לעיל, ניתן לרכוש כיסויים נוספים המסופקים על ידי נותני שירותים חיצוניים, כמפורט בסעיף 6.7 להלן.

דמי הביטוח נקבעים בהתבסס על מאפייני הסיכון של המבוטח, הכוללים, בין היתר, את קומת המגורים של המבוטח, ניסיון התביעות של המבוטח וסכום הביטוח המבוקש. על מנת להעריך את הסיכון, עורכת החברה סקרי תכולה וסקרי סיכונים והגנות תקופתיים.

6.2.1.5 פוליסות לביטוח בתי עסק

לקבוצה מספר סוגים של פוליסות לביטוח בתי עסק (המבוססות על פוליסות הרכוש כמפורט בסעיף 6.1.2.2 לעיל):

רימון עסקים - פוליסה מורחבת לבתי עסק המעניקה כיסוי מקיף למבנה העסק וכיסוי "כל הסיכונים", למעט חריגים נקובים, לתכולת בית העסק.

TOP OFFICE - פוליסה לביטוח מבנה המשרד ותכולתו המעניקה כיסוי "כל הסיכונים", הכולל, בין היתר, הרחבות כגון: כיסוי תכולה המועברת זמנית למקום אחר, דמי שכירות למשרד חלופי, שחזור מסמכים וביטוח תאונות אישיות, למעט חריגים נקובים.

רימון 2000 חנות בקניון - פוליסה לביטוח חנות בקניון המעניקה כיסוי "כל הסיכונים", למעט חריגים נקובים. הכיסוי כולל, בין היתר, אובדן רווחים, ביטוח כספים, ביטוח תאונות אישיות, ביטוח ציוד אלקטרוני, כיסוי נזק או אובדן לאמצעי אגירת נתונים ושיחזור מידע.

דמי הביטוח בענפים אלו נקבעים, בין היתר, על פי ניסיון התביעות של המבוטח, רמת הסיכון של העסק, האסטרטגיה העסקית של החברה וסכום הביטוח הרצוי. על מנת להעריך את הסיכון עורכת החברה סקרי סיכון מוקדמים מעת לעת.

6.2.1.6 ביטוח בריאות (טווח קצר)

להלן פירוט סוגי פוליסות ביטוח בריאות, שמשווקת הקבוצה בתחום זה[7]:

[7] החל מיום 1 בינואר 2012, לאחר תקופת הדוח, ענף ביטוח בריאות, הכולל כיום פוליסות ביטוח בריאות (טווח ארוך) (ראה סעיף 1.3.2-1.3.3 לעיל), יאחד תחתיו גם את מרבית פוליסות ביטוח הבריאות (טווח קצר).

- **ביטוח נסיעות לחו"ל**

ביטוח נסיעות לחו"ל מעניק סל של כיסויים ביטוחיים למבוטחים במהלך שהותם בחו"ל. הסל כולל, בין היתר, כיסוי בגין מחלות, תאונות ואירועים רפואיים שונים, כמו גם נזקים לצד ג' ונזקי כבודה.

תקופת הביטוח בפוליסות אלה היא בדרך כלל קצרת טווח ונקובה בימים, בהתאם לתקופת שהיית המבוטח בחו"ל.

- **ביטוח רפואי לעובדים זרים ותיירים**

על מנת לענות על צורכיהם המיוחדים של תושבי חוץ המגיעים לארץ כעובדים (לעיל ולהלן: "**עובדים זרים**") קבעה הממשלה בחקיקה מיוחדת לעניין זה חובת ביטוח רפואי החלה על המעביד תוך הגדרת כיסוי מינימאלי בצו. הקבוצה משווקת תכנית ביטוח לעובדים זרים בהתאם לדרישות הצו. הפוליסה משווקת באמצעות סוכנים מורשים לפרטים ולקבוצות באמצעות מעבידם. הביטוח כולל, בין השאר, כיסוי למימון הוצאות אשפוז בבית חולים ציבורי בישראל, לרבות הוצאות חדר מיון (גם אם לא מלווה באשפוז), חדר ניתוח, שכר מנתח ורופא מרדים, טיפול נמרץ, תרופות בהתאם לסל התרופות, ייעוץ ובדיקות, מימון הוצאות העברת המבוטח באמבולנס ממקום האירוע לבית החולים ומימון כרטיס טיסה עבור המבוטח במידה והמבוטח אינו מסוגל לעבוד עקב מחלה. בנוסף, ניתן להוסיף לפוליסה זו, פיצוי חד פעמי למקרה מוות או נכות צמיתה מתאונה, טיפול חירום בשיניים והעברת גופה לארץ המוצא.

כמו כן, משווקת הקבוצה פוליסה לביטוח הוצאות רפואיות לתיירים השוהים בישראל. כיסוי זה דומה בעיקרו לביטוח הניתן לעובדים זרים, אך מוגבל בסכום מקסימאלי.

- **פוליסות תאונות אישיות**

ביטוח תאונות אישיות מעניק פיצוי בסכום נקוב בהתאם להעדפות המבוטח בשל אירועים תאונתיים הגורמים לנכות (זמנית ו/או קבועה) ו/או למות המבוטח. בנוסף, כולל הכיסוי לעתים גם פיצוי שבועי בגין אובדן כושר עבודה כתוצאה מתאונה ו/או מחלה.

תקופת הביטוח בפוליסות אלה היא בדרך כלל שנתית. הביטוח נמכר בעיקר לפרטים ולעתים גם במסגרת קבוצתית.

6.2.1.7 יתר ענפי הביטוח

לפירוט עיקרי המוצרים ראה סעיף 6.1.2.4 לעיל.

6.3 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי התפלגות הפעילות של הקבוצה בתחום (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	815,760	775,153	777,996
פרמיות בשייר עצמי	402,448	364,062	376,973
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	433,665	487,540	441,911
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	227,120	209,175	239,732

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 6.1.4 לעיל.

פילוח התביעות המשולמות דירות, ברוטו (באלפי ש"ח):

	2011	2010	2009
פריצה	30,889	29,417	35,725
נזקי צנרת	28,672	19,574	16,161
שריפה	17,209	12,449	10,959
נזקי טבע	7,180	7,720	7,834
אחר	38,421	37,149	36,113
סה"כ תביעות משולמות	122,371	106,309	106,792
שינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו	(12,060)	3,498	(416)
סה"כ תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו	**110,311**	**109,807**	**106,376**

6.4 לקוחות

בתחום ביטוח כללי הקבוצה מבטחת לקוחות פרטיים, עסקיים וכן לקוחות מוסדיים. החברה מבצעת חיתום פרטני לכל מבוטח, למעט קולקטיביים ישנים של בנקים למשכנתאות. בענף ביטוח בריאות הכלול בתחום זה הקבוצה מתמקדת בעיקר בביטוחי פרט.

לקבוצה אין לקוח שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה בתחום הפעילות וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה. בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח כללי.

התפלגות דמי הביטוח מלקוחות ברוטו*:

סוג לקוח	שיעור מסך הכנסות	
	2011	2010
קולקטיבים ומפעלים גדולים	15%	11%
פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	85%	89%
סה"כ	**100%**	**100%**

* החלוקה בענפי החבויות בוצעה לפי גבולות אחריות.

פרופיל התיק הביטוחי של הקבוצה מוטה לקוחות עסקיים קטנים.

שיעור החידושים בתחום מקיף דירות בשנת 2011 עמד על כ- 90% לעומת שיעור חידושים של כ- 92% בשנת 2010.

דמי ביטוח לפי שנות ותק (מקיף דירות בלבד)[8]:

מספר שנות ותק	דמי הביטוח באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2011	2010	2009	2011	2010	2009
ללא ותק	41,228	39,606	41,358	16%	16%	17%
ותק שנה	36,074	34,655	29,883	14%	14%	13%
ותק שנתיים	28,344	24,754	32,751	11%	10%	14%
למעלה משלוש שנות ותק	152,027	148,523	135,069	59%	60%	57%
סה"כ	**257,673**	**247,538**	**239,061**	**100%**	**100%**	**100%**

6.5 שיווק והפצה

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בתחום באמצעות סוכנים עצמאיים ומשלמת להם עמלות מכירה מסוגים שונים ובעיקר כשיעור מדמי הביטוח.

[8] הנתונים אינם כוללים בנקים למשכנתאות.

בענף ביטוח רכוש לחברה קיימות התקשרויות עם סוכנויות בבעלות בנקים, לעניין ביטוח אגב הלוואות משכנתא. ביטוח מקיף דירות, אגב משכנתא, נמכר בחלקו באמצעות הבנקים בפוליסה קבוצתית.

לקבוצה אין סוכן אשר היקף פעילותו מהווה מעל 10% מדמי הביטוח בתחום הפעילות.

לתיאור הנושא ברמת הקבוצה ראה סעיף 8.7 להלן.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום הפעילות:

	2011	2010	2009
שיעור עמלות ביטוח מפרמיה ברוטו	20.7%	21.3%	20.6%

6.6 ביטוח משנה

התקשרויות החברה עם מבטחי משנה בכל ענפי הביטוח בתחום מתחדשות משנה לשנה.

בתחום הפעילות, מתקשרת הקבוצה עם מבטחי המשנה שלה בחוזים כלליים מסוג Excess of Loss. ענפי ביטוח חבות מעבידים, ביטוח צד ג', ביטוח אחריות המוצר וביטוחי אחריות מקצועית מאוגדים בחוזה ביטוח משנה אחד מסוג Excess of Loss, המבוסס על שנת הנזק. בענף ביטוח אחריות דירקטורים, קיים הסכם ביטוח משנה נפרד גם הוא על בסיס Excess of Loss, המבוסס על שנת החיתום של הפוליסה. החל משנת 2011 אוחדו ענפי ביטוח אחריות מקצועית ואחריות מוצר בחוזה אחד עם ענף ביטוח אחריות דירקטורים.

בענף ביטוח רכוש מתקשרת החברה בחוזים יחסיים ובחוזי Excess of Loss המגנים על החברה כנגד קטסטרופה.

בעסקים מסוימים, בהם גבולות האחריות חורגים מהגבולות המותרים בהסכמי ביטוח המשנה, או שהכיסוי הנדרש אינו נכלל בהסכמי ביטוח המשנה, נרכש ביטוח משנה ספציפי (פקולטטיבי). סוג ביטוח המשנה הנרכש (יחסי/לא יחסי) משתנה בהתאם למהות הסיכון והיצע הכיסוי בשוק ביטוח המשנה.

בהסכמי ביטוח משנה היחסיים, בענפים הכוללים מרכיב קטסטרופה, מגבילים מבטחי המשנה את התשלום בגין אירוע בודד בשיעור מוסכם מסכום הביטוח המכוסה.

בביטוחי דירות אגב משכנתא, הנמכרים באמצעות הבנקים, נרכש, במרבית המקרים, ביטוח משנה ספציפי ("פקולטטיבי").

לתיאור התקשרות הקבוצה עם מבטחי המשנה ובפרט התקשרות בהסכם ביטוח משנה רב-ענפי Multi-Line ראה סעיף 8.4 להלן.

בענף ביטוח נסיעות לחו"ל רכשה החברה בשנת 2011 הגנת ביטוח משנה יחסי.

6.6.1 ביטוח חבויות

דירוג מבטחי המשנה, לפי S&P, איתם התקשרה החברה בחוזים בענף ביטוח חבויות בשנים 2010 ו- 2011 הינו: AA- , AAA, A-, A+, A

שיעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי משנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ- 42% מדמי הביטוח נכון למועד הדוח.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בענף חבויות מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג P&S	מדינה	2011		2010		2009	
			פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	AA-	שוויץ	44,916	46%	42,534	37%	42,956	39%
Lloyd's	A+	בריטניה	15,628	16%	18,929	17%	24,322	22%

6.6.2 ביטוח רכוש ואחרים

דירוג מבטחי המשנה, לפי S&P, איתם התקשרה החברה בחוזים בענפי ביטוח רכוש וביטוח ואחרים בשנים 2010 ו- 2011 הינו: AA-,A+, A ,A-, AAA.

שיעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי משנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ- 54% מדמי הביטוח נכון למועד הדוח.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בענף ביטוח רכוש ואחרים מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג P&S	מדינה	2011		2010		2009	
			פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Co	AA-	שוויץ	64,232	20%	49,644	17%	52,773	18%
Everest Reinsurance Co.	A+	ארה"ב	38,675	12%	43,076	14%	44,612	15%

כמקובל בחוזים מסוג זה, אין עמלות המתקבלות ממבטחי המשנה (למעט בהסכמים פקולטטיביים).

6.7 ספקים ונותני שירותים

בתחום ביטוח כללי הקבוצה מתקשרת בהסכמים עם נותני שירותים שונים בקשר עם התחייבות החברה כלפי רוכש הפוליסה.

בתחום ביטוח כללי הקבוצה רוכשת בעיקר שירותים נלווים מאת עורכי דין, חוקרים, רופאים, מוסדות רפואיים, רואי חשבון, מהנדסים וספקים נוספים, בין אם לצורך סילוק תביעות בענף ביטוח חבויות ובין אם לצורך אספקת שירות אשר רכש מבוטח במסגרת פוליסת הביטוח ובכללם שירותי תיקוני צנרת, שירותי תיקון מכשירי חשמל ביתיים ושירותי ביקור רופא.

בענף ביטוח הבריאות (טווח קצר) לעובדים זרים, הספק העיקרי הינו שירותי בריאות כללית. ההתקשרות עם הספק הנ"ל כוללת התחייבויות של הספק למתן שירותים רפואיים בהתאם לפוליסה וזאת למול תשלום הנגזר ממספר המבוטחים בפועל (קפיטציה).

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו, בפעילותה בתחום זה.

לתיאור הנושא ברמת הקבוצה ראה סעיף 8.5 להלן.

6.8 תחרות

בתחום זה מתחרה הקבוצה בכל חברות הביטוח במשק. על פי נתוני התאחדות חברות הביטוח, שלושת חברות הביטוח הגדולות הפועלות בתחום הינן קבוצת הראל, קבוצת כלל וקבוצת הפניקס. על פי נתונים אלו, חלקם של שלושת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 עמד על כ- 55% מסך דמי הביטוח ברוטו לעומת סך של כ- 56% בשנת 2010.

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 קבוצת כלל מובילה בענף ומחזיקה בנתח שוק של כ- 23% בדומה לנתח השוק שלה בשנת 2010. הקבוצה מחזיקה נתח שוק של כ- 12% וממוקמת במקום החמישי במשק וזאת בהשוואה למקום הרביעי בשנת 2010 עם נתח שוק זהה (כ- 12%).

נתוני נתח שוק לפי חברות מוצגים בתרשים להלן:

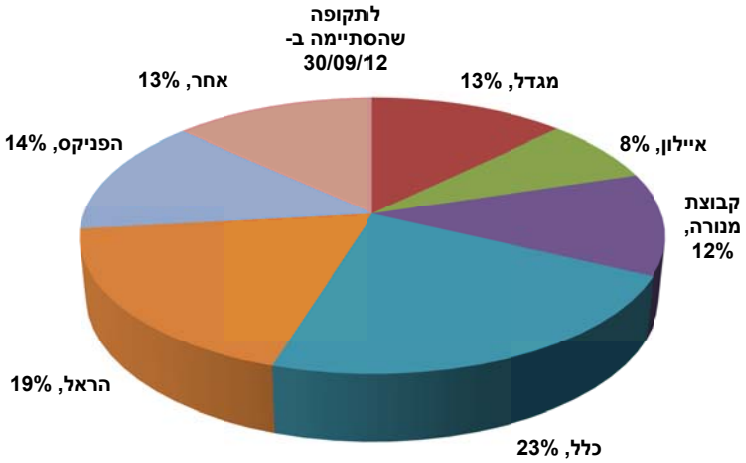

התחרות בתחום מושפעת הן מצד הביקוש למוצרים מצד החברות העסקיות השונות במשק והן מהיצע ואיכות המוצרים של חברות הביטוח. שוק ביטוח המשנה והשינויים החלים בו בתחום מהווים אף הם גורם מרכזי בתחרות. בנוסף, בביטוח העסקים הגדולים ובענף ביטוח הדירקטורים מיוצגים המבוטחים על ידי יועצי ביטוח, עובדה המחדדת את חשיבות איכות הכיסוי ובו בזמן גם יוצרת לחץ להורדת תעריפים. מוצרי הביטוח הכלולים בענף הרכוש, כגון ביטוח ימי, אווירי, הנדסי ואלקטרוני, דורשים מומחיות ספציפית ומעניקים כיסוי מורכב ועל כן, התחרות בהם מבוססת על איכות הכיסוי הביטוחי שמעניקה הקבוצה.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם: מכירת פוליסות חבויות (במיוחד פוליסת אחריות מעבידים וצד שלישי) ביחד עם מוצרים אחרים של הקבוצה (למשל פוליסות עסק); מוניטין הקבוצה בהתאמת המוצר לצרכי המבוטח ומתן שירות ברמה גבוהה למבוטחים הכולל ניהול סילוק תביעות יעיל. בנוסף, לחברה מודלים ונהלים חיתומיים הבאים לשמור על רמת הרווחיות הרצויה המנוטרת על ידי מערכות המאפשרות בקרה קפדנית ועדכנית על התוצאות השוטפות.

7. ביטוח בריאות

7.1 מידע כללי על תחום הפעילות

תחום פעילות ביטוח הבריאות מעניק כיסוי ביטוחי בגין אירועים רפואיים אשר הינם תחליפיים/משלימים או מוספים לסל הבריאות הבסיסי ו/או לשירותי הבריאות הנוספים (השב"ן) של קופות החולים בישראל.

ביטוחי הבריאות כוללים, בין היתר, כיסוי לניתוחים פרטיים בארץ או בחו"ל, טיפולים מחליפי ניתוח השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, תרופות שאינן כלולות בסל הבריאות הבסיסי וכיסויים אמבולטוריים רבים ומגוונים.

כמו כן, ביטוחי הבריאות כוללים ביטוחי שיניים וכן ביטוחים המעניקים פיצוי כספי בעת גילוי מחלה קשה.

בנוסף, ביטוחי הבריאות כוללים ביטוח סיעודי המעניק למבוטח כיסוי למקרה שהמבוטח אינו יכול לבצע מספר פעולות בסיסיות [ADL], בהתאם לתנאי הפוליסה; וכן ביטוח תאונות אישיות הכולל מגוון כיסויים ביטוחיים עקב תאונה כגון פיצוי במקרה מוות, נכות ונכות חלקית מתאונה, שברים כוויות וכדומה.

אופי המכירות וסוגי הפוליסות מושפעים מאוד משינויים רגולטוריים, ממדיניות הקבוצה ומהצרכים והעדפות משתנות של הלקוחות.

החל מיום 1 בינואר 2012, לאחר תקופת הדוח, ענף ביטוח בריאות, הכולל כיום פוליסות ביטוח בריאות (טווח ארוך) (ראה סעיף 1.3.2-1.3.3 לעיל), יאחד תחתיו גם את מרבית פוליסות ביטוח הבריאות (טווח קצר).

7.1.1 מבנה תחום הפעילות והשינויים בו

שירותי הבריאות בישראל מורכבים ממספר רבדים. הראשון - סל הבריאות הבסיסי בהתאם לחוק ביטוח בריאות ממלכתי והתקנות אשר הוצאו מכוחו (להלן: "**סל הבריאות**"); השני - שירותי בריאות משלימים בקופות החולים הניתנים מכוח הסמכה בחוק ביטוח בריאות ממלכתי (לעיל ולהלן: "**שב"ן**"); והשלישי - ביטוחי הבריאות הפרטיים באמצעות חברות הביטוח. ביטוחי הבריאות הפרטיים נועדו להשלים את הרבדים הראשון והשני בדרך של הוספת נדבך נוסף על שירותי הבריאות המשלימים בקופות החולים ולעיתים בדרך של הוספה על סל הבריאות הבסיסי.

שוק ביטוחי הבריאות הינו תחום מתפתח המושפע משחיקת סל הבריאות ביחס לצרכים הרפואיים של האוכלוסייה אשר הולכים וגדלים, בין היתר, לאור שיפורים טכנולוגיים בתחום הרפואה, עלייה בתוחלת החיים ושיפור באיכות החיים וברמתם.

השירותים המשלימים של קופות החולים אינם נותנים מענה מלא לצרכים השונים, בעיקר בנושא השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל ותרופות. נוכח האמור, התפתחה בשנים האחרונות מגמה של הרחבת השב"ן בידי קופות החולים בגיבוי חברות הביטוח.

על רקע יוזמה של חלק מקופות החולים להכללת כיסוי נוסף במסגרת השב"ן לתרופות מצילות חיים ומאריכות חיים, שאינן כלולות בסל התרופות הבסיסי, התפתח דיון ציבורי לגבי הרחבה זו. בחוק ההסדרים שהתקבל בכנסת בחודש דצמבר 2007 נאסר על קופות החולים לכלול בתכניות השב"ן תרופות מצילות חיים ומאריכות חיים. כמו כן, בחירת רופא מנתח מחייבת תשלום השתתפות עצמית. בנוסף, בחודש פברואר 2008, הוציא המפקח מכתב למנהלי חברות הביטוח בו הודיע שאין בכוונתו לאשר תוכנית לכיסוי ביטוחי לתרופות מצילות או מאריכות חיים במסגרת תוכנית לביטוח בריאות קבוצתי לחברי קופות החולים. המפקח פירט במכתב את הנימוקים להחלטה זו לפיה, ברצונו, בין היתר, למנוע ניגוד עניינים פוטנציאלי בין השירותים הניתנים במסגרת הסל הבריאות לבין אלו הניתנים בביטוח הקבוצתי, פגיעה בעיקרון השוויון בהספקת שירותי הבריאות הציבוריים לכלל התושבים והאפשרות שביטוח זה יצור חסמי מעבר בין הקופות השונות. החלטה זו של המפקח על הביטוח מאפשרת למעשה לרכוש כיסוי לתרופות מצילות ומאריכות חיים, שאינן מכוסות בסל הבריאות, בחברות הביטוח בלבד, ונכון למועד הדוח, ניתן לרכוש כיסוי זה רק במסגרת הביטוחים הפרטיים. בחודש ספטמבר 2010 השיקה הקבוצה מוצר ייעודי לכיסוי תרופות "תרופה מושלמת" שנותן פתרון לאוכלוסיית היעד שביקשה בעבר לרכוש כיסוי זה במסגרת השב"ן של קופות החולים.

בחודש יולי 2010 נוספו לסל שירותי הבריאות טיפולי שיניים לילדים עד גיל 8, המבוטחים בקופות החולים מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ד-1994. השירותים הכלולים ברפורמה הם שירותי רפואת שיניים מונעת ומשמרת. הקבוצה פועלת בשיווק ביטוח שיניים בעיקר במסגרת מכירת ביטוחים קולקטיבים, אך גם באמצעות ביטוחי פרט. מאחר ומרבית המבוטחים בפוליסות ביטוח שיניים הינם בגירים וכן מאחר והפוליסות הנ"ל כוללות כיסויים בהיקף נרחב, החברה סבורה כי לא חל שינוי משמעותי בהעדפות הקבוצות הרוכשות ביטוח שיניים קבוצתי לעובדיהם. להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 7.7 להלן.

7.1.2 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים, לרבות הוראות חוק הפיקוח והתקנות שהוצאו על פיו וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת, כמפורט להלן.

למגבלות חקיקה מרכזיות, החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 8.2 לפרק זה.

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח בריאות וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הוראות דין, הצעות חוק, חוזרים וטיוטות של המפקח) שפורסמו בשנה האחרונה בתחום זה (לרבות הצעות לחקיקה וטיוטות חוזרים):

<u>הוראות הדין</u>

(א) חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994

חוק זה, שנכנס לתוקף בחודש ינואר 1995, קובע כי כל אזרח ישראלי זכאי לשירותי בריאות המפורטים בסל שירותי הבריאות מכוח החוק. שירותים אלה ניתנים על ידי קופות החולים. החוק קובע כי קופות החולים מחוייבות כלפי מי שחבר בהן למתן מלוא שירותי הבריאות הכלולים בסל, באופן שיינתנו בישראל, לפי שיקול דעת רפואי, באיכות סבירה, בתוך זמן סביר ובמרחק סביר ממקום מגורי המבוטח. במקרים חריגים, המפורטים בתקנות ביטוח בריאות ממלכתי (שירותי בריאות במדינת חוץ), התשנ"ה-1995, עשוי המבוטח לקבל מימון לשירותים רפואיים בחו"ל. בתיקון לחוק משנת 1998 נקבע, כי קופות החולים רשאיות להציע למבוטחיהן תוכניות שב"ן. לפרטים נוספים בדבר הגבלות והרחבות ביחס לשירותים הניתנים במסגרת תוכניות השב"ן ראה סעיף 7.1.1 לעיל וסעיף 7.4 להלן.

(ב) תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה הביטוח) (הוראות למצב רפואי קודם), התשס"ד-2004

התקנות מסדירות את אופן שימוש המבטח בסייג לחבות המבטח בשל מצב רפואי קודם, מבטיחות כיסוי ביטוחי ראוי למשך כל תקופת הביטוח ומונעות ביצוע חיתום בעת התביעה לתשלום תגמולי ביטוח.

(ג) תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח בריאות קבוצתי), התשס"ט-2009

במסגרת התקנות נקבעו קווים כלליים ביחס לאופן בו ינהל מבטח פוליסות ביטוח בריאות קבוצתיות הנמכרות על ידו, ובכלל זה: מגבלות על זהות בעל הפוליסה, הנחיות ביחס לחובות בעל הפוליסה כלפי המבוטחים, מספר מינימאלי של מבוטחים, מגבלות על סכום הביטוח, מסמכים שיש להמציא למבוטחים עם ההצטרפות לביטוח, חידוש הביטוח וכן חובת הודעה על שינוי בדמי ביטוח, מתן אפשרות למבוטח להמשיך את הביטוח הקבוצתי כביטוח פרט במקרים מסוימים שיורה המפקח, אופן גביית דמי הביטוח ואופן ניהול המידע ביחס לפוליסה הקבוצתית.

הצעות חוק וטיוטות תקנות

(א) **טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (תנאים בחוזה ביטוח) (הוראות לעניין התיישנות בחוזה ביטוח הכולל כיסוי ביטוחי לנכות), התשע"א-2011.**

בחודש פברואר 2011 פרסם המפקח את טיוטת התקנות הנ"ל. על פי הטיוטה, חוזה ביטוח הכולל כיסוי ביטוחי לנכות יכלול תנאי שלפיו אם מועד קרות הנכות מאוחר למועד התאונה או גילוי המחלה, לפי העניין, לא יחל מרוץ תקופת ההתיישנות לפני מועד קרות הנכות. לעניין זה, "מועד קרות הנכות" - המועד בו קמה למבטח החובה לשלם תגמולי ביטוח למבוטח בעד כיסוי ביטוחי לנכות.

(ב) בחודש פברואר 2011 הוגשה **הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון - העברת האשפוז הסיעודי לאחריות קופות החולים), התש"ע-2010.** בהצעת החוק, מוצע כי קופות החולים יממנו את שהות החולה הסעודי על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי במסגרת מוסד מוכר לטיפול סיעודי. אופן המימון טרם ברור. כמו כן, לצורך מימון שירות זה, מוצע כי דמי ביטוח הבריאות יוגדלו משיעור של 5% ל- 5.3%. על פי ההצעה, קופות החולים תממנה רק חלק מהוצאות אשפוז המבוטח במוסד מתאים. לאור הנתונים הכלליים של שוק הסיעוד - מס' מיטות האשפוז ומספר החולים הסיעודיים הנמצאים במוסדות לטיפול סיעודי - לא צפויה השפעה משמעותית על שיווק תכניות ביטוח סיעודי, מאחר ועדיין יהיה צורך בהגדלת נפח הכיסוי שיינתן על ידי קופות החולים, ככל שיינתן, וכן מאחר והצעת החוק לא מתייחסת למימון טיפול סיעודי בבית המבוטח. על אף האמור, טרם ניתן להעריך את מלוא ההשפעה של הצעת התיקון על שוק ביטוחי הסיעוד, מאחר והצעת החוק הינה בשלב מקדמי בלבד. הערכת הקבוצה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על הצעת החקיקה ונתוני השוק הנמצאים בידיעתה, ועל הערכת הקבוצה לגבי השפעתה על השוק. צפי זה עלול שלא להתממש בשל שינויי חקיקה נוספים או בשל שינויים באופי צריכת השירות והתנהגות השוק באופן השונה מזה הנצפה על ידי החברה נכון למועד דוח זה.

חוזרים וטיוטות של המפקח

(א) בחודש מרס 2012, פרסם המפקח טיוטת חוזר ביטוח שעניינה **ביטוח שיניים**, הקובעת עקרונות לעריכת תכניות לביטוח שיניים. עקרונות אלה מתייחסים, בין היתר, לממשק בין מבטח כמנהל תביעה לבין רופא שיניים כמטפל במבוטח, למתן אפשרות למבוטח לבחור את הרופא המטפל או המרפאה (להלן: "**ספק שירות**"), וכן לתנאי ביטול הפוליסה על-ידי המבוטח. עוד מתייחסת הטיוטה לנושאים הבאים - (1) עקרונות לעריכת תכנית לביטוח שיניים, קרי - הטיפולים שניתן לכסות, אפשרות למבוטח בבחירה בכל בספק שירות; (2) תנאי ביטול פוליסה המקלים עם המבוטח ביחס למקובל כיום; (3) אופן יישוב תביעות וחובת נימוק בדחיית תביעה; (4) אופן הצגת גילוי נאות לרבות פירוט הטיפולים; (5) דרישות להצגת מידע באתר האינטרנט ובדיקה שנתית של המידע המפורסם. תחולת החוזר, ככל שהטיוטה תתקבל, צפויה להיות ביום 1 ביולי, 2012.

(ב) בחודש מרס 2012, פרסם המפקח **חוזר בעניין "עריכת תכנית לביטוח סיעודי".** החוזר מתייחס, בין היתר, לתנאי הכיסוי הביטוחי המינימאלי בתכנית לביטוח סיעודי, לתקופת הביטוח המינימאלית, לאופן מכירת פוליסה לביטוח סיעודי וכן לעקרונות הנוגעים לפרמיה. בחוזר הוגדרו סטנדרטים מינימאליים לקביעת מקרה ביטוח סיעודי, וקובע כי סטייה מהסטנדרטים שנקבעו ניתנת אך ורק באישור מראש ובכתב של המפקח על הביטוח.

תגמולי הביטוח, בגין מקרה ביטוח סיעודי, יהיו בשיעור של בין 50% ל- 100% מסכום הביטוח החודשי, בהתאם למקרה הביטוח. כמו כן, הפוליסה תכלול אפשרות לתגמולי ביטוח עבור טיפול סיעודי בבית, אשר יהיה בסכום מוסכם או בדרך של מתן שירות בפועל על ידי המבטח. עוד נקבע בחוזר כי תקופת הפוליסה תהא למשך כל חיי המבוטח וכן נקבעו - הוראות לעניין פרמיה; וקיבועה בהגיע המבוטח לגיל 65; קביעת כללי חישוב לערכי סילוק ופדיון של הפוליסה, איסור בדבר תמחור הפרמיה על בסיס סבסוד בין קבוצת גיל שונות

ובין המינים; הוראות לעניין שחרור פרמיה; דיווח שנתי בגין פוליסה מסולקת; הוראות לעניין שינויים בפרמיה עבור מבטחים קיימים וגילוי נאות בו מחויב המבטח במסגרת פוליסת ביטוח סיעודי, לרבות מידע שיש לפרסם באתר האינטרנט של החברה.

(ג) בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח חוזר ביטוח שעניינו פירוט תגמולי ביטוח בתכניות לביטוח בריאות, על פי החוזר, במידה ונקבעו בתוכנית ביטוח תקרות שיפוי או תשלום פיצוי בגין מקרה ביטוח שאינם נקובים בערך כספי (להלן: "**תגמולי הביטוח המרביים**") יציג המבטח באתר האינטרנט שלו, בגין כל אחד ממקרי הביטוח הללו, את הסכום הכספי בערכו הנקוב של תגמולי הביטוח המרביים. כן נקבעו בחוזר הוראות לעניין המצאת המידע האמור למבוטחים, ציון מידע בטופס הגילוי הנאות, מקרים בהם ניתן להגביל גישה למידע שבאתר כאמור וכדו'. בהתאם לחוזר, הסכום הכספי בערכו הנקוב יוצג במספר סכומים לפי משתנים שיוצגו באתר האינטרנט של המבטח (כגון: ימי אשפוז, שכר מנתח ועלות חדר ניתוח) ואם לא נקבעו בתוכנית הביטוח משתנים כאמור, יוצג כסכום אחד כולל. תחילת החוזר נקבעה ליום 1 במרס 2012.

<u>ניירות עמדה</u>

(א) בחודש אוגוסט 2011, **פרסם אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן: "אגף שוק ההון") נייר עמדה ביחס לנושא ביטול פוליסה לביטוח תאונות אישיות**. לעמדת אגף שוק ההון, הקניית וודאות למבוטח למשך תקופת הביטוח שנקבעה בחוזה הוא עקרון יסודי בחוזה ביטוח מהסוג האמור. מתן אפשרות למבטח לבטל את החוזה, מכל עילה שהיא, אינו עולה בקנה אחד עם עקרון זה. לאור האמור, מובהר בנייר העמדה, כי אין לכלול בפוליסות לביטוח תאונות אישיות תנאי שלפיו מבטח רשאי לבטל את הפוליסה במהלך תקופת הביטוח מכל סיבה שהיא, למעט העילות הקבועות בחוק.

(ב) בחודש אוגוסט 2011, **פרסם אגף שוק ההון, נייר עמדה ביחס לנושא פוליסות פרט הכוללות כיסוי לניתוחים בישראל בפרמיה קבועה, שאינן כוללות פיצוי למבוטח במקרה של ביטול הפוליסה.** על פי עמדת האגף, על פוליסת פרט לביטוח ניתוחים בפרמיה קבועה לכלול פיצוי בגין עודף פרמיות במסגרת הפוליסה המבוטלת, ששילם מבוטח מעבר לעלות הביטוח עד למועד הביטול. בפוליסות כאמור, במקרה של ביטול הפוליסה, על המבטח לתת פיצוי למבוטח, אשר גובהו יחושב כך שהביטול לא ייצר רווח עודף למבטח (פיצוי יכול להיות, למשל, בדרך של מתן תקופת ביטוח נוספת ללא תשלום תוך מתן זכות לחידוש הביטוח אצל אותו מבטח). לאור האמור, מובהר בנייר העמדה כי אין בכוונת המפקח לאשר פוליסות פרט לביטוח ניתוחים בישראל בפרמיה קבועה שלא יכללו פיצוי כמתואר לעיל, וכן, כי החל מיום 1 בנובמבר 2011 אין לשווק פוליסות כאמור.

7.2 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיותו ובתמהיל הלקוחות

7.2.1 היקף הפעילות

ההכנסות מפרמיה שהורווחה בשנת 2011 הסתכמו בכ- 332 מיליוני ש"ח לעומת כ- 302 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 10%. העלייה בפרמיות נובעת בעיקר מגידול בהיקף תיק הלקוחות.

7.2.2 רווחיות

תוכניות ביטוח הבריאות הינן לתקופות ארוכות, וחלקן מאופיינות בצבירת רזרבות ניכרות במהלך תקופות אלו. שינויים בהנחות ובתחזיות האקטואריות ביחס לסיכון עשויים להביא לשינויים מהותיים בסכומי ההפרשות. עקב המשקל הניכר של הרזרבות כאמור, ההכנסות מהשקעות העומדות כנגד עתודות הביטוחיות בתחום זה משפיעות באופן מהותי על רווחיות התחום.

הרווח הכולל לפני מס בתקופת הדוח הסתכם בסך של כ- 47 מיליוני ש"ח, לעומת רווח בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. העלייה ברווח נובעת מעדכוני התחייבויות ביטוחיות אשר נערכו בעיקרן בתקופה המקבילה אשתקד בסך של כ- 37 מיליוני ש"ח ומשיפור ברווח החיתומי בסך של כ- 17 מיליוני ש"ח הנובע ברובו מגידול

בפרמיה המורווחת, ומנגד חלה ירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 18 מיליוני ש"ח ועלייה בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח.

7.2.3 תמהיל לקוחות

לפרטים ראה סעיף 7.8.3 להלן.

7.3 גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

להערכת הקבוצה, גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות הינם, בין היתר, איתור הצרכים של הלקוחות בתחום הבריאות ויכולת פיתוח מוצרים העונים לצרכים אלו, יכולת השיווק וההפצה לגיוס לקוחות חדשים, רמת שירות גבוהה ללקוח, סילוק תביעות ביעילות ובמקצועיות תוך שמירה על רמת השירות ושיפור מערכות המידע בתחום זה.

7.4 תחליפים למוצרי תחום הפעילות

לחלק מהכיסויים המוצעים בתחום פעילות ביטוח בריאות ישנם מוצרים תחליפיים המסופקים על ידי קופות החולים. שינויים בסל הבריאות הבסיסי או בשב"ן עשויים להשפיע על גודלו של השוק הרלוונטי, כמו גם על הכיסויים המוצעים בתחום הפעילות וכן על ההוצאות לסילוק תביעות.

7.5 מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום

לפירוט בדבר מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום ראה סעיף 7.12 להלן.

7.6 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לא חלו שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום הבריאות במהלך תקופת הדוח. להרחבה בנושא ביטוח משנה ראה גם סעיף 7.10 להלן.

7.7 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לפרשנות הפוליסה.

7.7.1 ביטוח סיעודי

תוכנית המעניקה למבוטח פיצוי חודשי המוגדר ונקבע מראש לאחר תקופת המתנה של מספר חודשים החל ממועד מקרה הביטוח (מועד בו המבוטח אינו יכול לבצע פעולות יומיומיות בסיסיות ADL, כולן או חלקן בהתאם להגדרות בפוליסה), ולמשך תקופת הפיצוי כפי שהוגדרה בפוליסה, עם רכישתה. הפיצוי כאמור משולם כל עוד המבוטח במצב סיעודי, אך לא יותר מהתקופה הנקובה בפוליסה.

פוליסה זו נמכרת בעיקר ללקוחות פרטיים. קיימות גם פוליסות קבוצתיות לביטוח סיעודי. פוליסות מסוג זה משווקות בדרך כלל למעסיקים, ולעתים בשיתוף וועדי עובדים, המעוניינים לבטח את עובדיהם בכיסוי למקרה סיעודי.

7.7.2 ביטוח מחלות קשות

פוליסה המבטיחה למבוטח פיצוי כספי במקרה של אבחון מחלה קשה מתוך רשימת מחלות מוגדרת המאופיינת על ידי חלוקה לארבע קבוצות של מחלות ומאפשרת ללקוח תביעה נוספת לאירוע של גילוי מחלה קשה ובתנאי שאינה כלולה בקבוצת המחלות הראשונה ובהתאם לתנאי הפוליסה.

הפוליסה נמכרת בעיקר ללקוחות פרטיים. אך קיימות גם פוליסות קבוצתיות לביטוח מחלות קשות באמצעות מעסיקים שמעוניינים לבטח את עובדיהם בביטוח מסוג זה.

7.7.3 ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות

הכיסוי הביטוחי בפוליסות אלו מבוסס על מודל של שיפוי בגין הוצאות רפואיות עד לתקרה הנקובה בפוליסה. לעיתים, מתווסף לכיסוי הביטוחי מרכיב של פיצוי כספי שאינו תלוי בהוצאות בפועל.

סוגי הכיסויים שניתן לרכוש הם, בין היתר: כיסוי לתרופות שאינן כלולות בסל הבריאות, השתלות איברים בחו"ל, טיפולים מיוחדים בחו"ל, ניתוחים פרטיים בארץ ובחו"ל, טכנולוגיות מחליפות ניתוח, התייעצויות עם רופאים מומחים ושירותים אמבולטוריים מגוונים כגון בדיקות אבחנתיות, בדיקות הריון, טיפולים ברפואה משלימה ועוד. כמו כן ניתן לרכוש פיצוי בגין אשפוז ממחלה, פיצוי בגין ימי החלמה בבית, פיצוי בגין אשפוז בלתי צפוי/אלקטיבי בבית חולים וכתבי שירות כגון ביקור רופא ועזרה ראשונה ברפואת שיניים ועוד.

ביטוח המכסה הוצאות רפואיות נמכר הן ללקוחות פרטיים והן ללקוחות קבוצתיים באמצעות מעסיקים שמעוניינים לרכוש ביטוח המכסה הוצאות רפואיות לעובדיהם.

7.7.4 ביטוח שיניים

תכניות לביטוח שיניים של הקבוצה הם משני סוגים עיקריים: (1) מוצר המשווק ללקוחות פרטיים, המעניק כיסוי לרפואה משמרת, הכולל, בין היתר, סתימות, ניקויי אבן ועקירות, (2) מוצר המשווק ללקוחות קולקטיביים הכולל מגוון רחב של כיסויים החל מרפואה משמרת ועד רפואה משקמת פריודנטליים ואורטודנטיים.

7.7.5 ביטוח תאונות אישיות לזמן ארוך

התכנית מעניקה פיצוי כספי בעת תאונה בארץ או בחו"ל אשר גרמה ל: מוות, נכות, שברים, כוויות, אשפוז בבית חולים וסיעוד.

התכנית כוללת חבילת כיסויים נוספים בעת תאונה: אחות פרטית בעת אשפוז, הוצאות פינוי באמבולנס, הוצאות שהיה של קרוב משפחה בקרבת בית החולים, טיפולי פיזיוטרפיה, טיפולי שיניים משקמים ועוד.

הפוליסה משווקת בעיקר ללקוחות פרטיים ולתקופות ארוכות.

7.8 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

7.8.1 להלן נתונים עיקריים לגבי תחום הפעילות ביחס לתקופות המפורטות להלן:

באלפי ש"ח	2011	2010	2009
פרמיות ברוטו (כולל דמים)	325,929	312,328	291,790
פרמיות בשייר עצמי	224,519	217,214	200,862
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	213,113	246,663	201,572
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	113,789	150,972	123,705

7.8.2 להלן פירוט פרמיות מוצרי ביטוח בריאות:

שנת 2011

באלפי ש"ח	תלוי תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח סיעודי	56,896	724	57,620
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	-	217,209	217,209
ביטוח מחלות קשות	50,923	177	51,100
סה"כ פרמיות	**107,819**	**218,110**	**325,929**
התחייבויות ביטוחיות	45,811	588,811	634,622

שנת 2010

באלפי ש"ח	תלוי תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח סיעודי	49,548	859	50,407
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	-	215,546	215,546
ביטוח מחלות קשות	46,241	134	46,375
סה"כ פרמיות	95,789	216,539	312,328
התחייבויות ביטוחיות	45,424	540,775	586,199

שנת 2009

באלפי ש"ח	תלוי תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח סיעודי	43,741	1,407	45,148
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	-	204,631	204,631
ביטוח מחלות קשות	41,318	693	42,011
סה"כ פרמיות	**85,059**	**206,731**	**291,790**
התחייבויות ביטוחיות	34,183	457,753	491,936

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 7.2.1 לעיל

7.8.3 לקוחות

ניתן לחלק את הלקוחות לשתי קבוצות עיקריות, כמפורט להלן:

ביטוח פרט: תכניות ביטוח הנמכרות ללקוחות פרטיים הינם, בדרך כלל, תכניות ביטוח המוצעות לתקופות ארוכות (למשך כל חיי המבוטח או עד גיל אשר נקבע מראש), המכסות את המבוטח גם אם חל שינוי במצבו הבריאותי במהלך תקופה זו.

לאור העובדה שמרבית תוכניות הביטוח במסגרת ביטוחי הפרט הינן לתקופות ארוכות, בהן הסיכון יכול להשתנות באופן מהותי, לחברות הביטוח קיים קושי להתחייב לפרמיה שלא תשתנה לאורך השנים. על כן ניתנה לחברות הביטוח, האפשרות, במסגרת פוליסות הביטוח, לשנות את טבלת הפרמיות למבוטחים קיימים, וזאת בכפוף לאישורו של המפקח. חוזר המפקח מחודש יולי 2005 מסדיר את העקרונות והתנאים שיעמדו בבסיס בחינתן של בקשות לשינוי תעריפים שיוגשו על ידי חברות הביטוח.

ביטוח קבוצתי: תכניות ביטוח הנמכרות לקבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת באמצעות גורם מייצג ("בעל פוליסה"). תנאי ההסכמים לביטוח קבוצתי נקבעים במשא ומתן בין המבטח לבין בעל הפוליסה והם חלים על כל הפרטים הנכללים בקבוצה הרלוונטית. בדרך כלל הסכמים אלו נחתמים לתקופות ידועות מראש של מספר שנים המתחדשות בכפוף להסכמת הצדדים. קיימים הסכמים לביטוח קבוצתי הכוללים התייחסות למתן רצף ביטוחי במועד תום ההסכם לביטוח קבוצתי, או במועד סיום החברות של המבוטח בקבוצה. בביטוח סיעודי קבוצתי קיימת חובה להציע רצף ביטוחי למבוטח בתום תקופת ההסכם או עם עזיבת המבוטח את הקבוצה.

לקוחות הקבוצה בתחום הפעילות הינם מגוונים, כך שלקבוצה אין תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. כמו כן, לקבוצה אין לקוח בודד שסך הכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה מכלל הכנסות הקבוצה.

7.8.4 להלן התפלגות פרמיות בין ביטוחי פרט לביטוחים קולקטיביים:

שנת 2011

באלפי ש"ח	ביטוחי פרט	ביטוחים	סה"כ
ביטוח סיעודי	56,896	724	57,620
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	188,702	28,507	217,209
ביטוח מחלות קשות	50,923	177	51,100
סה"כ פרמיות	**296,522**	**29,408**	**325,929**
התחייבויות ביטוחיות	568,358	66,264	634,622

שנת 2010

באלפי ש"ח	ביטוחי פרט	ביטוחים קולקטיביים	סה"כ
ביטוח סיעודי	49,548	859	50,407
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	174,650	40,896	215,546
ביטוח מחלות קשות	46,241	134	46,375
סה"כ פרמיות	**270,439**	**41,889**	**312,328**
התחייבויות ביטוחיות	544,820	41,379	586,199

שנת 2009

באלפי ש"ח	ביטוחי פרט	ביטוחים קולקטיביים	סה"כ
ביטוח סיעודי	43,741	1,407	45,148
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	168,472	36,159	204,631
ביטוח מחלות קשות	41,318	693	42,011
סה"כ פרמיות	**253,531**	**38,259**	**291,790**
התחייבויות ביטוחיות	464,906	27,030	491,936

7.8.5 שיעור ביטולים

שיעור הביטולים מהפוליסות בתוקף לראשית השנה, בענפי מחלות ואשפוז, במונחי פרמיות, עמד על שיעור של כ- 8.25%, בשנת 2011 לעומת 8.76% בתקופה המקבילה אשתקד.

7.9 שיווק והפצה

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בתחום באמצעות סוכנים עצמאיים ומשלמת להם עמלות מכירה מסוגים שונים ובעיקר כשיעור מדמי הביטוח. לקבוצה אין סוכן אשר היקף פעילותו מהווה מעל 10% מדמי הביטוח בתחום הפעילות.

שיעור העמלה הממוצע מהפרמיות בשנת 2011 עמד על 20.3%, לעומת 20.7% בתקופה המקבילה אשתקד.

לפרטים נוספים לעניין שיווק והפצה ברמת הקבוצה ראה סעיף 8.7 להלן.

7.10 ביטוח משנה

התקשרות הקבוצה בביטוחי משנה בתחום ביטוח הבריאות הינן ארוכות טווח והן נקבעות לפי תכנית הביטוח ואינן קצובות בזמן, וניתנים לביטול בהודעה מראש לגבי ביטוחים עתידיים בלבד. בחלק מביטוחי המשנה יש למבטח המשנה אפשרות לעדכן תעריפים במהלך תקופת ההסכם, בהתקיים תנאים מסוימים.

מבטחי משנה ששיעור הפרמיה מסך פרמיות ביטוח המשנה גבוה מ- 10% בתחום ביטוח בריאות (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג P&S	מדינה	2011		2010		2009	
			פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה
Swiss Re	AA-	שוויץ	67,731	66.8%	64,611	67.9%	61,383	67.7%
Munich Re	AA-	גרמניה	20,395	20.1%	18,441	19.4%	17,931	19.8%
Gen Re	AA+	גרמניה	12,263	12.1%	11,320	11.9%	10,869	12.0%

לפרטים נוספים לעניין ביטוח משנה ברמת הקבוצה ראה סעיף 8.4 להלן.

7.11 ספקים ונותני שירותים

בתחום ביטוח הבריאות הספקים העיקריים של הקבוצה הינם רופאים, מרפאות ובתי חולים פרטיים למתן שירותים רפואיים בהתאם לפוליסות. בנוסף, קשורה הקבוצה בהסכמים עם מספר ספקי שירותי ניהול רפואי לצורך תפעול מערך השירותים השונים למבוטחים. ההתקשרות עם הספקים הנ"ל כוללת התחייבויות של הספק למתן השירות והסדרי תשלום באחת משתי דרכים עיקריות: תשלום עבור כל פעולה או תשלום קבוע הנגזר בין היתר ממספר המבוטחים בפועל (קפיטציה). בנוסף, הקבוצה התקשרה עם רשת בינלאומית לתאום ניתוחים ופרוצדורות רפואיות בבתי חולים בחו"ל.

לקבוצה אין תלות בספקים ונותני שירותים בתחום זה. לתיאור הנושא ברמת הקבוצה, ראה סעיף 8.5 להלן.

7.12 תחרות

7.12.1 מבנה התחרות בתחום

בתחום הבריאות קיימת תחרות חריפה הנובעת, בין היתר, מריבוי מתחרים ודמיון במוצרים. משקל הביטוחים הקולקטיביים בתחום גדל בהתמדה. בביטוחים הקבוצתיים, ריבוי היועצים בתחום העצים את התחרות שהתבטאה, בין היתר, בירידות מחירים ושחיקת תעריפים.

להלן פירוט של התפלגות פרמיות בין חברות הביטוח בישראל בענף ביטוח בריאות ליום 30.09.2011:

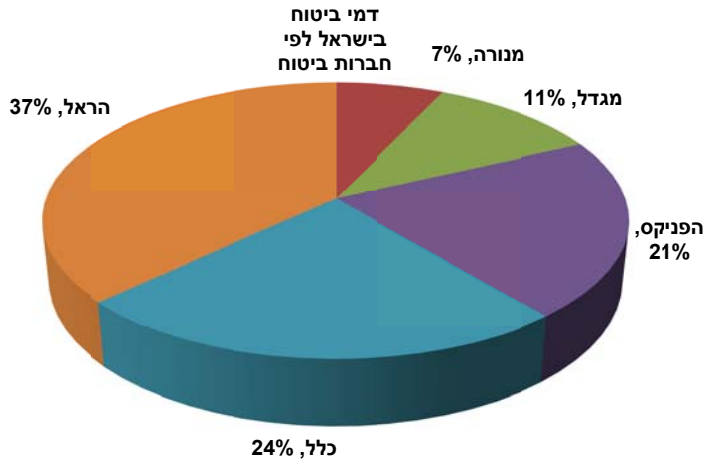

7.12.2 שיטות להתמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום השיטות העיקריות של הקבוצה להתמודד עם התחרות הן: סינרגיה בין החברות השונות בקבוצה במתן פתרונות כוללים ללקוחות הקבוצה לרבות בתחום הבריאות; פיתוח מוצרים חדשים העונים לצרכי הלקוחות ולהתפתחויות בתחום הרפואה; שיפור השירות ללקוח תוך התייעלות תפעולית; הרחבת מערך הסוכנים והסתייעות בסוכנים העובדים עם הקבוצה כמקור להפניית לקוחות; השתתפות במכרזים מרכזיים בתחום ועוד.

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום הם חוסנה הפיננסי של הקבוצה; רמת השירות הגבוהה של הקבוצה בעת ניהול תביעות ותשלום תגמולי ביטוח וכן קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה.

חלק ד': מידע נוסף ברמת כלל הקבוצה

8. תיאור עסקי התאגיד - עניינים הנוגעים לפעילות הקבוצה בכללותה

בהמשך למידע שניתן בסעיפים 3-7 לעיל המתייחס בנפרד לכל תחום פעילות של הקבוצה, להלן תיאור של עניינים המתייחסים לעסקי הקבוצה בכללותה.

8.1 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד

8.1.1 התפתחות המשק, שוקי ההון והכספים

8.1.1.1 התפתחות המשק, שוקי ההון והכספים

במהלך שנת 2011 התרחש מפנה שלילי בכלכלה העולמית, שהשפיע גם על המשק הישראלי. ההתאוששות המהוססת ממשבר שנת 2008 לא הוכיחה עצמה כברת-קיימא והניסיונות לעשיית סדר בתקציבים הממלכתיים של רוב מדינות המערב לא הצליחו. ההאטה במשק הישראלי נבעה בעיקר בשל העובדה שענפי היצוא מהווים נדבך מרכזי בכלכלת ישראל והאטה בשווקים במערב אירופה ובארה"ב פוגעת באופן משמעותי במשק הישראלי. לזעזועים שפקדו את כלכלות המערב נוספו ההשפעות השליליות של חוסר היציבות בעולם הערבי. מאז הרבעון השני של שנת 2011 מורגשת האטה בפעילות בענפי המשק הישראלי, כאשר גם גורל גוש היורו עדיין לא ברור.

במהלך הרבעון השלישי של שנת 2011 נפגשה ההאטה במשק עם המחאה הציבורית ועם הדרישה לצדק חברתי. בנוסף לדו"ח ועדת טרכטנברג, פרי נוסף של המחאה החברתית היה טיוטת דו"ח הוועדה הבין-משרדית להגברת התחרותיות, שחלק מרכזי ממנו הוקדש לקבוצות עסקיות בעלות מבנה פירמידה.

במהלך שנת 2011 גדל התמ"ג של המשק הישראלי בשיעור של כ- 4.8%, כאשר התמ"ג לנפש עלה בכ- 2.9%. אינדיקאטורים מקרו כלכליים שפורסמו במשק הישראלי במהלך המחצית השנייה של שנת 2011 מצביעים על המשך הצמיחה של הפעילות הכלכלית במשק הישראלי, אך בקצב מתון יותר מאשר במחצית הראשונה של השנה. ההאטה בצמיחת המשק הישראלי ניכרת בעיקר בנתוני היצוא והביקושים המקומיים גם סקרי הציפיות השונים, הן של הצרכנים והן של החברות, צופים המשך האטה בקצב הצמיחה. עם זאת נתונים אלה בולטים לחיוב בהשוואה לנתונים שפורסמו בעולם המערבי.

נתוני שוק העבודה מצביעים על רמת תעסוקה גבוהה ואבטלה נמוכה. יחד עם זאת, תקבולי מס הבריאות, המשמשים אינדיקציה לסך תשלומי השכר, היו בחודש דצמבר גבוהים נומינלית בכ-2% מאשר בדצמבר אשתקד (בניכוי השפעתם של שינויי חקיקה), נתון המהווה התמתנות ניכרת לעומת קצב גידולם בשנתיים האחרונות. שיעור הבלתי מועסקים, הגיע במהלך השנה לשיעור של כ- 5.4% מתוך כוח העבודה האזרחי, שפל של כ- 20 שנים.

במהלך שנת 2011 נמשכה מגמת ההתמתנות בקצב האינפלציה של המשק הישראלי. הרקע לירידת שיעור האינפלציה הוא ככל הנראה המשך הציפיות להאטה בצמיחה בעולם ובארץ, וכנראה גם התהליך של הפחתת המחירים על ידי רשתות שיווק וספקי שירותים שונים, בהשפעת המחאה החברתית נגד יוקר המחיה. לירידת המדד תרמו סעיפי המזון, החינוך, התרבות והבידור והתחבורה והתקשורת. בסעיף הדיור נרשמה בתקופה הנסקרת ירידה, בחלקה עונתית, והחלה ירידה של מחירי הדירות בבעלות (שאינם חלק ממדד המחירים לצרכן).

על פי הנתונים החודשיים בניכוי עונתיות הואט קצב עלייתם של המחירים במחצית השנייה של השנה, ובמונחים שנתיים הוא היה אף נמוך מהגבול התחתון של טווח יעד האינפלציה. האינפלציה בשנת 2011 כולה הסתכמה ב-2.2%, קרוב לאמצע יעד האינפלציה (1%-3%). מקורותיה העיקריים של עליית המחירים ב-2011 הם רכיבי האנרגיה, שכר הדירה והמזון, שעלו בקצב מהיר במחצית הראשונה של 2011, ושיעורי עלייתם בשנת 2011 כולה היו 9.5%, 5.2% ו-2.3%, בהתאמה.

במהלך שנת 2011 המשיך בנק ישראל בהעלאה של הריבית במשק מ- 2% בתחילת 2011 ל- 2.5% בסוף השנה, כאשר בחודשים יוני-ספטמבר הגיעה ריבית בנק ישראל לשיעור של 3.25%. השינוי בריבית בנק ישראל הושפע משני גורמים מרכזיים ומנוגדים. מחד, הריבית הנמוכה במשק עודדה מעבר של הציבור לאפיק ההשקעה הנדל"ני, דבר אשר הביא לעלייה ניכרת במחירי הדיור בשנתיים האחרונות. כמו כן, הושפעו צעדי הבנק גם מהציפיות לאינפלציה, שנעו בתחילת השנה בסביבת הגבול העליון של יעד האינפלציה. במקביל, במחצית הראשונה של השנה נמנע בנק ישראל מהעלאת ריבית מהירה יותר עקב הריביות הנמוכות במדינות המפותחות והחשש כי הרחבת פערי הריביות תוביל ללחצי תיסוף חזקים יותר על השקל תוך הגברת תנועות ההון קצרות הטווח הנכנסות לישראל. במקביל להעלאת הריבית ננקטו צעדים על ידי בנק ישראל ומשרד האוצר בשוק הדיור. במהלך הרבעון הרביעי הוריד בנק ישראל את הריבית על מנת לתמוך בפעילות הריאלית לנוכח ההשפעה השלילית של ההאטה הגלובלית על צמיחת המשק המקומי.

החל מחודש אפריל 2011 החלה להסתמן מגמה של ירידה בגביית המסים העקיפים, ובחודש יולי החלה מגמה דומה להסתמן גם בגביית המסים הישירים. הגירעון הכולל של הממשלה (ללא מתן אשראי) הסתכם בשנת 2011 ב- 3.3% תוצר, לעומת תכנון של 2.9% תוצר, והוא גבוה מתקרת הגירעון (3% תוצר).

בכלכלה העולמית, אי-הוודאות לגבי המשך ההתאוששות של המשק העולמי גברה, בעיקר על רקע הקשיים במשקים העיקריים, המשבר הפיננסי באירופה אשר התפשט למדינות חשובות בגוש האירו (בראשן לאיטליה ולספרד) ולאור אי הבהירות ביחס לתוכניות החילוץ המתגבשות באירופה.

נתוני המקרו בגוש האירו המשיכו להצביע על התחלה של מיתון, והבולט שבהם הוא נתון הצמיחה בגרמניה לרבעון הרביעי של 2011 - צמיחה שלילית של 0.25%. תחזיות בתי ההשקעות לגבי הצמיחה בגוש האירו צופות, בממוצע, צמיחה שלילית של 0.7% בשנת 2012, וגברו החששות מההשלכות השליליות של הריסון הפיסקלי על הצמיחה.

מנגד, התפרסמו בארה"ב בחודשים האחרונים נתוני מקרו חיוביים יחסית, בפרט נתוני הצריכה והתעסוקה. מכאן שנמשכת במשק האמריקני מגמת ההתאוששות והצמיחה. כן נראים סימנים ראשונים להתמתנות הפעילות הכלכלית בשווקים מתעוררים. נתוני הסחר העולמי בפועל מצביעים על המשך התכווצות היקפי הסחר בחודש אוקטובר, והתחזיות להתפתחות הסחר הופחתו.

גורמי הסיכון ממשיכים להתמקד באירופה, שבה הסיכוי לצמיחה שלילית, גם במשקי הליבה, התגבר משמעותית. החשש מפני משבר פיננסי חמור, לרבות חשש מהתפשטות הסיכון גם לבנקים מובילים באירופה, חשש מקשיי נזילות במערכת הבנקאית והורדת דירוג דה פקטו לבנקים מובילים בעולם הניעו את קובעי המדיניות באירופה להכריז על תוכנית סיוע מקיפה, ובנקים מרכזיים עיקריים באירופה, ארה"ב ובבריטניה החלו לחדש את תוכניות ההרחבה השונות.

8.1.1.2 שוקי האג"ח והמניות

שנת 2011 נפתחה ביציבות יחסית בשערי המניות, אולם בסוף חודש אפריל חל מפנה והחלו ירידות שערים שנמשכו עד סוף השנה. המפנה בשוק המניות משקף את ההתפתחויות השליליות שאירעו בכלכלה העולמית, מצד אחד, ואת השלכותיהן הצפויות על המשק הישראלי, מצד שני.

לאחר שנים רבות בהן בלטה הבורסה בת"א עם תשואה גבוהה מזו של מקבילותיה בעולם, הרי שבשנת 2011 הניבו מדדי המניות המקומיים תשואת חסר בולטת ביחס למדדי המניות בעולם.

במהלך שנת 2011 ירד מדד ת"א 25 בשיעור של כ- 18.2%, כאשר מדד ת"א 100 ירד בשיעור של כ- 20.1%. מדד ת"א 75 ירד בשיעור של כ- 25.9% ומדד היתר 50 ירד בשיעור של כ- 25.7%. בין המדדים הענפיים בלטו בירידות מדד ת"א-פיננסים שירד בכ- 34% וחברות ההשקעה עם ירידה חדה של כ- 41%.

לעומת זאת, מדד ה- S&P עלה במהלך התקופה הנסקרת בשיעור של כ- 0.4%, ומדד הדאו ג'ונס בכ- 6.2%. מנגד, מדד הדאקס הגרמני ירד במהלך שנת 2011 בכ- 15.4% ומדד הקאק הצרפתי ירד בכ- 18.8%. מדד הפוטסי הבריטי ירד בכ- 6.8%.

במהלך שנת 2011, עלה מדד התל בונד 20 בכ- 0.7% בעוד שמדד התל בונד 40 ירד בכ- 1.6%. מדד האג"ח הממשלתי הצמוד עלה בכ- 4.3% ומדד האג"ח הממשלתי השקלי עלה בכ- 5.2%.

יבוא ההון הניכר לשווקים המתפתחים, הגביר את הפעילות בשוק המט"ח העולמי; במקביל, התגברו ההתערבויות בשווקי המט"ח העולמיים - הן באמצעות רכישות מט"ח מסיביות על ידי בנקים מרכזיים והן באמצעות הטלת מגבלות על תנועות ההון.

בסיכום התקופה הנסקרת, פוחת השקל בשיעור של כ- 7.7% לעומת שערו היציג של הדולר, כאשר שערו היציג של האירו לעומת השקל רשם במהלך התקופה עלייה של כ- 4.2%. יתרות המט"ח של בנק ישראל גדלו במהלך התקופה מרמה של כ- 70.9 מיליארד דולר בסוף דצמבר 2010 לרמה של כ- 74.9 מיליארד דולר בסוף דצמבר 2011.

8.1.1.3 התפתחויות לאחר תאריך המאזן

בתחילת חודש מרס 2012 נערך המכרז השני של הבנק המרכזי האירופי למתן הלוואות זולות (ריבית של 1%) לתקופה של שלוש שנים. בסה"כ הוזרמו כ- 530 מיליארד אירו לכ- 800 בנקים, לעומת כ- 489 מיליארד אירו שהוזרמו לכ- 523 בנקים במכרז הראשון שבוצע בסוף דצמבר 2011. באמצעות מכרזים אלה אותת הבנק המרכזי האירופי כי הוא מתכוון להתערב בשווקים על מנת לוודא שהמערכת הפיננסית באירופה תשמור על יציבות על אף הבעיות של מדינות ה- PIIGS. על רקע מכרזים אלה, ולמרות מהלך הורדות דירוג האשראי ל-9 מדינות באירופה, שררה בשווקים המערביים אווירה חיובית. זו ניכרה בהנפקות חוב מוצלחות של מדינות באירופה - ביניהן איטליה, ספרד וצרפת, בהצטמצמות מרווחי האשראי של מדינות בפריפריה ובעליות בשווקי המניות.

במהלך חודש מרס 2012 הושג הסכם עם מרבית מחזיקי האג"ח היווני למחיקה של כ- 75% מהחוב שעמד על כ- 206 מיליארד אירו. הסכם זה מאפשר קבלת סיוע של 130 מיליארד יורו ליוון, כאשר קרן המטבע הודיעה כי תספק 36.7 מיליארד דולר לקרן הסיוע ליוון במהלך ארבע השנים הקרובות. למרות שה- ISDA הגדיר את העסקה כ"אירוע אשראי", דבר שיחייב תשלום של כ- 3.2 מיליארד דולר על חוזי CDS שאולצו להשתתף בה, הרי שסכום זה נמצא ברף התחתון של התרחישים השונים שקדמו לעסקה, הודות לכך שהאירוע הוגדר כאירוע של "ארגון מחדש" ולא כאירוע של "חדלות פירעון". כך קרה שהתוצאה הסופית התקבלה בסוג של אנחת רווחה, בהינתן תרחישי הקיצון שקדמו לה.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2012 חלה עליה בציפיות האינפלציה בעיקר בעקבות עליה במחירי הסחורות.

מדדי המניות המקומיים המשיכו להניב תשואת חסר בולטת ביחס למדדי המניות בעולם גם במהלך הרבעון הראשון של 2012.

8.1.2 מחסומי כניסה ויציאה עיקריים ושינויים החלים בהם

מחסומי הכניסה העיקריים לכלל תחומי הפעילות של הקבוצה הינם:

- קיום תשתית טכנולוגית ומקצועית התומכת בתחומי הפעילות שבה פועלת קבוצה, כוח אדם מיומן, קשרים עסקיים מפותחים עם מבטחי משנה וידע וניסיון מול ספקי שירותים עיקריים;
- הצורך בעמידה בתנאים הנדרשים על פי דין לקבלת רישיונות עיסוק וקבלת יתרים לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה, לפי העניין; עמידה בדרישות הרגולציה;
- דרישה לקיום הון עצמי מינימאלי;

- בניית מערכי שיווק אפקטיביים בתחומי הפעילות השונים;
- מחסום יציאה עיקרי מתחומי הפעילות של הקבוצה נובע בעיקר מהצורך בהמשך הטיפול בתיק הלקוחות הקיים ובתביעות ביטוחיות לעתים לתקופות ארוכות ("Run-Off").

8.2 מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד

8.2.1 פיקוח בתחומי הפעילות השונים

פעילות הקבוצה בתחומי הפעילות השונים כפופה לרגולציה רבה וייחודית ולחובת קבלת היתרים ורישיונות מרשויות המדינה השונות, ובכלל זה, הממונה ורשות ניירות ערך.

במסגרת זו, כפופה הקבוצה, בין היתר, להוראות חוק החברות וחוק ניירות ערך ולתקנות שהותקנו מכוחם; להוראות חוק הפיקוח ולהוראות פקודת מס הכנסה, להוראות חוק קופות הגמל וחוק הייעוץ הפנסיוני, להוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות ולתקנות שהותקנו מכוחם של כל אלה.

למיטב ידיעת החברה, הקבוצה אינה מצויה בהפרה מהותית של הוראות החקיקה והרגולציה החלות עליה, אשר עשויה להיות לה השפעה מהותית על עסקי הקבוצה.

יצוין, כי בפרק תיאור עסקי החברה, בהם מתוארת חקיקה ו/או רגולציה חדשה, מקום בו החברה מעריכה כי השפעתה על עסקי החברה ופעילותה עשויה להיות מהותית היא מציינת זאת.

להלן יפורטו החוקים והתקנות המרכזיים החלים על הקבוצה, בנוסף לחוקים שפורטו בסעיפים המתאימים לפי תחומי הפעילות השונים.

<u>הוראות הדין</u>

8.2.2 חוק הפיקוח והתקנות שהוצאו מכוחו (להלן: "תקנות הפיקוח") - תמצית הוראות חוק הפיקוח

חברות הביטוח כפופות להוראות חוק הפיקוח ותקנות הפיקוח. חברות מנהלות של קרנות פנסיה כפופות חלקית להוראות חוק הפיקוח ולחלק מתקנות הפיקוח. בחוק הפיקוח ובתקנות הפיקוח מוסדרים, בין היתר, הנושאים העיקריים שלהלן:

על פי חוק הפיקוח, עיסוק בביטוח מחייב קיום רישיון מבטח בידי העוסק, המוגבל לענפי הביטוח הנקובים ברישיון. רישיון מבטח ניתן על ידי המפקח לאחר התייעצות בוועדה מייעצת שהוקמה על פי החוק (להלן: "**הוועדה**"). ברישיון מבטח ניתן לקבוע תנאים והגבלות, ומותר לשנותם, הכול בהתייעצות עם הועדה. החזקת יותר מ-5% מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד מבטח וכן שליטה בתאגיד מבטח, מצריכות היתר מהמפקח. להיתר שקיבל מר מנחם גורביץ בחודש דצמבר 2007, על רקע רכישת שומרה כמפורט בסעיף 1.2.2 לעיל, ראה סעיף 8.2.5 להלן.

החוק מסמיך את שר האוצר לקבוע בתקנות בנוגע למבטח, באישור ועדת הכספים של הכנסת, הוראות בדבר הון מניות מונפק ונפרע מינימאלי ועודף מינימאלי של נכסים לעומת התחייבויות.

כמו כן מוסמך שר האוצר לקבוע בתקנות הוראות בדבר: סוגי נכסים שיחזיק מבטח כנגד התחייבויותיו לסוגיהן ושיעוריהם ביחס להתחייבויות; דרכי החזקת נכסים כנגד התחייבויות המבטח; המקרים בהם רשאי מבטח להשקיע בחברה בת שלו, בבעל אמצעי שליטה בו, במבטח אחר או בסוכן ביטוח; חובת מבטח להחזיק עתודות ביטוח ודרכי חישובן; עיסוק כמבטח בחו"ל; השיעור המינימאלי של חלק הסיכון שיישאו בו מבטחים בישראל, השיעור המקסימאלי של חלק הסיכון שיישא בו מבטח; הלוואות שמבטח רשאי לתת וערבויות שהוא רשאי לערוב ושיעוריהן (קביעת הוראות בתקנות לעניין זה, תתבצע לאחר התייעצות עם נגיד בנק ישראל).

דוחות כספיים שנתיים מבוקרים של מבטח וכן דוחות כספיים מסוקרים לתקופות ביניים, יערכו, יוגשו למפקח ויפורסמו ברבים בדרך ששר האוצר קבע בתקנות, לרבות תוכן, מידת פירוט והעקרונות החשבונאים להכנתם.

מבטח חייב לנהל מערכת חשבונות נפרדת לגבי עסקי ביטוח חיים, חייב להחזיק נכסים לכיסוי התחייבויותיו בביטוח חיים, ולרכוש ביטוח משנה נפרד לעסקים אלה.

למפקח סמכות לברר תלונות מן הציבור בדבר פעולה של מבטח בענייני ביטוח, ולהורות על תיקון ליקוי שנמצא.

במסגרת תיקון לחוק הפיקוח (כחלק מרפורמת בכר) נקבעו הוראות המסדירות את המשטר התאגידי של מבטחים, לרבות הוראות בדבר דרכי הפעולה של המבטחים לעניין מינוי דירקטורים ונושאי משרה שונים, פעילות אורגנים שונים בחברה וחובות דיווח למפקח. לעניין זה, הוחלו על מבטח, בשינויים המחויבים, הוראות שונות מחוק החברות החלות דרך כלל על חברות ציבוריות. כך למשל, נדרש מבטח למנות דירקטורים חיצוניים כהגדרתם בחוק החברות וכן לקיים ועדת ביקורת. כמו כן, מכוח חוק הפיקוח נדרש מבטח למנות וועדות השקעה. בנוסף, נקבעו הוראות בדבר מינוי נושאי משרה מסוימים ובכלל זה, אקטואר, מנהל סיכונים, מבקר פנים. לגבי נושאי משרה מסוימים שהוגדרו בחוזר מפקח מחודש דצמבר 2005 (דירקטור, מנכ"ל, מבקר פנימי, יו"ר/חבר ועדת השקעות, מנהל כספים, אקטואר, מנהל סיכונים ויועץ משפטי) נקבעה בחוק חובת הודעה מוקדמת על הכוונה למנותם בכפוף לקבלת אישור המפקח למינוי, ולו בהעדר התנגדות. בנוסף לדיווח הכספי, הוסמך שר האוצר לקבוע חובת דיווח מיידי ומתן הודעות שונות למפקח (טרם נקבעו הוראות לעניין זה). כן נקבע בסעיף 42א לחוק הפיקוח איסור בדבר הכללת פרט מטעה או אי הכללת פרט שהעדרו עלול להטעות בהודעות ובדוחות, תוך החלה לעניין זה, בשינויים המחויבים, של הוראות פרק ה' לחוק ניירות ערך שכותרתו "אחריות לתשקיף". יצוין, כי סעיף 2(ב) לחוק הפיקוח מסמיך את המפקח (בכפוף להתייעצות עם הועדה) לתת הוראות שונות הנוגעות לדרך פעולתם ולדרכי ניהולם של מבטחים, סוכני ביטוח, נושאי משרה בהם וכל מי שמועסק על ידם. יחד עם סעיף 42(3) לחוק, המקנה למפקח סמכות להורות על הגשת דוחות והודעות, ניתנו בידי המפקח כלים לקיום פיקוח אקטיבי על שוק הביטוח.

בחודש אוגוסט 2011 חוקק **חוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011** (להלן: "**החוק**"). בהתאם, תוקנו הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "**חוק הפיקוח על הביטוח**"), חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 (להלן: "**חוק הפיקוח על קופות גמל**") וחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), התשס"ה-2005. החוק מקנה, בין היתר, למפקח ו/או לממונה (להלן: "**הממונה**") סמכויות פיקוח ובירור מנהלי (חלקן בכפוף לצו שיפוטי) בקשר להפרות שונות של החוקים הנ"ל ובכלל זה, סמכות לקבלת ידיעות ומסמכים, סמכות הזמנה לתשאול, סמכות כניסה לחצרים ותפיסת מסמכים לרבות חומר מחשב ומתן צו להפסקת או מניעת עיסוק בלא רישיון וזאת, בין היתר, באמצעות מוסמכי פיקוח מטעמו. בנוסף, קובע החוק סמכות להטלת עיצום כספי בגין הפרות שונות של החוקים הנ"ל (סמכות שבעיקרה הייתה קיימת גם עובר לחקיקת החוק) תוך הגדלת סכומי העיצום הכספי ותוך קביעת אפשרות לסנקציה חליפית של התחייבות להימנע מהפרה או קביעת עיצום על תנאי ותוך פירוט ההליכים בקשר להטלת עיצום כספי ושיקול הדעת להפחתתו. בנוסף, נקבעה בחוק חובת פיקוח של מנכ"ל או שותף בתאגיד מפוקח תוך קביעת חזקת הפרה של חובת הפיקוח בהתקיים הפרה של הוראות כאמור ותוך סמכות להטיל עיצום כספי, למעט אם וככל שנקבעו נהלים מספקים למניעת הפרות ("תכנית אכיפה"). כמו-כן, נקבע איסור שיפוי וביטוח לאדם בגין עיצום כספי בשל הפרות כאמור לעיל. תחילתן של הוראות חוק הפיקוח על הביטוח וחוק קופות גמל לעניין עיצומים כספיים, נקבעה לשנה מיום פרסום החוק ברשומות (אוגוסט 2012). ההוראות הכלולות בחוק עלולות להוביל בעתיד להגברת השימוש באמצעי האכיפה שנקבעו בו כלפי הגופים המפוקחים (הגופים המוסדיים וסוכני הביטוח) ולהגדלת סכומי העיצום הכספי אותם יטיל המפקח אם וככל שיקבע כי הופרו הוראות החוק הנ"ל.

יצויין, כי בחודש ינואר 2012, פורסמה טיוטת חוזר שעניינה **ניהול סיכוני ציות בגופים מוסדיים**. בהתאם להוראות הטיוטה, אשר אם תכנס לתוקף תחילתה צפויה מיום 1 בינואר 2013, יהיה על הנהלת גוף מוסדי למנות אחראי למערך הציות והאכיפה הפנימית.

8.2.3 מתוקף חוק הפיקוח הותקנו, בין היתר, התקנות העיקריות הבאות:

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז-2007**

מטרת תקנות אלה, אשר הותקנו בחודש יולי 2007, לחזק את תשתית המשטר התאגידי בגופים מבטחים וזאת, בין היתר, באמצעות קביעת כללים להבטחת פעילותו התקינה של הדירקטוריון וועדותיו, הבטחת עצמאותו, כשירות חבריו, הרכבו, כללים למניעת ניגודי עניינים, נושאים בהם הדירקטוריון חייב לדון ולהחליט, נוכחות ומניין חוקי בישיבותיו. התקנות מתייחסות לדירקטוריון מבטח (לרבות חברה מנהלת של קרן פנסיה) ונקבעו בהן הקלות לעניין דירקטוריונים של חברות המנהלות קופות גמל.

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דינים וחשבונות כספיים), התשס"ז-2007**

תקנות אלה מטילות על מבטח ישראלי, חברה מנהלת וחברה מנהלת של קופת גמל לקצבה, את החובה להגיש לממונה דין וחשבון כספי שנתי ורבעוני. עוד מוסיפות התקנות וקובעות, כי על הדין והחשבון הכספי השנתי להיות מבוקר בידי רואה חשבון ואילו על אלה הרבעוניים להיות מסוקרים בידי רואה חשבון. התקנות מחילות את האמור גם על עסקיו בישראל של מבטח חוץ.

- **תקנות ההון המינימאלי**

תקנות אלה מסדירות את ההון העצמי המינימאלי הנדרש ממבטח. ההון העצמי המינימאלי הנדרש ממבטח מושפע, בין היתר, מהיקף הפעילות בביטוח כללי או מרמת התביעות בביטוח כללי, מסך הוצאות הרכישה הנדחות (DAC) בביטוח חיים ובביטוח בריאות, מסוגי הנכסים המוחזקים בנוסטרו, מחשיפה לסיכוני קטסטרופה, מסיכונים תפעוליים, מחשיפה לסיכוני ביטוח חיים (ריסק), מהיקף הנכסים המוגדרים בתקנות אלה כ"נכסים בלתי מוכרים", מתוספת הון נדרש בגין ביטוח סיעודי, ומתוספת הון בגין השקעה בחברות בנות שהן מבטח. בתקנות ההון המינימאלי נקבעו הגדרות שונות המתייחסות להון חברות הביטוח, ובין היתר, הגדרת הון עצמי, הון ראשוני והון משני.

בהתאם לתקנות ההון המינימאלי, ה"הון הראשוני" המינימאלי למבטח העוסק בביטוח חיים ובביטוח כללי הינו 60 מיליוני ש"ח צמוד למדד, למן המדד היסודי שפורסם ביוני 1997.

- בחודש יולי 2008, פרסם המפקח **חוזר לאימוץ הדירקטיבה Solvency II**, העוסק בחישוב דרישות ההון בגין חשיפה לסיכונים ביטוחיים, סיכוני שוק, סיכוני אשראי וסיכונים תפעוליים. בבסיס דירקטיבה זו עומדת הקביעה כי הון עצמי של חברת ביטוח נועד לשמש ככרית לספיגת הפסדים הנובעים מהתממשותם של סיכונים בלתי צפויים להם חשופה חברת הביטוח, אשר לא זוהו על ידה באופן ספציפי או שלא הוערכו על ידה באופן מספק. לפרטים ראו בהמשך הסעיף המפורט להלן.
- בחודש נובמבר 2009 פורסם **תיקון לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (הון עצמי מינימאלי הנדרש ממבטח) (תיקון), התשס"ט-2009** (להלן: "**התיקון**" או "**תיקון תקנות ההון**"). במסגרת התיקון, נדרש להוסיף לדרישות ההון הקיימות דרישות הון בגין הקטגוריות הבאות: תוכניות מבטיחות תשואה בביטוח חיים שאין כנגדן או כנגד חלקן אגרות חוב מיועדות; סיכונים תפעוליים; סיכוני אשראי לפי מידת הסיכון המאפיינת את הנכסים השונים; סיכוני קטסטרופה בעסקי ביטוח כללי; סיכונים בגין ערבויות; החזקות בפעילות קופות גמל ובחברות מנהלות של קופות גמל וקרנות פנסיה. תחילתו של תיקון זה 30 ימים מיום פרסומו. כמו כן, במסגרת התיקון שונו הגדרות ההון הראשוני וההון המשני וכן התווספה הגדרת הון שלישוני, המהווה רובד נוסף להון העצמי. בהמשך לאמור, **פרסם המפקח הוראת שעה בדבר הרכב הון עצמי של מבטח**, הקובעת כי בתקופה שמיום תחילת התקנות ועד למועד עליו יודיע המפקח אין שינוי בהגדרות, במבנה וחישוב ההון הקיים של חברות ביטוח.
- כמו כן בחודש דצמבר 2009 פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה **תכנית פעולה לניהול ההון העצמי של חברת ביטוח אשר מטרתה להבטיח כי לחברת הביטוח תכנית פעולה סדורה לניהול ומעקב אחר מצב ההון ולהתמודדות עם שינויים בו.**

טיוטת החוזר קובעת מספר קווים מנחים אשר על הדירקטוריון לדון בהם בהקשר זה וכן קריטריונים לקביעת תכנית פעולה כאמור.

בהמשך לתיקון תקנות ההון כנ"ל, ועל רקע כוונת הפיקוח לאמץ בעתיד את דירקטיבת Solvency II, פורסם בחודש אוגוסט 2011 חוזר שעניינו **הרכב הון עצמי מוכר של מבטח**. מטרת חוזר זה הינה קביעת כללים ועקרונות להרכב הון עצמי מוכר של מבטח ולמאפייני רכיביו, וכן מסגרת עקרונות להכרה ברכיבי הון שונים ולסיווגם לרובדי הון שונים. לשם הבטחת ייעודו של ההון העצמי של מבטח, ישנה חשיבות בקביעת הרכבו ובקביעת תכונותיהם ומאפייניהם הבסיסיים של רכיביו השונים, ובכלל זה: (א). מידת הנדחות של רכיב הון או של מכשיר הון ביחס להתחייבויותיו של המבטח וביחס לרכיבי הון ומכשירי הון אחרים. (ב). מידת יכולת ספיגת ההפסדים הגלומה ברכיב הון או במכשיר הון. דהיינו, המידה שבה רכיב ההון או מכשיר ההון מאפשר למבטח להיפרע מהתחייבויותיו באירועי משבר, ולהמשיך להתקיים כעסק חי. (ג). מידת קביעותו של רכיב הון או של מכשיר הון. דהיינו, משך חיי הרכיב או המכשיר עד למועד פירעונו (אם קיים). (ד). קיומם של תנאים ומגבלות נוספים במכשיר ההון העלולים לפגוע ביכולתו של המבטח להתנהל בזהירות או להגביל את יכולתו להנפיק הון נוסף. בחוזר הוגדרו רבדי ההון השונים לסוגיהם תוך התייחסות למכשירי הון מורכבים בכל רובד והתנאים להכרה בהם וכן שיעורים מזעריים ומרביים של הרבדים השונים. בנוסף, נקבעה בחוזר הוראת שעה לעניין הרכב ההון העצמי של מבטח עד ליישומה של דירקטיבת Solvency II. תחילתן של הוראות החוזר הינה לדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ב- 30 בספטמבר 2011. ראה גם באור 15(ו) לדוחות הכספיים.

- **תקנות דרכי ההשקעה**

בתקנות דרכי ההשקעה כלולות, בין היתר, הוראות לעניין: הלוואות שמבטח רשאי לתת. סוגי הנכסים שיחזיק מבטח כנגד התחייבויותיו, מגבלות לעניין השקעת מבטח בחברת בת או מוחזקת שלו, בבעל אמצעי שליטה בו, בבעל עניין בו, במבטח אחר או בכל תאגיד אחר העוסק בתיווך בענייני ביטוח, חובת מבטח למנות שתי ועדות השקעה, האחת לעניין ניהול תיק השקעות תלויות תשואה ("משתתף"), והשנייה לעניין ניהול תיק השקעות שאינן תלויות תשואה ("נוסטרו"), הרכב הוועדות, תפקידן ודרכי פעולתן.

תקנות דרכי ההשקעה מעבירות את האחריות לבחירת תמהיל הנכסים, מעבר לנדרש על פי התקנות, למבטח, וכפועל יוצא מכך הן מותירות בידו את האחריות לקביעת היחס בין תשואה צפויה לסיכון צפוי הנובע מאסטרטגיית ההשקעות השונות, כל זאת בכפוף למגבלות מדד פיזור סיכון, מאזן ההצמדה ומשך חיים ממוצע מתוקן, כפי שנקבעו בתקנות.

תקנות דרכי ההשקעה צמצמו בצורה משמעותית את ההגבלות החלות על דרכי ההשקעה של המבטח, ובמסגרתן, נפתחת בפני חברות הביטוח האפשרות להשקיע בתחומים נרחבים בהם לא ניתן היה להשקיע בעבר, בכפוף לתנאים המפורטים בתקנות. בין השאר, יכול המבטח לבצע עסקאות השאלת ניירות ערך, עסקאות מכירה בחסר, להשתתף בהנפקה והשקעה בניירות ערך לא סחירים ובהלוואות, להשקיע בניירות ערך בחו"ל, להשקיע במקרקעין בארץ ובחו"ל ועוד.

לגבי פוליסות ביטוח חיים שהונפקו החל מיום 1 בינואר 2004, נאסרה החזקת יתרת הוצאות רכישה נדחות (DAC) כנגד התחייבות הנובעת מעסקי ביטוח חיים משתתף ברווחים בישראל. החזקת ה-DAC כאמור הינה כנגד התחייבויות שאינן ביטוחיות ויתרות הון עצמי ועודפי הון עצמי.

בחודש פברואר 2012, אישרה ועדת הכספים של הכנסת את תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012 אשר אמורות להחליף את תקנות דרכי ההשקעה וכן את תקנות קופות הגמל ולאחד את כללי ההשקעה החלים על גופים מוסדיים (מבטחים וקופות גמל), התקנות ייכנסו לתוקף תוך 30 יום מיום הפרסום ברשומות. בין היתר, מוצעים שינויים בחלק מכללי ההשקעה הקיימים על מנת להתאימם למדיניות משרד האוצר בדבר דרכי פעילות שוק ההון בכלל ודרך פעילות המשקיעים המוסדיים בפרט (לרבות השוואת כללי ההשקעה על החלק החופשי של קרנות הפנסיה הוותיקות, ביטול התלות שבין רמת הדירוג לבין שיעור ההשקעה המותר

בתאגיד בודד וקבוצת לווים, הרחבת האפשרות להשקיע במדינות שדירוג האשראי שלהם הוא מקבוצת BBB ומעלה ובמדינות החברות ב OECD). בנוסף, מתייחסת טיוטת התיקון למגבלות שיחולו על התקשרויות עסקיות בין גופים מוסדיים לתאגידים הקשורים להם וזאת בשל השינוי שחל בבעלות על הגופים המוסדיים ובפרט להפיכתן של קבוצות הביטוח לתאגידים פיננסים בעלי מגוון רחב של פעילויות. בנוסף, התקנות מגדירות כי קבוצת משקיעים כוללת את הגופים המוסדיים והחברות המנהלות הנשלטים או מנוהלים בידי אותו אדם או שהשקעותיהם מנוהלות יחדיו ומגדירות מגבלות כוללות בתחומים מסויימים, לרבות שיעור החזקה מקסימלי באג"ח סחיר ושיעור החזקה מקסימלי באמצעי שליטה בתאגיד, ביחידות בקרן ובזכויות בשותפות. לפרטים נוספים ראה גם סעיף 3.1.3.1 לעיל.

- **תקנות החישוב**

בתקנות החישוב כלולות, בין היתר, הוראות לעניין חובת מבטח להחזיק עתודות ביטוח ודרכי חישובן והפרשות לתביעות תלויות.

- **תקנות פרטי דין וחשבון**

תקנות פרטי דין וחשבון קובעות הוראות בדבר תוכנם, פרטיהם והעקרונות החשבונאיים לעריכתם של הדוחות הכספיים השנתיים והדוחות הכספיים ביניים של מבטח, הכוללים דיווח כספי רחב לציבור ולמפקח, תוך שילוב חלק מתקנות ניירות ערך (עריכת דוחות כספיים שנתיים), התשנ"ג-1993 והתאמתן לענף הביטוח. המפקח מוסמך מכוח התקנות לפרסם חוזרים והוראות בדבר אימוץ כללי חשבונאות נוספים למבטחים. מכוח תקנות אלו הוצא חוזר, המאמץ את החלת כללי החשבונאות הבינלאומיים (IFRS) על חברות ביטוח.

- **תקנות נוספות**

בתקנות נוספות נקבעו הוראות בדבר תנאים שיש לכלול בחוזי ביטוח, בין היתר, בנושאים הבאים: איסור גביית תוספת לדמי ביטוח יסודיים בשל סיכונים, תנאים או הטבות שמבוטח זכאי להם מכוח חיקוק כלשהו, ביטוח חיים קבוצתי, אחידות מטבע בחוזי ביטוח ותנאים לגביית דמי ביטוח בתשלומים, תנאי הצמדה בחוזה לביטוח חיים, תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי, החזר פרמיה במקרה של ביטול חוזה לפני תום תקופת הביטוח ביוזמת המבטח שלא בנסיבות שהמבוטח הפר את החוזה או ניסה להונות את המבטח, איסור התניית אישור תביעה בחתימת טופס קבלה ושחרור אלא אם בעת החתימה משולמים תגמולי הביטוח, הוראות שיש לכלול בחוזה לביטוח נוסעים וכבודתם בנסיעות לחו"ל, הוראות שיש לקבוע בחוזה לביטוח חיים, ודרכים בהם רשאי מבטח המנפיק פוליסות ביטוח משתתף ברווחים לגבות דמי ניהול בעד ניהול תיק השקעות, כולל שיעור דמי הניהול שייגבו ואופן חישובם.

בנוסף, נקבעו בתקנות הוראות בדבר צורת חוזה הביטוח בנושאים הבאים: תוכן חוזי הביטוח (רכב ודירות), סייגים לחבות המבטח או להיקף הכיסוי המפורט בחוזה הביטוח, אמצעי ההגנה הנדרשים מהמבוטח (במקרה של ביטוח רכוש).

כן נקבעו בתקנות הוראות בדבר דמי ביטוח שרשאי מבטח לגבות מהמבוטחים בביטוח רכב רכוש ובנוגע לדמי ביטוח הנגבים בתשלומים.

מבטח המבקש להנהיג תכנית ביטוח שפרטיה לא הוגשו למפקח, לשנות את תנאיה, את דמי הביטוח והתשלומים האחרים שפרטים עליהם הוגשו למפקח, יודיע על כך למפקח עשרה ימים לפני שיחול השינוי. בענפי ביטוח שקבע שר האוצר בצו לעניין זה, לא ינהיג מבטח תוכנית או שינוי כאמור אלא בהיתר המפקח. הענפים הטעונים היתר כאמור הנם: ביטוח חיים, ביטוח רכב חובה, ביטוח רכב רכוש, ביטוח דירות ובתי עסק וביטוח השקעות רוכשי דירות לפי דרישות חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"א-1971.

- **חוק חוזה הביטוח**

חוק חוזה הביטוח (להלן, לצורך ס"ק זה: "**החוק**") מסדיר היבטים שונים הנוגעים לחוזה הביטוח ויחסי מבטח-סוכן-מבוטח. על פי חוק חוזה הביטוח, חוזה ביטוח

הוא חוזה בין מבטח לבין מבוטח המחייב את המבטח, תמורת דמי ביטוח, לשלם, בקרות מקרה הביטוח, תגמולי ביטוח למוטב.

על פי החוק, הודעה על קרות מקרה ביטוח תימסר למבטח על ידי המבוטח או המוטב מיד לאחר שנודע להם על קרות מקרה הביטוח ו/או הזכות לקבלת תגמולי ביטוח. משנמסרה למבטח הודעה כאמור על המבטח מוטלת חובה לעשות את הדרוש לבירור חבותו ועל המבוטח למסור למבטח תוך זמן סביר לאחר שנדרש לכך את המידע והמסמכים הדרושים לבירור החבות. להימנעות ממסירת מידע כאמור השפעה על זכאות המבוטח או המוטב לתגמולי הביטוח וסכומם.

תגמולי הביטוח ישולמו תוך 30 יום מהיום שהיו בידי המבטח המידע והמסמכים הדרושים לבירור חבותו. סכומים שאינם שנויים במחלוקת בתום לב ישולמו תוך 30 ימים מיום מסירת התביעה.

על תגמולי הביטוח יתווספו הפרשי הצמדה למדד מיום קרות מקרה הביטוח וריבית בהתאם לחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961, מתום 30 ימים מיום מסירת התביעה. בביטוחים אישיים, במקרה בו המבטח לא שילם סכומים שאינם שנויים במחלוקת במועד כאמור, יחייבו בית המשפט בריבית מיוחדת כקבוע בסעיף 28א לחוק.

בנוסף כולל החוק, בין היתר, הוראות בדבר חובות גילוי של המבוטח ותוצאות אי הגילוי, תנאים לביטול חוזה ביטוח, מעמד המוטב וזכויותיו, הוראות בנוגע להשלכות של שינויים בסיכון המבוטח וכן קביעת הוראות מיוחדות החלות על ענפי הביטוח השונים (ביטוח חיים, ביטוח תאונה מחלה ונכות, וביטוח נזקים).

בחודש מרס 2010, פורסם תיקון מס' 4 לחוק, בו נקבע כי מבטח בביטוחים אישיים (קרי- ביטוח תאונות אישיות, ביטוח רכב (רכוש), ביטוח דירות ותכולתן, ביטוח חיים, ולמעט ביטוח אחריות) הנמצא בהליך משפטי מול מבוטח, ולא שילם את תגמולי הביטוח שלא היו שנויים במחלוקת בתום לב, במועדים שבהם היה עליו לשלמם - מחויב בית המשפט לחייבו בתשלום ריבית מיוחדת על סכום תגמולי הביטוח, כמפורט בסעיף 28א לחוק. לעניין מבטח כאמור בביטוחים שאינם ביטוחים אישיים - רשאי בית המשפט לחייבו בתשלום הריבית המיוחדת כאמור.

בחודש מרס 2012, פורסם תיקון מס' 5, אשר מתקן את סעיף 10 לחוק, ועל פיו פוליסת ביטוח אשר מתקבלת בקשה לביטולה על ידי המבוטח, תבוטל כעבור 3 ימים מהיום בו נמסרה הודעת הביטול למבטח.

- **חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הגנת הפרטיות")**

חוק הגנת הפרטיות קובע הוראות בדבר מאגרי מידע, כאשר מאגר מידע מוגדר כאוסף של נתוני מידע המוחזק באמצעי מגנטי או אופטי והמיועד לעיבוד ממוחשב, למעט חריגים הקבועים בחוק הגנת הפרטיות. החוק קובע הסדרים בעניינים העיקריים הבאים: המקרים בהם חייב בעל מאגר מידע ברישום המאגר בפנקס מאגרי המידע, תנאים לניהול והחזקה של מאגר מידע החייב ברישום, השימוש במאגר, החובות החלות על האדם או התאגיד המבקש את המידע על מנת להכניסו למאגר המידע, זכות העיון במידע, האחריות החלה על בעל מאגר מידע לאבטחת המידע במאגר, ההגנות הנתונות לבעל מאגר מידע ועוד.

- **חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: "חוק איסור הלבנת הון")**

בהתאם לחוק איסור הלבנת הון ולצווים מכוחו מוטלות על מבטח, קופת גמל וסוכן ביטוח חובות זיהוי ואימות פרטי המבוטח בפוליסות ביטוח חיים בהם קיים מרכיב חיסכון ופרטי עמית בקופות גמל, וכן חובת שמירה של מסמכי הזיהוי. בנוסף, קיימת חובת דיווח לרשות לאיסור הלבנת הון במקרים שהוגדרו בצו וכן בשל פעולות בלתי רגילות הנחזות כפעולות מעוררות חשד (פירוט נוסף לעניין צווי איסור הלבנת הון ראה סעיף 3.1.3.1 לעיל).

- **חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "חוק תובענות ייצוגיות")**

בחודש מרס 2006, חוקק חוק תובענות ייצוגיות. החוק קובע כללים אחידים להגשת תובענות ייצוגיות וניהולן, ומבטל את מרבית ההסדרים שהיו קיימים עד כה בחקיקה הראשית, לרבות את פרק ה'1 לחוק הפיקוח.

החוק מרחיב את האפשרות להגשת תובענות ייצוגיות הן מבחינת זכות העמידה לתאגידים והן מבחינת עילות התובענה ובפרט הרחבת האפשרות להגשת תובענות ייצוגיות בתחום הביטוח (בהתאם לסעיף 2 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות). שיקולי יציבות הנתבע נקבעו במפורש כשיקול במסגרת השיקולים לאישור התובענה כייצוגית.

הגדרת הקבוצה תיקבע על ידי בית המשפט במסגרת ההחלטה לאישור התובענה כייצוגית, תוך מתן אפשרות לפרטים להודיע על סירובם להיכלל בקבוצה התובעת. בנוסף, נקבע בחוק כי בנסיבות מיוחדות רשאי בית המשפט לקבוע כי הקבוצה תוגדר כך שתכלול את מי שנתן הודעה פוזיטיבית על רצונו להצטרף לתובענה.

כמו כן, קובע החוק הסדרים מפורטים בעניין אישור הסדרי פשרה לרבות החובה למינוי בודק מטעם בית המשפט לעניין זה, פרסום הודעות לחברי הקבוצה, הסתלקות תובע או עורך דין מייצוג, פסיקת פיצויים ודרכים להוכחת הסעד על ידי חברי הקבוצה, פסיקת גמול לתובע המייצג ושכר טרחה לעורך הדין המייצג את הקבוצה.

החוק מורה על הקמת קרן למימון תובענות ייצוגיות אשר תסייע לתובענות ייצוגיות בעלות חשיבות חברתית וציבורית וכן מורה על ניהול פנקס תובענות ייצוגיות אשר יהיה פתוח לעיון הציבור באינטרנט.

במסגרת הוראות מעבר נקבע כי החוק חל גם על תובענות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות התלויות ועומדות.

בחודש יולי 2010 פורסמו **תקנות תובענות ייצוגיות, התש"ע-2010**, אשר נועדו לקבוע את סדרי הדין והפרוצדורות ליישום סעיפים שונים בחוק תובענות ייצוגיות. התקנות קובעות, בין היתר, הסדרים אלה: הארכת המועדים הקיימים למתן תשובה לבקשה לאישור תובענה ייצוגית וכן למתן תשובה של המבקש לתשובה האמורה; חובת משלוח הודעות מסוימות בקשר לתובענה ייצוגית נגד גופים מוסדיים ליועץ המשפטי לממשלה ולמפקח על הביטוח; קביעת התהליכים הדיוניים שיחולו ביחס לתביעה הנובעת מבקשה להכיר בתובענה ייצוגית שאושרה; והחלת הוראות תקנות סדר דין אזרחי ביחס לבירור בקשות לאישור תובענות ייצוגיות ותובענות ייצוגיות בנושאים שאינם מוסדרים בחוק או בתקנות. תחילתם של רוב ההסדרים הקבועים בתקנות, 60 יום ממועד פרסומן.

- **חוק החברות (תיקון מס' 16) (ייעול הממשל התאגידי), התשע"א-2011.**

בחודש מרס 2011, פורסם תיקון מס' 16 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "**התיקון לחוק**"). חלק אחד של התיקון לחוק מהווה יישום של מסקנות והמלצות ועדת גושן לבחינת קוד ממשל תאגידי וכולל רשימת נורמות מומלצות בתחום הממשל התאגידי, בין היתר, בקשר עם הרכב הדירקטוריון, עבודת הדירקטוריון, עבודת ועדת הביקורת, הליך מינוי דירקטורים חיצוניים ועוד, שהחברה יכולה לשקול אם לאמץ אם לאו.

בנוסף, נקבעו בתיקון לחוק הוראות מנדטוריות בשורה של נושאים הנוגעים לדירקטוריון ועבודתו, לוועדת הביקורת ועבודתה, ובין היתר, הרכבם, הרוב הנדרש למינוי דירקטור חיצוני, חובת דיון בנושאים מסוימים, מגבלות הנוגעות למינוי דירקטורים חיצוניים, שינוי הרוב הנדרש לעסקאות עם בעלי שליטה ועוד. כמו-כן, הוסמכה רשות ניירות ערך להטיל עיצומים כספיים על יחיד/תאגיד במקרים המנויים בתיקון לחוק.

- **חוק החברות (תיקון מס' 17) (ממשל תאגידי בחברות אגרות חוב), התשע"א-2011 (להלן: "תיקון 17").**

בחודש אוגוסט 2011 פורסם תיקון 17, אשר נכנס לתוקף במלואו בחודש פברואר 2012, אשר על פיו, חברות אג"ח פרטיות, תהיינה כפופות לכללי ממשל תאגידי הדומים לאלה החלים על חברות ציבוריות, בשינויים המחויבים. הכללים העיקריים שיחולו לעניין זה על חברות אג"ח הינם, בין היתר: (א). חובת מינוי לפחות שני דירקטורים חיצוניים; (ב). חובה למנות ועדת ביקורת ומבקר פנים; (ג). חובה למנות יו"ר דירקטוריון ומנכ"ל וכן מגבלה בדבר איסור כהונה כפולה בתפקיד יו"ר הדירקטוריון והמנהל הכללי או מי שכפוף לו, אלא לתקופה שלא תעלה על 3 שנים ובאישור ועדת הביקורת; (ד) הגבלות על מינוי כדירקטור חליף מי שמכהן כנושא

משרה בחברה וכן הגבלות לעניין מינויים של דירקטורים ונושאי משרה שמינויים הוגבל בידי ועדת אכיפה מנהלית לפי חוק ניירות ערך; (ה) כפיפות בעלי שליטה בחברת אג"ח לחובת גילוי בעסקה עם בעל עניין, חובת ההגינות וכללי אישור עסקאות חריגות של החברה עימו או עם קרובו.

לאור תיקון 17 וכהמשך ישיר לו, במועד כניסתו לתוקף של התיקון האמור (17 בפברואר 2012), אושרה סדרת תקנות שתיקונן נדרש כחלק בלתי נפרד מהתיקון. להלן הפירוט:

1. **תקנות החברות (הקלות לסוגים מסוימים של חברות איגרות חוב), תשע"ב-2012 (להלן: "תקנות ההקלות")**, אשר קובעות כי חברות הנפקה של תאגיד בנקאי או מבטח, כהגדרתן בתקנות ההקלות (להלן: "**חברת הנפקה**"), פטורות מהוראות תיקון 17 לעניין החובה למנות ועדת ביקורת ודירקטורים חיצונים (בהיעדר ועדת ביקורת, עניינים הטעונים אישורה יאושרו על ידי הדירקטוריון). מנורה מבטחים גיוס הון, חברה בת של החברה, עונה על הגדרת חברת הנפקה, כאמור בתקנות ההקלות, והיא נערכה בהתאם ליישום ההנחיות אשר אינן מוחרגות מכוח תקנות ההקלות.

2. **תקנות החברות (הוראות ותנאים לעניין הליך אישור הדוחות הכספיים) (תיקון), תשע"ב-2012,** אשר מסדירות את חובת הקמתה של ועדה לבחינת דוחות כספיים, הרכבה, תפקידיה וסדרי הפעלתה, גם על חברות אג"ח, וזאת כבר ביחס לדוחות השנתיים של שנת 2011.

3. **תקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני)(תיקון), תשע"ב-2012,** התיקון מחיל את התקנות האמורות, שפורטו בסעיף זה, בשינויים המחוייבים, גם על דירקטורים חיצוניים בחברות אג"ח.

4. **תקנות החברות (עניינים שאינם מהווים זיקה)(תיקון), תשע"ב-2012,** התיקון מחיל את התקנות האמורות (הקובעות באילו מקרים זיקה של מועמד לכהונה כדירקטור חיצוני לא תיחשב "זיקה אסורה" המונעת מינויו כדירקטור חיצוני, בשינויים המחויבים, גם על דירקטורים חיצוניים בחברות אג"ח.

- **בחינת מהימנות גופים מפוקחים**

בחודש דצמבר 2010 פרסמו משרד האוצר, רשות ניירות ערך ובנק ישראל הודעה בדבר בחינת מהימנות בידי גופים מפקחים. הודעה זה פורסמה לאור מבנהו וממדיו של שוק ההון בישראל, ולאור העובדה כי קיימים מספר מפקחים על שוק זה, ובהתאם יש להחיל אחידות בבחינת המהימנות על ידי המפקחים השונים. ההודעה כוללת רשימת תבחינים המתייחסת לבחינת מהימנות כאמור. הימצאות או קיום אחד מהתבחינים המפורטים ברשימה מהווה סיבה לבחון קיומה של פגיעה במהימנות, בין אם באישור כהונה של נושא משרה או במתן היתר להחזקת אמצעי שליטה או לשליטה בגוף מפוקח, וכן בקביעת עילות לעריכת שינויים, השעיה או שלילה של האישורים וההיתרים שניתנו על ידם. בין התבחינים האמורים נכללים הרשעה בעבירה, הגשת כתב אישום בעבירה היוצרת חזקה של פגם במהימנות, חקירה פלילית ביחס לעבירה העשויה להקים תשתית ראייתית לפגיעה במהימנות, תלונות מצטברות של לקוחות בקשר עם הפרות דין ועוד. בהמשך לאמור, ובהמשך לפרסום חוק האכיפה המנהלית, פרסמה הרשות לניירות ערך, בחודש ספטמבר 2011, רשימת נסיבות לבחינת פגם במהימנות גופים מפוקחים על ידי הרשות - מנהל קרן, נאמן לקרן, בעלי רישיון (כהגדרתם בחוק ייעוץ השקעות) וכן בעל היתר שליטה במנהל קרן או נושא משרה בו, לפי חוק השקעות משותפות בנאמנות.

- **חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה) התשע"א-2011 (להלן: "חוק ייעול הליכי האכיפה")**

בחודש ינואר 2011 פורסם ברשומות חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, אשר תחולתו, מדורגת, החל מיום 27 בפברואר 2011, ואשר הסדיר הליך אכיפה חדש - הליך אכיפה מנהלי, וכולל רשימה של הפרות מנהליות ביחס לשלושת החוקים המרכזיים שאותם אוכפת רשות ניירות ערך - חוק ניירות ערך, חוק הייעוץ, וחוק השקעות משותפות בנאמנות, אשר ברובן הינן הפרות שבוצעו ברשלנות. הליך האכיפה המנהלי יהיה חלק מ- 3 הליכי אכיפה: פלילי, מנהלי ועיצום כספי. להליך האכיפה המנהלי תהא תחולה, בין השאר, על:

תאגידים מדווחים, על נושאי משרה בהם (דירקטורים ומנהלים), על המנכ"ל (הנושא בנוסף גם באחריות פיקוחית), על חברה לניהול קרנות נאמנות, נושאי משרה בחברה לניהול קרנות נאמנות, ומנהלי תיקי השקעות. במסגרת הליך האכיפה המנהלי ועדת האכיפה המנהלית תהא מוסמכת להטיל על מי שמצאה כי ביצע הפרה, שורה של סנקציות: הטלת קנסות כספיים, איסור על כהונה בגופים המפוקחים על ידי הרשות (חברות ציבוריות, חתמים, מנהלי קרנות, נאמנים ובעלי רישיון) לתקופה של עד שנה, ביטול רישיון של בעל רישיון לפי חוק הייעוץ או אישור של מנהל קרן ונאמן או שלילתם לתקופה של שנה, חיוב בנקיטה של פעולות לתיקון ההפרה ולמניעת הישנותה, תשלום לנפגע ההפרה, והסדר אכיפה, אשר מסמיך את יו"ר רשות ניירות ערך ואת פרקליט המחוז להגיע להסכמה עם המפר או העבריין על קיום הסדר להימנעות מנקיטת הליכי אכיפה או על הפסקה של הליכים שכבר החלו המותנית בתנאים. ביום 17 בפברואר 2011 פורסמו **תקנות ניירות ערך (הפחתה של סכומי העיצום הכספי), התשע"א-2011,** הקובעות את הנסיבות בהן תהא הרשות רשאית להפחית את גובה העיצום הכספי אשר נקבע בחוק ייעול הליכי האכיפה.

בהמשך לאמור לעיל, פרסמה רשות ניירות ערך, בחודש אוגוסט 2011, **קריטריונים להכרה בתכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך וניהול ההשקעות (להלן: "מסמך הרשות").** תכנית האכיפה הפנימית הינה מנגנון וולונטרי אותו מאמץ ומיישם תאגיד באופן שוטף כדי למנוע עבירות והפרות וכדי לוודא ציות של התאגידים ויחידים בו להוראות חוק ניירות ערך, חוק השקעות משותפות, וחוק הייעוץ. על פי הנזכר במסמך הרשות, תכנית אכיפה פנימית יעילה היא תכנית המותאמת לתאגיד ולנסיבותיו הייחודיות וקיומה יביא להטמעת הדין ולציות לו, הלכה למעשה. על כן, על התאגיד לבדוק ולוודא כי התכנית אותה אימץ נותנת מענה לסיכונים האפשריים להפרת החוקים הנ"ל, לפי העניין. על התאגיד לערוך תהליך התאמה, למשל על דרך של עריכת סקר ציות, הכולל הבנה ומיפוי דרישות הדין הרלוונטיות לחברה, איתור סיכונים וכשלים אפשריים בתחום דיני ניירות ערך, בדיקת ההסדרים הקיימים בתאגיד לרבות בחינת הבקרות ואיתור פערים בין הבקרות הרצויות ולבין אלו הקיימות ודירוג סיכונים. בהמשך לסקר הציות, על התאגיד לקבוע נוהל או נהלים פנימיים המתאימים למבנה החברה, למאפייניה הייחודים ובייחוד ביחס לסיכונים אשר אותרו. בין היתר, על התאגיד למנות ממונה אכיפה אשר יהיה אחראי על יישום תכנית האכיפה.

בחודש יולי 2011 פורסם תיקון **לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים) (תיקון מס' 2), התשע"א-2011,** בדבר הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית והצהרת המנהלים. במסגרת הדוח הרבעוני נדרשים ההנהלה והדירקטוריון לציין האם במהלך תקופת הדיווח הובא לידיעתם אירוע או עניין שיש בו כדי לשנות את מסקנתם בקשר עם אפקטיביות הבקרה הפנימית, כפי שהוערכה בדוח השנתי או הרבעוני הקודם. עוד נקבע, כי תאגיד המאחד תאגיד בנקאי או גוף מוסדי רשאי לכלול התייחסות לאפקטיביות הבקרה הפנימית לפי המתכונת הקבועה בדין האחר החל על אותם תאגידים. התיקון האמור מעגן הנחייה קודמת של הרשות לניירות ערך לעניין זה.

בחודש נובמבר 2011 פורסם **חוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2011.** במסגרת החוק תוקנה, בין היתר, פקודת מס הכנסה (נוסח חדש) תשכ"א-1961, התיקון קובע כי החל משנת 2012 יועלו שיעורי המס על רווח הון ריאלי ושיעור המס של השבח הריאלי. לפרטים נוספים ראה באור 22 לדוחות הכספיים.

- **FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act)**

בחודש מרס 2010, חוקק בארה"ב חוק ה-FATCA. מטרת החוק הינה לחייב מוסדות פיננסים זרים (FFI–Foreign Financial Institutions) להעביר מידע אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקניים. בכך, החוק מרחיב משמעותית את דרישות הגילוי והדיווח המוטלות על מוסדות פיננסים זרים ביחס לחשבונות אמריקנים. בחודש פברואר 2012, פורסמו תקנות מוצעות על ידי רשות המיסוי האמריקאית (IRS) המספקות הנחיות אופרטיביות ליישום החוק. תקנות סופיות צפויות להתפרסם, על פי ה- IRS, עד לסוף קיץ 2012. על פי החוק והתקנות המוצעות, על ה- FFI להתקשר עם ה- IRS בהסכם, שבמסגרתו יתחייב בין היתר, לאתר חשבונות אמריקנים, לדווח עליהם ל- IRS ולנכות מס מלקוחות שיסרבו

לספק את המידע והמסמכים הנדרשים. FFI אשר לא יתקשר בהסכם ה-IRS יחויב בניכוי מס בגין הכנסות ממקורות אמריקנים.

החוק צפוי להיכנס לתוקף בשנת 2013 ויישומו צפוי להיות הדרגתי. יישום החוק צפוי להיות כרוך בעלויות תפעוליות. נכון למועד פרסום הדוח טרם פורסמו ההנחיות הסופיות ליישומו, לא הובהר היקף תחולת החוק, סוגי המוצרים עליהם יחול, היקף תחולתו על התיק הקיים, ועוד. בהתאם, בשלב זה לא ניתן להעריך את מכלול הפעילויות שחברות מסוימות בקבוצה תידרשנה להן, ובכללן היקף הדיווח לרשויות האמריקאיות, היקף הפעילות התפעולית והשלכות החוק על הקבוצה.

<u>הצעות חוק וטיוטות תקנות</u>

- בחודש אפריל 2011 פרסמה רשות ניירות ערך טיוטה, **להערות הציבור, במסגרתה מוצע להמליץ לשר האוצר להתקין את תקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיוטת התשקיף מבנה וצורה) (תיקון), התשע"א-2011.** במסגרת הטיוטה מוצע לבטל את החריג הקבוע בתקנה 251ב לתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיוטת התשקיף - מבנה וצורה), התשכ"ט-1969 (להלן: "תקנות פרטי תשקיף"), המאפשר לתאגידים מפוקחים ומדורגים בדרגת השקעה (בנקים וחברות ביטוח), המגייסים הון באמצעות חברות ייעודיות שנועדו למטרה זו בלבד, להימנע ממתן פרטים בתשקיף ביחס לתאגיד המפוקח. בהתאם להצעה, ביטול החריג האמור נועד לבטל את היתרון שניתן לתאגידים המפוקחים ביחס לתאגידים אחרים וזאת במטרה לספק למשקיעים את המידע המלא, לאור העובדה כי גם תאגידים מפוקחים עלולים להיקלע למצבי חדלות פירעון בעיתות משבר, כי רמת הסיכון של כלל התאגידים המפוקחים אינה בהכרח זהה וכי דירוג החברה אינו תחליף לשיקול דעת המשקיע ואינו מבטיח בהכרח דירוג נאות של סיכון האשראי. ביטול הסייג הקבוע בתקנה 51 לתקנות פרטי התשקיף, אם וככל שיתקבל, יחייב את מנורה מבטחים גיוס הון, חברה בת של החברה, בהרחבת דיווחיה לציבור. החברה בוחנת את הוראות הטיוטה ואינה יכולה בשלב זה להעריך את מלוא השלכותיה, בין היתר, מאחר שאין ודאות לגבי הנוסח הסופי של תיקון החקיקה המוצע, אם וככל שיאומץ כדין מחייב.
- בחודש יולי 2011 פרסמה הרשות לניירות ערך **טיוטת תקנות אישור השקעה בתאגידים המקיימים קשר עסקי עם איראן (רשימת תאגידים וסדרי עבודת ועדת היישום), התשע"א-2011,** ובמקביל פרסם המפקח הנחיה בדבר סיכונים הכרוכים בהתקשרות עם גורמים מוכרזים ברשימות בינלאומיות כמסייעים לתוכנית הגרעין של איראן והתוכניות הנלוות לה. כמו כן, פרסם המפקח טיוטת תקנות אישור השקעה בתאגידים המקיימים קשר עסקי עם איראן (רשימת תאגידים וסדרי עבודת ועדת היישום), התשע"א-2011. על פי הטיוטות, בהמשך להחלטת ממשלה מיום 17 באפריל 2011, העוסקת בקידום צעדים במסגרת המאבק בתוכנית הגרעין של איראן והתוכניות הנלוות לה, על דירקטוריון גוף מוסדי ומנהל קרן נאמנות לקבוע מדיניות לטיפול בסיכונים הכרוכים בהתקשרות עם גורמים הקשורים לתוכנית הגרעין של איראן ולבחון את רמת החשיפה הקיימת של התאגיד או הגוף המוסדי, לפי העניין, לגורמים אלו. מדיניות זו תכלול התייחסות לבקרות ולבדיקות נאותות לאיתור גורמים המנויים ברשימות המפורטות בטיוטות. הוראות הטיוטות צפויות לחול על כלל הגופים המוסדיים בישראל וקרנות הנאמנות (לפי העניין). כמו כן, תאגיד מדווח יידרש לכלול בדוח התקופתי גילוי אודות הסיכונים והמגבלות אשר התאגיד חשוף להם, במישרין או בעקיפין, עם איראן או עם האויב, לרבות מכוח הוראות הדין, ואשר יש להם או עשויה להיות להם השפעה מהותית על התאגיד.
- בחודש ספטמבר 2011, פרסמה רשות ניירות ערך את **תקנות ניירות ערך (אופן הצעת ניירות ערך לציבור) (תיקון), התשע"א-2011,** אשר מטרתו לתקן את תקנות ניירות ערך (אופן הצעת ניירות ערך לציבור), תשס"ז-2007, כך שמשקיעים אשר יהיו זכאים לרכוש ניירות ערך בהתחייבות מוקדמת, יהיו רק אלו אשר מנהלים כספים בעבור אחרים והם בלבד (קרנות נאמנות, קופות גמל ומבטחים).
- בחודש אוקטובר 2011, פרסמה רשות ניירות ערך הצעה **לתיקון תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידים), התש"ל-1970,** שמטרתה עיגון הנחיית הגילוי לעניין הסדרי החוב. התיקון המוצע הינו בעקבות הנחיית הרשות מחודש דצמבר 2009 המסדירה את הגילוי הנדרש בהסדרי חוב. בהתאם לסמכות המוקנית לרשות על פי דין, הוארכה ההנחיה האמורה בשנה והיא עתידה לפקוע בתום השנה הנוכחית.

בהתאם, מבקשת הרשות לעגן בחקיקה את האמור בהנחיה, תוך החלת מספר שינויים.

- בחודש פברואר 2012 פורסם **תזכיר חוק החברות (תיקון מס'...)(הגנה על מחזיקי אגרות חוב בחברת אגרות חוב), התשע"ב- 2012**, אשר מבקש להגן על המחזיקים באגרות חוב במצבים בהם חברה שהנפיקה אגרות חוב נקלעת לקשיים פיננסיים, החל מהשלב בו מתגלים הקשיים ועד לשלב אישורו של הסדר חוב בין החברה לבין מחזיקי אגרות החוב. ההצעה מנסה להתמודד בעיקר עם שתי סוגיות שעלו בהסדרי החוב השונים. האחת, הפתיחה בהליכי הסדר מתחילה מאוחר מדי כשהחברה כבר מצויה בקשיים פיננסיים. האחרת, הליך גיבוש ההסדר "לא נעשה בצורה מיטבית" בלשון התזכיר.
- בחודש מרס 2012, פרסמה רשות ניירות ערך **טיוטת מתווה מוצע לתיקון חוק ותקנות ניירות ערך (להלן: "הצעת החקיקה"), להערות הציבור, לפיה מוצע לערוך שני שינויים בדיני ניירות ערך, כדלקמן:**

האחד – תיקון שבעקבותיו תאגידים מדווחים ותאגידים בשליטתם לא יבצעו מכירת ניירות ערך לציבור במהלך המסחר בבורסה מבלי להידרש לתשקיף.

השני – עיגון בדין של מנגנון ATM (At The Market Offering) אשר יאפשר לתאגידים להנפיק ניירות ערך באמצעות מתן פקודות מכירה במסחר בבורסה, תוך קביעת כללים ומגבלות מסוימים.

שימוש במנגנון ATM מותנה בהתקיים תנאים מסוימים ובכללם, קיומו של תשקיף מדף, חתימה של חתם על תשקיף המדף ודוח הצעת המדף, איסור שיווק בתקופות הנקובות בהצעת החקיקה, מגבלות על סוג ניירות הערך והיקף המכירות תחת מנגנון זה ועוד. **בשלב זה, החברה לומדת את הצעות החקיקה הנ"ל והשלכותיהן.**

<u>הממונה על ההגבלים העסקיים</u>

- החלטת **הממונה על ההגבלים העסקיים בדבר הסדרי קונסורציום לאשראי**

בחודש מרס 2008, פרסמה הממונה על ההגבלים העסקיים **החלטה בדבר הסדרי קונסורציום לאשראי בין בנקים לבין חברות ביטוח**, ובין חברות ביטוח לבין עצמן בהתקיים התנאים המצטברים הבאים: א) החבירה של הגופים כאמור בקונסורציום חיונית במובן זה שאלמלא החבירה לא יתאפשר מתן אשראי ללקוח בתנאים סבירים. משמעותה של דרישה זו היא כי ניתן להראות שאלמלא החבירה הייתה רמת הסיכון לה נחשף כל גוף מוסדי בפני עצמו גבוהה באופן מהותי בהשוואה לרמת הסיכון הקיימת במתכונת של חבירה, כך שניתן להביא את הפערים הללו לידי ביטוי בשיעור הריבית למתן האשראי; ב) החבירה הייתה לפי הסכמת הלקוח מראש ובכתב, על גבי טופס נפרד; ג) ללקוח תינתן האפשרות לשאת ולתת על תנאי מתן האשראי עם מי מהגופים האמורים החברים בקונסורציום, לרבות באמצעות אדם אחר מטעמו. ההחלטה אינה מונעת מבנקים וחברות ביטוח, או חברות ביטוח, החפצות ליתן אשראי משותף שלא בהתאם לתנאים שבהחלטה, לפנות לממונה על ההגבלים העסקיים בהליך של פטור ספציפי. תוקפה של ההחלטה למשך 3 שנים. בחודש פברואר 2011 פרסמה הממונה החלטה עדכנית בנושא, שעניינה העיקרי הוא ביטול דרישת החיוניות (ס"ק א לעיל), כתנאי לפעילות קונסורציום לאשראי. במקביל ועל רקע חששות לפגיעה אפשרית בתחרות, נקבעו בהחלטה הוראות ומנגנוני פיקוח תיעוד ודיווח שנועדו להבטיח כי לא תיגרם פגיעה תחרותית כתוצאה משיתוף הפעולה שבין הגורמים המתחרים הפועלים כקונסורציום אשראי. תוקף ההחלטה העדכנית הינו למשך שנתיים מפרסום ההחלטה.

<u>הוראות רשות ניירות ערך</u>

- בחודש דצמבר 2011, פרסמה רשות ניירות ערך **הנחיה בדבר אופן ההצבעה של בעלי עניין וגופים מוסדיים באסיפות**. לדעת הרשות קיימת חשיבות מיוחדת ביחס לאופן ההצבעה באסיפות כלליות בהן קיימת דרישה של הדין לרוב מיוחד ומידע כאמור הינו בגדר פרט חשוב למשקיע הסביר, ומשכך גילוי בעניין זה עשוי להתחייב מכח הדין. בהתאם, קובעת ההנחיה האמורה, כי במקרה בו התקבלה החלטת אסיפה כללית של תאגיד ברוב מיוחד, יכלול הדו"ח המיידי על תוצאות האסיפה גם את פירוט ההצבעה של מחזיקי ניירות ערך שהינם בעלי עניין וגופים מוסדיים באסיפה.

חוזרים טיוטות והנחיות המפקח

- להלן יפורטו עיקרי החוזרים המרכזיים שפורסמו על ידי המפקח במהלך השנה האחרונה, והחלים על הקבוצה (נוסף על החוזרים הספציפיים שפורטו בסעיפים 3 עד 7 לעיל):

1. בחודש יולי 2010 פורסם חוזר גופים מוסדיים שעניינו **הוראות לעניין השקעת גופים מוסדיים באיגרות חוב לא ממשלתיות**. החוזר מאמץ את מסקנות הדוח הסופי של הועדה לקביעת פרמטרים להתייחסות גופים מוסדיים המעמידים אשראי באמצעות אגרות חוב לא ממשלתיות (המוכרת כ"**ועדת חודק**"). הוראות החוזר קובעות, בין היתר, חובת עריכת אנליזה לפני רכישת אגרות חוב לא ממשלתיות, חובת קבלת אישור פרטני לרכישת אגרות חוב לא ממשלתיות בהיקף העולה על ההיקף המינימאלי שנקבע לעניין זה, חובת קבלת מידע ספציפי כתנאי לרכישת אגרות החוב כאמור, במהלך תקופת חיי איגרת החוב, קביעת תניות חוזיות ואמות מידה פיננסיות שהן תנאי לרכישת אגרות חוב כאמור וכן תניות ואמות מידה כאמור שהן בגדר המלצה, אך אינן מחויבות כתנאי לביצוע רכישה כאמור. ההוראות המוצעות אינן אמורות לגרוע מההוראות הקיימות הנוגעות להקמת מערך אשראי בגוף המוסדי ואופן פעולתו.

2. בחודש אוגוסט 2010 פרסם המפקח חוזר שעניינו **ניהול טכנולוגיות מידע בגופים מוסדיים**. על פי החוזר, על גופים מוסדיים חלה חובה לנהל את תחום טכנולוגיות המידע על פי תקנים מקצועיים מקובלים ועל בסיס עקרונות ממשל תאגידי נאותים הכוללים התייחסות לשיטות לתהליכים ולבקרות הנדרשים בניהול תחום טכנולוגיות המידע, וזאת במטרה להבטיח את ניהולן התקין ואת תמיכתן בפעילות העסקית והוראות הדין, תוך הקפדה על שמירת זכויות המבוטחים. החוזר קובע, בין היתר, הוראות לעניין אחריותו הישירה של הגוף המוסדי בקביעת מדיניות ואסטרטגיה בתחום טכנולוגיות המידע, בביצוע בקרה ופיקוח שוטפים ובניהול תקין של תחום טכנולוגיות המידע (ממשל טכנולוגיות מידע); קיומם של תהליכים סדורים לעמידה בדרישות הציות החיצוניות והפנימיות בתחום טכנולוגיות המידע (הבטחת ציות); קיומם של תהליכים סדורים לניהול סיכונים בתחום טכנולוגיות המידע (ניהול סיכוני טכנולוגיות המידע); הוראות לניהול ובקרת מידע לצורך הבטחת אמינות המידע, שלמותו, זמינותו והרלוונטיות שלו לתפקוד הגוף המוסדי (בקרות מידע וניהול נתונים); עקרונות ונוהלי עבודה מקובלים בביצוע רכש ופרויקטים מהותיים בתחום טכנולוגיות המידע (רכש ופרויקטים). קיומה של מערכת הולמת לניהול שינויים במערכות המידע בגוף מוסדי, במטרה להבטיח כי השינויים האמורים מתועדים ונתונים לפיקוח ובקרה באופן שוטף (ניהול שינויים); קביעת עקרונות ונוהלי עבודה להבטחת ניהולם התקין של תהליכים המבוצעים על ידי מיקור חוץ בתחום טכנולוגיות המידע, תוך מודעות לסיכונים ולחשיפות של הגוף ובמטרה להבטיח שליטה ובקרה על התהליכים והמידע המנוהלים במיקור חוץ (מיקור חוץ (Outsourcing)). חוזר זה עוסק בליבת פעילות הגופים המוסדיים בקבוצה וצפוי כי תהיה לו השלכה מהותית על כל תחומי הפעילות שלהן.

3. בחודש מרס 2011 פרסם המפקח הבהרה בקשר עם הוראות לעניין השקעת גופים מוסדיים באיגרות חוב לא ממשלתיות (להלן: "**חוזר השקעה באיגרות החוב**"). טיוטת ההבהרה כוללת הוראות בדבר השקעת גופים מוסדיים באיגרות חוב, סחירות או לא סחירות, אשר הונפקו במסגרת הרחבת סדרה, בין לפני ובין אחרי יום 1 באוקטובר 2010, ואילו הוראות הכלולות בחוזר השקעה באיגרות חוב יחולו בכל אחד מהמקרים האמורים, לפי העניין. כמו כן, כוללת הטיוטה הבהרות ביחס למונחים הכלולים בחוזר השקעה באיגרות חוב

4. בחודש מרס 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **הוראות בדבר חישוב שווי נכסים לא סחירים של גוף מוסדי**. החוזר קובע עקרונות בדבר אופן חישוב שווי נכסים המוחזקים על ידי גופים מוסדיים, אשר יש להציגם בשוויים ההוגן (Fair Value), תוך השתלבות במגמת החשבונאות הבינלאומית הרווחת כיום, לפיה יש להעדיף את שוויו ההוגן של הנכס על פני שוויו ההיסטורי

לצורכי מדידה וגילוי. החוזר פורסם בהמשך להודעות הממונה בדבר תחילת פעילות חברת מרווח הוגן בע"מ בעקבות זכייתה במכרז, להקמה ולתפעול של מאגר ציטוטי מחירים ושערי ריבית, אשר יסופקו לגופים מוסדיים. בחוזר נקבעו הוראות בדבר חישוב שווי נכס שאינו נייר סחיר (בהתאם לסוג הנכס), הוראות בדבר חישוב שווי נייר ערך דל סחירות והוראות בדבר חישוב נכס חוב של סחיר בהתאם למודל ציטוטו שווי הוגן שקבעה החברה הזוכה במכרז. תחילתן של מרבית הוראות החוזר הינה ממועד תחילת פעילותה של החברה הזוכה במכרז. החוזר מבטל מספר חוזרים בנושא. במקביל, פרסם המפקח חוזר נוסף שעניינו **מודל לקביעת שווי הוגן של נכס חוב בלתי סחיר**. בחוזר הובהר כי לאור זכיית חברת מרווח הוגן בע"מ במכרז לעניין הקמה ותפעול של מאגר ציטוטי מחירים פרטניים ושערי ריבית עבור גופים מוסדיים, על הגופים המוסדיים להיערך לקראת מועד תחילת פעילותה ולהתקשר עמה בתנאים שנקבעו במכרז. בהתאם להוראות החוזר הוסמכה הזוכה במכרז לפרסם הוראות ביצוע לשימוש במודל לשערוך נכסי חוב לא סחירים. תחילת החוזר ביום תחילת פעילות הזוכה במכרז שנקבע, על פי הודעת אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון מחודש פברואר 2011, ליום 20 במרס 2011. בחודש מרס 2012 פרסם המפקח מכרז פומבי חדש להקמה ותפעול של מאגר ציטוטי מחירים פרטניים ושערי ריבית עבור גופים מוסדיים, שיחליף את חברת מרווח הוגן בע"מ. המועד האחרון להגשת תוצאות הינו מאי 2012.

5. בחודש מרס 2011 פרסם המפקח חוזר בעניין **בירור ויישוב תביעות וטיפול בפניות הציבור**, המבטל חוזר קודם בעניין זה, ושבו נקבעו קוים מנחים לעניין אופן בירור ויישוב תביעות בגופים המוסדיים. לפי הוראות החוזר על כל גוף מוסדי לקבוע מערכת כללים לעניין אופן בירור ויישוב התביעות (כל דרישה מגוף מוסדי למימוש זכויות לפי תנאי פוליסת ביטוח או לפי תקנון קרן פנסיה או לפי הוראות הדין הרלוונטיות למימוש זכויות כאמור), בכפוף להוראותיו המפורטות של החוזר, העוסקות, בין היתר, בחובת מסירת והצגת מסמכים, מתן הודעות ומידע אחר לתובע החל משלב בירור התביעה ועד לסיומה, כללים לשמירת מידע ומסמכים, חובה להגיש לאישור הממונה את מערכת הכללים שתיכלל בתקנון קרן הפנסיה והוראות לעניין פרסום מערכת הכללים, בין היתר, באתר האינטרנט של החברה. החוזר קובע את תפקידי הדירקטוריון וההנהלה בקשר עם מערכת הכללים האמורה. תחולת החוזר הינה מיום 1 ביוני 2011, למעט לגבי ביטוח צד שלישי במסגרת ביטוח מקיף דירות וביטוח בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970 (ביטוח רכב "חובה"), אשר נכנסו לתוקף החל מיום 1 במרס 2012. החוזר האמור מחליף חוזר קודם באותו עניין מחודש אוגוסט 2009.

6. בחודש מרס 2011 פרסם המפקח חוזר בדבר **איסוף מידע סטטיסטי לגבי יישוב תביעות ואופן טיפול בבקשות למשיכה והעברת כספים**. החוזר מורה לגופים מוסדיים לאסוף מידע סטטיסטי בנוגע לאופן טיפולם בבקשות למשיכת כספים, לקבלת קצבת זקנה ולהעברת כספים, וזאת לצורך פרסום מדדים אשר ישמשו את העמיתים הפוטנציאלים בבחירת הגוף המוסדי עימו יתקשרו. החוזר קובע את סוגי הנתונים שיש לאסוף לגבי כל סוג בקשה, הוראות לעניין איסוף ושמירת הנתונים, אופן הדיווח למפקח וכן חובה להצגת הנתונים באתר האינטרנט, בהתאם לנספח שבחוזר. נתוני התביעות יוצגו לראשונה באתר האינטרנט של גוף מוסדי ב-31 במרס 2013 (בגין שנת 2012) ונתוני בקשות להעברת כספים ומשיכת כספים יוצגו לראשונה באתר האינטרנט של גוף מוסדי ב-31 במרס 2014 (בגין שנת 2013). החוזר האמור מחליף חוזר קודם באותו עניין מחודש ספטמבר 2009. הוראות החוזר דורשות היערכות מיכונית ותפעולית שתאפשר איסוף והצגה של מידע סטטיסטי הנוגע לתהליכי יישוב תביעות ולתהליכי בקשות למשיכה ו/או העברה של כספים. להערכת החברה, יתכן שיישום הוראות החוזר יביאו להגברת התחרות בנושא הטיפול בתביעות ובבקשות למשיכה ו/או העברה של כספים וזאת בשל פרסום המידע הסטטיסטי האמור. בחודש מרס 2012, הבהיר המפקח כי הוראות החוזר הנ"ל אינן מחייבות גוף מוסדי להציג נתונים בגין שנת 2011 באתר האינטרנט שלו, אך אין בכך, כדי לפגוע בחובה שנקבעה בחוזר להעביר דיווח ראשון של נתוני התביעות למפקח, עבור התקופה שראשיתה ביום 1 ביוני 2011 ועד 31 בדצמבר 2011, לא יאוחר מיום 31 במרס 2012.

7. בחודש יוני 2011 פרסם המפקח **מכתב למנהלי חברות הביטוח שעניינו פוליסות ביטוח מבטיחות תשואה מגובות אג"ח ח"ץ (חיים צמוד)**. בפנייתו מבהיר המפקח כי זכויות המבוטחים בפוליסות ביטוח כאמור המגיעות לתום תקופה, במקרים שבהם מבוטחים אינם מממשים את זכאותם לקצבה או תשלום הוני, יהיו כדלקמן: אי מימוש הזכאות כאמור על פי תנאי הפוליסה, כשלעצמו, לא יפגע בזכות המבוטח להמשך הבטחת התשואה (המגובה באג"ח ח"ץ) הנקובה בפוליסה בגין יתרת החיסכון המצטברת. אולם, מבוטח שאינו מממש זכאות בתום תקופה בהתאם לתנאי הפוליסה, איננו זכאי להמשך הבטחת התשואה כאמור בגין הפקדות נוספות שתתבצענה לאחר תום תקופת הפוליסה. עם מימוש הזכאות לקצבה בפוליסות הנידונות, תשלומה יהיה בהתאם לתנאי הפוליסה המקוריים, לרבות מקדמי ההמרה הנקובים בפוליסה, בהתחשב בגיל המבוטח במועד התחלת תשלום הקצבה בפועל.

8. בחודש דצמבר 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **טיוב נתוני זכויות העמיתים בגופים המוסדיים**. מטרת החוזר הינה להגדיר את הפעולות הנדרשות מגוף מוסדי כדי להבטיח שרישום זכויות העמיתים במערכות המידע של הגוף המוסדי יהיה מהימן, שלם זמין וניתן לאחזור. החוזר קובע מסגרת עבודה כללית לפרויקט הטיוב ובכללה חובת גוף מוסדי לעריכת סקר פערים אודות המידע הקיים, איתור הכשלים במידע הקיים ובחינת איכותו, בניית מודל מיפוי ודירוג הפערים שנמצאו בסקר הפערים והכנת תכנית עבודה מפורטת (תוך התייחסות לנושאים הכלולים בחוזר) לטיפול בכל כשל או קבוצת כשלים שנמצאו. כמו כן, נקבע כי גוף מוסדי יטייב את נתוני ממשק האחזקות כך שהנתונים הנכללים בממשק האחזקות יהיו מלאים ורציפים, לאורך תקופת החיסכון. עוד נקבע בחוזר, הוראות בדבר ניהול פרויקט הטיוב אצל הגוף המוסדי, לרבות אופן הפיקוח והבקרה של הדירקטוריון וההנהלה, הקמת ועדת היגוי לצורך גיבוש תכנית העבודה, חובת התיעוד של הנושאים המפורטים בטיוטת החוזר ודיווחים לממונה על ידי הגוף המוסדי בקשר עם טיוב זכויות העמיתים כאמור. בהתאם לחוזר, נדרשים הגופים המוסדיים, בין היתר, לבצע את סקר הפערים עד ליום 31 בדצמבר 2012, לסידור המידע הקיים ושמירתו עד ליום 30 בספטמבר 2014, ולסיים את פרויקט הטיוב בכללותו עד ליום 30 ביוני 2016. החברה לומדת את הוראות החוזר. יצויין כי יישומן של הוראות החוזר תדרושנה ככל הנראה משאבים כספיים וניהוליים רבים. החוזר אינו חל על קופת גמל מרכזית.

9. בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **שירות ללקוחות גופים מוסדיים**, שבמסגרתו חוייבו גופים מוסדיים לקבוע כללים שיבטיחו את רמת השירות שמספק גוף מוסדי ללקוחותיו. במסגרת זאת, על הנהלת הגוף המוסדי לקבוע אמנת שירות אשר תכלול מדדי איכות ומצוינות לשירות וכן את זכויות הלקוח בקבלת שירות; גוף מוסדי יקבע עבור כל סוג של נותן שירות כללים ביחס לרמת המקצועיות הנדרשת ממנו לצורך מתן השירות; גוף מוסדי ימנה מבין עובדיו הבכירים ממונה שירות לקוחות אשר ידווח למנכ"ל ולדירקטוריון; דירקטוריון גוף מוסדי יקבע את מדיניות הגוף המוסדי למתן שירות; הגוף המוסדי יבצע סקר פערים בין המצב הקיים לבין המדיניות שנקבעה ויקבע תכנית לצמצום הפערים ועוד. החוזר ייכנס לתוקף מיום 1 בינואר 2013, למעט הוראות לעניין מינוי ממונה שירות לקוחות, מיפוי מצב קיים, קביעת מדיניות, ביצוע סקר פערים וקביעת מדיניות לצמצום הפערים שאמורות להתבצע עד ליום 30 ביוני 2012.

10. בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח הנחיה **בדבר השקעות גופים מוסדיים באירלנד**, לפיה, על רקע הכוונה לעגן בתקנות ההשקעה אפשרות לגופים מוסדיים להשקיע במדינות זרות בעלות דירוג BBB- ומעלה או במדינות הנכללות בארגון ה-OECD מאשר המפקח כי במהלך ששת החודשים הבאים לא יראו בהחזקה בהשקעות באירלנד כהחזקות העומדות בניגוד לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 ולתקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח) (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001. בחודש פברואר 2012, פרסם אגף שוק ההון הודעה לפיה במהלך שלושת החודשים הבאים), החל מיום 14 בפברואר 2012, לא יראו החזקה בהשקעות בנכסים מחוץ לישראל שההשקעה בהם נעשתה

כדין בעת רכישתם והעומדים במגבלת ההשקעה המפורטת להלן לפיה ההשקעה בוצעה במדינה זרה בעלת דירוג BBB- הנכללת בארגון ה - OECD, כהחזקה העומדת בניגוד לתקנות ההשקעה. זאת, בין היתר, לאור הגשת טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012 לאישור ועדת הכספים של הכנסת, לפיה גוף מוסדי יוכל להשקיע במדינות זרות בעלות דירוג BBB- ומעלה הנכללות בארגון ה-OECD.

11. בחודש ספטמבר 2011 פרסם המפקח הודעה על כוונה ליצור **קודקס רגולציה**, שיהווה מסגרת רגולטורית עדכנית ומקיפה (הכוללת חוקים, תקנות וחוזרי הממונה), הנוגעת לכל הגורמים שתחת פיקוחו של הממונה. הקודקס יהווה ספר רגולציה סדור ומקיף שיסייע בהתמצאות בהנחיות השונות ויקל על עבודת הגורמים המפוקחים. הקודקס יורכב משני חלקים - אחד עבור גופים מוסדיים ואחד לסוכני ביטוח, משווקים ויועצים פנסיונים. בהתאם לכך יאוגדו שני "חוזרי על", אשר יחליפו את מערכת החוזרים הקיימת, במערכת מותאמת למבנה המתוכנן של הקודקס. כמו כן מוצע להתאים את הרגולציה המקומית, לרבות חקיקה ראשית, לעקרונות הדירקטיבה Solvency II, תוך ביצוע ההתאמות הנדרשות לדין המקומי. בכלל זאת וכצעד ראשון במסגרת פרויקט הקודקס, פורסמו טיוטות תוכן העניינים של ההוראות החלות מתוקף חוזרים קיימים בתחום השקעות בגופים מוסדיים ומתוקף חוזרים קיימים בתחום ביטוח כללי, העתידות להתמזג לתוך החוזר האחיד לגופים המוסדיים והצפויות להיכנס לתוקף בשנת 2013.

12. בחודש אוקטובר 2011 פרסם המפקח **מכתב למנהלי חברות הביטוח שעניינו מעקב וניהול הון עצמי.** על פי המכתב, לאור התנודתיות בשווקים הפיננסיים ולצורך בחינה ומעקב שוטפים על אופן ניהול ההון העצמי, חברות הביטוח ישלחו דיווח חודשי על מצב אומדן ההון עד לתאריך 17 לכל חודש בגין החודש הקודם. דיווח ראשון ישלח ביום 17 בנובמבר 2011, בגין נתוני חודש אוקטובר 2011. במענה לפניית חברות הביטוח הודיע המפקח שהדיווח הראשון ידחה כך שיוגש שני ימי עסקים ממועד אישור הדוחות הכספיים ובכל מקרה לא יאוחר מיום 30 בנובמבר 2011.

13. בחודש אוקטובר 2011, פרסם המפקח טיוטת מכתב למנהלי חברות הביטוח שעניינה **חלוקת דיבידנד על ידי חברת ביטוח**. על פי הטיוטה, לאור התנודתיות בשווקים הפיננסיים, המפקח הודיע על הארכת תוקף ההגבלה על חלוקת דיבידנד, על פיה, המפקח לא יאשר חלוקת דיבידנד אלא בהתקיים התנאים המפורטים במכתב ובפרט שלחברה יחס הון עצמי מוכר להון עצמי נדרש, לאחר ביצוע החלוקה, בשיעור של 105% לפחות. הודעה על חלוקת דיבידנד במקרה בו לאחר ביצוע החלוקה לחברה יחס הון עצמי מוכר להון עצמי נדרש בשיעור של 115% לפחות, לא תחייב קבלת אישור המפקח.

14. בחודש נובמבר 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **רשימת נכסי הנוסטרו של גופים מוסדיים ברמת הנכס הבודד.** החוזר מחייב גופים מוסדיים לדווח, אחת לרבעון, על נכסי הנוסטרו שלהם ברמת הנכס הבודד, במתכונת המפורטת בנספח לחוזר. על הגוף המוסדי להגיש את הדיווח עד 7 ימי עסקים מהמועד האחרון לפרסום הדוחות הכספיים הרבעוניים. מועד התחילה של החוזר ביחס לחברות מנהלות הינו מהדיווח השנתי לשנת 2012 ואילך.

8.2.4 רישיונות

בידי הקבוצה ובכלל זה שומרה וחברות הבנות שלה, אשר נרכשו על ידי הקבוצה, רישיונות ו/או היתרים לפעול כמבטח, סוכן או חברה מנהלת, לפי העניין, כמתחייב על פי כל דין.

בהתאם לסעיף 15 לחוק הפיקוח בידי הקבוצה רישיונות מבטח ישראלי, לעסוק בענף פנסיה וכן בענפי הביטוח המפורטים להלן: חיים מקיף; תאונות אישיות; מחלות ואשפוז; אחריות המעבידים; כלי רכב חובה; רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד ג'); מקיף לדירות ובתי עסק; כלי טיס לרבות אחריות כלפי צד שלישי; כלי שיט לרבות אחריות כלפי צד שלישי; מטענים בהובלה; אחריות כלפי צד שלישי; אבדן רכוש; חקלאי;

הנדסי; אחריות למוצרים פגומים; מתן ערבויות; סיכונים אחרים; והשקעות של רוכשי דירות.

כמו כן, בידי הקבוצה רישיון לחברות מנהלות של קופות גמל ואישורי קופות גמל לקופות הגמל ולקרנות הפנסיה שבניהולה, רישיון לניהול תיקי השקעות, לפי חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות וכן היתר עבור מנורה מבטחים קרנות לניהול קרנות נאמנות. בנוסף, מנורה מבטחים חיתום רשומה במרשם החתמים, בהתאם להוראות תקנות ניירות ערך (חיתום)(תיקון), התשס"ז-2007.

8.2.5 היתר להחזקת אמצעי שליטה

בהתאם להוראות הדין, החזקת אמצעי שליטה ושליטה במבטח (לרבות בחברה מנהלת של קרן פנסיה), בסוכן ובחברה מנהלת של קופת גמל, כפופים לקבלת היתר מאת המפקח על הביטוח או הממונה. בחודש דצמבר 2007, נתן המפקח[9] למר מנחם גורביץ, היתר להחזקת אמצעי שליטה ולשליטה, במישרין או בעקיפין[10], באמצעות מנורה מבטחים החזקות, במבטחים: החברה, מנורה מבטחים פנסיה[11] ושומרה; בחברה המנהלת: מנורה מבטחים גמל (חברה קשורה של החברה); ובסוכני התאגיד: סיני סוכנות לביטוח בע"מ, סוכנות ארנון את וינשטוק וסוכנות אורות (להלן: "**התאגידים נשוא ההיתר**").

בהיתר נקבעו, בין היתר, התנאים העיקריים כדלקמן: הוראות בדבר שימור גרעין השליטה[12] במלוא שרשרת השליטה בתאגידים נשוא ההיתר, וזאת בדרך של הגבלות על שיעבוד, מכירה, העברה של גרעין השליטה בתאגידים הנ"ל, לרבות בדרך של הנפקה; הוראות בדבר הפקדה, בידי נאמן (עו"ד ישראלי) על פי כתב נאמנות, של תעודות מניה המייצגות לפחות את גרעין השליטה בחברה, מנורה מבטחים פנסיה ושומרה וכן חתימה על ייפויי כוח לנאמן על אמצעי השליטה שימנה המפקח למכירת מניות גרעין השליטה במנורה מבטחים פנסיה ובשומרה, בהתקיים תנאים המפורטים בהיתר. נכון למועד הדוח, החברה עומדת בכל תנאי ההיתר.

בנוסף, על פי הוראות הדין, החזקת אמצעי שליטה מעל לשיעור מסוים בחברה המנהלת קרנות נאמנות, טעונה קבלת היתר שליטה מרשות ניירות ערך. בחודש דצמבר 2005 קיבלו בעלי השליטה בחברה היתרי שליטה כנדרש.

8.3 השקעות

8.3.1 מבטחים וגופים מוסדיים

<u>הנכסים המנוהלים על ידי הקבוצה:</u>

- **נכסי נוסטרו מנורה מבטחים ביטוח ושומרה (הון עצמי, עתודות ביטוח כללי ועתודות ביטוח חיים של פוליסות מבטיחות תשואה)** - נכסי הנוסטרו מושקעים בהתאם למגבלות הקבועות בתקנות דרכי ההשקעה ומדיניות ההשקעות המאושרת. כנגד עתודות ביטוח החיים של פוליסות מבטיחות תשואה ששווקו עד לסוף שנת 1990 מונפקות אג"ח מיועדות (ח"ץ) בהתאם להסכמים של כלל המבטחים במשק עם משרד האוצר. הסיכונים הנובעים מהשקעות של נכסי נוסטרו חלים על המבטחים.
- **נכסי מבוטחים/עמיתים** - נכסים אלו מושקעים בהשקעות חופשיות, סחירות ושאינן סחירות בהתאם למגבלות הקבועות לעניין זה בתקנות דרכי ההשקעה ובתקנות מס הכנסה, לפי העניין. התשואה המושגת נזקפת לטובת בעלי הפוליסות/עמיתים, בניכוי דמי ניהול. יצויין כי בקופות הגמל מבטיחות

---

[9] ההיתר ניתן אגב אישור עסקת הרכישה של שומרה (לפרטים ראה סעיף 1.2.2 לדוח). במסגרת זו דרש המפקח כי תוסדר בהיתר גם החזקת אמצעי השליטה והשליטה בשאר הגופים המוסדיים המוחזקים, במישרין או בעקיפין, על ידי החברה ובכלל זה מתן ייפויי כוח למר גורביץ להצביע באסיפות הכלליות של החברה. ייפויי הכוח לא ישונו ולא יבוטלו אלא באישור מראש ובכתב מאת הממונה. בעקבות רכישת השליטה במנורה מבטחים הסתדרות המהנדסים בע"מ, חברה קשורה של החברה, הורחב היתר השליטה האמור.

[10] באמצעות ניידן ופלמס, תאגידים זרים הרשומים בואדוז - ליכטנשטיין המחזיקים במניות השליטה של החברה (לעיל ולהלן: "**התאגידים הזרים**"). התאגידים הזרים מוחזקים בנאמנות בה מר גורביץ הוא נהנה יחיד ובלעדי.

[11] על רקע חלוקת מנורה מבטחים פנסיה, כדיבידנד בעין לחברה, צפוי כי היתר השליטה יותאם למבנה ההחזקות החדש.

[12] לעניין זה, "גרעין שליטה" - 50.01% בכל אחד מאמצעי השליטה, במישרין או בעקיפין, בדילול מלא של כלל אמצעי השליטה בתאגיד הרלבנטי.

התשואה נזקפת תשואה מינימלית בהתאם להבטחת הקופה גם אם התשואה בפועל נמוכה יותר.

- מדיניות ההשקעות בגין השקעות הנוסטרו של החברה המנהלת של מנורה מבטחים פנסיה ומנורה מבטחים גמל (חברה קשורה של החברה) נקבעות בהתאם להחלטות הדירקטוריון וההנהלה של אותם גופים.

<u>ועדות השקעה</u>

מדיניות ההשקעה הכוללת של המבטחים והגופים המוסדיים בקבוצה נקבעת על ידי הדירקטוריונים של כל מבטח/חברה מנהלת, לפי העניין, ובהתאם להוראות הדין החלות על מבטח/חברה מנהלת, ובין היתר, הוראות חוזר השקעה באגרות חוב לא ממשלתיות, אשר פרסם המפקח בעקבות המלצות ועדת חודק. בקבוצה קיימים שני סוגים של ועדות השקעה אשר מיישמות את מדיניות ההשקעה הכוללת שאושרה ומקבלות את החלטות ההשקעה: אחת - ועדת השקעות תלויות תשואה ("כספי מבוטחים/עמיתים") והשנייה - ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה ("נוסטרו").

לחברה, למנורה מבטחים פנסיה ולמנורה מבטחים גמל (חברה קשורה של החברה) - ועדות השקעה תלויות תשואה[13].

לחברה ולשומרה ועדות השקעה נפרדות להשקעות שאינן תלויות תשואה ("נוסטרו").

<u>ועדת אשראי</u>

הוועדה החלה לפעול בשנת 2008 וזאת על פי חוזר המפקח להסדרת פעילות האשראי. פעילותה היא בתחום האשראי הבלתי סחיר למעט מספר סוגי אשראי שהוחרגו.

ועדת האשראי עוסקת באישור עסקאות אשראי מעבר להיקף מסוים, כמו כן, עוקבת אחר יישום מדיניות האשראי ומצב האשראי של הקבוצה. הוועדה, פועלת כאמור עבור הקבוצה כולה, לעניין כספי מבוטחים/עמיתים (ביטוח, פנסיה, גמל) כמו גם לעניין כספי נוסטרו, למעט תחום השירותים הפיננסיים.

ועדת האשראי מסתייעת בפורום חוב שהוקם בהתאם להנחיות המפקח בחוזר שעניינו טיפול בחובות בעייתיים ואשר תפקידו העיקרי ביצוע מעקב שוטף אחר חובות בעייתיים, דירוגם, וקביעת דרכי הטיפול בהם. על רקע, המשבר בשוק האשראי החוץ בנקאי בשנת 2008, התפתח תהליך של "הסדרי חוב" לחברות בקשיים באמצעות מנגנון של נציגות בעלי אג"ח. בהקשר זה פועלת הקבוצה באמצעות נציג מקצועי חיצוני ייעודי לנושא, תוך הקפדה על ביצוע הפרדה בין פעילותו השוטפת לקידום הסדרי חוב לבין פעילות ההשקעות באמצעות אגף ההשקעות, והכל בהתאם להנחיות והוראות הדין הרלבנטיות.

8.3.2 תחום השירותים פיננסיים

בתחום השירותים הפיננסיים קיימות שתי ועדות השקעה - ועדת השקעות לניהול כספי קרנות הנאמנות וועדת השקעות לניהול תיקי לקוחות. בקרנות נאמנות פועלת ועדת ההשקעות במסגרת הוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות, ומגבלות ההשקעה הקבועות בתשקיף הקרן. ועדת ההשקעות לניהול תיקי השקעות מתווה מדיניות ההשקעות באפיקים השונים, כאשר ההשקעות בפועל נעשות במגבלות הקבועות בהסכמים הפרטניים עם הלקוחות.

ההשקעות בתחום זה מנוהלות באופן נפרד מהשקעות שמנוהלות כנגד התחייבויות תלויות תשואה של פנסיה, גמל וביטוח והתחייבויות שאינן תלויות תשואה.

8.3.3 תפקידי ועדות ההשקעה וניהול ההשקעות

תפקידי ועדות ההשקעה השונות של הקבוצה, בתחומי הפעילות השונים, הינן, בין השאר, קביעת עקרונות ודרכי ההשקעות בכל תחום, אישור עסקאות מסוימות טרם ביצוען, קביעת מגבלות חשיפה ואחזקה בניירות ערך מסוגים שונים, במנפיק, בקבוצת לווים וכו', והכל בכפוף להוראות הדין והמפקח השונות החלות על מדיניות ההשקעות של הקבוצה, ובין היתר, תקנות דרכי ההשקעה והוראות חוזר השקעה באגרות חוב לא ממשלתיות, אשר פרסם המפקח בעקבות המלצות ועדת חודק, לתקנות דרכי ההשקעה ובהתחשב במדיניות ומסגרות ההשקעה שהגדיר הדירקטוריון.

[13] יצוין, כי בוועדות ההשקעה הנפרדות של הגופים המוסדיים הנ"ל מכהנים אותם חברים.

השקעות הקבוצה בתחום ביטוח החיים, ביטוח אלמנטרי, חיסכון ארוך הטווח, הון עצמי והנוסטרו מנוהלות ע"י אגף ההשקעות של החברה וזאת על מנת לנצל ידע ומומחיות הנדרשים בתחומי ההשקעות השונים. באגף קיימים צוותי השקעה מתמחים בהשקעות בחו"ל, במניות בישראל, בנכסי חוב, במחקר ואנליזה, קרנות השקעה ומערך אשראי לא סחיר כמו כן, הוקמה מחלקת נדל"ן העוסקת בהשקעות בנדל"ן מניב עבור הקבוצה. מתקיימת הפרדה בין ניהול כלל כספי הנוסטרו לבין ניהול כספי המבוטחים/עמיתים.

בנוסף, קיים באגף צוות "מידל אופיס" בהתאם להוראות חוזר גופים מוסדיים שעניינו מערך התפעול הדיווח והבקרה בתחום ההשקעות של הגוף המוסדי.

החלטות ההשקעה בפועל מתקבלות על ידי מנהלי התחומים באגף ומנהלי ההשקעות השונים, תוך הסתייעות בצוות המחקר והאנליזה ובעבודות מחקר חיצוניות בארץ ובחו"ל, ופגישות שוטפות עם מומחים מקצועיים בתחום, והכל בכפוף למסגרת המדיניות המאושרת על ידי ועדות ההשקעה השונות.

8.3.4 דוח ועדת חודק

בחודש פברואר 2010 פרסמה **הוועדה לקביעת פרמטרים להתייחסות גופים מוסדיים המעמידים אשראי באמצעות רכישת אג"ח לא ממשלתיות** ("**דוח חודק**" ו- "**הוועדה**") את המלצותיה. מטרת הוועדה הייתה להמליץ על הפעולות הנדרשות בכדי לשפר את התהליכים הפנימיים הקשורים להשקעה של גופים מוסדיים באיגרות חוב ואת היקף המידע שיהיה על התאגיד המנפיק למסור לגופים המוסדיים, עובר להשקעה. המלצות הוועדה מתרכזות בשלושה מישורים עיקריים:

ביסוס הליך מסודר של אופן פעולתם של הגופים המוסדיים טרם החלטה על רכישת איגרת חוב לא ממשלתית עבור ציבור החוסכים, זאת, בין היתר, על ידי הרחבת התשתית ליצירת משא ומתן בין הגופים המוסדיים לחברות המנפיקות והכנת אנליזה כתובה על ידי הגוף המוסדי טרם רכישה בשוק הראשוני.

קביעת סוג המידע שגוף מוסדי יהיה חייב לקבל קודם לרכישה ולאורך חיי החוב של איגרת חוב של תאגיד לא מדווח, זאת, בין היתר, על ידי קבלת "מזכר הנפקה" הכולל מידע אודות החברה המנפיקה (הדומה במהותו לחלק מהמידע אותו נדרשת חברה מנפיקה לפרט במסגרת תשקיף), על ידי קבלת מידע שוטף ומיידי במהלך חיי החוב מתאגיד אשר אינו מדווח, ומינוי נאמן להנפקה של תאגיד שאינו מדווח ככל שמדובר באיגרת חוב לא סחירה המונפקת לארבעה גופים מוסדיים לפחות.

שיפור איכות המוצר הנרכש על ידי הגופים המוסדיים עבור ציבור החוסכים, זאת, בין היתר, על ידי קביעת תניות ואמות מידה מינימאליות אשר יכללו באיגרות חוב, ובהתאם יעניקו לגופים המוסדיים זכות לפירעון מיידי בהפרות התניות ואמות המידה האמורות. כמו כן, המליצה הועדה על תניות חוזיות ואמות מידה מומלצות אשר על הגופים המוסדיים לשקול לדרוש את קיומן במסגרת תנאי איגרות החוב.

בנוסף, בין המלצות הועדה נכללות המלצות בדבר שיתוף פעולה בין הגופים המוסדיים, מינוי "נאמן על" כמנגנון וולונטרי אשר יופעל לבקשת החברה המנפיקה, כאשר בין סמכויות נאמן העל תינתן האפשרות לעקוב באופן הדוק ויומיומי אחר פעולות החברה. כמו כן ממליצה הוועדה על קריטריונים לסיווגן של אגרות החוב, המלצות בדבר גיבוש מדיניות ביחס לרכישת אגרות חוב בשוק המשני וחובת רישום של איגרת חוב לא סחירה בלשכת רישום.

בהתאם להמלצות ועדת חודק, פרסם המפקח חוזרים (לרבות הבהרות ועדכונים) בדבר השקעות באגרות חוב לא ממשלתיות, המאמץ למעשה את עיקרי המלצות הוועדה ביחס לגופים המוסדיים. לפרטים ראה סעיף 8.2.3 להלן.

בחודש נובמבר 2011 פרסם המפקח **טיוטת חוזר שעניינה הוראות לעניין השקעת גופים מוסדיים באיגרות חוב לא ממשלתיות- תיקון**. טיוטת החוזר פורסמה בהמשך לחוזר המפקח מחודש יולי 2010, אשר עניינו הוראות לעניין השקעות גופים מוסדיים באיגרות חוב לא ממשלתיות ועל רקע הצורך להגביר את רמת הוודאות בקרב הגופים המוסדיים ובקרב המנפיקים באשר להוראות אשר ראוי שיכללו בשטרי הנאמנות של אגרות חוב לא ממשלתיות. טיוטת החוזר כוללת למעשה נספח המכיל מספר הוראות חוזיות מוצעות ודגשים לניסוחן, אשר ראוי כי ישמשו אבני דרך בבחינת הסדרים משפטיים בתנאי איגרות חוב, ושעל גופים מוסדיים לשקול לאמצן בעת בחינת השקעה

באיגרת חוב מסוימת. בכלל ההוראות האמורות נכללות הוראות בדבר מעמד אגרות החוב (בכירות, מובטחות ושאינן בכירות), מגבלות על נטילת חוב פיננסי נוסף על ידי המנפיק ועל שעבוד נכסי המנפיק, אמות מידה פיננסיות, מגבלות על חלוקה ועסקאות עם בעלי שליטה, הוראות בדבר דירוג אגרות החוב והתאמת תנאי אגרות החוב בעת ירידת דירוג וכן הוראות לעניין עילות העמדה לפירעון מיידי. כמו כן, כוללת טיוטת הוראות לעניין נציגות דחופה ובכלל זה מינויה, תקופה כהונתה וסמכותה.

8.3.5 השקעות מנוהלות

8.3.5.1 ענף ביטוח חיים - תיק נכסים תלוי תשואה

סעיף השקעה	באלפי ש"ח	שיעור מסך הנכסים
אג"ח סחירות	4,001,963	33%
אג"ח לא סחירות	1,445,464	12%
מניות ואופציות (כולל תעודות סל ו-ETF)	3,209,195	27%
מזומנים ושווי מזומנים	535,315	4%
פקדונות	653,872	5%
קרנות השקעה	717,407	6%
הלוואות, חייבים ואחרים	1,561,536	13%
התחייבויות בגין חוזים עתידיים	(79,775)	(1%)
סה"כ כללי	12,044,977	100%

8.3.5.2 ענף הפנסיה

סעיף השקעה	באלפי ש"ח	שיעור מסך הנכסים
מזומנים ושווי מזומנים	788,415	2%
אג"ח ממשלתיות סחירות	2,379,538	6%
אג"ח קונצרניות סחירות	5,005,248	13%
מניות וני"ע סחירים אחרים	9,611,886	26%
אג"ח מיועדות	11,268,210	30%
פיקדונות והלוואות	3,437,063	9%
אחרים	5,137,657	14%
סה"כ נכסי "מבטחים החדשה" ו"מבטחים משלימה" (בניכוי התחייבויות שוטפות)	**37,628,017**	**100%**

8.3.6 פעילויות השקעה מהותיות

הלוואות מיוחדות

החברה העמידה הלוואות ללקוחות (להלן בסעיף זה: **"הלווים"**), במהלך התקופה שבין אוקטובר 2004 עד מרץ 2007, ללא בטחונות במועד העמדת ההלוואות, כנגד שיעבוד פוליסות ביטוח חיים שהופקו על ידי החברה לטובת הלווים בסמוך למועד העמדת ההלוואות. הלווים הופנו לחברה על ידי סוכנים. סך יתרת ההלוואות כאמור בחברה, נכון ליום 31 בדצמבר 2011, עמד על כ- 85.8 מיליוני ש"ח. ערכי הפדיון של הפוליסות ששועבדו כאמור כנגד העמדת ההלוואות, נכון ליום 31 בדצמבר 2011, הינם בסך של כ- 10 מיליוני ש"ח. כנגד ההלוואות כאמור בוצעה הפרשה לחובות מסופקים בדוחות הכספיים של החברה, בסך של כ- 57.9 מיליוני ש"ח. יצוין, כי כחלק מהסדרי גביית ההלוואות האמורות נחתמו הסכמי הלוואה חדשים עם מנורה מבטחים החזקות, ששימשו בעיקר לפירעון ההלוואות שניתנו במקור על ידי החברה.

8.3.7 השקעות כספי המבוטחים והעמיתים והרווחיות הנזקפת לחברה מהם

השקעות בענפי ביטוח חיים ופנסיה נועדו לכסות את התחייבויות המבטח כלפי המבוטחים והעמיתים, כפי שהן מוערכות על ידי האקטואר הממונה.

תקנות דרכי ההשקעה ותקנות קופות הגמל, כוללות הוראות בדבר כללי השקעה של נכסים המוחזקים כנגד ההתחייבויות השונות וכן כללים לעניין דרכי ניהול השקעות המבטח.

8.3.7.1 ביטוח חיים

עיקר עתודות ביטוח חיים נובעות ממרכיב החיסכון אשר נצבר בפוליסות. קיימת עתודה גם לתשלומי תביעות ריסק (מוות, אי-כושר עבודה, סיעודי וכדו') אשר בחלקן צמודות מדד ובחלקן צמודות לתשואות המושגות עבור הפוליסות המשתתפות ברווחים, כמפורט להלן.

ביטוח חיים צמוד (פוליסות מבטיחות תשואה)

עד וכולל 1990 הונפקו על ידי חברה פוליסות ביטוח אשר העניקו למבוטח תשואה או ערכי פדיון מובטחים. בכדי לעמוד בהתחייבויות אלו, נחתמו בין חברה וחברות הביטוח האחרות במשק לבין ממשלת ישראל הסכמי השקעה המכונים "הסכמי ח"ץ" (חיים צמוד) המסדירים את השקעות עתודות הביטוח כאמור באג"ח מיוחדות המונפקות על ידי מדינת ישראל (להלן: "**איגרות חוב מיועדות**").

איגרות החוב הנ"ל נושאות ריבית צמודה בשיעור שהלך ופחת עם השנים מ-6.2% ל-4%. התשואה למבוטח נגזרה מריבית איגרות החוב המיועדות, בניכוי מרווח למבטח. אגרות החוב מכוח הסכמי ח"ץ, קיבלו חלק עיקרי מעתודות הביטוח שנצברו בפוליסות האמורות, כאשר יתרת עתודות הביטוח הושקעו בהשקעות חופשיות בשוק ההון. בשל הבטחת תשואה או ערכי פדיון למבוטח בפוליסות אלו, סיכוני ההשקעות החופשיות חלות על המבטח. במהלך השנים עד סוף 2002, פדתה חברה בהתאם להסדר עם משרד האוצר, חלק מאיגרות החוב המיועדות והמירה אותן להשקעות בנכסים בעלי תשואה עודפת. סך ההשקעות החילופיות (השקעות חופשיות במקום איגרות חוב מיועדות), הסתכם ליום 31 בדצמבר 2011 לסך של כ- 905 מיליוני ש"ח.

ביטוח חיים תלוי תשואה

החל מינואר 1991 הנפיקה החברה פוליסות משתתפות ברווחי השקעה. בפוליסות שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר 2003 התשואה למבוטחים נקבעת לפי שיעור התשואה המושגת בפועל על ההשקעות, בניכוי דמי ניהול קבועים בגובה 0.6% מהצבירה (0.05% לחודש) ודמי ניהול משתנים בגובה 15% מהרווחים הריאלים שהושגו.

החל משנת 2004, חברה מוכרת פוליסות בהן נגבים דמי ניהול קבועים מהצבירה בלבד וכן דמי ניהול מההפקדות השוטפות. שיעור דמי הניהול הינו עד 2% מהצבירה ו/או עד 13% מההפקדות בהתאם למסלולים הקבועים בפוליסות. החל משנת 2007, תוקנו תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה ביטוח), באופן המאפשר למבטח, באישור המפקח, גביית דמי ניהול המחושבים כשיעור מהשווי המשוערך של תיק ההשקעות ללא תקרה ובלבד שלא נגבים במקביל דמי ניהול מההפקדות השוטפות.

הפוליסות כאמור לעיל מכונות פוליסות "משתתפות ברווחים", היינו, פוליסות שבהן כספי החיסכון מושקעים באפיקי השקעות שונים. הרווחים שנובעים מהשקעות אלו נזקפים על מרכיב החיסכון בפוליסה. בפוליסות מעורב (מסורתי) כמפורט בסעיף 3.2.1 לעיל, כאשר ההשקעות מניבות תשואות חיוביות, מתווסף בונוס לסכום הביטוח או ערך הפדיון, או לחילופין כאשר הן מניבות תשואות שליליות - המבוטח משלם פרמיה נוספת ("מאלוס") לשמירת סכום הביטוח או ערך הפדיון. כאשר המאלוס עולה על שיעור הנקוב בפוליסה ניתנת למבוטח האפשרות לוותר על תוספת התשלום תוך הקטנת סכום הביטוח/ערך הפדיון בהתאמה. בפוליסות מסוג "עדיף" כמפורט בסעיף 3.2.1 לעיל, מנגנון זה אינו קיים בדרך כלל. יובהר, כי דמי הניהול נגבים על תשואה ריאלית בלבד באופן שבו אם וככל שנוצרים

הפסדים ריאלים (על בסיס שנתי), מנועה החברה מלגבות דמי ניהול עד לכיסוי ההפסד הריאלי. אם נוצרים הפסדים ריאליים במהלך השנה, לאחר שכבר נזקפו דמי ניהול בגין אותה השנה, החברה נדרשת לבטל את זקיפת החיוב בדמי הניהול המשתנים. יצוין, כי הפסדים ריאליים עשויים לנבוע מעליית מדד המחירים לצרכן (אינפלציה) ו/או הפסדים מהשקעות בניירות ערך ו/או שילוב ביניהם.

בשנת 2011 התשואה הריאלית על תיק ההשקעות הייתה שלילית ולפיכך לא ניתן היה לגבות דמי ניהול משתנים כאמור עד אשר ההפסד הריאלי הנ"ל יוחזר. לאור התשואות השליליות הנזכרות נוצר צורך לגבות פרמיה נוספת בפוליסות מסורתיות כמפורט לעיל.

לפירוט הנכסים וההתחייבויות בביטוח חיים ראה באור 3 לדוחות הכספיים.

8.3.7.2 פנסיה

כל תשואת ההשקעות הנובעת מהשקעת כספי העמיתים, נזקפת לעמיתים. החברה גובה דמי ניהול מדמי גמולים ומנכסי הקרן הצבורים.

להלן פרטים על שיעור דמי הניהול הסטטוטוריים ושיעור דמי הניהול שנגבו בפועל בתקופות המתוארות בדוח:

בהתאם להוראות שנקבעו בתקנות מס הכנסה, החברה גבתה בשנים 2009 עד 2011 דמי ניהול בשיעורים שלהלן:

				2011	2010	2009
מבטחים החדשה	שיעור דמי ניהול	מדמי הגמולים		6.00%	6.00%	6.00%
	סטטוטוריים	מנכסי הקרן		0.50%	0.50%	0.50%
	שיעור דמי הניהול שנגבו בפועל	מדמי הגמולים		4.10%	4.19%	4.53%
		מנכסי הקרן		0.33%	0.34%	0.34%
	שיעור ההטבות שניתנו למבוטחים (כולל עמלות לסוכנים)	מדמי הגמולים		1.32%	1.19%	1.18%
		מנכסי הקרן			-	-
	שיעור דמי ניהול, נטו כולל הטבות ועמלות	מדמי הגמולים		2.78%	3.00%	3.35%
		מנכסי הקרן		0.33%	0.34%	0.34%
מבטחים החדשה פלוס	שיעור דמי ניהול	מדמי הגמולים		2.00%	2.00%	2.00%
	סטטוטוריים	מנכסי הקרן הנובעים מהפקדות עד	31.12.05	0.50%	0.50%	0.50%
	שיעור דמי הניהול שנגבו בפועל	מנכסי הקרן מהפקדות החל מ-	1.01.06	1.54%	1.65%	1.79%
		מדמי הגמולים		-	-	-
		מנכסי הקרן הנובעים מהפקדות עד	31.12.05	0.42%	0.42%	0.46%
		מנכסי הקרן מהפקדות החל מ-	1.01.06	1.48%	1.54%	1.65%
	שיעור ההטבות שניתנו למבוטחים (כולל	מדמי הגמולים		-	-	-
	עמלות לסוכנים)	מנכסי הקרן		-	-	-
	שיעור דמי ניהול, נטו	מדמי הגמולים		-	-	-
	כולל הטבות ועמלות	מנכסי הקרן		0.99%	0.94%	0.91%

(1) בנוסף, במקרה של פנסיה שסכומה החודשי נמוך מ-5% מהשכר הממוצע במשק, החברה גובה מסכום הפנסיה דמי ניהול בשיעור של 6% מההפרש בין פנסיית המינימום האמורה לבין הפנסיה המשתלמת כאמור.

(2) ככלל, לא קיימת עונתיות משמעותית בגביית דמי הגמולים לקרנות הפנסיה. יחד עם זאת, קיימים חודשים מסוימים, המשתנים משנה לשנה, שבהם היקף דמי הגמולים גבוה יותר, וזאת בעיקר לאור תשלומים חד-פעמיים, אשר משולמים עד ידי המעסיקים, ואשר בגינם מופרשים דמי גמולים ולנוכח הקדמת התשלום עבור חודש עבודה דצמבר לחודש דצמבר עצמו (במקום תשלומו בחודש ינואר של השנה העוקבת). ההשפעה של תשלומים חד פעמיים לעובדים כאמור משמעותית יותר במבטחים החדשה פלוס, ביחס למבטחים החדשה. יצוין כי העונתיות הקיימת אצל לקוחות החברה בענפים מסוימים, אשר משפיעה על מספר העובדים באותם הענפים אינה משפיעה בצורה מהותית על התפלגות דמי הגמולים בין חודשי השנה.

8.4 ביטוח משנה

8.4.1 כללי

ביטוחי המשנה של הקבוצה בתחומי הביטוח הכללי, החיים והבריאות נערכים על בסיס שנתי עם מבטחי משנה שונים. ביטוחי המשנה נועדו לשם גידור הסיכונים הביטוחיים של הקבוצה באמצעות העברת חלקם למבטחי המשנה, תוך הקטנת חשיפת הקבוצה בהתאמה. עם זאת, אין בהעברת הסיכון כאמור כדי לשחרר את הקבוצה ממלוא מחויבויותיה כלפי מבוטחיה. לקבוצה אין תלות במבטח משנה מסוים כלשהו.

בביטוח משנה משולמת פרמיה למבטחי המשנה ובתמורה מבטחי המשנה משתתפים בחלקם בתשלומי תביעות, וכן משלמים עמלות למבטח, בחוזים מסוימים, לפי העניין.

בחלק מהענפים שייר הקבוצה מכוסה בביטוח עודף הפסדים כנגד קטסטרופה (Excess Of Loss).

ביטוח המשנה לסוגיו מוצג בדוחות הכספיים בסעיפי הפרמיה, התביעות המשולמות והתלויות, העמלות, עתודות הביטוח וסכומים לקבל והתחייבויות אחרות.

8.4.2 תיאור סוגי חוזי ביטוח המשנה העיקריים ותיאור תמציתי של הכיסוי בגין כל מוצר עיקרי בתחומי הפעילות השונים:

בכל אחד מהענפים מותאם כיסוי ביטוח המשנה הנרכש למדיניות העסקית של הקבוצה ולאופי הסיכון ורמתו.

ההבחנה הבסיסית בסוגי ביטוח המשנה היא בין ביטוח משנה חוזי (יחסי או לא יחסי), שהינו ביטוח משנה הנערך עבור ענף או סוג ביטוח בהתאם לתנאי החוזה (Treaty) לבין ביטוח משנה פקולטטיבי, שהינו ביטוח משנה הנערך עבור עסק/ים ספציפי/ים או פוליסה בודדת. הביטוח היחסי מחלק את הסיכון באופן יחסי בין חברת הביטוח למבטחי המשנה, ואילו הביטוח הלא יחסי, מגן על החברה מפני תביעות העוברות את השייר העצמי שקבעה לעצמה.

פירוט הסכמי ההתקשרות בביטוח משנה חוזי עם מבטחי המשנה מועברים בכל שנה למפקח (לפרטים אודות סוגי ההתקשרות בביטוח משנה ראה סעיף 8.4.3 להלן).

8.4.3 סוגי הכיסויים השונים המקובלים בענף הביטוח בכלל ובקבוצה בפרט הינם:

ביטוח משנה חוזי

<u>ביטוחי משנה יחסיים</u> - הכוללים ביטוחי מכסה (Quota Share) וביטוחי מותר (Surplus). בביטוחי משנה יחסיים, מעבירה הקבוצה למבטח המשנה שיעור מסוים מסכום הפרמיה מכל פוליסה שמכוסה תחת החוזה, ומקבלת בתמורה ממבטח המשנה שיעור זהה מסכום כל תביעה בגין הפוליסה הנ"ל, וכן עמלה. בביטוחי מכסה שיעור זה הינו קבוע לכל הפוליסות בענף המבוטח, ובביטוחי מותר שיעור זה משתנה על בסיס סכום הביטוח בהתאם לכל פוליסה.

<u>ביטוחי משנה לא יחסיים כולל ביטוח מסוג עודף הפסדים (Excess of loss)</u> - ביטוח עודף הפסדים הוא ביטוח המכסה תביעות או אירועים מעל לסכום מסוים המוגדר

מראש, דהיינו, תביעה בודדת גבוהה או אירוע בו מעורבים מספר סיכונים שהצטברותם מעל הסכום המוסכם משולמת על ידי מבטח המשנה עד לגובה סכום התקרה המוסכמת. מאידך, תביעה הנמוכה מהסכום שהוגדר מראש תשולם על ידי חברת הביטוח באופן בלעדי.

ביטוח משנה פקולטטיבי - ביטוחי משנה פקולטטיביים נערכים לכיסוי סיכונים מיוחדים הגלומים בפוליסות ספציפיות. בדרך כלל מבוטחים עסקים בביטוח מסוג זה כאשר סכום הביטוח עולה בהיקפו על קיבולת חוזי ביטוחי המשנה האוטומטיים של הקבוצה, או כאשר הסיכון מוחרג מהחוזה עם מבטח המשנה.

ביטוח משנה יחסי רב ענפי ("Multi-Line") - הקבוצה התקשרה לקראת שנת 2009 בהסכם ביטוח משנה יחסי (25%) על שייר החברה במרבית ענפי הביטוח הכללי עם מבטח משנה (Swiss-Re). ייחודיות ההסכם הוא בתחולתו על מספר ענפים בו-זמנית. ההסכם האמור חודש בשנת 2010 למשך שנתיים נוספות ולאחרונה חודש לשנתיים נוספות, קרי עד סוף שנת 2013. עוד יצויין, כי הסכם דומה נחתם בשנת 2010 עם מבטח משנה נוסף בהיקף של 5% על שייר החברה. הסכם אחרון זה לא חודש לשנת 2011.

8.4.4 תיאור ההסכמים העיקריים לתשלומי עמלות המתקבלות ממבטחי משנה

בחוזי ביטוח משנה לא יחסיים הקבוצה איננה מקבלת, בדרך כלל, עמלות ממבטחי המשנה. בחוזי ביטוח יחסיים וכן בהסכמי ביטוח פקולטטיביים, הקבוצה מקבלת עמלות ממבטחי המשנה בשיעור מוסכם ו/או בהתאם לתוצאות הביטוחיות, לפי העניין.

8.4.5 מדיניות החשיפה למבטחי משנה

8.4.5.1 ביטוח כללי

מדיניות החשיפה של הקבוצה באה להבטיח, באמצעות שימוש בכלי העברת סיכונים שונים, את המטרות העיקריות הבאות:

1. שמירה על יחס בין החשיפה בשייר לבין ההון העצמי.
2. מיצוע תנודות התוצאות החיתומיות בשייר.
3. העברת סיכונים חריגים למבטחי משנה.

סוג הסיכונים המועברים למבטחי המשנה ואופן העברתם נקבעים על פי ניתוח אופי הסיכון ויעילות העברתו למבטח המשנה, בהתבסס על ניסיון העבר ומודלים כלכליים פנימיים.

ההתקשרות עם מבטח המשנה נקבעת לפי איכות השירות הניתן על ידי מבטח המשנה, משך ואיכות היחסים בין החברות ואופי ההתקשרות (ישירות או דרך מתווכים). בתחום הביטוח האלמנטרי הקבוצה מתקשרת עם מספר רב של מבטחי משנה על מנת למנוע תלות במבטח משנה בודד ולפזר את סיכון האשראי הגלום בהתקשרות שכזו.

על מנת למזער את סיכון האשראי, מהווה חוסן מבטח המשנה קריטריון מרכזי בהחלטה על ההתקשרות. מדיניות ההתקשרות של מנורה מבטחים ביטוח בכל הנוגע לדירוגם הבינלאומי של מבטחי משנה נבחנת ומאושרת מדי שנה. מדיניות ההתקשרות נכון למועד הדוח הינה כדלקמן:

ענפי זנב קצר - לא תבוצע התקשרות עם מבטח משנה שדירוגו פחות מ- A- לפי S&P או לפי דירוג דומה מסוכנויות אחרות למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות.

ענפי זנב ארוך - לא תבוצע התקשרות עם מבטח משנה שדירוגו פחות מ- A לפי S&P או לפי דירוג דומה מסוכנויות אחרות, למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות.

בנוסף, בהתאם להוראות הפיקוח, קובע דירקטוריון המבטח, אחת לשנה, מסגרת חשיפה מרבית למבטחי משנה. מסגרת החשיפה הנ"ל מבוססת על

דירוג האשראי הבינלאומי של מבטח המשנה, וקובעת מסגרות חשיפה למבטח, הן ברמת ההסכם הבודד והן ברמת כלל החוזים.

סך החשיפה למבטח משנה בביטוח רעידת אדמה, לאחר MPL (כמוגדר בסעיף זה להלן) בכל אחד מן המבטחים בקבוצה, לא יעלה על 200 מיליוני דולר למבטח משנה בודד בכלל החוזים (TREATY), ובתנאי שמבטח זה מדורג AA ומעלה. מבטחים המדורגים -A תוגבל החשיפה ל- 125 מיליוני דולר.

8.4.5.2 חשיפה לרעידת אדמה

חשיפת מבטחי המשנה לסיכון רעידת האדמה מורכבת מהסיכונים המועברים אליהם במסגרת חוזי הרכוש היחסיים, בהם מבטח המשנה משתתף בחלק יחסי מן הסיכון. החשיפה הזו מוגבלת בסכום מקסימום לאירוע (EVENT LIMIT).

עבור סיכון רעידת האדמה שאינו במסגרת חוזי ביטוח המשנה היחסיים רוכשת הקבוצה הגנה בחוזה "עודף הפסדים" (EXCESS OF LOSS) בשכבות שונות. תקרת הכיסוי מקבילה לגבול ה-MPL אותו בוחרת החברה לרכוש. ה-MPL (MAXIMUM PROBABLE LOSS) מייצג את מקסימום הנזק הצפוי להיגרם לחברה כתוצאה מאירוע בודד. מכיוון שסיכון רעידת האדמה, הוא הסיכון המרכזי בישראל, מפוזר על פני שטח גיאוגרפי רחב, ה-MPL מייצג ממוצע שמרני של הנזק הצפוי במקרה קטסטרופה. הקבוצה קובעת MPL שמרני, תוך לקיחת שולי ביטחון נוספים, לכל סוג סיכון, בהתבסס על התפלגות התיק של החברה, ותוך שימוש במודלים בין-לאומיים.

בשנת 2011 התבססה הקבוצה לצורך הגנות לרעידת אדמה, על MPL ממוצע של 2%.

סכומי החשיפה הממוצעים לרעידת אדמה המכוסים בביטוח משנה יחסי, עמדו בשנת 2011, נכון למועד הדוח, על כ- 73 מיליארדי ש"ח (לא כולל שומרה), בעוד שהסכומים המכוסים בביטוח משנה לא יחסי הממוצעים, נכון למועד הדוח, עומדים על כ- 72 מיליארד ש"ח (כולל שומרה). כאמור, הסכמי ביטוח המשנה של החברה אינם מגנים על הסכומים המלאים אלא מבוססים על הערכות סיכון שמרניות של נזק מקסימאלי פוטנציאלי.

מבטחי המשנה שחלקם מסך החשיפה לרעידת אדמה עולה על 10% הינם, SWISS RE ,EVEREST RE ו- MUNICH- RE וזאת נכון למועד הדוח.

8.4.5.3 להלן ריכוז תוצאות ביטוח משנה בביטוח כללי לפי תחומי פעילות:

	רכב רכוש			רכב חובה		
	2011	2010	2009	2011	2010	2009
פרמיות ב.מ	163,683	233,497	202,417	14,407	112,036	21,011
תוצאות	14,748	(4,529)	4,579	(15,244)	(9,734)	(8,142)

	ענף ביטוח רכוש			ענף ביטוח חבויות		
	2011	2010	2009	2011	2010	2009
פרמיות ב.מ	315,652	297,232	291,473	97,660	113,859	109,550
תוצאות	(66,678)	(19,518)	(46,290)	(45,127)	4,631	(16,280)

	סה"כ		
	2011	2010	2009
פרמיות ב.מ	591,402	756,624	624,451
תוצאות	(112,302)	(29,150)	(66,133)

פירוט שאר ענפי רכוש לפי סוגי פרמיות

פרמיות	2011	2010	2009
פרמיות ביטוח משנה – יחסי	212,296	204,251	208,428
פרמיות ביטוח משנה- לא יחסי	5,829	3,983	9,494
פרמיות ביטוח משנה- רעידת אדמה	97,527	88,998	73,551
סה"כ פרמיות ביטוח משנה	**315,652**	**297,232**	**291,473**

8.4.5.4 ביטוח חיים

במהלך שנת 2011, בהתאם למדיניות החשיפה של החברה, התקשרויות החברה הינן עם מבטחי משנה בדירוג איכותי בינלאומי של +BBB ומעלה לפי S&P, כאשר מקסימום הצטרפות החברה בחוזה מוגבל בהתאם לדירוג שנקבע על ידי דירקטוריון החברה, כאשר היקף החשיפה המרבי למבטח משנה בודד לא יעלה על 50% מסך הפרמיה באותו הסכם כולל שייר החברה. יצויין, כי דירקטוריון החברה, בתחילת שנת 2012, אישר מדיניות חשיפה שונה, לפיה החברה לא תתקשר עם מבטחי משנה בדירוג איכותי בינלאומי פחות מ- -A.

8.4.5.5 ביטוח בריאות

בהתאם למדיניות החשיפה של החברה, התקשרויות החברה הינן עם מבטחי משנה בדירוג איכותי בינלאומי של +BBB ומעלה, לפי S&P. אחוזי ביטוח משנה בכל הסכם תלויים במידת הסיכון של ההסכם ושיקולים מסחריים בהתאם למדיניות שאישר הדירקטוריון. החברה לא רכשה בשנת 2011 ביטוח משנה למקרה קטסטרופה בבריאות.

8.5 ספקים ונותני שירותים

במערכות המידע המשמשות את חברות הקבוצה, ספקי החומרה העיקריים של הקבוצה הינם חברת IBM המספקת את שרתי היישומים המרכזיים ופלטפורמות אחסון וחברת EMC המספקת חלק ניכר מפלטפורמת האחסון (Storage). בנוסף שומרה, חברה בת של החברה, קשורה עם מספר ספקי חומרה ותוכנה הן לרכישת מוצרים חדשים והן לתחזוקה שוטפת של מערכותיה. כאשר הספקים העיקריים לתחזוקת התוכנה של המערכת הביטוחית הינם "קומטק בע"מ", אשר הינו בית תוכנה המספק שירותים אלה לשומרה כמו גם לחברות ביטוח נוספות ו"דורטל בע"מ" שהינה חברה לתמיכה בתוכנות השונות בהן משתמשת שומרה באופן שוטף. באם ייווצר צורך לעבור לספקי תוכנה אחרים, יתכן והדבר יהיה כרוך בתוספת עלות מהותית.

בתחום שירותי המחשב, לקבוצה התקשרויות עם מספר ספקים המתמחים בתחומים שונים הרלבנטיים לפעילות הקבוצה ובפרט בתחום ביטוחי חיים וחסכון ארוך טווח, אשר הפסקת מתן שירותים על ידי מי מהם, אם וככל שתהא, תהיה כרוכה בהשקעת משאבים כלכליים מסוימים ותשומות זמן להתארגנות הקבוצה, באמצעות ספק חליפי אחר.

כמו כן, רוכשת הקבוצה שירותים מספקים שונים, ביניהם ספקי ציוד ותחזוקה, ספקי שירותים משפטיים, שמאים ומעריכי נזקים וחוקרים.

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו, באיזה מתחומי פעילותה, למעט בכל הנוגע להתקשרותה עם חברת סאפיינס כמפורט בסעיף 3.7 לעיל.

8.6 הון אנושי

8.6.1 להלן המבנה הארגוני של הקבוצה למועד הדוח:

מבנה ארגוני של מנורה מבטחים ביטוח

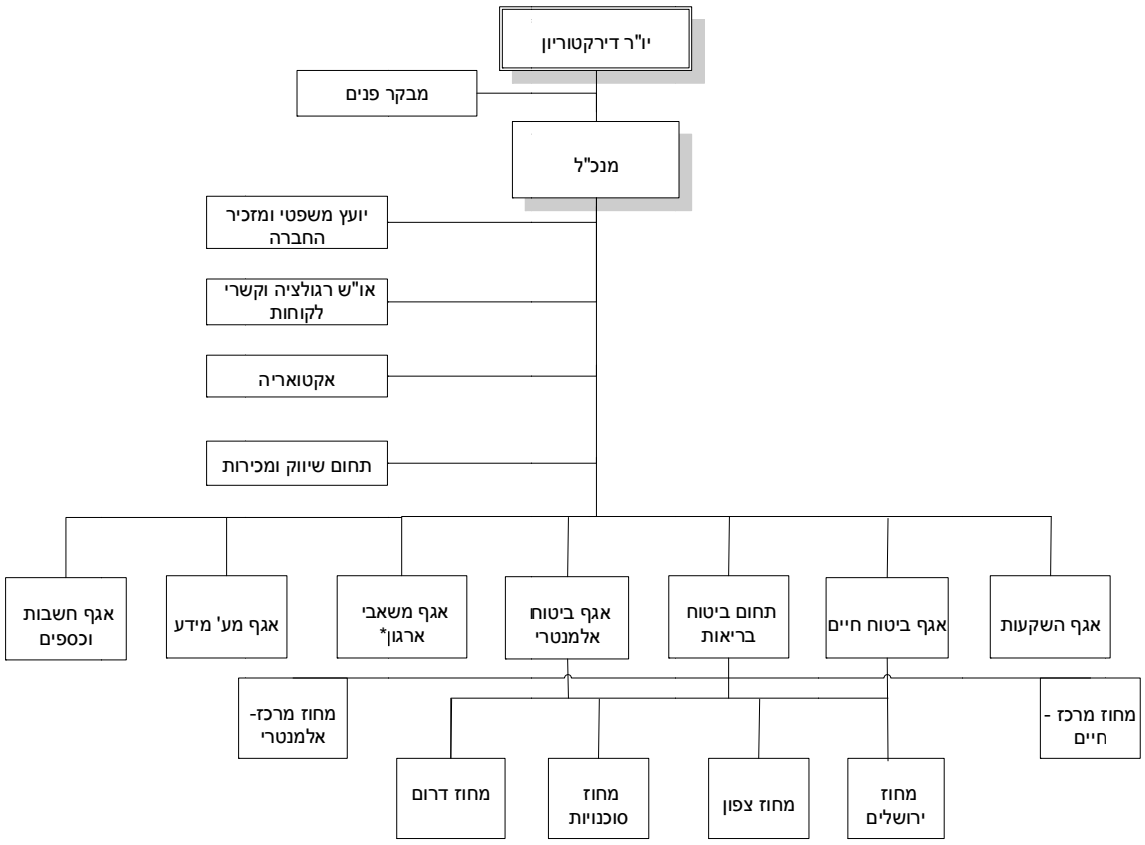

* החל מחודש פברואר 2012, לאחר תאריך המאזן, שונה שמו של אגף משאבי ארגון ל- אגף משאבי אנוש", ותחום לוגיסטיקה ונכסים הופרד מאגף זה, והוכפף ישירות למנכ"ל

מבנה ארגוני של מנורה מבטחים פנסיה

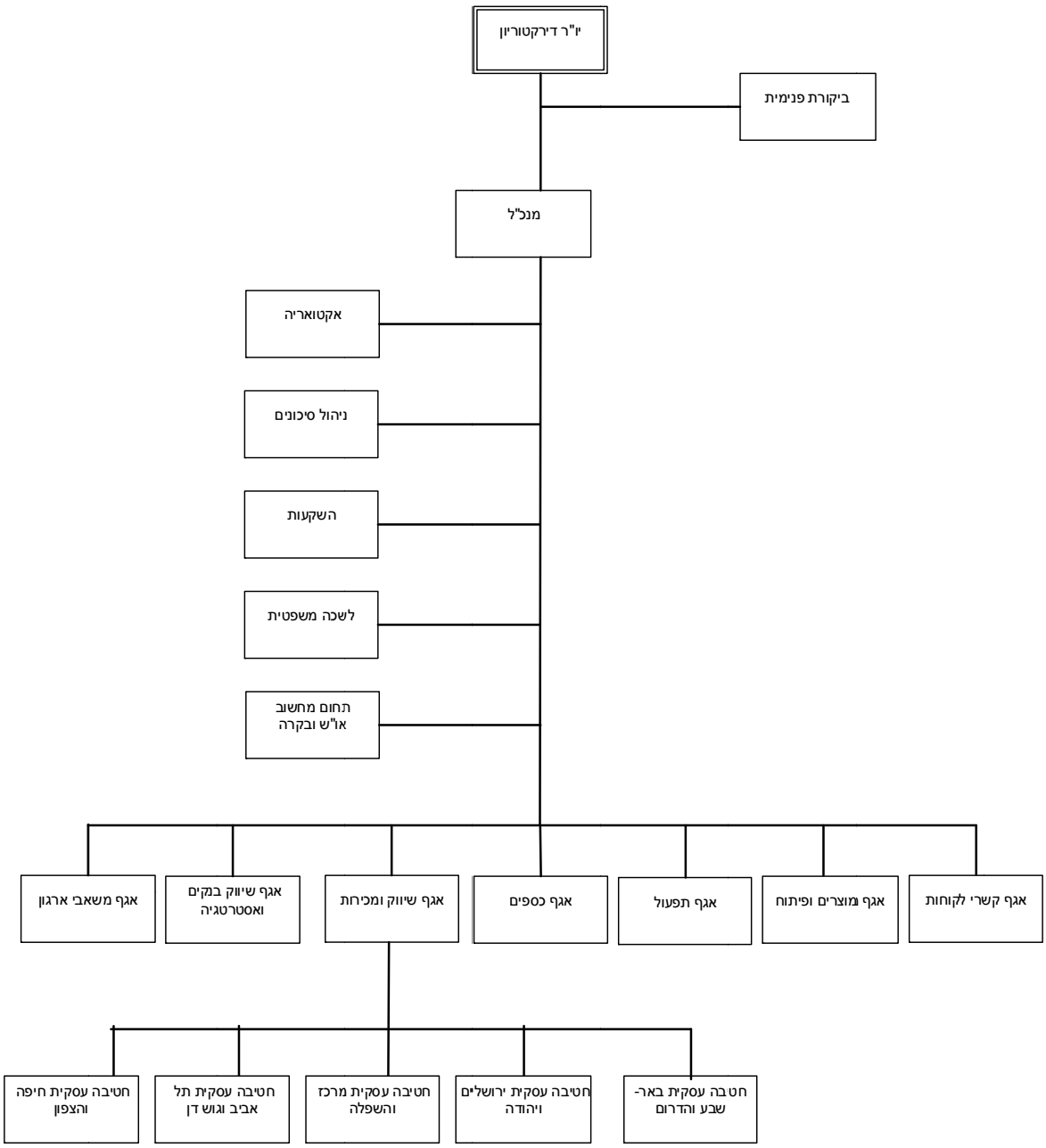

מבנה ארגוני של שומרה חברה לביטוח בע"מ

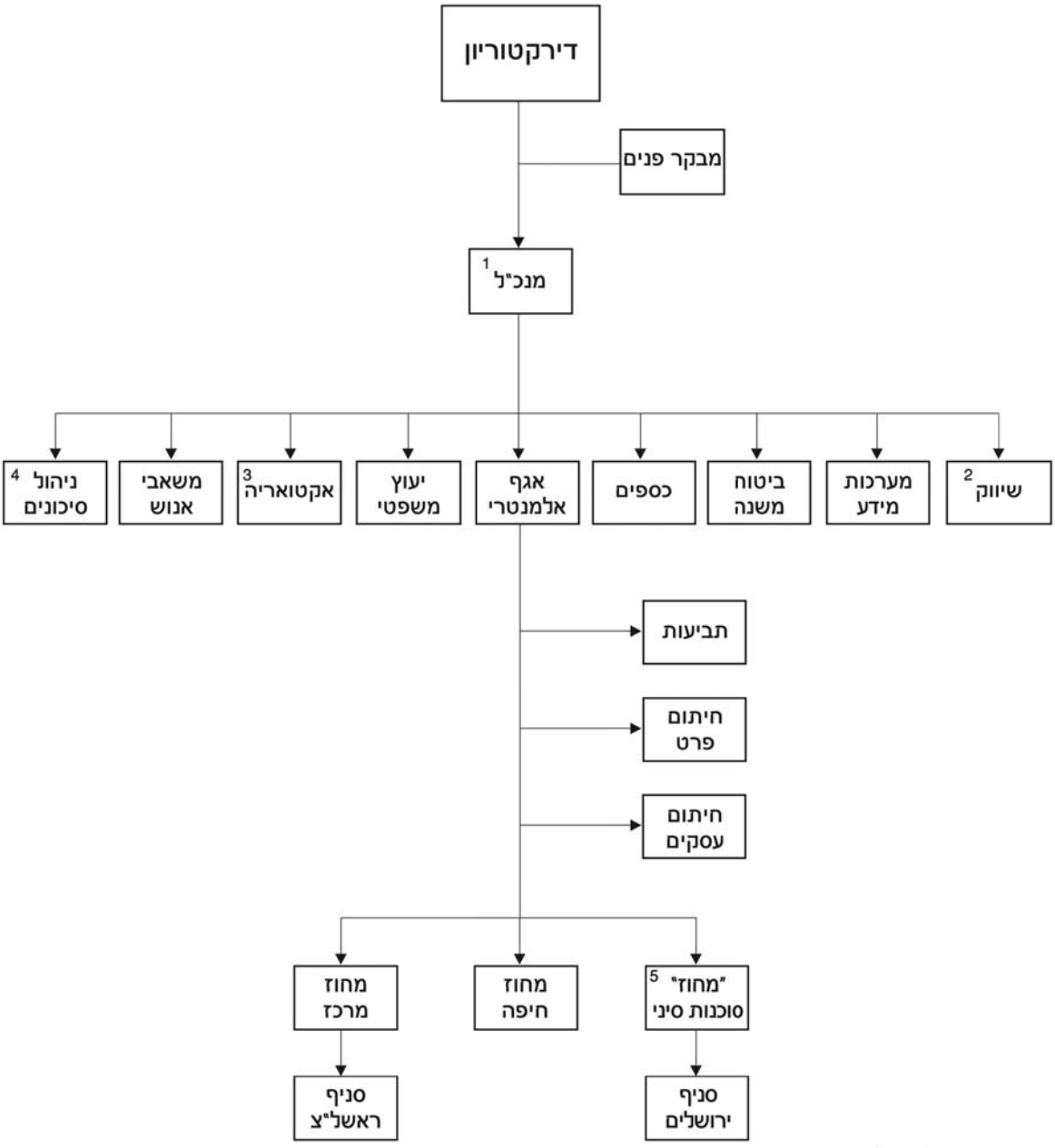

1. מכהן גם כמנהל אגף אלמנטרי.
2. מנהל המחלקה מכהן גם כמנהל מחוז חמרכז.
3. בחברה מכהנים שני אקטוארים ממונים: אקטואר ממונה ביטוח כללי הינו עובד של החברה ואקטואר ממונה בביטוח רכב חובה בלבד הינו עובד מנורה מבטחים.
4. מנהלת הסיכונים הינה עובדת קבוצת מנורה מבטחים.
5. חברת-בת הפועלת כברוקר של מספר חברות ביטוח ובעלת היקף פעילות מהותי בשומרה.

8.6.2 מצבת העובדים

בקבוצה מועסקים עובדים על פי הפירוט שלהלן:

		31.12.2011	31.12.2010	31.12.2009
הנהלת הקבוצה		23	24	22
חיסכון ארוך טווח	ביטוח חיים	477	455	395
	פנסיה	383	335	312
ביטוח כללי		513	483	458
ביטוח בריאות		47	21	20
עובדי סוכנויות ביטוח		115	87	84
יחידות מטה ושירות כלל חברתיות (משאבי ארגון, מערכות מידע, אקטואריה, כספים, קשרי לקוחות ועוד)		598	470	405
סה"כ		**2,156**	**1,875**	**1,696**

נכון למועד הדוח, אין לקבוצה תלות בעובד כלשהו.

בנוסף לנתונים כמפורט בטבלה לעיל, הקבוצה מקבלת שירותי מיקור חוץ מספקי התוכנה לצורך פיתוח תוכנות של הקבוצה, אשר חלק משמעותי מעובדיהם ממוקמים במשרדי הקבוצה. נכון ליום 31 בדצמבר 2011, קיבלה החברה שירותים מ- 207 עובדים של ספקים חיצוניים, וזאת לעומת 164 עובדים ליום 31 בדצמבר 2010. השינוי נובע מגידול בהיקף המשימות של מערכות מידע, פרוייקטים חדשים ומענה לדרישות הרגולציה.

8.6.3 שינויים מהותיים במצבת העובדים ובמבנה הארגוני

בהמשך למגמת הגידול בפעילות הקבוצה, נכון ליום 31 בדצמבר 2011, גדלה מצבת העובדים בקבוצה בכ- 281 עובדים, וזאת בעקבות צרכי פיתוח ושיפור מערכות המידע של הקבוצה, העברת עובדי קבלן להעסקה כעובדי חברה, שיפור השירות ללקוחות הקבוצה ולצורך התמודדות עם דרישות רגולטוריות.

בתחילת שנת 2011, במסגרת שינוי במבנה הארגוני של הקבוצה, פוצל אגף ביטוח חיים ובריאות, לשלושה תחומי פעילות - ביטוח חיים, ביטוח בריאות ומכירות (ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח ובריאות). בנוסף, חלק מענפי הבריאות ששויכו לאגף ביטוח חיים, ובהמשך (לאחר תאריך המאזן) אף כאלו ששויכו לאגף ביטוח כללי, הועברו לתחום הבריאות החדש. כמו כן, הועברה פעילות מאגף ארגון שיטות ורגולציה לאגף האלמנטרי; ובנוסף, בוצעו שינויים במבנה האגפים עצמם כגון איחוד תחומים באגף אלמנטרי והגדרה מחודשת של התחומים באגף ביטוח חיים, מערכות מידע ועוד.

8.6.4 הדרכה ופיתוח ארגוני

הקבוצה משקיעה משאבים רבים בהדרכות מקצועיות לעובדים ולסוכנים בהתאם לצרכים העסקיים והוראות רגולטוריות. מערך ההדרכה לעובדים ולסוכנים כולל הכשרות מקצועיות, הכשרות ניהוליות והתנהגותיות, ייעוץ ארגוני ואישי למנהלים וזאת, על מנת לפתח רמה מקצועית גבוהה בנושאים מגוונים כגון: דרישות רגולטוריות, תכניות ביטוח חדשות, הדרכות בתחום ביטוח חיים, חסכון ארוך טווח ופנסיה, המיסוי והפיננסים ומתן שירות.

בנוסף, החברה פעלה ופועלת להכשרת עובדים בתחומי ביטוח חיים לצורך קבלת רישיון משווק פנסיוני בהתאם להנחיות המפקח.

8.6.5 הטבות וטיבם של חוזי העסקה

חלק מהעובדים הוותיקים בחברה, מועסקים על פי הסדר עבודה שהוראותיו נקבעו בעבר בין הנהלת החברה לבין נציגות העובדים, ובו מעוגנים כל תנאי ההעסקה, ובכללם מרכיבי שכר ברוטו לחודש, משכורת 13, ביטוח מנהלים, קרן השתלמות, והטבות נוספות על פי קריטריונים, כגון: רכב צמוד, טלפון סלולארי, השתתפות בעלות

גני ילדים, ספרות מקצועית, הוצאות אש"ל. בנוסף, זכאים עובדי הקבוצה לקבל הלוואות בהתאם לנוהל שנקבע לעניין זה. חלק מהעובדים מועסקים בחברה בהסכמי עבודה אישיים אשר לגבי מרביתם הסכמי ההעסקה האישיים מכילים את מרבית הנושאים הכלולים בהסדר העבודה דלעיל. החל מחודש נובמבר 2011, הוחל בחברה הסכם עבודה חדש לעובדים חדשים אשר איננו כולל משכורת 13, הפרשה לקרן השתלמות, ספרות מקצועית, השתתפות בעלות גני ילדים ותנאים סוציאליים ונלווים אחרים. יובהר, כי הסכם העסקה החדש הינו בהתאם להוראות הדין.

בנוסף, קיימים בקבוצה עובדים אשר עיסוקם במכירות, ובכלל זה מפקחי רכישה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, אשר מועסקים באמצעות הסכם עבודה אישי המבוסס על שכר יסוד ועמלות מכירה. בנוסף, קיימים עובדים, בעיקר בתחום השיווק, המועסקים במשותף על ידי מספר חברות בקבוצה.

הקבוצה עורכת דיוני שכר בהתאם להחלטת הנהלת הקבוצה ומבצעת תהליכי הערכה שנתית לעובדים על ידי הממונים עליהם.

על עובדי הקבוצה, למעט עובדי מנורה מבטחים פנסיה (כמפורט להלן), לא חלים הסכמים קיבוציים, למעט הוראות הסכמים קיבוציים החלים מכח צווי הרחבה על כלל העובדים והמעבידים בישראל.

בחודש דצמבר 2011, נחתם הסכם קיבוצי בין מנורה מבטחים פנסיה לבין הסתדרות הפקידים, לתקופה של 4 שנים שניתנת להארכה לשנה נוספת עד לחודש נובמבר 2016. ההסכם חל על כ- 226 מעובדי מנורה מבטחים פנסיה - כלל עובדי מנורה מבטחים פנסיה, למעט משווקים, עובדים בכירים המועסקים בחוזים אישיים ועובדים נוספים שהוגדרו בהסכם הקיבוצי. ההסכם הקיבוצי מסדיר את תנאי העסקתם של העובדים, וקובע כללים בנושאים הבאים: סדרי העבודה, תקופת ניסיון, מועד ותנאים לקבלת קביעות, משמעת בעבודה, שעות נוספות, מסלול קידום בדרגות, שכר ותנאים נלווים לשכר, בונוס שנתי, חופשה שנתית, דמי הבראה, מחלה, תנאים פנסיוניים, זכאות לקרן השתלמות, שי לחג, הפסקת עבודה, פרישה לגמלאות וכד'.

8.6.6 נושאי משרה ועובדי ההנהלה הבכירה

נושאי משרה בחברה ובגופים המוסדיים בקבוצה מתוגמלים בהתאם להנחיות המפקח בעניין מדיניות תגמול נושאי משרה בגופים מוסדיים (לפירוט מדיניות התגמול ראה סעיף 8.6.9 להלן).

בחודש פברואר 2012, בחנה החברה מחדש את הסיווג של מנהליה כ"נושאי משרה" על פי חוק החברות, ובהסתמך על חוות דעת משפטית בנושא, הוחלט על כך שמנהלים הנושאים בתואר "סמנכ"ל" ואשר אינם כפופים בפועל למנכ"ל ותפקידם, מבחינת תכניו ומהותו, אינו תואם את התואר אותו הוא נושא, אינם נכללים עוד בגדר מי שהחברה רואה בו "נושא משרה" על פי חוק החברות וזאת לאור בחינה של התוכן והמהות שנלווים לסוגי תפקידים שבהם מכהנים המנהלים. בהתאם, סווגו כ"נושאי משרה" מנהלים אשר ממלאים תפקידים אשר על פי מהותם ותוכנם, מחייבים כפיפות למנכ"ל או שיש לגביהם הוראות רגולציה המעידות על היותם בתפקיד, אשר מהבחינה המהותית מחייב אותם כ"נושאי משרה".

כמו כן, במקביל, בחודש פברואר 2012, החליטה החברה על שינוי המבנה הארגוני, באופן שיוחלף שמו של אגף "משאבי ארגון" לאגף "משאבי אנוש" וכי תחום הלוגיסטיקה, אשר עד כה היווה חלק מאגף משאבי ארגון, יוכפף ישירות למנכ"ל.

8.6.7 תגמול למנכ"ל החברה

לפרטים בדבר הסכם העסקה של מנכ"ל החברה, ראה סעיף 8(2) לדוח פרטים נוספים (פרק ד' לדוחות התקופתיים) וכן באור 39(ג)(2) לדוחות הכספיים.

8.6.8 תגמול לעובדי ההנהלה הבכירה

ההנהלה הבכירה מועסקת בקבוצה על פי חוזי העסקה אישיים. חוזי ההעסקה כוללים, בין היתר, מרכיבי שכר ברוטו, הוצאות אש"ל, משכורת 13 (בחלק מהחברות), מענק שנתי (באישור הדירקטוריון), רכב צמוד, טלפון סלולארי והפרשות סוציאליות וקרן השתלמות, כמקובל במשק. לאור תיקון 16 לחוק החברות, בוטלה בחברה ועדת התגמול (שהוקמה בשנת 2007), תוך קביעה כי עסקאות עם בעלי עניין ובפרט עסקאות

הנוגעות לתנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה ומדיניות תגמול של נושאי משרה ידונו ויאושרו, לפי העניין, בוועדת הביקורת, בהתאם להוראות הדין. לפרטים נוספים ראה סעיף 9.2.6 להלן.

8.6.9 מדיניות תגמול לנושאי משרה בקבוצה

בהמשך לחוזר המפקח בדבר מדיניות תגמול לנושאי משרה בגופים מוסדיים, אישרו לראשונה, בחודש דצמבר 2010, הדירקטוריונים של החברה ושל הגופים המוסדיים בקבוצה, תכנית תגמול לנושאי משרה בחברה ובגופים המוסדיים בקבוצה, וזאת לאחר קבלת המלצות מוועדת התגמול וועדת הביקורת, לפי העניין (להלן: "**האורגנים המוסמכים**"). תכנית התגמול כוללת ברמה העקרונית ארבעה רבדים של תגמול: (1) שכר בסיס; (2) תנאים נלווים; (3) תגמול תלוי ביצועים - בונוס; ו- (4) תגמול טווח ארוך (יחידות תגמול) (להלן: "**מדיניות התגמול הכוללת**"). מדיניות התגמול תחול החל משנת 2011 לגבי נושאי משרה אשר הוגדרו על ידי הדירקטוריונים של החברה ושל הגופים המוסדיים בקבוצה. בין נושאי משרה אלו לא נכללים מנכ"ל החברה האם, וכן מנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן (חברה קשורה של החברה) ונושא משרה במנורה מבטחים ביטוח הקשורים לבעל השליטה בקבוצת מנורה מבטחים. יצויין, כי מבלי לגרוע מהעקרונות דלעיל ולהלן, קיימת שונות בין מדיניות התגמול שנקבעה בכל גוף מוסדי בקבוצה.

לקראת אישור הדוחות התקופתיים לשנת 2011 אישרו דירקטוריוני החברה ומנורה מבטחים החזקות מדיניות תגמול כוללת עדכנית לנושאי משרה בכירים במנורה ביטוח לשנת 2012, כמפורט להלן:

מודל הבונוס תלוי הביצועים כולל שני שלבים, אשר הראשון הינו קביעת סכום הבונוס הכולל אשר יחולק בשנה מסוימת (להלן: "**תקציב הבונוס**"), והשלב השני הינו חלוקת תקציב הבונוס בין נושאי המשרה.

שלב א' - קביעת סל הבונוס (תקציב הבונוס)

בכל שנה, ייקבע יעד רווח ממוצע לפני מס של מנורה מבטחים החזקות (רווח כולל) בנטרול אירועים חריגים (להלן: "**יעד הרווח**").

מדידת השגת יעד הרווח תתבצע על ידי חישוב ממוצע משוקלל של רווחי הגופים המוסדיים, על פני שלוש שנים, כאשר לכל שנה יינתן שיעור אחר במשקל חישוב יעד הרווח.

תנאי הסף לחלוקת בונוס בשנה מסוימת הינו עמידה ביעד הרווח בשיעור של 75% לפחות. מובהר כי עד 75% מיעד הרווח לא ישולם בונוס (למעט בונוס למצטיינים בסכום מכסימלי שנקבע לעניין זה בכפוף לאישור האורגנים המוסמכים), כאשר מעל 75% מיעד הרווח ועד 150% מממנו, יוקצב לצורך חלוקת בונוס סך השווה לשיעור אשר ייקבע על ידי כל אחד מהגופים מהרווח לפני מס בפועל, ועד לתקרה של 150% מיעד הרווח. בנוסף, החל מ- 100% מיעד הרווח, ייגזר תקציב בונוס נוסף (להלן: "**תוספת הבונוס**") בשיעור שנקבע כאמור מהרווח לפני מס בפועל, אשר יחולק לנושא משרה לפי המלצת המנכ"ל ו/או יו"ר הדירקטוריון (לפי העניין) באישור האורגנים המוסכמים.

שלב ב' - חלוקת הבונוס לנושאי המשרה

על מנת לחלק את תקציב הבונוס בין נושאי המשרה, יקבע לכל נושא משרה פוטנציאל בונוס (להלן: "**בונוס מטרה**") עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים ביחס לאותו נושא משרה כמפורט להלן, ובונוס מקסימלי, והכל כנגזרת של מספר משכורות.

נושאי המשרה ימדדו על ביצועים ברמות מדידה שונות - החברה, האגף, היחידה וביצועים אישיים על פי הערכת מנהל, בהתאם למשקלות שנקבעו, תוך אבחנה בין מנהל עסקי לבין מנהל יחידת מטה.

לכל נושא משרה ייקבעו רמות המדידה, הרכיבים הרלוונטיים והמשקל לכל רכיב. יצוין, כי לא ייקבעו יותר מ- 5 רכיבים לנושא משרה ולא יינתן משקל נמוך מ- 10% לרכיב. בין היתר, חלוקת המשקולות בין רמת החברה, רמת היחידה (עסקית/מקצועית) והערכת מנהל, ייקבעו בהתאם למידת החשיבות וההשפעה של נושא המשרה על פעילות החברה וכל אחד מהגופים המוסדיים.

הבונוס יחושב עבור כל רכיב בנפרד, כאשר לכל רכיב ייקבע סולם ציונים לפיו יחושב הבונוס. סך הבונוסים שיחושבו בגין כל אחד מהרכיבים יהווה את הבונוס הכולל.

סכומי הבונוס לא ייחשבו כחלק מן השכר ולא יבוצעו הפרשות סוציאליות בגינם.

הדירקטוריון של כל גוף מוסדי יהיה אמון על תהליכי הפיקוח והבקרה של מדיניות התגמול, כאשר הבונוס יחושב בהתאם לעקרונות אשר אושרו כאמור ויובא לאישור המנכ"ל והדירקטוריונים. בעת אישור הבונוס על ידי הדירקטוריונים כאמור, יוצג מידע מפורט בנוגע לאופן חישוב תקציב הבונוס וחלוקתו לנושאי המשרה השונים.

מבלי לגרוע מהאמור, מנכ"ל ו/או יו"ר הדירקטוריון (לפי העניין) יהיו רשאים להמליץ על מענק בגין פעילות מיוחדת וחריגה ו/או משיקולים ארוכי טווח (כגון; שימור נושא משרה) ו/או בגין פעילות שאינה פעילות שוטפת (להלן "**מענק מיוחד**"), אשר לגביהם לא יחולו הוראות תכנית הבונוס תלוי הביצועים. מתן מענק מיוחד כפוף לאישור האורגנים המוסמכים. מובהר, כי מענק מיוחד ו/או תוספת הבונוס אינם מוגבלים במספר משכורות מכסימלי שנקבע לכל מנהל.

תגמול ארוך טווח - יחידות התגמול (אופציות פאנטום)

במסגרת תוכנית התגמול הכוללת, הוקצו לנושאי משרה בחברה, לחלק מחברי ההנהלה בחברה ולמנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה, יחידות תגמול בתנאים המפורטים להלן. דירקטוריון החברה יהיה מופקד על ניהול תכנית הענקת יחידות התגמול במסגרת תכנית התגמול הכוללת, ועל כל הפעולות שתהיינה נדרשות לשם כך, לרבות קביעת זהות הניצעים, הענקת יחידות תגמול נוספות לניצעים נוספים בהתאם להוראות תכנית יחידות התגמול או בשונה מהוראותיה לגבי ניצעים ספציפיים, וכן על כל עניין אחר הדרוש לשם הסדרת ההענקות לניצעים, וכן ניהול, הבהרה ויישום תכנית הענקת יחידות התגמול.

יחידות התגמול הינן יחידות לצורך חישוב התגמול הכספי (ברוטו) המגיע לניצע במועד מימוש יחידות התגמול, בלבד, ואינן מהוות אופציות ו/או זכות כלשהי לרכוש ניירות ערך כלשהם של מי מחברות הקבוצה ו/או איזה מהזכויות הצמודות למי ממניות חברות הקבוצה.

הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש איזו מבין יחידות התגמול, יחושב על פי ההפרש בין מחיר המימוש של כל יחידת תגמול לבין מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול, כשהוא מוכפל במספר יחידות התגמול הממומשות (להלן: "**סכום התגמול**"). מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול יהיה ממוצע מחיר מנית החברה בבורסה 90 יום לפני מועד אישור הדירקטוריון את התכנית (למעט בהתייחס למנכ"ל חברת הבת ומנהל אגף בחברה בת, אשר לגביהם יחושב הממוצע לתקופת 90 הימים שקדמה לאישור ההתקשרות בהסכם עימם). מחיר המימוש יהא מחיר הנעילה של מנית החברה בבורסה, ביום המימוש (ואם יום המימוש אינו יום מסחר, אזי ביום המסחר הראשון שלאחר יום המימוש). הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש יחידות התגמול הינו סכום "ברוטו", וכל מס מכל מין וסוג שהוא אשר יחול על התשלום בגין יחידות התגמול, ו/או שהחברה תהיה חייבת לנכות על פי כל דין, יחול על הניצע.

יחידות התגמול יבשילו במספר מנות, על פני ארבע שנים ממועד אישור דירקטוריון החברה את הענקת יחידות התגמול, כאשר המנה הראשונה בשיעור של 50% תובשל בחלוף שנתיים, 25% בחלוף שלוש שנים ו- 25% הנותרים בחלוף ארבע שנים. כל מנה תהא ניתנת למימוש בתוך שנה ממועד הבשלתה, כאשר לאחר חלוף המועד האחרון למימוש יחידות התגמול ביחס לכל מנה, לא יהיה הניצע זכאי לממש את יחידות התגמול מכוח אותה מנה, או לזכות כלשהי מכוחן.

בתכנית נקבעו הוראות בדבר מימוש יחידות התגמול במקרה של התפטרות, פיטורין, פרישה, סיום יחסי עובד מעביד מחמת נכות/מוות, וכן התאמות של יחידות התגמול עקב חלוקת מניות הטבה, חלוקת דיבידנד והצעת זכויות בחברה וכן בשל אירועים נוספים אשר הדירקטוריון יקבע, אם יקבע לפי ישקול דעתו, מנגנוני התאמה, לפי העניין.

יצוין, כי סך שווי ההטבה לנושאי המשרה בחברה ובמנורה מבטחים פנסיה, בגין הענקת יחידות התגמול כאמור, בחישוב לפי המודל הבינומי, הינו, נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 כ- 5,546 אלפי ש"ח, אשר ייפרס על פני ארבע שנים.

8.6.10 מדיניות תגמול נושאי משרה בתחום ההשקעות

לקראת אישור הדוחות התקופתיים לשנת 2011 אישר דירקטוריון החברה מדיניות תגמול כוללת עדכנית לנושאי משרה בתחום ההשקעות לשנת 2012, תוך אימוץ מדיניות התגמול לעניין זה שאושרה לשנת 2011, ללא שינוי, וכמפורט להלן:

בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח בדבר "מדיניות תגמול של נושאי משרה בגופים המוסדיים" על הגופים המוסדיים לאשר מדיניות תגמול גם לנושאי משרה ומנהלים במערך ההשקעות.

להלן עיקרי תכנית התגמול לנושאי משרה ומנהלים בתחום ההשקעות (להלן: "**המנהלים**") כפי שאושרו על ידי דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח בחודש יוני 2010.

המנהלים ימדדו על ביצועים ברמות מדידה שונות: הקבוצה כולה, ביצועי היחידה (אגף השקעות), ביצועים אישיים והערכת מנהל. הרכיבים בתוכנית כוללים עמידה ביעדי רווחיות של הקבוצה, עמידה ביעדי תשואה אבסולוטית של אגף ההשקעות, מיקום בהשוואה למתחרים ותשואות ביחס לבאנצ'מרק ותיק סמן. בנוסף, המנהלים נמדדים על רכיבים שאינם פיננסיים (במסגרת הערכת המנהל הוגדרו קריטריונים ספציפיים, הכוללים בקרות ועבודה על פי נהלים, ציות להוראות הדין והנחיות הרגולציה וכדו'). בכל הפרמטרים הכמותיים הבונוס מתבסס על מדידת ביצועים תלת שנתית ע"י שקלול בין ביצועי השנה האחרונה (משקל 40%) וביצועים מצטברים ב- 3 השנים האחרונות (משקל 60%).

היישום של תכנית התגמול למנהלים יתבצע בהדרגה (ב- 2011 מדידה דו שנתית והחל מ- 2012 מדידת תלת שנתית).

הביצועים ייבחנו הן ביחס לרמות ביצוע והן ביחס לרמות סיכון שייקבעו מראש. החלטות ההשקעה בתחומי אגף ההשקעות כפופות למגבלות הנקבעות על ידי הדירקטוריונים וועדות ההשקעה.

הבונוס מוגבל ע"י חסם עליון (תקרת בונוס) במספר משכורות חודשיות לכל מנהל. גובה הבונוס שיחולק כפוף לאישור המנכ"ל ודירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח. הבונוס לכפיפי מנהלי ההשקעות יקבע על בסיס עקרונות המדידה בתוכנית למנהלים.

זכאים לבונוס עובדים אשר עבדו בחברה לפחות 6 חודשים במהלך השנה בגינה מחולק הבונוס. עובדים אשר לא עבדו שנה מלאה יהיו זכאים לבונוס באופן יחסי לתקופת עבודתם. עובד שעזב את האגף במהלך השנה לא יהיה זכאי לבונוס בגין אותה שנה, אלא במקרים חריגים בהמלצת מנהל האגף ובאישור המנכ"ל. עובד לא יהיה זכאי לבונוס אם הפר את הסכם העבודה, הפר חובת נאמנות כלפי החברה, עבר על הוראות הדין, מעל באמון החברה או בכספי החברה, התנהג באופן פסול ו/או שלא לפי נהלי החברה.

8.6.11 לפרטים בדבר תנאי כתבי פטור והתחייבות לשיפוי לנושאי משרה, ראה סעיף 22(4)(1)-(3) בדוח פרטים נוספים (פרק ד' לדוחות התקופתיים).

8.6.12 פרטים בדבר ביטוח אחריות נושאי משרה, ראה סעיפים 22(4)(5)-(6) בדוח פרטים נוספים (פרק ד' לדוחות התקופתיים).

8.7 שיווק והפצה

לתיאור ערוצי השיווק וההפצה ראה פירוט בתחומים השונים.

8.7.1 מערך הסוכנים של הקבוצה

כללי

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בעיקר באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח (להלן: "**הסוכנים**").

על אף התפתחותו של ענף הביטוח הישיר ממשיכה הקבוצה לפתח ולטפח את שיווק מוצריה על ידי מערך הסוכנים ובמועד הדוח נמצאת הקבוצה בקשרים עסקיים עם כ- 2,000 סוכנים.

הקבוצה קשורה עם מרבית הסוכנים הן בעסקי ביטוח כללי והן בעסקי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח המבצעים את המכירות של הקבוצה. הסוכנים אינם בלעדיים ורובם עובדים גם עם חברות ביטוח נוספות. קיים גרעין של סוכנים המזוהים באופן מובהק עם הקבוצה. סוכני הקבוצה פועלים לפי תעריפים והנחיות חיתום שהקבוצה מפיצה מעת לעת בתחומי הפעילות השונים.

בחודש אוגוסט 2004 פרסם המפקח חוזר בדבר התקשרות מבטח עם סוכן ביטוח, שמטרתו להבהיר את הוראות סעיף 30 לחוק הפיקוח, המחייב הכללת מספר תניות בהסכם התיווך שבין המבטח לבין הסוכן הנוגעות לגביית דמי הביטוח והעברתם למבטח וכן לקבוע נהלי עבודה מחייבים לטיפול בדמי הביטוח הנגבים ממבוטחים באמצעות סוכן הביטוח עבור המבטח. בחודש דצמבר 2011 פורסם חוזר שעניינו התקשרות גוף מוסדי עם בעל רישיון. החוזר נועד להרחיב את תחולת הוראות חוזר הביטוח הנ"ל בשינויים המתחייבים, ולהחילם על כל התקשרות בין יועץ פנסיוני וסוכן ביטוח עם גוף מוסדי, ראה גם סעיף 8.2.15 לעיל.

בתחומי ביטוח כללי וביטוח חיים, הקבוצה פועלת באמצעות מחוזות המרוכזים בעיקר בארבע ערים מרכזיות בארץ (תל אביב, חיפה, ירושלים וראשון לציון), כאשר כעיקרון הסוכנים משויכים למחוזות בהתאם למיקומם הגיאוגרפי.

מערך הסוכנים בביטוח כללי

בענפי ביטוח כללי, העמלה לסוכנים משולמת, במרבית הענפים, כאחוז מפרמיה נטו שנתית וחלקם מפרמיה ברוטו שנתית. העמלה משולמת באופן חד פעמי, בפוליסות המשולמות באמצעות הוראות קבע ובכרטיסי אשראי, כאשר מתקיימת התחשבנות עם הסוכן בגין ביטולי פוליסות. שיעור העמלה נקבע בחלקו על פי ענפי הביטוח השונים ולעיתים אף בהתחשב ברווחיות תיק הביטוח של הסוכן. שיעור העמלה משתנה מסוכן לסוכן. נכון למועד הדוח, לקבוצה אין תלות במי מסוכניה וכן לקבוצה אין סוכן שהיקף הפעילות עימו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

מערך הסוכנים בביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח ובריאות

בביטוח חיים מפעילה הקבוצה את סוכניה באמצעות מערך מחוזות מכירה ושירות כנזכר לעיל. במסגרת המחוזות פועלים מפקחי רכישה (שהינם לרוב עובדי הקבוצה) אשר מתפקידם לפקח על פעילות הסוכנים ובכלל זה ייעוץ והכוונה לסוכני הביטוח שתחת פיקוחם.

עבור שירותי התיווך של הסוכנים משולמות עמלות בשיעורים משתנים, בכסף או בשווה כסף, כאשר שיעור העמלה נקבע בחלקו על פי המוצר ובחלקו מותנה בהיקף התפוקה של הסוכן ולעיתים גם ברווחיות תיק הביטוח שלו. נכון למועד הדוח, לקבוצה אין תלות במי מסוכניה וכן אין סוכן שהיקף הפעילות עימו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

לתיאור נוסף של מערך הסוכנים בביטוח חיים ותגמולם, ראה סעיף 3.5.2 לעיל.

8.7.2 שיווק ביטוח חיים וביטוח מבנה אגב מתן הלוואות לדיור

הקבוצה התקשרה עם בנק וסוכנות ביטוח בבעלותו למכירת פוליסות לביטוח חיים וביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור בסניפי הבנק, בכפוף להסדרים שקבע המפקח לעניין זה.

8.7.3 סוכנויות ביטוח

נכון למועד הדוח, לקבוצה סוכנות ביטוח בשליטתה (סוכנות אורות), הפעילה בתחומי ביטוח החיים וחיסכון ארוך טווח וכן בתחום ביטוח בריאות. כמו כן, במסגרת רכישת שומרה רכשה הקבוצה גם את סיני סוכנות לביטוח בע"מ (להלן: "**סיני סוכנות לביטוח**") ואת סיני מורשי חיתום סוכנות לביטוח (1989) בע"מ (להלן: "**סיני מורשי חיתום**") החברות הבנות שלה, הפועלות בכל תחומי הביטוח.

בחודש ינואר 2011, חתמה סיני מורשי חיתום על הסכם לרכישת פעילות סוכנות הביטוח "ארנון את וינשטוק תכנון וניהול ביטוחי", בבעלותם של שני סוכני ביטוח (להלן: "**הסוכנים**" ו"**הסוכנות הנרכשת**", בהתאמה). הרכישה כללה את תיקי הביטוח והמוניטין של הסוכנות הנרכשת ושל הסוכנים. הרכישה מומנה באמצעות הלוואה מהחברה בסך של 22 מיליוני ש"ח.

כמו כן, באותו מועד, רכשה סיני מורשי חיתום את הפעילות, הרכוש והמוניטין של חברת "ארנון את וינשטוק תכנון וניהול בע"מ" שבבעלות הסוכנים.

בחודש פברואר 2011, שינתה סיני מורשי חיתום את שמה ל- ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ.

8.8 רכוש קבוע ומתקנים

8.8.1 להלן פירוט הנכסים המשמשים לפעילות הקבוצה

משרדי הקבוצה, למעט מנורה מבטחים פנסיה, המחוזות, סוכנות אורות ושומרה, מרוכזים בעיקר במתחם אחד ברחוב אלנבי בתל-אביב בשני מבנים צמודים בבעלותה בשטח מצטבר של כ- 12,000 מ"ר. אחד המבנים הינו בן 17 קומות ו- 3 חניונים תת קרקעיים, כאשר הקבוצה מאכלסת לצרכיה כ-11 קומות במבנה וחלק יחסי מוסכם בחניונים. שאר המבנה בבעלות ובחזקת גורמים אחרים. במהלך שנת 2011, חתמה הקבוצה על הסכם לרכישת כ- 2,500 מ"ר נוספים במתחם האמור, אשר צפוי להימסר למנורה מבטחים ביטוח בחודש מאי 2012.

המבנה כולו מנוהל באמצעות חברת ניהול, חצרון חברה להשקעות בע"מ, בבעלות משותפת (במישרין או בעקיפין), של בעלי הבניין. החניון בבניין מתופעל ומנוהל גם הוא באמצעות חברה, חניון אלנבי 115 תל-אביב בע"מ, בבעלות משותפת של בעלי הבניין כאמור.

בשנת 2011 שכרה הקבוצה שטח של כ- 3,500 מ"ר עבור מנורה מבטחים ביטוח, לשימוש האגף לביטוח כללי.

למנורה מבטחים ביטוח 5 מחוזות המצויים מחוץ למבנים הנ"ל, בהם מועסקים עובדי המחוזות. מחוז ירושלים (בשטח כולל של כ- 600 מ"ר) ממוקם במבנה הנמצא בבעלות מנורה נכסים והשקעות. מחוז ת"א, מחוז המרכז ומחוז סוכנויות נמצאים במבנה שכור במרכז ת"א (בשטח של כ- 2,500 מ"ר). מחוז דרום נמצא בראשון לציון (בשטח של כ- 1,750 מ"ר) וממוקם במבנה שמנורה מבטחים ביטוח שוכרת מגורם חיצוני. מחוז צפון נמצא במבנה שמנורה מבטחים ביטוח שוכרת מגורם חיצוני (בשטח של כ- 1,800 מ"ר) בחיפה.

בנוסף, מחזיקה הקבוצה נכסי מקרקעין אחרים בעיקר באזור המרכז (מבני משרדים וקרקעות), המושכרים בחלקם לגורמים חיצוניים.

מנורה מבטחים פנסיה שוכרת את משרדי ההנהלה (הממוקמים ברמת גן), בשטח כולל של כ-3,360 מ"ר, ואת משרדי החטיבות העסקיות ולשכות השירות ממשכירי נכסים, בשטח כולל של כ- 1,560 מ"ר, בתמורה לדמי שכירות ותשלומים נלווים נוספים עבור חניות, דמי אחזקה וארנונה.

בבעלות שומרה נדל"ן 100% מבניין משרדים בן כ- 2,000 מ"ר ("בית סיני") ברחוב הסיבים 13 פתח-תקווה. חלק מבית סיני משמש את החברה לשימושה העצמי, וחלק לשכירות חופשית. כמו כן, בבעלותה 50% מבניין משרדים בין כ- 3,000 מ"ר ("בית שומרה") ברח' הסיבים 23 פתח-תקווה. בחלק מבניין זה יושב מטה החברה וכן מחוז מרכז של החברה, ושאר הבניין מושכר בשכירות חופשית. עם רוכש המחצית השנייה בבית שומרה נחתמו הסכמי שיתוף המותירים את ניהול הבית בידי שומרה נדל"ן.

בנוסף, רכשה שומרה נדל"ן, במהלך שנת 2009, נכס בחיפה המשמש את סניף חיפה של החברה וזאת בשטח כולל של כ- 250 מ"ר.

בבעלות סיני סוכנות לביטוח, זכויות בנכס המשמש כחלק ממשרדי סיני סוכנות לביטוח בפתח תקווה והיא משתמשת בו לצרכיה ומשכירה חלק ממנו לסוכנים הקשורים עמה. כמו כן, לסיני סוכנות לביטוח בעלות מלאה בנכס המשמש כמשרד בחדרה. רישום הבעלות על הנכס, על שמה במשרדי הרישום טרם בוצע, ואולם, לזכותה רשומה הערת אזהרה על הנכס.

בשנת 2011, חתמה מנורה מבטחים ביטוח על שני הסכמי מכר לפיהם תרכוש נכס מקרקעין ברמת גן, הכולל זכויות בנייה בהיקף של כ- 35 אלפי מ"ר, תמורת כ- 136 מיליוני ש"ח, בתוספת הפרשי הצמדה למדד, מע"מ והוצאות עסקה נלוות. בכוונת מנורה מבטחים ביטוח להקים מבנה משרדים בעיקר לשימוש עצמי ולשימוש תאגידים

נוספים בקבוצה. על פי אומדן ראשוני עלות הקמת מבנה המשרדים מוערכת בכ- 285 מיליוני ש"ח נוספים.

8.8.2 כלי רכב בשימוש החברה

החל משנת 2004 עברה מנורה מבטחים ביטוח לרכישה עצמית של צי הרכב שבשימושה. נכון ליום 31 בדצמבר 2011, עומד צי הרכב של החברה על כ- 308 כלי רכב לעומת כ- 282 כלי רכב בשנת 2010; למנורה מבטחים ביטוח הסכם מסגרת לליסינג תפעולי של צי הרכב, אשר החל משנת 2004 לא הופעל יותר, לגבי רכבים חדשים. היקף ההתקשרות החודשי בהסכם השכירות התפעולית, נכון ליום 31 בדצמבר 2011, אינו מהותי. בנוסף, למנורה מבטחים פנסיה הסכמי ליסינג לתקופה של עד 36 חודשים, ממועד תחילת השכירות, לכל כלי רכב. דמי הליסינג לשנת 2011 עומדים על סך של כ- 3 מיליוני ש"ח (כולל מע"מ) והסכום הצפוי לשנת 2012 מסתכם לסך של 3.5 מיליוני ש"ח (כולל מע"מ).

8.8.3 עלות הרכוש הקבוע

עלותו המופחתת של הרכוש הקבוע של כלל הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2011 הינו כ- 357 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 196 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2010. בשנת 2011 השקיעה החברה כ- 200 מיליוני ש"ח ברכוש קבוע לעומת סך של כ- 50 מיליוני ש"ח בשנת 2010. לפרטים נוספים ראה באור 7 לדוחות הכספיים.

8.9 עונתיות

8.9.1 ביטוח חיים

להלן טבלה המציגה את התפלגות הפרמיות ברוטו בתחום ביטוח החיים וחסכון ארוך טווח לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

	נתונים לשנת 2011		נתונים לשנת 2010	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	404,184	24%	393,987	23%
רבעון שני	410,016	24%	428,250	25%
רבעון שלישי	436,308	26%	403,475	24%
רבעון רביעי	430,553	26%	475,181	28%
סה"כ	**1,681,061**	**100%**	**1,700,893**	**100%**

בדרך כלל, קיימת מגמה של גידול בדמי ביטוח ברבעון הרביעי של השנה, וזאת, בין היתר, כתוצאה מרצון המבוטחים למצות את הטבות המס המחושבות על בסיס שנתי. בשנת 2006 החלה הקבוצה, כחלק ממהלך של מיצוי פוטנציאל הסינרגיה בין הענפים השונים בתחום ביטוח חיים וחיסכון לטווח ארוך, להפיץ באמצעות סוכניה את כלל המוצרים הקיימים בקבוצה בתחום זה. כתוצאה מכך, חלק מהגידול במכירות שהגיעו לקבוצה נותבו על ידי הלקוחות לענפי הפנסיה והגמל וזאת על חשבון דמי ביטוח בביטוח חיים.

8.9.2 קרנות פנסיה

ככלל, לא קיימת עונתיות בגביית דמי הגמולים לקרנות הפנסיה. יחד עם זאת, קיימים חודשים מסוימים, המשתנים משנה לשנה, שבהם היקף דמי הגמולים גבוה יותר, וזאת, בעיקר, לאור תשלומים חד-פעמיים אשר משולמים על ידי המעסיקים לעובדים ואשר בגינם מופרשים דמי גמולים. יצוין, כי העונתיות הקיימת אצל לקוחות מנורה מבטחים פנסיה בענפים מסוימים, אשר משפיעה על כמות העובדים באותם הענפים אינה משפיעה בצורה מהותית על התפלגות דמי הגמולים בחודשי השנה.

להלן התפלגות דמי גמולים רבעוניים:

מבטחים החדשה

	2011		2010	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	1,076,551	22%	922,234	22%
רבעון שני	1,180,634	24%	996,515	24%
רבעון שלישי	1,298,726	26%	1,090,281	26%
רבעון רביעי	1,348,523	27%	1,144,686	28%
סה"כ	**4,904,434**	**100%**	**4,153,716**	**100%**

מבטחים משלימה

	2011		2010	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	19,512	27%	10,517	21%
רבעון שני	15,700	22%	12,225	25%
רבעון שלישי	16,604	23%	14,049	29%
רבעון רביעי	19,808	28%	12,816	26%
סה"כ	**71,624**	**100%**	**49,607**	**100%**

8.9.3 ביטוח כללי

להלן טבלה המציגה את התפלגות הפרמיות ברוטו במגזר הביטוח הכללי לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

	נתונים לשנת 2011		נתונים לשנת 2010	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	702,952	30%	691,106	31%
רבעון שני	535,007	23%	532,073	23%
רבעון שלישי	589,540	25%	544,944	24%
רבעון רביעי	527,393	22%	511,164	22%
סה"כ	**2,354,892**	**100%**	**2,279,287**	**100%**

בביטוח כללי הפרמיה הנרשמת ברבעון הראשון היא הגדולה ביותר, וזאת בשל נטייתם של עסקים לחדש את ביטוחיהם (רכב חובה, רכב רכוש, חבויות ורכוש) בתחילת השנה התקציבית.

בביטוח כללי מנגנון עתודה לסיכונים שטרם חלפו מווסת את ההשפעה של עונתיות המחזור על הרווח.

8.9.4 ביטוח בריאות

להלן טבלה המציגה את התפלגות הפרמיות ברוטו בתחום ביטוח בריאות, לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

	נתונים לשנת 2011		נתונים לשנת 2010	
	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	%
רבעון ראשון	77,707	24%	74,719	24%
רבעון שני	79,573	24%	67,674	22%
רבעון שלישי	77,577	24%	71,817	23%
רבעון רביעי	91,072	28%	98,118	31%
סה"כ	**325,929**	**100%**	**312,328**	**100%**

הגידול בפרמיות, ברבעון הרביעי, נובע מהפקת פוליסות קולקטיביות גדולות לקראת סוף השנה. מנגנון העתודה לסיכונים שטרם חלפו מווסת את ההשפעה של עונתיות המחזור על הרווח.

8.10 נכסים לא מוחשיים

בבעלות כמה מהחברות בקבוצה מספר מאגרי מידע נפרדים, מאובטחים, שנרשמנו בפנקס מאגרי המידע, הנוגעים בעיקר ללקוחות, עובדי וספקי אותן החברות, לפי העניין. והכל בהתאם להוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981; כמפורט בסעיף 8.2.3 לעיל.

הקבוצה מנהלת פעילות אבטחת מידע בליווי חברה חיצונית ויועצים נוספים, על מנת להבטיח הגנה נאותה למאגרי המידע הרשומים הנ"ל וכן לאוספי נתונים נוספים שאינם חייבים ברישום, וזאת בהתאם להוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 והנחיות המפקח לעניין אבטחת מידע.

הקבוצה משתמשת בשמות המותג "מנורה מבטחים" וב- "שומרה". לקבוצה ישנם מספר סימני מסחר רשומים אצל רשם הפטנטים, המדגמים וסימני המסחר וביניהם "מבטחים", "מנורה", "מנורה מבטחים" "שומרה חברה לביטוח בע"מ - משפחה ישראלית" ועוד.

8.10.1 מערכות מידע

הקבוצה משקיעה סכומים ניכרים במערכות המידע, המשמשות אותה לצורך התפעול והניהול השוטפים של עסקיה. דרישות רגולציה ושינויים עסקיים מחייבים את החברה לשדרג את מערכות המחשב, ולהתאימן לניהול השוטף של עסקיה. בשנת 2011 השקיעה החברה 127 מיליוני ש"ח בפיתוח המערכות האמורות, לעומת סך של 116 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

מערכת "טופז"

מערכת טופז הינה מערכת מידע מרכזית לניהול ותפעול מוצרי ביטוח חיים. המערכת מיועדת לשמש ככלי המרכזי בתפעול אגף ביטוח חיים. נכון לסוף שנת 2009 החלה החברה להפיק את כלל מוצריה (למעט חריגים בודדים) באמצעות מערכת זו. הקבוצה ממשיכה בפיתוח המערכת והשקיעה סך של כ- 19 מיליוני ש"ח בשנת 2011 וכ- 27 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

על בסיס פיתוח מערכת ביטוח חיים, פותחה מערכת תואמת לניהול ותפעול מוצרי פנסיה וגמל. מטרת המהלך היא יצירת פלטפורמה מיכונית אחידה לכל מוצרי תחום ביטוח חיים וחיסכון לטווח ארוך. מהלך זה יאפשר איחוד תפעולי עתידי של התחום הנ"ל. בנוסף לפיתוח המערכת כאמור, כלל פרויקט טופז הסבת נתונים ופיתוח מודולים נלווים רבים. המערכת הוכנסה לתפעול מבצעי בחודש אוגוסט 2006. במהלך השנים פותחו מודולים נוספים למערכת. בשנת 2011 הושקעו כ- 12 מיליוני ש"ח ובשנת 2010 סך של כ- 15.7 מיליוני ש"ח.

לפרטים בדבר הסכם עם חברת "ספייאנס" בנוגע למערכות טופז ומערכות אחרות שפותחו בעזרת סאפיינס, ראה סעיף 3.7 לעיל.

8.10.2 אבטחת מידע

מנורה מבטחים ביטוח משקיעה משאבים רבים בתחום אבטחת המידע לשמירת מידע פרטי ורגיש שלה ושל לקוחותיה, ובכלל זה בהתאם להוראות הדין ודרישות הרגולציה.

ההשקעה כוללת ביצוע סקרי סיכונים, סקרי אבטחה, שיפור נושא האבטחה במערכות החברה, רכישת כלים שונים לביצוע מעקב ואוטוריזציה, פרויקט הפרדת רשתות, פרויקט SIM ועוד.

סה"כ ההשקעה בנושא זה, כ- 3.3 מיליוני ש"ח בשנת 2011 וכ- 5.7 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

8.11 הליכים משפטיים

הקבוצה הינה צד להליכים משפטיים, ובכלל זה תביעות ביטוחיות, תביעות ספקים ותביעות בנושאים שונים נוספים (בין כתובעת ובין כנתבעת), והכל במהלך העסקים הרגיל של הקבוצה.

לתיאור הליכים משפטיים מהותיים, ובכלל זה תובענות ייצוגיות, ראה באור 40 לדוחות הכספיים.

8.12 מימון

הקבוצה, מממנת את פעילותה באמצעים עצמיים, באשראי בנקאי ובאשראי חוץ בנקאי.

8.12.1 הלוואות הקבוצה ושיעורי הריבית

להלן פירוט שיעור הריבית הממוצעת על הלוואות אשר אינן מיועדות לשימוש ייחודי בידי הקבוצה, בפילוח של אשראי לזמן קצר ואשראי לזמן ארוך ממקורות אשראי בנקאיים וחוץ בנקאיים אשר היו בתוקף משנת 2009 עד לשנת 2011:

	הלוואות לזמן קצר		הלוואות לזמן ארוך		שיעור ממוצע	
	31 בדצמבר 2011	31 בדצמבר 2010	31 בדצמבר 2011	31 בדצמבר 2010	31 בדצמבר 2011	31 בדצמבר 2010
מקורות בנקאיים צמודים	-	-	19,088	27,922	6.60%	6.60%
מקורות בנקאיים לא צמודים	2,498	-	-	-	6.60%	6.60%
מקורות אחרים	-	-	1,215,483	1,054,718	4.75%	4.81%
שיעור ממוצע	-	-	4.78%	4.86%	4.78%	4.86%

בעניין זה, ראה גם באור 25 לדוחות הכספיים.

לקבוצת מנורה מבטחים מסגרות אשראי בבנקים בסך כ- 4,030.7 מיליוני ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2011.

מתוך מסגרות האשראי של הקבוצה, כמפורט לעיל, מוקצה מסגרת אשראי לטובת **מנורה מבטחים ביטוח** בסך כ- 3,622.7 מיליוני ש"ח, לעומת 2,806 מיליוני ש"ח בשנה הקודמת, עבור פעילות בנגזרות פיננסיות כחלק מפעילות ההשקעות השוטפת של הקבוצה. בנוסף, קיימות בתאגידים בקבוצה מסגרות לפעילות שוטפת בחשבונות בנקים שונים בהיקף של עד כ- 56 מיליוני ש"ח.

מנורה מבטחים פנסיה, במסגרת פעילותה השוטפת, מקבלת אשראי ספקים לטווח קצר בהיקף שאינו מהותי, וכן באשראי לטווח ארוך כנגד כתב התחייבות נדחה שהונפק למנורה מבטחים ביטוח בנובמבר 2011 - ראה בסעיף 9.12.2 להלן.

8.12.2 גיוסי הון

1. לחברה, חברה בת בבעלות מלאה - מנורה מבטחים גיוס הון, אשר הוקמה לצורך גיוס הון באמצעות הנפקת כתבי התחייבות אשר תמורתם תופקד במלואה בחברה, וזאת כנגד כתבי התחייבות נדחים של החברה.
2. בחודש אוקטובר 2011, ביצעה החברה גיוס חוב בהיקף כולל של 200 מיליוני ש"ח, על ידי מנורה מבטחים גיוס הון, באמצעות הנפקה פרטית של אג"ח (סדרה ב') לגופים מוסדיים אשר הושקעו בחברה כנגד הנפקת כתבי התחייבות נדחים לטובת מנורה גיוס הון. כספי גיוס זה משמשים כהון משני מורכב בחברה. לקראת ההנפקה פרסמה חברת מדרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג אגרות החוב האמורות עומד על דירוג של Aa2 באופק שלילי.

8.12.3 כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני בחברה

בנוסף, לגיוס ההון בשנת הדוח המפורטים בסעיף 8.12.2 (2), קיימים כתבי התחייבות נדחים נוספים (סחירים ולא סחירים) אשר גויסו בהנפקות פרטיות למשקיעים מוסדיים ובהנפקות ציבוריות. הסך הכולל של כתבי ההתחייבות הנדחים במנורה מבטחים ביטוח הוא 964,213 אלפי ש"ח, אשר מתוכם סך של 708,423 אלפי ש"ח מהווים הון משני נחות.

לפרטים נוספים ראה באור 25 לדוחות הכספיים.

8.13 דירוג ודירוג אשראי

בחודש מרץ 2012, פרסמה מידרוג, דירוג בדבר איכות הניהול של מנורה מבטחים פנסיה, וזאת על ידי בחינת איכות ההון האנושי וחוזקה הפיננסי של החברה הנ"ל, כמו גם את יכולותיה לנהל את הסיכונים אליהם היא עצמה חשופה ואת הסיכונים אליהם חשופים עמיתי "מבטחים החדשה".

מידרוג העניקה לחברה המנהלת את הדירוג הגבוה ביותר -MQ1 - מבין סולם בן חמש דרגות דירוג של חברה מנהלת של גופי השקעה וחיסכון (Investment Manager Quality Rating). בנוסף, העניקה מידרוג ל"מבטחים החדשה" את הדירוג הגבוה ביותר - FR1 - מבין סולם בן חמש דרגות לדירוג קרנות פנסיה (Pension Fund Rating). דירוג FR1 משקף את העובדה כי לדעת מידרוג הקרן נשענת על גופים המוערכים כבעלי איכות גבוהה מאוד ורמת הסיכונים הספציפיים המגולמים בה נמוכים מאוד.

להלן דירוגי אגרות החוב של הקבוצה נכון למועד דוח זה:

כתבי ההתחייבות הנדחים של החברה (הן כתבי התחייבות אשר הונפקו על ידי החברה והן כתבי התחייבות (סדרה א') אשר הונפקו על ידי מנורה מבטחים גיוס הון) מדורגים על ידי מדרוג בדירוג של Aa2 עם אופק שלילי (דוח מעקב מעודכן מחודש אוקטובר 2011).

כתבי התחייבות נדחים (סדרה ב') אשר הונפקו על ידי מנורה מבטחים גיוס הון ומוגדרים כהון משני מורכב של החברה, מדורגים על ידי מדרוג בדירוג של Aa3 עם אופק שלילי (דוח דירוג מחודש אוקטובר 2011).

8.14 מיסוי

לתיאור נושא המיסוי ראה באור 21 לדוחות הכספיים.

8.15 יעדים ואסטרטגיה עסקית

המידע המובא להלן הינו מידע צופה פני עתיד, וככזה, המידע איננו וודאי לגבי העתיד, ועלול שלא להתממש, כולו או חלקו. המידע הצופה פני עתיד מבוסס על מידע הקיים בקבוצה בתאריך הדוח, וכולל הערכות של הקבוצה או כוונות שלה נכון לתאריך הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או משתמעות ממידע זה, בין היתר, בשל שינויים שיחולו בגורמי הסיכון המפורטים בסעיף 10 להלן.

8.15.1 אסטרטגיה

רווחיות הקבוצה תלויה בעיקרה בתשואות שוק ההון. הדבר מקבל ביטוי בעסקי ביטוח כללי וביטוח חיים תלוי תשואה (לעניין פוליסות שהופקו עד שנת 2003) וכן בפוליסות מבטיחות תשואה. על מנת למתן את התלות האמורה, הקבוצה שוקדת על פיתוח עוגנים עסקיים נוספים שאינם תלויים, לפחות לא באופן מובהק וישיר, בתשואות שוק ההון. כך פעלה הקבוצה בשנת 2004 לרכישת קרן הפנסיה מבטחים החדשה, אשר מעבר לחשיבותה לסינרגיה של פעילות הקבוצה בתחום המוצרים הפנסיוניים, פעילותה, וממילא תוצאותיה, אינם מושפעים באופן מובהק מתשואות שוק ההון, אלא מהכנסותיה בגין ניהול נכסי העמיתים הנגזרים מהיקף דמי הגמולים והנכסים שנצברו. בהמשך לאמור, הקבוצה תשאף, ככל הניתן, ובהתקיים הזדמנויות מתאימות, לפתח פעילויות נוספות ולעבות פעילויות קיימות שאינן תלויות במישרין ובאופן מובהק בתשואות שוק ההון.

8.15.2 אסטרטגיה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

8.15.2.1 ענף ביטוח חיים

האסטרטגיה של הקבוצה בביטוח חיים:

1. שיפור השירות ומערכות הבקרה וניהול מערכת יחסים הוגנת עם קהל לקוחות הקבוצה.
2. שמירה על רווחיות פעילות ביטוח חיים תוך מיקוד במכירת מוצרים בעלי שיעור רווח גבוה כגון פוליסות ריסק וכיסויים נוספים.
3. שימור לקוחות הקבוצה תוך צמצום היקף ביטולי פוליסות ופדיונות.
4. הרחבת נתח השוק של הקבוצה במוצרי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח ומוצרי TOP FINANCE לכלל הלקוחות ובפרט לאוכלוסיית "הגיל השלישי".
5. פתרונות ומוצרים חדשים בתחום ביטוח החיים תוך מתן מענה מתקדם למגמות התחרות בשוק ולצרכי המבוטחים. שימור מעמדה של הקבוצה בתחום ביטוח במוצרים נלווים למשכנתא.

<u>הפעילות שהקבוצה נוקטת כדי להשיג מטרות אלה הינה:</u>

1. שיפור השירות ומערך היחסים עם סוכני החברה ולקוחותיה באמצעות בקרה ומדידה של תהליכי השירות, בחינה וייעול של תהליכי העבודה והטמעה אפקטיבית של מערכות מידע מתקדמות לניהול פוליסות ביטוח חיים והסכמי פנסיה.
2. מקסום הסינרגיה בין החטיבות השונות של הקבוצה למינוף מכירות חדשות בתחום, תוך שימוש ביתרונות הקבוצה בתחום הפנסיה ובניהול נכסים.
3. הרחבת מכירות ביטוח חיים על ידי גיוס סוכנים, פיתוח מוצרים חדשים, בפרט בתחום הריסק, החיסכון הטהור והגיל השלישי.
4. ביצוע מהלכים לשימור הלקוחות תוך מתן מענה לטיפול בכספים בתום תקופת הביטוח והחיסכון וטיפול שיטתי ומוסדר בחובות של לקוחות.
5. התמקצעות של הנהלת האגף לביטוח חיים על ידי גיוס כוח אדם מוביל בענף ולימוד מקצועי ושיטתי של המנהלים את מערך הידע בביטוח חיים וכן שיפור מיומנויות ניהוליות.
6. התאמת מוצר ביטוח המשכנתא לסביבת התחרות בשוק תוך שמירה על רווחיות גבוהה.

8.15.2.2 ענף קרנות פנסיה

היעד האסטרטגי ארוך הטווח של החברה הינו להיות גורם מוביל בשוק החיסכון ארוך הטווח הבולט באיכות השירות והמומחיות שהוא מספק

ללקוחותיו, תוך חתירה לרווחיות גבוהה. במסגרת יעד אסטרטגי זה, החברה תפעל להרחבת מעגל המבוטחים בקרנות הפנסיה, שימור תיק הפנסיה הקיים, כניסה לעסקים חדשים תוך שמירה על רווחיות נאותה ומינוף הסינרגיה עם החברות שבקבוצה (מנורה מבטחים ביטוח ומנורה מבטחים פיננסים והחברות שבשליטתן).

המפה האסטרטגית של החברה מבוססת על ארבעה רבדים עיקריים - רובד פיננסי, רובד הלקוחות, רובד התהליכים ורובד הלמידה והחדשנות.

הרובד הפיננסי מתייחס ליעדים של רווחיות, שווי תיק הפנסיה, נתח השוק בנכסים, נתח השוק בגבייה וחלקה בערוצי ההפצה.

רובד הלקוחות מתייחס לחמישה סוגי "בעלי עניין" העיקריים של החברה - המבוטחים, המעסיקים, ארגוני העובדים, הסוכנים והבנקים. היעדים המתייחסים לרובד זה כוללים - רמת שירות, תשואות על הנכסים, מתן ערך מוסף על פני המתחרים, אמינות בניהול כספי הלקוחות וכד'.

רובד התהליכים מתייחס להיבטים הבאים - טכנולוגיה, שירות, שיווק ומכירות, מוצרים ורגולציה. היעדים המתייחסים לרובד זה כוללים - תמהיל מוצרים העונה לצרכי הלקוח, בנייה והטמעה של תפיסה שיווקית כוללת, תהליכי מכירה חדשניים, פיתוח פלטפורמות מכירה ושיווק ישירות מול לקוח הקצה, שירות המותאם לערוצי ההפצה, שירות פנים ארגוני תומך סינרגיה, מערכות תפעוליות תומכות ייעול ואמינות וכד'.

רובד הלמידה והחדשנות מתייחס למומחיות, תרבות של מצויינות בשירות, שיפור תהליכי בקרה, התייעלות ארגונית וכד'.

להשגת היעדים האמורים, תפעל החברה, בין היתר, להרחבת מתן השירותים הפנסיוניים, בשירותי ניהול הסדר ובביטוחי מנהלים תוך מתן פתרונות כוללים לצורכי הלקוח ומימוש פוטנציאל הסינרגיה הקיים בקבוצה.

במסגרת הרחבת מעגל המבוטחים בקרנות הפנסיה, תפעל החברה למיקסום פוטנציאל המבוטחים המצטרפים מקרב המעסיקים הקיימים לקרנות הפנסיה שבניהולה ולמוצרים נוספים של הקבוצה. בנוסף, תמשיך החברה בעריכת קורסי פנסיה לסוכני מנורה מבטחים ביטוח, לשם הרחבת מעגל המצטרפים החדשים לקרנות הפנסיה באמצעות סוכני הביטוח.

כניסת הבנקים לתחום הייעוץ הפנסיוני והמשך השפעת הסדרי פנסיית החובה, בשילוב החקיקה המאפשרת חיסכון פנסיוני ארוך טווח במסלול הקצבתי בלבד, פותחת בפני קרנות הפנסיה אפשרות לצירוף מבוטחים חדשים, אשר לא היו מבוטחים בעבר בקרנות פנסיה. משכך פועלת החברה באמצעות ערוצי ההפצה השונים מול אוכלוסייה גדולה שהצטרפה בעבר למוצרים שנוהלו בידי התאגידים הבנקאיים, בכובעם כיצרנים של מוצרי חיסכון ארוך טווח (ניהול קופות גמל לתגמולים ולפיצויים וקרנות השתלמות). בהקשר זה פועלת החברה להקניית הכלים (ידע ומוצר), שיאפשרו למתווכים הרלבנטיים להתמודד באופן הטוב ביותר עם השינויים ויעניקו לצרכן את הפתרון האופטימאלי עבורו.

המידע המובא לעיל הינו מידע צופה פני עתיד, וככזה, המידע אינו ודאי לגבי העתיד, ועלול שלא להתממש, כולו או חלקו. המידע הצופה פני עתיד מבוסס על מידע הקיים בקבוצה בתאריך הדוח, וכולל הערכות של הקבוצה או כוונות שלה נכון לתאריך הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או משתמעות ממידע זה, בין היתר, בשל שינויים שיחולו בגורמי הסיכון המפורטים לעיל.

8.15.3 אסטרטגיה בביטוח כללי

בתחום הביטוח הכללי, נכון למועד הדוח, הגיעה הקבוצה לנתח שוק של כ- 14%, והיא שומרת על מעמדה כמבטח השלישי בגודלו בתחום הביטוח הכללי. המיקוד בשנת 2012 יהיה בשימור מעמדה כמבטח השלישי בגודלו בתחום הביטוח הכללי, בין היתר, תוך ניצול יכולותיה ואיכותה של שומרה והגדלת נתח השוק בעסקים גדולים. כמו כן תימשך מדיניות שיפור פיזור תיק הביטוח בין הענפים השונים ושיפור שיעור הרווחיות. צמיחת הקבוצה בתחום זה תגיע מהגדלת כמות הסוכנים העובדים עימה, תוך ניפוי סוכנים הפסדיים לאורך זמן. בתחום הטיפול בתביעות תמשיך הקבוצה להתמקד בשירות יעיל למבוטחים תוך הרחבת השימוש במערכות ממחושבות לייעול הטיפול בתביעות ובעבודה מול ספקים.

8.15.3.1 תחום פעילות ביטוח רכב חובה

בתחום זה מתכוונת הקבוצה להתמקד בפלח השוק של הנהגים המבוגרים יותר, מתוך כוונה לשמר ולשפר את הרווחיות בתחום. המודל התעריפי של הקבוצה מכוון לצורך השגת מטרה זו. ההימנעות מביטוחים קבוצתיים, בהם שיעורי הרווחיות מוטלים בספק, תימשך. בסך הכול מצפה הקבוצה לצמוח מעט מעל לקצב הצמיחה בשוק כך שנתח השוק שלה בתחום זה יגדל מעט בשנת 2012.

8.15.3.2 תחום פעילות ביטוח רכב רכוש

נתח השוק של הקבוצה בתחום הרכוש נמוך מנתח השוק הכללי שלה, ואסטרטגיית הקבוצה לשנים הבאות היא להגדיל נתח זה, תוך הקפדה על תוצאות חיתומיות חיוביות ורווחיות נאותה.

8.15.3.3 תחום ביטוח כללי אחר

תחום פעילות ביטוח רכוש

נתח השוק של הקבוצה בתחום הרכוש נמוך מנתח השוק הכללי שלה, ואסטרטגיית הקבוצה לשנים הבאות היא להגדיל נתח זה.

הקבוצה תתמקד במקסום הגישה שלה ללקוחות, באמצעות הפתרונות השונים הקיימים בקבוצה, על מנת לצמוח בפלח שוק זה.

תחום פעילות ביטוח חבויות

ביטוחי הדירקטורים, ימשיכו להוות מוצר מרכזי בתיק ביטוח החבויות של הקבוצה, תוך מינוף התמחות הקבוצה בפלחי שוק ספציפיים בענף זה.

באשר לענפי החבויות האחרים תמשיך הקבוצה להציע פתרון ביטוחי מקיף למבוטחים, שיכלול ביטוחי רכוש וביטוחי חבויות.

8.15.4 אסטרטגיה בתחום ביטוח בריאות

היעד האסטרטגי של הקבוצה בביטוח בריאות הוא להיות שחקן משמעותי בשוק ביטוחי הבריאות הפרטיים.

הפעילות שהקבוצה נוקטת כדי להשיג יעד זה הינה:

1. פיתוח מוצרים חדשים בתחום הבריאות תוך מענה מתקדם לצרכי הלקוחות ולהתפתחויות בתחום הרפואה בארץ ובעולם.
2. התמקצעות הנהלת התחום ועובדיו על ידי גיוס כוח אדם מוביל בענף ופיתוח מקצועי וניהולי של כח האדם הקיים.
3. שיפור השירות ללקוחות ולסוכנים והעמקת הקשר עם הסוכנים
4. שיפור המקצועיות והמומחיות של הסוכנים והעובדים באמצעות הדרכות מקצועיות במהלך כל השנה.
5. הרחבת מערך המכירות על ידי גיוס סוכנים חדשים והרחבת הפעילות של סוכנים קיימים למכירות בריאות.

6. יצירת סינרגיה עם אגפים אחרים בקבוצה על מנת למנף את מוצרים הבריאות.

8.15.5 בקרה

בכוונת הקבוצה להמשיך ולהשקיע משאבים לשיפור מערך הבקרה הכולל בקבוצה ובפרט באגפים העסקיים וכן לצורך חיזוק הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי. השקעת המשאבים תהיה במונחי כוח אדם, כמו גם באמצעים מיכוניים ותוך הטמעה של מתודולוגיות מקובלות בתחום זה.

חלק ה': משטר תאגידי

מנורה מבטחים
מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

9. משטר תאגידי

חלק זה ניתן על פי הוראות המפקח על הביטוח והוא מתייחס למבטחים בקבוצה בלבד.

9.1 כללי - ישיבות הדירקטוריון וועדותיו

להלן מידע בדבר ישיבות מליאת הדירקטוריון בשנת הדוח ומידע בדבר ועדות הדירקטוריון וועדות השקעות:

	דירקטוריון			ועדות		
שם החברה	**מספר ישיבות**	**מס' דירקטורים משתתפים**	**סוג הוועדה**	**מספר החברים בוועדה**	**מספר ישיבות ומועדיהן**
מנורה מבטחים ביטוח	14[14]	בין 6 ל- 8	ביקורת	3-4[15]	15[16]
			השקעות תלויות תשואה	5[17]	32[18]
			השקעות שאינן תלויות תשואה	3	21[19]
			מאזן ו- solvency II	3-4[20]	9[21]
			תגמול[22]	3	1[23]
			אשראי[24]	3	20[25]

[14] להלן מועדי הישיבות: 26.01.2011; 07.02.2011; 27.02.2011; 24.03.2011; 30.03.2011; 01.05.2011; 26.05.2011; 30.05.2011; 26.06.2011; 21.07.2011; 28.08.2011; 26.09.2011; 24.11.2011; 26.12.2011.

[15] עד ליום 01.10.2011 מנתה ועדת הביקורת של מנורה מבטחים ביטוח (להלן, בס"ק זה: "**החברה**") ארבעה חברים. ביום 01.10.2011 פרש מר ישראל (איזי) תפוחי מדירקטוריון החברה, בשל מינוי לתפקיד בחו"ל. ביום 03.10.2011 אישרה האסיפה הכללית את מינויו של מר חיים אהרון, כדח"צ, במקומו, ובהתאם מונה כחבר ועדת הביקורת.

[16] להלן מועדי הישיבות: 05.01.2011; 30.01.2011; 27.02.2011; 22.3.2011; 3.4.2011; 15.5.2011; 19.6.2011; 20.7.2011; 21.07.2011; 24.07.2011; 25.08.2011; 4.9.2011; 19.09.2011 (החלטה בכתב); 27.10.2011; 21.11.2011; 01.12.2011; 25.12.2011.

[17] נכון ליום 31.12.2011 וכן למועד פרסום הדוח, מכהנים בוועדת השקעות תלויות התשואה של החברה חמישה חברים, מתוכם 4 נציגי ציבור.

[18] להלן מועדי הישיבות: 12.01.2011; 26.01.2011; 9.02.20110; 23.02.2011; 9.03.20110; 10.03.2011; 23.03.2011; 06.04.2011; 14.04.2011; 17.04.2011; 04.05.2011; 18.05.2011; 18.05.2011; 01.06.2011; 15.06.2011; 21.06.2011; 29.06.2011; 07.07.2011; 13.07.2011; 27.07.2011; 10.08.2011; 24.08.12; 7.09.2011; 26.09.2011; 5.10.2011; 26.10.2011; 9.11.2011; 17.11.2011; 23.11.2011; 07.12.2011; 14.12.2011; 21.12.2011.

[19] להלן מועדי הישיבות: 31.01.2011; 21.02.2011; 21.03.2011; 04.04.2011; 07.04.2011; 17.04.2011; 02.05.2011; 19.05.2011; 30.05.2011; 23.06.2011; 30.06.2011; 25.07.2011; 16.08.2011; 29.08.2011; 03.10.2011; 06.10.2011; 31.10.2011; 20.11.2011; 30.11.2011; 19.12.2011; 22.12.2012.

[20] עד ליום 01.10.2011 מנתה ועדת המאזן של מנורה מבטחים ביטוח (להלן, בס"ק זה: "**החברה**") שלושה חברים. ביום 26.09.2011 מונה אורי קויאטק לוועדת המאזן, במקומו של ה"ה ישראל (איזי) תפוחי (דח"צ), שפרש מתפקידו ביום 01.10.2011. נכון ליום 31.12.2011, וכן למועד פרסום הדוח, מונה ועדת המאזן ארבעה חברים.

[21] להלן מועדי הישיבות: 06.02.2011; 9.03.20110; 21.03.2011; 22.03.2011; 23.05.2011; 26.05.2011; 20.07.2011; 22.08.2011; 21.11.2011.

[22] לאור תיקון 16 לחוק החברות, ובפרט לאור סעיפים 117 ו- 272(ג), החליט דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח, ביום 26.06.11, על ביטולה של ועדת התגמול, לפרטים ראה סעיף 9.2.6.

[23] הישיבה התקיימה ביום 14.03.2011

[24] ועדת האשראי הינה ועדה משותפת למנורה מבטחים ביטוח (להתחייבויות תלויות תשואה והתחייבויות שאינן תלויות תשואה), למנורה מבטחים גמל (חברה קשורה של החברה), ולמנורה מבטחים פנסיה וכן לשומרה ("**ועדת אשראי משותפת**"). במהלך שנת 2011, לא חל שינוי בהרכב הוועדה.

[25] להלן מועדי הישיבות: 5.1.2011; 31.1.2011; 14.2.2011; 28.2.2011; 28.2.2011; 11.4.2011; 9.5.2011; 6.6.2011; 29.6.2011; 18.7.2011; 26.7.2011; 15.8.2011; 21.8.2011; 1.9.2011; 12.9.2011; 10.10.2011; 14.11.2011; 21.11.2011; 5.12.2011; 19.12.2011.

מנורה מבטחים פנסיה	[26]8	8	ביקורת	3	[27]7
			השקעות תלויות תשואה	5	[28]32
			מעקב אחר מקבלי פנסיית נכות	3	[29]1
			אשראי[30]	3	[31]20
שומרה	[32]12	בין 7 ל- [33]8	ביקורת	4	[34]8
			השקעות שאינן תלויות תשואה	3	[35]12
			מאזן	5	[36]4
			אשראי[37]	3	[38]20
			Solvency II	3	[39]5

[26] להלן מועדי הישיבות: 30.01.2011; 23.03.2011; 25.05.2011; 04.07.2011; 24.08.2011; 31.10.2011; 23.11.2011; 27.12.2011.

[27] להלן מועדי הישיבות: 30.01.2011; 23.03.2011; 25.05.2011; 24.08.2011; 25.09.2011; 23.11.2011; 27.12.2011.

[28] ראה הערה 19 לעיל.

[29] הוועדה התכנסה ביום 04.07.2011.

[30] ראה הערה 22 לעיל.

[31] ראה הערה 26 לעיל.

[32] להלן מועדי הישיבות:

[33] עד ליום 22.12.2011 מנה דירקטוריון שומרה 8 חברים. ביום 22.12.2012 הודיע מר דני יצחקי, המכהן גם כמנכ"ל שומרה, על פרישתו מדירקטוריון שומרה, ומיום זה מונה הדירקטוריון 7 חברים.

[34] להלן מועדי הישיבות: 27.01.2011; 28.02.2011; 13.03.2011; 17.04.2011; 23.06.2011; 22.08.2011; 17.11.2011; 29.12.2011.

[35] להלן מועדי הישיבות: 27.01.2011; 17.02.2011; 15.03.2011; 17.04.2011; 25.05.2011; 23.06.2011; 31.07.2011; 22.08.2011; 22.09.2011; 27.10.2011; 17.11.2011; 22.12.2011.

[36] להלן מועדי הישיבות: 13.03.2011; 22.05.2011; 16.08.2011; 15.11.2011.

[37] ראה הערה 22 לעיל.

[38] ראה הערה 26 לעיל.

[39] להלן מועדי הישיבות: 27.01.2011; 15.03.2011; 25.05.2011; 31.07.2011; 22.12.2011.

9.2 ועדות דירקטוריון

במבטחים שבקבוצה קיימות ועדות דירקטוריון שונות כמפורט בטבלה לעיל שתפקידיהן העיקריים הינם:

9.2.1 ועדת ביקורת

ועדות הביקורת של המבטחים בקבוצה הוקמו בעקבות תיקון 16 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), תשמ"א-1981 שהחיל עליהן חובה זו בדומה לחברות ציבוריות. ועדת הביקורת אמונה על בדיקת ליקויים בניהול העסקי של החברה, אישור תוכנית העבודה השנתית והרב שנתית של מערך ביקורת הפנים, דיון בנושאים המפורטים בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז-2007 (להלן: "**תקנות דירקטוריון וועדותיו**"), זאת, בין היתר, תוך הישענות על דוחות המבקר הפנימי והתייעצות עימו ועם רואה החשבון המבקר של החברה ומתן המלצות לדירקטוריון בדבר הדרכים לתיקון ליקויים שנמצאו ומעקב אחר ביצוע תכנית הביקורת ויישום ממצאי הדוחות של מבקר הפנים. בנוסף, ועדת הביקורת דנה ומחליטה בעסקאות של החברה הטעונות סיווגה ו/או אישורה לפי כל דין ובפרט בהתאם להוראות סעיף 117 לחוק החברות.

ועדת הביקורת של מנורה מבטחים פנסיה מכהנת בתפקידה משנת 2004, לנוכח הוראה בנושא זה הקבועה בתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (להלן: "**תקנות קופות הגמל**"). ועדת הביקורת של מנורה מבטחים פנסיה מכהנת גם כוועדת התגמול, שתפקידיה הינם, בין היתר, לייעץ לדירקטוריון בנושאים הנוגעים למדיניות השכר בחברה וכן בתנאי העסקה של נושאי משרה. בנוסף, ועדת הביקורת של מנורה מבטחים פנסיה דנה בנאותות הביקורת על הדוחות הכספיים ובחוות דעתו של רואה החשבון המבקר לעניין אותם דוחות לפני הגשתם לאישור הדירקטוריון.

9.2.2 ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו)

למנורה מבטחים ביטוח ועדת השקעות נוסטרו שמונתה בהתאם לחוק הפיקוח ותקנות דרכי ההשקעה. ועדת ההשקעות נוסטרו הינה ועדה לניהול ההשקעות שאינן נובעות מהתחייבויות תלויות התשואה.

תפקידי הוועדה, בין היתר, הם קביעת מדיניות ההשקעות, במסגרת מדיניות ההשקעות הכוללת של התאגיד כפי שקבע הדירקטוריון; אישור סוגי עסקאות מסוימות טרם ביצוען, ושעורי אחזקה בנכסי השקעה שונים, קביעת נהלי השקעה, בקרה ומעקב לגבי יישום מדיניות ההשקעה שנקבעה.

בנוסף, ועדת השקעות נוסטרו, מפקחת על מתן ההלוואות לסוכני הביטוח, בהתאם לתנאים הקבועים בחוזר המפקח לעניין זה.

בהתאם לתקנות ההשקעה, תדירות ישיבות ועדת השקעות נוסטרו הינה לפחות אחת לחודש.

9.2.3 ועדות השקעות תלויות תשואה ("משתתפת" ופנסיה)

למנורה מבטחים ביטוח ועדת השקעות "משתתפת" שמונתה בהתאם לחוק הפיקוח ותקנות דרכי ההשקעה. תפקידי הוועדה הינם, בין היתר, קביעת מדיניות ההשקעות של הכספים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה במסגרת המדיניות הכוללת שקבע הדירקטוריון ובפרט קביעת מדיניות ההשקעה למסלולי ההשקעה השונים שבפוליסות המשתתפות ברווחים; אישור עסקאות מסוימות טרם ביצוען ושעורי אחזקה בנכסי השקעה שונים; החלטות הנוגעות לשימוש באמצעי שליטה בתאגידים שונים המוחזקים במסגרת ההשקעות כאמור; קביעת נהלי השקעה, בקרה ומעקב לגבי יישום מדיניות ההשקעות שנקבעה.

למנורה מבטחים פנסיה ועדת השקעות שמונתה בהתאם להוראות חוק קופות גמל (ופעלה לפני חקיקת החוק האמור, מכוח הוראות דומות בתקנות קופות הגמל). תפקידי הועדה דומים לאלו שפורטו לעיל, בכל הנוגע לקופות הגמל שבניהולה של מנורה מבטחים פנסיה ולמסלולי ההשקעה שבהן.

כיום, מונות הוועדות חמישה חברים, אשר זהותם זהה בכל הוועדות, מתוכם ארבעה נציגי ציבור. הוועדות מקיימות ישיבות משותפות.

בהתאם לתקנות ההשקעה, תדירות ישיבות ועדות השקעות תלויות תשואה הינה לפחות אחת לשבועיים.

9.2.4 ועדת אשראי משותפת

בהתאם להוראות חוזרי המפקח מחודש אוגוסט 2007, שעניינם ניהול סיכוני אשראי אגב פעילות השקעות והעמדת אשראי לא סחיר על ידי גופים מוסדיים ותשתית לתמיכה ניהולית מקצועית ותפעולית, ובהמשך להמלצת ועדות ההשקעה, אישרו הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה את הרכב ועדת האשראי המשותפת לחברה (להתחייבויות תלויות תשואה ולהתחייבויות שאינן תלויות תשואה), למנורה מבטחים גמל (חברה קשורה של החברה), למנורה מבטחים פנסיה ולשומרה.

הוועדה אחראית על אישור מראש של העמדת אשראי אגב פעילות השקעות אשר אינו אשראי מוחרג, בהתאם לסמכויות שהוקנו לה ועל פי מדיניות האשראי שאושרה בוועדות ההשקעה ובדירקטוריונים של הגופים המוסדיים.

חבר ועדת אשראי יהיה מי שהינו בעל מומחיות וניסיון מוכחים בתחום האשראי. ועדת האשראי מונה 3 חברים, מתוכם שניים הם נציגי ציבור.

9.2.5 ועדת מאזן ו- Solvency II

בשנת 2007 מינו דירקטוריון החברה ודירקטוריון שומרה ועדות מאזן, בהתאם לתקנות הדירקטוריון וועדותיו וחוק החברות. תפקידי הוועדות הינם, בין היתר, לדון ולהמליץ בפני דירקטוריון החברה בנושאים הנוגעים לדוחות הכספיים של החברה, לפי העניין, ובכלל זה ההערכות והאומדנים אשר נעשו בקשר עם הדוחות הכספיים, הבקרות הפנימיות הקשורות בדיווח הכספי, שלמות ונאותות הגילוי בדוחות הכספיים, סקירת הבקרות הפנימיות, חוות דעתו של רואה החשבון המבקר, המדיניות החשבונאית שאומצה והטיפול החשבונאי שיושם בעניינים המהותיים של התאגיד. יצוין, כי ועדת המאזן אינה ועדת הביקורת של החברה.

בהתאם לחוזר הפיקוח מחודש יולי 2008 בנושא היערכות ל- Solvency II, הסמיך דירקטוריון **מנורה מבטחים ביטוח**, בחודש אוקטובר 2008, את ועדת המאזן של החברה להיות אחראית על פיקוח ובקרה על תהליך היערכות החברה ליישום דירקטיבת Solvency II. הוועדה מתכנסת מעת לעת, לפי הצורך, מספר פעמים בשנה. הוועדה מדווחת לדירקטוריון, לפי הצורך.

בחודש אוגוסט 2008, הסמיך דירקטוריון שומרה ועדת Solvency II, המונה 3 חברי דירקטוריון, ביניהם דח"צ אחד, אשר תתכנס מעת לעת, לפי הצורך, מספר פעמים בשנה.

9.2.6 ועדת תגמול

בחודש יולי 2007 מינה דירקטוריון החברה ועדת תגמול. תפקידי הוועדה הינם, בין היתר, לייעץ לדירקטוריון בנושאים הנוגעים למדיניות השכר בחברה וכן בתנאי העסקה של נושאי משרה. עם זאת, ולאור תיקון 16 לחוק החברות, ובפרט לאור סעיפים 117 ו-272(ג), החליט דירקטוריון החברה, ביום 26.06.2011, על ביטולה של ועדת התגמול, תוך קביעה כי עסקאות עם בעלי עניין ובפרט עסקאות הנוגעות לתנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה ומדיניות תגמול של נושאי משרה ידונו ויאושרו, לפי העניין, בוועדת הביקורת, בהתאם להוראות הדין.

בשומרה, ועל רקע חוזר המפקח בנושא תגמול נושאי משרה, מונתה בשנת 2010, ועדת הביקורת כוועדת התגמול של החברה. תפקידה כוועדת תגמול לדון בדיווחי המנכ"ל, לעקוב ולפקח על אופן יישום מדיניות השכר בפועל ולגבש המלצות ולייעץ לדירקטוריון בתחום זה, לפי דרישתו.

9.2.7 ועדת מעקב אחר מקבלי פנסיית נכות

למנורה מבטחים פנסיה ועדת מעקב אחר מקבלי פנסיית נכות, הפועלת בהתאם להוראות הממונה בנושא זה.

9.3 קצין ציות

על אף כי ההסדר התחיקתי החל על הגופים המוסדיים בקבוצה איננו מחייב מינוי של קצין ציות (Compliance Officer), מינו הגופים המוסדיים בקבוצה קציני ציות, כמפורט להלן.

בחודש אוגוסט 2011, חוקק **חוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011** (להלן: "**החוק**"). החוק מרחיב, בין היתר, את סמכויות הפיקוח והאכיפה של הממונה ומקנה לו סמכויות פיקוח ובירור מנהלי (חלקן בכפוף לצו שיפוטי). בנוסף, קובע החוק רשימת הפרות, במסגרת התוספת הראשונה, אשר בגינן מוקנית לו הסמכות להטלת עיצום כספי (סמכות שבעיקרה הייתה קיימת גם עובר לחקיקת החוק), תוך הגדלת סכומי העיצום הכספי ותוך קביעת אפשרות לסנקציה חליפית של התחייבות להימנע מהפרה או קביעת עיצום על תנאי וכן תוך פירוט ההליכים בקשר להטלת עיצום כספי ושיקול הדעת להפחתתו. בנוסף, נקבעה בחוק חובת פיקוח של מנכ"ל או שותף בתאגיד מפוקח, תוך קביעת חזקת הפרה של חובת הפיקוח בהתקיים הפרה של הוראות כאמור ותוך סמכות להטיל עיצום כספי, למעט אם וככל שנקבעו נהלים מספקים למניעת הפרות ("תכנית אכיפה"). כמו-כן, נקבע כי אין לבטח במישרין או בעקיפין אדם מפני עיצום כספי שיוטל עליו וכך גם החברה לא תשפה ולא תשלם במישרין או בעקיפין עיצום כספי שהוטל על אדם אחר. להרחבה בעניין הגברת האכיפה בשוק ההון ראה סעיף 8.2.2 לעיל.

יצויין, כי בחודש ינואר 2012, פורסמה טיוטת חוזר שעניינה **ניהול סיכוני ציות בגופים מוסדיים**. בהתאם להוראות הטיוטה, אשר אם תכנס לתוקף תחילתה צפויה מיום 1 בינואר 2013, יהיה על הנהלת גוף מוסדי למנות אחראי למערך הציות והאכיפה הפנימית.

מנורה מבטחים ביטוח

בחודש דצמבר 2010, מינתה מנורה מבטחים ביטוח את עו"ד רונה לרר לקצינת ציות, בהיקף משרה מלא, ובכפיפות ישירה לחבר הנהלה האחראי, בין היתר, לתחומי האו"ש ורגולציה. עו"ד לרר הינה בעלת רישיון עריכת דין ורישיון משווק השקעות מטעם רשות ניי"ע, וכיהנה משנת 2008 כבקרית סיכונים וקצינת ציות של מנורה מבטחים פיננסיים בע"מ, חברה קשורה של החברה, וכן כבקרית סיכונים של אגף ביטוח חיים ובריאות, משנת 2009 עד למינויה, כאמור. בנוסף, עסקה בעבר בביקורת חקירתית. במסגרת תפקידה, קצינת הציות מפקחת על עמידת החברה ועובדיה בהוראות הדין ופועלת לאיתור "סיכוני ציות", ניטורם וטיפול בהם באמצעות ביצוע בקרות ציות במסגרת תכנית עבודה מוסדרת. תחום הציות מונה שני עובדים נוספים, מלבד קצינת הציות. עו"ד לרר משמשת גם כממונה על קיום הוראות הדין במנורה מבטחים גמל ובמנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים (חברות קשורות של החברה).

כמו כן, הנהלת החברה פועלת להטמעת הוראות הדין באמצעים נוספים - הוראות רגולטוריות הנוגעות לפעילותה של מנורה מבטחים ביטוח כמבטח מופצים לראשי האגפים והתחומים הרלבנטיים הפועלים ליישומן בדרכים שונות לרבות באמצעות קביעת נהלים ובקרות וכן באמצעות הדרכות והכשרות לעובדים. במהלך שנת 2011 החלו עובדי החברה, באופן חלקי, להעביר דיווחי ציות באמצעות מערכת ממוכנת לניהול רגולציה.

מנורה מבטחים פנסיה

הנהלת מנורה מבטחים פנסיה פועלת להטמעת הוראות הדין באמצעים שונים. הוראות רגולטוריות הנוגעות לפעילותה של מנורה מבטחים פנסיה מופצים לראשי האגפים והתחומים הרלבנטיים, הפועלים ליישומן בדרכים שונות לרבות באמצעות קביעת נהלים ובקרות לבחינת יישומן וכן באמצעות הדרכות והכשרות לעובדים.

בחודש אוגוסט 2011 מינתה מנורה מבטחים פנסיה את עו"ד אלון אלפרט, סמנכ"ל, היועץ המשפטי ומזכיר החברה של מנורה מבטחים פנסיה, כקצין הציות, מחודש יולי 2011. עו"ד אלפרט כיהן עד לדצמבר 2010 כיועץ משפטי ראשי, אחראי תחום הרגולציה וחבר הנהלה ראשית של מגדל שוקי הון. במסגרת תפקידיו, קצין הציות פועל כדי לסייע לדירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה ולהנהלתה הפעילה להבטיח ציות מצד מנורה מבטחים פנסיה לכל דרישות הדין החלות על מנורה מבטחים פנסיה, תוך מתן דגש על פעילותה של מנורה מבטחים פנסיה מול לקוחותיה, ולצורך הקטנת ההסתברות להפרתן של הדרישות האמורות, גילוי מוקדם של הפרת דרישות כאלה, צמצום חשיפת מנורה מבטחים פנסיה ומנהליה לתביעות והפסדים כספיים, ושמירה על המוניטין של מנורה מבטחים פנסיה.

שומרה

בשלהי שנת 2006, קלטה שומרה אחראית רגולציה אשר מתפקידיה ליישם ולהטמיע את ההוראות הרגולטוריות השונות, והחל משנת 2008 היא מכהנת גם כיועצת המשפטית של

החברה. כמו כן, החל משנת 2009 מינתה החברה את עוזר היועצת המשפטית כקצין ציות הכפוף לאחראית הרגולציה ומסייע לה להטמיע את הוראות הדין ולבצע מעקב אחר יישומן. במסגרת תפקידו, נדרש קצין הציות של שומרה לבצע מעקב שוטף אחר עמידת שומרה בכל הוראות הדין, וזאת לפי תוכנית עבודה שנקבעה על ידי מנכ"ל שומרה והיועצת המשפטית (המכהנת גם כאחראית הרגולציה). בנוסף, אחראי קצין הציות לתיאום בין המחלקות השונות בשומרה, לשם היערכות לעמידה בהוראות דין חדשות, לווידוא הכרתן של הוראות דין קיימות ויישומן בפועל. כיום מכהן בתפקיד עו"ד רועי בן יוסף כקצין הציות של החברה, אשר הינו בעל רישיון עו"ד מחודש מאי 2009. קצין הציות מועסק בחברה במשרה מלאה, ואין עובדים הכפופים לו. מנהל מחלקת מערכות מידע בשומרה משמש כממונה על אבטחת מידע, לצורך הבטחת יישום הוראות החוק בעניין הגנת הפרטיות והוראות המפקח בתחום זה. כמו כן, ההוראות הרגולטוריות השונות הנוגעות לפעילותה של שומרה כמבטחת מובאים, מעת לעת ועל פי הצורך, לידיעת דירקטוריון החברה, ובאופן שוטף להנהלתה ולראשי התחומים הפועלים להטמעתן, כל אחד לגבי התחומים שבאחריותו וזאת, בין היתר, באמצעות פרויקט כתיבת נהלים מקיף ובאמצעות התאמת מערכות המיכון של שומרה.

9.4 קוד אתי

הקבוצה פועלת לכתיבת והטמעת קוד אתי.

חלק ו': ניהול סיכונים

10. ניהול סיכונים

10.1 מדיניות ניהול הסיכונים

לפירוט בנושא זה ראה באור 38 לדוחות הכספיים השנתיים.

10.2 תהליכי העבודה

לפירוט בנושא זה ראה באור 38 לדוחות הכספיים השנתיים.

10.3 דיון בגורמי סיכון

סיכונים מקרו כלכליים:

10.3.1 שינויים במצב המדיני

החברה חשופה לשינויים במצב המדיני והביטחוני של מדינת ישראל בעסקי הביטוח כמו גם בצד ההשקעות. ראשית, התרחשות אירוע מדיני בטחוני, כגון מלחמה, עלול לגרום להאטה כלכלית ולהגדלת תביעות בגין מקרים שהחברה מבטחת (כגון, נזקי גוף). שנית, שינויים בשווקים הפיננסיים כתוצאה מציפייה לאירוע מדיני-בטחוני עלולים להשפיע על שווי נכסי החברה והנכסים בניהולה.

10.3.2 שינויים במצב המשק

הקבוצה חשופה למצב הכלכלי ורמת התעסוקה במשק. מיתון במשק עלול להשפיע על היקף עסקי הביטוח, בין היתר דרך ירידה במכירות, עליה בפדיון פוליסות ביטוח חיים, קופות גמל ויחידות השתתפות בקרנות נאמנות ועליה בהיקף תביעות. כמו כן, הרעה במצב המשק עלולה להשפיע על שווי השוק של הנכסים הפיננסיים ויכולת הפירעון של גופים בישראל שאליהם חשופה הקבוצה.

10.3.3 סיכון שוק

סיכון זה נובע משינויים בשווים ההוגן של מכשירים פיננסיים והתחייבויות ביטוחיות כתוצאה מתנודתיות של גורמי השוק כגון שיעור ריבית, שער חליפין, שיעור האינפלציה, מדדי מניות ונדל"ן בשוק המקומי ובשוק העולמי. שינוי בגורמי סיכון אלה עשוי להשפיע על שווי נכסי החברה (נוסטרו), התחייבויותיה ושווי תיק הנכסים אותו היא מנהלת עבור עמיתים/מבוטחים (פוליסות תלויות תשואה, קרנות פנסיה, קופות גמל וקרנות השתלמות) ושבגינו היא גובה דמי ניהול.

מרכיב משמעותי בהכנסות החברה נובע מהכנסות מדמי ניהול. הכנסות מדמי ניהול מושפעות מהיקף התיק המנוהל ("דמי ניהול קבועים") ומהתשואה המושגת על הנכסים שבניהול החברה ("דמי ניהול משתנים"), לגבי פוליסות שהופקו עד שנת 2003 (כולל). דמי הניהול המשתנים מחושבים כפונקציה של תשואה ריאלית שנתית. תשואה ריאלית שלילית תפגע בהכנסות החברה בתקופה השוטפת ואף בתקופה עתידית עד להשגת תשואה ריאלית חיובית למבוטחים. במוצרי ביטוח חיים וקופות גמל מבטיחי תשואה ההשפעה של שינוי בגורמי הסיכון האמורים על המרווח הפיננסי של החברה (הפער בין התשואה שאליה התחייבה החברה למבוטחים/עמיתים לבין התשואה שהחברה השיגה על נכסים אלו) גבוהה.

שינויים קיצוניים בגורמי סיכון השוק עלולים לגרום לאי התאמה כלכלית בין נכסי החברה והתחייבויותיה, בעיקר לאור העובדה כי ההשפעה על ערכם החשבונאי אינה בהכרח משקפת את ההשפעה על ערכם הכלכלי, בפרט לגבי נכסים והתחייבויות שאינם סחירים.

לקבוצה חשיפה מוגבלת לסוגי נכסים מורכבים אשר מחיר השוק שלהם עלול להיות מושפע ממשברי אשראי עולמיים או מקומיים. לתאריך הדוח החשיפה לסיכון זה הינה זניחה.

10.3.4 סיכוני אשראי

הקבוצה משקיעה חלק מנכסיה במתן אשראי וערבויות לתאגידים וללווים שונים וכן בפיקדונות. אי לכך, פגיעה ביציבותם וכושר ההחזר של גופים שונים עימם התקשרה החברה, כגון לווים, מנפיקים, בנקים ומבטחי משנה עלולה להשפיע על ערך נכסיה.

כמו כן, נכסי אשראי הניתנים מכספי עמיתים וכן נכסי אשראי סחירים בתיקי הנוסטרו, המוצגים בשווי הוגן, מושפעים משינויים במרווחי אשראי כתוצאה משינוי בפרמיית הסיכון המיוחסת לחברות הלוות/מנפיקים.

10.3.5 סיכוני נזילות

סיכון נזילות נובע מאי ודאות לגבי התזמון וההיקף של מימוש התחייבויותיה הביטוחיות של הקבוצה, בכללן תביעות ביטוח, פדיונות וזכויות מבוטחים/עמיתים נוספות, כנגד זמינות נכסים באותו מועד. בהתאם, צורך לפרוע התחייבויות בהיקף ניכר במועד בלתי צפוי (בעיקר בעקבות אירוע קטסטרופה כגון רעידת אדמה ו/או מלחמה) על ידי מימוש נכסים עלול לגרום לשחיקה בערכם ביחס לשווים ההוגן, ו/או לדרוש מהקבוצה לגייס מקורות הון בפרמיית סיכון גבוהה.

<u>סיכונים ענפיים:</u>

10.3.6 רמת שימור התיק

החברה חשופה לאפשרות מימוש אופציית הביטול והפדיון של פוליסות בידי לקוחותיה, בעיקר בתחום ביטוח חיים ובריאות וחיסכון ארוך טווח. סיכון ניוד הכספים, המתבטא בהחלטת לקוחותיה והציבור הרחב על העברת הכספים שבניהול החברה לגורמים מתחרים בשוק וכן על העברות כספים לקבוצה ממתחרים, מושפע, בין היתר, משינוי בטעמי הציבור לגבי רמת החיסכון ו/או אפיקי חסכון שונים, מהתנאים המוצעים ע"י מתחרים, מהוראות רגולציה המקלות על ניוד כספי חסכון ארוך טווח ומרמת שירות. לרמת שימור התיק השפעה גבוהה על רווחיות החברה ועל הערך הגלום של עסקי הביטוח וחסכון לטווח ארוך.

10.3.7 סיכונים ביטוחיים

הקבוצה מוכרת פוליסות ביטוח המכסות סיכונים שונים וביניהם סיכוני תוחלת חיים (מוות ואריכות חיים), נכות, מחלות (לרבות מחלות מקצוע), חבויות בגין נזקי גוף ואחריות מקצועית, אש, נזקי טבע (לרבות רעידת אדמה), גניבה ופריצה. חישוב שכיחותם וחומרתם של אותם אירועים אשר החברה מכסה בפוליסות הביטוח מתבצע על ידי הערכות אקטואריות בהסתמך על ניסיון העבר (של החברה ומבטחי משנה), והמצב הרגולטורי והמשפטי הידוע. הסיכון נובע מכך שפרמיה שתגבה בגין פוליסות ביטוח לא תספיק כדי לשלם את התביעות שייווצרו כתוצאה משינויים בלתי צפויים בגורמי הסיכון שבבסיס התמחור, בפרט בכיסויים בהם יתכן פער זמן משמעותי בין מכירת הכיסוי והתממשות הנזק/התביעה. עבור סיכון קטסטרופה המודל להתמודדות עם הסיכון מבוסס בעיקרו על העברת הסיכון למבטחי משנה זאת בשל השכיחות הנמוכה למול החומרה הגבוהה במיוחד של אירועים מסוג זה.

שימוש במודל לא מתאים או בפרמטרים שגויים בתמחור ו/או בהערכת העתודות, כמו גם הנחיות חדשות מהרגולטור לגבי אופן חישוב העתודות, עלולים לגרום לתנודתיות ברווחיות החברה. אופן חישוב הרזרבות נבדק מעת לעת, וההנחות המשמשות להערכת התביעות העתידיות נבדקות גם הן מול הניסיון שנצבר בפועל ומתעדכנות במידת הצורך. החברה מפרישה "פרמיה בחסר" במקרים שלהערכתה הפרמיה שנגבתה איננה מספקת לכיסוי הסיכון וההוצאות הכרוכות בניהולו, ולעתים מסתמכת לצורך כך גם על ניסיון מבטחי משנה.

10.3.8 אירועי קטסטרופה

הקבוצה חשופה לסיכון שאירוע בודד, כגון אסון טבע (רעידת אדמה), מלחמה, אירוע טרור גדול או מגיפה המונית יגרום להצטברות של תביעות במספר תחומי פעילות של הקבוצה בו זמנית בהיקף המסכן את יציבותה הפיננסית. אירוע רעידת אדמה, לדוגמא, עלול לגרום לעלייה משמעותית פתאומית בהיקף התביעות בביטוחי חיים ובריאות ובביטוחי רכוש. כמו כן, לאירוע קטסטרופה עלולה להיות השפעה עקיפה על החברה, כגון ירידה בשווקים הפיננסיים, פגיעה בנזילות ועלייה בחומרת תביעות בענפי רכוש כתוצאה מהתייקרות חומרי גלם ושכר בענף הבנייה. הקבוצה מטפלת בסיכוני קטסטרופה בעיקר ע"י העברתם (חלקית) למבטחי משנה במסגרת חוזים שונים. הסיכון המהותי הוא כי רמת הכיסוי הנרכש ממבטחי המשנה, המבוססת על מודל כמותי, תהיה נמוכה משמעותית מהנזק שיגרם בפועל כתוצאה מרעידת אדמה בישראל.

10.3.9 שינויים רגולטוריים

שינויים בהוראות חוק, תקנות והנחיות רגולטוריות שונות החלות על גופים מוסדיים כרוכים בהוצאות כספיות ליישום ההתאמות הדרושות, לדוגמא עבור מערכות מידע וכוח אדם, ו/או משפיעים ישירות על התוצאות העסקיות בענף. להלן דוגמאות לשינויים רגולטוריים אשר משפיעים באופן ישיר על מצבה הכספי של החברה: (א) הגדלת דרישות ההון (ב) קביעת דרישות המשפיעות על התפעול העסקי השוטף (ג) שינוי בחוקי מס החלים על החברה או על מוצריה (ד) שינוי בכללים לקביעת תעריפי ביטוח (ה) שינוי בנוסחאות לחישוב עתודה (ו) שינוי בעקרונות המוצרים הנמכרים (תוכניות הוניות, תוכניות לקצבה).

10.3.10 שינויים באקלים השיפוטי

עלות ההגנה כנגד תביעות, תשלום תביעות ושינוי באקלים השיפוטי (תקדימים משפטיים בנוגע למוצרים ביטוחיים) הם גורמים שטומנים בחובם אי וודאות ועלולים להשפיע על תוצאות הקבוצה. הקבוצה מודעת למגמה של ריבוי תובענות ייצוגיות עקב שכלולם של הכלים המשפטיים לביצוע תביעות אלה והתמחותם של עו"ד בהם, וכן במגמה מתפתחת של אישור תובענות מסוג זה. עקב כך, בכוונת הקבוצה לעקוב אחר התפתחותן של תביעות מסוג זה, לנתח את מאפייניהן הייחודיים, ולהעריך את השלכתן המעשית על החברה, במטרה לנקוט בצעדים מונעים/מקלים.

10.3.11 שינויים בתנאי התחרות

התוצאות העסקיות תלויות ביכולת החברה לפעול בענף תחרותי. ענף הביטוח וענף החיסכון לטווח ארוך עוברים שינויים רבים המגבירים את התחרות בשוק. החברות המתחרות בקבוצה אינן רק חברות ביטוח אלא גם קרנות פנסיה, קופות גמל וחברות ניהול השקעות. יכולת הקבוצה לעצב מוצרים חדשניים ולפתח יחסי עבודה תקינים עם מפיצים (סוכני ביטוח ויועצים בבנקים) ובו בזמן להתייעל מבחינה תפעולית הינה קריטית להמשך רווחיות החברה.

10.3.12 שינויים בענף ביטוח המשנה העולמי

ירידה בזמינות ביטוח משנה ועליה בתעריפים עלולים להגביל את צמיחת עסקי החברה. בפרט, במצב זה, הקבוצה עלולה להידרש לשאת בחשיפה גדולה יותר בשייר או לשנות את תמהיל עסקיה, כאשר בשני המקרים הרווחיות עלולה להיפגע. אין לקבוצה שליטה על שוק ביטוח המשנה (רובו ככולו בחו"ל), ואין ביטחון כי מבטחי משנה יהיו מוכנים לקבל סיכונים ביטוחיים באותם תנאים הקיימים כיום. על מנת להקטין את הסיכון כתוצאה מאי יכולת של מבטח משנה לעמוד בהתחייבויותיו לחברה, הקבוצה מפזרת את חשיפותיה בין מספר מבטחי משנה המדורגים בדירוג בינלאומי גבוה. בנוסף, הקבוצה התקשרה עם מבטח משנה מהמובילים בעולם בהסכם ביטוח משנה "רב ענפי" שמשפר את הקשר העסקי בין הצדדים תוך חיזוק היכולת להשיג ביטוח משנה גם בתקופות משבר בשוק זה.

10.3.13 סיכונים תפעוליים כלליים

הסיכון התפעולי מתייחס להפסד שנובע מכשל או אי נאותות של תהליכים, אנשים או מערכות פנימיות או כתוצאה מאירוע חיצוני לארגון. לדוגמא, מעילות והונאות בכספי החברה עלולות להביא להפסדים בלתי צפויים; פריצה למערכת מחשב עלולה לגרום להשבתת פעילות זמנית, כמו גם טעויות אנוש בביצוע תהליכי השקעות, חיתום, גביה, תביעות וביטוח משנה. התרחשות אירועים חיצוניים שאינם כלולים בתוכנית ההתאוששות מאסון (DRP) והמשכיות עסקית עלולים להשפיע על יכולת החברה לתפקד באופן אפקטיבי ולגרום לפגיעה בעסקיה.

10.3.14 תלות במערכות מידע

פעילות החברה תלויה באופן מהותי במערכות המידע. כישלון בפיתוח, הטמעה ותפעול שוטף של מערכות המידע התומכות בתהליכי הליבה בקבוצה עלול לגרום לפגיעה ביכולת החברה לתפקד באופן תקין, ולפגיעה ביכולתה לפתח מוצרים חדשים ובמתן שירות הולם ללקוחותיה.

10.3.15 הליכים משפטיים

פעילות הקבוצה בתחום הביטוח וחסכון טווח ארוך יוצרת חשיפה מהותית לסיכונים משפטיים, ובכללם תובענות ייצוגיות ועיצומים מצד הרגולטור. תקדימים משפטיים עלולים להגדיל את סכומי התביעות כתוצאה מהליכים משפטיים בגין ליקויים בעצוב ותפעול ההסכמים אליהם כפופה החברה (לרבות פוליסות, והתקשרויות עם צדדים שלישיים). במהלך 2011 חוקקו חוקי אכיפה מנהלית בתחום ניי"ע ובתחום שוק ההון אשר הרחיבו את סמכויות רשות ניי"ע והמפקח על הביטוח, בהתאמה, להטלת קנסות ועיצומים כספיים על חברות מדווחות ו/או על גופים מוסדיים (לפי העניין) ועל נושאי משרה בהן בשל הפרות של הוראות המנויות בתוספת לחוקים האמורים ותוך הטלת אחריות אישית-פיקוחית על המנכ"ל לעניין זה, למעט אם הוטמעה "תכנית אכיפה" בחברה.

10.3.16 טבלת גורמי סיכון

בטבלה הבאה מוצגים גורמי הסיכון שתוארו לעיל על פי טיבם - סיכוני מקרו, סיכונים ענפיים וסיכונים מיוחדים לחברה, אשר דורגו, בהתאם להערכות הנהלת החברה, על פי השפעתם על עסקי החברה בכללותה:

תיאור הסיכונים	דירוג הסיכון			הערות
	השפעה נמוכה	השפעה בינונית	השפעה גבוהה	
סיכוני מקרו				
שינויים במצב המדיני		X		סעיף 10.3.1
שינויים במצב המשק		X		סעיף 10.3.2
שינויים בשווקים הפיננסיים		X		סעיף 10.3.3
סיכוני אשראי			X	סעיף 10.3.4
סיכוני נזילות	X			סעיף 10.3.5
סיכונים ענפיים				
רמת שימור התיק		X		סעיף 10.3.6
סיכוני ביטוח		X		סעיף 10.3.7
אירועי קטסטרופה			X	סעיף 10.3.8
שינויים רגולטורים			X	סעיף 10.3.9
שינויים באקלים השיפוטי		X		סעיף 10.3.10
שינויים בתנאי התחרות		X		סעיף 10.3.11
שינויים בענף ביטוח המשנה העולמי		X		סעיף 10.3.12
סיכונים מיוחדים לחברה				
סיכונים תפעוליים כלליים			X	סעיף 10.3.13
תלות במערכות מידע			X	סעיף 10.3.14
הליכים משפטיים		X		סעיף 10.3.15

10.4 עמדת הדירקטוריון בעניין אופן ניהול הסיכונים

בהתחשב בכל המתואר לעיל ובדוחות הכספיים השנתיים, לדעת הדירקטוריון, ניהול הסיכונים הינו סביר בנסיבות העניין.

ארי קלמן **יו"ר דירקטוריון**	**מוטי רוזן** **מנהל כללי**

תל אביב, 29 במרס, 2012

מנורה מבטחים
ביטוח בע"מ

פרק ב':
דוח הדירקטוריון

תוכן עניינים

.1	תיאור המבטח והסביבה העסקית	1
1.1	כללי	1
1.2	תחומי פעילותה של החברה	1
.2	שינויים עיקריים אודות עסקי התאגיד בתקופת הדוח	2
2.1	דיבידנד	2
2.2	גיוס חוב במנורה מבטחים פנסיה	2
2.3	רכישת נכס נדל"ן	2
2.4	רכישת נכס - בנק לפיתוח תעשייה	2
2.5	חידוש פוליסה לביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה	2
2.6	דירקטוריון ונושאי משרה בכירה	3
2.7	הליכים משפטיים	3
2.8	סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד	3
.3	המצב הכספי	4
3.1	נתונים מתוך המאזנים המאוחדים של החברה	4
3.2	נכסים המנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה	4
3.3	הון עצמי	5
3.4	דיבידנד	5
3.5	נתונים מדוחות רווח והפסד המאוחדים	6
3.6	הרכב הכנסות בתקופת הדוח	6
.4	תוצאות הפעילות	8
4.1	רווח (הפסד) מתחומי פעילות	8
4.2	רווח (הפסד) כולל מתחומי פעילות	9
4.3	השינויים בתוצאות הפעילות בתקופת הדוח	9
4.4	מידע כספי לפי תחומי פעילות	10
.5	תזרים מזומנים	18
.6	גילוי בדבר ירידת ערך של נכסים פיננסיים	19
6.1	מכשירי חוב	19
6.2	מכשירים הוניים	20
6.3	סה"כ מכשירי חוב ומכשירים הוניים	20
.7	מקורות מימון	20
.8	גילוי בדבר שכר רואי החשבון המבקרים	21
.9	תשלומים לנושאי משרה	21
.10	גילוי בדבר מבקר פנימי בתאגיד	22
10.1	פרטי המבקר הפנימי	22
10.2	דרך המינוי	22
10.3	זהות הממונה על המבקר הפנימי	22
10.4	תכנית עבודה	22
10.5	היקף הביקורת הפנימית	23
10.6	עריכת הביקורת	23
10.7	גישה למידע	23
10.8	דין וחשבון המבקר הפנימי	23
10.9	הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי	23

10.10 תגמול 24
11. גילוי בדבר התקדמות ההיערכות ליישום דירקטיבת **SOLVENCY II** 24
12. גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בחברה 25
13. בקרות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על הדיווח הכספי 25
14. תרומות 26
15. אירועים לאחר תאריך מאזן 26
15.1 חלוקת דיבידנד בעין 26
15.2 הון אנושי 27
15.3 הפחתת דמי ניהול 27
15.4 מבקר פנים - פרישה 27
15.5 רכישת נכס - בנק לפיתוח התעשייה 28

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

דוח הדירקטוריון לשנת 2011

פרק זה בדוח התקופתי, כולל מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על האינפורמציה הקיימת בחברה במועד פרסום הדוח וכולל את הערכות החברה או כוונותיה, נכון למועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על ידי הופעת מילים, כגון: "החברה/הקבוצה מעריכה", "החברה/הקבוצה סבורה", "בכוונת החברה/הקבוצה", "צפוי/ה" וכדומה, אך ייתכן כי מידע זה יופיע גם בניסוחים אחרים.

דוח הדירקטוריון שלהלן סוקר את השינויים העיקריים בפעילות החברה בשנת 2011 (להלן: "**תקופת הדוח**"). הדוח נערך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998.

החברה כפופה להוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "**חוק הפיקוח**") ולתקנות וצווים שהוצאו מכוחו, וכן להנחיות המפקח על הביטוח. התקנות כוללות הוראות בדבר ניהול עסקים של חברות ביטוח וביניהן תקנות ההון העצמי המינימאלי הנדרש מחברות ביטוח, תקנות ההשקעה, תקנות בדבר החזקת עתודות ביטוח ותביעות תלויות ודרכי חישובן, תקנות בדבר תוכנם, פרטיהם והעקרונות החשבונאיים לעריכתם של הדוחות הכספיים השנתיים והביניים והוראות שהוצאו מכח כל התקנות הנ"ל.

דוח הדירקטוריון הינו חלק בלתי נפרד מהדוח התקופתי על כל חלקיו, ויש לקרוא את הדוח התקופתי כולו כמקשה אחת.

1. תיאור המבטח והסביבה העסקית

1.1 כללי

החברה הינה חברה פרטית בשליטה מלאה של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "**מנורה מבטחים החזקות**") שהינה חברה ציבורית אשר מניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב. בעלי מניותיה העיקריים של מנורה מבטחים החזקות הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט (תאגידים זרים) המוחזקים בנאמנות עבור מר מנחם גורביץ כנהנה יחיד, והמחזיקים בכ- 61.86% ממניות מנורה מבטחים החזקות. יתרת מניות מנורה מבטחים החזקות מוחזקות בידי הציבור. עיקר פעילותה של החברה וחברות הבנות שלה הינה בתחומי הביטוח והפנסיה[1].

1.2 תחומי פעילותה של החברה

נכון למועד הדוח, החברה עוסקת, באמצעות חברות בנות בשליטתה, בכל ענפי הביטוח העיקריים, ובכלל זה ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (הכולל ביטוחי חיים ופנסיה), ביטוח רכב (חובה ורכוש), ביטוח כללי אחר וביטוח בריאות[2].

כמו כן, מחזיקה החברה בשלוש סוכנויות ביטוח, ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ וסיני סוכנות לביטוח בע"מ, באמצעות שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה"), אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ, והכל כמפורט בתרשים מבנה ההחזקות של החברה, בסעיף 1.2 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

לתיאור תחומי הפעילות של הקבוצה ראה סעיף 1.3 בפרק תיאור עסקי התאגיד.

---

[1] יצוין, כי בחודש פברואר 2012, לאחר תאריך המאזן, חילקה החברה את מלוא (100%) מניות מנורה מבטחים פנסיה שבבעלותה, כדיבידנד בעין, למנורה מבטחים החזקות.

[2] תחום בריאות, הכולל פעילות החברה בשיווק ומכירה של פוליסות בריאות לטווח ארוך, פרט או קולקטיביות, (ובכללן ביטוח מחלות ואשפוז, ביטוחי שיניים ביטוח סיעודי וביטוח מחלות קשות), מהווה, החל מחודש ינואר 2011, תחום פעילות נפרד. יצויין, כי החל מיום 1 בינואר 2012, לאחר תאריך המאזן, תחום בריאות, יאחד תחתיו גם את מרבית פוליסות ביטוח הבריאות השונות לטווח קצר. לפרטים נוספים ראה סעיפים 1.3.1 ו- 1.3.2 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

2. שינויים עיקריים אודות עסקי התאגיד בתקופת הדוח

2.1 דיבידנד

2.1.1 בחודש מאי 2011 חילקה החברה דיבידנד במזומן למנורה החזקות בסך של 100 מיליוני ש"ח. לעניין עמידה בדרישות ההון של החברה, ראה סעיף 3.3 להלן.

2.1.2 בחודש נובמבר 2011, חילקה מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (חברה בת של החברה) (להלן: "**מנורה מבטחים פנסיה**") לחברה דיבידנד בסך של 350 מיליוני ש"ח. בנוסף, ראה גם סעיף 15.1 להלן, לעניין חלוקת מניות מנורה מבטחים פנסיה כדיבידנד בעין.

2.2 גיוס חוב במנורה מבטחים פנסיה

בחודש נובמבר 2011 גייסה מנורה מבטחים פנסיה סך של 30 מיליוני ש"ח מהחברה, באמצעות הנפקת כתבי התחייבות נדחים לחברה. בחודש אוקטובר 2011, ביצעה החברה גיוס חוב בהיקף של כ- 200 מיליוני ש"ח באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ (חברה בת של החברה) (להלן: "**מנורה מבטחים גיוס הון**"), בדרך של הנפקה פרטית של אג"ח (סדרה ב') לגופים מוסדיים. תמורת הגיוס האמורה הושקעה בחברה, כנגד הנפקת כתבי התחייבות נדחים לטובת מנורה מבטחים גיוס הון. תמורת הגיוס משמשת כהון משני מורכב בחברה. לפרטים נוספים ראה גם סעיף 7 להלן.

2.3 רכישת נכס נדל"ן

בחודש אוגוסט 2011, חתמה החברה, על שני הסכמי מכר לפיהם תרכוש משני מוכרים, את כל זכויותיהם והתחייבויותיהם בנכס מקרקעין ברמת גן, הכולל זכויות בנייה בהיקף של כ- 35 אלפי מ"ר, בתמורה כוללת של כ- 136 מיליוני ש"ח, בתוספת הפרשי הצמדה למדד, מע"מ והוצאות עסקה נלוות. בכוונת הקבוצה להקים מבנה משרדים בעיקר לשימוש החברה וכן תאגידים נוספים בקבוצה. על פי אומדן ראשוני עלות הקמת מבנה המשרדים מוערכת בכ- 285 מיליוני ש"ח נוספים. בחודש אוקטובר 2011 נכנסו הסכמים אלה לתוקף מלא.

2.4 רכישת נכס - בנק לפיתוח תעשייה

ביום 29 במרס 2011 חתמה החברה על הסכם לרכישת מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לפיתוח תעשייה בישראל בע"מ (להלן: "**בל"ת**"). ביום 4 במרס 2012, לאחר תאריך המאזן, הושלמה העסקה, לאחר קיום כל התנאים המתלים, לרבות אישור בית המשפט למיזוג בל"ת לחברה ואישור רשות המסים. כתוצאה מהשלמת העסקה, לאור אומדן ראשוני, החברה מעריכה כי תרשום, ברבעון הראשון של שנת 2012, רווח בסך של כ- 52 מיליוני ש"ח. לפרטים ראה סעיף 15.5 להלן וכן באור 41(א) לדוחות הכספיים.

2.5 חידוש פוליסה לביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

בחודש אוגוסט 2011, חודשו פוליסות ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה (D&O) של החברה והחברות הבנות בקבוצת מנורה מבטחים עד ליום 31 ביולי, 2012 (להלן: "**שנת הבסיס**"), בגבול אחריות כולל של 75 מיליוני דולר למקרה ולתקופה. גבול האחריות של הפוליסות מורכב מרובד כיסוי בסיסי לחברה, למנורה מבטחים החזקות, למנורה מבטחים פנסיה בע"מ ולמנורה מבטחים פיננסיים בע"מ ולחברות הבנות של כל אחת מהן (להלן: "**מנורה מבטחים פנסיה**", "**מנורה מבטחים פיננסיים**" ו- "**החטיבות**", בהתאמה), בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר, ומרובדי כיסוי נוספים במסגרת שתי פוליסות "מטריה", לכלל החטיבות בקבוצה, בגבול אחריות כולל של 60 מיליוני דולר. בחודש אוקטובר 2011, אישרה האסיפה הכללית של החברה את חידוש הפוליסות הנ"ל בקבוצה, לרבות עסקת מסגרת לחידוש הפוליסות למשך 3 השנים הבאות (כולל שנת הבסיס), ובכלל זה לבעל השליטה וקרוביו, בתנאים הזהים לשאר נושאי המשרה.

2.6 דירקטוריון ונושאי משרה בכירה

בחודש מאי 2011, מונתה ה"ה הדס מרגלית כסמנכ"לית, מנהלת אגף משאבי ארגון בחברה, במקומו של ה"ה רונן קופמן אשר פרש מתפקידו.

בחודש ספטמבר 2011, מונה ה"ה לוי הלוי כמשנה למנכ"ל, מנהל אגף מערכות מידע בחברה, במקומו של ה"ה יהודה גרוסמן, אשר פרש מתפקידו.

בחודש אוקטובר 2011, פרש ה"ה ישראל (איזי) תפוחי, מתפקידו כדח"צ בחברה, ובמנורה מבטחים החזקות, וזאת על רקע מינויו לנשיא הבונדס הישראלי בארה"ב.

בחודש אוקטובר 2011 מונה ה"ה עו"ד חיים אהרון לדח"צ בחברה, בעל כשירות מקצועית, כהגדרתה בתקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל כשירות מקצועית), תשס"ו-2005. במקביל, מונה ה"ה אהרון גם כדח"צ במנורה מבטחים החזקות.

2.7 הליכים משפטיים

לעניין התפתחויות בדבר חשיפה לתובענות ייצוגיות ולאישור תובענות שהוגשו כנגד החברה ו/או החברות המאוחדות שלה, כייצוגיות, ראה באור 40 לדוחות הכספיים.

2.8 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד

2.8.1 שוק ההון - התפתחויות בסביבה המאקרו כלכלית

במהלך שנת 2011 התרחש מפנה שלילי בכלכלה העולמית, שהשפיע גם על המשק הישראלי בעקבות העובדה שענפי היצוא מהווים נדבך מרכזי בכלכלת ישראל. לזעזועים שפקדו את כלכלות המערב נוספו ההשפעות השליליות של חוסר היציבות בעולם הערבי והמחאה הציבורית לצדק חברתי.

אינדיקאטורים מקרו כלכליים שפורסמו במשק הישראלי במהלך המחצית השנייה של שנת 2011 מצביעים על המשך הצמיחה של הפעילות הכלכלית במשק הישראלי, אך בקצב מתון יותר מאשר במחצית הראשונה של השנה.

לפרטים נוספים ראה סעיף 8.1.1 לדוח מצב עסקי התאגיד.

2.8.2 שוקי האג"ח והמניות

שנת 2011 נפתחה ביציבות יחסית בשערי המניות, אולם בסוף חודש אפריל חל מפנה והחלו ירידות שערים שנמשכו עד סוף השנה. המפנה בשוק המניות משקף את ההתפתחויות השליליות שאירעו בכלכלה העולמית, מצד אחד, ואת השלכותיהן הצפויות על המשק הישראלי, מצד שני.

לאחר שנים רבות בהן בלטה הבורסה בת"א עם תשואה גבוהה מזו של מקבילותיה בעולם, הרי שבשנת 2011 הניבו מדדי המניות המקומיים תשואת חסר בולטת ביחס למדדי המניות בעולם.

לפרטים נוספים ראה סעיף 8.1.1 לדוח מצב עסקי התאגיד.

3. המצב הכספי

3.1 נתונים מתוך המאזנים המאוחדים של החברה

(באלפי ש"ח)	31 בדצמבר 2011	31 בדצמבר 2010
סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	12,124,752	11,974,019
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	9,582,488	9,581,090
נכסים אחרים	4,004,267	4,309,818
נכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	690,436	-
סך כל הנכסים	**26,401,943**	**25,864,927**
הון עצמי	1,917,366	2,049,388
התחייבויות:		
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	9,890,535	9,464,552
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה*)	11,790,991	11,908,808
התחייבויות פיננסיות	1,342,721	1,082,640
התחייבויות אחרות	1,414,568	1,359,539
התחייבויות המיועדות לחלוקה לבעלים	45,762	-
סך כל ההון וההתחייבויות	**26,401,943**	**25,864,927**

*) חלק מההתחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה מוצגות בסעיפי זכאים ויתרות זכות והתחייבויות פיננסיות.

סך הנכסים של החברה נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 עומד על סך של כ- 26,402 מיליוני ש"ח לעומת סך של 25,865 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2010. הגידול בסך הנכסים בתקופת הדוח נבע בעיקר מדמי ביטוח שנתקבלו, תקבולים בגין גיוסי החוב נטו שהקבוצה ביצעה בניכוי ירידות השערים בשוקי ההון אשר הביאו לירידה בשווי הנכסים עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה ובהשקעות פיננסיות אחרות.

סך ההתחייבויות של החברה נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 הסתכם בכ- 24,485 מיליוני ש"ח לעומת סך של 23,816 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר, 2010. הגידול בסך ההתחייבויות בתקופת הדוח נבע בעיקר מדמי ביטוח שהתקבלו, גיוסי החוב נטו שהקבוצה ביצעה ובניכוי זקיפת התשואה בשוק ההון להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה.

3.2 נכסים המנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה

במיליוני ש"ח	ליום 31 בדצמבר		
	2011	2010	שינוי ב-%
עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	12,125	11,974	1.3%
עבור עמיתי קרנות פנסיה	37,628	34,114	10.3%
סה"כ נכסים מנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה*)	**49,753**	**46,088**	**8.0%**

*) הדוחות הכספיים המאוחדים אינם כוללים את הנכסים המנוהלים בקרנות הפנסיה.

סך הנכסים המנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 הסתכם לסך של כ- 49,753 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 46,088 מיליוני ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר, 2010. גידול של כ- 3,665 מיליוני ש"ח, הנובע מגביית דמי ביטוח ודמי גמולים בעיקר בגין עסקי הפנסיה.

3.3 הון עצמי

הון החברה נכון ליום 31 בדצמבר 2011, מסתכם בכ- 1,917 מיליוני ש"ח לעומת סך של 2,049 מיליוני ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2010. הירידה בהון נובעת בעיקר מהפסד כולל בסך של כ- 33 מיליוני ש"ח ומחלוקת דיבידנד של כ- 100 מיליוני ש"ח. ההפסד הכולל מורכב מרווח בסך של כ- 53 מיליוני ש"ח, בניכוי ירידה בקרן ההון הנובעת בעיקר מנכסים פיננסיים זמינים למכירה בסך של כ- 86 מיליוני ש"ח. בנוסף, חל גידול בהון בגין עלות תשלום מבוסס מניות בסך של כמיליון ש"ח.

בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998 (להלן: "**תקנות ההון**"), החלות על המבטחים בקבוצה, למנורה מבטחים ביטוח ולשומרה קיים, נכון לתאריך הדוח, עודף הון בסך של כ- 250 מיליוני ש"ח וכ- 35 מיליוני ש"ח, בהתאמה. גיוס החוב בסך כ- 200 מיליוני ש"ח, אשר בוצע באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון, בחודש אוקטובר 2011, משמש כהון משני מורכב במנורה מבטחים ביטוח, ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

בנוסף, סכום ההשקעות שיש חובה להעמידם בחברה, כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווים עודפים שאינם ניתנים לחלוקה, מסתכמים בכ- 19 מיליוני ש"ח ובשומרה בכ- 12 מיליוני ש"ח.

לאחר תאריך המאזן, חולקו מניות מנורה מבטחים פנסיה כדיבידנד בעין למנורה מבטחים החזקות. ההשפעה של חלוקה זו על ההון העצמי של החברה הינה הפחתה של ההון העצמי בסך של כ- 615 מיליוני ש"ח, נכון לתאריך הדוח. מנגד תקטן דרישת ההון העצמי בסך של כ- 613 מיליוני ש"ח, נכון לתאריך הדוח. לפרטים נוספים בעניין חלוקת הדיבידנד בעין ראה סעיף 15.1 להלן וסעיף 1.2.1 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

בחודש נובמבר 2011, הנפיקה מנורה מבטחים פנסיה שטר הון למנורה מבטחים ביטוח, בסך של כ- 30 מיליוני ש"ח אשר משמש כהון משני מורכב במנורה מבטחים פנסיה. נכון ליום 31 בדצמבר, 2011, למנורה מבטחים פנסיה עודף הון, לאחר תוספת ההון כאמור, בסך של כ- 33 מיליוני ש"ח.

בחודש פברואר 2012, פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופות גמל או קרן פנסיה), תשע"ב-2012** (להלן: "**תקנות ההון לחברות מנהלות**"), ובמקביל פרסם המפקח חוזר שעניינו **דרישות הון מחברות מנהלות**, המכיל הוראות נלוות לתקנות ההון לחברות מנהלות.

במידה ותקנות ההון לחברות מנהלות היו נכנסות לתוקף, במלואן, ביום 31 בדצמבר 2011, דרישת ההון במנורה מבטחים פנסיה, שהינה חברה מנהלת, הייתה עומדת על כ- 80 מיליוני ש"ח, וכן הייתה נדרשת להחזיק נכסים נזילים, כהגדרתם בתקנות ההון החדשות, בסכום שלא יפחת מסך של כ- 40 מיליוני ש"ח. נכון ליום 31 בדצמבר, 2011, למנורה מבטחים פנסיה עודף הון, לאחר תוספת דרישת ההון כאמור, בסך של כ- 26 מיליוני ש"ח.

ביום 29 במאי 2011 חילקה החברה דיבידנד בסך של 100 מיליוני ש"ח, ראה סעיף 2.1 לעיל.

לעניין קביעת יעד הון בחברה, ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

לפרטים נוספים לעניין ההון העצמי ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

3.4 דיבידנד

בשנים 2009 ו- 2010 החברה לא חילקה דיבידנד.

בחודש מאי 2011, חילקה החברה דיבידנד במזומן למנורה החזקות בסך של 100 מיליוני ש"ח.

ביום 15 בפברואר 2012, לאחר תאריך המאזן, חילקה החברה את מלוא (100%) מניות מנורה מבטחים פנסיה שבבעלותה, כדיבידנד בעין, למנורה מבטחים החזקות. לפרטים נוספים ראה סעיף 15.1 להלן.

לעניין עמידה בדרישות ההון של החברה, ראה סעיף 3.3 לעיל ובאור 15 לדוחות הכספיים.

3.5 נתונים מדוחות רווח והפסד המאוחדים

(באלפי ש"ח)	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
פרמיות שהורווחו ברוטו	4,318,853	4,270,410	4,070,636
פרמיות שהורווחו בשייר	3,440,420	3,365,592	3,338,915
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	(60,130)	1,907,247	3,630,835
הכנסות מדמי ניהול	94,232	193,325	79,307
הכנסות מעמלות	200,896	217,267	167,615
הכנסות אחרות	1,484	388	250
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	2,352,726	4,185,082	5,611,812
עמלות והוצאות רכישה אחרות	811,729	815,959	791,040
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	414,754	354,896	311,695
הוצאות מימון	99,557	77,194	84,464
חלק ברווחי חברות כלולות, נטו	14,482	5,160	-
רווח לפני מיסים על הכנסה	12,618	255,848	417,911
מיסים על הכנסה	16,458	92,661	145,852
רווח (הפסד) מפעילות נמשכת	**(3,840)**	**163,187**	**272,059**
רווח נקי מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים	**57,153**	**62,215**	**55,147**
רווח נקי	**53,313**	**225,402**	**327,206**
רווח (הפסד) כולל	**(33,350)**	**242,572**	**536,533**

3.6 הרכב הכנסות בתקופת הדוח

3.6.1 נתונים על פרמיות ביטוח לפי תחומים

(באלפי ש"ח)	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
רכב רכוש	891,154	886,312	866,188
רכב חובה	616,130	609,679	601,875
ענפי רכוש ואחרים	557,078	527,563	528,369
ענפי חבויות אחרים	241,884	243,950	246,766
סך תחום ביטוח כללי	2,306,247	2,267,504	2,243,198
תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	1,681,061	1,700,893	1,537,507
תחום בריאות	331,545	302,013	289,931
סה"כ פרמיות שהורווחו ברוטו	**4,318,853**	**4,270,410**	**4,070,636**

ההכנסות מפרמיות שהורווחו בתקופת הדוח עמדו על סך של כ- 4,319 מיליוני ש"ח, לעומת 4,270 מיליוני ש"ח בשנה קודמת, גידול של כאחוז. בנטרול פרמיות חד פעמיות בביטוח חיים בגין משרדי הממשלה בסך כ- 125 מיליוני ש"ח ופרמיות בתחום רכב רכוש בסך של כ- 41 מיליוני ש"ח, בגין התקשרות עם סוכן בקשר לביטוחי כלי רכב כבדים שפסקה, שיעור הגידול הינו כ- 5%. הפרמיות בשנת הדוח כוללות סך של 1,681 מיליוני ש"ח בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח המהווים שיעור של כ- 39% מסך כל הפרמיות שהורווחו וסך של 2,306 מיליוני ש"ח בביטוח כללי המהווים שיעור של 53% מסך כל הפרמיות שהורווחו וסך של 332 מיליוני ש"ח בביטוח בריאות המהווים שיעור של 8% מסך כל הפרמיות שהורווחו. להסברים בדבר השינוי בפרמיות בתחומי הפעילות ראה סעיפים 4.4.1, 4.4.2 ו-4.4.3 להלן.

3.6.2 ביטוח חיים (במיליוני ש"ח):

	פרמיות שוטפות	פרמיות חד-פעמיות	סה"כ
1-12/2011			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,587	94	1,681
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	94%	6%	100%

	פרמיות שוטפות	פרמיות חד-פעמיות	סה"כ
1-12/2010			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,508	193	1,701
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	89%	11%	100%

	פרמיות שוטפות	פרמיות חד-פעמיות	סה"כ
1-12/2009			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,461	76	1,537
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	95%	5%	100%

3.6.3 ביטוח כללי (במיליוני ש"ח):

	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש	חבויות	סה"כ
1-12/2011					
סה"כ פרמיות ברוטו	904	635	584	232	2,355
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	38%	27%	25%	10%	100%

	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש	חבויות	סה"כ
1-12/2010					
סה"כ פרמיות ברוטו	902	602	536	240	2,279
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	40%	26%	23%	11%	100%

	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש	חבויות	סה"כ
1-12/2009					
סה"כ פרמיות ברוטו	878	622	532	246	2,278
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	39%	27%	23%	11%	100%

3.6.4 ביטוח בריאות (במיליוני ש"ח):

	פרמיות ברוטו	פרמיות בשייר
1-12/2011		
סה"כ פרמיות ברוטו	326	225
1-12/2010		
סה"כ פרמיות ברוטו	312	217
1-12/2009		
סה"כ פרמיות ברוטו	292	201

4. תוצאות הפעילות

4.1 רווח (הפסד) מתחומי פעילות

(באלפי ש"ח)	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
רווח (הפסד) מתחומי הפעילות לפני מס:			
רווח (הפסד) מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	(22,595)	163,254	192,191
רווח מביטוח בריאות	51,290	11,826	99,234
רווח מביטוח כללי	124,552	156,540	215,173
סך רווח לפני מס מתחומי פעילות ברי דיווח	153,247	331,620	506,598
רווח מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים	(90,986)	(99,774)	(93,270)
רווח (הפסד) לפני מס מאחרים (שלא נכללו בתחומים)*	(49,643)	24,002	4,583
סה"כ רווח לפני מס	12,618	255,848	417,911
מיסים על הכנסה (הטבת מס)	16,458	92,661	145,852
רווח (הפסד) מפעילות נמשכת	**(3,840)**	**163,187**	**272,059**
רווח מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים, נטו	**57,153**	**62,215**	**55,147**
רווח נקי	**53,313**	**225,402**	**327,206**
מיוחס ל:			
בעלי מניות בחברה	52,782	225,061	327,031
זכויות מיעוט	531	341	175
רווח נקי	**53,313**	**225,402**	**327,206**

*) כולל בעיקר הוצאות מימון, תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משוייכות לתחום פעילות מוגדר.

4.2 רווח (הפסד) כולל מתחומי פעילות

(באלפי ש"ח)	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
רווח (הפסד) כולל מתחומי הפעילות לפני מס:			
רווח (הפסד) כולל מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	(35,348)	181,919	263,216
רווח כולל מביטוח בריאות	47,046	13,643	102,359
רווח כולל מביטוח כללי	45,357	164,325	391,875
סך רווח (הפסד) כולל לפני מס מתחומי פעילות ברי דיווח	57,055	359,887	757,450
רווח מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים	(90,986)	(99,774)	(93,270)
רווח (הפסד) כולל לפני מס מאחרים (שלא נכללו בתחומים)*)	(82,782)	19,449	74,602
סה"כ רווח (הפסד) כולל לפני מס	(116,713)	279,562	738,782
מיסים על הכנסה (הטבת מס)	(26,210)	99,205	257,396
רווח (הפסד) כולל מפעילות נמשכת	(90,503)	180,357	481,386
רווח כולל מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים, נטו	57,153	62,215	55,147
רווח (הפסד) כולל	**(33,350)**	**242,572**	**536,533**
מיוחס ל:			
בעלי מניות בחברה	(33,881)	242,231	536,358
זכויות מיעוט	531	341	175
רווח (הפסד) כולל	**(33,350)**	**242,572**	**536,533**

*) כולל בעיקר הוצאות מימון, תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משוייכות לתחום פעילות מוגדר.

4.3 השינויים בתוצאות הפעילות בתקופת הדוח

הרווח הנקי בתקופת הדוח הסתכם בכ- 53 מיליוני ש"ח לעומת רווח נקי שהסתכם בכ- 225 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ולעומת רווח נקי שהסתכם בכ- 327 מיליוני ש"ח בשנת 2009.

ההפסד הכולל, המורכב מהרווח הנקי בתוספת השינוי נטו בקרן הון בגין נכסים זמינים למכירה ושינויים אחרים המשפיעים על ההון העצמי, הסתכם בשנת 2011 בכ- 33 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל שהסתכם בכ- 243 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ולעומת רווח כולל שהסתכם בכ- 537 מיליוני ש"ח בשנת 2009. ההפסד הכולל השנה, לעומת הרווח הכולל בשנה הקודמת, נובע בעיקר מירידת ערך הנכסים הפיננסיים כתוצאה מירידות שערים בשוק ההון המקומי והעולמי, אשר גרמה לירידה בהכנסות מהשקעות בפעילות הנוסטרו ובמרווח הפיננסי בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, מהגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בעיקר עקב הגידול במצבת העובדים ועקב התחרות בתחום רכב רכוש אשר גרמה לשחיקה בפרמיה הממוצעת ועקב הגידול בתביעות המשולמות.

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2011 הסתכם ב- 35 מיליוני ש"ח לעומת רווח שהסתכם בכ- 182 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ולעומת רווח בשנת 2009 שהסתכם בכ- 263 מיליוני ש"ח (ראה סעיף 4.4.1 להלן).

הרווח הכולל מעסקי ביטוח כללי לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2011 הסתכם ב- 45 מיליוני ש"ח לעומת רווח שהסתכם בכ- 164 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ורווח שהסתכם בכ- 392 מיליוני ש"ח בשנת 2009 (ראה סעיף 4.4.2 להלן).

הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2011 הסתכם ב- 47 מיליוני ש"ח לעומת רווח שהסתכם בכ- 14 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ולעומת רווח בשנת 2009 שהסתכם בכ- 102 מיליוני ש"ח (ראה סעיף 4.4.3 להלן).

ההפסד הכולל מפעילות אחרת שאינה מעסקי ביטוח, לפני מיסים על ההכנסה, הסתכם בשנת 2011 בכ- 83 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל של כ- 19 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ורווח בסך 75 מיליוני ש"ח בשנת 2009. השינוי בתוצאות מפעילות אחרת לעומת התקופה המקבילה

אשתקד, נובע בעיקר מירידת ערך הנכסים הפיננסיים כתוצאה מירידות שערים בשוק ההון המקומי והעולמי, אשר גרמה לירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 102 מיליוני ש"ח, מעלייה בהוצאות המימון בסך של כ- 11 מיליוני ש"ח (הנובעת בעיקר מעליית שיעור המדד ביחס לתקופה המקבילה אשתקד ומהעלייה בהיקף ההתחייבויות הפיננסיות) ומנגד גידול בהכנסות מעמלות בסך של כ- 11 מיליוני ש"ח.

ביום 5 בדצמבר, 2011 התקבל בכנסת החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2011. במסגרת החוק בוטל, בין היתר, החל משנת 2012, מתווה ההפחתה של שיעורי מס החברות. השפעת השינוי האמור גרמה לגידול בהוצאות המיסים בשנת 2011 אשר נזקפו לרווח והפסד ולרווח הכולל בסך של כ- 15 מיליוני ש"ח.

4.4 מידע כספי לפי תחומי פעילות

4.4.1 תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

תוצאות תחום חסכון ארוך טווח (באלפי ש"ח):

	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,681,061	1,700,893	1,537,507
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	(302,597)	1,535,421	3,182,493
הכנסות מדמי ניהול	417,545	472,772	326,271
הכנסות מעמלות	31,408	33,164	26,976
תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	1,080,408	2,887,202	4,244,814
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	324,913	312,995	292,404
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	401,144	340,893	301,106
רווח (הפסד) לפני מס	**(22,595)**	**163,254**	**192,191**
רווח (הפסד) כולל לפני מס	**(35,348)**	**181,919**	**263,216**

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2011 הסתכם בסך של כ- 35 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל של כ- 182 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הקיטון ברווח הכולל נובע מקיטון ברווח מפעילות ביטוח חיים בסך של כ- 208 מיליוני ש"ח, מקיטון ברווח מפעילות הפנסיה בסך של כ- 9 מיליוני ש"ח.

א. ענף ביטוח חיים - פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות:

באלפי ש"ח	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,681,061	1,700,893	1,537,507
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	(304,087)	1,524,709	3,164,447
הכנסות מדמי ניהול	94,232	193,325	79,307
הכנסות מעמלות	28,634	30,738	25,342
תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	1,080,408	2,887,202	4,244,814
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	252,718	257,399	243,743
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	236,748	203,678	176,393
רווח (הפסד) לפני מס	**(113,581)**	**63,480**	**98,921**
רווח (הפסד) כולל לפני מס	**(126,334)**	**82,145**	**169,946**

הפרמיות בביטוח חיים הסתכמו ב- 1,681 מיליוני ש"ח בשנת 2011 בהשוואה ל- 1,701 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ובהשוואה ל- 1,538 מיליוני ש"ח בשנת 2009, בהתאמה. בשנת 2011 חלה ירידה של כ- 1% לעומת שנת 2010. בשנת 2010 התקבלו פרמיות חד פעמיות בסך 125 מיליוני ש"ח ממשרדי ממשלה לתשלום

קצבה מיידית. בנטרול השפעת הפרמיות החד פעמיות הנ"ל, הגידול בפרמיות הינו בשיעור של כ- 7%.

בנוסף, בשנת 2011 נתקבלו פרמיות שנזקפו ישירות להתחייבויות ביטוח (ללא מרכיב סיכון - חוזי השקעה) בסך 408 מיליוני ש"ח לעומת 400 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

הפוליסות שנפדו בשנת 2011 הסתכמו ב- 576 מיליוני ש"ח בהשוואה לפדיונות בסך של 554 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 4%. שיעור הפדיונות מהעתודה הממוצעת (לא כולל פדיונות של חוזי השקעה) עמד בשנת הדוח על 3.8% (זהה לשיעור אשתקד).

פדיונות בגין פוליסות שהפרמיות בגינן נזקפו ישירות להתחייבויות ביטוח (ללא מרכיב סיכון - חוזי השקעה) הסתכמו בכ- 284 מיליוני ש"ח בשנת 2011 לעומת סך של כ- 189 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח חיים, לפני מס, בשנת 2011, הסתכם בסך של כ- 126 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל, לפני מס, של כ- 82 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

השינוי ברווח הכולל מפעילות ביטוח חיים נובע משני מקורות עיקריים: (א) משינוי במרווח הפיננסי והוצאות מימון ו- (ב) משינוי בתוצאות הפעילות החיתומית והתפעולית בתחום זה.

השינוי במרווח הפיננסי נובע בעיקר מירידה בהכנסות מדמי ניהול בסך של כ- 99 מיליוני ש"ח וזאת בשל העובדה שבשנת 2011, ועל רקע התשואה הריאלית השלילית שהושגה, לא נגבו דמי ניהול משתנים, וכן מירידה בהכנסות מהשקעות בגין פוליסות שאינן תלויות תשואה לעומת ההתחייבויות בגין אותן פוליסות והוצאות מימון בסך של כ- 64 מיליוני ש"ח, ובסך הכל ירידה של כ- 163 מיליוני ש"ח. לפירוט בדבר מנגנון דמי הניהול בפוליסות תלויות תשואה ופירוט סכומי דמי הניהול הקבועים והמשתנים, ראה סעיף 4.4.1.2 ד' להלן.

השינוי בתוצאות הפעילות החיתומית והתפעולית בסך של כ- 45 מיליוני ש"ח נובע בעיקר מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 33 מיליוני ש"ח בעיקר עקב גידול במצבת העובדים והוצאות בגין פחת ומיכון, בתוספת ירידה ברווח החיתומי הנובעת בין היתר מעדכון בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ובתשלומים בגין מקרי ביטוח (לרבות בגין עדכון הערכות, הנחות ואומדנים אקטואריים) בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח.

להלן פרטים נוספים לעניין נתונים המופיעים בבאור 19 לדוחות הכספיים:

<u>פוליסות הכוללות מרכיב חסכון</u>

הפרמיות מפוליסות שהונפקו עד וכולל שנת 1990 (רובן צמודות למדד ומבטיחות תשואה המגובה בחלקה הגדול באג"ח מיועדות), הסתכמו בשנת 2011 בכ- 101 מיליוני ש"ח, למול כ- 92 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 9 מיליוני ש"ח. הרווח הכולל מפוליסות אלו הסתכם בכ- 21 מיליוני ש"ח בשנת 2011 למול רווח כולל בסך של כ- 73 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 52 מיליוני ש"ח. הירידה ברווח הכולל נובעת בעיקרה מהירידה במרווח הפיננסי מפוליסות אלו בסך של כ- 57 מיליוני ש"ח, ממרווח של כ- 14 מיליוני ש"ח בשנת 2011 למול מרווח של כ- 71 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

הפרמיות בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו משנת 1991 ועד שנת 2003, הסתכמו בשנת 2011 בכ- 620 מיליוני ש"ח, למול כ- 632 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 12 מיליוני ש"ח. ההפסד הכולל מפוליסות אלו הסתכם בסך של כ- 29 מיליוני ש"ח בשנת 2011 למול רווח כולל בסך של כ- 56 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 85 מיליוני ש"ח. הירידה ברווח הכולל ביחס לשנה קודמת נובעת בעיקר מגביית דמי ניהול קבועים בסך של כ- 52 מיליוני ש"ח לעומת גביית דמי ניהול (קבועים ומשתנים) בסך של כ- 159 מיליוני ש"ח, ירידה של כ- 107 מיליוני ש"ח.

פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך ואינן תלויות תשואה, הינן ברובן בגין מכרזים של משרדי הממשלה לתשלום קצבה מיידית. הפרמיות מפוליסות אלו

בשנת 2011 הינן בהיקף זניח לעומת פרמיות בסך של כ- 125 מיליוני ש"ח שהתקבלו בגין אותן פוליסות בשנת 2010. ההפסד הכולל מפוליסות אלו הסתכם בכ- 5 מיליוני ש"ח בשנת 2011 למול הפסד כולל בסך כ- 14 מיליוני ש"ח בשנת 2010. ההפסד הכולל נובע מכך שההתחייבויות מהוונות בהתאם להנחיות חוזרי הפיקוח בריבית חסרת סיכון ולפיכך הגדילו את ההתחייבות לתשלומי הקצבה העתידיים. יצוין, כי לאור הנחיית המפקח הנ"ל, ההפסד נרשם במועד קבלת הפרמיות בשל הבטחת התשואה מעל לריבית חסרת הסיכון לפיה מתקבלות הפרמיות. הפסד זה אינו מייצג בהכרח את הרווח הכלכלי אשר אמור לנבוע מעסקה זו. ההפסד הכולל בשנת 2011 נרשם בשל הירידה בריבית חסרת הסיכון ביחס לשנת 2010.

הפרמיות בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו משנת 2004 ואילך, הסתכמו בשנת 2011 בכ- 661 מיליוני ש"ח, למול כ- 566 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הגידול בפרמיה נובע בעיקרו ממכירות החדשות ומגידול בפרמיות החד פעמיות. ההפסד הכולל מפוליסות אלו הסתכם בכ- 114 מיליוני ש"ח בשנת 2011 למול הפסד כולל בסך כ- 84 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הגידול בהפסד נובע בעיקר מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות. מנגד, קיימת עלייה בדמי הניהול אשר נגבים כשיעור מיתרת הנכסים בסך של כ- 8 מיליוני ש"ח הנובעת מגידול בהיקף הנכסים המנוהלים. הגידול בהפסד נובע בעיקרו מעסקים חדשים שנוספו וטרם נצברה עתודה בגינם בהיקף משמעותי.

<u>פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון</u>

הפרמיות בפוליסות סיכון ביטוח חיים הנמכרות כפוליסה בודדת, לפרטיים, הסתכמו בשנת 2011 בסך של כ- 289 מיליוני ש"ח, למול סך של כ- 269 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 7%. בין השנים 2010 ו- 2011 חלה ירידה ברווח הכולל בסך של כ- 47 מיליוני ש"ח. הקיטון ברווח הכולל נובע בעיקרו מהירידות בשוק ההון, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות ומגידול בתשלומים ובהערכות האקטואריות בגין מקרי ביטוח.

<u>פוליסות תלויות תשואה</u>

כספי עתודות הביטוח הנצברים בפוליסות תלויות תשואה מושקעים לפי הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח) ותקנותיו. רווחי השקעות אלו נזקפים לזכות המבוטחים בניכוי דמי ניהול.

התחייבויות הנובעות מפוליסות תלויות תשואה ליום 31 בדצמבר 2011 הסתכמו בסך של כ- 11,745 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ- 11,863 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2010, ירידה של כ- 1%. הירידה בהתחייבויות בשנת הדוח נובעת בעיקרה מהפסדים מהשקעות וגביית דמי ניהול ומנגד מהכנסות מפרמיות ותקבולים בגין חוזי השקעה בניכוי פדיונות ופירעונות.

פרטים בדבר שיעורי התשואות בפוליסות תלויות תשואה

פוליסות שהוצאו בשנים 1992-2003 (קרן י'):

	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול	(8.02%)	9.14%	35.37%
תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול	(8.58%)	7.22%	34.43%
תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול	(5.67%)	11.63%	40.53%
תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול	(6.24%)	9.66%	39.56%

פוליסות שהוצאו החל משנת 2004 (קרן י' החדשה)

	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול	(7.92%)	9.14%	35.37%
תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול	(9.10%)	7.53%	33.82%
תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול	(5.57%)	11.63%	40.53%
תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול	(6.78%)	9.98%	38.92%

פרטים בדבר רווחי (הפסדי) ההשקעה שנזקפו למבוטחים בפוליסות תלויות תשואה ודמי הניהול (במיליוני ש"ח)

	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
רווחי (הפסדי) ההשקעה הנומינליים שנזקפו למבוטחים לאחר דמי הניהול	(698.0)	937.4	2,536.1
דמי ניהול קבועים	94.2	85.2	69.5
דמי ניהול משתנים	-	108.1	9.8
סך-הכל דמי ניהול	94.2	193.3	79.3

בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו בשנים 1991 עד 2003, רשאי מבטח לגבות דמי ניהול קבועים ודמי ניהול משתנים בשיעורים הקבועים בתקנות והנגזרים מהתשואה הריאלית של תיק ההשקעות. דמי הניהול המשתנים נגבים רק בגין תשואה ריאלית חיובית. במידה והושגה תשואה ריאלית שלילית המבטח מנוע מגביית דמי הניהול המשתנים עד אשר התשואה שתושג תכסה את ההפסד הריאלי המצטבר. יצויין כי בכל הנוגע לפוליסות תלויות תשואה שהונפקו החל משנת 2004, דמי הניהול הנגבים הינם דמי ניהול קבועים בלבד ואשר על כן, להפסדים הריאליים מהשקעות אין השלכה כאמור על גביית דמי ניהול אלה.

ההכנסות מדמי ניהול פוליסות ביטוח חיים תלוי תשואה בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 94 מיליוני ש"ח לעומת כ- 193 מיליוני ש"ח בשנת 2010. קיטון זה נובע מכך שהחברה לא גבתה דמי ניהול משתנים בפוליסות ביטוח חיים תלויות תשואה שהונפקו בשנים 1991 עד 2003 בשל התשואה הריאלית השלילית ומנגד מעלייה בגביית דמי הניהול הקבועים בשנת 2011, בשל הגידול בהיקף הנכסים בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004, לעומת שנת 2010. כפי שצויין לעיל, בעקבות ירידות השערים בשוק ההון בשנת 2011 נרשמה תשואה ריאלית נטו שלילית בשיעור של 8.58%, לפיכך הקבוצה לא תגבה דמי ניהול משתנים עד להשלמת התשואה השלילית הנ"ל. אומדן דמי הניהול אשר לא יגבו בשל התשואה הריאלית השלילית כאמור מוערכת נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 בסך של כ- 106 מיליוני ש"ח וסמוך למועד פרסום הדוח מוערכת בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח.

הרכב הנכסים בפוליסות תלויות תשואה (באלפי ש"ח):

	ליום 31 בדצמבר 2011	ליום 31 בדצמבר 2010
הוצאות רכישה נדחות	8,457	9,041
חייבים ויתרות חובה	47,392	20,063
פרמיות לגבייה	67,347	71,728
נכסי חוב סחירים	4,001,963	3,978,995
נכסי חוב שאינם סחירים (כולל הלוואות ופיקדונות)	3,082,928	3,113,895
מניות	2,682,486	3,226,378
אחרות	1,698,864	1,486,344
מזומנים ושווי מזומנים	535,315	67,575
סה"כ	**12,124,752**	**11,974,019**

ב. ענף הפנסיה

תוצאות פעילות ענף הפנסיה מתייחסות לתוצאות חברה מאוחדת - מנורה מבטחים פנסיה.

עיקרי תוצאות הפעילות בענף הפנסיה (באלפי ש"ח):

	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
הכנסות מדמי ניהול	323,313	279,447	246,964
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	1,490	10,712	18,046
הכנסות מעמלות	2,774	2,426	1,634
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	72,195	55,596	48,661
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	164,396	137,215	124,713
רווח לפני מס	**90,986**	**99,774**	**93,270**

לתאריך הדוח, הקבוצה מנהלת באמצעות מנורה מבטחים פנסיה עבור עמיתי קרנות פנסיה חדשות, נכסים בסך של כ- 37,628 מיליוני ש"ח לעומת נכסים בסך של כ- 34,114 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר, 2010, גידול של כ- 10%. עיקר הגידול נובע מכך שבשנת 2011 נגבו דמי גמולים בסך של כ- 4,976 מיליוני ש"ח לעומת גבייה בסך של כ- 4,203 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 18%.

בתקופת הדוח נרשם רווח לפני מס בפעילות הפנסיה בסך של כ- 91 מיליוני ש"ח, לעומת רווח בסך של כ- 100 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הקיטון ברווח נובע בעיקר מקיטון בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 9 מיליוני ש"ח. ההכנסות מדמי ניהול גדלו בכ- 44 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 16% לעומת שנת 2010. גידול זה נובע מגידול בהיקף ההכנסות מדמי ניהול מדמי גמולים שנגבו ומהגידול בהיקף הנכסים המנוהלים. הוצאות השיווק, ההנהלה והכלליות גדלו בתקופת הדוח בסך של כ- 43 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 24% לעומת שנת 2010. הגידול נובע בעיקרו מגידול בהוצאות עמלות ושיווק עקב הגידול בהיקף העסקים וגידול בהוצאות הנהלה וכלליות הנובע מגידול במצבת העובדים ומגידול בהוצאות המחשוב.

4.4.2 תוצאות תחום הפעילות בביטוח כללי

עסקי הביטוח הכללי מחולקים לשלושה ענפים: רכב חובה, רכב רכוש, ויתרת עסקי ביטוח כללי (חבויות אחרות וענפי רכוש אחרים).

עיקרי תוצאות תחום ביטוח כללי (באלפי ש"ח)

	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
פרמיות ברוטו	2,354,892	2,279,287	2,277,818
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	187,298	236,342	290,980
הכנסות מעמלות	153,666	166,970	119,505
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	1,629,905	1,730,966	1,664,935
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	492,731	494,049	487,397
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	132,942	97,024	99,035
רווח לפני מס	**124,552**	**156,540**	**215,173**
רווח כולל לפני מס	**45,357**	**164,325**	**391,875**

ההכנסות מפרמיה ברוטו בתקופת הדוח הסתכמו בסך של כ- 2,355 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ- 2,279 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול בפרמיות ברוטו נובע מגידול בפרמיה בתחום רכב חובה בסך של כ- 33 מיליוני ש"ח, מגידול בפרמיות בתחום ביטוח הכללי אחר בסך של כ- 41 מיליוני ש"ח (גידול של כ- 48 מיליוני ש"ח בענפי רכוש אחרים וקיטון של כ- 7 מיליוני ש"ח בענפי חבויות אחרים) ומעלייה בפרמיות בתחום רכב רכוש בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח. לעניין פירוט השינוי בפרמיה ברוטו ראה סעיפים 4.4.2.1, 4.4.2.2 ו- 4.4.2.3 להלן.

הרווח הכולל לפני מס מעסקי ביטוח כללי בתקופת הדוח הסתכם בכ- 45 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל לפני מס בסך של כ- 164 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הירידה ברווח נובעת מקיטון ברווח הכולל בתחום ביטוח רכב רכוש בסך של כ- 63 מיליוני ש"ח, מקיטון ברווח הכולל בתחום רכב חובה בסך של כ- 10 מיליוני ש"ח, מקיטון ברווח הכולל בענפי רכוש אחרים בסך של כ- 10 מיליוני ש"ח, ומקיטון ברווח הכולל בענפי חבויות אחרים בסך של כ- 36 מיליוני ש"ח. לעניין פירוט השינוי ברווח הכולל מענפי הביטוח הכללי ראה סעיפים 4.4.2.1, 4.4.2.2 ו- 4.4.2.3 להלן.

4.4.2.1 תחום פעילות ביטוח רכב חובה

עיקרי תוצאות הפעילות בענף רכב חובה (באלפי ש"ח):

	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
פרמיות ברוטו	634,780	602,065	621,979
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	121,182	152,771	177,447
הכנסות מעמלות	3,771	12,058	-
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	491,199	605,126	615,264
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	63,539	57,064	60,652
הוצאות הנהלה וכלליות אחרות	39,854	31,555	32,144
רווח לפני מס	**126,375**	**78,570**	**74,946**
רווח כולל לפני מס	**73,872**	**83,815**	**187,921**

ההכנסות מפרמיה בשנת 2011 הסתכמו בסך של כ- 635 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 602 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 5%. העלייה

נובעת מגידול בהיקף תיק הלקוחות ומגידול בפרמיה הממוצעת עקב שינוי בתמהיל התיק.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2011 עמד על סך של כ- 74 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל לפני מס של כ- 84 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הקיטון ברווח הכולל נובע בעיקר מהגורמים הבאים: הירידות בשוקי ההון בארץ ובעולם, הן בשוקי המניות והן בשוקי האג"ח אשר גרמו לפער בין ההכנסות מהשקעות לבין הסכום שנזקף להתחייבויות הביטוחיות בשל התשואה, בשיעור שנתי של 3% ריאלי, על ההשקעות בשנים פתוחות, בשנת 2011 לעומת שנת 2010, בסך של כ- 91 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות אשר לא נזקפו לחישוב הצבירה בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח, ומנגד מגידול בשחרור מצבירה בסך של כ- 38 מיליוני ש"ח ומהטבה בהתפתחות התביעות (שינוי ההערכות בגין השנים הסגורות) בסך של כ- 49 מיליוני ש"ח.

4.4.2.2 תחום פעילות ביטוח רכב רכוש

עיקרי תוצאות הפעילות בענף רכב רכוש (באלפי ש"ח):

	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
פרמיות ברוטו	904,352	902,069	877,843
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	18,407	24,706	37,196
הכנסות מעמלות	49,053	58,110	28,659
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	705,041	638,300	607,760
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	221,045	227,107	220,022
הוצאות הנהלה וכלליות אחרות	45,190	33,155	37,757
רווח (הפסד) לפני מס	**(47,083)**	**6,367**	**40,129**
רווח (הפסד) כולל לפני מס	**(55,297)**	**7,248**	**64,941**

הפרמיות ברוטו בשנת 2011 הסתכמו בסך של כ- 904 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 902 מיליוני ש"ח בשנת 2010. בנטרול אי חידוש התקשרות בשנת 2011 עם סוכן בקשר לביטוח כלי רכב כבדים, גדלה הפרמיה ברוטו בשנת 2011 לעומת שנת 2010 בשיעור של כ- 8% הנובעת בעיקרה מגידול במספר כלי הרכב המבוטחים למול שחיקה בפרמיה הממוצעת, כתוצאה מהתחרות בשוק.

ההפסד הכולל לפני מס בשנת 2011 הינו בסך של כ- 55 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל לפני מס של כ- 7 מיליוני ש"ח בשנת 2010. ההפסד הכולל נובע בעיקר מהתחרות בענף שגרמה לשחיקה בפרמיה הממוצעת הנגבית ומגידול בתשלומי התביעות ועדכון בהערכת ההתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 29 מיליוני ש"ח (הנובע בעיקרו מהפרשה לפרמיה בחסר בסך של כ- 18 מיליוני ש"ח), מירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 15 מיליוני ש"ח ומגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח. הגידול בהוצאות הנהלה וכלליות נובע ברובו מגידול במצבת העובדים.

4.4.2.3 עיקרי תוצאות הפעילות בענפי ביטוח כללי אחר (באלפי ש"ח):

	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
פרמיות ברוטו	815,760	775,153	777,996
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	47,709	58,865	76,337
הכנסות מעמלות	100,842	96,802	90,846
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	433,665	487,540	441,911
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	208,147	209,878	206,723
הוצאות הנהלה וכלליות אחרות	47,898	32,314	29,134
רווח לפני מס	**45,260**	**71,603**	**100,098**
רווח כולל לפני מס	**26,782**	**73,262**	**139,013**

הפרמיות ברוטו בשנת 2011 הסתכמו בסך של כ- 816 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 775 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 5%. הגידול בפרמיות נובע מענפי רכוש אחרים בסך של כ- 48 מיליוני ש"ח ומנגד מקיטון בפרמיות בענפי חבויות אחרים בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח. הגידול בפרמיות בענפי רכוש אחרים נובעים מגידול במספר הלקוחות העסקיים.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2011 הסתכם בסך של כ- 27 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל לפני מס של כ- 73 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הרווח הכולל לפני מס בענפי רכוש אחרים הסתכם בשנת 2011 בכ- 26 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 36 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 10 מיליוני ש"ח, והרווח הכולל לפני מס בענפי חבויות אחרים הסתכם בשנת 2011 בכ- 0.65 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 37 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 36 מיליוני ש"ח.

הקיטון ברווח הכולל מענפי רכוש אחרים נובע מהירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח ומנגד מעלייה ברווח החיתומי בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח בעיקר עקב הגידול בפרמיות.

הקיטון ברווח הכולל מענפי חבויות אחרים נובע מהירידות בשוקי ההון בארץ ובעולם אשר גרמו לפער בין ההכנסות מהשקעות לבין הסכום שנזקף להתחייבויות הביטוחיות בשל התשואה, בשיעור שנתי של 3% ריאלי, על ההשקעות בשנים פתוחות, בשנת 2011 לעומת שנת 2010, בסך של כ- 23 מיליוני ש"ח, מהרעה בהתפתחות התביעות (שינוי ההערכות בגין השנים הסגורות) בסך של כ- 25 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות אשר לא נזקפו לחישוב הצבירה בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח ומהפסד בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח שנרשם בשנת 2011 בגין שנת החיתום השוטפת. מנגד השחרור מהצבירה בשנת 2011 לעומת שנת 2010 היה גדול בכ- 18 מיליוני ש"ח עקב שחרור נמוך בשנת 2010 בשל תביעות בענף ביטוח דירקטורים ונושאי משרה בגין שנת חיתום 2007.

4.4.2.4 פרמיות ברוטו והרווח לפי תחומי פעילות בביטוח כללי (באלפי ש"ח):

	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש ואחרים	חבויות	סה"כ
סה"כ פרמיות ברוטו					
01-12/2011	904,352	634,780	583,562	232,198	2,354,892
01-12/2010	902,069	602,065	535,583	239,570	2,279,287
01-12/2009	877,843	621,979	532,088	245,908	2,277,818
רווח (הפסד)	-	-	-	-	
01-12/2011	(47,083)	126,375	29,002	16,258	124,552
01-12/2010	6,367	78,570	35,928	35,675	156,540
01-12/2009	40,129	74,946	51,517	48,581	215,173

4.4.3 תוצאות תחום פעילות ביטוח בריאות (באלפי ש"ח):

	1-12/2011	1-12/2010	1-12/2009
פרמיות שהורווחו ברוטו	331,545	302,013	289,931
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	27,135	38,761	98,041
הכנסות מעמלות	9,534	13,485	15,957
תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	213,113	246,663	201,572
עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	72,325	67,526	61,475
הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות	28,323	28,821	28,587
רווח לפני מס	**51,290**	**11,826**	**99,234**
רווח כולל לפני מס	**47,046**	**13,643**	**102,359**

ההכנסות מפרמיה שהורווחה בשנת 2011 הסתכמו בכ- 332 מיליוני ש"ח לעומת כ- 302 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 10%. העלייה בפרמיות נובעת בעיקר מגידול בהיקף תיק הלקוחות.

הרווח הכולל לפני מס בתקופת הדוח הסתכם בסך של כ- 47 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. העלייה ברווח הכולל נובעת מעדכוני התחייבויות ביטוחיות אשר נערכו בעיקרן בתקופה המקבילה אשתקד בסך של כ- 37 מיליוני ש"ח ומשיפור ברווח החיתומי בסך של כ- 17 מיליוני ש"ח הנובע ברובו מגידול בפרמיה המורווחת, ומנגד חלה ירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 18 מיליוני ש"ח ועלייה בהוצאות הנהלה וכלליות (כולל הוצאות הנהלה וכלליות המסווגות לסעיף עמלות והוצאות שיווק) בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח.

5. תזרים מזומנים

תזרימי המזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת הסתכמו בתקופת הדוח ב- 655 מיליוני ש"ח.

תזרימי המזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה הסתכמו בתקופת הדוח ב- 363 מיליוני ש"ח וכוללים רכישת רכוש קבוע בסך כ- 149 מיליוני ש"ח, השקעה בנכסים בלתי מוחשיים בסך כ- 124 מיליוני ש"ח, השקעות בחברות כלולות בסך כ- 74 מיליוני ש"ח, רכישת פעילות בסך כ- 19 מיליוני ש"ח, בקיזוז תמורה ממימוש רכוש קבוע בסך כ- 3 מיליוני ש"ח ודיבידנד שהתקבל מחברה כלולה בסך כ- 3 מיליוני ש"ח.

תזרימי המזומנים נטו שנבעו מפעילות מימון הסתכמו בתקופת הדוח בכ- 28 מיליוני ש"ח הנובעים בעיקר מגיוס הון משני מורכב בסך של כ- 200 מיליוני ש"ח בניכוי דיבידנד ששולם לחברה האם בסך של כ- 100 מיליון והחזר התחייבויות פיננסיות בסך של כ- 74 מיליוני ש"ח.

השפעת התנודות בשער החליפין על יתרות המזומנים גרמה להגדלה של יתרת המזומנים בסך של כ- 4 מיליוני ש"ח.

התוצאה הכוללת של הפעילות שתוארה לעיל מסתכמת בגידול ביתרות המזומנים ושווי המזומנים בסך של 324 מיליוני ש"ח. יתרת המזומנים לתאריך הדוח הינה כ- 746 מיליוני ש"ח.

6. גילוי בדבר ירידת ערך של נכסים פיננסיים

הקבוצה סיווגה את הנכסים הסחירים (נכסי חוב ומניות סחירות) והמניות שאינן סחירות השייכים לחברות הביטוח שבקבוצה (למעט נכסים כאמור הכלולים בתיק השקעות כנגד פוליסות תלויות תשואה), כנכסים פיננסיים זמינים למכירה (ראה באור 2ז(4) לדוחות הכספיים).

להלן פירוט הסכומים שנזקפו להון עצמי (קרן הון) בשל ירידת ערך נכסים פיננסיים זמינים למכירה, לפי שיעור ירידת הערך ממועד רכישתם ועד לתאריך הדו"ח ובהתאם לתקופת ההחזקה בהם.

השיקולים שעמדו בבסיס הקביעה כי ירידות ערך בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה נזקפו ישירות להון העצמי (ולא לרווח והפסד) הינם כדלקמן:

6.1 מכשירי חוב

באלפי ש"ח	עד 6 חודשים	6-9 חודשים	9-12 חודשים	מעל 12 חודשים	סה"כ
עד 20%	(1,391)	(2,858)	(1,699)	(18,056)	(24,004)
20% - 40%	-	(886)	(1,399)	(8,258)	(10,543)
מעל 40%	-	-	-	-	-
עליה	3,897	569	682	36,653	41,801
סה"כ	**2,506**	**(3,175)**	**(2,416)**	**10,339**	**7,254**

בכדי לבחון ירידת ערך של מכשירי חוב, החברה בחנה, בין היתר, את הגורמים הבאים:

- קשיים פיננסיים משמעותיים של המנפיק או של החייב;
- הפרת חוזה כגון אי עמידה בתנאים או פיגור בתשלומי ריבית או קרן;
- הענקת הקלה ללווה הנובעת בעיקרה מקשיים פיננסיים אשר לא הייתה נשקלת על ידי המלווה בנסיבות אחרות;
- צפי כי הלווה יכנס להליך פשיטת רגל או לארגון מחדש פיננסי אחר;
- היעלמות שוק פעיל לאותו נכס פיננסי כתוצאה מקשיים פיננסיים;
- קיומה של ירידה הניתנת למדידה באומדן תזרימי המזומנים העתידיים מקבוצה של נכסים פיננסיים מאז ההכרה לראשונה בנכסים אלה, למרות שלא ניתן עדיין לשייך את הירידה לנכסים פיננסיים בודדים בתוך הקבוצה האמורה;
- הפנייה להערת עסק חי, אם קיימת, בחוות דעת המבקרים של הלווה;
- בחינת יחסים פיננסיים שונים של הלווה ובכלל זה, הון חוזר; שיעור תשואה על אג"ח; שיעור הון עצמי למאזן; שווי מזומנים; פירעונות צפויים של הלווה בשנתיים קרובות;
- שווי ביטחונות/ערבויות, אם קיימים;
- דירוג חיצוני של הלווה, אם קיים ובחינת עדכונים לעניין זה;
- זהות בעלי השליטה של הלווה (תאגידים בבעלות ממשלתית סווגו ברמת סיכון נמוכה).

הפחתות ערך מכשירי חוב בוצעו בהתאם לחוות דעת מקצועית של אגף ההשקעות של הקבוצה אשר מכיר ועוקב אחר הלווים באופן שוטף ואשר שיקלל על פי מיטב שיקול דעתו את הגורמים דלעיל.

6.2 מכשירים הוניים

באלפי ש"ח	עד 6 חודשים	6-9 חודשים	9-12 חודשים	מעל 12 חודשים	סה"כ
עד 20%	(215)	(384)	(335)	(442)	(1,376)
עליית ערך	2,679	1,414	365	33,334	37,792
סה"כ	**2,464**	**1,030**	**30**	**32,892**	**36,416**

ככלל, כל שינוי בשווי הוגן נזקף לקרן הון. העברת שינוי בשל ירידת ערך מקרן הון לרווח והפסד מתבצעת במקרים הבאים:

- ירידת ערך מעל 20%;
- ירידת ערך בין 10% ל- 20% של ני"ע המוחזק מעל שנה;

6.3 סה"כ מכשירי חוב ומכשירים הוניים

באלפי ש"ח	עד 6 חודשים	6-9 חודשים	9-12 חודשים	מעל 12 חודשים	סה"כ
עד 20%	(1,606)	(3,242)	(2,034)	(18,498)	(25,380)
20% - 40%	-	(886)	(1,399)	(8,258)	(10,543)
מעל 40%	-	-	-	-	-
עליית ערך	6,576	1,983	1,047	69,987	79,593
סה"כ	**4,970**	**(2,145)**	**(2,386)**	**43,231**	**43,670**

7. מקורות מימון

יתרת ההתחייבויות הפיננסיות של הקבוצה לתאריך הדוח הינה 1,235 מיליוני ש"ח לעומת 1,083 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2010.

החברה גייסה חוב, בחודש אוקטובר 2011, באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון בהיקף של כ- 200 מיליוני ש"ח. תמורת הגיוס האמורה הושקעה בחברה, כנגד הנפקת כתבי התחייבות נדחים לטובת מנורה מבטחים גיוס הון. תמורת הגיוס משמשת כהון משני מורכב בחברה. לקראת ההנפקה פרסמה חברת מדרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג כתבי ההתחייבות האמורים עומד על דירוג של Aa3 באופק שלילי.

העלייה נובעת מהנפקת ההון המשני המורכב כאמור לעיל בניכוי פירעון של התחייבויות פיננסיות בסך של כ- 74 מיליוני ש"ח.

היקפן הממוצע של ההתחייבויות הפיננסיות בתקופת הדוח, הסתכם לסך של כ- 1,153 מיליוני ש"ח.

בנוסף, מנורה מבטחים פנסיה חילקה דיבידנד בסך 350 מיליוני ש"ח לחברה.

בהתאם לדוח דירוג עדכני של חברת מידרוג בע"מ, מחודש אוקטובר 2011, כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה 1 של החברה וסדרה א' של מנורה מבטחים גיוס הון, חברה בת של החברה, מדורגים בדירוג Aa2 עם אופק שלילי, וכתבי התחייבות סדרה ב' של מנורה מבטחים גיוס הון דורגו בדירוג Aa3 עם אופק דירוג שלילי.

לעניין חלוקת דיבידנד ראה סעיף 2.1 לעיל ולפרטים נוספים ראה גם סעיף 15 להלן.

8. גילוי בדבר שכר רואי החשבון המבקרים

רואי החשבון המבקרים של החברה והחברות שבשליטתה (לרבות מנורה מבטחים פנסיה ושומרה), הינם קוסט פורר גבאי את קסירר רואי חשבון, המכהנים בתפקידם החל משנת 1999. השותף האחראי (החל מתקופת הדוח) הינו רו"ח יאיר קופל.

שכר באלפי ש"ח (לא כולל מע"מ):	לשנת 2011			לשנת 2010		
	ביקורת ושירותי מס	שירותים אחרים*	סה"כ	ביקורת ושירותי מס	שירותים אחרים*	סה"כ
החברה	3,099	1,523	4,622	2,705	411	3,116
שומרה	435	-	435	530	-	530
מנורה מבטחים פנסיה	580	45	625	450	-	450
חברות אחרות	30	-	30	30	-	30
סה"כ	**4,144**	**1,568**	**5,712**	**3,715**	**411**	**4,126**

* שכר בגין שירותים אחרים מתייחס לייעוץ אקטוארי, סקר סיכונים, וייעוץ בנושא ענ"א.

היקף שעות עבודה:

	לשנת 2011			לשנת 2010		
	ביקורת ושירותי מס*	שירותים אחרים	סה"כ	ביקורת ושירותי מס*	שירותים אחרים	סה"כ
החברה	14,247	5,413	19,660	11,969	1,471	13,440
שומרה	2,090	-	2,090	2,560	-	2,560
מנורה מבטחים פנסיה	2,100	100	2,200	1,800		1,800
חברות אחרות	130		130	125		125
סה"כ	**18,567**	**5,513**	**24,080**	**16,454**	**1,471**	**17,925**

* כולל ביקורת SOX404.

שכר הטרחה של רואי החשבון בגין שירותי ביקורת נקבע על ידי הנהלת החברה באישור הדירקטוריון וזאת לאחר משא ומתן בהתבסס, בין היתר, על תעריף מקובל עבור ביקורת בתאגידים שפעילותם מחייבת מומחיות והבנה מעמיקים בסביבה החשבונאית והעסקית הרלבנטיים.

9. תשלומים לנושאי משרה

ככלל ההתקשרות עם נושאי המשרה בקבוצה נעשית על פי סיכום אישי בין נושא המשרה לבין החברה הרלבנטית בקבוצה. הסיכום כולל פירוט לגבי השכר, התנאים הסוציאליים, התשלומים הנלווים, תנאי פרישה והגבלות בדבר סודיות ואי תחרות בגמר ההעסקה של נושא המשרה. תנאי ההעסקה נגזרים בעיקרם מהיקף אחריותו ומורכבות תפקידו של נושא המשרה.

בנוסף, ומעבר לתנאי ההעסקה האישיים, זכאים נושאי המשרה הכפופים לתכנית התגמול הכוללת שאישר הדירקטוריון לראשונה בחודש דצמבר 2010 כמפורט להלן, לבונוס כפי שיאושר מדי שנה או מעת לעת, על ידי וועדת הביקורת והדירקטוריון בהתאם לתנאי התכנית.

בנוסף, זכאים חלק מנושאי המשרה ליחידות תגמול (פאנטום) בהתאם לתכנית התגמול הכוללת הנ"ל.

בחודש דצמבר 2010 קיימו דירקטוריון החברה ודירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח דיון משותף במדיניות תגמול נושאי משרה בכירה, לצורך בחינת והערכת מדיניות התגמול הכוללת הקיימת והחדשה (בתוקף משנת 2011 ואילך), ובכלל זה תוך בחינת תנאי התגמול הפרטניים של נושאי המשרה הנ"ל. במסגרת ישיבת הדירקטוריון לאישור הדוחות הכספיים לשנת 2011, דן דירקטוריון

החברה, בין היתר, בעדכון מדיניות התגמול הכוללת לנושאי משרה בכירה לשנת 2012. להרחבה בעניין תכנית התגמול ראה סעיף 8.6.9 בפרק תיאור עסקי התאגיד.

להערכת הדירקטוריון, תנאי ההעסקה של נושאי המשרה הבכירה, לרבות מרכיבי תכנית התגמול הינם סבירים והוגנים ומשקפים את מורכבות תפקידם של נושאי המשרה הבכירים וכן את תרומתם לקבוצה.

לפרטים נוספים לגבי תגמול נושאי משרה בכירה ובעלי עניין ראה סעיפים 21 ו- 22 לדוח פרטים נוספים.

10. גילוי בדבר מבקר פנימי בתאגיד

10.1 פרטי המבקר הפנימי

המבקר הפנימי הראשי של החברה בתקופת הדוח היה מר שמואל שורץ (M.B.A), רו"ח וסמנכ"ל, שמונה לתפקיד ב- 8 בינואר 2007. המבקר הפנימי עמד בכל התנאים הקבועים בסעיף 3(א) לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 (להלן: **"חוק הביקורת הפנימית"**) וכן בהוראות סעיף 146(ב) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "**חוק החברות**") ובהוראות סעיף 8 לחוק הביקורת הפנימית. לאחרונה הודיע המבקר הפנימי על רצונו לפרוש מתפקידו ומעבודתו בחברה ובחברות הבנות (לעניין זה ראה סעיף 15.4).

המבקר הפנימי הינו עובד שכיר של החברה שמשמש במקביל גם כמבקר פנימי במנורה החזקות, החברה האם של החברה, וכן כמבקר פנימי בחברות בנות וחברות קשורות נוספות בקבוצה.

10.2 דרך המינוי

המבקר הפנימי מונה ביום 8 בינואר 2007 על פי המלצת ועדת הביקורת ובאישור הדירקטוריון. המינוי אושר על רקע השכלתו, כישוריו וניסיונו בחברה בתפקידו הקודם כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים במשך תקופה של כ- 7 שנים.

10.3 זהות הממונה על המבקר הפנימי

הממונה הארגוני על מבקר הפנים הינו יו"ר הדירקטוריון.

10.4 תכנית עבודה

במהלך שנת העבודה 2007 נערך מיפוי וסקר של מוקדי סיכון בחברה לצורך עריכת תכנית עבודה רב שנתית ממוקדת סיכונים לשנים 2008 עד 2011[3], אשר נדונו ואושרו על ידי ועדת הביקורת לאחר שההצעה לתכנית העבודה הועברה לעיונם של יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל. תכנית העבודה הרב שנתית התייחסה לתדירות ולהיקף שבהם תבוצע ביקורת בכל תחום פעילות של החברה ברמה שנתית, והתבססה על מיפוי פעילויות החברה וסקר סיכונים תפעולי שנערך כאמור בתחומי הפעילות השונים בחברה. סקרי הסיכונים נערכו בסיוע של גורם מקצועי חיצוני. תכנית העבודה נבנתה על בסיס מתודולוגיות מקובלות לרבות COSO. על פי התכנית כל פעילות מהותית תבוקר אחת לשנה, פעילויות פחות מהותיות יבוקרו על פי העניין אחת לשנתיים או שלוש, ובכל מקרה כל פעילות בחברה תבוקר בתדירות של אחת לארבע שנים. כמו-כן, התכנית התחשבה בקיומן של בקרות למוקדי הסיכון וממצאי ביקורת בשנים קודמות וכן קוימה התייעצות עם רו"ח-מבקר של החברה. תכנית העבודה הקצתה גם שעות למעקב אחר תיקון ליקויים וכן שעות לצורכי ביקורת אד-הוק.

תכנית העבודה הועברה כאמור לעיון היו"ר והמנכ"ל והובאה לדיון ואישור ועדת הביקורת. בפועל, לא היו סטיות מהותיות מתכנית העבודה כפי שאושרה בוועדת הביקורת. תכנית הביקורת מותירה בידי המבקר הפנימי שיקול דעת לביצוע שינויים לא מהותיים בתכנית בהתחשב בצרכים אד-הוק. עסקאות בעלי עניין מובאות לדיון ואישור הגורמים המוסמכים לאחר שנבחנו על ידי הגורמים המקצועיים הרלבנטיים. בדיקת עסקאות מהותיות אחרות, אם וככל שישנן, מבוצעת לפי העניין בהתאם לכללי ביקורת מקובלים.

[3] לצורך הכנת תכנית העבודה לשנת 2012 ותכנית העבודה הרב שנתית העדכנית ל- 4 שנים עד שנת 2015, נערך סקר סיכונים נוסף ועדכני על ידי משרד רואי חשבון המתמחה בביקורת פנימית.

10.5 היקף הביקורת הפנימית

א. היקף פעילות הביקורת לפי מספר שעות בחברה ובתאגידים מוחזקים נקבע בתכנית העבודה המאושרת כנגזרת מסקר הסיכונים ועומדת בדרישות הממונה על שוק ההון לעניין זה -

	שעות ביקורת החברה	שעות ביקורת בתאגידים מוחזקים*	סה"כ שעות ביקורת
עובדי החברה	16,884	11,723	28,607
מיקור חוץ	473	3,180	3,653

*תאגידים מוחזקים: מנורה מבטחים פנסיה, מנורה מבטחים גמל בע"מ, אומגה קרן השתלמות למהנדסים ושומרה.

ב. במנורה מבטחים פנסיה (חברה בת עיקרית של החברה) ומנורה מבטחים גמל בע"מ מכהן מבקר פנימי ייעודי (עובד החברה), אשר מבצע את ביקורת הפנים בעצמו וגם באמצעות מיקור חוץ. בשומרה מכהן מבקר ייעודי (מיקור חוץ) אשר מבצע ביקורת פנים בעצמו.

ג. נוסף לשעות הביקורת כמפורט לעיל, הושקעו 1,666 שעות ביקורת (מתוכן 774 שעות מיקור חוץ), בחברות קשורות.

ד. היקף שעות הביקורת הפנימית בחברה קטן ב- 3.1% ביחס לתקופת הדיווח האחרונה.

10.6 עריכת הביקורת

הביקורת נערכה על פי תקנים מקצועיים המקובלים בישראל ובהתאם להנחיות מקצועיות כפי שאומצו ופורסמו על ידי לשכת המבקרים הפנימיים בישראל, וכן בהתאם להוראות הדין הרלבנטיות לכל חברה בקבוצה, לפי העניין. הדירקטוריון, באמצעות ועדת הביקורת שלו, מפקח על עבודת מבקר הפנים. לדעת הדירקטוריון תקני עבודת המבקר נאותים וראויים למורכבות והיקף הפעילות של הקבוצה.

10.7 גישה למידע

למבקר הפנימי ולשאר המבקרים במערך הביקורת בקבוצה גישה חופשית לכל מקור מידע, לרבות למסמכים, למאגר רגיל או ממוחשב ולנתונים כספיים. האמור בפסקה זו מתקיים גם לגבי החברות בנות של החברה בה מכהן מבקר הפנים.

10.8 דין וחשבון המבקר הפנימי

דוחות הביקורת של מבקר הפנים מוגשים בכתב, לאחר שמתקיימים דיונים עם המבוקרים על טיוטות דוחות הביקורת. הדוחות מוגשים ליו"ר הדירקטוריון וליו"ר וחברי ועדת הביקורת עם העתק למנכ"ל ולאחר מכן נידונים בוועדת הביקורת. בנוסף, מוגשים לוועדת הביקורת דוחות מעקב אחר ביצוע המלצות המבקר ודוחות בדיקה אד-הוק.

כאמור, מבקר הפנים של החברה שימש גם כמבקר הפנים של מנורה מבטחים החזקות (חברה האם) שהחברה הינה החזקה עיקרית שלה. כפועל יוצא, פעילות הביקורת של המבקר הפנימי התמקדה במנורה מבטחים ביטוח ובגופים מוסדיים נוספים בקבוצה ובהתאם גם תכנית העבודה. בתקופת הדיווח התקיימו שש עשרה ישיבות של ועדת ביקורת של החברה ובמועדים הבאים: 5.1.11; 30.1.11; 27.2.11; 22.3.11; 3.4.11; 15.5.11; 19.6.11; 20.7.11; 21.7.11; 24.7.11; 25.8.11; 4.9.11; 27.10.11; 21.11.11; 1.12.11 ו- 25.12.11. כמו כן, ביום 19.09.11 קיבלה הוועדה החלטה בכתב. אחת עשרה ישיבות מתוך הנ"ל עסקו בדוחות ביקורת והיתרה - באישור עסקאות ונושאים אחרים, על פי דין.

10.9 הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי

להערכת הדירקטוריון, היקף אופי ורציפות פעילות המבקר הפנימי ותוכנית עבודתו הינם סבירים בנסיבות העניין ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בחברה. על רקע האמור, הדירקטוריון סבור כי הביקורת עמדה ביעדי תכנית הביקורת שלה לשנת הדיווח. הדירקטוריון הניח את דעתו, כי הביקורת הפנימית פועלת על פי הדרישות שנקבעו בדברי החקיקה השונים, וזאת, בין היתר, על בסיס נושאים שונים שהובאו לאישור הדירקטוריון ו/או

ועדת הביקורת, ובתוכם כתב הסמכויות של הביקורת הפנימית, כשירות ומשאבי הביקורת הפנימית ושמירה ומעקב שוטף אחר אי תלות הביקורת והמבקר הפנימי.

10.10 תגמול

המבקר הפנימי מועסק על-פי הסכם עבודה אישי כעובד הקבוצה במשרה מלאה באמצעות החברה ומקבל שכר חודשי, מענק קבוע וכן הטבות סוציאליות ונלוות כמקובל. דירקטוריון החברה סבור כי תגמול המבקר הפנימי הולם את היקף פעילותו ותפקודו ולא היה בו כדי להשפיע על שיקול דעתו המקצועי של המבקר.

11. גילוי בדבר התקדמות ההיערכות ליישום דירקטיבת Solvency II

בחודש יולי 2008 פרסם המפקח על הביטוח בישראל חוזר מס' 2008-1-5 בדבר כוונתו ליישם את הוראות הדירקטיבה האירופאית Solvency II (להלן: "הדירקטיבה") לגבי חברות ביטוח בישראל והורה לחברות הביטוח להיערך באופן שיבטיח את מוכנותן ליישום הדירקטיבה. הדירקטיבה כוללת בחינה מקיפה של הסיכונים להם חשופות חברות ביטוח וקביעת סטנדרטים לניהולם ומדידתם, תוך מתן ביטוי בהקצאת ההון לסיכונים הגלומים בפעילותן (נדבך I). לבד מההיבטים הכמותיים, הדירקטיבה מתמקדת גם בפעילויות פיקוח ובקרה פנימיים (נדבך II) וכן במשמעת שוק, גילוי ודיווח (נדבך III).

על פי הערכות של רגולטורים שונים באירופה תאריך היישום של הדירקטיבה עבור חברות הביטוח צפוי להידחות בשנה לתחילת שנת 2014. המפקח על הביטוח הודיע בעבר כי יישום הדירקטיבה בישראל יתבסס על יישומה במדינות החברות באיחוד האירופי, ולכן צפוי כי תאריך היישום בישראל לא יהיה לפני תחילת 2014.

החברה ושומרה (חברה בת של החברה) ממשיכות להיערך ליישום הדירקטיבה, ובמהלך השנה, נקטו, בין היתר, בצעדים הבאים ובכלל זה על פי הוראות חוזר שעניינו הנחיה לביצוע QIS5 (מס' 2010-1-7):

1. ועדות הדירקטוריון, שמונו לשמש כוועדות פיקוח על תהליך היישום של הדירקטיבה, התכנסו תקופתית במהלך השנה לצורך דיון בהתקדמות הפרויקט.
2. בוצע סקר השפעה כמותי מלווה בסקר השפעה איכותי על פי חוזר שעניינו הנחיה לביצוע ה-QIS5 (מס' 2010-1-7). תוצאות הסקר נידונו בדירקטוריון והוגשו למפקח על הביטוח על פי לוחות הזמנים שהוגדרו על ידי המפקח (חודשים פברואר-מאי 2011).
3. בוצע סקר פערים בנוגע לתהליכים לחישוב דרישות ההון במסגרת ה-QIS5, שכלל התייחסות לדרישות מיכון וטיוב נתונים, כוח אדם, בקרות נדרשות וקשיים בתהליכי עבודה. תוצאות הסקר והתוכנית שגובשה לצמצום הפערים שזוהו נידונו בדירקטוריון.
4. בוצעה ביקורת פנימית אודות תהליך החישוב של דוח ההערכה הכמותי והבקרות הנוגעות לו. ממצאי הדוח נידונו בדירקטוריון והוגשו למפקח.
5. בוצעו התאמות לתוכנית המיכונית, חלקן על בסיס לקחים שהופקו מביצוע חישוב סקרי ההשפעה הכמותיים. בפרט, הוחלט על הקמת מאגר נתונים ייעודי לשימוש החשבות וניהול סיכונים והטמעה של מערכת ממוכנת לחישוב דרישת ההון על פי המודל הסטנדרטי. במחצית השנייה של השנה התבצע אפיון חלקי של הנתונים הדרושים למאגר. אכלוס המאגר בנתונים החל בשנת 2012, כשאכלוס הנתונים הדרושים לצורכי הדירקטיבה שאינם הכרחיים לדיווחים על פי התקנות הנוכחיות מתוכנן ברובו לשנת 2013. במקביל, החברה שכרה מערכת ממוכנת המסייעת בחישוב דרישת ההון על פי המודל הסטנדרטי ונמצאת בשלבי הטמעה מתקדמים של המערכת.
6. גובש מבנה ארגוני עבור תחום ניהול סיכונים המותאם לדירקטיבה. מונתה מנהלת סיכונים ראשית וגויסו שלושה תקנים נוספים למחלקה.
7. גובשה מתודולוגיה לניהול סיכונים תפעוליים בראיה רחבה של הממשקים עם גורמים בארגון המטפלים בסיכוני דיווח כספי, סיכוני ציות וסיכוני טכנולוגיות מידע.

12. גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בחברה

במסגרת בחינת התוצאות הכספיות וכחלק מתהליך הכנת הדוחות הכספיים, מתקיימים דיונים בהשתתפות המנכ"ל, מנהל אגף חשבות וכספים ומנהלי האגפים השונים במנורה ביטוח ובהשתתפות גורמים מקצועיים רלוונטיים נוספים, בהם נבחנות סוגיות מרכזיות אשר להן השלכה על הדיווח הכספי תוך בדיקת סבירות הנתונים ובחינת סוגיות שעניינן מדיניות חשבונאית.

דירקטוריון החברה המופקד על בקרת העל בחברה, מינה ועדת מאזן אשר תפקידה לדון ולהמליץ בפני דירקטוריון החברה בנושאים הנוגעים לדוחות הכספיים של החברה ובכלל זה חוות דעתו של הרואה חשבון המבקר, נאותות הדוחות הכספיים, המדיניות החשבונאית, שלמות הגילוי וסקירת הבקרות הפנימיות.

בוועדת המאזן חברים בר-כוכבא בן-גרא (דח"צ), אורי קויאטק (דח"צ) ואורלי ירקוני. כל החברים בוועדה הינם בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית.

בישיבות ועדת המאזן נוכחים גם רואי החשבון המבקרים של החברה. ועדת המאזן מתכנסת מספר ימים לפני מועד אישור הדוחות הכספיים על ידי דירקטוריון החברה, ובישיבתה מוצגים הדוחות הכספיים, נדונים עיקרי המדיניות החשבונאית שיושמה ושינויים שחלו בה, אשר עשויים להיות בעלי השפעה מהותית על הדוחות הכספיים. הדוחות הכספיים נמסרים לחברי הדירקטוריון לעיון לפני מועד אישורם.

הדוחות הכספיים של החברה נדונו בשתי ישיבות של ועדת המאזן אשר התקיימו ביום 22.03.2012 וביום 26.03.2012. כל חברי ועדת המאזן נכחו בישיבות הנ"ל. בנוסף, השתתפו בישיבות נושאי משרה ומנהלים בקבוצה כמפורט להלן:

בישיבת ועדת המאזן מיום 22.03.2012 נכחו, כל חברי ועדת המאזן, וכן, בין היתר, מר ש. קומפל, מנהל כספים; מר מ. רוזן, מנכ"ל; רואי החשבון המבקרים; מר אברהם לוונגליק, האקטואר הראשי במנורה מבטחים ביטוח; מר שמעון עיר-שי היועץ המשפטי ומנהלי אגפים העסקיים העיקריים בחברה.

בישיבת ועדת המאזן מיום 26.03.2012 נכחו, כל חברי ועדת המאזן, וכן, בין היתר, מר ש. קומפל, מנהל הכספים; מר מ. רוזן מנכ"ל; רואי החשבון המבקרים; מר אברהם לוונגליק, האקטואר הראשי מנורה מבטחים ביטוח; מר שמואל שורץ מבקר הפנים; ומר שמעון עיר-שי היועץ המשפטי ומנהלי אגפים העסקיים העיקריים במנורה מבטחים ביטוח.

טיוטת הדוח התקופתי של החברה לשנת 2011 לרבות דוח הדירקטוריון, תיאור עסקי התאגיד ופרטים נוספים על התאגיד, נמסרו לחברי ועדת המאזן ולחברי הדירקטוריון בעוד מועד, מספר ימים לפני מועד אישורם.

בישיבת הדירקטוריון לאישור הדוח התקופתי אשר נערכה ביום 29 במרס, 2012, נסקרה פעילותה השוטפת של החברה, והשפעת פעילות זו על תוצאותיה, תוך הדגשת סוגיות מהותיות. חברי הדירקטוריון דנו בהמלצות ועדת המאזן, בסיועם של מנהל הכספים של החברה ורואי החשבון המבקרים של החברה ולאחר מכן, אישרו את הדוחות.

13. בקרות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על הדיווח הכספי

<u>תהליכי ה- SOX בגופים המוסדיים</u>

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון (להלן: "הממונה"), הגופים המוסדיים בקבוצה מיישמים את הוראות סעיפים 302 ו-404 ל"חוק Sarbanes-Oxley" שנחקק בארצות-הברית. בנובמבר 2010, פרסם הממונה חוזר (מס' 2010-9-7), שעניינו "בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים", אשר הסדיר את נוסח ההצהרות ומתכונת הגילוי וכן קבע את נוסח חוות דעת רואה החשבון המבקר ודוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי.

הוראות סעיף 302, קובעות כי המנכ"ל וסמנכ"ל הכספים, יחתמו כל אחד בנפרד על הצהרה בנושא בקרות והנהלים לגבי הגילוי. לצורך קיום ההליך הנדרש עפ"י ההנחיות האמורות, ביצעו הגופים המוסדיים בקבוצה, בין היתר, בחינה של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי וקיום דיונים בהשתתפות הגורמים השותפים להכנת הדוחות הכספיים.

הוראות סעיף 404 מיושמות בהתאם לחוזר הממונה (מס' 2009-9-10) שעניינו "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי". על פי החוזר, על גופים מוסדיים כהגדרתם בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, לרבות קופות גמל וקרנות פנסיה, לכלול בדוח השנתי הצהרה בדבר אחריות ההנהלה להקמה ולתחזוקה של מערך ונהלי בקרה פנימית נאותים על הדיווח הכספי וכן הערכה לתום שנת הכספים לגבי יעילות המערך ונהלי הבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על הדיווח הכספי. בנוסף, על רואה החשבון המבקר של הגוף המוסדי להמציא חוות דעת לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

במסגרת היישום של הוראות סעיף 404, ביצעו הגופים המוסדיים בקבוצה, בין היתר, את תהלכי העבודה הבאים: זיהוי החשבונות, התהליכים העסקיים ומערכות המידע המהותיים לדיווח הכספי (Scoping), תיעוד התהליכים והערכת הסיכונים הקשורים לדיווח הכספי ולגילוי נאות, קביעת הבקרות שמטרתן למנוע או לצמצם את אותם סיכונים וניתוח פערי בקרה וקביעת תכניות עבודה לסגירתם. הגופים המוסדיים מיסדו תהליכי עבודה לניטור שוטף של הבקרות שנקבעו כאמור בכדי לוודא המשך אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי.

בהתאם לאמור, לא נתגלו "חולשות מהותיות" כהגדרתן בחוזר. יחד עם זאת, נמצא כי קיימים בחברה מספר ליקויים משמעותיים הנוגעים בעיקר למספר תהליכים בתחום בקרות מחשב כלליות, לחלק מבקרות הספר הראשי ולחלק מתהליכי העבודה והמיכון בתחום ביטוח חיים ואקטואריה. יצוין, כי החברה פעלה ופועלת לתיקונם ובכלל זה באמצעות הטמעת בקרות מפצות רלבנטיות, הסדרת תהליכי עבודה ושיפור הבקרות הממוכנות.

ליקויים אלו כאמור דווחו כנדרש לוועדת המאזן ולדירקטוריון החברה ובהתאם הוגדרה תוכנית עבודה לתיקונם תוך הקצאת משאבים והגדרת לוחות זמנים.

החברה נמצאת בתהליך של פיתוח, שדרוג ו/או החלפה של מספר מערכות מידע מרכזיות, ובכלל זה, הטמעה של מערכת ERP חדשה לניהול הספר הראשי והפקת דוחות כספיים ומערכת לניתוב כספי דמי ביטוח ודמי גמולים במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ישירות למערכות התפעוליות הרלבנטיות, וזאת, בין היתר, מתוך מגמה לשפר ולייעל ביצוע התהליכים השונים ובפרט את הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

<u>בקרות ונהלים לגבי הגילוי</u>

הנהלת החברה, בשיתוף המנכ"ל וסמנכ"ל הכספים של החברה, העריכו, לתום התקופה המכוסה בדוח זה, את אפקטיביות הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של החברה. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל החברה וסמנכ"ל הכספים של החברה הסיקו כי לתום תקופה זו הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של החברה הינן אפקטיביות, על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהחברה נדרשת לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

<u>שינויים בבקרה הפנימית על דיווח כספי</u>

במהלך התקופה המכוסה, המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2011, לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי.

14. תרומות

החברות בקבוצה נוהגות, מעת לעת, לתרום למטרות חברתיות שונות. בשנת 2011 הסתכם היקף התרומות של החברה לסך של כ- 656 אלפי ש"ח. לא נקבעה מדיניות מוסדרת לעניין זה.

15. אירועים לאחר תאריך מאזן

15.1 חלוקת דיבידנד בעין

בחודש פברואר 2012, לאחר תאריך המאזן, חילקה החברה את מלוא (100%) מניות מנורה מבטחים פנסיה שבבעלותה, כדיבידנד בעין, למנורה מבטחים החזקות. החל ממועד זה, מגזר הפנסיה לא ידווח תחת החברה. סכום הדיבידנד בעין, נכון למועד הדוח מוערך בסך של כ- 615 מיליון ש"ח.

לעניין עמידה בדרישות ההון של החברה, ראה סעיף 3.3 לעיל.

15.2 הון אנושי

בחודש פברואר 2012, בחנה החברה מחדש את הסיווג של מנהליה כ"נושאי משרה" על פי חוק החברות, ובהסתמך על חוות דעת משפטית בנושא, הוחלט על כך שמנהלים הנושאים בתואר "סמנכ"ל" ואשר אינם כפופים בפועל למנכ"ל ותפקידם, מבחינת תכניו ומהותו, אינו תואם את התואר אותו הוא נושא, אינם נכללים עוד בגדר מי שהחברה רואה בו "נושא משרה" על פי חוק החברות וזאת לאור בחינה של התוכן והמהות שנלווים לסוגי תפקידים שבהם מכהנים המנהלים. בהתאם, סווגו כ"נושאי משרה" מנהלים אשר ממלאים תפקידים אשר על פי מהותם ותוכנם, מחייבים כפיפות למנכ"ל או שיש לגביהם הוראות רגולציה המעידות על היותם בתפקיד, אשר מהבחינה המהותית מחייב אותם כ"נושאי משרה".

כמו כן, במקביל, בחודש פברואר 2012, החליטה החברה על שינוי המבנה הארגוני, באופן שיוחלף שמו של אגף "משאבי ארגון" לאגף "משאבי אנוש" וכי תחום הלוגיסטיקה, אשר עד כה היווה חלק מאגף משאבי ארגון, יוכפף ישירות למנכ"ל.

15.3 הפחתת דמי ניהול

בחודש פברואר 2012, אושרו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ב-2012 (להלן, לצורך ס"ק זה: "**התקנות**"), שעניינן קביעת תקרות לדמי ניהול שרשאים גופים מוסדיים לגבות בגין קופות גמל וקופות ביטוח שבניהולם כדלהלן:

בקופות גמל: החל משנת 2013 - שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.1% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות; והחל משנת 2014 - שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.05% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות. ממקבלי קצבאות זקנה ושאירים ניתן יהיה לגבות דמי ניהול בשיעור שלא יעלה על 0.6% מהצבירה.

בקופות ביטוח (פוליסות ביטוח חיים): בפוליסות חדשות שיופקו החל מ- 1.1.2013 - יחולו השיעורים המפורטים לעיל בנוגע לקופות גמל. לגבי פוליסות שבתוקף לפני המועד האמור, לא יחול שינוי בתקרת דמי הניהול.

נכון למועד הדוח, לא ניתן להעריך את התממשות הפרסומים אודות האפשרות כי בנוסף לקביעת תקרות דמי הניהול כמפורט לעיל, יקבע בחקיקה גם סכום מינימאלי של דמי ניהול במוצרים השונים. בנוסף, ועל רקע ההוראות החדשות בתקנות, יתכן שינוי בהתנהגות הצרכנים ולקוחות הקבוצה, בעלי פוליסות ביטוח שבתוקף, שהתקנות כאמור אינן חלות לגביהן. לפיכך, לא ניתן להעריך, בשלב זה, את ההשלכות המצרפיות של תמהיל ההוראות הסופיות שיחולו. מבלי לגרוע מהאמור, נראה כי לתקנות שיפורסמו, ובנוסח שיפורסמו, תהיה השלכה על התוצאות הכספיות של החברה, ומכאן גם על תוצאות הקבוצה. ליישום תיקוני החקיקה לעיל, אם יחולו ובאופן שיחולו, צפויה להיות השפעה גם על הערך הגלום בגין מכירת פוליסות ביטוח חיים חדשות שימכרו בעתיד.

החברה תוסיף ותבחן את ההשפעה של התקנות על תוצאות פעילותה וכן דרכים להתמודד עם השפעות אלו.

15.4 מבקר פנים - פרישה

בחודש מרס 2012 הודיע מבקר הפנים ליו"ר החברה על רצונו לפרוש מתפקידו כמבקר פנים בחברה ובכל החברות הבנות בהן הוא מכהן כמבקר פנימי, וזאת ממניעים אישיים שאין בהם עניין לציבור. בתיאום עם הנהלת החברה נקבע מועד סיום הכהונה ליום 1 במאי 2012.

15.5 רכישת נכס - בנק לפיתוח התעשייה

בחודש מרס 2012, לאחר תאריך המאזן, השלימה החברה את העסקה לרכישת מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לפיתוח תעשייה בישראל בע"מ (להלן: "**בל"ת**"), לאחר קיום כל התנאים המתלים, לרבות אישור בית המשפט למיזוג בל"ת לחברה, ואישור רשות המסים. כתוצאה מהשלמת העסקה, לאור אומדן ראשוני, החברה מעריכה כי תרשום, ברבעון הראשון של שנת 2012, רווח בסך של כ- 52 מיליוני ש"ח. לפרטים ראה באור 41 לדוחות הכספיים.

הדירקטוריון מביע את הערכתו להנהלת החברה, למנהליה, סוכניה ועובדיה על עבודתם ותרומתם להישגי החברה.

ארי קלמן **יו"ר הדירקטוריון**	**מוטי רוזן** **מנהל כללי**

תל אביב, 29 במרס, 2012

דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, של **מנורה מבטחים ביטוח בע"מ** (להלן: "**חברת הביטוח**") אחראית לקביעתה וקיומה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי. מערכת הבקרה הפנימית של חברת הביטוח תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון לדירקטוריון ולהנהלה של חברת הביטוח לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) והוראות המפקח על הביטוח. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת חברת הביטוח, בפיקוח הדירקטוריון, העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר, 2011, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2011, הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

תאריך אישור הדוח: 29 במרס, 2012

ארי קלמן **יו"ר הדירקטוריון**	**מוטי רוזן** **מנכ"ל**	**שי קומפל** **משנה למנהל כללי** **ומנהל אגף חשבות וכספים**

הצהרה (certification)

אני, **מוטי רוזן**, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של **מנורה מבטחים ביטוח בע"מ** (להלן: "**חברת הביטוח**") לשנת 2011 (להלן: "**הדוח**").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של חברת הביטוח למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי[1] ולבקרה הפנימית על דיווח כספי[1] של חברת הביטוח; וכן-

(א) קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברת הביטוח, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברת הביטוח ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;

(ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לתקני דיווח בינלאומיים (IFRS) ולהוראות הממונה על שוק ההון;

(ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של חברת הביטוח והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-

(ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי; וכן-

5. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת המאזן של הדירקטוריון של חברת הביטוח, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:

(א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של חברת הביטוח לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן-

(ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

מוטי רוזן
מנהל כללי

29 במרס, 2012

---

[1] כהגדרתם בהוראות חוזר גופים מוסדיים לעניין בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים.

הצהרה (certification)

אני, **שי קומפל**, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של **מנורה מבטחים ביטוח בע"מ** (להלן: "**חברת הביטוח**") לשנת 2011 (להלן: "**הדוח**").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של חברת הביטוח למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי[1] ולבקרה הפנימית על דיווח כספי[1] של חברת הביטוח; וכן-

(א) קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברת הביטוח, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברת הביטוח ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;

(ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לתקני דיווח בינלאומיים (IFRS) ולהוראות הממונה על שוק ההון;

(ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של חברת הביטוח והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-

(ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי; וכן-

5. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת המאזן של הדירקטוריון של חברת הביטוח, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:

(א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של חברת הביטוח לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן-

(ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

29 במרס, 2012

שי קומפל
משנה למנהל כללי
ומנהל אגף חשבות וכספים

[1] כהגדרתם בהוראות חוזר גופים מוסדיים לעניין בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים.

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' עמינדב 3,
תל-אביב 67067
טל. 03-6232525
פקס 03-5622555
www.ey.com/il

ERNST & YOUNG

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ וחברות בנות שלה (להלן - החברה) ליום 31 בדצמבר 2011, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן - COSO). הדירקטוריון וההנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה-Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, אשר אומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קויימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של בטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981. בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי החברה (לרבות הוצאתם מרשותה) (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 ושקבלת כספים והוצאת כספים של החברה נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון וההנהלה של החברה; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי החברה, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר, 2011 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים של החברה לימים 31 בדצמבר, 2011 ו-2010 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011 והדוח שלנו מיום 29 במרס, 2012, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים והפניית תשומת לב לאמור בביאור 40(א) לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

תל אביב
29 במרס, 2012

מנורה מבטחים
ביטוח בע"מ

פרק ג':
דוחות כספיים

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

דוחות כספיים מאוחדים

ליום 31 בדצמבר, 2011

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

דוחות כספיים מאוחדים ליום 31 בדצמבר, 2011

תוכן העניינים

	עמוד
דוח רואה החשבון המבקר	2
דוחות מאוחדים על המצב הכספי	3 - 4
דוחות מאוחדים על רווח והפסד	5
דוחות מאוחדים על הרווח הכולל	6
דוחות מאוחדים על השינויים בהון	7 - 9
דוחות מאוחדים על תזרימי המזומנים	10 - 13
באורים לדוחות הכספיים מאוחדים	14 - 203
נספחים לדוחות הכספיים המאוחדים	204 - 232

- - - - - - - - -

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' עמינדב 3,
תל-אביב 67067

טל. 03-6232525
פקס 03-5622555
www.ey.com/il

דוח רואי החשבון המבקרים

לבעלי המניות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

ביקרנו את הדוחות המאוחדים על המצב הכספי המצורפים של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ והחברות הבנות שלה (להלן - החברה), לימים 31 בדצמבר, 2011 ו- 2010, ואת הדוחות המאוחדים על רווח והפסד, הרווח הכולל, השינויים בהון ותזרימי המזומנים לכל אחת משנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2011, 2010 ו- 2009. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דיעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות המוצגות על בסיס השווי המאזני, אשר ההשקעה בהן הסתכמה לסך של כ- 98,788 אלפי ש"ח ואשר חלקה של החברה ברווחיהן הסתכם לסך של כ- 11,957 אלפי ש"ח לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011. הדוחות הכספיים של אותן חברות בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותן חברות, מבוססת על דוחות רואי החשבון האחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973. על פי תקנים אלה נדרש מאתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על-ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל הדוחות של רואי החשבון האחרים, הדוחות הכספיים המאוחדים הנ"ל משקפים באופן נאות מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי המאוחד לימים 31 בדצמבר, 2011 ו- 2010, ואת תוצאות הפעולות המאוחדות, השינויים בהון ותזרימי המזומנים המאוחדים לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2011, 2010 ו- 2009 בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (International Financial Reporting Standards) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.

מבלי לסייג את חוות דעתנו הנ"ל, הננו מפנים את תשומת הלב לאמור בבאור 40(א) לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ה- PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה ליום 31 בדצמבר, 2011, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום 29 במרס, 2012 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה.

תל-אביב,
29 במרס, 2012

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

נכסים

	באור	ליום 31 בדצמבר	
		2011	2010
		אלפי ש"ח	
נכסים בלתי מוחשיים	5	366,338	822,427
נכסי מסים נדחים	22	7,602	116
הוצאות רכישה נדחות	6	845,820	883,497
רכוש קבוע	7	357,463	195,871
השקעה בחברות כלולות	8	116,438	21,935
נדל"ן להשקעה	9	68,768	70,553
נכסי ביטוח משנה	16	1,371,510	1,337,341
נכסי מסים שוטפים	22	89,824	92,749
חייבים ויתרות חובה	10	145,828	107,513
פרמיות לגבייה	11	547,602	525,075
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	12	11,466,241	11,805,612
השקעות פיננסיות אחרות:	13		
נכסי חוב סחירים		3,679,513	3,973,753
נכסי חוב שאינם סחירים		5,248,752	4,918,278
מניות		262,170	271,857
אחרות		392,053	417,202
סך כל השקעות פיננסיות אחרות		9,582,488	9,581,090
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	14א'	535,315	67,575
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	14ב'	210,270	353,573
נכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	36	690,436	-
סך כל הנכסים		26,401,943	25,864,927
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה	12	12,124,752	11,974,019

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

הון והתחייבויות

	באור	ליום 31 בדצמבר	
		2011	2010
		אלפי ש"ח	
הון	15		
הון מניות		291,331	291,331
פרמיה על מניות		324,687	324,687
קרנות הון		95,527	180,862
יתרת עודפים		1,204,748	1,251,966
סך כל ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה		1,916,293	2,048,846
זכויות שאינן מקנות שליטה		1,073	542
סך כל ההון		1,917,366	2,049,388
התחייבויות			
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	16,18-21	9,890,535	9,464,552
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	17,19-21	11,790,991	11,908,808
התחייבויות בגין מסים נדחים	22	80,556	132,655
התחייבות בשל הטבות לעובדים	23	125,922	115,866
התחייבויות בגין מסים שוטפים	22	6,052	13,324
זכאים ויתרות זכות	24	1,202,038	1,097,694
התחייבויות פיננסיות	25	1,342,721	1,082,640
התחייבויות המתייחסות לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	36	45,762	-
סך כל ההתחייבויות		24,484,577	23,815,539
סך כל ההון וההתחייבויות		26,401,943	25,864,927

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

תאריך אישור הדוחות הכספיים	ארי קלמן יו"ר הדירקטוריון	מוטי רוזן מנהל כללי	שי קומפל משנה למנהל כללי ומנהל אגף חשבות וכספים
29 במרס, 2012			

	באור	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2011	2010	2009
		אלפי ש"ח [למעט נתוני רווח נקי (הפסד) למניה]		
פרמיות שהורווחו ברוטו		4,318,853	4,270,410	4,070,636
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה		878,433	904,818	731,721
פרמיות שהורווחו בשייר	26	3,440,420	3,365,592	3,338,915
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	27	(60,130)	1,907,247	3,630,835
הכנסות מדמי ניהול	28	94,232	193,325	79,307
הכנסות מעמלות	29	200,896	217,267	167,615
הכנסות אחרות	30	1,484	388	250
סך כל ההכנסות		3,676,902	5,683,819	7,216,922
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו		2,923,426	4,864,831	6,111,321
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח		(570,700)	(679,749)	(499,509)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	31	2,352,726	4,185,082	5,611,812
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	32	811,729	815,959	791,040
הוצאות הנהלה וכלליות	33	407,436	348,353	305,057
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	5	7,318	6,543	6,638
הוצאות מימון	35	99,557	77,194	84,464
סך כל ההוצאות		3,678,766	5,433,131	6,799,011
חלק ברווחי חברות כלולות	8	14,482	5,160	-
רווח לפני מסים על ההכנסה		12,618	255,848	417,911
מסים על ההכנסה	22	16,458	92,661	145,852
רווח נקי (הפסד) מפעילויות נמשכות		(3,840)	163,187	272,059
רווח נקי מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים	36	57,153	62,215	55,147
רווח נקי		53,313	225,402	327,206
מיוחס ל:				
בעלי המניות של החברה		52,782	225,061	327,031
זכויות שאינן מקנות שליטה		531	341	175
רווח נקי		53,313	225,402	327,206
רווח נקי (הפסד) למניה המיוחס לבעלי המניות של החברה (בש"ח)	37			
רווח נקי (הפסד) מפעילויות נמשכות		(0.02)	0.71	1.18
רווח נקי מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים		0.25	0.26	0.24
		0.23	0.97	1.42

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
רווח נקי	53,313	225,402	327,206
רווח (הפסד) כולל אחר:			
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	9,379	(2,083)	-
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	(194,383)	138,738	365,526
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	13,885	(124,863)	(66,425)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	41,788	11,922	21,770
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס)	(129,331)	23,714	320,871
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	42,668	(6,544)	(111,544)
רווח (הפסד) כולל אחר, נטו	(86,663)	17,170	209,327
סך-הכל רווח (הפסד) כולל	(33,350)	242,572	536,533
מיוחס ל:			
בעלי המניות של החברה	(33,881)	242,231	536,358
זכויות שאינן מקנות שליטה	531	341	175
	(33,350)	242,572	536,533

	מיוחס לבעלי מניות החברה								
	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
	אלפי ש"ח									
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	291,331	324,687	38,757	136,550	(1,479)	7,034	1,251,966	2,048,846	542	2,049,388
רווח נקי	-	-	-	-	-	-	52,782	52,782	531	53,313
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	-	-	-	-	9,379	-	-	9,379	-	9,379
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	(194,383)	-	-	-	(194,383)	-	(194,383)
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	13,885	-	-	-	13,885	-	13,885
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	41,788	-	-	-	41,788	-	41,788
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	45,830	(3,162)	-	-	42,668	-	42,668
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	(92,880)	6,217	-	-	(86,663)	-	(86,663)
סה"כ הרווח (ההפסד) כולל	-	-	-	(92,880)	6,217	-	52,782	(33,881)	531	(33,350)
דיבידנד לבעלי מניות החברה	-	-	-	-	-	-	(100,000)	(100,000)	-	(100,000)
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	1,328	-	-	-	-	1,328	-	1,328
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	291,331	324,687	40,085	43,670	4,738	7,034	1,204,748	1,916,293	1,073	1,917,366

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	מיוחס לבעלי מניות החברה								
	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
	אלפי ש"ח									
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	291,331	324,687	36,811	117,901	-	7,034	1,026,905	1,804,669	201	1,804,870
רווח נקי	-	-	-	-	-	-	225,061	225,061	341	225,402
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	-	-		-	(2,083)	-		(2,083)	-	(2,083)
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	138,738	-	-	-	138,738	-	138,738
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	(124,863)	-	-	-	(124,863)	-	(124,863)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	11,922	-	-	-	11,922	-	11,922
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	(7,148)	604	-	-	(6,544)	-	(6,544)
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	18,649	(1,479)	-	-	17,170	-	17,170
סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל	-	-	-	18,649	(1,479)	-	225,061	242,231	341	242,572
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	1,946	-	-	-	-	1,946	-	1,946
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	291,331	324,687	38,757	136,550	(1,479)	7,034	1,251,966	2,048,846	542	2,049,388

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	מיוחס לבעלי מניות החברה								
	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
	אלפי ש"ח								
יתרה ליום 1 בינואר, 2009	291,331	324,687	30,723	(91,426)	7,034	699,874	1,262,223	26	1,262,249
רווח נקי	-	-	-	-	-	327,031	327,031	175	327,206
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	365,526	-	-	365,526	-	365,526
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	(66,425)	-	-	(66,425)	-	(66,425)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	21,770	-	-	21,770	-	21,770
מסים על ההכנסה המתייחסים לרכיבים של רווח כולל אחר	-	-	-	(111,544)	-	-	(111,544)	-	(111,544)
סה"כ רווח כולל אחר	-	-	-	209,327	-	-	209,327	-	209,327
סה"כ הרווח הכולל	-	-	-	209,327	-	327,031	536,358	175	536,533
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	6,088	-	-	-	6,088	-	6,088
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2009	291,331	324,687	36,811	117,901	7,034	1,026,905	1,804,669	201	1,804,870

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	נספח	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2011	2010	2009
		אלפי ש"ח		
תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת				
תזרימי מזומנים מפעילויות שוטפות נמשכות	(א)	619,129	(159,748)	(195,176)
תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת המיועדת לחלוקה לבעלים		36,142	56,771	13,231
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) שוטפת		655,271	(102,977)	(181,945)
תזרימי מזומנים מפעילות השקעה				
החזר השקעות (השקעות) בחברות כלולות		(73,692)	794	(20,582)
דיבידנד שהתקבל מחברה כלולה		3,049	930	-
השקעה ברכוש קבוע		(149,311)	(48,248)	(23,747)
השקעה בנכסים בלתי מוחשיים		(124,080)	(113,663)	(62,131)
תמורה ממימוש רכוש קבוע		3,435	4,678	2,429
רכישת פעילות (ראה באור 4 להלן)		(18,975)	-	-
מזומנים נטו ששימשו לפעילויות השקעה נמשכות		(359,574)	(155,509)	(104,031)
מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה המיועדת לחלוקה לבעלים		(3,262)	(2,534)	(893)
מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה		(362,836)	(158,043)	(104,924)
תזרימי מזומנים מפעילות מימון				
קבלת התחייבויות פיננסיות		201,541	253,500	-
פרעון התחייבויות פיננסיות		(73,796)	(73,653)	(15,850)
דיבידנד ששולם		(100,000)	-	-
מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון		27,745	179,847	(15,850)
השפעת תנודות בשער החליפין על יתרות מזומנים ושווי מזומנים		4,257	(1,453)	2,069
עליה (ירידה) במזומנים ושווי מזומנים		324,437	(82,626)	(300,650)
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה	(ב)	421,148	503,774	804,424
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה	(ג)	745,585	421,148	503,774

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
(א) תזרימי מזומנים מפעילויות שוטפות נמשכות			
רווח נקי (הפסד)	(3,840)	163,187	272,059
התאמות לסעיפי רווח והפסד:			
חלק ברווחי חברות כלולות	(14,482)	(5,160)	-
הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	658,562	(1,185,969)	(2,941,116)
הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות אחרות:			
נכסי חוב סחירים	(548,001)	(260,962)	(247,001)
נכסי חוב שאינם סחירים	(377,952)	(339,474)	(351,611)
מניות	(16,739)	(42,832)	(19,108)
השקעות אחרות	86,429	(30,571)	(42,946)
	(856,263)	(673,839)	(660,666)
הוצאות מימון בגין התחייבויות פיננסיות	78,983	62,867	73,301
הפסד (רווח) ממימוש רכוש קבוע	22	(388)	(250)
ירידה (עליה) בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה	(820)	(6,381)	133
פחת והפחתות:			
רכוש קבוע	28,260	26,995	25,221
נכסים בלתי מוחשיים	77,728	59,118	44,110

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
(א) תזרימי מזומנים מפעילויות שוטפות נמשכות (המשך)			
שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	(117,817)	1,670,106	3,131,090
שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	425,983	722,705	698,243
עסקאות תשלום מבוסס מניות	3,179	1,926	2,630
שינוי בנכסי ביטוח משנה	(34,169)	(291,609)	(218,979)
שינוי בהוצאות רכישה נדחות	(56,215)	(70,961)	(10,713)
מסים על ההכנסה	16,458	92,661	145,852
שינויים בסעיפים מאזניים אחרים:			
השקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:			
רכישות, נטו של השקעות פיננסיות	(796,857)	(1,145,082)	(325,621)
השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה:			
רכישת נדל"ן להשקעה	(20)	(22,275)	-
תמורה ממימוש נדל"ן להשקעה	2,625	-	-
רכישות, נטו של השקעות פיננסיות	263,798	(575,199)	(1,307,888)
פרמיות לגבייה	(22,527)	2,623	12,489
חייבים ויתרות חובה	(42,749)	330	(10,604)
זכאים ויתרות זכות	88,296	167,858	139,119
התחייבויות בשל הטבות לעובדים	11,684	15,151	14,785
סך ההתאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילויות שוטפות נמשכות	(286,340)	(1,154,523)	(1,188,863)
מזומנים ששולמו והתקבלו במהלך השנה עבור:			
ריבית ששולמה	(65,338)	(50,464)	(54,213)
ריבית שהתקבלה	847,418	776,576	744,382
מסים ששולמו	(85,286)	(84,979)	(128,605)
מסים שהתקבלו	61,219	64,439	63,090
דיבידנד שהתקבל	151,296	126,015	96,974
	909,309	831,587	721,628
סך הכל תזרימי מזומנים מפעילויות שוטפות נמשכות	619,129	(159,748)	(195,176)

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
(ב) מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה			
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	67,575	105,295	425,016
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	353,573	398,479	379,408
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה	421,148	503,774	804,424
(ג) מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה			
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	535,315	67,575	105,295
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	210,270	353,573	398,479
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה	745,585	421,148	503,774
(ד) פעילות שלא במזומן			
החלפת נכסי חוב סחירים במניות במסגרת הסדר חוב	-	10,404	-
רכישת רכוש קבוע באשראי	48,722	-	-

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

באור 1: - כללי

א. תאור כללי של הקבוצה ופעילותה

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן - החברה) נשלטת על-ידי מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - החברה האם), שהינה חברה ציבורית הנסחרת בבורסה לניירות ערך בתל-אביב יפו, המחזיקה ב-100% מהון המניות של החברה. החברה פועלת בכל ענפי הביטוח העיקריים ובכללם ביטוח כללי, ביטוח חיים וביטוח בריאות. הפעילות בתחום הביטוח הכללי נעשית גם באמצעות שומרה חברה לביטוח בע"מ, חברת בת בבעלות ושליטה מלאה של החברה. בנוסף עוסקת החברה באמצעות מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, חברת בת בבעלות ובשליטה מלאה של החברה, בניהול קרן הפנסיה מבטחים.

החברה הינה תושבת ישראל, אשר נתאגדה בישראל וכתובת משרדיה הראשיים הינה אלנבי 115, תל-אביב-יפו.

לאחר תאריך הדיווח, ביום 15 בפברואר, 2012, חילקה החברה את מלוא החזקותיה במנורה מבטחים פנסיה בע"מ כדיבידנד בעין לחברה האם, ראה ביאור 36 להלן.

לאחר תאריך הדיווח, ביום 4 במרס, 2012, הושלמה עסקה לרכישת 100% ממניות הבנק לפיתוח התעשייה בע"מ על ידי החברה, ראה ביאור 41 (א) להלן.

ב. הגדרות

בדוחות כספיים אלה -

החברה	-	מנורה מבטחים ביטוח בע"מ.
החברה האם	-	מנורה מבטחים החזקות בע"מ.
חברות מאוחדות	-	חברות אשר לחברה שליטה בהן (כהגדרתן ב- IAS 27 (2008)) ואשר דוחותיהן מאוחדים עם דוחות החברה.
חברה בשליטה משותפת	-	חברה המוחזקת על ידי החברה ועל ידי גורם נוסף, ואשר בגינה קיימת הסכמה חוזית לשליטה משותפת, ודוחותיה מאוחדים עם הדוחות הכספיים המאוחדים בדרך של איחוד יחסי.
חברות כלולות	-	שותפויות אשר לחברה השפעה מהותית בהן, ואשר השקעת החברה בהן כלולה בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה על בסיס השווי המאזני.
חברות מוחזקות		חברות מאוחדות, חברה בשליטה משותפת וחברות כלולות.
הקבוצה	-	החברה והחברות המוחזקות שלה.
צדדים קשורים	-	כהגדרתם ב-IAS 24.
בעלי עניין ובעל שליטה	-	כהגדרתם בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010.
המפקח	-	המפקח על הביטוח.
חוק הפיקוח	-	חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.
תקנות ההון	-	תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998, על תיקונן.
תקנות דרכי השקעה	-	תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001, על תיקונן.
תקנות פרטי דין וחשבון	-	תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998, על תיקונן.

באור 1: - כללי (המשך)

ב. הגדרות (המשך)

חוזי ביטוח	-	חוזים לפיהם צד אחד (המבטח) לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר (בעל הפוליסה), על-ידי הסכמה לפצות או לשפות את בעל הפוליסה אם אירוע עתידי לא ודאי מוגדר (מקרה הביטוח) ישפיע באופן שלילי על בעל הפוליסה.
חוזי השקעה	-	פוליסות שאינן מהוות חוזי ביטוח.
חוזים תלויי תשואה	-	חוזי ביטוח וחוזי השקעה במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח ובמגזר בריאות, בהם ההתחייבויות צמודות לתשואת תיק ההשקעות (פוליסות משתתפות ברווחי השקעה).
נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	-	סך כל הנכסים העומדים כנגד התחייבויות הנובעות מחוזים תלויי תשואה.
התחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	עתודות ביטוח ותביעות תלויות במגזרי הפעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ביטוח בריאות וביטוח כללי.
נכסי ביטוח משנה	-	חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח.
פרמיות	-	פרמיות לרבות דמים.
פרמיות שהורווחו	-	פרמיות המתייחסות לתקופת הדוח.
מדד	-	מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
דולר	-	דולר ארה"ב.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. בסיס הצגת הדוחות הכספיים המאוחדים

1. בסיס המדידה

הדוחות הכספיים המאוחדים ערוכים על בסיס העלות, למעט נדל"ן להשקעה, התחייבויות בגין תשלום מבוסס מניות, מכשירים פיננסיים נגזרים, מכשירים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ומכשירים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה, אשר נמדדים בהתאם לשווים ההוגן, וכן למעט התחייבויות ביטוחיות, התחייבויות פיננסיות הנמדדות לפי שווי הוגן, נכסים והתחייבויות בגין מסים נדחים, התחייבויות בשל הטבות לעובדים והשקעות בחברות כלולות, אשר מטופלות לפי שיטת השווי המאזני.

2. מתכונת העריכה של הדוחות הכספיים

דוחות כספיים אלו נערכו בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן - תקני IFRS). תקנים אלו כוללים:

א. תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS).
ב. תקני חשבונאות בינלאומיים (IAS).
ג. הבהרות לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRIC) ולתקני חשבונאות בינלאומיים (SIC).

כמו כן, הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לדרישות הגילוי כפי שנקבעו בחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו על-פיו והוראות המפקח.

3. מדיניות חשבונאית עקבית ויישום לראשונה של תקני IFRS

המדיניות החשבונאית יושמה בדוחות הכספיים באופן עקבי בכל התקופות המוצגות, למעט האמור בסעיף 4 להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס הצגת הדוחות הכספיים המאוחדים (המשך)

4. שינויים במדיניות החשבונאית לאור יישום תקנים חדשים

IFRS 3 (מתוקן) - צירופי עסקים

התיקונים ל- IFRS 3 (מתוקן) עוסקים בנושאים הבאים:

א. מדידת זכויות שאינן מקנות שליטה

התיקון קובע את המקרים בהם קיימת אפשרות לבחירת אופן מדידת הזכויות שאינן מקנות שליטה בהתאם לשוויין ההוגן למועד הרכישה או לפי חלקן היחסי בנכסים המזוהים נטו של הישות הנרכשת. בהתאם לתיקון, אפשרות זו קיימת רק עבור סוגי זכויות שאינן מקנות שליטה, המקנים לבעליהם זכות בעלות וזכות לקבלת חלק יחסי (פרו-ראטה) בנכסים נטו של החברה הנרכשת במקרה של פירוק (בדרך כלל מניות). לעומתם, לסוגים אחרים של זכויות שאינן מקנות שליטה (לדוגמה, אופציות שהינן מכשירי הון בחברה הנרכשת) לא קיימת אפשרות בחירה זו ולפיכך יש למדוד אותם לפי שוויים ההוגן במועד הרכישה, למעט מקרים של הוראות מדידה אחרות הנדרשות על ידי תקני IFRS אחרים, כמו למשל IFRS 2. התיקון מיושם למפרע מהמועד בו יושם IFRS 3 (מתוקן) לראשונה.

ב. מענקי תשלום מבוסס מניות במסגרת צירוף עסקים

התיקון מפרט את דרישות הטיפול החשבונאי במסגרת צירוף עסקים המתייחסות להחלפה של עסקאות תשלום מבוסס מניות של החברה הנרכשת (בין אם היא מחויבת ובין אם היא בוחרת להחליפם) בעסקאות תשלום מבוסס מניות של החברה הרוכשת. בהתאם לכך, על החברה הרוכשת לייחס סכום לתמורת העסקה ביום הרכישה וסכום כהוצאה בתקופה שלאחר מועד הרכישה. אולם, אם כתוצאה מצירוף העסקים, המענק פוקע והוא מוחלף במענק חדש, אזי שווי המענק החדש בהתאם ל-IFRS 2, יוכר כהוצאה בתקופה שלאחר מועד הרכישה ולא ייכלל בתמורת הרכישה. כמו כן, אם מענקי תשלום מבוסס מניות אינם מוחלפים, אזי אם המכשירים הבשילו הם מהווים חלק מהזכויות שאינן מקנות שליטה ונמדדים בהתאם להוראות IFRS 2 ואם המכשירים לא הבשילו הם נמדדים לפי הערך שהיה משמש אם היו מוענקים מחדש במועד הרכישה, כאשר סכום זה מוקצה בין הזכויות שאינן מקנות שליטה לבין הוצאה שלאחר מועד הרכישה. התיקון מיושם למפרע מהמועד בו יושם IFRS 3 (מתוקן) לראשונה.

ג. הוראות מעבר לטיפול בתמורה מותנית מצירוף עסקים שחל לפני יישום IFRS 3 (מתוקן)

התיקון מבהיר שהתיקונים ל- IFRS 7, IAS 32 ו- IAS 39, הקובעים כי תמורה מותנית בצירוף עסקים תטופל בהתאם לתקנים אלו, לא מיושמים לגבי תמורה מותנית שנצמחה בצירוף עסקים שמועד הרכישה שלו קדם למועד יישום IFRS 3 (מתוקן). לגבי תמורה מותנית כאמור, יש להמשיך ליישם את הוראות IFRS 3 לפני תיקונו. התיקון מיושם למפרע החל מיום 1 בינואר, 2011.

לתיקונים כאמור לעיל, לא הייתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס הצגת הדוחות הכספיים המאוחדים (המשך)

4. שינויים במדיניות החשבונאית לאור יישום תקנים חדשים (המשך)

IAS 24 - גילויים בהקשר לצד קשור

התיקון ל- IAS 24 מבהיר את הגדרת צד קשור על מנת לפשט את זיהוי היחסים עם צד קשור ולמנוע חוסר עקביות ביישום הגדרה זו. התיקון מיושם למפרע החל מיום 1 בינואר, 2011. לתיקון כאמור לא הייתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה.

IFRS 7 - מכשירים פיננסיים: גילוי

התיקון ל- IFRS 7 מבהיר את דרישות הגילוי המובאות בתקן. במסגרת זו מודגש הקשר בין הגילויים הכמותיים והגילויים האיכותיים וכן האופי וההיקף של הסיכונים הנובעים ממכשירים פיננסיים. כמו כן, במסגרת התיקון צומצמו דרישות הגילוי בדבר בטוחות שהחברה מחזיקה ותוקנו דרישות הגילוי אודות סיכון האשראי. התיקון מיושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר, 2011. לתיקון כאמור לא הייתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה.

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים

השיקולים

בתהליך יישום עיקרי המדיניות החשבונאית של הקבוצה שקלה ההנהלה את הנושאים הבאים, שלהם ההשפעה המהותית ביותר על הסכומים שהוכרו בדוחות הכספיים המאוחדים:

1. סיווג חוזי ביטוח וחוזי השקעה

חוזי ביטוח הינם חוזים בהם המבטח לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר. ההנהלה שוקלת לגבי כל חוזה עם מבוטח או עם קבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת, האם הוא כרוך בלקיחת סיכון ביטוחי משמעותי על מנת לסווגו כחוזה ביטוח, או לחילופין כחוזה השקעה.

2. סיווג ויעוד ההשקעות הפיננסיות

הנהלת הקבוצה הפעילה שיקול דעת בבואה לסווג ולייעד את ההשקעות הפיננסיות לקבוצות הבאות:

- נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- השקעות המוחזקות לפדיון.
- הלוואות וחייבים.
- נכסים פיננסיים זמינים למכירה.

ראה סעיף ז' להלן.

3. סיווג וייעוד התחייבויות פיננסיות

הנהלת החברה הפעילה שיקול דעת בבואה לסווג את ההתחייבויות הפיננסיות לפי שיטת העלות המופחתת או לפי שווי ההוגן- ראה סעיף ז' (7) להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות

בעת הכנת הדוחות הכספיים, נדרשת הנהלת הקבוצה להפעיל שיקול דעת ולהסתייע באומדנים, הערכות והנחות המשפיעים על יישום המדיניות החשבונאית ועל הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות, הכנסות והוצאות. האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. השינויים באומדנים החשבונאיים נזקפים בתקופה בה נעשה השינוי באומדן.

להלן ההנחות העיקריות שנעשו בדוחות הכספיים המאוחדים בקשר לאי הודאות לתאריך הדיווח ואומדנים קריטיים שחושבו על-ידי הקבוצה, ואשר שינוי מהותי באומדנים ובהנחות עשוי לשנות את ערכם של נכסים והתחייבויות בדוחות הכספיים המאוחדים בשנת הדיווח הבאה:

1. ירידת ערך מוניטין

הקבוצה בוחנת ירידת ערך של מוניטין לפחות אחת לשנה. הבחינה מחייבת את ההנהלה לבצע אומדן של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים לנבוע משימוש מתמשך ביחידה מניבת המזומנים שאליה הוקצה המוניטין. כמו כן נדרשת ההנהלה לאמוד שיעור ניכיון מתאים לתזרימי מזומנים אלה. ראה מידע נוסף בבאור 5(ב).

2. קביעת שווי הוגן של מכשירים פיננסיים לא סחירים

השווי ההוגן של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופיקדונות מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על-ידי חברה המספקת ציטוט ריביות ביחס לדירוגי הסיכון השונים. קיימת אי ודאות בגין אומדן תזרימי מזומנים עתידיים ואומדן שיעורי ההיוון. ראה מידע נוסף בסעיף ז' להלן.

השווי ההוגן של קרנות השקעה נקבע על-פי ערך נכסי נקי (N.A.V.) בהתבסס על הדוחות הכספיים של הקרנות. השווי ההוגן של מניות לא סחירות נקבע על פי הערכת שווי של מומחה. השווי ההוגן של אופציות ומכשירים מורכבים נקבע על פי ציטוט.

3. ירידת ערך של השקעות פיננסיות

כאשר קיימת ראיה אובייקטיבית שקיים הפסד מירידת ערך בגין הלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת, או בגין נכסים פיננסיים שסווגו כזמינים למכירה, סכום ההפסד נזקף לדוח רווח והפסד, ראה סעיף יד(1) להלן.

על הנהלת הקבוצה לקבוע האם קיימת ראיה אובייקטיבית שערכו של הנכס נפגם וקיימת ירידת ערך לגביו.

4. קביעת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה מוצג לפי שווי הוגן לתאריך הדיווח כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד. השווי ההוגן נקבע על-ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים בהתאם להערכות שווי כלכליות הכוללות שימוש בטכניקות הערכה והנחות לגבי אומדנים של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים מהנכס ואומדן שיעור היוון מתאים לתזרימי מזומנים אלה. אם ניתן, נקבע השווי ההוגן בהתאם לעסקאות שנעשו לאחרונה בנדל"ן בעל אופי ומיקום דומים לזה המוערך. ראה מידע נוסף בסעיף ט' להלן.

במדידת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה נדרשים מעריכי השווי והנהלת הקבוצה להשתמש בהנחות מסוימות לגבי שיעורי התשואה הנדרשים לגבי נכסי הקבוצה, מחירי ההשכרה העתידיים, שיעורי התפוסה, חידושי חוזים, הסתברות להשכרת שטחים פנויים, הוצאות תפעול הנכסים, איתנותם הפיננסית של השוכרים והשלכות הנובעות מהשקעות שתידרשנה לפיתוח עתידי, על מנת להעריך את תזרימי המזומנים העתידיים מהנדל"ן. שינוי בהנחות המשמשות במדידת הנדל"ן להשקעה עשוי להביא לשינוי בשווי ההוגן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות (המשך)

5. קביעת ברות ההשבה של הוצאות רכישה נדחות

הוצאות רכישת פוליסות ביטוח חיים, בריאות ופנסיה נדחות ומופחתות על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ- 15 שנה בביטוח חיים, פנסיה ובריאות (סיעוד ומחלות קשות) ו- 6 שנים בביטוח בריאות (מחלות ואשפוז). ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות נבדקת אחת לשנה תוך שימוש בהנחות לגבי שיעורי ביטולים, תמותה ותחלואה ומשתנים נוספים כאמור בסעיף ו'(1)(ה) להלן. אם תחת הנחות אלו לא תתקיים ברות ההשבה, יתכן שיהיה צורך בהאצת ההפחתה או אף במחיקת הוצאות הרכישה הנדחות.

6. התחייבויות בגין חוזי ביטוח

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח מבוססות על שיטות הערכה אקטואריות ועל הנחות המפורטות בבאור 38(4)(ב') להלן לגבי ביטוח חיים וביטוח בריאות ובבאור 38(4)(ג') להלן לגבי ביטוח כללי.

בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נבדקת אחת לשנה. במידה והבדיקה מעלה כי הפרמיות המתקבלות אינן מספיקות לכיסוי התביעות הצפויות, נרשמת הפרשה מיוחדת בגין החוסר.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, והן נקבעות על ידי האקטואר מידי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים.

ההערכות האקטואריות וההנחות השונות נעשות על סמך ניסיון העבר ומבוססות, בעיקר, על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את מה שיקרה בעתיד. השתנות בגורמי הסיכון, בשכיחות האירועים או בחומרתם, וכן שינוי המצב המשפטי עשויים להשפיע באופן מהותי על גובה ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח. לגבי ניתוחי רגישות של הסיכון הביטוחי בביטוח חיים ובביטוח בריאות ראה באור 38(4)(ב')(4).

7. תביעות משפטיות

כנגד הקבוצה תלויות ועומדות תביעות משפטיות, תובענות ייצוגיות וכן בקשות לאישור תובענות כייצוגיות. בהערכות סיכויי התביעות המשפטיות שהוגשו נגד הקבוצה, הסתמכה הקבוצה על חוות דעת יועציה המשפטיים. הערכות אלה של היועצים המשפטיים מתבססות על מיטב שיפוטם המקצועי, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים, וכן על הניסיון המשפטי שנצבר בנושאים השונים. מאחר שתוצאות התביעות תקבענה בבתי המשפט, עלולות התוצאות להיות שונות מהערכות אלה. ראה מידע נוסף בסעיף יט' ובבאור 40(א) להלן.

בנוסף לתביעות האמורות, חשופה הקבוצה לטענות /תביעות משפטיות שטרם נטענו / הוגשו, וזאת, בין היתר, בהתקיים ספק בפרשנות הסכם ו/או הוראת דין ו/או אופן יישומם. חשיפה זו מובאת לידיעת הקבוצה במספר דרכים, בין היתר, באמצעות פניות לקוחות לגורמים בקבוצה ובמיוחד לממונה על פניות הציבור בקבוצה, באמצעות תלונות של לקוחות ליחידה לפניות הציבור במשרד המפקח, ובאמצעות תביעות שאינן ייצוגיות המוגשות לבתי המשפט. נושאים אלו מובאים לידיעת הנהלת הקבוצה, אם וככל שהגורמים המטפלים מזהים כי הטענות עשויות להיות בעלות השלכות רחבות. בהערכת הסיכון הנובע מטענות / תביעות שטרם הוגשו, מסתמכת הקבוצה על הערכות פנימיות של הגורמים המטפלים וההנהלה, המשקללות את הערכת הסיכוי להגשת תביעה ואת הסיכוי להצלחת התביעה, אם וככל שתוגש. ההערכה מבוססת על הניסיון שנצבר ביחס להגשת תביעות ועל ניתוח הטענות לגופן. מטבע הדברים, לאור השלב הראשוני בו מצוי בירור הטענה המשפטית, עשויה התוצאה בפועל להיות שונה מההערכה שנעשתה בשלב בו טרם הוגשה התביעה.

8. הטבות לעובדים לאחר סיום העסקה

התחייבות בגין תוכניות הטבה מוגדרות לאחר סיום העסקה נקבעת תוך שימוש בטכניקות הערכה אקטואריות. חישוב ההתחייבות כרוך בקביעת הנחות בין השאר לגבי שיעורי היוון, שיעורי תשואה צפויים על נכסים, שיעור עליית השכר ושיעורי תחלופת עובדים. קיימת אי ודאות מהותית בגין אומדנים אלו בשל היות התוכניות לזמן ארוך. ראה מידע נוסף בבאור 23 להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות (המשך)

9. נכסי מסים נדחים

נכסי מסים נדחים מוכרים בגין הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים שטרם נוצלו, במידה וצפוי שתהיה הכנסה חייבת עתידית שכנגדה ניתן יהיה לנצלם. נדרש שיקול דעת של ההנהלה על מנת לקבוע האם ניתן להכיר בנכס מסים נדחים ואת סכום נכס המסים הנדחים שניתן להכיר בו וזאת בהתבסס על קיום, עיתוי וסכום ההכנסה החייבת במס הצפויה. ראה מידע נוסף בסעיף כג' ובבאור 22 להלן.

10. קביעת השווי ההוגן של עסקאות תשלום מבוסס מניות

השווי ההוגן של עסקאות תשלום מבוסס מניות נקבע באמצעות מודל תמחור אופציות. הנחות המודל כוללות את מחיר המניה, מחיר המימוש, תנודתיות צפויה, אורך החיים הצפוי, דיבידנד צפוי ושיעור ריבית חסרת סיכון. ראה מידע נוסף בסעיף יח' להלן.

11. רכישת חברות בנות שאינן צירופי עסקים

במועד רכישת חברות בנות ופעילויות, החברה מעריכה האם הרכישה מהווה צירוף עסקים בהתאם ל- IFRS 3. הערכה זו מתבססת על הנסיבות הבאות המצביעות על רכישת עסק: מספר רב של נכסים שנרכשו, קיומם של שירותים נלווים בהיקף רחב הקשורים בתפעול הנכס ומורכבות ניהול הנכס.

ג. מטבע הפעילות ומטבע חוץ

1. מטבע הפעילות ומטבע ההצגה

הדוחות הכספיים מוצגים בש"ח, מטבע הפעילות של הקבוצה.

מטבע פעילות זה הוא המטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית שבה פועלת הקבוצה ואת עסקאותיה. מטבע הפעילות, נקבע בנפרד עבור כל חברה בקבוצה, לרבות חברות כלולות, ולפי מטבע זה נמדדים מצבה הכספי ותוצאות פעולותיה.

כאשר מטבע הפעילות של חברה בקבוצה שונה ממטבע הפעילות של החברה, חברה זו מהווה פעילות חוץ שנתוני דוחותיה הכספיים מתורגמים לצורך הכללתם בדוחות הכספיים המאוחדים כדלקמן:

א) נכסים והתחייבויות בכל תאריך דיווח (כולל מספרי השוואה) מתורגמים לפי שער סגירה של תאריך הדיווח הרלוונטי.

ב) הכנסות והוצאות לתקופות המוצגות בדוח רווח והפסד (כולל מספרי השוואה) מתורגמות לפי שערי חליפין ממוצעים בתקופות המוצגות; אולם, במקרים בהם חלו תנודות משמעותיות בשערי החליפין, הכנסות והוצאות מתורגמות לפי שערי החליפין כפי שהיו במועד העסקאות עצמן.

ג) הון מניות, קרנות הון ותנועות הוניות אחרות מתורגמים לפי שער החליפין במועד התהוותם.

ד) יתרת הרווח (הפסד) מתורגמת בהתבסס על יתרת הפתיחה שתורגמה לפי שער החליפין לאותו מועד ותנועות רלוונטיות נוספות (כגון: דיבידנד) במשך התקופה שתורגמו כאמור בסעיפים ב) ו-ג) לעיל.

ה) כל הפרשי התרגום שנוצרו נזקפים כרווח (הפסד) כולל אחר לסעיף נפרד בהון, בקרן הון "התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ".

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. מטבע הפעילות ומטבע חוץ (המשך)

1. מטבע הפעילות ומטבע ההצגה (המשך)

ה. (המשך)

בעת מימוש פעילות חוץ, בחלקה או במלואה, הרווח (הפסד) כולל אחר במועד המימוש, מועבר לדוח רווח והפסד. החל מיום 1 בינואר, 2010, בעת מימוש חלק מפעילות חוץ, שהינה חברה מאוחדת, תוך איבוד שליטה, הרווח (הפסד) המצטבר שהוכר ברווח כולל אחר מועבר לדוח רווח והפסד, ואילו בעת מימוש חלק מפעילות חוץ, שהינה חברה מאוחדת, תוך שימור השליטה בחברה המאוחדת, חלק יחסי של הסכום המצטבר שהוכר ברווח כולל אחר, מיוחס מחדש לזכויות שאינן מקנות שליטה.

הלוואות בינחברתיות בקבוצה, אשר אין כוונה לסלקן והן אינן צפויות להיפרע בעתיד הנראה לעין, ולפיכך מהוות במהותן חלק מההשקעה בפעילות חוץ, מטופלות כחלק מההשקעה, כאשר הפרשי שער הנובעים מהלוואות אלו (בניכוי השפעת המס) נזקפים לאותו סעיף בהון, כאמור לעיל.

2. עסקאות, נכסים והתחייבויות במטבע חוץ

עסקאות הנקובות במטבע חוץ (מטבע השונה ממטבע הפעילות) נרשמות עם ההכרה הראשונית בהן לפי שער החליפין במועד העסקה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ מתורגמים בכל תאריך דיווח למטבע הפעילות לפי שער החליפין במועד זה. הפרשי שער נזקפים לדוח רווח והפסד, למעט הפרשי שער בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה שאינם מכשירי חוב, הנזקפים לקרן הון עד למועד המימוש.

3. פריטים כספיים צמודי מדד

נכסים והתחייבויות כספיים הצמודים על-פי תנאיהם לשינוים במדד מותאמים לפי המדד הרלוונטי, בכל תאריך דיווח, בהתאם לתנאי ההסכם. הפרשי הצמדה הנובעים מההתאמה כאמור נזקפים לדוח רווח והפסד.

ד. מבנה הדיווח הנוכחי

הדוחות המאוחדים על המצב הכספי, הכוללים בעיקר את הנכסים וההתחייבויות של החברה וחברת ביטוח מאוחדת, הוצגו לפי סדר נזילות ללא הבחנה בין שוטף ללא שוטף. הצגה זו, המספקת מידע מהימן ורלוונטי יותר, תואמת את תקן חשבונאות בינלאומי מס' 1 - "הצגת דוחות כספיים". ראה בנוסף סעיף טו' להלן.

ה. דוחות כספיים מאוחדים

החל מיום 1 בינואר, 2010, מועד היישום לראשונה של IFRS 3 (מתוקן) ושל IAS 27 (מתוקן), מיישמת הקבוצה את המדיניות החשבונאית הנדרשת על פי תקנים אלה בטיפול בצירופי עסקים ועסקאות עם הזכויות שאינן מקנות שליטה.

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות של חברות שלחברה יש שליטה בהן (חברות בנות). שליטה מתקיימת כאשר לחברה יש את היכולת, במישרין או בעקיפין, להתוות את המדיניות הכספית והתפעולית של החברה הנשלטת. בבחינת שליטה נלקחת בחשבון השפעת זכויות הצבעה פוטנציאליות שניתנות למימוש בתאריך הדיווח. איחוד הדוחות הכספיים מתבצע החל ממועד השגת השליטה, ועד למועד בו הופסקה השליטה.

יתרות ועסקאות הדדיות מהותיות ורווחים והפסדים הנובעים מעסקאות בין חברות הקבוצה בוטלו במלואם בדוחות הכספיים המאוחדים.

זכויות שאינן מקנות שליטה בגין חברת בת מייצגות את חלקן של הזכויות שאינן מקנות שליטה ברווח (הפסד) הכולל ובנכסים המזוהים נטו של חברת הבת. הזכויות שאינן מקנות שליטה מוצגות בנפרד במסגרת ההון של החברה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. דוחות כספיים מאוחדים (המשך)

החל מיום 1 בינואר, 2010 רכישת זכויות שאינן מקנות שליטה על ידי הקבוצה נרשמת כנגד גידול בהון המחושב כהפרש בין התמורה ששולמה על ידי הקבוצה לבין סכום החלק הנרכש בזכויות שאינן מקנות שליטה אשר נגרע במועד הרכישה (כאשר הזכויות שאינן מקנות שליטה כללו חלק ברווח כולל אחר, החברה מייחסת מחדש את הסכומים המצטברים שהוכרו ברווח כולל אחר בין הבעלים של החברה לבין הזכויות שאינן מקנות שליטה).

במימוש החזקה בחברה בת, ללא איבוד שליטה, מוכר גידול או קיטון בהון בגובה ההפרש בין התמורה שהתקבלה בקבוצה לבין היתרה בדוחות הכספיים של הזכויות שאינן מקנות שליטה בחברה הבת שהתווספו להון החברה, בהתחשב גם במימוש המוניטין בגין החברה הבת, אם קיים, וכן בהפרשי תרגום בגין פעילות חוץ שהוכרו ברווח כולל אחר, אם קיימים, בהתאם לירידה בשיעור ההחזקה בחברה הבת.

עלויות עסקה בגין עסקאות עם בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה נזקפות אף הן להון. תזרימי מזומנים בגין עסקאות עם בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה מסווגים בדוח על תזרימי המזומנים כתזרימי מזומנים מפעילות מימון.

החל מיום 1 בינואר, 2010 הפסדים מיוחסים לזכויות שאינן מקנות שליטה גם אם כתוצאה מכך יתרת הזכויות שאינן מקנות שליטה בדוח המאוחד על המצב הכספי הינה שלילית. עד ליום 31 בדצמבר, 2009 הפסדים יוחסו במלואם לבעלי המניות של החברה, אלא אם לבעלי הזכויות שאינן מקנות שליטה היתה מחויבות וביכולתם היה לבצע השקעות נוספות.

במימוש ההחזקה בחברה בת המביא לאיבוד שליטה, החברה גורעת את הנכסים (לרבות מוניטין) וההתחייבויות של חברת הבת במלואם ומכירה בשווי ההוגן של השקעה כלשהיא שנותרה.

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות הכספיים של חברה בשליטה משותפת, לגביה קיים בין בעלי מניותיה הסכם חוזי לשליטה משותפת, ואשר מאוחדת עם דוחות החברה בדרך של איחוד יחסי. החברה מאחדת בדוחותיה הכספיים המאוחדים את חלקה בנכסים, בהתחייבויות, בהכנסות ובהוצאות של החברה בשליטה משותפת עם פריטי הדוחות הכספיים המתאימים. יתרות ועסקאות הדדיות מהותיות ורווחים והפסדים הנובעים מעסקאות בין הקבוצה לבין החברה בשליטה משותפת מבוטלים בהתאם לשיעור ההחזקה בחברה בשליטה משותפת.

בשנת 2007 הקימה החברה את מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ (להלן - מנורה גיוס הון), שהינה ישות למטרה מיוחדת (SPE - Special Purpose Entity) לצורכי גיוס מקורות בישראל עבור החברה באמצעות הנפקות ציבוריות ופרטיות של אגרות חוב ותעודות התחייבות. בנוסף, החברה ערבה לחובות מנורה גיוס הון וכל כספי הגיוס של מנורה גיוס הון מועברים לחברה. בהתאם לתקני IFRS, יש לאחד את דוחותיה הכספיים של ה-SPE אם, בהתבסס על הערכת מהות הקשר עם הקבוצה והסיכונים וההטבות של ה-SPE, הקבוצה שולטת ב-SPE. ה-SPE הנשלטת על-ידי הקבוצה הוקמה בהתאם לתנאים המטילים מגבלות על קבלת החלטות של הנהלת ה-SPE והמאפשרים לקבוצה ליהנות מכל ההטבות המתייחסות לפעילות ולנכסים נטו של ה-SPE.

הדוחות הכספיים של הקבוצה ערוכים לתאריכים ולתקופות זהים. המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים של החברות המאוחדות יושמה באופן אחיד ועקבי עם זו שיושמה בדוחות הכספיים של החברה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים

IFRS 4 הדן בחוזי ביטוח מאפשר למבטח להמשיך במדיניות החשבונאית בה נקט לפני מועד המעבר לתקינה הבינלאומית לגבי חוזי ביטוח שהוא מנפיק (לרבות עלויות רכישה קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים) וכן חוזי ביטוח משנה שהוא רוכש. להלן תמצית המדיניות החשבונאית בקשר לחוזי ביטוח:

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

א) הכרה בהכנסות - ראה סעיף כ' להלן.

ב) התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים:

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים מחושבות בהתאם להוראות המפקח (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על-ידי האקטוארית הממונה בחברה על ביטוח חיים (גב' רגינה חייקין F.IL.AA) (האקטואר הממונה אשתקד בביטוח חיים - ד"ר אברהם לוונגליק F.IL.AA שהינו נושא משרה בחברה). חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נקבע על-פי התנאים של החוזים הרלוונטיים.

ג) התחייבויות בגין עסקי ביטוח חיים הצמודות למדד וההשקעות צמודות למדד המשמשות כיסוי להתחייבויות אלה, נכללו בדוחות הכספיים לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך הדיווח לרבות התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים בקשר לפוליסות שלפי תנאיהן ההצמדה הינה חצי שנתית.

ד) הנחיות המפקח בדבר התחייבויות לתשלום קיצבה:

בחוזרים שפרסם המפקח בדבר חישוב התחייבויות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים, נקבעו הוראות עדכניות לחישוב ההפרשות וזאת עקב קצב העלייה בתוחלת החיים המצריכה מעקב אחר הלימות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, המאפשרות קבלת קצבה והשלמתן באופן ראוי.

בהתאם לכך, ביצעה החברה השלמה מיידית של ההתחייבות, ככל שנדרש, בגין פוליסות לגביהן הקצבה בתשלום, כאשר המבוטח הגיע לגיל פרישה או בגין קבוצת פוליסות שאינה רווחית. לגבי פוליסות אחרות, בהן צפויה רווחיות, מתבצעת השלמת ההתחייבות, תוך הקבלה להכנסות הצפויות, לאורך חיי הפוליסה.

ה) הוצאות רכישה נדחות:

(1) הוצאות הרכישה הנדחות בגין פוליסות ביטוח חיים (להלן - ה-DAC) הנמכרות החל מיום 1 בינואר, 1999 כוללות עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה והוצאות הנהלה וכלליות הקשורות לרכישת פוליסות חדשות. ה- DAC מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-15 שנה. ה- DAC המתייחס לפוליסות שבוטלו נמחק במועד הביטול.

הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים בגין פוליסות שהופקו עד ליום 31 בדצמבר, 1998 מחושבות על-ידי האקטוארית הממונה, על בסיס שיטת "ניכוי הצילמר" לפי שיעורים מהפרמיה או מהסכום בסיכון בהתאם לתוכניות הביטוח השונות.

הוצאות רכישה נדחות בגין חוזים לניהול נכסים בגין עסקי הפנסיה כוללות עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה בקשר עם יצירת זכויות חוזיות חדשות. ה- DAC בגין עסקי הפנסיה מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת החוזה, אך לא יותר מ- 15 שנה. ה- DAC בגין עסקי הפנסיה המתייחס לפוליסות שבוטלו נמחק במועד הביטול.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ה) הוצאות רכישה נדחות: (המשך)

(2) בהתאם להוראות המפקח, האקטוארית הממונה בודקת מידי תקופת דיווח את ברות השבת ה- DAC בביטוח חיים ובריאות (סיעוד ומחלות קשות). הבדיקה נערכת על מנת לוודא שההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי ה-DAC בגין הפוליסות שנמכרו מאז שנת 1999 מספיקה, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה-DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות.

ההנחות המשמשות לבדיקה זו, כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, דמי ניהול צפויים, תמותה ותחלואה, הנקבעות על-ידי האקטוארית הממונה בחברה מדי שנה על-פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים.

(3) לעניין ברות השבת ה- DAC בגין עסקי פנסיה, נערכת בדיקה על מנת לוודא שחוזי ניהול הנכסים צפויים ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה-DAC ואת הוצאות התפעול והעמלות בגין אותם חוזים.

ו) בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (Liability Adequacy Test):

האקטוארית הממונה בודקת מדי שנה כי סך סכום העתודה בניכוי הוצאות רכישה נדחות מספיק לכסות את התזרים העתידי הצפוי בגין תביעות, עמלות והוצאות בניכוי פרמיות והכנסות מהשקעות. התזרים נבדק לאחר ניכוי ביטולים צפויים ומהוון בריבית ריאלית חסרת סיכון בגין הפוליסות הקיימות, תחת הנחות סבירות. הבדיקה נעשית בנפרד עבור פוליסות פרט ובנפרד עבור פוליסות קולקטיביות. בבדיקת פוליסות פרט, הבדיקה נעשית ברמת המוצר ובמקרה של פוליסות קולקטיביות, הבדיקה מתבצעת ברמת הקולקטיב הבודד.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה והן נקבעות על-ידי האקטוארית הממונה מדי שנה על-פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות הבדיקה נעשית בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיב הבודד ובכפוף למהימנות הסטטיסטית של ניסיון זה.

ז) תביעות תלויות:

תביעות תלויות מחושבות באופן פרטני בהתאם להערכת מומחי החברה על בסיס ההודעות בגין אירועי הביטוח וסכומי הביטוח ולאור גורמי התפתחות צפויים שנקבעו על ידי האקטוארית הממונה. חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות מחושב על פי ההסכמים שנחתמו עימם. ההוצאות העקיפות ליישוב תביעות אלו חושבו על ידי האקטוארית הממונה.

הפרשות לתשלומי גמלאות, ההפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח אובדן כושר עבודה, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), חושבו על ידי האקטוארית הממונה ונכללו במסגרת התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

ח) חוזי השקעה:

תקבולים בגין חוזי השקעה לא נכללים בסעיף פרמיות שהורווחו אלא נזקפים ישירות להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. פדיונות ותום תקופה בגין חוזים אלה לא נזקפים לדוח רווח והפסד אלא נגרעים ישירות מהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

בדוח רווח והפסד נזקפים בשל חוזים אלה ההכנסות מהשקעות, דמי הניהול הנגבים מהמבוטחים, תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשל חלקם של המבוטחים בהכנסות מהשקעות, עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ט) הפרשה בגין השתתפות ברווחים של המבוטחים בביטוח קבוצתי:

ההפרשה נכללה בסעיף "זכאים ויתרות זכות". כמו כן, השינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד.

2. ביטוח כללי

א) הכרה בהכנסה - ראה סעיף כ' להלן.

ב) סעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו ושייר כולל, בין היתר, סילוק ועלויות טיפול ישירות בגין תביעות ששולמו, הוצאות עקיפות לישוב תביעות, תלויות שאירעו בשנת הדוח וכן עדכון ההפרשה לתביעות התלויות (הכוללת הפרשה לעלויות ישירות ועקיפות בטיפול בתביעות) שנרשמה בשנים קודמות.

ג) התחייבויות בגין חוזי ביטוח והוצאות רכישה נדחות:

עתודות הביטוח והתביעות התלויות הכלולות בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, וחלקם של מבטחי משנה בעתודה ובתביעות התלויות, הכלול בסעיף נכסי ביטוח משנה, והוצאות הרכישה הנדחות בביטוח כללי, חושבו בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, על תיקוניהן (להלן - תקנות חישוב עתודות), הנחיות המפקח ושיטות אקטואריות מקובלות לחישוב תביעות תלויות, המיושמות בהתאם לשיקול דעתם של האקטוארים הממונים.

ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן:

1) הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה (Unearned Premium Reserve) משקפת את דמי הביטוח המתייחסים לתקופת ביטוח שלאחר תאריך הדיווח.

2) הפרשה לפרמיה בחסר (Premium Deficiency) נרשמת במידה והפרמיה שטרם הורווחה (בניכוי הוצאות הרכישה הנדחות) אינה מכסה את העלויות הצפויות בגין חוזי הביטוח.

3) תביעות תלויות המחושבות לפי השיטות כמפורט להלן:

3.1 תביעות תלויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נכללו לפי הערכה אקטוארית, למעט לגבי ענפים כאמור בסעיף 3.2 להלן. הוצאות עקיפות ליישוב תביעות נכללות לפי הערכה אקטוארית. התחשיב האקטוארי עבור החברה, בוצע על-ידי האקטואר הממונה על ביטוח כללי ד"ר אברהם לוונגליק (F.IL.AA.) שהינו נושא משרה בחברה, ובגין ההתחייבויות הביטוחיות (למעט ענף רכב חובה) של שומרה ביטוח, על-ידי מר ניר הרמתי שהינו עובד שומרה ביטוח. התחשיב האקטוארי בענף רכב חובה בשומרה ביטוח מבוצע על ידי ד"ר אברהם לוונגליק.

3.2 בענפי ביטוח המהווים 2% מהתביעות התלויות בשייר, שבהן קבע האקטואר כי לא ניתן ליישם מודל אקטוארי עקב העדר מובהקות סטטיסטית, נכללו התביעות התלויות הידועות בהתבסס על הערכה פרטנית לכל תביעה לפי חוות דעת שנתקבלה מעורכי דין, מומחי החברה ומומחים חיצוניים שמטפלים בתביעות. ההערכות כוללות הפרשה מתאימה לסילוק והוצאות הטיפול אשר טרם שולמו לתאריך הדוחות הכספיים וכן בתוספת IBNER, ככל שנדרש.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

2. ביטוח כללי (המשך)

ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן: (המשך)

3) תביעות תלויות המחושבות לפי השיטות כמפורט להלן: (המשך)

3.3 עודף הכנסות על הוצאות:

לגבי עסקים עם זנב תביעות ארוך (ענפים בהם הזמן הנדרש למתן הודעה על קרות הנזק ו/או לקביעת הנזק והפיצוי בגינו, ארוך ועשוי להמשך מספר שנים), כגון ענפי רכב חובה, חבויות, כלי טייס וכלי שייט, מחושב עודף הכנסות על הוצאות על בסיס תלת שנתי מצטבר, בענף ערבויות חוק מכר על בסיס חמש שנים מצטבר (להלן - העודף). בשומרה ביטוח בענפי חבות כלפי צד שלישי וחבות מעבידים מחושב העודף על בסיס חמש שנים מצטבר.

העודף מחושב, בהתאם לתקנות חישוב עתודות ולהנחיית המפקח, על בסיס ההכנסות מפרמיות בניכוי הוצאות רכישה ותביעות, בתוספת הכנסות מהשקעות המחושבות לפי שיעור תשואה ריאלית של 3% לשנה (ללא תלות בתשואה בפועל על ההשקעות), בניכוי חלקם של מבטחי המשנה, לפי ענפי הביטוח ושנת החיתום. העודף המצטבר עד למועד שחרורו משנת תחילת הביטוח בניכוי הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ובניכוי התביעות התלויות כפי שחושבו כמפורט לעיל (להלן - הצבירה), נכלל בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה. והגירעון, אם קיים, נזקף כהוצאה בדוח רווח והפסד.

3.4 שיבובים ושרידים נלקחים בחשבון בבסיס הנתונים לפיו מחושבות ההערכות האקטואריות של התביעות התלויות. בענפים שאינם סטטיסטיים נלקחים השיבובים בחשבון בעת הערכת הסיכון הכלול בתיקי התביעה על בסיס פרטני.

3.5 להערכת הקבוצה התביעות התלויות הינן נאותות, וזאת בהתחשב בכך שהתביעות התלויות מחושבות בעיקרן על בסיס אקטוארי וכוללות הפרשות מתאימות ככל שנדרש ל- IBNR.

ה) הוצאות רכישה נדחות בביטוח כללי כוללות עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות המיוחסות לרכישת פוליסות, המתייחסות לפרמיות שטרם הורווחו. הוצאות הרכישה מחושבות לפי שיעורי ההוצאות בפועל או לפי שיעורים תקניים, שנקבעו בתקנות הפיקוח, כאחוז מהפרמיה שטרם הורווחה, לכל ענף בנפרד, לפי הנמוך שבהם.

ו) עסקים המתקבלים מהמאגר הישראלי לביטוח רכב שליד איגוד חברות הביטוח בישראל (להלן - הפול), מחברות ביטוח אחרות (לרבות ביטוח משותף) וסוכנויות חיתום, נכללים לפי דיווחים המתקבלים עד לתאריך הדיווח בתוספת הפרשות לפי העניין, והכול בהתאם לשיעור השתתפות החברה ושומרה ביטוח בהם.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

3. ביטוח בריאות

א) הכרה בהכנסה - ראה סעיף כ' להלן.

ב) התחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות:

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות מחושבות בהתאם להוראות המפקח (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות וחלקם של מבטחי משנה בהן נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על ידי האקטואר הממונה בחברה (ד"ר אברהם לוונגליק F.IL.AA שהינו נושא משרה בחברה), למעט בענפי מחלות קשות וביטוח סיעודי, בהם מתבצעת ההערכה האקטוארית על ידי האקטוארית הממונה בביטוח חיים.

ההתחייבויות כוללות במידת הצורך, הפרשה בגין הפסד צפוי בשייר (פרמיה בחסר), המחושבת על בסיס הערכה אקטוארית על בסיס אומדן תזרים מזומנים בגין החוזה.

ג) הוצאות רכישה נדחות:

הוצאות רכישה נדחות בביטוח בריאות כוללות עמלות לסוכנים ולמפקחי רכישה והוצאות הנהלה וכלליות, בקשר לרכישת פוליסות חדשות. ה- DAC בביטוח בריאות (מחלות ואשפוז) מחושב על פוליסות שנמכרו החל משנת 2005 ומופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ- 6 שנים. בפוליסות שבוטלו ה- DAC נמחק במועד הביטול.

מידי שנה בודק האקטואר הממונה את ברות ההשבה של ה- DAC. הבדיקה נערכת על מנת לוודא שההתחייבויות בגין חוזי הביטוח בניכוי ה- DAC בגין הפוליסות שנמכרו מספיקה, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה- DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות. הבדיקה מבוצעת ברמת כל מוצר (סוג ביטוח) בנפרד.

ההנחות המשמשות לבדיקה זו כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, הנקבעות על ידי אקטואר החברה מידי שנה על פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים.

ד) בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות (Liability Adequacy Test):

האקטואר הראשי בודק מדי שנה כי סך סכום העתודה בניכוי הוצאות רכישה נדחות מספיק לכסות את התזרים העתידי הצפוי בגין תביעות, עמלות והוצאות בניכוי פרמיות והכנסות מהשקעות. התזרים נבדק לאחר ניכוי ביטולים צפויים ומהוון בריבית ריאלית חסרת סיכון בגין הפוליסות הקיימות, תחת הנחות סבירות. הבדיקה נעשית בנפרד עבור פוליסות פרט ובנפרד עבור פוליסות קולקטיביות. בבדיקת פוליסות פרט, הבדיקה נעשית ברמת המוצר ובמקרה של פוליסות קולקטיביות, הבדיקה מתבצעת ברמת הקולקטיב הבודד.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה והן נקבעות על-ידי האקטוארית הממונה מדי שנה על-פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות הבדיקה נעשית בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיב הבודד ובכפוף למהימנות הסטטיסטית של ניסיון זה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

3. ביטוח בריאות (המשך)

ה) תביעות תלויות

ההפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח סיעודי, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן ההפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), נכללו במסגרת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח.

ו) הפרשה בגין השתתפות ברווחים של מבוטחים בביטוח קבוצתי:

ההפרשה נכללה בסעיף "זכאים ויתרות זכות". כמו כן, השינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד.

ז. מכשירים פיננסיים

1. מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים

מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים כוללים נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות. נכסים פיננסיים כוללים השקעות פיננסיות (נכסי חוב סחירים, נכסי חוב בלתי סחירים, מניות ואחרות) וכן נכסים פיננסיים אחרים כגון: פרמיות לגביה, חייבים אחרים, מזומנים ושווי מזומנים. כמו כן, מכשירים פיננסיים כוללים התחייבויות פיננסיות, כגון הלוואות ואשראי שנתקבלו ואשראי ספקים וזכאים אחרים.

ההכרה הראשונית במכשירים פיננסיים שאינם נגזרים הינה לפי שווי הוגן ולגבי מכשירים שאינם מוצגים בשווי ההוגן דרך רווח והפסד בתוספת כל עלויות העסקה הישירות הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה הראשונית, מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים נמדדים כמפורט בהמשך. מכשיר פיננסי מוכר כנכס או כהתחייבות במועד קבלת התנאים החוזיים על-ידי הקבוצה (מועד העסקה).

מזומנים ושווי מזומנים

מזומנים כוללים יתרות מזומנים הניתנים לשימוש מיידי. שווי מזומנים כוללים השקעות לזמן קצר, אשר משך הזמן ממועד ההפקדה המקורי ועד למועד הפידיון הינו 3 חודשים, ברמת נזילות גבוהה אשר ניתנים להמרה בנקל לסכומים ידועים של מזומנים ואשר חשופים לסיכון בלתי משמעותי של שינויים בשווי ואינם מוגבלים בשעבוד.

השקעות המוחזקות לפדיון

כאשר לקבוצה יש כוונה מפורשת ויכולת להחזיק מכשירי חוב עד למועד פדיונם, מכשירי החוב מסווגים כמוחזקים לפדיון. השקעות המוחזקות לפדיון נמדדות לפי עלות מופחתת בשיטת הריבית האפקטיבית (תוך התחשבות בעלויות העסקה), בניכוי הפסדים מירידת ערך.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה

נכסים פיננסיים זמינים למכירה הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים שיועדו כזמינים למכירה או שאינם מסווגים לאחת משלוש הקבוצות: נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, השקעות המוחזקות לפדיון או הלוואות וחייבים. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים פיננסיים זמינים למכירה נמדדים לפי השווי ההוגן. רווחים או הפסדים כתוצאה מהתאמות שווי הוגן, למעט בגין הפרשי שער המתייחסים למכשירי חוב כספיים אשר נזקפים לרווח והפסד לסעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון, נזקפים כרווח (הפסד) כולל אחר לקרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה. במועד גריעת ההשקעה או במקרה של ירידת ערך, הרווח או ההפסד כולל אחר שהצטבר ושהוכר בעבר ברווח (הפסד) כולל אחר, נזקף לדוח רווח והפסד.

הכנסות ריבית בגין ההשקעות במכשירי חוב מוכרות בדוח רווח והפסד לפי שיטת הריבית האפקטיבית. דיבידנדים שהתקבלו בגין השקעות במכשירים הוניים נזקפים לדוח רווח והפסד במועד הזכאות לתשלום.

נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד

מכשיר פיננסי מסווג כנמדד לפי שווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הוא מוחזק למסחר או אם יועד ככזה בעת ההכרה הראשונית בו.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

1. מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)

נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד (המשך)

נכסים פיננסיים מסווגים כמוחזקים למסחר אם הם נרכשו בעיקר למטרת מכירה או רכישה חוזרת בתקופה הקרובה ומהווים חלק מתיק של מכשירים פיננסיים מזוהים המנוהלים יחד להשגת רווחים בזמן הקצר. רווחים או הפסדים מהשקעות המוחזקות למסחר נזקפים במועד התהוותם לדוח רווח והפסד.

מכשירים פיננסיים מיועדים כנמדדים לפי שווי הוגן דרך רווח והפסד, אם החברה מנהלת השקעות מסוג זה ומקבלת החלטות קניה ומכירה בהתבסס על שווים ההוגן, בהתאם לאופן שבו תיעדה החברה את ניהול הסיכונים או אסטרטגיית ההשקעה. בעת ההכרה הראשונית, עלויות העסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. מכשירים פיננסיים אלה נמדדים לפי שווי הוגן והשינויים בהם נזקפים לרווח והפסד.

הלוואות וחייבים

הלוואות וחייבים הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, בעלי תשלומים קבועים או הניתנים לקביעה שאינם סחירים בשוק פעיל. לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות וחייבים נמדדים לפי העלות המופחתת לפי שיטת הריבית האפקטיבית תוך התחשבות בעלויות עסקה ובניכוי הפרשות לירידת ערך. רווחים והפסדים נזקפים לדוח רווח והפסד כשההלוואות והחייבים נגרעים או אם מוכרת בגינם ירידת ערך, וכתוצאה מההפחתה השיטתית.

2. מכשירים פיננסיים נגזרים

נגזרים פיננסיים מוכרים לראשונה לפי שווי הוגן; עלויות עסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. לאחר ההכרה הראשונית, נמדדים הנגזרים לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

3. נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים לפי שווי הוגן

ערכם של נכסים והתחייבויות פיננסיות צמודי מדד, שאינם נמדדים לפי שווי הוגן, משוערך בכל תקופה בהתאם לשיעור עליית המדד בפועל.

4. ייעוד הנכסים הפיננסיים

הקבוצה קיבלה החלטות לייעוד הנכסים כדלקמן:

א) נכסים של החברה הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות

מרבית נכסים אלו, הכוללים מכשירים פיננסיים סחירים ומכשירים פיננסיים לא סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת מהנימוקים הבאים: מדובר בתיקים מנוהלים, נפרדים ומזוהים, אשר הצגתם לפי שווי הוגן מקטינה באופן משמעותי עיוות חשבונאי של הצגת נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות לפי בסיסי מדידה שונים (mismatch), כמו כן הניהול מתבצע לפי שווי הוגן וביצועי התיק נמדדים לפי שווי הוגן בהתאם לאסטרטגיית ניהול סיכונים מתועדת, והמידע לגבי המכשירים הפיננסיים מדווח להנהלה (וועדת ההשקעות הרלוונטית) באופן פנימי על בסיס שווי הוגן.

חלק ממכשירי החוב הלא סחירים, הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות, אשר נרכשו בשנת 2009, סווגו כהלוואות וחייבים, תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית, כמתאפשר על פי הוראת שעה שפרסם המפקח.

תיקי ההשקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות כוללים השקעות בשותפויות המחזיקות בנכסי נדל"ן בחו"ל, אשר בהן יש לחברה השפעה מהותית כהגדרתה ב- IAS 28. השקעות אלה נמדדות לפי שוויין ההוגן ומוצגות כהשקעות פיננסיות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

4. ייעוד הנכסים הפיננסיים (המשך)

ב) נכסים של החברה ושל חברת ביטוח מאוחדת שאינם נכללים בתיקי השקעות כנגד פוליסות משתתפות ברווחים (נוסטרו)

1) נכסים שאינם סחירים, שאינם כוללים נגזרים משובצים או שאינם מהווים נגזרים

נכסי חוב שאינם סחירים הכוללים אגרות חוב מיועדות (אג"ח ח"צ), אגרות חוב בלתי סחירות אחרות, תעודות מסחריות, פקדונות בבנקים והלוואות, סווגו כהלוואות וחייבים. מניות שאינן סחירות סווגו כנכסים פיננסיים זמינים למכירה.

2) נכסים סחירים שאינם כוללים נגזרים משובצים או שאינם מהווים נגזרים

נכסי חוב ומניות סחירים סווגו לקבוצת נכסים פיננסיים זמינים למכירה, למעט מלוות קצרי מועד ממשלתיות אשר יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

3) נגזרים ומכשירים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם

נכסים אלו, סחירים ושאינם סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

4) נכסים פיננסיים שהועברו אל החברה מחברת בת שאינה חברת ביטוח

נכסים פיננסיים כאמור בסעיפים 1) ו- 2) לעיל, אשר הועברו אל החברה מחברה מאוחדת שאינה חברת ביטוח, מסווגים בחברה בקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת בהתאם לסיווגם המקורי בחברה המעבירה כאמור בסעיף ג) להלן.

ג) מכשירים פיננסיים המוחזקים על-ידי חברות בנות שאינן חברות ביטוח

כל הנכסים הפיננסיים הסחירים של החברות הבנות שאינן חברות ביטוח, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

5. קביעת השווי ההוגן

השווי ההוגן של השקעות הנסחרות באופן פעיל בשווקים פיננסיים מוסדרים נקבע על-ידי מחירי השוק בתאריך הדיווח. בגין השקעות שלהן אין שוק פעיל, השווי ההוגן נקבע באמצעות שימוש בשיטות הערכה. שיטות אילו כוללות התבססות על עסקאות שבוצעו לאחרונה בתנאי שוק, התייחסות לשווי השוק הנוכחי של מכשיר אחר דומה במהותו, היוון תזרימי מזומנים או שיטות הערכה אחרות. השווי ההוגן של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופיקדונות, מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על-ידי חברה המספקת ציטוט ריביות.

6. קיזוז מכשירים פיננסיים

נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות מקוזזים והסכום נטו מוצג בדוח על המצב הכספי, אם קיימת זכות שניתנת לאכיפה משפטית לקזז את הסכומים שהוכרו, וכן קיימת כוונה לסלק את הנכס ואת ההתחייבות על בסיס נטו, או לממש את הנכס ולסלק את ההתחייבות במקביל.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

7. התחייבויות פיננסיות

א. התחייבויות פיננסיות בעלות מופחתת

כתבי התחייבות, שטרי הון ואשראי נושאי ריבית מוכרים לראשונה לפי שווי הוגן בניכוי עלויות עסקה מיוחסות ישירות (לדוגמה, עלויות גיוס הלוואה). לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות ואשראי נושאי ריבית מוצגים לפי עלות מופחתת תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית הלוקחת בחשבון גם את עלויות העסקה המיוחסות ישירות. רווחים והפסדים מוכרים בדוח רווח והפסד בעת גריעת ההתחייבות הפיננסית וכתוצאה מההפחתה השיטתית.

ב. התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד

התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד מתייחסות לנגזרים המיועדים עם ההכרה הראשונית בהם, להיות מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.

8. גריעת מכשירים פיננסיים

נכסים פיננסיים

נכס פיננסי נגרע כאשר פקעו הזכויות החוזיות לקבלת תזרימי מזומנים מהנכס הפיננסי; או כאשר החברה מעבירה את הזכויות החוזיות לקבלת תזרימי המזומנים מהנכס הפיננסי או נוטלת על עצמה מחויבות לשלם את תזרימי המזומנים שהתקבלו במלואם לצד שלישי, ללא עיכוב משמעותי, ובנוסף העבירה באופן ממשי את כל הסיכונים וההטבות הקשורים לנכס או לא העבירה ולא הותירה בידיה באופן ממשי את כל הסיכונים וההטבות הקשורים לנכס אך העבירה את השליטה על הנכס.

התחייבויות פיננסיות

התחייבות פיננסית נגרעת כאשר היא מסולקת, דהיינו ההתחייבות נפרעה, בוטלה או פקעה. התחייבות פיננסית מסולקת כאשר החייב (הקבוצה):

- פורע את ההתחייבות על-ידי תשלום במזומן, בנכסים פיננסיים אחרים, בסחורות או שירותים, או
- משוחרר משפטית מההתחייבות.

9. לעניין ירידת ערך נכסים פיננסיים, ראה סעיף יד'1 להלן.

ח. רכוש קבוע

1. הכרה ומדידה

פריטי רכוש קבוע נמדדים לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות, בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך.

עלות תוכנה שנרכשה, המהווה חלק בלתי נפרד מתפעול הציוד המתייחס, מהוונת כחלק מעלות ציוד זה.

2. עלויות עוקבות

עלות החלפת חלק מפריט רכוש קבוע מוכרת כחלק מהערך בספרים של אותו פריט אם צפוי כי התועלת הכלכלית העתידית הגלומה בפריט תזרום אל הקבוצה וכי עלותו ניתנת למדידה באופן מהימן. הערך בספרים של החלק שהוחלף נגרע. עלויות תחזוקה שוטפות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ח. רכוש קבוע (המשך)

3. פחת

פחת נזקף לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של כל חלק מפריטי הרכוש הקבוע.

שיעורי הפחת בהם נעשה שימוש בתקופה השוטפת ובתקופות ההשוואתיות הינו כדלקמן:

בניינים (למעט מרכיב הקרקע)	4%
שיפורים במושכר	לאורך תקופת השכירות כולל תקופת האופציה
כלי רכב	15%
מחשבים וציוד היקפי	25%-33%
ריהוט וציוד משרדי	6%-15%

האומדנים בדבר שיטת הפחת, אורך החיים השימושי וערך השייר נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח והשינויים מטופלים כשינוי אומדן באופן של מכאן ולהבא.

הפחתת הנכסים מופסקת כמוקדם מבין המועד בו הנכס מסווג כמוחזק למכירה לבין המועד שבו הנכס נגרע. נכס נגרע מהדוחות הכספיים במועד המכירה או כאשר לא צפויות עוד הטבות כלכליות מהשימוש בנכס. רווח או הפסד מגריעת הנכס (המחושב כהפרש בין התמורה נטו מהגריעה והעלות המופחתת בדוחות הכספיים) נכלל בדוח רווח והפסד בתקופה בה נגרע הנכס.

4. שינוי ייעוד

העברת נכס מרכוש קבוע לנדל"ן להשקעה מתבצעת כאשר יש שינוי בייעוד, כגון הפסקת שימוש בנכס על-ידי הבעלים או הסכם שכירות תפעולית עם צד שלישי.

העברת נכס מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע מתבצעת כאשר יש שינוי בייעוד, כגון התחלת שימוש בנכס על-ידי הבעלים.

העלות של הנכס המועבר מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע הוא השווי ההוגן במועד המעבר.

ההפרש בין השווי ההוגן לעלות נכס שהועבר מרכוש קבוע לנדל"ן להשקעה מטופל כהערכה מחדש בהתאם ל-IAS 16, אשר על פיו רווח נזקף לקרן הון מהערכה מחדש ואילו הפסד נזקף לדוח רווח והפסד.

ט. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה הוא נדל"ן (קרקע או מבנה - או חלק ממבנה - או שניהם) המוחזק (על-ידי הקבוצה כבעלים או בחכירה מימונית) לצורך הפקת הכנסות שכירות או לשם עליית ערך הונית או שתיהן, ושלא לצורך שימוש בייצור או אספקת סחורות או שירותים למטרות מנהלתיות, או מכירה במהלך העסקים הרגיל.

זכויות בנדל"ן החכורות על-ידי הקבוצה מסווגות ומטופלות כנדל"ן להשקעה.

נדל"ן להשקעה נמדד לראשונה לפי עלות בתוספת עלויות עסקה. בתקופות עוקבות הנדל"ן להשקעה נמדד לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

לצורך קביעת השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה מתבססת הקבוצה על הערכת שווי שמבוצעת על-ידי מעריכים חיצוניים בלתי תלויים שהינם מומחים בהערכות שווי של נדל"ן והינם בעלי הידע והניסיון הנדרשים. ראה באור 9 ב' להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

י. חכירות

המבחנים לסיווג חכירה כמימונית או כתפעולית מבוססים על מהות ההסכמים והם נבחנים במועד ההתקשרות על-פי הכללים להלן שנקבעו ב-IAS 17;

1. חכירה מימונית

בחכירה מימונית, הועברו לקבוצה באופן ממשי כל הסיכונים וההטבות הקשורים לשימוש בנכס החכור. הנכס החכור נמדד בתחילת תקופת החכירה לפי הנמוך מבין השווי ההוגן של הנכס החכור או הערך הנוכחי של תשלומי החכירה המינימליים. ההתחייבות בגין תשלומי החכירה מוצגת בערך נוכחי כאשר תשלומי החכירה מוקצים בין הוצאות המימון ופרעון של ההתחייבות בגין החכירה לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

2. חכירה תפעולית

הסכמי חכירה, בהם לא מועברים באופן ממשי כל הסיכונים וההטבות הגלומים בשימוש בנכס החכור, מסווגים כחכירה תפעולית. תשלומי החכירה מוכרים כהוצאה בדוח רווח והפסד באופן שוטף על פני תקופת החכירה.

יא. השקעות בחברות כלולות

חברות כלולות הינן חברות שלקבוצה יש השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית שלהן, אך לא הושגה בהן שליטה.

ההשקעה בחברות כלולות מוצגת על בסיס השווי המאזני. לפי שיטת השווי המאזני, ההשקעה בחברות הכלולות מוצגת בדוח על המצב הכספי לפי עלות בתוספת שינויים שלאחר הרכישה בחלק הקבוצה בנכסים נטו, לרבות רווח (הפסד) כולל אחר של החברות הכלולות.

השקעות בשותפויות אשר לקבוצה יש השפעה מהותית בהן, ובוצעו בתיקי ההשקעות של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות, טופלו כהשקעות פיננסיות ונמדדו לפי שוויין ההוגן (ראה גם סעיף ז'(4)(א) לעיל).

רווחים והפסדים הנובעים מעסקאות בין הקבוצה לבין חברות כלולות מבוטלים בהתאם לשיעור ההחזקה בחברה הכלולה.

שיטת השווי המאזני מיושמת עד למועד איבוד ההשפעה המהותית, ומאותו מועד מטופלת ההשקעה כנכס פיננסי בהתאם להוראות IAS 39 . במועד איבוד ההשפעה המהותית, מודדת הקבוצה את ההשקעה שנותרה בשווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן של ההשקעה הנותרת בתוספת התמורה שהתקבלה ממימוש חלק מההשקעה ובין הערך בספרים של ההשקעה במועד המימוש, נזקף לדוח רווח והפסד. כמו כן, במועד זה מסווגת הקבוצה מחדש סכומים מצטברים שהוכרו קודם לכן ברווח כולל אחר, באותו אופן שהיה נדרש אם החברה הכלולה היתה מממשת ישירות את הנכסים או ההתחייבויות הקשורים.

במקרה של רכישת חברה כלולה המושג בשלבים, כאשר ההשקעה הקודמת בחברה הנרכשת טופלה בהתאם להוראות IAS 39, הקבוצה מיישמת את עקרונות IFRS 3 (המתוקן) לגבי צירוף עסקים המושג בשלבים. כפועל יוצא, זכויות הוניות בנרכשת שהוחזקו על ידי הקבוצה קודם להשגת השפעה מהותית נמדדות בשווי הוגן למועד הרכישה ונכללות בתמורת הרכישה תוך הכרה ברווח או הפסד בהתאם למדידה בשווי ההוגן כאמור.

הדוחות הכספיים של החברה והחברות הכלולות ערוכים לתאריכים ולתקופות זהים. המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים של החברות הכלולות יושמה באופן אחיד ועקבי עם זו שיושמה בדוחות הכספיים של הקבוצה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יב. צירופי עסקים ומוניטין

צירופי עסקים מטופלים בשיטת הרכישה בהתאם ל- IFRS 3. בשיטה זו מזוהים הנכסים וההתחייבויות של החברה הנרכשת בהתאם לשוויים ההוגן במועד הרכישה.

עלות הרכישה הינה השווי ההוגן המצרפי במועד הרכישה של הנכסים שניתנו, ההתחייבויות שניטלו והזכויות ההוניות שהונפקו על ידי הרוכש.

בצירופי עסקים אשר התרחשו החל מיום 1 בינואר, 2010, זכויות שאינן מקנות שליטה נמדדות לפי שוויין ההוגן במועד הרכישה או לפי החלק היחסי של הזכויות שאינן מקנות שליטה בנכסים נטו הניתנים לזיהוי של הנרכשת. בצירופי עסקים אשר התרחשו עד ליום 31 בדצמבר, 2009, הזכויות שאינן מקנות שליטה נמדדו, במועד הרכישה, לפי חלקן היחסי בשווי ההוגן של הנכסים נטו הניתנים לזיהוי של הנרכשת.

בצירופי עסקים אשר התרחשו החל מיום 1 בינואר, 2010, עלויות ישירות הקשורות לרכישה נזקפות מיידית כהוצאה בדוח רווח והפסד. בצירופי עסקים אשר התרחשו עד ליום 31 בדצמבר, 2009, עלויות כאמור הוכרו כחלק מעלות הרכישה.

מוניטין הנרכש במסגרת צירוף עסקים, נמדד לראשונה לפי עלות, שהינו עודף תמורת הרכישה והזכויות שאינן מקנות שליטה על הסכום נטו של הנכסים הניתנים לזיהוי שנרכשו ושל ההתחייבויות שניטלו כפי שנמדדו במועד הרכישה. לאחר ההכרה הראשונית נמדד המוניטין לפי עלות בניכוי הפסדים נצברים מירידת ערך. המוניטין אינו מופחת באופן שיטתי. לצורך בחינת קיום ירידת ערך, המוניטין מוקצה לכל אחת מהיחידות מניבות המזומנים של הקבוצה. באשר לבחינת ירידת ערך של מוניטין, ראה סעיף יד'(4) להלן.

יג. נכסים בלתי מוחשיים

נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בנפרד נמדדים עם ההכרה הראשונית לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות. נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בצירופי עסקים נכללים לפי השווי ההוגן במועד הרכישה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים בלתי מוחשיים מוצגים על-פי עלותם בניכוי הפחתה מצטברת ובניכוי הפסדים מירידות ערך שנצברו.

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים בלתי מוגדר אינם מופחתים באופן שיטתי וכפופים לבחינת ירידת ערך מדי שנה וכן בכל עת שקיים סימן המצביע כי ייתכן שחלה ירידת ערך (ראה גם סעיף יד'(4) להלן). אורך החיים השימושיים של נכסים אלה נבחן מדי שנה כדי לקבוע אם הערכת אורך החיים כבלתי מוגדר עדיין תקפה. אם האירועים והנסיבות אינם תומכים עוד בהערכה כאמור, השינוי באורך החיים השימושיים מבלתי מוגדר למוגדר מטופל כשינוי באומדן חשבונאי מכאן ולהבא, ובאותו מועד נבחנת גם ירידת ערך ומופחת הנכס באופן שיטתי על פני תקופת אורך החיים הכלכלים השימושים שלו.

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים מוגדר מופחתים על פני אורך החיים השימושיים שלהם על בסיס שיטת הקו הישר ונבחנת לגביהם ירידת ערך כאשר קיימים סימנים המצביעים על כך שקיימת לגביהם ירידת ערך. תקופת ההפחתה ושיטת ההפחתה של נכס בלתי מוחשי עם אורך חיים שימושיים מוגדר נבחנות לפחות בכל סוף שנה. שינויים באורך החיים השימושיים או בדפוס הצריכה הצפוי של ההטבות הכלכליות הצפויות לנבוע מהנכס מטופלים כשינוי אומדן חשבונאי באופן של מכאן ולהבא. הוצאות ההפחתה בגין נכסים בלתי מוחשיים עם אורך חיים שימושיים מוגדר נזקפים לדוח רווח והפסד.

1. עלויות פיתוח תוכנה

הוצאות פיתוח תוכנה מהוונות אך ורק אם ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח; התוכנה ישימה מבחינה טכנית ומסחרית; צפויה הטבה כלכלית עתידית מהפיתוח, ולקבוצה כוונה ומקורות מספיקים להשלים את הפיתוח ולהשתמש בתוכנה. הוצאה שהוונה כוללת שכר עבודה ישיר שניתן לייחסו ישירות להכנת הנכס לשימושו המיועד. הוצאות פיתוח אחרות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

הוצאות פיתוח שהוונו נמדדות לפי עלות בניכוי הפחתות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יג. נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

2. תוכנות

נכסי הקבוצה כוללים מערכות מחשב המורכבות מחומרה ותוכנות. תוכנות המהוות חלק אינטגרלי מחומרה, אשר אינה יכולה לפעול ללא התוכנות המותקנות עליה, מסווגות כרכוש קבוע. לעומת זאת, רישיונות לתוכנות העומדות בפני עצמן ומוסיפות פונקציונליות נוספת לחומרה, מסווגים כנכסים בלתי מוחשיים.

3. עלויות עוקבות

עלויות עוקבות מוכרות כנכס בלתי מוחשי אך ורק כאשר הן מגדילות את ההטבה הכלכלית העתידית הגלומה בנכס בגינו הן הוצאו. כל העלויות האחרות, לרבות עלויות הקשורות למוניטין או מותגים שפותחו באופן עצמי, נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

4. הפחתה

הפחתה נזקפת לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של הנכסים הבלתי מוחשיים, פרט למוניטין, מהמועד שבו הנכסים זמינים לשימוש.

אומדן אורך החיים השימושי לתקופה הנוכחית ולתקופות השוואתיות הינו כדלקמן:

א) עודף עלות המיוחס לתיק ביטוח נרכש מופחת על פני 5 שנים, עודף עלות המיוחס לקשרי סוכנים של סוכנות ביטוח מאוחדת מופחת על פני 10-20 שנים ועודף עלות המיוחס לשם מסחרי מופחת על פני 6 שנים.

ב) עודף עלות שנוצר ברכישתה של מבטחים פנסיה והמיוחס לתיק לקוחות מופחת על פני 20 שנים.

ג) תוכנות - מופחתות בקו ישר על פני 4-8 שנים.

האומדנים בדבר שיטת הפחת ואורך החיים השימושי נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח.

יד. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים

הקבוצה בוחנת בכל תאריך דיווח אם קיימת ירידת ערך כמפורט להלן:

1. השקעות פיננסיות

א. נכסים פיננסיים המוצגים בעלות מופחתת

הראיה האובייקטיבית לגבי מכשירי חוב והלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת קיימת כאשר אירוע אחד או יותר השפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההכרה. ראיות לירידת ערך כוללות סימנים לכך שלחייב קשיים פיננסיים, לרבות קשיי נזילות ואי יכולת לעמוד בתשלומי קרן או ריבית.

אם קיימת ראיה אובייקטיבית שקיים הפסד צפוי מירידת ערך בגין הלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת, סכום ההפסד הנזקף לדוח רווח והפסד נמדד כהפרש בין יתרת הנכס בספרים והערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, המהוונים בהתאם לשיעור הריבית האפקטיבית המקורית של הנכס הפיננסי (שיעור הריבית האפקטיבית שחושב בעת ההכרה הראשונית). יתרת הנכס מוקטנת באמצעות רישום הפרשה הנזקפת לדוח רווח והפסד.

בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את השבת ערכו של הנכס לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה ההפסד שהוכר.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יד. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים (המשך)

1. השקעות פיננסיות (המשך)

ב. נכסים פיננסיים זמינים למכירה

לגבי נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירים הוניים, הראיה האובייקטיבית כוללת ירידה משמעותית או מתמשכת בשווי ההוגן של הנכס מתחת לעלותו וכן בחינת שינויים בסביבה הטכנולוגית, הכלכלית או המשפטית או בסביבת השוק בה פועלת החברה שהנפיקה את המכשיר. הבחינה של ירידה משמעותית או מתמשכת, תלויה בנסיבות בכל תאריך דיווח, כאשר, במסגרת הבחינה, מובאות בחשבון התנודתיות ההיסטורית בשווי ההוגן וכן קיומה של מגמה מתמשכת של ירידה בשווי ההוגן בשיעור כולל של 20% ומעלה או אם משך הזמן שהנכס הפיננסי מוחזק הינו מעל שנה ובלבד שירידת הערך עולה על 10%. כאשר קיימת ראיה לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף להון, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי הפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מועבר מההון ומוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות, ביטול הפסד מירידת ערך אינו נזקף לרווח והפסד אלא נזקף להון כרווח (הפסד) כולל אחר.

לגבי נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירי חוב, הראיה האובייקטיבית קיימת כאשר אירוע אחד או יותר השפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההשקעה. ראיות לירידת ערך כוללות סימנים לכך שלחייב קשיים פיננסיים, לרבות קשיי נזילות ואי יכולת לעמוד בתשלומי קרן או ריבית. כאשר קיימת ראיה לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף להון, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי תשלומי קרן, הפחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית והפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מועבר מההון ומוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את העלייה בשווי ההוגן לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד מירידת הערך. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה ההפסד שהוכר.

2. ביטוח משנה

א. ההתחייבויות של מבטחי המשנה כלפי החברה וכלפי שומרה ביטוח אינן משחררות אותן מהתחייבויותיהן כלפי המבוטחים על-פי פוליסות הביטוח.

מבטח משנה, אשר לא יעמוד בהתחייבויותיו על-פי חוזי ביטוח המשנה, עלול לגרום לחברה ולשומרה ביטוח הפסדים.

ב. החברה ושומרה ביטוח מבצעות הפרשה לחובות מסופקים בגין חובות מבטחי משנה שגבייתם מוטלת בספק על בסיס הערכות סיכון פרטניות ועל בסיס עומק החוב.

בנוסף, בקביעת חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות הביטוחיות מתחשבות החברה ושומרה ביטוח, בין היתר, בהערכת אפשרות הגביה ממבטחי המשנה. כאשר חלקם של מבטחי המשנה כאמור מחושב על בסיס אקטוארי, חלקם של אותם מבטחי משנה שבקשיים מחושב בהתאם להמלצת האקטואר, המביאה בחשבון את כלל גורמי הסיכון. כמו כן, מתחשבות החברה ושומרה ביטוח בעת עריכת ההפרשות, בין היתר, בנכונות הצדדים להגיע להסכמי CUT OFF (סיום התקשרויות בדרך של פירעון סופי של החובות) במטרה לצמצם את החשיפה.

3. פרמיה לגביה

הפרשה לחובות מסופקים בגין פרמיות לגבייה מחושבת בהתאם לגיל החוב ובנוסף נקבעת באופן ספציפי בגין חובות שלדעת ההנהלה גבייתם מוטלת בספק.

4. נכסים שאינם פיננסיים

הקבוצה בוחנת אפשרות לירידת ערך של נכסים שאינם פיננסיים (למעט הוצאות רכישה נדחות, נדל"ן להשקעה, נכסים הנובעים מהטבות לעובדים ונכסי מס נדחים), כאשר ישנם סימנים כתוצאה מאירועים או שינויים בנסיבות המצביעים על כך שהיתרה בספרים אינה ברת-השבה. במקרים בהם יתרת הנכסים הלא פיננסיים בספרים עולה על הסכום בר-ההשבה שלהם, מופחתים הנכסים לשווי בר-ההשבה שלהם. השווי בר-ההשבה הוא הגבוה מבין מחיר המכירה, נטו ושווי שימוש.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יד. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים (המשך)

4. נכסים שאינם פיננסיים (המשך)

השווי בר-ההשבה הוא הגבוה מבין מחיר המכירה, נטו ושווי שימוש. בהערכת שווי השימוש מהוונים תזרימי המזומנים הצפויים לפי שיעור ניכיון לפני מס המשקף את הסיכונים הספציפיים לכל נכס. בגין נכס שאינו מייצר תזרימי מזומנים עצמאיים נקבע סכום בר-השבה עבור היחידה מניבת המזומנים שאליה שייך הנכס. הפסדים מירידת ערך נזקפים לדוח רווח והפסד לסעיף הוצאות הנהלה וכלליות.

הקריטריונים הייחודיים להלן מיושמים בבחינת ירידת ערך של הנכסים הספציפיים הבאים:

א) מוניטין

לצורך בחינת ירידת ערך, מוניטין שנרכש בצירוף עסקים מוקצה במועד הרכישה לכל אחת מהיחידות מניבות המזומנים של הקבוצה, שצפויות להפיק תועלת מצירוף העסקים.

הקבוצה בוחנת את המוניטין לצורך ירידת ערך, בתום כל שנה, או לעיתים קרובות יותר אם אירועים או שינויים בנסיבות מצביעים על כך שקיימת ירידת ערך.

ירידת ערך נקבעת בגין מוניטין על-ידי בחינת סכום בר-ההשבה של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) שאליה מתייחס המוניטין. כאשר סכום בר-השבה של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) נמוך מהשווי הפנקסני של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) שאליה הוקצה המוניטין, מוכר הפסד מירידת ערך המיוחס ראשית למוניטין. הפסדים מירידת ערך מוניטין אינם מבוטלים בתקופות עוקבות.

ב) חברות כלולות

הקבוצה קובעת, לאחר יישום שיטת השווי המאזני, באם יש צורך להכיר בהפסד נוסף בגין ירידת ערך של ההשקעות בחברות כלולות. הקבוצה קובעת בכל תאריך דיווח אם קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך של ההשקעה בחברה כלולה. במידה ויש צורך בכך, מוכר הפסד מירידת ערך, בסכום ההפרש בין סכום בר ההשבה של ההשקעה בחברה הכלולה לבין ערכה בדוחות הכספיים. סכום בר ההשבה הינו הגבוה מבין שווי הוגן ושווי שימוש המחושב בהתבסס על הערכת שווי של תזרימי המזומנים נטו שמפיקה החברה הכלולה. ההפסד מירידת ערך נזקף לדוח רווח והפסד בסעיף חלק ברווחי חברות כלולות, נטו.

טו. פעילות המיועדת לחלוקה לבעלים

נכסים מסווגים כמיועדים לחלוקה לבעלים, כאשר יישובם ייעשה באמצעות חלוקה לבעלים ולא באמצעות שימוש מתמשך. האמור מתקיים כאשר הנכסים זמינים לחלוקה מיידית במצבם הנוכחי, והחלוקה לבעלים צפויה, ברמת ודאות גבוהה ביותר, להסתיים בתוך שנה ממועד הסיווג. נכסים אלה מוצגים בנפרד בדוח על המצב הכספי, לפי הנמוך מבין ערכם בדוחות הכספיים ושוויים ההוגן. במקביל, התחייבויות המתייחסות לנכסים אלה מוצגות בנפרד בדוח על המצב הכספי באופן דומה. בהתאמה, פריטי רווח והפסד המתייחסים לפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים מוצגים בסעיף נפרד נטו ממס כפעילות מיועדת לחלוקה לבעלים.

טז. הון מניות

עלויות המתייחסות ישירות להנפקת מניות מוצגות כהפחתה מההון.

יז. התחייבויות בשל הטבות לעובדים

1. הטבות לזמן קצר

הטבות לעובדים לזמן קצר כוללות משכורות, ימי חופשה, הבראה והפקדות מעסיק לביטוח לאומי ומוכרות כהוצאות עם מתן השירותים. התחייבות בגין בונוס במזומן או תוכנית להשתתפות ברווחים, מוכרת כאשר לקבוצה קיימת מחוייבות משפטית או משתמעת לשלם את הסכום האמור בגין שירות שניתן על-ידי העובד וניתן לאמוד באופן מהימן את הסכום.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יז. התחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

2. הטבות לאחר סיום העסקה

בקבוצה קיימות מספר תוכניות הטבה לאחר העסקה. התוכניות ממומנות בדרך כלל על-ידי הפקדות בחברות ביטוח ובקרנות פנסיה (להלן - נכסי תוכנית).

א. תוכניות הפקדה מוגדרת

בהתאם לסעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, משלמת הקבוצה באופן קבוע תשלומים מבלי שתהיה לה מחויבות משפטית או משתמעת לשלם תשלומים נוספים, גם אם בקרן לא הצטברו סכומים מספיקים כדי לשלם את כל ההטבות לעובד המתייחסות לשירות העובד בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הפקדות הקבוצה בתכניות הפקדה מוגדרת, נזקפות כהוצאה לרווח והפסד במקביל לקבלת שירותי העבודה מהעובד ולא נדרשת הפרשה נוספת בדוחות הכספיים.

ב. תכנית הטבה מוגדרת

מחויבות של הקבוצה, המתייחסת לתכנית הטבה מוגדרת בגין הטבות לאחר פרישה, מחושבת לגבי כל תכנית בנפרד על-ידי אומדן הסכום העתידי של ההטבה שיגיע לעובד בתמורה לשירותיו, בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הטבה זו מוצגת לפי ערך נוכחי בניכוי השווי ההוגן של נכסי התכנית. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב ממשלתיות, שהמטבע שלהן ומועד פירעונן דומים לתנאי המחויבות של הקבוצה. החישובים נערכים על-ידי אקטואר מוסמך לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה.

רווחים והפסדים אקטואריים נזקפים לרווח והפסד בתקופה בה הם נוצרו. מרכיב הפיצויים בפוליסות שהופקו על-ידי החברה אינו מהווה נכסי תוכנית ומקוזז מההתחייבויות בגין חוזי הביטוח.

3. הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך

המחויבות נטו של הקבוצה בגין הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך, שאינן מתייחסות לתכניות הטבה לאחר העסקה, היא בגין סכום ההטבה העתידית המגיעה לעובדים בגין שירותים שהוענקו בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. סכום הטבות אלו מהוון לערכו הנוכחי ומנוכה ממנו השווי ההוגן של נכסים המתייחסים למחויבות זו. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב ממשלתיות שהמטבע שלהן ומועד הפירעון שלהן דומים לתנאי המחויבויות של הקבוצה. החישוב נעשה לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה. רווחים והפסדים אקטואריים נזקפים לרווח והפסד בתקופה בה הם נוצרו.

יח. עסקאות תשלומים מבוססי מניות

1) עסקאות המסולקות במכשירים הוניים

עלות תוכנית הקצאת מניות שהוענקו למנכ"ל החברה האם (לשעבר מנכ"ל החברה) נמדדה לפי השווי ההוגן במועד ההענקה של המכשירים ההוניים שהוענקו.

עלות תוכנית ההקצאה מוכרת ברווח והפסד כהוצאת שכר יחד עם גידול מקביל בהון על פני התקופה שבה תנאי השירות מתקיימים, ומסתיימת במועד שבו מנכ"ל החברה האם זכאי לגמול (להלן - תקופת ההבשלה). ההוצאה המצטברת המוכרת בגין תוכנית ההקצאה בכל מועד דיווח עד למועד ההבשלה, משקפת את מידת חלוף תקופת ההבשלה ואת האומדן הטוב ביותר של החברה לגבי מספר המכשירים ההוניים שיבשילו בסופו של דבר. החיוב או הזיכוי בדוח רווח והפסד משקף את השינוי בהוצאה המצטברת שהוכרה לתחילת התקופה המדווחת ולסופה.

2) המסולקות עסקאות במזומן

עלות עסקה המסולקת במזומן נמדדת לפי השווי ההוגן במועד ההענקה באמצעות שימוש במודל תמחור מקובל, ראה פרטים נוספים בבאור 34. השווי ההוגן מוכר כהוצאה על פני תקופת ההבשלה ובמקביל מוכרת התחייבות. ההתחייבות נמדדת מחדש בכל תקופת דיווח לפי השווי ההוגן עד לסילוקה, כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יט. הפרשות

הפרשה מוכרת כאשר לקבוצה יש מחוייבות נוכחית, משפטית או משתמעת, כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, הניתנת לאמידה בצורה מהימנה, וכאשר צפוי כי תידרש זרימת הטבות כלכליות לסילוק המחויבות.

הפרשה בגין תביעות משפטיות מוכרת כאשר לקבוצה מחוייבות קיימת (משפטית או משתמעת) כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, ויותר סביר מאשר לא (more likely than not) כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחוייבות וניתן לאמוד את המחוייבות באופן מהימן. כאשר השפעת ערך הזמן מהותית, נמדדת ההפרשה בהתאם לערכה הנוכחי. בעת בחינת הצורך בהכרה בהפרשות ובכימותן, מסתייעת הנהלת הקבוצה ביועציה המשפטיים.

כ. הכרה בהכנסה

1. פרמיות:

א) פרמיות בביטוח חיים ובביטוח בריאות, לרבות פרמיות חסכון ולמעט תקבולים בגין חוזי השקעה נרשמות כהכנסות בהגיע מועד גבייתן.
ביטולים נרשמים במועד קבלת ההודעה מבעל הפוליסה, או באופן יזום על-ידי החברה עקב פיגורים בתשלום, בכפוף להוראות כל דין. השתתפות המבוטחים ברווחים בפוליסות מנוכה מהפרמיות.

ב) פרמיות בביטוח כללי נרשמות כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים. הפרמיות מתייחסות בעיקרן לתקופת ביטוח של שנה. ההכנסות מפרמיה ברוטו ושינויים בפרמיה שטרם הורווחה בגינה, נרשמים בסעיף פרמיות שהורווחו, ברוטו.

פרמיות בענף רכב חובה נרשמות בעת פירעון הפרמיה אך לא לפני תחילת תקופת הביטוח הואיל והכיסוי הביטוחי מותנה בתשלום הפרמיה.

פרמיות בענף דירות המבוטחות כבטוחה למשכנתא נרשמות כהכנסה בהגיע מועד גבייתן (מדי חודש).

פרמיות מפוליסות שתחילת הביטוח שלהן לאחר תאריך הדיווח נרשמות כהכנסות מראש.

דוחות התפוקה החודשיים, בעיקר בענפי רכב רכוש ודירות, כוללים חידושים אוטומטיים של פוליסות שמועד החידוש שלהן הגיע.

ההכנסות שנכללו בדוחות הכספיים הינן לאחר ביטולים שנתקבלו מבעלי פוליסות, ובניכוי ביטולים והפרשות עקב אי פירעון דמי הביטוח, בכפוף להוראות כל דין ובניכוי השתתפות המבוטחים ברווחים, על בסיס ההסכמים שבתוקף.

2. דמי ניהול:

א) דמי ניהול בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:

דמי הניהול מחושבים בהתאם להנחיות המפקח על בסיס התשואה וצבירת החיסכון של המבוטחים בתיק המשתתף ברווחים.

דמי הניהול כוללים את המרכיבים דלקמן:

פוליסות שנמכרות החל מ-1 בינואר, 2004 - דמי ניהול קבועים בלבד.
בגין פוליסות שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר, 2003 - דמי ניהול קבועים ומשתנים.

דמי הניהול הקבועים מחושבים בשיעורים קבועים מצבירת החיסכון ונרשמים על בסיס צבירה.

דמי הניהול המשתנים מחושבים כשיעור מהרווח הריאלי השנתי (מה- 1 בינואר ועד ה-31 בדצמבר) בניכוי דמי הניהול הקבועים. ניתן לגבות רק דמי ניהול משתנים חיוביים ובניכוי סכומים שליליים שנצברו בשנים קודמות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כ. הכרה בהכנסה (המשך)

2. דמי ניהול: (המשך)

א) דמי ניהול בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה: (המשך)

במהלך השנה נרשמים דמי הניהול המשתנים על בסיס צבירה בהתאם לתשואה החודשית הריאלית, ככל שהיא חיובית. בחודשים בהם התשואה הריאלית שלילית מוקטנים דמי הניהול המשתנים עד לגובה סך דמי הניהול המשתנים שנגבו במצטבר מתחילת השנה. תשואה שלילית שלא בוצע בגינה הקטנה של דמי ניהול במהלך השנה השוטפת, תנוכה לצורך חישוב דמי הניהול המשתנים מתשואה חיובית בשנה העוקבת. ראה באור 41 ב'.

ב) דמי ניהול מקרנות פנסיה:

הכנסות מניהול קרנות פנסיה נזקפות על בסיס יתרות הנכסים המנוהלים ועל בסיס התקבולים מהעמיתים.

3. עמלות:

הכנסות מעמלות בסוכנויות ביטוח מאוחדות נזקפות בעת התהוותן.

הכנסות מעמלות ממבטחי משנה נזקפות במועד הזכאות לקבלתן, בהתאם להסכמים עם מבטחי המשנה.

כא. רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו, הכנסות מימון והוצאות מימון

רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו והכנסות מימון כוללים הכנסות ריבית והפרשי הצמדה בגין סכומים שהושקעו (לרבות נכסים פיננסיים זמינים למכירה), הכנסות מדיבידנדים, רווחים (הפסדים) ממכירת נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה והפסדים שהועברו לרווח והפסד בגין ירידות ערך קבועות, שינויים בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, שינויים בשווי ההוגן של נגזרים המוצגים כהתחייבויות פיננסיות, הפסדים מירידות ערך קבועות בנכסי חוב שאינם סחירים, רווחים (הפסדים) ממטבע חוץ, שינויים בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה והכנסות מדמי שכירות של נדל"ן להשקעה.

רווחים (הפסדים) ממימוש השקעות המחושבים כהפרש בין תמורת המימוש נטו ובין העלות המקורית או העלות המופחתת ומוכרים בעת קרות אירוע המכירה. הכנסות ריבית מוכרות עם צבירתן, באמצעות שיטת הריבית האפקטיבית. הכנסות מדיבידנדים מוכרות במועד בו מוקנית לחברה הזכות לקבלת תשלום.

רווחים והפסדים מהפרשי שער ושינויים בשווי ההוגן של ההשקעות הפיננסיות מדווחים בנטו.

הוצאות מימון כוללות הוצאות ריבית והפרשי הצמדה בגין התחייבויות פיננסיות וריבית והפרשי שער על פקדונות ויתרות מבטחי משנה.

כב. הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות מסווגות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות, הנכללות בסעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, להוצאות הקשורות ברכישה, הנכללות בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות וליתרת הוצאות הנהלה וכלליות אחרות הנכללות בסעיף זה. הסיווג נערך בהתאם למודלים פנימיים של הקבוצה, המבוססים על הוצאות ישירות שנזקפו והוצאות עקיפות שהועמסו.

כג. מסים על הכנסה

הוצאת מסים על הכנסה כוללת מסים שוטפים ונדחים. הוצאת מסים על הכנסה נזקפת לדוח רווח והפסד אלא אם המס נובע מעסקה או אירוע אשר מוכרים ישירות בהון. במקרים אלו, נזקפת השפעת המס לסעיף המתייחס בהון.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כג. מסים על הכנסה (המשך)

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם על ההכנסה החייבת במס לשנה, כשהוא מחושב על-פי שיעורי המס ובהתבסס על חוקי המס שנחקקו, או אשר חקיקתם הושלמה למעשה עד לתאריך הדיווח. בנוסף כולל המס השוטף שינויים בתשלומי המס המתייחסים לשנים קודמות.

ההכרה במסים נדחים הינה בהתאם לגישה המאזנית, בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מסים.

המסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על ההפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה לתאריך הדיווח. הקבוצה מקזזת נכסי והתחייבויות מסים נדחים במידה וקיימת זכות חוקית הניתנת לאכיפה לקיזוז נכסי והתחייבויות מסים שוטפים, והם מיוחסים לאותה הכנסה חייבת במס הממוסה על-ידי אותה רשות מס באותה חברה נישומה.

נכס מס נדחה מוכר בספרים כאשר צפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה ניתן יהיה לנצל את ההפרשים הזמניים. נכסי המסים הנדחים נבדקים בכל תאריך דיווח, ובמידה ולא צפוי כי הטבות המס המתייחסות תתממשנה, הם מופחתים.

בחישובי המסים הנדחים לא מובאים בחשבון המסים שהיו חלים במקרה של מימוש ההשקעות בחברות מוחזקות, כל עוד מכירת ההשקעות בחברות המוחזקות אינה צפויה בעתיד הנראה לעין.

במקרה בו צפויה חברה מוחזקת לחלק דיבידנד מרווחים הכרוכים בתוספת מס לחברה, יוצרת החברה עתודה למס בגין תוספת המס שעשויה החברה להתחייב בה, בגין חלוקת הדיבידנד.

מס נדחה בגין עסקאות בינחברתיות בדוחות המאוחדים נרשם לפי שיעור המס על החברה הרוכשת.

כד. רווח (הפסד) למניה

החברה מציגה נתוני רווח (הפסד) בסיסי למניה לגבי הון המניות הרגילות שלה. הרווח (הפסד) הבסיסי למניה מחושב על-ידי חלוקת הרווח או ההפסד, מפעילויות נמשכות ומפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים, המיוחסים לבעלי המניות של החברה במספר הממוצע המשוקלל של המניות שהיו במחזור במשך התקופה. חלקה של החברה ברווחי חברות מוחזקות מחושב לפי חלקה ברווח למניה של אותן חברות מוחזקות מוכפל במספר המניות שבידי החברה.

כה. דיווח מגזרי

מגזר הינו מרכיב בר הבחנה של הקבוצה, העוסק באספקת מוצרים או שירותים העשויים להיות קשורים זה בזה (מגזר עסקי), או באספקת מוצרים או שירותים במסגרת סביבה כלכלית מוגדרת (מגזר גיאוגרפי), והחשוף לסיכונים ולתשואות השונים מאלה של יתר המגזרים. המתכונת לדיווח המגזרי של הקבוצה מבוססת על מגזרים עסקיים, והיא נקבעה על-פי גישת ההנהלה, דהיינו, בהתאם למתכונת הדיווח הפנימית למקבלי ההחלטות בקבוצה.
פירוט הדיווח הכספי לפי מגזרים - ראה באור 3 להלן.

כו. הצגת דוח על הרווח הכולל

החברה בחרה להציג דוח על הרווח הכולל בשני דוחות: דוח רווח והפסד, ודוח על הרווח הכולל, במסגרתו מוצגים, מלבד סכום הרווח הנקי הנלקח מדוח רווח והפסד, כל הפריטים אשר הוכרו ברווח כולל אחר.

כז. הצגת התנועה בסעיפי הרווח הכולל האחר

החברה מציגה את התנועה בין יתרת הפתיחה ליתרת הסגירה בגין כל רכיב של רווח כולל אחר בדוח על השינויים בהון.

כח. עלויות אשראי בגין נכסים כשירים

הקבוצה מהוונת עלויות אשראי הקשורות ברכישה, הקמה או ייצור נכסים כשירים. נכס כשיר הינו נכס אשר נדרשת תקופת זמן משמעותית להכנתו לשימושו המיועד או מכירתו והוא כולל רכוש קבוע ותוכנות מחשב. היוון עלויות האשראי מתחיל במועד שבו הוצאו עלויות בגין הנכס עצמו, התחילו הפעולות להכנת הנכס ונצברו עלויות אשראי, ומסתיים כאשר הושלמו מהותית כל הפעולות להכנת הנכס הכשיר לשימושו המיועד או למכירתו.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כט. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם

IAS 1 - הצגת דוחות כספיים

בחודש יוני 2011 פרסם ה- IASB תיקון ל- IAS 1, אשר עוסק בהצגת רווח כולל אחר.

בהתאם לתיקון, פריטים אשר ניתן להעבירם לרווח והפסד בשלב מאוחר יותר (למשל בעת גריעה או יישוב), יוצגו בנפרד מפריטים שלא יועברו לרווח והפסד לעולם.

התיקון יישום למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013. אימוץ מוקדם אפשרי.

להערכת הקבוצה, לתיקון לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

IAS 12 - מסים על ההכנסה

התיקון ל- IAS 12 חל על נדל"ן להשקעה שנמדד לפי מודל השווי ההוגן. התיקון קובע שיש למדוד את נכס / התחייבות המס הנדחה בגין נכסים כאמור, בהתבסס על ההנחה שהערך בספרים של נכס הבסיס יישוב במלואו באמצעות מימוש (ולא באמצעות שימוש). עם זאת, אם הנדל"ן להשקעה הוא בר הפחתה ומוחזק, בהתאם למודל העסקי של החברה, במטרה להשיב את מרבית ההטבות הכלכליות הגלומות בו בדרך של שימוש ולא בדרך של מכירה, על החברה ליישם את ההוראות "הרגילות" של IAS 12, כלומר, המסים הנדחים יימדדו לפי אופן היישוב הצפוי של נכס הבסיס, כפי שנקבע על ידי הנהלת החברה. התיקון מבטל את הוראות SIC 21 הדורשות, במקרה של נדל"ן להשקעה הנמדד בשווי הוגן, לפצל בין רכיב הקרקע לבין רכיב המבנה על מנת למדוד את המס הנדחה.
התיקון יישום למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2012. יישום מוקדם אפשרי. להערכת הקבוצה, לתיקון לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

IAS 19 (מתוקן) - הטבות עובד

בחודש יוני 2011 פרסם ה- IASB את IAS 19 (מתוקן) (להלן - התקן). עיקרי התיקונים שנכללו בתקן הם:

- רווחים והפסדים אקטואריים יוכרו אך ורק ברווח הכולל האחר ולא ייזקפו לרווח והפסד.
- שיטת "הרצועה" אשר אפשרה דחייה של רווחים או הפסדים אקטואריים מבוטלת.
- תשואת נכסי התכנית תוכר ברווח והפסד בהתבסס על שיעור היוון שמשמש למדידת ההתחייבויות בשל הטבות לעובדים, ללא קשר להרכב בפועל של תיק ההשקעות.
- האבחנה בין הטבות עובד לטווח קצר לבין הטבות עובד לטווח ארוך תתבסס על מועד הסילוק הצפוי ולא על המועד בו קמה זכאות העובד להטבות.
- עלות שירותי עבר הנובעת משינויים בתכנית תוכר מיידית.

התקן יישום למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013. אימוץ מוקדם אפשרי.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה האפשרית של התקן.

IFRS 7 – מכשירים פיננסיים: גילוי

התיקון ל- IFRS 7 עוסק בדרישות גילוי חדשות ונרחבות לגבי גריעת נכסים פיננסיים ודרישת גילוי במקרים בהם מתבצעות העברות חריגות סביב בסמוך למועד הדיווח. מטרת התיקון לסייע למשתמשים בדוחות הכספיים להעריך את החשיפות לסיכונים בגין העברות של נכסים פיננסיים והשפעת סיכונים אלה על המצב הכספי של הקבוצה. התיקון יגביר את שקיפות הדיווח של עסקאות העברה, ובפרט של עסקאות איגוח נכסים פיננסיים. התיקון יישום באופן של מכאן ולהבא החל מהדוחות הכספיים לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר 2012. יישום מוקדם אפשרי. הגילויים המתאימים ייכללו בדוחות הכספיים של החברה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כט. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IFRS 9 - מכשירים פיננסיים

1. בחודש נובמבר 2009 פורסם החלק הראשון בשלב הראשון (phase 1) של IFRS 9 - מכשירים פיננסיים, כחלק מפרוייקט החלפת IAS 39 - מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה. IFRS 9 (להלן - התקן) מתמקד בעיקר בסיווג ובמדידה של נכסים פיננסיים והוא חל על כל הנכסים הפיננסיים שבתחולת IAS 39.

התקן קובע כי בעת ההכרה לראשונה, כל הנכסים הפיננסיים (כולל מכשירים משולבים שבהם החוזה המארח הוא נכס פיננסי) יימדדו בשווי הוגן. בתקופות עוקבות יש למדוד מכשירי חוב בעלות מופחתת רק אם מתקיימים שני התנאים המצטברים הבאים:

- הנכס מוחזק במסגרת מודל עסקי שמטרתו היא להחזיק בנכסים על מנת לגבות את תזרימי המזומנים החוזיים הנובעים מהם.
- על פי התנאים החוזיים של הנכס הפיננסי, החברה זכאית, במועדים מסויימים, לקבל תזרימי מזומנים המהווים אך ורק תשלומי קרן ותשלומי ריבית על יתרת הקרן.

למרות האמור לעיל, חברה יכולה, בעת ההכרה לראשונה, לייעד מכשיר חוב אשר עונה על שני התנאים האמורים לשווי הוגן דרך רווח או הפסד אם בעשותה כן, היא מבטלת או מפחיתה משמעותית חוסר סימטריות במדידה או בהכרה (accounting mismatch) שהייתה נגרמת אלמלא כן.

המדידה העוקבת של כל יתר מכשירי החוב והנכסים הפיננסיים האחרים תהיה על פי שווי הוגן.

נכסים פיננסיים שהינם מכשירים הוניים יימדדו בתקופות עוקבות בשווי הוגן, וההפרשים ייזקפו לרווח והפסד או לרווח (הפסד) כולל אחר, על פי בחירת המדיניות החשבונאית לגבי כל מכשיר ומכשיר (סכומים שהוכרו ברווח כולל אחר לא יועברו לאחר מכן לרווח או הפסד). אם מדובר במכשירים הוניים המוחזקים למטרות מסחר, חובה למדוד אותם בשווי הוגן דרך רווח או הפסד. הבחירה הינה סופית ואין לשנותה. עם זאת, כאשר חברה משנה את המודל העסקי שלה לניהול נכסיה הפיננסיים, עליה לסווג מחדש את כל המכשירים הפיננסיים המושפעים משינוי המודל העסקי על מנת לשקף שינוי זה. בכל יתר הנסיבות, אין לבצע סיווג מחדש של המכשירים הפיננסיים.

תאריך התחילה של התקן הוא 1 בינואר, 2015. אימוץ מוקדם אפשרי. אימוץ לראשונה ייעשה למפרע תוך מתן גילוי נדרש או הצגה מחדש של מספרי ההשוואה, בכפוף להקלות המצוינות בתקן.

2. בחודש אוקטובר 2010 פורסמו תיקונים לתקן בנושא גריעה ובנושא התחייבויות פיננסיות. לפי הוראות התיקונים, יש להמשיך וליישם את הוראות IAS 39 לגבי גריעה ולגבי התחייבויות פיננסיות שלא נבחרה לגביהן חלופת השווי ההוגן (ייעוד לשווי הוגן דרך רווח או הפסד). כלומר, הוראות הסיווג והמדידה של IAS 39 ימשיכו לחול על התחייבויות פיננסיות שמוחזקות למסחר ועל התחייבויות פיננסיות שנמדדות בעלות מופחתת.

השינויים הנובעים מהתיקונים כאמור משפיעים על מדידת התחייבויות שנבחרה לגביהן חלופת השווי ההוגן. לפי התיקונים, סכום השינוי בשווי ההוגן של ההתחייבות - שמיוחס לשינויים בסיכון האשראי - ייזקף לרווח כולל אחר. כל יתר השינויים בשווי ההוגן ייזקפו לרווח או הפסד. אם זקיפת השינוי בשווי ההוגן של ההתחייבות, שנגרם כתוצאה משינויים בסיכון האשראי, לרווח כולל אחר ייצור חוסר סימטריה חשבונאית ברווח או הפסד, אזי גם אותו שינוי ייזקף לרווח או הפסד ולא לרווח כולל אחר.

תאריך התחילה של התיקונים הוא 1 בינואר, 2015. אימוץ מוקדם אפשרי, בתנאי שהחברה מיישמת גם את הוראות התקן בנוגע לסיווג ומדידה של נכסים פיננסים (שלב הנכסים). אימוץ לראשונה של התיקונים ייעשה למפרע תוך מתן גילוי נדרש או הצגה מחדש של מספרי ההשוואה, בכפוף להקלות המצוינות בתיקונים.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה האפשרית של התקן, אך אין ביכולתה, בשלב זה, לאמוד את השפעתו, אם בכלל, על הדוחות הכספיים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כט. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, IFRS 13 - דוחות כספיים מאוחדים, הסדרים משותפים, גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות, מדידת שווי הוגן

בחודש מאי 2011 פרסם ה-IASB ארבעה תקנים חדשים: IFRS 10 - דוחות כספיים מאוחדים, IFRS 11 - הסדרים משותפים, IFRS 12 - גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות (להלן - התקנים החדשים) וכן את IFRS 13 - מדידת שווי הוגן, ותיקן שני תקנים קיימים IAS 27R (מתוקן 2011) דוחות כספיים נפרדים ו-IAS 28R (מתוקן 2011) השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות.

התקנים החדשים ייושמו למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013. אימוץ מוקדם אפשרי, אולם אם חברה בוחרת לבצעו, עליה לאמץ את התקנים החדשים כמכלול אחד (למעט דרישות הגילוי על פי IFRS 12 שניתן לאמצן בנפרד). התקנים כוללים הוראות מעבר עם הקלות מסוימות בעת היישום לראשונה.

להלן עיקרי הוראות התקנים האמורים והשפעותיהם הצפויות על הקבוצה:

IFRS 10 - דוחות כספיים מאוחדים

IFRS 10 (להלן - תקן 10) מחליף את IAS 27 בדבר הטיפול החשבונאי בדוחות כספיים מאוחדים, וכן כולל את הטיפול החשבונאי באיחוד ישויות מובנות (structured entities) שטופלו בעבר ב-SIC 12 איחוד - ישויות למטרות מיוחדות.

תקן 10 אינו כולל שינויים בנהלי האיחוד, אך משנה את ההגדרה של קיומה של שליטה לצורך איחוד וכולל מודל יחיד לצורכי איחוד. על פי תקן 10 על מנת שתתקיים שליטה נדרש קיומם של כוח (power) וחשיפה או זכות לתשואות משתנות (variable returns) מהחברה המושקעת. כוח הינו היכולת להשפיע ולכוון את הפעילויות של החברה המושקעת, אשר משפיעות באופן משמעותי על התשואה של המשקיע.

תקן 10 קובע כי בעת בחינת קיומה של שליטה יש להביא בחשבון זכויות הצבעה פוטנציאליות רק אם הן ממשיות, לעומת IAS 27 אשר קובע כי זכויות הצבעה פוטנציאליות יובאו בחשבון רק אם הן ניתנות למימוש באופן מיידי כאשר יש להתעלם מכוונות ההנהלה והיכולת הפיננסית למימוש זכויות אלו.

בנוסף, תקן 10 קובע כי משקיע יכול שישלוט גם אם מחזיק פחות מרוב זכויות ההצבעה בחברה המוחזקת (שליטה אפקטיבית), וזאת בניגוד ל-IAS 27 הקיים אשר מאפשר לבחור שני מודלים לאיחוד - מודל השליטה האפקטיבית ומודל השליטה המשפטית.

תקן 10 יישום למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה האפשרית של תקן 10, אך אין ביכולתה, בשלב זה, לאמוד את השפעתו, אם בכלל, על הדוחות הכספיים.

IAS 27 R - דוחות כספיים נפרדים

IAS 27 R (להלן - תקן 27 המתוקן) מחליף את IAS 27 ומטפל רק בדוחות כספיים נפרדים. ההנחיות הקיימות לגבי דוחות כספיים נפרדים נותרו ללא שינוי במסגרת תקן 27 המתוקן.

IFRS 11 - הסדרים משותפים

IFRS 11 (להלן - תקן 11) מחליף את IAS 31 בדבר הטיפול החשבונאי בזכויות בעסקאות משותפות ואת SIC 13 בדבר פרשנות לטיפול החשבונאי בהשקעות לא כספיות על ידי ישויות בשליטה משותפת.

תקן 11 מגדיר הסדרים משותפים כהסדרים חוזיים שלפיהם לשני צדדים או יותר קיימת שליטה משותפת.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כט. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, IFRS 13 - דוחות כספיים מאוחדים, הסדרים משותפים, גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות, מדידת שווי הוגן (המשך)

IFRS 11 - הסדרים משותפים (המשך)

תקן 11 מחלק את ההסדרים המשותפים לשני סוגים:

- עסקאות משותפות (joint ventures), שבהן לצדדים להסדר יש שליטה משותפת על הזכויות בנכסים נטו של העסקה המשותפת. תקן 11 דורש כי עסקאות משותפות יטופלו רק לפי שיטת השווי המאזני וזאת בניגוד להוראות IAS 31 אשר קבעו כי חברה יכולה לבחור כמדיניות חשבונאית האם ליישם את שיטת האיחוד היחסי או שיטת השווי המאזני לגבי ישויות בשליטה משותפת.
- פעילויות משותפות (joint operations), שבהן לצדדים להסדר יש שליטה משותפת על הזכויות בנכסים של הפעילות המשותפת ומחויבות משותפת בגין ההתחייבויות של הפעילות המשותפת. תקן 11 דורש כי החברה המחזיקה תכיר בנכסים, בהתחייבויות, בהכנסות ובהוצאות של הפעילות המשותפת על פי חלקה היחסי בפעילות זו כפי שנקבע בהסדר המשותף, בדומה לטיפול החשבונאי הקיים היום.

תקן 11 ייושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013.

להערכת הקבוצה, לתקן 11 לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

IAS 28 R - השקעות בחברות כלולות ועסקאות משותפות

IAS 28 R (להלן - תקן 28 המתוקן) מחליף את IAS 28. השינויים העיקריים הנכללים בו לעומת IAS 28 מתייחסים לטיפול החשבונאי לפי שיטת השווי המאזני בהשקעות בעסקאות משותפות, כתוצאה מפרסום IFRS 11 והמעבר מיישום שיטת האיחוד היחסי ליישום שיטת השווי המאזני בהשקעות אלה. תקן 28 המתוקן קובע גם כי במקרה של מימוש השקעה בחברה כלולה או בעסקה משותפת, לרבות חלק ממנה, יש ליישם את הוראות IFRS 5 על אותו חלק שעונה על התנאים לסיווג כמוחזק למכירה, ולגבי החלק שנשאר, יש להמשיך וליישם את שיטת השווי המאזני עד למועד המימוש בפועל. בנוסף, במקרה של השקעה בחברה כלולה שהופכת להשקעה בעסקה משותפת (joint venture) ולהיפך, יש להמשיך וליישם את שיטת השווי המאזני ואין לבצע מדידה מחדש של ההשקעה שנותרה.

תקן 28 המתוקן ייושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013. אימוץ מוקדם אפשרי, אולם אם חברה בוחרת לבצעו, עליה לאמץ את IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12 ו- IAS 27 R (מתוקן 2011) כמכלול אחד.

להערכת הקבוצה, לתקן 28 המתוקן לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

IFRS 12 - גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות

IFRS 12 (להלן - תקן 12) קובע דרישות גילוי לגבי ישויות מוחזקות של החברה, לרבות חברות בנות, הסדרים משותפים, חברות כלולות וישויות מובנות (structured entities). תקן 12 מרחיב את דרישות הגילוי בנוגע לשיקולים ולהנחות ששימשו את ההנהלה בקביעת קיומה של שליטה, שליטה משותפת או השפעה מהותית בישויות מוחזקות, וכן בקביעת סוג ההסדר המשותף. תקן 12 כולל גם דרישות גילוי לגבי ישויות מוחזקות מהותיות.

הגילויים המתאימים ייכללו בדוחות הכספיים של החברה עם אימוץ התקן לראשונה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כט. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, IFRS 13 - דוחות כספיים מאוחדים, הסדרים משותפים, גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות, מדידת שווי הוגן (המשך)

IFRS 13 - מדידת שווי הוגן

IFRS 13 (להלן - תקן 13) קובע הנחיות באשר לאופן מדידת שווי הוגן, ככל שמדידה זו נדרשת בהתאם לתקינה הבינלאומית. תקן 13 מגדיר שווי הוגן כמחיר שהיה מתקבל במכירת נכס, או משולם בהעברת התחייבות, בעסקה רגילה (orderly) בין משתתפי שוק במועד המדידה. בנוסף, תקן 13 מפרט את המאפיינים של משתתפים בשוק (market participants) וקובע כי השווי ההוגן יתבסס על ההנחות בהן היו משתמשים משתתפים בשוק. כמו כן, קובע תקן 13 כי מדידת שווי הוגן תבוסס על ההנחה כי העסקה תבוצע בשוק העיקרי של הנכס או ההתחייבות, או בהיעדר שוק עיקרי, בשוק המועיל (advantageous) ביותר.

תקן 13 קובע כי יש למקסם את השימוש בנתונים הניתנים לצפייה מהשוק ביחס לשימוש בנתונים שאינם ניתנים לצפייה מהשוק. כמו כן, תקן 13 קובע מדרג לשווי ההוגן בהתאם למקור הנתונים ששימשו לקביעת השווי ההוגן:

רמה 1 - מחירים מצוטטים (ללא התאמות) בשוק פעיל של נכסים והתחייבויות זהים.
רמה 2- נתונים שאינם מחירים מצוטטים שנכללו ברמה 1 אשר ניתנים לצפייה במישרין או בעקיפין.
רמה 3- נתונים שאינם מבוססים על מידע שוק ניתן לצפייה (טכניקות הערכה ללא שימוש בנתוני שוק ניתנים לצפייה).

כמו כן, תקן 13 קובע דרישות גילוי מסוימות.

הגילויים החדשים, וכן מדידה של נכסים והתחייבויות של תקן 13 נדרשים מכאן ולהבא, רק לגבי התקופות המתחילות לאחר מועד יישומו, החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013. אימוץ מוקדם אפשרי. גילויים חדשים אלו לא חלים על מספרי השוואה.

הגילויים המתאימים ייכללו בדוחות הכספיים של הקבוצה עם אימוץ התקן לראשונה.
הקבוצה בוחנת את ההשפעה האפשרית של תקן 13, אך אין ביכולתה, בשלב זה, לאמוד את השפעתו, אם בכלל, על הדוחות הכספיים.

ל. להלן שיעורי השינוי של המדד ושער החליפין של הדולר:

	מדד המחירים לצרכן		שער חליפין יציג של הדולר
	מדד בגין	מדד ידוע	
	%	%	%
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011	2.2	2.6	7.7
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010	2.7	2.3	(6.0)
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009	3.9	3.8	(0.7)

לא. שינוי סיווג

החברה ביצעה סיווגים מחדש בסכומים לא מהותיים, בדוח על המצב הכספי בסעיפי זכאים ויתרות זכות והתחייבויות פיננסיות, ובדוח רווח והפסד בסעיפי רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון, הכנסות מדמי ניהול הכנסות אחרות, שינוי בהתחייבויות ביטוחיות ותשלומים בגין חוזי ביטוח, הוצאות הנהלה וכלליות והפחתת נכסים בלתי מוחשיים. לסיווגים שנערכו לא היתה השפעה על ההון, על הרווח הנקי ועל הרווח הכולל.

באור 3: - מגזרי פעילות

בשל שינוי במבנה הארגוני של החברה, החל מיום 1 בינואר, 2011 מוגדר ענף ביטוח הבריאות כמגזר פעילות נפרד, אשר מאחד תחתיו פוליסות ביטוח בריאות מסוגים שונים כמפורט בסעיף 2 להלן. על מנת לאפשר השוואה לתקופות קודמות, הוצגו מחדש בדוחות הכספיים המאוחדים אלה מספרי ההשוואה.

החברה פועלת במגזרי הפעילות הבאים:

1. מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח כולל את ענפי ביטוח חיים ופנסיה והוא מתמקד בעיקר בחסכון לטווח ארוך (במסגרת פוליסות ביטוח לסוגיהן וקרנות פנסיה) וכן בכיסויים ביטוחיים של סיכונים שונים כגון: מוות, נכות, אובדן כושר עבודה ועוד. פעילות הפנסיה כלולה גם בפעילות מיועדת לחלוקה לבעלים כאמור בביאור 36 להלן.

בהתאם להוראות המפקח, מפורט מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח לביטוח חיים ופנסיה.

2. מגזר ביטוח בריאות

מגזר ביטוח בריאות כולל ביטוח סיעודי, ביטוח הוצאות רפואיות, מחלות קשות, ניתוחים והשתלות, ביטוח שיניים ועוד.

3. מגזר ביטוח כללי

מגזר הביטוח הכללי כולל את ענפי החבויות והרכוש. בהתאם להוראות המפקח מפורט מגזר הביטוח הכללי לפי ענפי רכב חובה, רכב רכוש, ענפי רכוש ואחרים וענפי חבויות אחרים.

- ענף רכב חובה

ענף רכב חובה מתמקד בכיסוי אשר רכישתו על-ידי בעל הרכב או הנוהג בו היא חובה על-פי דין ואשר מעניק כיסוי לנזק גוף (לנהג הרכב, לנוסעים ברכב או להולכי רגל) כתוצאה משימוש ברכב מנועי.

- ענף רכב רכוש

ענף רכב רכוש מתמקד בכיסוי נזקי רכוש לרכב המבוטח ונזקי רכוש שהרכב המבוטח יגרום לצד שלישי.

- ענפי רכוש ואחרים

יתר ענפי הרכוש שאינם רכב וחבויות וכן ענפי ביטוח אחרים וענפי בריאות המספקים כיסוי לזמן קצר (תאונות אישיות, נסיעות לחו"ל ועובדים זרים).

- ענפי חבויות אחרים

ענפי החבויות מיועדים לכיסוי של חבויות המבוטח בגין נזק שהוא יגרום לצד שלישי. ענפים אלו כוללים: אחריות כלפי צד ג', אחריות מעבידים, אחריות מקצועית ואחריות המוצר וכן ענפים אחרים המחושבים בשיטת עודף הכנסות על הוצאות כגון כלי שייט, כלי טייס וערבות חוק המכר.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011						
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ	פעילות מיועדת לחלוקה לבעלים	סה"כ
	אלפי ש"ח							
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,681,061	331,545	2,306,247	-	-	4,318,853	-	4,318,853
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	118,579	101,410	658,444	-	-	878,433	-	878,433
פרמיות שהורווחו בשייר	1,562,482	230,135	1,647,803	-	-	3,440,420	-	3,440,420
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	(302,597)	27,135	187,298	45,050	(15,526)	(58,640)	1,490	(60,130)
הכנסות מדמי ניהול	417,545	-	-	-	-	417,545	323,313	94,232
הכנסות מעמלות	31,408	9,534	153,666	31,556	(22,494)	203,670	2,774	200,896
הכנסות אחרות	-	-	-	1,484	-	1,484	-	1,484
סך כל ההכנסות	1,708,838	266,804	1,988,767	78,090	(38,020)	4,004,479	327,577	3,676,902
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	1,080,408	213,113	1,629,905	-	-	2,923,426	-	2,923,426
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(70,871)	(99,324)	(400,505)	-	-	(570,700)	-	(570,700)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	1,009,537	113,789	1,229,400	-	-	2,352,726	-	2,352,726
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	324,913	72,325	492,731	16,449	(22,494)	883,924	72,195	811,729
הוצאות הנהלה וכלליות	391,344	28,323	128,456	29,435	(15,526)	562,032	154,596	407,436
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	9,800	-	4,486	2,832	-	17,118	9,800	7,318
הוצאות מימון	10,321	1,077	9,142	79,017	-	99,557	-	99,557
סך כל ההוצאות	1,745,915	215,514	1,864,215	127,733	(38,020)	3,915,357	236,591	3,678,766
חלק ברווחי חברות כלולות	14,482	-	-	-	-	14,482	-	14,482
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	(22,595)	51,290	124,552	(49,643)	-	103,604	90,986	12,618
הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(12,753)	(4,244)	(79,195)	(33,139)	-	(129,331)	-	(129,331)
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	(35,348)	47,046	45,357	(82,782)	-	(25,727)	90,986	(116,713)

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010						
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ	פעילות מיועדת לחלוקה לבעלים	סה"כ
	אלפי ש"ח							
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,700,893	302,013	2,267,504	-	-	4,270,410	-	4,270,410
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	113,191	95,114	696,513	-	-	904,818	-	904,818
פרמיות שהורווחו בשייר	1,587,702	206,899	1,570,991	-	-	3,365,592	-	3,365,592
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	1,535,421	38,761	236,342	119,090	(11,655)	1,917,959	10,712	1,907,247
הכנסות מדמי ניהול	472,772	-	-	-	-	472,772	279,447	193,325
הכנסות מעמלות	33,164	13,485	166,970	21,249	(15,175)	219,693	2,426	217,267
הכנסות אחרות	-	-	-	388	-	388	-	388
סך כל ההכנסות	3,629,059	259,145	1,974,303	140,727	(26,830)	5,976,404	292,585	5,683,819
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	2,887,202	246,663	1,730,966	-	-	4,864,831	-	4,864,831
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(74,436)	(95,691)	(509,622)	-	-	(679,749)	-	(679,749)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	2,812,766	150,972	1,221,344	-	-	4,185,082	-	4,185,082
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	312,995	67,526	494,049	12,160	(15,175)	871,555	55,596	815,959
הוצאות הנהלה וכלליות	331,093	28,821	92,538	34,971	(11,655)	475,768	127,415	348,353
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	9,800	-	4,486	2,057	-	16,343	9,800	6,543
הוצאות מימון	4,311	-	5,346	67,537	-	77,194	-	77,194
סך כל ההוצאות	3,470,965	247,319	1,817,763	116,725	(26,830)	5,625,942	192,811	5,433,131
חלק ברווחי חברה כלולה	5,160	-	-	-	-	5,160	-	5,160
רווח לפני מסים על ההכנסה	163,254	11,826	156,540	24,002	-	355,622	99,774	255,848
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	18,665	1,817	7,785	(4,553)	-	23,714	-	23,714
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	181,919	13,643	164,325	19,449	-	379,336	99,774	279,562

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009						
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ	פעילות מיועדת לחלוקה לבעלים	סה"כ
	אלפי ש"ח							
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,537,507	289,931	2,243,198	-	-	4,070,636	-	4,070,636
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	112,321	90,928	528,472	-	-	731,721	-	731,721
פרמיות שהורווחו בשייר	1,425,186	199,003	1,714,726	-	-	3,338,915	-	3,338,915
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	3,182,493	98,041	290,980	88,431	(11,064)	3,648,881	18,046	3,630,835
הכנסות מדמי ניהול	326,271	-	-	-	-	326,271	246,964	79,307
הכנסות מעמלות	26,976	15,957	119,505	20,094	(13,283)	169,249	1,634	167,615
הכנסות אחרות	-	-	-	250	-	250	-	250
סך כל ההכנסות	4,960,926	313,001	2,125,211	108,775	(24,347)	7,483,566	266,644	7,216,922
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	4,244,814	201,572	1,664,935	-	-	6,111,321	-	6,111,321
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(74,874)	(77,867)	(346,768)	-	-	(499,509)	-	(499,509)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	4,169,940	123,705	1,318,167	-	-	5,611,812	-	5,611,812
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	292,404	61,475	487,397	11,708	(13,283)	839,701	48,661	791,040
הוצאות הנהלה וכלליות	291,306	28,587	94,489	16,652	(11,064)	419,970	114,913	305,057
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	9,800	-	4,546	2,092	-	16,438	9,800	6,638
הוצאות מימון	5,285	-	5,439	73,740	-	84,464	-	84,464
סך כל ההוצאות	4,768,735	213,767	1,910,038	104,192	(24,347)	6,972,385	173,374	6,799,011
רווח לפני מסים על ההכנסה	192,191	99,234	215,173	4,583	-	511,181	93,270	417,911
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	71,025	3,125	176,702	70,019	-	320,871	-	320,871
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	263,216	102,359	391,875	74,602	-	832,052	93,270	738,782

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים						
נכסים בלתי מוחשיים	194,661	11,509	132,225	27,943	-	366,338
הוצאות רכישה נדחות	535,576	111,108	199,136	-	-	845,820
השקעות בחברות כלולות	116,438	-	-	-	-	116,438
נדל"ן להשקעה	56,237	-	12,531	-	-	68,768
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	11,423,033	43,208	-	-	-	11,466,241
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	550,170	104,597	2,580,965	443,781	-	3,679,513
נכסי חוב שאינם סחירים	3,878,421	243,789	1,083,457	43,085	-	5,248,752
מניות	5,181	985	31,490	224,514	-	262,170
אחרות	43,558	8,281	59,512	280,702	-	392,053
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	4,477,330	357,652	3,755,424	992,082	-	9,582,488
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	533,043	2,272	-	-	-	535,315
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	31,417	4,793	56,682	117,378	-	210,270
נכסי ביטוח משנה	118,434	286,560	966,516	-	-	1,371,510
פרמיות לגבייה	77,170	16,622	453,810	-	-	547,602
נכסים מיועדים לחלוקה לבעלים	690,436	-	-	-	-	690,436
נכסים אחרים	216,050	9,199	181,403	224,271	(30,206)	600,717
סך כל הנכסים	18,469,825	842,923	5,757,727	1,361,674	(30,206)	26,401,943
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה	12,077,649	47,103	-	-	-	12,124,752
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	4,775,848	588,811	4,525,876	-	-	9,890,535
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	11,745,180	45,811	-	-	-	11,790,991
התחייבויות פיננסיות	95,182	-	2,261	1,245,278	-	1,342,721
התחייבויות המתייחסות לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	70,433	-	-	-	(24,671)	45,762
התחייבויות אחרות	378,873	157,377	771,295	112,558	(5,535)	1,414,568
סך כל ההתחייבויות	17,065,516	791,999	5,299,432	1,357,836	(30,206)	24,484,577

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2010					
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים:						
נכסים בלתי מוחשיים	698,826	19,022	92,531	12,048	-	822,427
הוצאות רכישה נדחות	595,002	94,905	193,590	-	-	883,497
השקעה בחברה כלולה	21,935	-	-	-	-	21,935
נדל"ן להשקעה	58,242	-	12,311	-	-	70,553
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	11,760,887	44,725	-	-	-	11,805,612
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	719,143	143,221	2,486,352	625,037	-	3,973,753
נכסי חוב שאינם סחירים	3,751,052	237,703	902,286	27,237	-	4,918,278
מניות	24,865	706	25,677	220,609	-	271,857
אחרות	106,198	6,858	50,454	253,692	-	417,202
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	4,601,258	388,488	3,464,769	1,126,575	-	9,581,090
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	67,291	284	-	-	-	67,575
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	44,042	4,712	88,694	216,125	-	353,573
נכסי ביטוח משנה	105,044	259,965	972,332	-	-	1,337,341
פרמיות לגבייה	87,008	20,740	417,327	-	-	525,075
נכסים אחרים	74,308	4,449	114,041	216,717	(13,266)	396,249
סך כל הנכסים	18,113,843	837,290	5,355,595	1,571,465	(13,266)	25,864,927
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה	11,928,350	45,669	-	-	-	11,974,019
התחייבויות:						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	4,591,071	540,775	4,332,706	-	-	9,464,552
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	11,863,384	45,424	-	-	-	11,908,808
התחייבויות פיננסיות	-	-	-	1,082,640	-	1,082,640
התחייבויות אחרות	340,594	197,488	681,579	153,144	(13,266)	1,359,539
סך כל ההתחייבויות	16,795,049	783,687	5,014,285	1,235,784	(13,266)	23,815,539

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	634,780	904,352	583,562	232,198	2,354,892
פרמיות ביטוח משנה	14,407	163,683	315,652	97,660	591,402
פרמיות בשייר	620,373	740,669	267,910	134,538	1,763,490
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	(59,683)	(36,617)	(13,873)	(5,514)	(115,687)
פרמיות שהורווחו בשייר	560,690	704,052	254,037	129,024	1,647,803
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	121,182	18,407	7,236	40,473	187,298
הכנסות מעמלות	3,771	49,053	85,355	15,487	153,666
סך כל ההכנסות	685,643	771,512	346,628	184,984	1,988,767
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	491,199	705,041	282,196	151,469	1,629,905
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(38,771)	(155,189)	(158,133)	(48,412)	(400,505)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	452,428	549,852	124,063	103,057	1,229,400
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	63,539	221,045	155,545	52,602	492,731
הוצאות הנהלה וכלליות	37,611	42,947	35,739	12,159	128,456
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	2,243	2,243	-	-	4,486
הוצאות מימון	3,447	2,508	2,279	908	9,142
סך כל ההוצאות	559,268	818,595	317,626	168,726	1,864,215
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	126,375	(47,083)	29,002	16,258	124,552
הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(52,503)	(8,214)	(2,870)	(15,608)	(79,195)
סך הכל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	73,872	(55,297)	26,132	650	45,357
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2011	2,460,992	634,749	429,070	1,001,065	4,525,876

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 74% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 82% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	602,065	902,069	535,583	239,570	2,279,287
פרמיות ביטוח משנה	112,036	233,497	297,232	113,859	756,624
פרמיות בשייר	490,029	668,572	238,351	125,711	1,522,663
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	48,647	(5,915)	(664)	6,260	48,328
פרמיות שהורווחו בשייר	538,676	662,657	237,687	131,971	1,570,991
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	152,771	24,706	9,405	49,460	236,342
הכנסות מעמלות	12,058	58,110	79,413	17,389	166,970
סך כל ההכנסות	703,505	745,473	326,505	198,820	1,974,303
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	605,126	638,300	292,700	194,840	1,730,966
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(70,334)	(160,923)	(183,301)	(95,064)	(509,622)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	534,792	477,377	109,399	99,776	1,221,344
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	57,064	227,107	154,965	54,913	494,049
הוצאות הנהלה וכלליות	29,312	30,912	24,184	8,130	92,538
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	2,243	2,243	-	-	4,486
הוצאות מימון	1,524	1,467	2,029	326	5,346
סך כל ההוצאות	624,935	739,106	290,577	163,145	1,817,763
רווח לפני מסים על ההכנסה	78,570	6,367	35,928	35,675	156,540
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	5,245	881	275	1,384	7,785
סך הכל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	83,815	7,248	36,203	37,059	164,325
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2010	2,365,254	578,640	404,339	984,473	4,332,706

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 77% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 83% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	621,979	877,843	532,088	245,908	2,277,818
פרמיות ביטוח משנה	21,011	202,417	291,473	109,550	624,451
פרמיות בשייר	600,968	675,426	240,615	136,358	1,653,367
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	(20,103)	47,316	12,539	21,607	61,359
פרמיות שהורווחו בשייר	580,865	722,742	253,154	157,965	1,714,726
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	177,447	37,196	14,492	61,845	290,980
הכנסות מעמלות	-	28,659	77,144	13,702	119,505
סך כל ההכנסות	758,312	788,597	344,790	233,512	2,125,211
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	615,264	607,760	258,604	183,307	1,664,935
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(25,819)	(118,770)	(141,187)	(60,992)	(346,768)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	589,445	488,990	117,417	122,315	1,318,167
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	60,652	220,022	151,340	55,383	487,397
הוצאות הנהלה וכלליות	29,871	35,484	22,273	6,861	94,489
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	2,273	2,273	-	-	4,546
הוצאות מימון	1,125	1,699	2,243	372	5,439
סך כל ההוצאות	683,366	748,468	293,273	184,931	1,910,038
רווח לפני מסים על ההכנסה	74,946	40,129	51,517	48,581	215,173
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	112,975	24,812	7,833	31,082	176,702
סך הכל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	187,921	64,941	59,350	79,663	391,875
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2009	2,178,784	551,567	347,375	897,395	3,975,121

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 78% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 85% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011		
	פנסיה *)	ביטוח חיים	סה"כ
		אלפי ש"ח	
פרמיות שהורווחו ברוטו	-	1,681,061	1,681,061
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	-	118,579	118,579
פרמיות שהורווחו בשייר	-	1,562,482	1,562,482
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	1,490	(304,087)	(302,597)
הכנסות מדמי ניהול	323,313	94,232	417,545
הכנסות מעמלות	2,774	28,634	31,408
סך כל ההכנסות	327,577	1,381,261	1,708,838
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	-	1,080,408	1,080,408
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	(70,871)	(70,871)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	-	1,009,537	1,009,537
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	72,195	252,718	324,913
הוצאות הנהלה וכלליות	154,596	236,748	391,344
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	9,800	-	9,800
הוצאות מימון	-	10,321	10,321
סך כל ההוצאות	236,591	1,509,324	1,745,915
חלק ברווחי חברות כלולות	-	14,482	14,482
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	90,986	(113,581)	(22,595)
הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	-	(12,753)	(12,753)
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	90,986	(126,334)	(35,348)

*) מוצג כפעילות מיועדת לחלוקה לבעלים (ראה באור 36 להלן).

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010		
	פנסיה *)	ביטוח חיים	סה"כ
		אלפי ש"ח	
פרמיות שהורווחו ברוטו	-	1,700,893	1,700,893
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	-	113,191	113,191
פרמיות שהורווחו בשייר	-	1,587,702	1,587,702
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	10,712	1,524,709	1,535,421
הכנסות מדמי ניהול	279,447	193,325	472,772
הכנסות מעמלות	2,426	30,738	33,164
סך כל ההכנסות	292,585	3,336,474	3,629,059
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	-	2,887,202	2,887,202
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	(74,436)	(74,436)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	-	2,812,766	2,812,766
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	55,596	257,399	312,995
הוצאות הנהלה וכלליות	127,415	203,678	331,093
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	9,800	-	9,800
הוצאות מימון	-	4,311	4,311
סך כל ההוצאות	192,811	3,278,154	3,470,965
חלק ברווחי חברה כלולה	-	5,160	5,160
רווח לפני מסים על ההכנסה	99,774	63,480	163,254
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	-	18,665	18,665
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	99,774	82,145	181,919

*) מוצג כפעילות מיועדת לחלוקה לבעלים (ראה באור 36 להלן).

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009		
	פנסיה *)	ביטוח חיים	סה"כ
		אלפי ש"ח	
פרמיות שהורווחו ברוטו	-	1,537,507	1,537,507
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	-	112,321	112,321
פרמיות שהורווחו בשייר	-	1,425,186	1,425,186
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	18,046	3,164,447	3,182,493
הכנסות מדמי ניהול	246,964	79,307	326,271
הכנסות מעמלות	1,634	25,342	26,976
סך כל ההכנסות	266,644	4,694,282	4,960,926
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	-	4,244,814	4,244,814
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	-	(74,874)	(74,874)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	-	4,169,940	4,169,940
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	48,661	243,743	292,404
הוצאות הנהלה וכלליות	114,913	176,393	291,306
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	9,800	-	9,800
הוצאות מימון	-	5,285	5,285
סך כל ההוצאות	173,374	4,595,361	4,768,735
רווח לפני מסים על ההכנסה	93,270	98,921	192,191
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	-	71,025	71,025
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	93,270	169,946	263,216

*) מוצג כפעילות מיועדת לחלוקה לבעלים (ראה באור 36 להלן).

באור 4: - צירוף עסקים

ביום 4 בינואר, 2011, חתמה חברה מאוחדת סיני מורשי חיתום סוכנות לביטוח (1989) בע"מ (להלן - מורשי חיתום) על הסכם לרכישת פעילות סוכנות ביטוח, המוכרת בשמה המסחרי "ארנון את וינשטוק תכנון וניהול ביטוחי" (להלן - ארנון את וינשטוק).

כמו כן, רכשה מורשי חיתום את הפעילות של חברת "ארנון את וינשטוק תכנון וניהול בע"מ" שבבעלות הסוכנים.

בעקבות הרכישה שינתה מורשי חיתום את שמה ל- "ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ (להלן – ארנון את וינשטוק).

עלות הרכישה הסתכמה לסך של כ- 18,975 אלפי ש"ח והוקצתה, בהתבסס על הערכת שווי שבוצעה על ידי מעריך שווי חיצוני, לנכסים המזוהים כמפורט להלן:

	שווי הוגן באלפי ש"ח
עמלה לקבל בגין תיקי ביטוח	1,000
רכוש קבוע	200
הסכמי התקשרות מול סוכנים	14,068
הסכם אי תחרות	1,051
מוניטין הנובע מהרכישה	2,581
	18,900

עלות הרכישה כוללת סך של 75 אלפי ש"ח בגין הפרשי הצמדה שנצברו ממועד חתימת ההסכם ועד למועד התשלום. עלויות אלו נזקפו כהוצאה ונכללו בסעיף הוצאות מימון.

המוניטין שנוצר ברכישה מיוחס להטבות החזויות הנובעות מהסינרגיה של שילוב פעילות ארנון את וינשטוק עם פעילות שומרה ביטוח שהינה חברת האם שלה.

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את תוצאות הפעילות של ארנון את וינשטוק החל ממועד רכישתה.

באור 5: - נכסים בלתי מוחשיים

א. ההרכב והתנועה:

	מוניטין	תיקי ביטוח	תיקי לקוחות וקשרי סוכנים	שם מסחרי	תוכנות מחשב	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח						
עלות							
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	437,140	19,267	210,416	11,572	360,593	-	1,038,988
תוספות	-	-	-	-	114,043	-	114,043
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	437,140	19,267	210,416	11,572	474,636	-	1,153,031
תוספות	-	1,000	-	-	124,634	-	125,634
צירוף עסקים	2,581	-	14,068	-	-	1,051	17,700
העברה לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	(410,591)	-	(195,981)	-	(3,633)	-	(610,205)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	29,130	20,267	28,503	11,572	595,637	1,051	686,160
הפחתה שנצברה							
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	25,662	9,038	54,396	3,910	168,539	-	261,545
הפחתה שהוכרה במהלך השנה	-	3,189	11,236	1,915	52,719	-	69,059
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	25,662	12,227	65,632	5,825	221,258	-	330,604
הפחתה שהוכרה במהלך השנה	-	3,268	11,934	1,916	71,111	-	88,229
העברה לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	(25,662)	-	(71,049)	-	(2,300)	-	(99,011)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	-	15,495	6,517	7,741	290,069	-	319,822
ערך בספרים, נטו							
ביום 31 בדצמבר, 2011	29,130	4,772	21,986	3,831	305,568	1,051	366,338
ביום 31 בדצמבר, 2010	411,478	7,040	144,784	5,747	253,378	-	822,427

*) תוספות בגין תוכנות מחשב כוללות תוספות בגין פיתוח עצמי: בשנת 2011 בסך 99,819 אלפי ש"ח ובשנת 2010 בסך 94,889 אלפי ש"ח.

באור 5: - נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

ב. ירידת ערך מוניטין

לצורך בחינת ירידת ערך של מוניטין הוקצה המוניטין ליחידות מניבות מזומנים הבאות:

- תחום הפנסיה הנכלל במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח.
- מגזר ביטוח כללי.

להלן היתרה בדוחות הכספיים של המוניטין, שהוקצה לכל אחד מהמגזרים הבאים:

		31 בדצמבר	
		2011	2010
		אלפי ש"ח	
יחידה מניבת מזומנים:			
תחום הפנסיה	1)	384,929	384,929
מגזר ביטוח כללי	2)	29,130	26,549
		414,059	411,478

לצורך בחינת ירידת ערך של המוניטין יש לבחון את ערך היחידה המניבה מזומנים הקטנה ביותר בתוך המגזר, שאליה יוחס המוניטין בהשוואה לסכום בר ההשבה שלה. אם הסכום בר ההשבה של היחידה עולה על הערך בדוחות הכספיים של היחידה, היחידה והמוניטין שהוקצה לה יחשבו כבלתי פגומים בערכם. אם הערך בדוחות הכספיים של היחידה עולה על הסכום בר ההשבה שלה, החברה מכירה בהפסד מירידת ערך.

1) הסכום בר ההשבה של תחום הפנסיה המהווה חלק ממגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח נקבע על בסיס עקרונות חישוב הערך הגלום (Embedded Value). בהתבסס על חישוב זה, להערכת החברה אין צורך להפחית את ערך המוניטין בגין מבטחים פנסיה.

2) הסכום בר ההשבה של שומרה ביטוח כיחידה מניבה מזומנים המהווה חלק מעסקי ביטוח כללי, נקבע על בסיס שווי השימוש המחושב לפי אומדן תזרימי המזומנים העתידיים למשך 10 שנים.

ההנחות שנלקחו לצורך בחינת ברות ההשבה הינן שמרניות ביחס לעסקי שומרה ביטוח.
ההנחות העיקריות ששימשו בחישוב שווי השימוש הינן:
שיעור ריבית ההיוון - 10%.
שיעור התשואה הריאלית על ההשקעות - 2% (הנחת אינפלציה שנתית של 3%).
שיעור גידול בהכנסות - 0%.
שיעור הוצאות הנהלה וכלליות מדמי ביטוח - 10%.
שיעור תביעות - 75%.

מאחר ואומדן תזרימי המזומנים הצפוי גבוה מהותית מערך הנכס בדוחות הכספיים ולאור ההנחות השמרניות שנלקחו כאמור, להערכת החברה, כל שינוי סביר בהנחות המפתח ששימשו בחישוב שווי השימוש לא יגרמו לערך בדוחות הכספיים להיות נמוך מסכום בר ההשבה.

באור 6: - הוצאות רכישה נדחות

א. ההרכב:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	535,576	595,002 *)
ביטוח בריאות	111,108	94,905
ביטוח כללי	199,136	193,590
	845,820	883,497

*) לרבות הוצאות רכישה נדחות בגין קרנות פנסיה.

באור 6: - הוצאות רכישה נדחות (המשך)

ב. התנועה בהוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח ובביטוח בריאות:

	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	סה"כ
	אלפי ש"ח		
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	545,461	86,795	632,256
תוספות:			
עמלות רכישה	109,969	25,982	135,951
הוצאות רכישה אחרות	67,783	10,476	78,259
סה"כ תוספות	177,752	36,458	214,210
הפחתות:			
הפחתה שוטפת	(58,701)	(13,419)	(72,120)
הפחתה בגין ביטולים	(69,510)	(14,929)	(84,439)
	(128,211)	(28,348)	(156,559)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	595,002	94,905	689,907
תוספות:			
עמלות רכישה	102,494	33,431	135,925
הוצאות רכישה אחרות	77,387	13,492	90,879
סה"כ תוספות	179,881	46,923	226,804
הפחתות:			
הפחתה שוטפת	(61,415)	(17,657)	(79,072)
הפחתה בגין ביטולים	(84,000)	(13,063)	(97,063)
	(145,415)	(30,720)	(176,135)
העברה לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	(93,892)	-	(93,892)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	535,576	111,108	646,684

באור 7: - רכוש קבוע

הרכב ותנועה:

שנת 2011

	קרקע *) ובניני משרדים	מחשבים וציוד היקפי	כלי רכב	ציוד וריהוט משרדי	שיפורים במושכר	סה"כ
	אלפי ש"ח					
עלות						
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	157,479	189,784	34,942	48,425	25,109	455,739
תוספות במשך השנה	167,621	15,798	10,617	2,662	3,328	200,026
צירוף עסקים	-	91	-	95	14	200
גריעות במשך השנה	-	(147)	(7,445)	(175)	(37)	(7,804)
העברה לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	-	(9,509)	(231)	(6,117)	(1,935)	(17,792)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	325,100	196,017	37,883	44,890	26,479	630,369
פחת שנצבר						
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	48,600	162,165	10,130	30,775	8,198	259,868
תוספות במשך השנה	4,641	14,906	5,482	2,470	2,046	29,545
גריעות במשך השנה	-	(147)	(3,767)	(124)	(24)	(4,062)
העברה לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	-	(7,914)	(31)	(3,609)	(891)	(12,445)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	53,241	169,010	11,814	29,512	9,329	272,906
יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2011	271,859	27,007	26,069	15,378	17,150	357,463

*) הקרקע ובנייני המשרדים נמצאים בבעלות מלאה של הקבוצה.

באור 7: - רכוש קבוע (המשך)

הרכב ותנועה: (המשך)

שנת 2010

	קרקע *) ובניני משרדים	מחשבים וציוד היקפי	כלי רכב	ציוד וריהוט משרדי	שיפורים במושכר	סה"כ
	אלפי ש"ח					
עלות						
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	159,841	168,976	33,041	41,988	18,931	422,777
תוספות במשך השנה	4,335	20,808	12,591	6,490	6,178	50,402
העברה לנדל"ן להשקעה	(6,697)	-	-	-	-	(6,697)
גריעות במשך השנה	-	-	(10,690)	(53)	-	(10,743)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	157,479	189,784	34,942	48,425	25,109	455,739
פחת שנצבר						
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	46,534	148,321	11,347	28,632	6,926	241,760
תוספות במשך השנה	5,643	13,844	5,188	2,191	1,272	28,138
העברה לנדל"ן להשקעה	(3,577)	-	-	-	-	(3,577)
גריעות במשך השנה	-	-	(6,405)	(48)	-	(6,453)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	48,600	162,165	10,130	30,775	8,198	259,868
יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2010	108,879	27,619	24,812	17,650	16,911	195,871

*) הקרקע נמצאת בבעלות מלאה של הקבוצה.

מבנה משרדים בהקמה

בחודש אוגוסט 2011 חתמה החברה על הסכם לרכישת נכס מקרקעין ברמת גן, הכולל זכויות בנייה בהיקף של כ- 35 אלף מ"ר. עלות הרכישה הסתכמה לסך של כ- 158,733 אלפי ש"ח, בתוספת עלויות נלוות בסך של כ- 7,684 אלפי ש"ח. בכוונת החברה להקים מבנה משרדים, בעיקר לשימוש עצמי ולשימוש תאגידים נוספים בקבוצה. על פי אומדן ראשוני, עלות הקמת המשרדים מוערכת בסך של כ- 285 מיליוני ש"ח נוספים.

באור 8: - השקעות בחברות כלולות

א. הרכב ההשקעות בחברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
מניות	18,467	-
הלוואות לזמן ארוך	75,013	19,788
חלק ברווחים שנצברו ממועד הרכישה, נטו	15,662	4,230
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	7,296	(2,083)
	116,438	21,935

החברה נתנה לחברה הכלולה הלוואה המסתכמת לתאריך הדיווח בסך של 45,539 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 בסך של 42,468 אלפי ש"ח), המוצגת בסעיף השקעות פיננסיות אחרות כנכסי חוב שאינם סחירים. לפרטים נוספים ראה באור 39 א' להלן.

ב. תמצית נתונים כספיים מהדוחות הכספיים של חברות כלולות, בהתאמה לשיעורי הבעלות המוחזקים בידי הקבוצה:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
חלק הקבוצה בנכסים נטו של חברות כלולות בהתאם לשיעור ההחזקה בהן:	אלפי ש"ח	
נכסים	304,301	67,108
התחייבויות	(187,863)	(45,173)
נכסים, נטו	116,438	21,935

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
חלק הקבוצה בתוצאות הפעולות של החברות הכלולות בהתאם לשיעור ההחזקה בהן:	אלפי ש"ח		
הכנסות	26,851	8,525	-
רווח	14,482	5,160	-

באור 8: - השקעה בחברות כלולות (המשך)

ג. שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים

		בהון המונפק, ברווחים ובזכויות הצבעה ליום 31 בדצמבר	
		2011	2010
	הערה	באחוזים	
Surrey Street Limited Partnership	1)	28.1	28.1
Sienna Bay Finance LP	2)	39.0	-
Treybrooke Equity LP	3)	39.0	-
Landmark at Maple Glen LP	4)	39.0	-
Gaia Jurnal Square LLC	5)	38.3	-
Sunshen Properties LP	6)	34.1	-
Boulder Texas Holdings LLC	7)	30.1	-
Baltimore Portfolio Finance LP	8)	23.2	-

שיעורי ההחזקה שפורטו בטבלה שלעיל מתייחסים להחזקות החברה הן באמצעות תיק ההשקעה של הנוסטרו והן באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה. ההשקעות אשר בוצעו באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה טופלו כהשקעות פיננסיות ונמדדו בהתאם לשוויין ההוגן.

1) בחודש דצמבר 2009 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, המנוהלת על ידי חברת הבת מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, באמצעות חברות ייעודיות בחו"ל, 48% מזכויות בשותפות שבבעלותה בניין משרדים באנגליה, המושכר לתקופה של 20 שנה ל- Aviva Central Services UK Ltd. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 7.95%.

2) בחודש יוני 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%.

3) בחודש מאי 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בצפון קרוליינה, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%.

4) בחודש מאי 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%.

5) בחודש אוגוסט 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.2% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה בניין משרדים בניו ג'רזי, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 18.3%.

6) בחודש אוגוסט 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 44% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מבנה מסחרי בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 14.1%.

7) בחודש ספטמבר 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 40% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בטקסס, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 10.1%.

8) בחודש יולי 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 33.1% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שישה מתחמי מגורים במרילנד, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 10%.

ד. בשנת הדוח חילקה חברה כלולה לחברה דיבידנד בסך של 3,049 אלפי ש"ח (אשתקד 930 אלפי ש"ח).

באור 9: - נדל"ן להשקעה

א. תנועה:

	2011	2010
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	70,553	38,777
תוספות במשך השנה		
רכישות ותוספות לנכסים קיימים	20	22,275
העברה מרכוש קבוע	-	3,120
סה"כ תוספות	20	25,395
גריעות במהלך השנה		
מימושים	2,625	-
התאמת שווי הוגן	820	6,381
יתרה ליום 31 בדצמבר	68,768	70,553

ב. נדל"ן להשקעה מוצג על בסיס השווי ההוגן כפי שנקבע בהערכות שווי שבוצעו על-ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים שהינם בעלי כישורים מקצועיים מוכרים וניסיון רב בנוגע למיקום וסוג הנדל"ן שהוערך. השווי ההוגן נקבע בהתבסס על עסקאות שנערכו לאחרונה בשוק ביחס לנדל"ן דומה ובמיקום דומה לזה של הנדל"ן שבבעלות הקבוצה, וכן בהתבסס על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים מהנכס. באמידת תזרימי המזומנים הובא בחשבון הסיכון המובנה שלהם. בחישוב השווי ההוגן השתמשו מעריכי השווי בשיעור היוון של 9% - 8.5%.

הנדל"ן להשקעה מושכר ברובו לעסקים, אך כולל גם מספר דירות המושכרות למגורים.

ג. באשר להתקשרויות המתייחסות לחכירה של נדל"ן להשקעה, ראה באור 40(ד').

ד. פרטים בדבר זכויות במקרקעין המשמשות את הקבוצה כנדל"ן להשקעה:

	31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
בבעלות	68,768	69,734
בחכירה מהוונת	-	819
	68,768	70,553

באור 10: - חייבים ויתרות חובה

א. ההרכב:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
הוצאות מראש	27,030	29,699
חברות קשורות	3,654	8,130
מקדמות לספקים	8,141	3,473
חברות ביטוח ותווכני ביטוח	28,661	32,103
סוכני ביטוח	55,788	70,403
אחרים	57,695	10,675
בניכוי הפרשה לחובות מסופקים	(35,141)	(46,970)
סה"כ חייבים ויתרות חובה	145,828	107,513

ב. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים:

	2011	2010
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	46,970	44,886
שינוי בהפרשה	(11,829)	2,084
יתרה ליום 31 בדצמבר	35,141	46,970

באור 11: - פרמיות לגבייה

א. ההרכב:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
פרמיות לגבייה *)	558,923	534,508
בניכוי הפרשה לחובות מסופקים	(11,321)	(9,433)
סה"כ פרמיות לגבייה	547,602	525,075
*) כולל המחאות לגבייה והוראות קבע	402,683	378,553

ב. גיול:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
פרמיות לגבייה שערכן לא נפגם		
ללא פיגור	398,649	369,943
בפיגור :		
מתחת ל- 90 ימים	57,886	69,440
בין 90 ל- 180 ימים	46,057	42,038
מעל 180 ימים	23,541	22,633
סה"כ פרמיות לגבייה שערכן לא נפגם	526,133	504,054
פרמיות לגבייה שערכן נפגם	21,469	21,021
סה"כ פרמיות לגבייה	547,602	525,075

ג. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים בגין הפרמיות לגבייה:

	2011	2010
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	9,433	5,953
שינוי בהפרשה	1,888	3,480
יתרה ליום 31 בדצמבר	11,321	9,433

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

א. להלן פירוט הנכסים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
השקעות פיננסיות:		
נכסי חוב סחירים	4,001,963	3,978,995
נכסי חוב שאינם סחירים *)	3,082,928	3,113,895
מניות	2,682,486	3,226,378
השקעות פיננסיות אחרות	1,698,864	1,486,344
סך הכל השקעות פיננסיות	11,466,241	11,805,612
מזומנים ושווי מזומנים	535,315	67,575
אחר	123,196	100,832
סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	12,124,752	11,974,019
*) כולל נכסי חוב שאינם סחירים שנמדדו לפי עלות מופחתת (ראה באור 2(ז)(4)(א))	482,473	467,923

לעניין החשיפה בגין נכסים עבור חוזים תלויי תשואה ראה באור 38(6) בדבר ניהול סיכונים.

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

	ליום 31 בדצמבר, 2011			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
השקעות פיננסיות:				
נכסי חוב סחירים	4,001,963	-	-	4,001,963
נכסי חוב שאינם סחירים	-	2,574,111	26,344	2,600,455
מניות	2,553,690	-	128,796	2,682,486
השקעות פיננסיות אחרות	873,552	19,325	805,987	1,698,864
סה"כ	7,429,205	2,593,436	961,127	10,983,768

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2010			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
השקעות פיננסיות:				
נכסי חוב סחירים	3,978,995	-	-	3,978,995
נכסי חוב שאינם סחירים	-	2,557,725	88,247	2,645,972
מניות	3,101,524	-	124,854	3,226,378
השקעות פיננסיות אחרות	875,506	56,572	554,266	1,486,344
סה"כ	7,956,025	2,614,297	767,367	11,337,689

ג. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
	אלפי ש"ח			
	נכסי חוב שאינם סחירים	מניות	השקעות פיננסיות אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	88,247	124,854	554,266	767,367
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד	(19,574)	25,395	31,467	37,288
רכישות	-	716	328,960	329,676
מכירות	-	(22,169)	(40,523)	(62,692)
פדיונות	(56,652)	-	(68,183)	(124,835)
העברות אל רמה 3	38,071	-	-	38,071
העברות מתוך רמה 3	(23,748)	-	-	(23,748)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	26,344	128,796	805,987	961,127
סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2011	(11,907)	39,940	71,533	99,566

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ג. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3 (המשך)

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
	אלפי ש"ח			
	נכסי חוב שאינם סחירים	מניות	השקעות פיננסיות אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	67,280	82,999	412,373	562,652
סך הרווחים שהוכרו ברווח והפסד	888	9,897	39,436	50,221
רכישות	60,358	8,916	157,554	226,828
מכירות	-	-	(39,271)	(39,271)
פדיונות	(40,279)	-	(15,826)	(56,105)
העברות אל רמה 3	-	23,042	-	23,042
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	88,247	124,854	554,266	767,367
סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2010	(495)	9,897	33,306	42,708

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות

א. ההרכב:

		ליום 31 בדצמבר, 2011			
	פירוט בסעיף	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	זמינים למכירה	הלוואות וחייבים	סה"כ
		אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	ב	530,054	3,149,459	-	3,679,513
נכסי חוב שאינם סחירים	ג	-	-	5,248,752	5,248,752
מניות	ה	22,462	239,708	-	262,170
אחרות	ו	205,012	187,041	-	392,053
סה"כ		757,528	3,576,208	5,248,752	9,582,488

		ליום 31 בדצמבר, 2010			
	פירוט בסעיף	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	זמינים למכירה	הלוואות וחייבים	סה"כ
		אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	ב	352,145	3,621,608	-	3,973,753
נכסי חוב שאינם סחירים	ג	-	-	4,918,278	4,918,278
מניות	ה	21,355	250,502	-	271,857
אחרות	ו	274,932	142,270	-	417,202
סה"כ		648,432	4,014,380	4,918,278	9,581,090

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. נכסי חוב סחירים

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	410,126	228,233
זמינות למכירה	1,523,517	1,773,136
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות	1,933,643	2,001,369
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	116,257	119,782
זמינים למכירה	1,625,942	1,848,472
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	1,742,199	1,968,254
הניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	3,671	4,130
סך הכל נכסי חוב סחירים	3,679,513	3,973,753
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	67,050	30,688

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. נכסי חוב שאינם סחירים

	ליום 31 בדצמבר, 2011	
	ערך בספרים	שווי הוגן
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
מוצגות כהלוואות וחייבים:		
אג"ח מיועדות	2,366,397	2,894,471
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
מוצגים כהלוואות וחייבים, לרבות פקדונות בבנקים	2,882,355	2,938,814
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים	5,248,752	5,833,285
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	91,475	

	ליום 31 בדצמבר, 2010	
	ערך בספרים	שווי הוגן
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
מוצגות כהלוואות וחייבים:		
אג"ח מיועדות	2,335,973	2,908,310
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
מוצגים כהלוואות וחייבים, לרבות פקדונות בבנקים	2,582,305	2,792,478
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים	4,918,278	5,700,788
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	93,269	

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ד. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אחוזים	
נכסי חוב סחירים		
בסיס הצמדה:		
צמוד מדד	3.60	2.65
שקלי	4.21	3.46
צמוד מט"ח	8.50	5.79
נכסי חוב שאינם סחירים		
בסיס הצמדה:		
צמוד מדד	4.82	5.55
שקלי	6.19	4.66
צמוד מט"ח	5.97	5.86

ה. מניות

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	22,462	21,104
זמינות למכירה	229,629	240,096
סך הכל מניות סחירות	252,091	261,200
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	-	251
זמינות למכירה	10,079	10,406
סך הכל מניות שאינן סחירות	10,079	10,657
סך הכל מניות	262,170	271,857
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	72,331	43,209

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ו. אחרות

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	156,740	209,037
זמינות למכירה	69,315	77,443
מכשירים נגזרים *)	428	3,482
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות	226,483	289,962
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	40,001	45,350
זמינות למכירה	117,726	64,827
מכשירים נגזרים *)	7,843	17,063
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות	165,570	127,240
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	392,053	417,202
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	27,615	16,294

השקעות פיננסיות אחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

לעניין התחייבויות להשקעה בקרנות השקעה, ראה באור 40 ג' להלן.

*) להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות הפיננסיות שנעשו לתאריך הדוח הכספי:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
מניות	2	2,274
מטבע חוץ	51,000	(371,978)

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ז. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד וכן של נכסי חוב פיננסים שאינם סחירים הנמדדים בעלותם המופחתת, אשר מידע לגבי השווי ההוגן שלהם ניתן לצרכי באור בלבד, נקבעים באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם. שערי ההיוון מתבססים בעיקרם על התשואות של אגרות חוב ממשלתיות והמרווחים של אגרות חוב קונצרניות, כפי שנמדדו בבורסה לניירות ערך בת"א בתוספת פרמיה בגין אי סחירות. שיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על-ידי חברה המספקת ציטוט ריביות.

ביום 24 בפברואר, 2011 פרסם משרד האוצר הודעה לעיתונות לפיה זכתה קבוצת "מרווח הוגן" במכרז להקמה ולתפעול של מאגר ציטוטי מחירים ושערי ריבית לגופים מוסדיים. החל מיום 20 במרס, 2011 (להלן - יום המעבר), מספקת קבוצת מרווח הוגן ציטוטי מחירים ושערי ריבית היוון לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים (להלן - "המודל החדש"). מאותו מועד הפסיקה חברת שערי ריבית לספק ציטוטים אלו לגופים המוסדיים. המודל החדש בעיקרו אינו מתבסס על דירוג האשראי של הנכס אלא על חלוקת השוק הסחיר לעשירונים בהתאם לתשואה לפידיון של נכסי החוב וקביעת מיקום הנכס הלא סחיר באותם עשירונים וזאת בהתאם לפרמיית הסיכון הנגזרת ממחירי עסקאות/הנפקות בשוק הלא סחיר. המודל החדש מביא לידי ביטוי באופן עדכני יותר שינויים בפרמיית הסיכון של נכסי החוב, כפי שאלו משתקפים בשוק הסחיר בהתאם לשינויים באותו עשירון.

לדעת הקבוצה המודל החדש עונה לדרישות המפקח ולכללים החשבונאיים בנושא מדידת שווי הוגן של נכסים פיננסים. המעבר למודל החדש מיושם כשינוי אומדן. אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים כתוצאה מיישום המודל החדש ביום המעבר.

ביום 14 בספטמבר, 2011 פרסם משרד האוצר הודעה בעקבות פסק הדין של בית המשפט העליון מיום 6 בספטמבר, 2011 אשר הורה על ביטול המכרז האמור לעיל. על פי ההודעה, החליטה ועדת המכרזים של משרד האוצר כי חברת מרווח הוגן בע"מ תמשיך לספק שירותי מאגר ציטוטי מחירים פרטניים ושערי ריבית עבור הגופים המוסדיים, וזאת עד ליום 1 ביוני, 2012 או עד לתחילת מתן השירותים על ידי הזוכה במכרז החדש שיפורסם, לפי המוקדם מביניהם. ביום 30 בינואר, 2012 פורסם המכרז החדש (אשר עודכן לעניין המועדים ביום 7 במרס, 2012), לפיו הזוכה יתחיל לספק שירותי מאגר ציטוטי מחירים פרטניים לשערי הריבית עבור הגופים המוסדיים החל מיום 20 בפברואר, 2013.

להלן שיעורי הריבית עבור נכסי חוב שאינם סחירים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	באחוזים	
עבור נכסי חוב שאינם סחירים בארץ לפי דירוג *):		
AA ומעלה	2.5	1.8
BBB עד A+	6.1	3.7
נמוך מ- BBB	13.6	13.1
לא מדורג	33.6	36.1

*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות", "מדרוג" ודירוג פנימי. נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

ח. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ח. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות (המשך)

היתרה בדוחות הכספיים של מזומנים, פרמיות לגביה, לקוחות, חייבים ויתרות חובה ונכסי מיסים שוטפים, תואמת או קרובה לשווי ההוגן שלהם.

	ליום 31 בדצמבר, 2011			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	3,679,513	-	-	3,679,513
מניות	249,885	-	12,285	262,170
אחרות	226,483	7,843	157,727	392,053
סה"כ	4,155,881	7,843	170,012	4,333,736

	ליום 31 בדצמבר, 2010			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	3,973,753	-	-	3,973,753
מניות	261,200	-	10,657	271,857
אחרות	289,962	17,063	110,177	417,202
סה"כ	4,524,915	17,063	120,834	4,662,812

התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה		
	מניות	אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	10,657	110,177	120,834
סך ההפסדים שהוכרו ברווח והפסד	(202)	(13,671)	(13,873)
סך הרווחים שהוכרו ברווח כולל אחר	2,178	11,320	13,498
רכישות	-	62,046	62,046
מכירות	(348)	(2,977)	(3,325)
פדיונות	-	(9,168)	(9,168)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	12,285	157,727	170,012
סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2011	2,332	(13,272)	(10,940)

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ח. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות (המשך)

התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3 (המשך)

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה		
	מניות	אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	5,216	80,875	86,091
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד	(1,666)	7,236	5,570
סך הרווחים שהוכרו ברווח כולל אחר	1,151	2,800	3,951
רכישות	3,298	31,942	35,240
מכירות	-	(9,335)	(9,335)
פדיונות	-	(3,341)	(3,341)
העברות אל רמה 3	2,658	-	2,658
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	10,657	110,177	120,834
סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2010	(1,666)	10,082	8,416

באור 14: - מזומנים ושווי מזומנים

א. עבור חוזים תלויי תשואה:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
מזומנים ופקדונות למשיכה מיידית	120,138	67,575
פקדונות לזמן קצר	415,177	-
מזומנים ושווי מזומנים	535,315	67,575

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים לתאריך הדיווח ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות הנעה בין 2.29% ל- 2.54%.

פקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפקדונות נושאים ריבית בשיעור ממוצע של 2.91% (אשתקד – 2.08%).

באשר לתנאי הצמדה של המזומנים ופקדונות לזמן קצר, ראה באור 38(2)(ז').

באור 14: - מזומנים ושווי מזומנים (המשך)

ב. אחרים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
מזומנים ופקדונות למשיכה מיידית:		
בש"ח	98,088	232,698
בדולר	40,671	45,783
במט"ח אחר	697	14,883
	139,456	293,364
פקדונות לזמן קצר - בש"ח	70,814	60,209
מזומנים ושווי מזומנים	210,270	353,573

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים לתאריך הדיווח ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות הנעה בין 2.29% ל- 2.54%.

פקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפקדונות נושאים ריבית בשיעור ממוצע של 2.91% (אשתקד – 2.08%).

באשר לתנאי הצמדה של המזומנים ופקדונות לזמן קצר, ראה באור 38(2)(ז').

באור 15: - הון ודרישות הון

א. הרכב הון המניות

	לימים 31 בדצמבר, 2010 ו- 2011	
	רשום	מונפק ונפרע
	מספר מניות (באלפים)	
מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.נ. כ"א	300,000	230,868

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ב. זכויות הנלוות למניות

למחזיקי המניות הרגילות זכויות הצבעה באסיפה הכללית, זכות לדיבידנד, זכויות בפירוק החברה וזכות למינוי הדירקטורים בחברה.

ג. דיבידנד

בשנים 2009 ו- 2010 לא חולק דיבידנד. בשנת הדוח חילקה החברה דיבידנד בסך של 100,000 אלפי ש"ח.

ד. קרנות הון אחרות

ההרכב - מיוחס לבעלי מניות החברה:

	לימים 31 בדצמבר 2010 ו- 2011
	אלפי ש"ח
הטבת מס בגין הענקת מניות ליו"ר דירקטוריון החברה (לשעבר-מנכ"ל החברה)	6,169
עסקה עם בעל שליטה	865
	7,034

ה. זכויות שאינן מקנות שליטה

הרכב זכויות שאינן מקנות שליטה בדוחות המאוחדים על המצב הכספי:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
החלק בשווי המאזני	1,073	542

ו. ניהול ודרישות הון

1. מדיניות ההנהלה היא להחזיק בסיס הון איתן במטרה לשמר את יכולת החברה להמשיך את פעילותה על מנת שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה, וכן על מנת לתמוך בפעילות עסקית עתידית. החברה ושומרה ביטוח כפופות לדרישות הון הנקבעות על-ידי המפקח.

כחלק מתהליך יישומה של הדירקטיבה SOLVENCY II, נדרשת החברה לבצע תהליך הערכה עצמית של הסיכונים להם היא חשופה ולקבוע הון אשר לדעתה יהווה כרית ביטחון לסיכונים אלו (ראה גם סעיף 5 להלן). בתקופת הדוח, הגדירה החברה כהון עצמי נדרש ("הון יעד") את דרישת ההון כפי שנדרשה על ידי הדירקטיבה (על פי הכללים שנקבעו בהגשה הראשונה שהוגשה למפקח בחודש פברואר 2011), ובלבד שלא יפחת מתקנות ההון העצמי. מובהר כי אין מדובר בהון מחייב, אלא בהון יעד שהחברה תשאף לשמור עליו, וכי אין ודאות כי החברה תעמוד בהון יעד זה בכל נקודת זמן.

מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (להלן - מבטחים פנסיה) מחויבת לעמוד בתנאים של הון עצמי מינימלי על-פי תקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), תשכ"ד-1964. בחודש פברואר 2012 פורסמו תקנות חדשות בדבר הון מחברות מנהלות של קופות גמל וקרנות פנסיה - ראה סעיף 7 (ב) להלן.

לעניין עמידה בדרישות ההון, ראה סעיפים 7 להלן.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של החברה ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח.

	החברה	
	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
הון עצמי מינימלי:		
הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח (או)	2,637,959	2,244,703
הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון:		
הון ראשוני בסיסי	1,916,293	2,048,846
הון ראשוני מורכב (ג)	263,379	263,951
סך הכל הון ראשוני	2,179,672	2,312,797
הון משני מורכב (ד)	199,065	-
הון משני נחות (ה)	509,358	609,668
סך ההון הקיים המחושב על פי תקנות ההון	2,888,095	2,922,465
עודף (*)	250,136	677,762
סכום ההשקעות שיש חובה להעמידם כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווים עודפים שאינם ניתנים לחלוקה	19,388	-
(או) הסכום הנדרש כולל דרישות הון בגין:		
פעילות בביטוח כללי	280,670	282,681
פעילות בביטוח סיעודי	7,036	6,731
סיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים	141,358	141,358
הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים ובביטוח מפני מחלות אישפוז	608,661	650,863
דרישות בגין תוכניות מבטיחות תשואה	3,537	3,477
נכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות ההון	43,950	48,768
השקעה בחברת ביטוח ובחברה מנהלת מאוחדות	855,873	759,975
נכסי השקעה ונכסים אחרים	392,125	347,772
סיכוני קטסטרופה בביטוח כללי	130,040	126,347
סיכונים תפעוליים	138,082	127,137
ערבויות	36,627	31,807
סך הכל הסכום הנדרש על פי תקנות ההון המתוקנות	2,637,959	2,526,916
בניכוי הפרש הנדרש להשלמה עד ליום 31 בדצמבר, 2011 (ב)	-	282,213
	2,637,959	2,244,703

(*) מלבד הדרישות הכלליות בחוק החברות, חלוקת דיבידנד מעודפי הון בחברות ביטוח כפופה גם לדרישות נזילות ועמידה בכללי תקנות ההשקעה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של החברה ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח. (המשך)

	שומרה ביטוח	
	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
הון עצמי מינימלי:		
הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח (א2)	204,933	159,625
הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון:		
הון ראשוני בסיסי (ו)	203,667	179,005
בניכוי הון ראשוני מעבר למגבלת כפל מההון הבסיסי	-	(36,383)
הון משני נחות (ה)	36,726	34,907
סך הכל הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון	240,393	177,529
עודף (*)	35,460	17,904
סכום ההשקעות שיש חובה להעמידם כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווים עודפים שאינם ניתנים לחלוקה	12,576	8,697
(א2) הסכום הנדרש כולל דרישות הון בגין:		
פעילות בביטוח כללי	126,837	114,617
נכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות ההון	1,463	1,526
נכסי השקעה ונכסים אחרים	38,893	43,231
סיכוני קטסטרופה בביטוח כללי	15,087	9,404
סיכונים תפעוליים	22,653	19,835
סך הכל הסכום הנדרש על פי תקנות ההון המתוקנות	204,933	188,613
בניכוי הפרש הנדרש להשלמה עד ליום 31 בדצמבר, 2011	-	28,988
	204,933	159,625

(*) מלבד הדרישות הכלליות בחוק החברות, חלוקת דיבידנד מעודפי הון בחברות ביטוח כפופה גם לדרישות נזילות ועמידה בכללי תקנות ההשקעה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של החברה ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח. (המשך)

(ב) בחודש נובמבר 2009 פורסם תיקון לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח) (תיקון), התשס"ט-2009 (להלן- התיקון). בהתאם לתיקון מבטח יהיה חייב להגדיל, עד למועד פרסום הדוח הכספי, את הונו העצמי כהגדרתו בתיקון בגין ההפרש שבין ההון הנדרש לפי התקנות, לפני התיקון ולאחריו (להלן - ההפרש). ההפרש יחושב לכל מועד של הדוח הכספי. הגדלת ההון העצמי נעשתה במועדים ובשיעורים המפורטים להלן:

עד למועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2009 לפחות 30% מההפרש;
עד למועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2010 לפחות 60% מההפרש;
עד ליום 31 בדצמבר, 2011 הושלם מלוא ההפרש.

השיעורים האמורים הוגדלו ב-15% במועדי פרסום הדוחות הכספיים החצי שנתיים העוקבים למועדי הדוחות הכספיים האמורים לעיל.

(ג) לפרטים בדבר הון ראשוני מורכב שהנפיקה החברה לחברה האם, ראה באור 25 ד' להלן.

(ד) לפרטים בדבר הנפקת כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני מורכב בחברה, ראה באור 25 ג' (5).

(ה) כולל שטרי הון בשומרה ביטוח שהונפקו לחברה וכתבי התחייבות נדחים בחברה, אשר הונפקו עד ליום 31 בדצמבר, 2009 ומהווים הון משני נחות.

(ו) ביום 26 ביוני, 2011 הנפיקה שומרה ביטוח לחברה 9 מליון מניות הטבה בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת.

3. במסגרת התיקון לתקנות ההון נוספו לדרישות ההון הקיימות, דרישות הון בגין קטגוריות אלו:

א. סיכונים תפעוליים.
ב. סיכוני שוק ואשראי, כשיעור מהנכסים, לפי מידת הסיכון המאפיינת את הנכסים השונים.
ג. סיכוני קטסטרופה בביטוח כללי.
ד. דרישות הון בגין ערבויות.

כמו כן, הורחבו דרישות ההון בגין קטגוריות אלו:

א. תוכניות מבטיחות תשואה בביטוח חיים שאין כנגדן או כנגד חלקן אגרות חוב מיועדות.
ב. דרישות הון בגין החזקת המבטחת בחברות מנהלות של קופות גמל וקרנות פנסיה.

כמו כן, ניתנו ההקלות הבאות:

- הקלה באופן חישוב ההון בשל הוצאות לפיתוח מערכות מידע, בכפוף לאישור המפקח.
- ניכוי עתודה למס שנוצרה בגין נכסים לא מוכרים אשר מוחזקים בניגוד לתקנות השקעה או בניגוד להוראות המפקח.
- נקבע כי המפקח יהיה רשאי להתיר, בכפוף לתנאים עליהם יורה, הפחתה של דרישת ההון, בגובה של עד 35% מההפרש המקורי, בשל רכישת פעילות קופות גמל או חברה מנהלת של קופות גמל, במידה והונו העצמי, של המבטח, במועד הדוח הינו לפחות ההון העצמי המינימלי הנדרש ממנו בניכוי 35% מההפרש המקורי בשל רכישת פעילות קופות גמל או חברה מנהלת של קופות גמל.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

3. (המשך)

במסגרת התיקון נמחקה ההגדרה של הון בסיסי, שונו הגדרות הון ראשוני והון משני ונוספה הגדרה של הון שלישוני. הגדרות הון משני והון שלישוני הוכפפו לתנאים ולשיעורים עליהם יורה המפקח. בעניין זה פרסם המפקח הוראת שעה, לפיה בתקופה שמיום תחילתו של התיקון ועד למועד עליו יודיע המפקח, אין שינוי בהגדרות, במבנה ובחישוב ההון הקיים של חברות ביטוח. הוראת שעה זו בוטלה בחוזר ביטוח שפורסם בחודש אוגוסט 2011 כאמור להלן. בהמשך לכך, ובהתאם לכוונת הפיקוח לאמץ בעתיד את הדירקטיבה של האיחוד האירופי בדבר הבטחת כושר פירעון של מבטחים Solvency II, פורסם בחודש אוגוסט 2011 חוזר בדבר הרכב הון עצמי מוכר של מבטח (להלן - החוזר), אשר נכנס לתוקפו החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 בספטמבר, 2011.

החוזר קובע כללים למבנה הון עצמי מוכר של מבטח, וכן מסגרת עקרונות להכרה ברכיבי הון שונים ולסיווגם לרובדי ההון השונים, כדלהלן:

א. הון ראשוני - כולל הון ראשוני בסיסי (בגובה ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה), שטרי הון צמיתים או מניות בכורה לא צוברות ומכשירי הון ראשוני מורכב. מכשירי ההון הראשוני המורכב כוללים מכשירים פיננסיים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות ביטול תשלומי ריבית ודחיית תשלומי קרן, ופרעונם נדחה בפני כל התחייבויות המבטח ובנסיבות מסוימות (הון עצמי מוכר קיים נמוך מהנדרש), קרן המכשיר תימחק או תומר למניות רגילות. מועד הפרעון הראשון של מכשירים אלה יבוא לאחר פרעון ההתחייבויות הביטוחיות המאוחרות ביותר או 49 שנים, כמוקדם שביניהם. ניתן לבצע פידיון מוקדם לאחר 10 שנים ממועד ההנפקה באישור המפקח.

ב. הון משני - כולל מכשירים פיננסיים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות דחיית תשלומי קרן וריבית, ושפרעונם נדחה בפני כל חוב אחר למעט בפני הון ראשוני (אם כי ניתן לקבוע שלא יידחה גם בפני הון משני אחר או הון שלישוני). מועד הפרעון הראשון של מכשירי ההון המשני יבוא לאחר תום תקופה המשקפת ממוצע משוקלל של התקופות לפרעון ההתחייבויות הביטוחיות בתוספת שנתיים, או 20 שנים כמוקדם שביניהם. ניתן לבצע פידיון מוקדם לאחר 8 שנים ממועד ההנפקה.

ג. הון שלישוני - כולל מכשירים פיננסיים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות דחיית תשלומי קרן בלבד, ושפרעונם נדחה בפני כל חוב אחר למעט בפני הון ראשוני (אם כי ניתן לקבוע שלא יידחה גם בפני הון משני או הון שלישוני אחר). מועד הפרעון הראשון של מכשירי ההון השלישוני לא יפחת מ- 5 שנים מיום הנפקתו.

לעניין זה, התחייבויות ביטוחיות כוללות התחייבויות שאינן תלויות תשואה, ללא חלק ההתחייבויות המגובה במלואו באג"ח חץ ובניכוי חלקם של מבטחי משנה.

ההון העצמי המוכר של המבטח הוא סכום הרכיבים והמכשירים הכלולים ברבדים השונים בשיעורים הבאים:

א. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון הראשוני לא יפחת מ-60% מסך ההון העצמי של המבטח.

ב. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון הראשוני הבסיסי לא יפחת מ-70% מסך ההון הראשוני.

ג. שיעורם הכולל של מכשירי הון ראשוני מורכב לא יעלה על 20% מסך ההון הראשוני.

ד. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון השלישוני לא יעלה על 15% מסך ההון העצמי של המבטח.

החוזר כולל הוראת שעה לעניין הרכב ההון העצמי של מבטח בתקופה שמיום 30 בספטמבר, 2011 ועד למועד יישומה של הדירקטיבה בישראל במועד עליו יודיע המפקח, אשר לפיה הוראות החוזר יכנסו לתוקף בהדרגה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

3. (המשך)

כמו כן נקבע בהוראת השעה כי שיעורם הכולל של מכשירי הון הנכללים ב"הון משני נחות" לא יעלה על 50% מההון הבסיסי. הון משני נחות מוגדר כסך הרכיבים הבאים:

א. כתבי התחייבות נדחים, בין שניתנים להמרה במניות ובין שלא ניתנים להמרה במניות, שהונפקו לתקופה של 5 שנים לפחות, ותקופת פרעונם בעוד שנתיים לפחות לאחר תאריך הדיווח, ובלבד שלא הוצאו לבעל שליטה;

ב. כתבי התחייבות נדחים שהונפקו לבעלי שליטה והם צמודים למדד לכל היותר, אך אינם נושאים ריבית ושמועד הפרעון שלהם לא פחות משנתיים לאחר תאריך הדיווח.

בנוסף להוראת השעה כולל החוזר הוראות מעבר כדלהלן:

א. הון משני נחות, אשר הונפק עד ליום 31 בדצמבר, 2009, יוכר עד למועד פרעונו הסופי בתנאים בהם הוכר עד לפרסום חוזר זה.

ב. הון משני נחות, אשר הונפק מיום 1 בינואר, 2010 ואילך, לא יוכר עם יישומה של הדירקטיבה בישראל, או מיום 31 בינואר, 2013, לפי המוקדם.

ג. מכשירי הון ראשוני מורכב, מכשירי הון משני מורכב ומכשירי הון שלישוני מורכב, אשר הונפקו מיום 1 בינואר, 2010 ואילך, ואשר אושרו על ידי המפקח, יוכרו עד למועד פרעונם הסופי בתנאים בהם הונפקו ובהתאם למגבלות השיעורים החלים על הרבדים השונים.

ד. מכשירי הון ראשוני מורכב, הון משני מורכב והון שלישוני מורכב, אשר יונפקו ממועד תחילתו של החוזר בתנאים הקבועים בו, יוכרו במלואם עם יישומה של הדירקטיבה בישראל עד למועד פרעונם.

4. בחודש מרס 2010 פורסם מכתב הבהרה שענינו קריטריונים לאישור חלוקת דיבידנד על ידי מבטח (להלן - "ההבהרה").

בהתאם להבהרה, חברת ביטוח תהיה רשאית להגיש בקשה לקבלת אישור המפקח לחלוקת דיבידנד, החל מיום פרסום הדוחות התקופתיים לשנת 2009, בכפוף לקיום הון עצמי כמפורט בהבהרה וכן בהגשת תחזית רווח שנתית לשנים 2010 ו-2011, תוכנית שרות חוב מעודכנת ומאושרת בידי דירקטוריון חברת ההחזקות המחזיקה בחברת הביטוח, תוכנית פעולה אופרטיבית לגיוס הון שאושרה בידי דירקטוריון חברת הביטוח ופרוטוקול הדיון בדירקטוריון חברת הביטוח בו אושרה חלוקת הדיבידנד. יחד עם זאת נאמר בהבהרה כי חברה אשר סך ההון העצמי שלה, לאחר חלוקת הדיבידנד, גבוה מ-110% מהסכום הנדרש בהבהרה, תהא רשאית לחלק דיבידנד ללא צורך בקבלת אישורו מראש של המפקח, ובלבד שמסרה למפקח הודעה על כך וכן את המסמכים הנדרשים טרם חלוקת הדיבידנד. בתקופת הדוח חילקה החברה דיבידנד בסך של 100 מיליוני ש"ח, לאחר שהודיעה על כך למפקח.

בחודש דצמבר 2011, פרסם המפקח מכתב (להלן - "ההבהרה השנייה") הכולל את הקריטריונים המוזכרים בהבהרה בתוספת דרישה לאישור תוכנית שרות החוב גם על ידי דירקטוריון חברת הביטוח וכן דרישה לפיה לאחר אישור המפקח יעמוד היחס המינימלי שבין ההון העצמי הקיים לאחר חלוקת דיבידנד לבין הסכום הנדרש על שיעור של 105%. לגבי חלוקת דיבידנד ללא צורך בקבלת אישור מראש של המפקח עודכן היחס שבין סך ההון העצמי לאחר חלוקת הדיבידנד לבין הסכום הנדרש בהבהרה השנייה לשיעור של 115%.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

5. ביום 10 ביולי, 2007 אימץ האיחוד האירופי נוסח מוצע לדירקטיבה Solvency II (להלן - "הדירקטיבה המוצעת"). הדירקטיבה המוצעת מהווה שינוי יסודי ומקיף של הרגולציה הנוגעת להבטחת כושר הפירעון והלימות ההון של חברות הביטוח במדינות האיחוד.

בהתאם לחוזר שפרסם המפקח, בכוונתו ליישם את הוראות הדירקטיבה המוצעת לגבי חברות ביטוח בישראל במועד יישומה במדינות החברות באיחוד האירופי. הדירקטיבה המוצעת מבוססת על שלושה נדבכים: דרישות כמותיות, דרישות איכותיות ודרישות גילוי. הקבוצה החלה להיערך ליישום הדירקטיבה המוצעת בלוחות הזמנים שנקבעו.

6. בחודש יוני 2008 פורסם חוזר בדבר אופן יישום כללי המדידה וההצגה לפי ה - IFRS לצורך חישוב ההון הנדרש וההון המוכר של חברות ביטוח. מטרת החוזר הייתה לקבוע הוראות לעניין אופן יישום תקנות ההון לגבי השקעות בחברות מוחזקות (לרבות חברות ביטוח וחברות מנהלות שבשליטת חברת הביטוח). על פי החוזר דרישות ההון לפי תקנות ההון יוסיפו להיות מבוססות על דוחות סולו. לצורך חישוב ההון המוכר לפי תקנות ההון, ההשקעה של חברת ביטוח בחברת ביטוח או בחברה מנהלת נשלטת וכן בחברות מוחזקות אחרות תחושב על בסיס אקוויטי בשרשור מלא.

לגבי ההון העצמי הכלול בתמצית הנתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה (להלן - סולו) בהתאם להוראות החוזר האמור, ראה נספח א' לדוחות הכספיים המאוחדים.

7. א) בחודש פברואר 2009 הודיע הממונה למנהלי חברות מנהלות של קרנות פנסיה, כי גישתו בנוגע להוצאות רכישה נדחות הינה שהוצאות רכישה נדחות הינן נכס לא מוכר לצורך חישוב ההון העצמי המזערי הנדרש מחברות מנהלות (להלן - גישת הממונה). עוד נאמר בהודעתו של הממונה, כי בכוונתו לבצע תיקון להוראות התקנות הנוגעות לדרישות ההון כך שישקפו את גישתו זו ועד לתיקון האמור יש לנהוג לפי הודעתו.

נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 הכירה מבטחים פנסיה בדוחות הכספיים בהוצאות רכישה נדחות בסך של כ- 94 מיליון ש"ח. בהתאם לגישת הממונה המפורטת לעיל, נכון ליום 31 בדצמבר, 2011, ההון העצמי המזערי הנדרש ממבטחים פנסיה מסתכם לסך של כ- 103 מיליון ש"ח.

ב) בחודש פברואר 2012 פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012 ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל) (תיקון מס' 2), התשע"ב-2012 (להלן ביחד – התקנות החדשות).

בהתאם לתקנות החדשות הורחבו דרישות ההון מחברות מנהלות והן כוללות דרישות הון בהתאם להיקף הנכסים המנוהלים ולהוצאות השנתיות, אך לא פחות מהון עצמי התחלתי בסך של 10 מיליון ש"ח.

הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון (להלן – הממונה) רשאי להורות על הפחתת דרישות ההון או הגדלתן בהתחשב, בין היתר, בסיכונים המאפיינים את פעילותה של החברה המנהלת, ובלבד שהגדלת דרישות ההון תהיה לתקופה קצובה.

בהתאם לסמכותו, פרסם הממונה בחודש פברואר 2012, חוזר שעיקריו מתן הקלות בדרישות ההון לחברות מנהלות מסוימות.

חברה מנהלת נדרשת להעמיד הון נוסף בגין חברות מנהלות נשלטות ובגין סכום הנכסים המוחזקים בניגוד להוראות דרכי השקעת ההון העצמי הנדרש הכלולות בתקנות החדשות.

כמו כן כוללות התקנות החדשות דרישה להחזקת נכסים נזילים בשיעור של 50% לפחות מההון העצמי המזערי הנדרש.

חברה מנהלת תהיה רשאית לחלק דיבידנד רק אם הונה העצמי הוא לפחות בגובה ההון העצמי הנדרש ממנה לפי התקנות החדשות.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

7. ב) (המשך)

בהתאם לתקנות נקבעה הוראת מעבר לפיה, חברה מנהלת תהיה חייבת להגדיל את הונה העצמי, כהגדרתו בתקנות, בגין ההפרש שבין ההון הנדרש לפי התקנות לפני התיקון ולאחריו (להלן - ההפרש). ההפרש יחושב לכל מועד דיווח של הדוח הכספי.

עד למועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 במרס, 2012 - 30% מההפרש;
עד למועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2012 - 60% מההפרש;
עד למועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2013 - 80% מההפרש;
עד ליום 31 בדצמבר, 2014 יושלם מלוא ההפרש.

על פי התקנות החדשות, אילו היו מיושמות במלואן ללא התחשבות באבני הדרך, תקטן דרישת ההון במבטחים פנסיה ב- 23 מיליוני ש"ח ותגיע לסך של כ- 80 מיליוני ש"ח לעומת ההון הנדרש ערב תיקון התקנות. בהתחשב בהון הקיים של מבטחים פנסיה ליום 31 בדצמבר, 2011, למבטחים פנסיה עודפי הון בסך של כ- 26 מיליוני ש"ח. ראה בנוסף באור 36 להלן.

8. בחודש אוקטובר 2010, נתקבלה הנחיה מהמפקח בדבר התייחסות לחריגות בתחום ההשקעות. בהנחיה נקבע כי חריגות פאסיביות הנובעות משינוי דירוג או רכישה עצמית, יתוקנו לפי הכללים הבאים:

א. חריגה בנייר ערך סחיר תתוקן בתוך 50 ימי עסקים.

ב. חריגה באג"ח לא סחיר הנסחר במערכת רצף מוסדיים, שהמח"מ שלו אינו עולה על 3 שנים, לרבות אג"ח לא סחיר שאינו נסחר במערכת רצף מוסדיים וכן פיקדון, ניתן להחזיקם עד למועד הפידיון.

ג. חריגה באג"ח לא סחיר הנסחר במערכת רצף מוסדיים, שהמח"מ שלו עולה על 3 שנים, תתוקן בתוך 6 חודשים.

ד. חריגה בנייר ערך בהסדר חוב תתוקן בתוך 50 ימי עסקים מתום תקופה של שלושה חודשים ממועד גיבוש ו/או יישום הסדר חוב.

אי תיקון החריגות כאמור יגרור החזר דמי ניהול בקרן פנסיה או סיווג כנכס לא מוכר בחברות הביטוח.

למרות האמור לעיל, במכתב ששלח המפקח למנהלי הגופים המוסדיים, נקבע כי השקעות של גופים מוסדיים באירלנד, לא תיחשבנה כהחזקה העומדת בניגוד לתקנות ההשקעה ולתקנות מס הכנסה במשך תקופה של ששה חודשים שתחילתה ביום 21 בפברואר, 2011.

בהמשך למכתב הקודם, שלח המפקח מכתב נוסף, אשר על פיו הוארכה התקופה כאמור בששה חודשים נוספים החל מיום 14 באוגוסט, 2011, לאחר תאריך הדיווח, ביום 14 בפברואר, 2012 האריך המפקח את התקופה בשלושה חודשים נוספים.

נכון לתאריך הדיווח לחברה חריגות פאסיביות בסך של כ- 24 מיליוני ש"ח בנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה וסך של כ- 1.2 מיליוני ש"ח בנוסטרו.

9. ביום 15 בפברואר, 2012, החליט דירקטוריון החברה על חלוקת מבטחים פנסיה כדיבידנד בעין לחברה האם כמפורט בביאור 36 להלן. הערך בספרי החברה של ההשקעה במבטחים פנסיה ליום 31 בדצמבר, 2011 הינו כ- 615 מיליוני ש"ח. לחלוקה הנ"ל אין השפעה מהותית על עודף ההון של מנורה ביטוח.

באור 16: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

	31 בדצמבר					
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010
	אלפי ש"ח					
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח:						
חוזי ביטוח	4,786,657	4,581,184	118,434	105,044	4,668,223	4,476,140
חוזי השקעה	5,738	26,203	-	-	5,738	26,203
	4,792,395	4,607,387	118,434	105,044	4,673,961	4,502,343
בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה	(16,547)	(16,316)	-	-	(16,547)	(16,316)
סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	4,775,848	4,591,071	118,434	105,044	4,657,414	4,486,027
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות	588,811	540,775	286,560	259,965	302,251	280,810
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי	4,525,876	4,332,706	966,516	972,332	3,559,360	3,360,374
סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	9,890,535	9,464,552	1,371,510	1,337,341	8,519,025	8,127,211

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

	31 בדצמבר					
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010
	באלפי ש"ח					
ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח:						
חוזי ביטוח	10,631,622	10,817,331	-	-	10,631,622	10,817,331
חוזי השקעה	1,177,355	1,108,792	-	-	1,177,355	1,108,792
	11,808,977	11,926,123	-	-	11,808,977	11,926,123
בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה	(63,797)	(62,739)	-	-	(63,797)	(62,739)
סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	11,745,180	11,863,384	-	-	11,745,180	11,863,384
חוזי ביטוח הכלולים במגזר בריאות	45,811	45,424	-	-	45,811	45,424
סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	11,790,991	11,908,808	-	-	11,790,991	11,908,808

בחוזי ביטוח תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המוטב תלויים או צמודים לתשואה שמניבות השקעות מסויימות של החברה בניכוי דמי ניהול. חוזים אלה כוללים, בין היתר, תוכניות ביטוח המזכות/מחייבות את המבוטח בבונוס/מאלוס לפי תוצאות ההשקעות של תיק הפוליסות המשתתפות ברווחי השקעה של החברה. בחוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח אינם תלויים ברווח או ההפסד מההשקעות שביצעה החברה.

ההבחנה בין חוזים תלויי תשואה לבין חוזים שאינם תלויי תשואה נעשית ברמת הכיסוי הבודד, כך שישנן פוליסות ביטוח עם מספר כיסויים אשר חלקם תלויי תשואה וחלקם אינם תלויי תשואה.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

א'1. ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי סוגים:

	31 בדצמבר					
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010
	אלפי ש"ח					
ענף רכב חובה						
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	280,670	262,020	-	41,033	280,670	220,987
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)	199,971	161,660	10,113	7,383	189,858	154,277
תביעות תלויות	1,980,351	1,941,574	182,537	165,276	1,797,814	1,776,298
סך ענף רכב חובה (ראה ג'3 ו- ג'4 להלן)	2,460,992	2,365,254	192,650	213,692	2,268,342	2,151,562
ענפי חבויות						
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	94,552	99,521	44,826	55,308	49,726	44,213
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)	269,505	273,420	144,571	139,818	124,934	133,602
הפרשה לפרמיה בחסר	1,688	1,310	-	-	1,688	1,310
תביעות תלויות	639,467	615,236	156,360	133,499	483,107	481,737
סך ענפי חבויות	1,005,212	989,487	345,757	328,625	659,455	660,862
סך בענפי רכב חובה וחבויות (ראה ג'1 ו- ג'2 להלן)	3,466,204	3,354,741	538,407	542,317	2,927,797	2,812,424
ענפי רכוש ואחרים						
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	610,803	575,839	190,213	205,739	420,590	370,100
הפרשה לפרמייה בחסר	28,241	4,544	5,412	-	22,829	4,544
תביעות תלויות	424,775	402,595	232,484	224,276	192,291	178,319
סך ענפי רכוש ואחרים (ראה ב' להלן)	1,063,819	982,978	428,109	430,015	635,710	552,963
יתרה בגין צרוף עסקים						
ענפי חבויות	(4,147)	(5,013)	-	-	(4,147)	(5,013)
סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי	4,525,876	4,332,706	966,516	972,332	3,559,360	3,360,374
הוצאות רכישה נדחות:						
ענף רכב חובה	26,060	25,454	-	3,915	26,060	21,539
ענפי חבויות	20,961	22,357	9,732	11,672	11,229	10,685
ענפי רכוש ואחרים	153,061	146,725	47,261	52,933	105,800	93,792
	200,082	194,536	56,993	68,520	143,089	126,016
יתרה בגין צרוף עסקים						
ענפי חבויות	(946)	(946)	-	-	(946)	(946)
סך-הכל הוצאות רכישה נדחות	199,136	193,590	56,993	68,520	142,143	125,070
התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות:						
ענף רכב חובה	2,434,932	2,339,800	192,650	209,777	2,242,282	2,130,023
ענפי חבויות	981,050	963,063	336,025	316,953	645,025	646,110
ענפי רכוש ואחרים	910,758	836,253	380,848	377,082	529,910	459,171
	4,326,740	4,139,116	909,523	903,812	3,417,217	3,235,304

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

א'2. התחייבויות ביטוחיות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי שיטות חישובן:

	31 בדצמבר					
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010
	אלפי ש"ח					
הערכות אקטואריות:						
דר' אברהם לוונגליק	2,873,985	2,765,282	508,759	453,832	2,365,226	2,311,450
מר ניר הרמתי	97,877	85,725	16,050	14,936	81,827	70,789
סה"כ הערכות אקטואריות	2,971,862	2,851,007	524,809	468,768	2,447,053	2,382,239
הפרשות על בסיס הערכות אחרות:						
הערכת מחלקת תביעות בגין התביעות התלויות הידועות	94,641	105,408	46,904	50,274	47,737	55,134
תוספת לתביעות התלויות בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)	6,093	5,963	3,940	2,905	2,153	3,058
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה	986,025	937,380	235,039	302,080	750,986	635,300
הערכות אחרות	1,926	2,881	1,140	1,104	786	1,777
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)	469,476	435,080	154,684	147,201	314,792	287,879
	4,530,023	4,337,719	966,516	972,332	3,563,507	3,365,387
יתרה בגין צרוף עסקים	(4,147)	(5,013)	-	-	(4,147)	(5,013)
סה"כ ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי	4,525,876	4,332,706	966,516	972,332	3,559,360	3,360,374

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב'. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזרי ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות:

1. ענפי רכב חובה וחבויות

	31 בדצמבר					
	2011	2010	2011	2010	2011	2010
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	אלפי ש"ח					
יתרה לתחילת השנה	3,302,862	3,036,740	526,730	359,397	2,776,132	2,677,343
עלות התביעות המצטברת בגין שנת חיתום שוטפת	675,090	664,382	69,785	155,235	605,305	509,147
שינוי ביתרות לתחילת שנה כתוצאה מהצמדה למדד	78,030	70,001	12,296	8,257	65,734	61,744
שינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות	(131,242)	(108,578)	(48,041)	(6,594)	(83,201)	(101,984)
סך השינוי בעלות התביעות המצטברת	621,878	625,805	34,040	156,898	587,838	468,907
תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה:						
בגין שנת חיתום שוטפת	9,541	9,762	2,848	3,654	6,693	6,108
בגין שנות חיתום קודמות	534,479	504,443	36,730	34,758	497,749	469,685
סך תשלומים לתקופה	544,020	514,205	39,578	38,412	504,442	475,793
צבירה בגין שנת חיתום שוטפת	88,873	67,357	22,294	30,707	66,579	36,650
צבירה שנזקפה לרווח בגין שנת החיתום ששוחררה	(171,186)	(75,100)	(55,845)	(13,536)	(115,341)	(61,564)
יתרת השינוי בצבירה	116,709	153,577	41,034	31,676	75,675	121,901
סך שינוי בצבירה לתקופה	34,396	145,834	7,483	48,847	26,913	96,987
שינוי עקב צירוף עסקים	866	8,688	-	-	866	8,688
יתרה לסוף השנה	3,415,982	3,302,862	528,675	526,730	2,887,307	2,776,132

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות, הפרשה לפרמיה בחסר, צבירה, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.

2. עלות התביעות המצטברת (Ultimate) הינה: יתרת תביעות תלויות (ללא צבירה), הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות בתוספת סך תשלומי התביעות כולל הוצאות ישירות ועקיפות לישוב תביעות.

3. התשלומים כוללים הוצאות עקיפות לישוב תביעות (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות החיתום.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב'. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזרי ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך):

2. ענפי רכוש ואחרים

	31 בדצמבר					
	ברוטו		ביטוח משנה		שייר	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010
	אלפי ש"ח					
יתרה לתחילת השנה	836,253	758,100	377,082	299,402	459,171	458,698
עלות התביעות המצטברת בגין שנת חיתום שוטפת	957,501	937,843	312,653	342,227	644,848	595,616
שינוי בעלות התביעות המצטברות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח	6,045	(7,679)	(4,743)	3,036	10,788	(10,715)
	963,546	930,164	307,910	345,263	655,636	584,901
תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה:						
בגין אירועים של שנת הדוח	677,435	641,735	183,445	185,111	493,990	456,624
בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח	263,931	229,223	116,257	92,289	147,674	136,934
סך תשלומים	941,366	870,958	299,702	277,400	641,664	593,558
שינוי בהפרשה לפרמיה שטרם הורווחה, נטו מהוצאות רכישה נדחות	28,628	14,403	(9,854)	9,817	38,482	4,586
שינוי בהפרשה לפרמיה בחסר	23,697	4,544	5,412	-	18,285	4,544
יתרה לסוף השנה	910,758	836,253	380,848	377,082	529,910	459,171

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות בתוספת הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.

2. עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח כוללת את יתרת תביעות תלויות לסוף שנת הדוח בתוספת סך תשלומי התביעות בתקופת הדוח לרבות הוצאות ישירות ועקיפות לישוב תביעות.

3. תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה כוללים תשלומים בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח ובתוספת השינוי ביתרת תביעות תלויות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח.

4. התשלומים ליישוב תביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישובן (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות הנזק.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'1. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות ליום 31 בדצמבר, 2011:

שנת חיתום	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2011 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	6,930	8,940	11,175	14,824	16,063	16,408	16,235	14,880	10,012	9,542	
לאחר שנתיים	47,045	58,496	78,299	95,853	105,432	190,563	98,499	79,277	62,108		
לאחר שלוש שנים	85,886	115,830	165,891	187,868	195,809	286,564	196,870	176,408			
לאחר ארבע שנים	116,693	174,874	235,958	276,657	279,663	376,955	278,162				
לאחר חמש שנים	153,578	226,800	294,991	357,119	372,260	462,844					
לאחר שש שנים	176,341	280,180	350,808	424,851	435,073						
לאחר שבע שנים	199,918	308,988	387,178	487,206							
לאחר שמונה שנים	219,334	331,635	421,826								
לאחר תשע שנים	234,827	356,507									
לאחר עשר שנים	245,966										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	342,132	491,186	648,001	692,387	685,237	703,348	696,478	695,642	656,077	763,963	
לאחר שנתיים	370,392	539,676	705,670	769,842	764,186	802,473	792,278	810,066	759,651		
לאחר שלוש שנים	401,159	569,655	736,075	790,233	771,047	841,311	809,978	825,333			
לאחר ארבע שנים	278,720	407,531	505,207	633,303	674,839	787,183	644,736				
לאחר חמש שנים	277,349	413,219	522,840	630,469	689,779	790,625					
לאחר שש שנים	284,589	416,403	520,333	639,165	668,026						
לאחר שבע שנים	288,068	412,937	518,699	630,780							
לאחר שמונה שנים	292,048	420,840	513,372								
לאחר תשע שנים	283,663	417,757									
לאחר עשר שנים	281,770										
עודף (חוסר) לאחר שחרור הצבירה **)	(3,050)	(10,226)	(8,165)	2,523	6,813	(3,442)					(15,547)
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	(1.09%)	(2.51%)	(1.62%)	0.40%	1.01%	(0.44%)					(0.47%)
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2011	281,770	417,757	513,372	630,780	668,026	790,625	644,736	825,333	759,651	763,963	6,296,013
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2011	245,966	356,507	421,826	487,206	435,073	462,844	278,162	176,408	62,108	9,542	2,935,642
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	35,804	61,250	91,546	143,574	232,953	327,781	366,574	648,925	697,543	754,421	3,360,371
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2001 ויתרה בגין צירוף עסקים											55,611
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2011											3,415,982

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'2. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות ליום 31 בדצמבר, 2011:

שנת חיתום	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2011 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	6,610	8,346	9,996	13,243	15,159	15,779	15,533	13,285	6,266	6,694	
לאחר שנתיים	42,439	55,024	74,404	91,499	102,609	112,261	94,468	74,636	47,352		
לאחר שלוש שנים	79,103	106,122	159,385	182,738	192,231	206,913	188,919	163,358			
לאחר ארבע שנים	107,323	158,888	229,087	269,594	275,506	295,958	269,635				
לאחר חמש שנים	137,763	208,013	285,485	348,111	367,852	379,302					
לאחר שש שנים	159,094	258,900	335,846	413,991	429,051						
לאחר שבע שנים	180,547	286,184	371,137	474,696							
לאחר שמונה שנים	194,272	308,467	405,694								
לאחר תשע שנים	205,656	332,963									
לאחר עשר שנים	216,803										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	279,681	406,275	599,456	630,278	611,505	619,376	620,068	594,369	465,574	671,884	
לאחר שנתיים	292,883	469,565	649,737	693,723	685,493	679,629	697,090	698,364	559,232		
לאחר שלוש שנים	323,190	490,884	679,275	713,307	694,436	703,715	714,412	713,275			
לאחר ארבע שנים	252,112	369,006	483,855	614,245	637,764	654,058	610,582				
לאחר חמש שנים	246,864	382,148	500,732	608,708	643,336	662,149					
לאחר שש שנים	251,935	386,940	497,424	618,608	625,160						
לאחר שבע שנים	255,482	384,694	495,856	609,379							
לאחר שמונה שנים	258,016	381,857	492,359								
לאחר תשע שנים	250,545	380,953									
לאחר עשר שנים	249,510										
עודף (חוסר) לאחר שחרור הצבירה **)	2,602	(11,947)	(8,504)	4,866	12,604	(8,091)					(8,470)
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	1.03%	(3.24%)	(1.76%)	0.79%	1.98%	(1.24%)					(0.28%)
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2011	249,510	380,953	492,359	609,379	625,160	662,149	610,582	713,275	559,232	671,884	5,574,483
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2011	216,803	332,963	405,694	474,696	429,051	379,302	269,635	163,358	47,352	6,694	2,725,548
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	32,707	47,990	86,665	134,683	196,109	282,847	340,947	549,917	511,880	665,190	2,848,935
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2001 ויתרה בגין צירוף עסקים											38,372
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2011											2,887,307

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'3. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפי ביטוח רכב חובה ליום 31 בדצמבר, 2011:

שנת חיתום	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2011 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	6,145	6,665	8,773	11,938	12,109	13,513	13,022	11,451	4,880	4,226	
לאחר שנתיים	38,417	48,968	68,955	85,694	88,622	89,192	82,326	65,714	48,316		
לאחר שלוש שנים	69,198	100,007	145,697	167,985	168,917	173,138	160,598	145,545			
לאחר ארבע שנים	92,181	151,868	206,179	246,990	236,853	246,327	225,947				
לאחר חמש שנים	117,842	196,317	254,990	315,813	317,083	310,756					
לאחר שש שנים	134,280	240,048	297,188	370,018	366,060						
לאחר שבע שנים	148,434	263,635	327,496	416,043							
לאחר שמונה שנים	162,786	281,362	355,031								
לאחר תשע שנים	171,661	301,403									
לאחר עשר שנים	178,280										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	220,213	325,831	470,943	493,182	466,641	474,244	474,137	492,915	458,170	565,861	
לאחר שנתיים	235,165	383,655	524,999	558,298	538,499	555,661	562,635	606,083	556,895		
לאחר שלוש שנים	263,253	409,858	547,774	568,495	533,957	570,588	574,052	618,811			
לאחר ארבע שנים	206,191	336,496	420,271	522,371	512,096	543,051	492,218				
לאחר חמש שנים	203,085	335,501	429,731	515,515	525,974	537,483					
לאחר שש שנים	203,979	341,431	431,741	530,110	509,369						
לאחר שבע שנים	208,803	341,471	431,539	515,204							
לאחר שמונה שנים	209,966	339,894	425,616								
לאחר תשע שנים	202,171	337,080									
לאחר עשר שנים	202,367										
עודף (חוסר) לאחר שחרור הצבירה **)	3,824	(584)	(5,345)	7,167	2,727	5,568					13,357
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	1.85%	(0.17%)	(1.27%)	1.37%	0.53%	1.03%					0.52%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2011	202,367	337,080	425,616	515,204	509,369	537,483	492,218	618,811	556,895	565,861	4,760,904
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2011	178,280	301,403	355,031	416,043	366,060	310,756	225,947	145,545	48,316	4,226	2,351,607
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	24,087	35,677	70,585	99,161	143,309	226,727	266,271	473,266	508,579	561,635	2,409,297
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2001											25,635
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2011											2,434,932

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'4. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענפי ביטוח רכב חובה ליום 31 בדצמבר, 2011:

שנת חיתום	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2011 *)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	5,838	6,665	8,773	11,938	12,109	13,513	13,022	11,451	4,135	4,226	
לאחר שנתיים	36,532	48,968	68,955	85,694	88,622	89,192	82,326	65,714	40,343		
לאחר שלוש שנים	65,222	94,123	145,697	167,985	168,917	173,138	160,598	143,790			
לאחר ארבע שנים	86,892	140,819	206,179	246,625	236,853	246,233	225,947				
לאחר חמש שנים	111,433	182,602	253,710	313,991	317,049	308,738					
לאחר שש שנים	126,858	224,618	295,521	366,749	365,248						
לאחר שבע שנים	140,691	247,054	324,901	411,692							
לאחר שמונה שנים	151,389	264,552	353,104								
לאחר תשע שנים	158,253	284,547									
לאחר עשר שנים	164,937										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	209,963	301,325	462,857	484,621	458,716	463,599	462,226	479,530	364,405	555,043	
לאחר שנתיים	219,465	376,569	514,263	544,681	526,793	533,312	539,637	581,911	455,912		
לאחר שלוש שנים	246,589	390,284	537,006	555,250	522,755	545,059	551,567	595,142			
לאחר ארבע שנים	192,784	307,697	413,799	516,312	504,710	509,231	479,422				
לאחר חמש שנים	189,056	315,431	423,336	509,444	512,767	508,384					
לאחר שש שנים	189,150	321,579	425,246	523,272	498,182						
לאחר שבע שנים	193,568	322,103	425,175	509,417							
לאחר שמונה שנים	192,465	320,962	420,945								
לאחר תשע שנים	185,976	319,164									
לאחר עשר שנים	186,702										
עודף (חוסר) לאחר שחרור הצבירה **)	6,082	(11,467)	(7,146)	6,895	6,528	847					1,739
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	3.15%	(3.73%)	(1.73%)	1.34%	1.29%	0.17%					0.07%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2011	186,702	319,164	420,945	509,417	498,182	508,384	479,422	595,142	455,912	555,043	4,528,313
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2011	164,937	284,547	353,104	411,692	365,248	308,738	225,947	143,790	40,343	4,226	2,302,572
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	21,765	34,617	67,841	97,725	132,934	199,646	253,475	451,352	415,569	550,817	2,225,741
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2001											16,541
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2011											2,242,282

*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2011	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון		
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		
	עד שנת 1990 (1)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סה"כ
	באלפי ש"ח						
(א) לפי חשיפה ביטוחית:							
התחייבויות בגין חוזי ביטוח:							
קצבה ללא מקדמים מובטחים	-	-	-	-	-	-	-
קצבה עם מקדמים מובטחים:							
עד חודש מאי 2001	1,561,778	3,855,501	-	-	-	-	5,417,279
מחודש יוני 2001	-	660,870	-	1,640,987	-	-	2,301,857
קצבה בתשלום	107,810	98,734	174,949	5,171	-	-	386,664
הוני (ללא אופציה לקצבה)	2,156,121	3,481,472	-	588,978	-	-	6,226,571
מרכיבי סיכון אחרים	80,196	361,308	-	261,030	271,428	31,602	1,005,564
סה"כ בגין חוזי ביטוח	3,905,905	8,457,885	174,949	2,496,166	271,428	31,602	15,337,935
התחייבויות בגין חוזי השקעה	3,898	2,843	1,840	1,174,512	-	-	1,183,093
סה"כ בביטוח חיים	3,909,803	8,460,728	176,789	3,670,678	271,428	31,602	16,521,028
(ב) לפי חשיפה פיננסית:	-	-	-	-	-	-	-
שאינו תלוי תשואה	3,858,702	199,717	176,789	260,796	248,242	31,602	4,775,848
תלוי תשואה	51,101	8,261,011	-	3,409,882	23,186	-	11,745,180
סה"כ	3,909,803	8,460,728	176,789	3,670,678	271,428	31,602	16,521,028

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות (המשך)

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2010	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה					פוליסות ללא מרכיב חסכון	
			משנת 2004			סיכון הנמכר כפוליסה בודדת	
	עד שנת 1990 (1)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סה"כ
	באלפי ש"ח						
(א) לפי חשיפה ביטוחית:							
התחייבויות בגין חוזי ביטוח:							
קצבה ללא מקדמים מובטחים	-	-	-	-	-	-	-
קצבה עם מקדמים מובטחים:							
עד חודש מאי 2001	1,456,398	3,968,560	-	-	-	-	5,424,958
מחודש יוני 2001	-	614,509	-	1,328,770	-	-	1,943,279
קצבה בתשלום	67,078	88,049	171,095	-	-	-	326,222
הוני (ללא אופציה לקצבה)	2,178,817	3,872,137	-	641,512	-	-	6,692,466
מרכיבי סיכון אחרים	87,279	363,617	-	223,020	224,394	34,225	932,535
סה"כ בגין חוזי ביטוח	3,789,572	8,906,872	171,095	2,193,302	224,394	34,225	15,319,460
התחייבויות בגין חוזי השקעה	23,410	9,144	2,793	1,099,648	-	-	1,134,995
סה"כ בביטוח חיים	3,812,982	8,916,016	173,888	3,292,950	224,394	34,225	16,454,455
(ב) לפי חשיפה פיננסית:							
שאינו תלוי תשואה	3,758,410	202,935	173,888	221,854	199,759	34,225	4,591,071
תלוי תשואה	54,572	8,713,081	-	3,071,096	24,635	-	11,863,384
סה"כ	3,812,982	8,916,016	173,888	3,292,950	224,394	34,225	16,454,455

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

נתונים לשנה שהסתיימה
ביום 31 בדצמבר, 2011

	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה					פוליסות ללא מרכיב חסכון	
			משנת 2004			סיכון הנמכר כפוליסה בודדת	
	עד שנת 1990	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סה"כ
	אלפי ש"ח						
פרמיות ברוטו:							
מסורתי/מעורב	50,404	59,214	-	-	-	-	109,618
מרכיב החיסכון	28,507	363,329	55	582,472	-	-	974,363
אחר	21,739	197,857	-	78,383	289,333	9,768	597,080
סה"כ	100,650	620,400	55	660,855	289,333	9,768	1,681,061
תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח	3	56	6	407,629	-	-	407,694
מרווח פיננסי כולל דמי ניהול	14,463	52,220	(4,279)	42,012	-	-	104,416
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	29,678	(25,607)	(4,054)	(112,246)	1,177	(114)	(111,166)
קיזוזים והתאמות	-	(2,415)	-	-	-	-	(2,415)
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות	29,678	(28,022)	(4,054)	(112,246)	1,177	(114)	(113,581)
הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	(8,689)	(1,106)	(659)	(1,397)	(745)	(157)	(12,753)
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	20,989	(29,128)	(4,713)	(113,643)	432	(271)	(126,334)
רווח מפנסיה							90,986
סה"כ רווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח							(35,348)
פרמיה משונתת בגין חוזי ביטוח עסק חדש (2)	201	1,337	-	144,545	48,130	-	194,213
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	611	6,157	55	86,932	-	-	93,755
פרמיה משונתת בגין חוזי השקעה עסק חדש	-	-	-	17,707	-	-	17,707
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	-	-	-	351,379	-	-	351,379
העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	-	-	-	25,682	-	-	25,682
העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	40	25,246	-	37,377	-	-	62,663

הערות:
(1) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.
(2) הגדלות בפוליסות קיימות אינן נכללות במסגרת הפרמיה המשונתת בגין עסק חדש, אלא במסגרת תוצאות הפעילות של הפוליסה המקורית.
(3) המרווח הפיננסי אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות.
המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל (לרבות רווח כולל אחר) לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות. בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים המחושבים על בסיס התשואה והיתרה הממוצעת של עתודות הביטוח.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה
ביום 31 בדצמבר, 2010

	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה					פוליסות ללא מרכיב חסכון	
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		
	עד שנת 1990 (1)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סה"כ
	אלפי ש"ח						
פרמיות ברוטו:							
מסורתי/מעורב	50,501	61,861	-	-	-	-	112,362
מרכיב החיסכון	35,049	364,261	124,738	462,740	-	-	986,788
אחר	6,100	205,493	-	103,126	268,973	18,051	601,743
סה"כ	91,650	631,615	124,738	565,866	268,973	18,051	1,700,893
תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח	3	111	9	399,511	-	-	399,634
מרווח פיננסי כולל דמי ניהול	71,006	159,455	(13,290)	33,870	-	-	251,041
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	57,037	57,637	(13,832)	(84,485)	47,259	2,047	65,663
קיזוזים והתאמות	-	(2,183)	-	-	-	-	(2,183)
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות	57,037	55,454	(13,832)	(84,485)	47,259	2,047	63,480
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	16,030	874	-	982	663	116	18,665
סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	73,067	56,328	(13,832)	(83,503)	47,922	2,163	82,145
רווח מפנסיה							99,774
סה"כ רווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח							181,919
פרמיה משונתת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש (2)	195	1,786	-	125,400	50,258	-	177,639
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	51	4,993	124,738	62,818	-	-	192,600
פרמיה משונתת בגין חוזי השקעה – עסק חדש	-	-	-	28,996	-	-	28,996
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	-	-	-	352,578	-	-	352,578

הערות:
(1) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם/בחלקם באגרות חוב מיועדות.
(2) הגדלות בפוליסות קיימות אינן נכללות במסגרת הפרמיה המשונתת בגין עסק חדש, אלא במסגרת תוצאות הפעילות של הפוליסה המקורית.
(3) המרווח הפיננסי אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות.
המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות (לרבות רווח כולל אחר) בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות. בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים המחושבים על בסיס התשואה והיתרה הממוצעת של עתודות הביטוח.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				פוליסות ללא מרכיב חסכון	
			משנת 2004		סיכון הנמכר כפוליסה בודדת	
	עד שנת 1990 (1)	עד שנת 2003	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סה"כ
	אלפי ש"ח						
פרמיות ברוטו:							
מסורתי/מעורב	61,407	70,805	-	-	-	-	132,212
מרכיב החיסכון	30,378	383,439	36,328	352,493	-	-	802,638
אחר	17,425	217,680	-	97,629	239,710	30,213	602,657
סה"כ	109,210	671,924	36,328	450,122	239,710	30,213	1,537,507
תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח	46	606	38	237,192	-	-	237,882
מרווח פיננסי כולל דמי ניהול	136,016	55,633	6,397	23,674	-	-	221,720
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	107,279	(47,712)	6,064	(36,410)	50,575	20,952	100,748
קיזוזים והתאמות	-	(1,827)	-	-	-	-	(1,827)
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות	107,279	(49,539)	6,064	(36,410)	50,575	20,952	98,921
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	69,970	-	-	-	517	538	71,025
סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	177,249	(49,539)	6,064	(36,410)	51,092	21,490	169,946
רווח מפנסיה							93,270
סה"כ רווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח							263,216
פרמיה משונתת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש (2)	131	3,126	-	125,355	54,270	-	182,882
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	599	5,183	34,657	33,810	-	-	74,249
פרמיה משונתת בגין חוזי השקעה – עסק חדש	-	-	-	18,819	-	-	18,819
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	-	-	-	174,334	-	-	174,334

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ג. מידע נוסף אודות התחייבויות תלויות תשואה

	ליום 31 בדצמבר 2011	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2011		
	התחייבויות תלויות תשואה	פרמיות/ תקבולים	גמלאות תביעות ותום תקופה	פדיונות
	אלפי ש"ח			
בגין פוליסות שהונפקו בין 1991-2003:				
קרן ט'	405,859	18,789	12,469	17,824
קרן י'	7,926,598	888,105	228,821	316,744
בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004	2,235,368	660,679	62,715	157,319
חוזי השקעה	1,177,355	407,685	-	280,768
סך הכל	11,745,180	1,975,258	304,005	772,655

	ליום 31 בדצמבר 2010	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2010		
	התחייבויות תלויות תשואה	פרמיות/ תקבולים	גמלאות תביעות ותום תקופה	פדיונות
	אלפי ש"ח			
בגין פוליסות שהונפקו בין 1991-2003:				
קרן ט'	443,529	18,308	7,588	15,855
קרן י'	8,341,263	886,786	214,401	326,248
בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004	1,969,800	540,937	46,568	141,293
חוזי השקעה	1,108,792	399,622	-	186,951
סך הכל	11,863,384	1,845,653	268,557	670,347

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ד. מידע אודות תשואה ודמי ניהול בגין התחייבויות תלויות תשואה

	תשואה שנתית נומינלית ברוטו					תשואה שנתית ממוצעת נומינלית 5 שנים		דמי ניהול לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009	2008	2007	לפני דמי ניהול	אחרי דמי ניהול	2011	2010	2009
	באחוזים							באלפי ש"ח		
קרן י'	(5.67)	11.63	40.53	(23.12)	6.92	4.00	5.73	52,220	159,455	55,632
מסלול כללי בפוליסות החל משנת 2004	(5.57)	11.63	40.53	(23.12)	6.92	4.02	2.68	30,824	25,196	18,443
אחר								11,188	8,674	5,232
סך הכל								94,232	193,325	79,307

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ה. מידע אודות העברות כספים

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2011
	אלפי ש"ח
העברות לחברה מגופים אחרים:	
העברות מחברות ביטוח אחרות	19,337
העברות מקרנות פנסיה	1,511
העברות מקופות גמל	4,834
סך הכל העברות לחברה	25,682
העברות מהחברה לגופים אחרים:	
העברות לחברות ביטוח אחרות	39,131
העברות לקרנות פנסיה	11,335
העברות לקופות גמל	12,197
סך הכל העברות מהחברה	62,663
העברות נטו	(36,981)

ההעברות מתייחסות לביטוח חיים ואינן מתייחסות לנכסי קרנות פנסיה אשר אינם כלולים בדוחות הכספיים המאוחדים.

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות

א. פירוט ההתחייבויות ברוטו בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה פיננסית

הנתונים הכלולים בכל אחד מהטורים בטבלאות שלהלן הינם בגין הפוליסה העיקרית והכיסויים הנוספים המצורפים אליה.

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2011			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר *)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
תלוי תשואה	45,811	-	-	45,811
אינו תלוי תשואה	388,552	3,711	196,548	588,811
סה"כ	434,363	3,711	196,548	634,622

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2010			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר *)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
תלוי תשואה	45,424	-	-	45,424
אינו תלוי תשואה	365,768	4,555	170,452	540,775
סה"כ	411,192	4,555	170,452	586,199

*) החלק המהותי ביותר בביטוח בריאות אחר הינו לזמן ארוך והכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר הינו הוצאות רפואיות.

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ב. פירוט ההתחייבויות ברוטו בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה ביטוחית

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2011			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר *)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
קצבה בתשלום	44,679	1,872	167,654	214,205
מרכיבי סיכון אחרים	389,684	1,839	28,894	420,417
סה"כ	434,363	3,711	196,548	634,622

*) החלק המהותי ביותר בביטוח בריאות אחר הינו לזמן ארוך והכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר הינו הוצאות רפואיות.

	נתונים ליום 31 בדצמבר, 2010			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר *)	סה"כ
	אלפי ש"ח			
קצבה בתשלום	43,654	2,756	145,462	191,872
מרכיבי סיכון אחרים	367,538	1,799	24,990	394,327
סה"כ	411,192	4,555	170,452	586,199

*) החלק המהותי ביותר בביטוח בריאות אחר הינו לזמן ארוך והכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר הינו הוצאות רפואיות.

ג. פירוט התוצאות לפי פוליסות

	נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011			
	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות ברוטו	56,896	724	268,309 *)	325,929
רווח מעסקי ביטוח בריאות	20,909	1,402	28,979	51,290
הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות	(2,245)	(16)	(1,983)	(4,244)
סך כל הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות	18,664	1,386	26,996	47,046
פרמיה משונתת - עסק חדש	4,524	-	31,663	36,187

*) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 239,625 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 28,684 אלפי ש"ח.

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ג. פירוט התוצאות לפי פוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010

	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות ברוטו	49,548	859	261,921 *)	312,328
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות	(6,813)	(972)	19,611	11,826
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות	1,605	19	193	1,817
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות	(5,208)	(953)	19,804	13,643
פרמיה משונתת - עסק חדש	5,584	-	25,128	30,712

*) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 223,894 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 38,027 אלפי ש"ח.

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009

	סיעודי			
	פרט	קבוצתי	אחר	סה"כ
	אלפי ש"ח			
פרמיות ברוטו	43,741	1,407	246,642 *)	291,790
רווח מעסקי ביטוח בריאות	55,943	2,588	40,703	99,234
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות	1	98	3,026	3,125
סך כל הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות	55,944	2,686	43,729	102,359
פרמיה משונתת - עסק חדש	5,224	-	2,325	7,549

*) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 209,790 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 36,852 אלפי ש"ח.

באור 21: - תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, חוזי והשקעה וחוזי ביטוח בריאות, ברוטו

	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (*)			ביטוח
	חוזי ביטוח	חוזי השקעה	סה"כ	בריאות
	אלפי ש"ח			
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	13,677,105	858,153	14,535,258	470,170
ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה	1,103,172	58,917	1,162,089	8,860
גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות	1,187,107	399,622	1,586,729	33,714
קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה	(717,701)	(188,526)	(906,227)	(4,045)
שינויים בגין שינוי בהנחות	16,974	-	16,974	39,592
סיווג מחדש של תוכניות השקעה	(6,829)	6,829	-	-
שינויים אחרים	59,632	-	59,632	37,908
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	15,319,460	1,134,995	16,454,455	586,199
ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעה	(409,788)	(54,371)	(464,159)	12,304
גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות	1,179,125	407,685	1,586,810	32,711
קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה	(836,001)	(283,542)	(1,119,543)	-
שינויים בגין שינוי בהנחות	-	-	-	8,017
סיווג מחדש של תוכניות השקעה	21,674	(21,674)	-	-
שינויים אחרים	63,465	-	63,465	(4,609)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	15,337,935	1,183,093	16,521,028	634,622

(*) הרכב (ברוטו):	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	4,775,848	4,591,072
חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	11,745,180	11,863,384
	16,521,028	16,454,456

1. ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות - סעיף זה כולל ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות בגין היתרה לתחילת השנה, בתוספת ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות בגין הפרמיות לחסכון בלבד שנרשמו בתקופת הדוח.

2. גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות - פרמיה זו איננה כוללת את כל הפרמיה שנרשמה כהכנסה. הפרמיה כוללת את הפרמיה לחסכון וחלק מהפרמיה במוצרים בעלי פרמיה קבועה.

3. שינויים אחרים - הסעיף כולל שינויים בעתודה בגין תביעות תלויות, רזרבה לתביעות עיתיות, IBNR, קצבאות בתשלום וכדומה (על-פי ההנחות שהיו בשימוש בסוף השנה הקודמת). בנוסף הסעיף כולל גם את השפעת הריבית, הפרשי ההצמדה ורווחי ההשקעה שלא נכללו בסעיף "ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות", כגון: ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה על תשלומי תביעות ועל פרמיות שאינן חסכון. בביטוח בריאות, עיקר הסכום הנכלל בסעיף זה מהווה שינוי אומדן אקטוארי, הנובע מההפרש בין התוצאות בפועל ובין הערכה לתחילת השנה.

התנועה בהתחייבות בגין חוזי ביטוח אינה כוללת התייחסות לפוליסות שהונפקו ובוטלו בשנת הדוח.

באור 22: - מסים על ההכנסה

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה

1. כללי

החברה, שומרה ביטוח, מבטחים פנסיה וגיוס הון הינן "מוסד כספי" כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975. המס החל על הכנסות של מוסדות כספיים מורכב ממס חברות וממס רווח.

על הכנסות יתר החברות המוחזקות חל מס חברות בלבד.

2. חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985

על החברה והחברות המוחזקות חל, עד לתום שנת 2007, חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985 (להלן - החוק). על-פי החוק, נמדדו התוצאות לצורכי מס כשהן מותאמות לשינויים במדד.

בחודש פברואר 2008 התקבל בכנסת תיקון לחוק שקבע כי תחולתו של חוק התיאומים תסתיים בשנת המס 2007, ומשנת המס 2008 לא יחולו עוד הוראות החוק, למעט הוראות המעבר שמטרתן למנוע עיוותים בחישובי המס. החל משנת 2008, נמדדות התוצאות לצורכי מס בערכים נומינליים למעט תיאומים מסוימים בגין שינויים במדד בתקופה שעד ליום 31 בדצמבר, 2007. התיקון לחוק כולל בין היתר את ביטול תיאום התוספת והניכוי בשל אינפלציה והניכוי הנוסף בשל פחת לנכסים בני פחת שנרכשו לאחר שנת המס 2007.

3. הסדרי מס ייחודים לענף הביטוח

א. הסכם עם שלטונות המס

בין התאחדות חברות הביטוח בישראל לבין שלטונות המס קיים הסכם (להלן - הסכם המס) המתחדש ומתעדכן מדי שנה, המסדיר סוגיות מס ייחודיות לענף בגין שנות המס עד וכולל שנת המס 2010. ההסכם מתייחס בין היתר לנושאים הבאים:

- הוצאות רכישה נדחות (DAC) - הוצאות ישירות של חברות ביטוח לרכישת חוזי ביטוח חיים יותרו בניכוי לצורכי מס בחלקים שווים בפריסה על פני ארבע שנים. הוצאות רכישה נדחות בביטוח מפני מחלות ואשפוז מופחתות על פני תקופה של 6 שנים, בדומה לשיעור ההפחתה בספרים.

- ייחוס הוצאות להכנסות מועדפות - להכנסות החייבות בשיעורי מס מופחתים ולהכנסות הפטורות ממס המתקבלות בחברות הביטוח ("הכנסות מועדפות") יתבצע ייחוס הוצאות שמשמעותו הפיכת חלק מההכנסות המועדפות להכנסות חייבות במס מלא, בהתאם לשיעור הייחוס. שיעור הייחוס שנקבע בהסכם תלוי במקור הכספים המניבים את ההכנסות המועדפות.

- מיסוי הכנסות מנכסים המוחזקים כהשקעות חופפות להתחייבויות תלויות תשואה.

- השפעת המעבר לתקינה בינלאומית - הוסכם כי ההשפעה החד פעמית ביום המעבר לתקינה הבינלאומית תופחת לצורכי מס בפריסה ל-3 שנים החל משנת 2008 ועד וכולל שנת 2010. יחד עם זאת, סוכם כי אם וכאשר רשות המסים תגבש את עמדתה בנושא באופן הסותר את עקרונות ההסכם, ידונו הצדדים בהשלכות המס הנובעות מכך.

- ביטול חוק התיאומים - הוסכם כי השפעת הוראת המעבר בחוק התיאומים בכל הנוגע לניירות ערך סחירים תופחת לצורכי מס בפריסה ל- 3 שנים החל משנת 2008 ועד וכולל שנת 2010.

טרם נחתם הסכם לשנת המס 2011. הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לעקרונות ההסכם האמור.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה (המשך)

3. הסדרי מס ייחודים לענף הביטוח (המשך)

ב. המס החל על ביטול העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים

בחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2007), התשס"ז-2007 מיום 11 בינואר, 2007 נקבעו כללים לגבי המס החל על ביטול העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים שנכללה בדוחות הכספיים עד ליום 31 בדצמבר, 2006. על פי הכללים, חלק העתודה המחושב בגובה 0.17% מסכום הביטוח בסיכון, בשייר עצמי, הקיים בביטוח חיים ואשר בגינו הוגדרה דרישת הון, יהיה פטור ממס. בהסכם המיסוי הענפי צוין כי בבסיס הפטור עומדת דרישת ההון, שבאה לידי ביטוי כאמור לעיל, ובמידה ותתבטל או תקטן דרישת ההון ידונו הצדדים בהשלכות המס הנובעות מכך, ככל שישנן.

ליום 31 בדצמבר, 2006 יתרת העתודה הקיימת בחברה היוותה 0.17% מסכום הביטוח בסיכון בשייר העצמי.

4. אי החלת תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) לצרכי מס

ביום 4 בפברואר, 2010 פורסם ברשומות חוק לתיקון פקודת מס הכנסה מס' 174 – הוראת שעה לשנות המס 2007, 2008 ו- 2009 (להלן – הוראת השעה). בהתאם להוראת השעה, תקן חשבונאות ישראלי מספר 29 בדבר אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS), לא יחול לצורך קביעת ההכנסה החייבת בשנים האמורות, אף אם יושם לצורך עריכת הדוחות הכספיים.

משמעות הוראת השעה הינה שתקני ה- IFRS לא יחולו הלכה למעשה בעת חישוב הרווח המדווח לצרכי מס בגין שנות המס האמורות. להערכת הקבוצה, לתיקון הפקודה אין השפעה מהותית על הוצאות המס המדווחות בדוחות הכספיים.

ביום 12 בינואר, 2012, פורסם ברשומות תיקון לסעיף 87א לפקודת מס הכנסה (תיקון מס' 188 לפקודת מס הכנסה), אשר במסגרתו הוארך תוקף הוראת השעה גם לגבי שנות המס 2010 ו- 2011.

5. ביום 2 באוגוסט, 2009 פירסמה רשות המסים בישראל את דוח הועדה לבחינת השלכות המס הכרוכות ביישום המלצות ועדת בכר (להלן - הועדה והדוח). הועדה קבעה בהמלצותיה מספר עקרונות בסיסיים אשר יהוו תשתית עקרונית לעמדת רשות המסים באשר למיסוי עיסקאות המכר שבוצעו בעקבות המלצות ועדת בכר. בהתאם להמלצות הועדה, יש לייחס 85% - 80% מעודף העלות הנוצר ברכישה למוניטין ולזכות החוזית לניהול חשבונות יחדיו (על פי פירוט הכלול בדוח). יתרת עודף העלות (20%-15%) תיוחס לנכסים בלתי מוחשיים אחרים אשר אינם בני הפחתה לצרכי מס על ידי הרוכש (כגון רשימת לקוחות, מותגים וכיוצ"ב).

ביחס לעסקאות בהן נרכשו מניות, לעומת עסקאות בהן נרכשו פעילות ונכסים אחרים, (עסקאות במתווה של מכר מניות), קבעה הועדה כי המוכרים יהיו חייבים במס כבמכר רגיל של מניות והרוכשים לא יהיו זכאים לכל הפחתה בשל עלות הרכישה.

ליישום המלצות הדוח אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים המאוחדים.

ב. שיעורי המס החלים על ההכנסות של חברות הקבוצה

1. המס הסטטוטורי החל על מוסדות כספיים ובכללם החברה, המהווה את עיקר פעילות הקבוצה, מורכב ממס חברות וממס רווח.

2. בהתאם לצווי מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (הוראת שעה), התשס"ט-2009 שאישרה הכנסת בחודשים יוני ודצמבר 2009 ודצמבר 2010 יעמוד שיעור מס הרווח החל על מוסדות כספיים כדלהלן:

- 16.5% - החל מיום 1 ביולי, 2009 ועד ליום 31 בדצמבר, 2009.
- 16.0% - בשנים 2010-2012.
- 15.5% - החל מיום 1 בינואר, 2013.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ב. שיעורי המס החלים על ההכנסות של חברות הקבוצה (המשך)

3. ביום 5 בדצמבר, 2011 התקבל בכנסת החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב - 2011 (להלן - החוק). במסגרת החוק בוטל, בין היתר, החל משנת 2012, מתווה ההפחתה של שיעורי מס החברות. במסגרת החוק גם הועלה מס החברות לשיעור של 25% החל משנת 2012. לאור העלאת שיעור מס החברות ל- 25% כאמור לעיל, הועלו בהתאמה גם שיעור המס על רווח הון ריאלי ושיעור המס על השבח הריאלי.
להלן שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על מוסדות כספיים ובכללם החברה:

שנה	שיעור מס חברות	שיעור מס רווח	שיעור מס כולל במוסדות כספיים
		%	
2009	26	16.0 (*)	36.21
2010	25	16.0	35.34
2011	24	16.0	34.48
2012	25	16.0	35.34
2013 ואילך	25	15.5	35.06

*) שיעור מס משוקלל.

השפעת השינויים כאמור על יתרות המסים הנדחים, הביאה לקיטון ברווח הכולל בשנת 2011 בסך של כ-15,043 אלפי ש"ח. מתוך הסכום האמור סך של כ- 12,927 אלפי ש"ח שמקורו בהגדלת התחייבויות בגין מסים נדחים נזקף לסעיף מסים על ההכנסה, סך של 77 אלפי ש"ח נזקף לסעיף רווח נקי מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים וסך של כ- 2,039 אלפי ש"ח נזקף להון.

ג. שומות מס

1. שומות מס סופיות

לחברה הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2008. למבטחים פנסיה הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2001 והשומות לשנות המס 2002-2006 נחשבות כסופיות. לשומרה ביטוח הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2009. לשומרה נדל"ן שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2010. השומות של חברות מאוחדות אחרות לשנות המס עד וכולל 2007 נחשבות כסופיות.

2. שומות מס במחלוקת

א. בחודש יולי 2009 הוצאו למבטחים פנסיה שומות מס, לפי מיטב השפיטה, לשנות מס 2005-2007, שמהותן היוון הוצאות רכישה בגין עמיתים חדשים. לטענת רשות המסים אין להתיר את ההוצאות הנ"ל בשנת היווצרותן אלא בדרך של פריסה לתקופה של 15 שנים.

מבטחים פנסיה חולקת על טענת רשות המסים המהווה בסיס לדרישה האמורה והגישה השגות בהתאם. רשות המסים לא השיבה להשגות אלו תוך שנה ממועד הגשתן על ידי מבטחים פנסיה. לפיכך, ובשל העובדה שחלפו ארבע שנים ממועד הגשת הדוח השנתי לרשות המסים בגין שנות המס 2005 ו- 2006, נחשבות השומות לשנות מס אלו כסופיות. מבטחים פנסיה לא הפרישה בגין השומה לפי מיטב השפיטה שהוצאה לשנת המס 2007, שכן יש לטענתה סיכויים טובים שהשגותיה יתקבלו.

ב. בחודש אוקטובר, 2010 הוצא למבטחים פנסיה צו בגין שנת 2004 לפיו מבטחים פנסיה נדרשת לשלם סך של כ-389 מיליוני ש"ח (כולל חיוב ריבית והפרשי הצמדה עד למועד הוצאת השומה החלופית), מעבר לחבות המס ששולמה על-ידה וזאת כשומה חלופית במסגרת ההליכים שהתנהלו בין פקיד השומה לחברה בדבר הפחתת המוניטין שנבע לחברה ברכישת מבטחים פנסיה. מבטחים פנסיה חלקה על טענת פקיד השומה והגישה בחודש נובמבר 2010 הודעת ערעור על צו זה לבית המשפט. בחודש פברואר 2011 נחתם הסכם פשרה בין רשות המסים לבין החברה ומבטחים פנסיה, אשר במסגרתו הוסכם כי עלות הרכישה לא תופחת לצרכי מס והשומה החלופית שהוצאה למבטחים פנסיה תבוטל. להסכם ניתן תוקף של פסק דין. לפיכך, נחשבת השומה לשנת מס זו כסופית.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ד. הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים אחרים

לחברה מאוחדת הפסדים עסקיים לצורכי מס המועברים לשנים הבאות ומסתכמים ליום 31 בדצמבר, 2011 לסך של כ- 1,193 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 4,522 אלפי ש"ח). בגין יתרות אלה ובגין הפרשים זמניים אחרים הניתנים לניכוי נרשמו בדוחות הכספיים נכסי מסים נדחים כמפורט בסעיף ח' להלן.

לחברה מאוחדת של שומרה ביטוח הפסדים עסקיים לצורכי מס המועברים לשנים הבאות ומסתכמים ליום 31 בדצמבר, 2011 לסך של כ- 3,734 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 2,294 אלפי ש"ח), והפסדי הון בסך 3,161 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 – 3,161 אלפי ש"ח). בגין הפסדים עסקיים אלה לא נכלל נכס מס נדחה, בהיעדר צפי לניצולו בעתיד הנראה לעין.

ה. מסים על ההכנסה הכלולים בדוחות רווח והפסד

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
מסים שוטפים	30,906	84,828	84,804
מסים נדחים המתייחסים ליצירה והיפוך של הפרשים זמניים, ראה גם סעיף ח' להלן	(22,193)	5,250	61,524
מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)	(5,182)	2,583	5,360
התאמת יתרות המסים הנדחים בעקבות שינוי בשיעורי המס	12,927	-	(5,836)
	16,458	92,661	145,852

ו. מסים על ההכנסה (הטבת מס) המתייחסים לסעיפי רווח כולל אחר

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
רווח (הפסד) בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	(45,830)	7,148	111,544
רווח (הפסד) בגין התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ	3,162	(604)	-
	(42,668)	6,544	111,544

ז. הטבת מס המתייחסת לסעיפי ההון

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
הטבת מס בגין תשלום מבוסס מניות	18	25	3,458

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ח. מסים נדחים

ההרכב:

	הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים	רכוש קבוע ונדל"ן להשקעה	מכשירים פיננסים	הפרשות לחובות מסופקים	הטבות לעובדים	אחרים	סה"כ
				אלפי ש"ח			
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 1 בינואר 2010	(122,759)	(21,426)	(30,072)	29,833	17,606	759	(126,059)
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד	8,333	(7,455)	(4,731)	577	(273)	3,588	39
שינויים אשר נזקפו לרווח הכולל ולהון	-	-	(7,148)	-	-	629	(6,519)
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2010	(114,426)	(28,881)	(41,951)	30,410	17,333	4,976	(132,539)
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד	726	(6,576)	30,111	(2,771)	5,156	982	27,628
שינויים אשר נזקפו לרווח הכולל ולהון	-	-	45,830	-	-	(3,144)	42,686
השפעת השינוי בשיעורי המס	(14,746)	(4,929)	1,561	2,373	2,469	268	(13,004)
העברה לנכסים מיועדים לחלוקה	-	-	3,821	-	(1,546)	-	2,275
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2011	(128,446)	(40,386)	39,372	30,012	23,412	3,082	(72,954)

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ח. מסים נדחים (המשך)

ההרכב: (המשך)

המסים הנדחים מוצגים בדוחות המאוחדים על המצב הכספי כדלקמן:

	31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
נכסי מסים נדחים	7,602	116
התחייבויות בגין מסים נדחים	(80,556)	(132,655)
	(72,954)	(132,539)

ליום 31 בדצמבר, 2011 לא הוכרו התחייבויות מסים נדחים בגין הפרשים זמניים בסך כולל של כ- 74,760 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 131,965 אלפי ש"ח), המתייחסים להשקעות בחברות מאוחדות בשל העדר צפי למימוש השקעות אלה בעתיד הנראה לעין.

ט. מס תאורטי

להלן מובאת התאמה בין סכום המס, שהיה חל אילו כל ההכנסות וההוצאות, הרווחים וההפסדים בדוח רווח והפסד היו מתחייבים במס לפי שיעור המס הסטטוטורי, לבין סכום מסים על ההכנסה שנזקף בדוח רווח והפסד:

	לשנה שהסתיימה ליום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
		אלפי ש"ח	
רווח לפני מסים על ההכנסה	12,618	255,848	417,911
שיעור המס הסטטוטורי הכולל החל על מוסדות כספיים (ראה סעיף ב לעיל)	34.48%	35.34%	36.21%
מס מחושב לפי שיעור המס הסטטוטורי הכולל			
הפחתה בגין אי החלת מס רווח על חברות שאינן מוסד כספי	2,882	93,514	151,347
עלייה (ירידה) במסים על ההכנסה הנובעת מהגורמים הבאים:			
הוצאות שאינן מותרות בניכוי לצורכי מס	2,634	6,969	1,888
הכנסות פטורות	(2,065)	(5,184)	(2,858)
הפרשים בבסיס המדידה	395	(63)	(414)
הפרשים זמניים בגינם לא נזקפו מסים נדחים	16	(416)	-
גידול (קיטון) בהפסדים לצורכי מס בגינם לא נזקפו מסים נדחים	(28)	85	343
ניצול הפסדים לצורכי מס משנים קודמות, בגינם לא נזקפו מסים נדחים בעבר	-	-	(4,173)
עדכון מסים נדחים בגין שינויי חקיקה	12,927	-	(5,836)
עדכונים שוטפים של יתרות מסים נדחים בגין שינויים בשיעורי המס	3,614	(5,097)	-
מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)	(5,182)	2,583	5,360
אחרים	1,265	270	195
מסים על ההכנסה	16,458	92,661	145,852
שיעור מס אפקטיבי ממוצע	130.43%	36.22%	34.90%

באור 23: - התחייבויות בשל הטבות לעובדים

הטבות לעובדים כוללות הטבות לטווח קצר, הטבות לאחר סיום העסקה, הטבות אחרות לטווח ארוך והטבות בגין פיטורין.

הטבות לאחר סיום העסקה

דיני העבודה וחוק פיצויי פיטורין בישראל מחייבים את הקבוצה לשלם פיצויים לעובד בעת פיטורין או פרישה או לבצע הפקדות שוטפות בתוכנית הפקדה מוגדרת, לפי סעיף 14 כמתואר להלן. התחייבויות הקבוצה בשל כך מטופלות כהטבות לאחר סיום העסקה.
חישוב התחייבות הקבוצה בשל הטבות לעובדים מתבצע על-פי הסכם העסקה בתוקף ומבוסס על משכורת העובד אשר, לדעת ההנהלה, יוצרת את הזכות לקבלת הפיצויים.

ההטבות לעובדים לאחר סיום העסקה, ממומנות, בדרך כלל, על-ידי הפקדות המסווגות כתוכנית הטבה מוגדרת או כתוכנית הפקדה מוגדרת כמפורט להלן:

תוכניות הפקדה מוגדרת

לגבי חלק מתשלומי הפיצויים, חלים תנאי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג-1963, על-פיו הפקדותיה השוטפות של הקבוצה בקרנות פנסיה ו/או בפוליסות בחברות ביטוח, פוטרות אותה מכל התחייבות נוספת לעובדים, בגינם הופקדו הסכומים כאמור לעיל. הפקדות אלו וכן הפקדות בגין תגמולים מהוות תוכניות הפקדה מוגדרת. ההוצאות בגין תוכניות ההפקדה המוגדרת הסתכמו בשנים 2011, 2010 ו- 2009 לסך של 20,688 אלפי ש"ח, לסך של 14,558 אלפי ש"ח וסך של 11,523 אלפי ש"ח בהתאמה ונכללו במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות.

תוכנית הטבה מוגדרת

החלק של תשלומי הפיצויים שאינו מכוסה על-ידי הפקדות בתוכניות הפקדה מוגדרת, כאמור לעיל, מטופל על-ידי הקבוצה כתוכנית הטבה מוגדרת לפיה נרשמת התחייבות בגין הטבות עובדים ומנגד קיימים סכומים בקופות מרכזיות לפיצויים ובפוליסות ביטוח מתאימות.

א. הרכב ההתחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו

	31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
התחייבויות בגין תוכנית הטבה מוגדרת שאיננה ממומנת	37,074	32,513
התחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת ממומנת	131,037	123,994
	168,111	156,507
שווי הוגן של נכסי התוכנית	42,189	40,641
	125,922	115,866

באור 23: - התחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

ב. מידע באשר לתוכניות הטבה מוגדרות

1. השינויים בערך הנוכחי של ההתחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת

	2011	2010
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	156,507	132,272
עלות הריבית	7,414	6,806
עלות שירות שוטף	17,984	16,420
הטבות ששולמו	(8,444)	(6,508)
הפסד (רווח) אקטוארי, נטו	(975)	7,391
התאמות אחרות	(1,158)	126
העברה להתחייבויות המתייחסות לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	(3,217)	-
יתרה ליום 31 בדצמבר	168,111	156,507

2. נכסי התוכנית

א) נכסי התוכנית

נכסי התוכנית כוללים נכסים המוחזקים על-ידי קרן הטבות לעובד לזמן ארוך (קופ"ג לשכירים וקרנות פנסיה) וכן פוליסות ביטוח מתאימות.

ב) התנועה בשווי ההוגן של נכסי התוכנית

	2011	2010
	אלפי ש"ח	
יתרה ליום 1 בינואר	40,641	31,520
תשואה צפויה	2,172	1,786
רווח (הפסד) אקטוארי, נטו	(2,428)	317
הפקדות לתוכנית על-ידי המעביד	9,003	9,176
הטבות ששולמו	(3,786)	(2,175)
התאמות אחרות	(1,566)	17
העברה להתחייבויות המתייחסות לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	(1,847)	-
יתרה ליום 31 בדצמבר	42,189	40,641

באור 23: - התחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

ב. מידע באשר לתוכניות הטבה מוגדרות (המשך)

3. ההנחות האקטואריות העיקריות בקביעת ההתחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת

	31 בדצמבר	
	2011	2010
	%	
שיעור ההיוון	4.96	5.31
שיעור התשואה הצפויה על נכסי התוכנית	5.37	5.43
שיעור עליית שכר צפויה	4.96	5.39

4. הסכומים לגבי השנה השוטפת ושנים קודמות

	31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
ערך נוכחי של ההתחייבות בגין ההטבה המוגדרת	168,111	156,507	132,272
שווי הוגן של נכסי התוכנית	42,189	40,641	31,520
גרעון בתוכנית	(125,922)	(115,866)	(100,752)
התאמות הנובעות מניסיון העבר לגבי:			
התחייבויות התוכנית	(975)	7,391	10,833
נכסי התוכנית	(2,428)	317	3,021

5. הוצאות שנזקפו לרווח והפסד

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
עלות שירות שוטף	17,745	16,137	16,238
ריבית בגין ההתחייבות להטבות	7,343	6,685	3,633
תשואה צפויה על נכסי התוכנית	(2,102)	(1,756)	(923)
הפסד אקטוארי, נטו שהוכר השנה	1,312	6,898	8,099
סך הוצאות בגין הטבות לעובדים *)	24,298	27,964	27,047
תשואה בפועל על נכסי התוכנית	(374)	2,175	3,799

*) ההוצאות נכללו בסעיף שכר עבודה ונלוות בדוח רווח והפסד, ראה באור 33 להלן.

באור 24: - זכאים ויתרות זכות

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
עובדים והתחייבויות אחרות בשל שכר ומשכורת	62,972	78,248
הוצאות לשלם	18,400	13,653
ספקים ונותני שירותים	113,359	55,772
זכאים בגין רכוש קבוע	48,722	-
מוסדות ורשויות ממשלתיות	18,764	16,680
חברות קשורות	6,419	13,609
הוצאות רכישה נדחות בגין ביטוח משנה	59,813	71,404
חברות ביטוח ותווכני ביטוח:		
פקדונות של מבטחי משנה	381,588	384,311
חשבונות אחרים	81,701	50,265
סך כל חברות ביטוח ותווכני ביטוח	463,289	434,576
סוכני ביטוח	170,891	189,575
מבוטחים ועמיתים	183,899	162,752
הפרשה להשתתפות מבוטחים ברווחים	12,577	3,458
פרמיה מראש	31,981	36,773
קרנות פנסיה	6,775	19,133
אחרים	4,177	2,061
סך הכל זכאים ויתרות זכות	1,202,038	1,097,694

ראה פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה במסגרת באור 38(2)(ז').

באור 25: - התחייבויות פיננסיות

באור זה מספק מידע בדבר התנאים החוזיים של התחייבויות פיננסיות. מידע נוסף בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכוני ריבית, מטבע חוץ ונזילות, ניתן בבאור 38 בדבר ניהול סיכונים.

א. פרוט התחייבויות פיננסיות

	31 בדצמבר			
	2011	2010	2011	2010
	ערך בספרים		שווי הוגן **)	
	אלפי ש"ח			
1. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת:				
כתבי התחייבויות נדחים *) (ראה סעיף ג' להלן)	964,213	818,688	1,012,982	887,442
שטרי הון שהונפקו לחברה האם (ראה סעיף ד' להלן)	270,358	263,952	247,048	253,131
	1,234,571	1,082,640	1,260,030	1,140,573
2. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:				
נגזרים	108,150	-	108,150	-
סך התחייבויות פיננסיות	1,342,721	1,082,640	1,368,180	1,140,573
*) מזה כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני	708,423	609,668	759,498	678,560

**) השווי ההוגן של תעודות ההתחייבות הנסחרות בבורסה בתל-אביב מבוסס על מחירן בבורסה לתאריך הדיווח, השווי ההוגן של תעודות ההתחייבות שאינן נסחרות מבוסס על היוון תזרים מזומנים צפוי מתעודות ההתחייבות.

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת - פרטים בדבר ריבית והצמדה

	31 בדצמבר	
	2011	2010
	ריבית אפקטיבית	
	אחוזים	
בסיס הצמדה:		
צמוד מדד	4.73	4.86

ג. כתבי התחייבות נדחים - פרטים נוספים

		ערך בספרים ליום		
		31 בדצמבר		
צמודים למדד:	פירוט	% ריבית שנתית נקובה	2011	2010
			אלפי ש"ח	
	(1)	6.60	19,088	27,922
	(2)	5.84	31,416	38,287
	(3)	5.45	241,502	294,344
	(4)	4.05	470,925	458,135
	(5)	4.65	201,282	-
			964,213	818,688

(1) כתב התחייבות נדחה שהנפיקה החברה לבנק ביום 20 בינואר, 2000. כתב ההתחייבות נפרע בעשרה תשלומים שנתיים שווים החל מיום 20 בינואר, 2004. זכויות הבנק לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של החברה.

(2) כתבי התחייבויות נדחים שהנפיקה החברה למשקיעים מוסדיים ביום 8 ביולי, 2001 ושאינם סחירים בבורסה. כתבי ההתחייבות נפרעים בעשרה תשלומים שנתיים שווים, החל מיום 8 ביולי, 2006. זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של החברה.

(3) כתבי התחייבות נדחים שהנפיקה החברה למשקיעים מוסדיים בחודשים מאי וספטמבר 2004 ושאינם סחירים בבורסה. כתבי התחייבות דורגו על-ידי חברת מידרוג בע"מ בדירוג Aa2.

כתבי ההתחייבות נפרעים בששה תשלומים שנתיים שווים החל מיום 6 במאי, 2010. זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של החברה.

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ג. כתבי התחייבות נדחים - פרטים נוספים (המשך)

(4) כתבי התחייבות בסך של 200 מיליון ש"ח ע.נ. שהונפקו על-ידי מנורה גיוס הון למשקיעים מוסדיים ולציבור בחודש מאי, 2007. תמורת הנפקת כתבי ההתחייבות הופקדה בחברה, לשימושה, על-פי שיקוליה ועל אחריותה. החברה התחייבה לשלם לבעלי כתבי ההתחייבות את הקרן, ההצמדה והריבית על-פי תנאי כתבי ההתחייבות. כתבי ההתחייבות דורגו על-ידי חברת מידרוג בדירוג Aa2 והינם סחירות בבורסה. כתבי ההתחייבות ייפרעו באחד עשר תשלומים שנתיים שווים החל מיום 1 ביולי, 2012.

בחודש מאי 2008 הנפיקה מנורה גיוס הון על-פי תשקיף 200,000,000 ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות (סדרה א'), רשומים על שם, בני 1 ש"ח ע.נ. כ"א, של מנורה גיוס הון בדרך של הרחבת סדרה שנרשמה לראשונה בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, על-פי תשקיף שפרסמה מנורה גיוס הון ביום 3 במאי, 2007 (להלן - סדרה א'). כתבי ההתחייבות הונפקו בניכיון בשיעור של 2.57%. זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של החברה.

בחודש אוקטובר 2011 הודיעה חברת מדרוג בע"מ כי היא משאירה את דירוג כתבי ההתחייבות (סדרה א') שהונפקו על ידי מנורה גיוס הון על כנו בדירוג Aa2 תוך הצבת אופק שלילי.

(5) ביום 6 באוקטובר, 2011 גייסה מנורה גיוס הון חוב בהיקף של 200 מיליוני ש"ח בהנפקה פרטית מגופים מוסדיים. כספי הגיוס משמשים כהון משני מורכב בחברה. לקראת ההנפקה פרסמה חברת מדרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג כתבי ההתחייבות האמורים הינו Aa3 באופק שלילי.

כתבי ההתחייבות (סדרה ב') בני 1 ש"ח ערך נקוב כל אחד, נושאים ריבית שנתית בשיעור של 4.65%, צמודים למדד שפורסם בחודש אוגוסט 2011 ועומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 14 באוקטובר, 2024. הריבית על כתבי ההתחייבות (סדרה ב') תשולם בתשלומים שנתיים ביום 14 באוקטובר של כל שנה קלנדרית החל משנת 2012 ועד מועד פירעונן הסופי בשנת 2024. עם זאת, למנורה גיוס הון אפשרות לפידיון מוקדם בשנת 2021, בהתקיים אחד מהתנאים הבאים: (1) במקביל לפידיון המוקדם של כתבי ההתחייבות (סדרה ב'), תנפיק מנורה גיוס הון מכשיר הון בעל איכות זהה או עדיפה; או (2) באישור מראש של המפקח ובתנאים שיקבע.

ככל שמנורה גיוס הון לא תנצל את זכותה לפירעון מוקדם, תשולם תוספת ריבית למחזיקי כתבי ההתחייבות על הריבית אותה נושאים כתבי ההתחייבות באותה עת, בגין יתרת התקופה (ממועד הפידיון המוקדם שלא נוצל כאמור ועד למועד הפירעון בפועל), שתהא בשיעור של 50% ממרווח הסיכון המקורי שנקבע בהנפקה ("הריבית המעודכנת"). תוספת הריבית כאמור תעמוד על שיעור של 1.235%.

כמו כן, בגין כתבי ההתחייבות (סדרה ב'), יידחו תשלומי קרן ו/או ריבית, אשר במועד הקובע לתשלומם תתקיימנה "נסיבות משהות", כהגדרתן בשטר הנאמנות. תשלומים אלו יידחו עד שתחדלנה להתקיים "הנסיבות המשהות" וזאת לא יותר משלוש שנים ממועד פירעון הריבית ו/או הקרן. תשלומי קרן וריבית אשר נדחו כאמור, ימשיכו לצבור הפרשי הצמדה וריבית בשיעור הריבית הנקובה בגין כתבי ההתחייבות כמפורט בשטר הנאמנות.

תמורת ההנפקה הסתכמה לסך של 200 מיליוני ש"ח והופקדה בחברה בפיקדון נדחה בתנאי פירעון וריבית זהים לתנאי כתבי ההתחייבות. הפיקדון האמור הינו בדרגה שווה לכתבי ההתחייבות הנדחים שהנפיקה ו/או תנפיק החברה, ובעל מעמד נדחה לעומת שאר התחייבויותיה של החברה כלפי נושיה.

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ד. שטרי הון שהונפקו לחברה האם

בחודש יולי 2010, הנפיקה החברה שטר הון נדחה לחברה האם, בסך של 170 מיליוני ש"ח. שטר ההון הונפק לתקופה של ארבעים ותשע שנים, כאשר לחברה קיימת אופציה לפירעון מוקדם לאחר עשר שנים ולאחר מכן, מדי חמש שנים. הריבית שתשולם על השטר הינה בשיעור של 5.3%, צמודה למדד. שטר ההון הנדחה אושר על ידי המפקח על הביטוח כהון ראשוני מורכב. בחודש ספטמבר 2010 הנפיקה החברה לחברה האם שטר הון נדחה נוסף בסך 80 מיליוני ש"ח ע.נ.. שטר ההון הונפק בפרמיה של כ- 3 מיליוני ש"ח, בתנאים זהים לשטר ההון שהונפק בחודש יולי 2010.

ה. הוצאות הנפקה שטרם הופחתו

יתרת הוצאות ההנפקה הנדחות שטרם הופחתו ליום 31 בדצמבר, 2011 הינה בסך של 3,235 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 2,756 אלפי ש"ח). הוצאות ההנפקה הנדחות מופחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

ו. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן

שווי הוגן של התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך דוח רווח והפסד בחלוקה לרמות:

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

	31 בדצמבר, 2011			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נגזרים *)	-	108,150	-	108,150

*) להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של ההתחייבויות הפיננסיות לתאריך הדוח הכספי:

	ליום 31 בדצמבר 2011
	אלפי ש"ח
מטבע חוץ	(403,111)
מדד מניות	18,784
ריבית	(203,738)

באור 26: - פרמיות שהורווחו בשייר

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011		
	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
	אלפי ש"ח		
פרמיות בביטוח חיים	1,681,061	118,579	1,562,482
פרמיות בביטוח בריאות	325,929	101,410	224,519
פרמיות בביטוח כללי	2,354,892	591,402	1,763,490
סה"כ פרמיות	4,361,882	811,391	3,550,491
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה	(43,029)	67,042	(110,071)
סה"כ פרמיות שהורווחו	4,318,853	878,433	3,440,420

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010		
	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
	אלפי ש"ח		
פרמיות בביטוח חיים	1,700,893	113,191	1,587,702
פרמיות בביטוח בריאות	312,328	95,114	217,214
פרמיות בביטוח כללי	2,279,287	756,624	1,522,663
סה"כ פרמיות	4,292,508	964,929	3,327,579
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה	(22,098)	(60,111)	38,013
סה"כ פרמיות שהורווחו	4,270,410	904,818	3,365,592

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009		
	ברוטו	ביטוח משנה	שייר
	אלפי ש"ח		
פרמיות בביטוח חיים	1,537,507	112,321	1,425,186
פרמיות בביטוח בריאות	291,790	90,928	200,862
פרמיות בביטוח כללי	2,277,818	624,451	1,653,367
סה"כ פרמיות	4,107,115	827,700	3,279,415
שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה	(36,479)	(95,979)	59,500
סה"כ פרמיות שהורווחו	4,070,636	731,721	3,338,915

באור 27: - רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה			
השקעות פיננסיות:			
נכסי חוב סחירים	97,075	320,655	991,347
נכסי חוב שאינם סחירים	56,961	276,464	646,718
מניות	(681,745)	430,336	1,018,036
אחרות	(116,646)	146,565	224,181
מזומנים ושווי מזומנים	3,742	626	(3,787)
סך הכל רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, נטו	(640,613)	1,174,646	2,876,495
רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה, הון ואחרים			
הכנסות מנדל"ן להשקעה:			
שערוך נדל"ן להשקעה	820	6,381	(133)
הכנסות שוטפות בגין נדל"ן להשקעה	6,321	6,386	4,983
סך הכל הכנסות מנדל"ן להשקעה	7,141	12,767	4,850
רווחים (הפסדים) מהשקעות פיננסיות, למעט ריבית הפרשי הצמדה הפרשי שער ודיבידנד בגין:			
נכסים פיננסיים זמינים למכירה (א)	6,075	138,590	123,147
נכסים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד (ב)	(46,778)	39,977	43,177
נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים (ג)	25,732	18,230	(3,301)
	(14,971)	196,797	163,023
הכנסות ריבית *) והפרשי הצמדה מנכסים פיננסים שאינם נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	496,175	539,072	560,799
הכנסות ריבית והפרשי הצמדה מנכסים פיננסים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	37,620	16,714	6,306
רווח (הפסד) מהפרשי שער בגין השקעות שאינן נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד ומנכסים אחרים	35,294	(47,005)	10,517
הכנסות מדיבידנד	19,224	14,256	8,845
סך הכל רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו והכנסות מימון	(60,130)	1,907,247	3,630,835
*) בהכנסות הנ"ל כלולה ריבית בגין נכסים פיננסים אשר אינם מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד שערכם נפגם	8,657	4,833	6,213

באור 27: - רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון (המשך)

א. רווחים נטו מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
רווחים נטו מניירות ערך שמומשו	82,880	122,499	69,052
ביטול ירידות ערך (ירידות ערך) נטו שנזקפו לרווח והפסד	(76,805)	16,091	54,095
סך הכל רווחים מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה	6,075	138,590	123,147

ב. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
שינויים בשווי ההוגן נטו, לרבות רווח ממימוש בגין נכסים שיועדו בעת ההכרה הראשונית	(46,778)	39,977	43,177

ג. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
רווחים נטו ממימוש נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים	23,938	16,783	27,243
ביטול ירידות ערך (ירידות ערך) נטו שנזקפו לרווח והפסד	1,794	1,447	(30,544)
סך הכל רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות ויתרות חובה	25,732	18,230	(3,301)

באור 28: - הכנסות מדמי ניהול

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
דמי ניהול משתנים בגין חוזי ביטוח חיים	-	108,082	9,792
דמי ניהול קבועים בגין חוזי ביטוח חיים	73,104	68,350	56,327
דמי ניהול בגין חוזי השקעה	21,128	16,893	13,188
סה"כ הכנסות מדמי ניהול	94,232	193,325	79,307

באור 29: - הכנסות מעמלות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
עמלות בגין סוכנויות ביטוח	12,868	9,110	9,277
עמלות ביטוח משנה, בניכוי שינוי בהוצאות רכישה נדחות בגין ביטוח משנה	188,028	208,157	158,338
סה"כ הכנסות מעמלות	200,896	217,267	167,615

באור 30: - הכנסות אחרות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
הכנסות מתמלוגים	650	-	-
רווח (הפסד) הון ממכירת רכוש קבוע	(22)	388	250
הכנסות שכירות	311	-	-
אחרות	545	-	-
סה"כ הכנסות אחרות	1,484	388	250

באור 31: - תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
בגין חוזי ביטוח חיים:			
תביעות ששולמו ותלויות	299,626	292,827	250,471
מקרי מוות, נכות ואחרים	(53,782)	(69,160)	(59,770)
בניכוי ביטוח משנה	245,844	223,667	190,701
פוליסות שנפדו	570,262	549,146	452,893
פוליסות שמועדן תם	160,949	136,897	108,584
גמלאות	22,059	15,234	7,508
סך כל התביעות	999,114	924,944	759,686
גידול בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (למעט שינוי בתלויות) בשייר	43,674	1,812,024	3,202,983
גידול (קיטון) בהתחייבויות בגין חוזי השקעה בשל מרכיב התשואה	(33,251)	75,798	207,271
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר בגין חוזי ביטוח חיים	1,009,537	2,812,766	4,169,940
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי:			
ברוטו	1,629,905	1,730,966	1,664,935
ביטוח משנה	(400,505)	(509,622)	(346,768)
בשייר	1,229,400	1,221,344	1,318,167
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות:			
ברוטו	213,113	246,663	201,572
ביטוח משנה	(99,324)	(95,691)	(77,867)
בשייר	113,789	150,972	123,705
סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	2,352,726	4,185,082	5,611,812

באור 32: - עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
הוצאות רכישה:			
עמלות רכישה	492,978	505,913	476,120
הוצאות רכישה אחרות	200,821	207,682	182,279
שינוי בהוצאות רכישה נדחות	(41,712)	(70,961)	(10,713)
סה"כ הוצאות רכישה	652,087	642,634	647,686
עמלות שוטפות אחרות	148,739	166,089	136,144
הוצאות שיווק אחרות	10,903	7,236	7,210
סה"כ עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	811,729	815,959	791,040
לאחר השתתפות של חברות אחרות בהוצאות בסך	16,587	24,902	20,168

באור 33: - הוצאות הנהלה וכלליות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
שכר עבודה ונלוות	404,371	349,978	315,294
פחת והפחתות	82,039	65,802	50,956
אחזקת משרדים ותקשורת	60,040	48,747	42,885
ייעוץ משפטי ומקצועי	37,530	28,945	24,912
מיכון (ללא פחת ושכר)	77,723	69,756	68,455
קנסות	262	14,176	-
בנק	20,604	18,627	16,328
אחזקת רכב	11,543	9,829	8,905
אחרות	28,384	25,878	22,330
השתתפויות	(32,323)	(9,558)	(11,526)
סה"כ *)	690,173	622,180	538,539
בניכוי:			
סכומים שסווגו בסעיף שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח	(71,013)	(58,909)	(43,993)
סכומים שסווגו בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	(211,724)	(214,918)	(189,489)
הוצאות הנהלה וכלליות	407,436	348,353	305,057
(*) הוצאות הנהלה וכלליות כוללות הוצאות בגין מיכון בסך	208,192	160,760	157,811
לאחר השתתפות של חברות אחרות בהוצאות הנהלה וכלליות בסך	58,693	42,748	35,413

באור 34: - תשלום מבוסס מניות

א. הוצאה שהוכרה בדוחות הכספיים

להלן ההוצאה שהוכרה בדוחות הכספיים בגין תוכניות תשלום מבוסס מניות:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
סך ההוצאה שהוכרה מעסקת תשלום מבוסס מניות המסולקת במכשירים הוניים (ראה סעיף ב' להלן)	1,310	1,921	2,630
סך ההוצאה שהוכרה מתוכנית תשלום מבוסס מניות המסולקת במזומן (ראה סעיף ג' להלן)	1,869	5	-
	3,179	1,926	2,630

ב. תוכנית להקצאת מניות ליו"ר דירקטוריון החברה (לשעבר - מנכ"ל החברה)

1. פרטי התוכנית

ביום 27 באוגוסט, 2003 אישרו דירקטוריון החברה ולאחר מכן האסיפה הכללית שלה וכן ועדת הביקורת והדירקטוריון של החברה האם תוכנית להקצאת מניות ליו"ר דירקטוריון החברה (במועד אישור התוכנית - מנכ"ל החברה) (להלן - התוכנית), כמפורט להלן:

במסגרת התוכנית הקצתה החברה לנאמן עבור יו"ר דירקטוריון החברה מניות המהוות 4% מהונה המונפק של החברה לאחר ההקצאה. המניות הוקצו ללא תמורה והינן זכאיות לכל דיבידנד או הטבה אחרת, שתחלק החברה ממועד אישור התוכנית. מניות אלה אינן ניתנות להעברה, מכירה או שעבוד.

הנאמן יעביר את המניות ליו"ר דירקטוריון החברה בעשר מנות שנתיות שוות, החל מתום שנה ממועד חתימת התוכנית. כמו כן, ממועד הזכאות, תהיה ליו"ר דירקטוריון החברה הזכות להמיר את מניות החברה למניות החברה האם, המהוות 4% מהונה של החברה האם לאחר ההמרה, כפוף להתאמות. לחברה האם הזכות לחייב את יו"ר דירקטוריון החברה להמיר את המניות כאמור לעיל.

שוויין ההוגן של המניות כאמור במועד הקצאתן הינו כ-44.7 מיליוני ש"ח. השווי ההוגן נמדד על-פי השווי בו נסחרו מניות החברה האם בבורסה לניירות ערך בתל-אביב במועד הקצאת המניות כאמור.

החברה והחברה האם קיבלו משלטונות המס אישור לתכנית בהתאם להוראות סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, במסלול הכנסת עבודה.

תוכנית הקצאת המניות כוללת תנאים אשר בקרות אחד מהם יהיה יו"ר דירקטוריון החברה זכאי לכל המניות והפירות מהן באופן מיידי וכן ניתנה ליו"ר הדירקטוריון החברה האם הסמכות להקדים את זכאות יו"ר דירקטוריון החברה בגין המניות בכמות שלא תעלה על 20% מהמניות.

התכנית להקצאת המניות אושרה באסיפה הכללית של החברה האם ביום 19 בנובמבר, 2003 וקיבלה את כל האישורים הנדרשים לפי החוק.

בשנת 2005 המיר יו"ר דירקטוריון החברה שתי מנות (מתוך עשר) של מניות החברה שהוענקו לו למניות החברה האם.

2. שינוי בתוכנית

ביום 31 ביולי, 2008 אישרו ועדות הביקורת והדירקטוריונים של החברה והחברה האם שינוי בתכנית להקצאת מניות ליו"ר דירקטוריון החברה, שאושרה לראשונה ביום 27 באוגוסט, 2003 (להלן - התכנית המקורית) כמפורט להלן.

באור 34: - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ב. תוכנית להקצאת מניות ליו"ר דירקטוריון החברה (לשעבר - מנכ"ל החברה) (המשך)

2. שינוי התוכנית (המשך)

בוצעה המרה מיידית של מלוא מניות החברה, שהוחזקו אצל הנאמן עבור יו"ר דירקטוריון החברה, למניות החברה האם, המוחזקות גם הן על-ידי הנאמן לטובתו, וזאת בהתאם ליחס ההמרה הקבוע בתכנית המקורית, כשהוא מחושב נכון לערב אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון כאמור, דהיינו נכון לתום יום המסחר של ה-30 ביולי, 2008 (להלן - ההמרה המיידית). מובהר בזאת, כי כתוצאה מההמרה המיידית לא חל כל שינוי במועדי ההבשלה של מנות המניות להן זכאי יו"ר דירקטוריון החברה על-פי התכנית המקורית.

בנוסף, שונה מסלול המיסוי החל על המניות להן זכאי יו"ר דירקטוריון החברה, ממסלול פירותי למסלול הוני על-פי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, דהיינו: במקום מסלול ההקצאה הפירותי (מסלול הכנסת עבודה), כפי שנקבע בתכנית המקורית, ימוסה יו"ר דירקטוריון החברה במועד המימוש (כהגדרתו בסעיף 102 לפקודת מס הכנסה) על-פי המסלול ההוני. מובהר, כי תכנית המניות על-פי המסלול ההוני כאמור מחליפה את התכנית המקורית בתחולה לגבי שש המנות שטרם הבשילו על-פי התכנית המקורית בלבד, למעט השינויים הנ"ל ימשיכו לחול תנאי התכנית המקורית.

בהמשך לאמור לעיל, ביום 24 באוגוסט, 2008 הנפיקה החברה האם סך של 1,696,518 מניות בנות 1 ש"ח ע.נ. כ"א, כנגד קבלת מלוא יתרת מניות החברה שהוחזקו בנאמנות עבור יו"ר דירקטוריון החברה על-פי התכנית המקורית וכתוצאה מכך עלה שיעור החזקות החברה האם בחברה ל-100%.

ג. תוכנית להקצאת יחידות תגמול למנכ"ל החברה ולנושאי משרה בכירה

1. פרטי התוכנית

במסגרת תוכנית תגמול כוללת כמפורט בבאור 39 ג' להלן, הוקצו לנושאי משרה בחברה וכן למנכ"ל מבטחים פנסיה, יחידות תגמול בתנאים המפורטים להלן. לא הוקצו יחידות תגמול לדירקטורים בחברה ולנושאי משרה אשר הינם צד קשור לבעל השליטה או שאינם חברי הנהלה. דירקטוריון החברה מופקד על ניהול תוכנית הענקת יחידות התגמול במסגרת תוכנית התגמול הכוללת, ועל כל הפעולות שתהיינה נדרשות לשם כך, לרבות קביעת זהות הניצעים, הענקת יחידות תגמול נוספות לניצעים נוספים בהתאם להוראות תוכנית יחידות התגמול או בשונה מהוראותיה לגבי ניצעים ספציפיים, וכן על כל עניין אחר הדרוש לשם הסדרת ההענקות לניצעים, וכן ניהול, הבהרה ויישום תוכנית הענקת יחידות התגמול.

יחידות התגמול הינן יחידות לצורך חישוב התגמול הכספי (ברוטו) המגיע לניצע במועד מימוש יחידות התגמול בלבד, ואינן מהוות אופציות ו/או זכות כלשהיא לרכוש ניירות ערך כלשהם של מי מחברות הקבוצה ו/או אילו מהזכויות הצמודות למי ממניות חברות הקבוצה.

הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש איזו מבין יחידות התגמול, יחושב על פי ההפרש בין מחיר המימוש של כל יחידת תגמול לבין מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול, כשהוא מוכפל במספר יחידות התגמול הממומשות (להלן - סכום התגמול). מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול הינו ממוצע מחיר מנית החברה האם בבורסה 90 יום לפני מועד אישור הדירקטוריון את התוכנית (בחריג אחד, של מנכ"ל החברה, אשר לגביו חושב הממוצע לתקופת 90 הימים שקדמה לאישור ההתקשרות בהסכם עימו). מחיר המימוש יהא מחיר הנעילה של מנית החברה האם בבורסה, ביום המימוש (ואם יום המימוש אינו יום מסחר, אזי ביום המסחר הראשון שלאחר יום המימוש). הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש יחידות התגמול הינו סכום "ברוטו", וכל מס מכל מין וסוג שהוא אשר יחול על התשלום בגין יחידות התגמול, ו/או שהחברה תהיה חייבת לנכות על פי כל דין, יחול על הניצע.

יחידות התגמול יבשילו במספר מנות, על פני ארבע שנים ממועד אישור דירקטוריון החברה את הענקת יחידות התגמול, כאשר המנה הראשונה בשיעור של 50% תובשל בחלוף שנתיים, 25% בחלוף שלוש שנים ו - 25% הנותרים בחלוף ארבע שנים. כל מנה תהא ניתנת למימוש בתוך שנה ממועד הבשלתה, כאשר לאחר חלוף המועד האחרון למימוש יחידות התגמול ביחס לכל מנה, לא יהיה הניצע זכאי לממש את יחידות התגמול מכוח אותה מנה, או לזכות כלשהי מכוחן. אורך החיים של כל אופציה הינו שנה מיום הבשלתה.

באור 34: - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ג. תוכנית להקצאת יחידות תגמול למנכ"ל החברה ולנושאי משרה בכירה (המשך)

1. פרטי התוכנית (המשך)

בתכנית נקבעו הוראות בדבר מימוש יחידות התגמול במקרה של התפטרות, פיטורין, פרישה, סיום יחסי עובד מעביד מחמת נכות/מוות, וכן התאמות של יחידות התגמול עקב חלוקת מניות הטבה, חלוקת דיבידנד והצעת זכויות בחברה וכן בשל אירועים נוספים אשר הדירקטוריון יקבע, אם יקבע לפי ישקול דעתו, מנגנוני התאמה, לפי העניין.

2. יתרת ההתחייבות בגין זכויות העובדים שהבשילה עד לתאריך הדיווח

31 בדצמבר	
2011	2010
אלפי ש"ח	
1,874	5

3. השווי ההוגן של האופציות הוערך ביום ההענקה תוך שימוש במודל הבינומי. סך שווי ההטבה לנושאי המשרה בקבוצה, בגין הענקת יחידות התגמול כאמור הינו כ- 5,546 אלפי ש"ח, על פני ארבע שנים, המוכר על פני תקופת ההבשלה הצפויה.

עד למועד סילוק ההתחייבות, מודדת החברה מחדש את השווי ההוגן של ההתחייבות בכל מועד דיווח, כאשר השינויים בשווי ההוגן מוכרים בדוח רווח והפסד.

להלן טבלה המציגה את הנתונים אשר שימשו במדידת השווי ההוגן של האופציות:

תשואת דיבידנד (%)	-
תנודתיות צפויה במחיר המניה (%)	49% - 37%
שיעור ריבית חסרת סיכון (%)	3.5% - 2.7%
משך החיים החזוי של האופציות (שנים)	4.7 - 2
מחיר מניה (ש"ח)	29

4. תנועה במהלך השנה

	2011	2010
	יחידות	
יתרה ליום 1 בינואר	1,052,337	-
יחידות תגמול שחולטו השנה	(40,334)	-
יחידות תגמול שהוענקו השנה	125,992	1,052,337
יתרה ליום 31 בדצמבר	1,137,995	1,052,337

5. הממוצע המשוקלל של יתרת אורך החיים החזוי של יחידות התגמול ליום 31 בדצמבר, 2011, הינו 2.7 שנים (אשתקד 3.55 שנים).

באור 35: - הוצאות מימון

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
הוצאות ריבית, הפרשי הצמדה והפרשי שער בגין:			
כתבי התחייבות נדחים	58,713	57,025	73,265
שטרי הון שהונפקו לחברה האם	20,198	10,452	-
מבטחי משנה	13,275	9,063	9,454
אחרות	7,371	654	1,745
סך הכל הוצאות מימון	99,557	77,194	84,464

באור 36: - קבוצת מימוש המיועדת לחלוקה לבעלי המניות

לאחר תאריך הדיווח, ביום 14 בפברואר, 2012 החליט דירקטוריון החברה על חלוקה של מלוא מניות מבטחים פנסיה כדיבידנד בעין לחברה האם. ביום 15 בפברואר, 2012 בוצעה החלוקה. בהתאם לכך מוצגים נכסי והתחייבויות מבטחים פנסיה כמיועדים לחלוקה לבעלי המניות ותוצאות הפעילות מוצגות כפעילות המיועדת לחלוקה לבעלי המניות.

להלן קבוצות הנכסים וההתחייבויות העיקריות שסווגו כמיועדים לחלוקה לבעלים:

	ליום 31 בדצמבר
	2011
	אלפי ש"ח
נכסים	
נכסים בלתי מוחשיים	511,194
הוצאות רכישה נדחות	93,892
השקעות פיננסיות אחרות	73,443
נכסים אחרים	11,907
מזומנים ושווי מזומנים	-
נכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	690,436
התחייבויות	
זכאים ויתרות זכות	39,619
התחייבויות אחרות	6,143
התחייבויות המתייחסות לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	45,762
נכסים נטו המיועדים לחלוקה לבעלים	644,674

באור 36: - קבוצת מימוש המיועדת לחלוקה לבעלי המניות (המשך)

להלן נתונים על תוצאות הפעולות המתייחסים לפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	1,490	10,712	18,046
הכנסות מדמי ניהול	323,313	279,447	246,964
הכנסות מעמלות	2,774	2,426	1,634
סך כל ההכנסות	327,577	292,585	266,644
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	72,195	55,596	48,661
הוצאות הנהלה וכלליות	154,596	127,415	114,913
הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	9,800	9,800	9,800
סך כל ההוצאות	236,591	192,811	173,374
רווח לפני מסים על ההכנסה	90,986	99,774	93,270
מסים על ההכנסה	33,833	37,559	38,123
רווח מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים	57,153	62,215	55,147

באור 37: - רווח למניה

חישוב הרווח הבסיסי למניה לשנת 2011 התבסס על הרווח המיוחס לבעלי המניות הרגילות בסך של 52,782 אלפי ש"ח (לשנת 2010 - רווח בסך 225,061 אלפי ש"ח, לשנת 2009 - רווח בסך 327,031 אלפי ש"ח) מחולק בממוצע המשוקלל של מספר המניות הרגילות שבמחזור בסך של 230,868 אלפי מניות.

באור 38: - ניהול סיכונים

1. כללי

א. מגזרי פעילות

הקבוצה פועלת בתחומי הפעילות העיקריים הבאים: ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (ביטוח חיים ופנסיה), ביטוח בריאות וביטוח כללי. בפעילותה חשופה הקבוצה לסיכונים הבאים:

סיכונים פיננסיים: סיכוני שוק, סיכוני אשראי וסיכוני נזילות.
סיכונים ביטוחיים.
סיכונים תפעוליים.

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים

נטילת סיכונים מהווה חלק אינטגראלי מפעילותה העסקית של הקבוצה ולכן חיונית להשגת יעדיה הכספיים ומימוש האסטרטגיה העסקית שלה. מטרת ניהול הסיכונים הינה ניהול שקול של הסיכונים באופן שימקסם את הרווח תוך שמירה על מגבלות סיכון שנקבעו מראש ועמידה בדרישות רגולטוריות. הקבוצה מינתה מנהלת סיכונים ראשית שתפקידה להקים את מערך ניהול הסיכונים וליישם שיטות מקובלות לניהול סיכונים המתאימות לצרכיה העסקיים של הקבוצה ובהתאמה גם לדרישות המפקח.

ניהול הסיכונים הינה פעילות חוצת-ארגון המבוססת על אחריות הגורמים העסקיים באורגנים השונים בקבוצה לסיכונים הנלקחים על ידם, יחידות תומכות הכוללות אקטואריה, ביטוח משנה וכספים, ותחום ניהול סיכונים העוסק בזיהוי, מדידה, בקרה ודיווח. הדירקטוריונים השונים בקבוצה מתווים עקרונות לניהול הסיכונים ומאשרים מדיניות בתחומי הפעילות השונים תוך התייחסות לפעילות ניהול הסיכונים. בקבוצה פועלות ועדות לניהול סיכונים, אחת עבור פעילות הביטוח ואחת עבור עמיתי הפנסיה, בראשות המנכ"לים השונים אשר תפקידן להגדיר, לכוון ולתמוך בפעילויותיו של מערך ניהול הסיכונים בקבוצה, תוך התחשבות בהיבטים עסקיים ורגולטורים.

במנורה ביטוח ובחברות המאוחדות שומרה ומנורה מבטחים פנסיה נערך מדי שנה סקר זיהוי סיכונים בשיתוף מנהליה הבכירים של הקבוצה. במהלך הסקר מזוהים סיכונים חדשים, מוערכים מחדש סיכונים קיימים ונבחנים הצעדים שננקטו לטיפול בסיכונים שהתממשו במהלך השנה. תהליך השקת מוצרים חדשים כולל זיהוי ובחינה מקיפה של הסיכונים הכרוכים במוצר וקביעת הדרכים לניהולם ולבקרה עליהם.

(1) ניהול סיכונים פיננסיים (שוק, אשראי ונזילות)

סיכון שוק מתייחס לאי הוודאות לגבי ערך הנכסים העתידי אשר עלול לעלות או לרדת כתוצאה מחשיפתם לשינויים בגורמי שוק שונים, כגון שיעורי ריבית, שערי חליפין, מחירי המניות ומרווחי אשראי.

סיכון אשראי מתייחס לאי הוודאות ביכולתו של לווה, מנפיק, או מבטח משנה לעמוד בהתחייבויותיו לקבוצה. סיכון זה בא לידי ביטוי בשתי צורות:

א. במחיר השוק של נכס החוב - המחיר מבטא את הערכת השוק לגבי יכולתה של החברה המנפיקה לעמוד בהתחייבויותיה ולכן סיכון האשראי בא לידי ביטוי במרווח הריבית בהשוואה לנכס חוב זהה שהונפק ע"י הממשלה ומוגדר, לעניין זה, כחסר סיכון. ככל שהשוק מעריך כי סיכון האשראי עולה, המרווח שבו נסחר נכס החוב בשוק מתרחב וערכו יורד, ולהפך.

ב. בהפסד ההשקעה שייגרם במקרה של חדלות פירעון - כתוצאה מחוסר יכולתו של המנפיק לעמוד בהתחייבויותיו לתשלום קרן ו/או ריבית.

סיכון נזילות נובע מ: (א) פדיונות מואצים של פוליסות ביטוח חיים (הסתברותו של תרחיש זה גברה עם פרסומן של תקנות לניוד כספי ההשקעות לטווח ארוך). (ב) אי וודאות לגבי העוצמה והעיתוי של תביעות במסגרת הביטוח הכללי.

אחריות ניהול הסיכונים הפיננסיים מתחלקת בין בעלי תפקידים ופונקציות בארגון. החל בדירקטוריון, דרך ועדות השקעה, ועדות אשראי, אגף השקעות, מחלקת ניהול סיכונים, מחלקת המערך האחורי (בק אופיס) ומחלקת דיווח ובקרה (מידל אופיס).

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

(1) ניהול סיכונים פיננסיים (שוק, אשראי ונזילות) (המשך)

החברות בקבוצה נוקטות במדיניות של ניהול סיכונים פיננסיים על ידי פיזור החשיפות באמצעות קביעת טווחי השקעה מותרים לסוגי הנכסים השונים, תוך התייחסות לפיזור, בין השאר, על פני איזורים גיאוגרפים, מנפיקים, מטבעות וענפי משק. כמו כן קיימות מגבלות המתייחסות לגורמי סיכון ספציפיים, כגון: ריבית, מניות, אשראי ושערי חליפין.

הדירקטוריונים בחברות הקבוצה קובעים את מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים, מאשרים טווחי השקעה בסוגי נכסים עיקריים ומאשרים מגבלות חשיפה וסיכון. עבור התיקים המנוהלים (בהם הסיכונים הפיננסיים מושתים על המבוטח או העמית), מאשרים הדירקטוריונים את הקצאת הנכסים בכל תיק וקובעים מגבלת סיכון כולל עבור כל אחד מהתיקים המנוהלים בהתאם להרכב תיק הייחוס. הדירקטוריונים מקבלים דיווח שוטף לגבי עמידה במגבלות סטטוטוריות ומגבלות ניהול סיכונים שאושרו על ידם. הנהלות החברות בקבוצה מיישמות את מדיניות ההשקעות, מדיניות האשראי ומדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים.

בקבוצה פועלות ועדות השקעה נוסטרו, וועדות השקעה לכספי עמיתים או מבוטחים אשר תפקידן, בין השאר, לפקח על מגבלות חשיפה וניהול סיכונים בקבוצה שאושרו בדירקטוריונים השונים.

מחלקת דיווח ובקרה באגף השקעות (מידל אופיס) מנטרת באופן שוטף את המגבלות, מתריעה על חריגות, ומדווחת, ע"פ העניין, לועדות ההשקעה. מחלקת ניהול סיכונים מבקרת את התהליך. חישוב ומעקב אחר מדדי סיכון, בתיק הנוסטרו ובתיקים המנוהלים, מתבצעת ע"י מחלקת ניהול הסיכונים מדי רבעון ומדווח לועדות השקעה ולדירקטוריונים של החברות השונות. ראה פירוט לגבי סוגי הסיכונים הפיננסיים, החשיפות אליהם ומבחני רגישות לשינויים בגורמי סיכון בסעיפים 2 ו-3 להלן.

עקרונות ניהול סיכוני שוק בנוסטרו של חברות הביטוח (נכסים כנגד עתודות ביטוח כללי וביטוח חיים שאינם תלויי תשואה והון עצמי) מבוססים על ניהול נכסים מול התחייבויות (ALM): הקצאת הנכסים נגזרת מהתאמת בסיסי ההצמדה, כמו גם, מעיתוי התקבולים והתשלומים הצפויים של הנכסים וההתחייבויות בהתאמה. ניהול אפקטיבי של הנכסים מול ההתחייבויות מתבצע ע"י הגבלת החשיפה לסיכון ריבית (פער מחמ"מ), למדידת סיכון השוק באמצעות מדד ה"ערך בסיכון בזנב" (TailVaR), מעקב אחר התאמת נכסים להתחייבויות בתקופות פירעון שונות וביצוע תרחישי קיצון.
בתיקים המנוהלים (ביטוח חיים תלוי תשואה ופנסיה) מתבצע ניהול סיכון אקטיבי: בחינה של הקצאת נכסים אסטרטגית לכל תיק מנוהל כנגד תיק סמן, מדידת סיכונים אבסולוטיים ויחסיים (יחסית לתיק סמן), חישוב מדדי ביצוע מתואמי סיכון וניתוח השפעת תרחישי קיצון.

עקרונות ניהול סיכוני אשראי בתיק הנכסים כוללים פיזור סיכון האשראי על פני ענפי משק, אזורים גיאוגרפיים, לווים (קבוצות ובודדים) ודירוגם. בהערכת סיכוני אשראי בעסקאות ספציפיות עושה הקבוצה שימוש במודל פנימי אשר פותח על ידה ונמצא בתהליך אישור על ידי המפקח. במסגרת פעילות ניהול סיכוני אשראי מתבצעת הערכה שוטפת של הסיכונים תוך מאמץ לאיתור מוקדם של חובות בעייתיים לטיפול.

עקרונות מדיניות ניהול סיכון האשראי הנובע מחשיפה למבטחי משנה, המבוססים על שמירה על איכות התיק ופיזורו, מפורטים בסעיף 5 (ו) להלן.

עקרונות מדיניות ניהול סיכון הנזילות מבוססים בעיקרם על שמירה על רמה מינימאלית של שיעור נכסים סחירים ומזומנים בתיקי הנכסים. בנוסף, נקבע משקל מינימאלי להשקעה בנכסים נזילים בחו"ל, בהתחשב בהסתברות להתממשות אירוע קטסטרופלי בישראל שיחייב העמדת סכומי מזומנים גדולים בפרק זמן קצר.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

(2) ניהול הסיכונים הביטוחיים

הסיכון הביטוחי (הנובע מחיתום הפוליסות - Underwriting Risk) מתייחס לחשיפה להפסדים כספיים כתוצאה מבחירה של סיכונים אותם הקבוצה מבטחת ומתבטא באי הוודאות לגבי מספר התביעות וסכום התביעות שעלול להיות גבוה מהצפוי בגלל אירועים בלתי צפויים (למשל: אסון טבע, משבר פוליטי-חברתי, שינויים רגולטורים, פריצת דרך רפואית שתביא להארכה של תוחלת החיים, מגיפה וכו').

הסיכונים הביטוחיים מנוהלים על ידי הגורמים העסקיים של תחומי הביטוח השונים, תוך תמיכה של יחידות אקטואריה, חשבות וניהול סיכונים.

גורמים אלה מקיימים דיונים מקצועיים/ביטוחיים בנושא ניהול סיכונים, ובכלל זה ניתוחי חשיפות, רווחיות ענפית, ובדיקות תקופתיות של גורמי הסיכון, ובהתאם לכך מתקבלות החלטות ניהוליות. החשיפה לסיכונים ביטוחיים ממותנת על ידי פיזור של חוזי הביטוח וע"י העברת החשיפה (חלקית) למבטחי משנה. הסיכונים מוקטנים גם על ידי בחירה ויישום של אסטרטגיות חיתום ויצירת פיזור על פני ענפים, סוגי הסיכון, גובה הכיסוי וכדו'. הדירקטוריון מאשר מדי שנה את מדיניות העברת הסיכון באמצעות חוזי ביטוח משנה בכל ענפי הביטוח. ראה פירוט לגבי סוגי הסיכונים הביטוחיים, החשיפות אליהם, כלים ושיטות המשמשים באומדנם ומבחני רגישות בגינם בסעיף 4 להלן.

בחברת מנורה ביטוח ובשומרה קיימת מדיניות ניהול סיכונים ביטוחיים שאושרה על ידי הדירקטוריונים של אותן חברות.

עקרונות מדיניות ניהול הסיכונים הביטוחיים הינם:

גישה כללית: תעריף הביטוח מותאם לתת מענה לכלל ההתחייבויות הביטוחיות העתידיות שייווצרו כתוצאה מהתממשות הסיכונים הביטוחיים (המזוהים ברמת הסתברות גבוהה) המגולמים בכל פוליסה, כולל הוצאות ושיעורי רווח רצויים. משך ואופי הכיסוי הביטוחי קובע את אופי תזרים ההתחייבויות העתידיות ("זנב קצר" לעומת "זנב ארוך").

מגבלות חשיפה בשייר: בכל ענף וענף נקבעת מגבלת חשיפה מכסימלית בשייר ברמת התיק, הפוליסה או האירוע. המגבלה מבטאת את החשיפה לסיכון הביטוחי שהקבוצה מוכנה לקחת על עצמה. כל סיכון מעבר לכך מועבר למבטחי משנה בחו"ל. בביטוח רכב חובה, חבות המבטח, לפי חוק, הינה בלתי מוגבלת. החברה רוכשת הגנת ביטוח משנה מוגבלת, כך שלהערכתה ההסתברות כי תיווצר חשיפה מעל לגבול ההגנה שנרכש הינה זניחה. חשיפה לסוג סיכון חדש מתבצעת בהדרגתיות, תוך איסוף נתונים על התפתחות התביעות, כאשר בתחילה חלק גדול מהסיכון מועבר למבטחי משנה.

תהליך עיצוב המוצר הביטוחי: בתהליך זה הקבוצה מגדירה את מהות הכיסוי הביטוחי שהיא מעוניינת למכור. מטרת התהליך הינה להגביל, כבר בשלב עיצוב המוצר, חשיפה לסיכונים שהקבוצה אינה מעוניינת לקחת. במסגרת תהליך עיצוב מוצר חדש מתבצע, בין היתר, תהליך של זיהוי ובחינה מקיפה של הסיכונים הכרוכים במוצר וקביעת הדרכים לניהולם ולבקרה עליהם. הקבוצה שואפת לבצע הערכה מדויקת ככל האפשר לגבי ההון הדרוש (מותאם סיכון) להשקת המוצר החדש על מנת לכלול בתמחור המוצר את עלות ההון הנדרש. במהלך מחזור החיים של המוצר, כאשר מתעורר חשש כי קיימת הרעה בתוצאות החיתומיות, שמקורה אינו בתנודות אקראיות, נערכות בדיקות מעמיקות, בין השאר, להערכת הסיכון הגלום, ובמידת הצורך מותאמת הערכת הרזרבות.

חיתום: מערכת כללי החיתום כוללת מגבלות אשר מטרתן כפולה: א) ליצור היררכיה בקבלת ההחלטות לגבי לקיחת הסיכון (מרמת הסוכן, דרך ראש המחוז, החתם ועד ראש האגף) ב) להגביל את החשיפה לסיכונים הביטוחיים. כללי החיתום נאכפים בצורה ממוכנת (למשל, חתם אוטומטי בביטוח חיים או חסימות לרמת הכיסוי בביטוח כללי) או ידנית ע"י איש מקצוע (למשל, ד"ר לרפואה בביטוח בריאות).

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

(2) ניהול הסיכונים הביטוחיים (המשך)

עקרונות ניהול סיכונים של אירועים בהסתברות נמוכה ובעלי עצימות גבוהה: (המשך)

הקבוצה נוקטת במדיניות של הגבלת החשיפה לקטסטרופות על ידי קביעת סכומי כיסוי מרביים בחוזים מסוימים וכן על ידי רכישת כיסוי ביטוח משנה מתאים. מטרת מדיניות החיתום וביטוח המשנה הינה להתאים את ההפסד המרבי הנגזר מהחשיפה לקטסטרופות לסיכון שתומחר בתעריף. ההפסד המרבי נקבע מראש בהתאם לטעמי הסיכון של הקבוצה כפי שאושרו על ידי הדירקטוריון.

(א) **ניהול סיכון רעידת אדמה:** סיכון זה הוא סיכון ביטוחי מהותי בו הקבוצה מתייחסת להשפעה הפוטנציאלית של אירוע קיצון בלתי צפוי. מדיניות ניהול הסיכון המובאת לאישור דירקטוריון הקבוצה, מדי שנה, מושתתת על שלושה עקרונות:

- רוב הפוליסות המכסות רעידת אדמה כוללות מרכיב של השתתפות עצמית.
- העברת סיכון רעידת האדמה למבטחי משנה באמצעות חוזה יחסי.
- קניית הגנה על החשיפה בשייר, על פי הסתברות לאירוע גדול ונדיר (MPL), באמצעות חוזה קטסטרופה (Cat Cover).

העקרונות הנ"ל מבוססים על הנחות ואומדנים לגבי אופי אירוע רעידת האדמה והנזק בעטיו. אירוע נדיר מאוד שיתרחש בשונה מההנחות והאומדנים הנ"ל, עלול לחשוף את הקבוצה לנזק בסכום גבוה יותר.

(ב) **ניהול סיכון מלחמה:** סיכון זה הוא סיכון ביטוחי מהותי בתחום ביטוח חיים בו הקבוצה מתייחסת להשפעה פוטנציאלית של אירוע קיצון בלתי צפוי. בגין סיכון מעין זה אין הקבוצה שומרת עתודות ביטוח ולכן מדיניות ניהול הסיכון מבוססת בעיקרה על קניית הגנה לפי שיקול דעת ההנהלה על החשיפה בשייר. יצוין, כי בתחילת שנת 2011 רכשה הקבוצה הגנה נוספת על החשיפה בשייר כנגד כיסויי ריסק מוות, נכות מוחלטת ואובדן כושר עבודה, באמצעות חוזה Cat Cover המכסה גם רעידת אדמה וגם אירועים מסוג מלחמה גרעינית/ביולוגית/כימית עד לגבול כיסוי מסוים.

תהליך ניטור הסיכון:

התהליך כולל את הפעילויות הבאות:

- בקרה על תהליך נטילת הסיכון וניהולו (מגבלות חשיפה, חיתום, טיפול בתביעות) המתבצעת על ידי יחידות ייעודיות באגפים העסקיים.
- הערכת הסיכון והעברתו למבטחי משנה מתבצעת ע"י מנהל אגף, אקטואר או יחידה יעודית על פי המדיניות המאושרת בדירקטוריונים (המבצעים גם מעקב אחר יישום המדיניות בפועל).
- הערכה כמותית של הסיכונים על ידי ביצוע מבחני רגישות לגורמי הסיכון העיקריים מתבצעת על ידי מחלקת אקטואריה, כמו גם מחקרים סטטיסטיים של גורמי סיכון באופן כללי ועל בסיס ניסיון הקבוצה.
- בחברות הביטוח מבצעת מחלקת ניהול סיכונים חישוב של הון מותאם סיכון המדווח ישירות למנכ"לי החברות ולדירקטוריונים של החברות.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

(3) ניהול סיכונים תפעוליים

לפי הגדרה מקובלת הסיכון התפעולי מתייחס להפסד שנובע מכשל או אי התאמה של תהליכים, אנשים או מערכות פנימיות או כתוצאה מאירוע חיצוני לארגון. הדירקטוריונים של חברות הביטוח בקבוצה אישרו מתודולוגיה לניהול הסיכונים התפעוליים. החברה החלה בביצוע סקר מקיף של סיכונים תפעוליים שימופו לתהליכים העסקיים, במטרה לזהות את הסיכונים המהותיים ולקבוע תוכנית אפקטיבית להגברת הבקרות התפעוליות והפחתת הסיכונים התפעוליים. התקדמות היערכות חברות הביטוח תלויה גם בקיומן הצפוי של הנחיות מהפיקוח במסגרת יישום התקן הבינלאומי להלימות הון עבור חברות ביטוח - "Solvency II".

הקבוצה נקטה בפעולות שונות בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים: ערכה תכנית DRP (Disaster Recovery Plan) להקמה מחדש של המערכות המיכוניות במקרה של אירוע חיצוני קטסטרופאלי שיפגע במשרדיה; הקימה, כמתחייב, בין היתר מהוראות הרגולטור, יחידות אבטחת מידע לטיפול בסיכוני אבטחת מידע בחברות הבנות השונות; ביצעה סקרי סיכוני מעילות והונאות במטרה לגבש תכנית ביקורת רב שנתית, ממוקדת סיכונים, מתוך הכרה כי קיומם והאפקטיביות של תהליכי ביקורת ובקרה פנימית עשויים להפחית את הסיכונים התפעוליים.

במסגרת יישום הוראות סעיף 404 לחוק "Sarbanes-Oxley" בהתאם להנחיות המפקח, בוצע תהליך של הערכת הסיכונים הקשורים לדיווח הכספי ולגילוי נאות, נקבעו הבקרות שמטרתן למנוע או לצמצם את אותם סיכונים ונותחו פערי בקרה. במסגרת זאת, אימצה החברה את מודל הבקרה הפנימית של ה-COSO, המהווה מסגרת מוגדרת ומוכרת להערכת הבקרה הפנימית

בכוונת הקבוצה לנתח ולאחד את ממצאי סקרי הסיכונים התפעוליים השונים במטרה לזהות את הסיכונים המהותיים ולקבוע תוכנית אפקטיבית להגברת הבקרות התפעוליות והפחתת הסיכונים התפעוליים.

(4) ניהול סיכונים כולל

חברות הביטוח בקבוצה מיישמות תהליך היערכות ליישום הוראות הדירקטיבה האירופאית Solvency II. ע"פ הערכות של רגולטורים שונים באירופה תאריך היישום של הדירקטיבה עבור חברות הביטוח צפוי להדחות בשנה, לתחילת שנת 2014. המפקח על הביטוח הודיע בעבר כי יישום הדירקטיבה בישראל מתוכנן להיות בהתבסס על יישומה במדינות החברות באיחוד האירופי, ולכן צפוי כי תאריך היישום בישראל לא יהיה לפני תחילת 2014.
הדירקטוריון דן מעת לעת בהשלכות של אימוץ משטר סולבנסי 2 בישראל על ניהול ההון מותאם סיכון בקבוצה ומוודא היערכותה הארגונית והמיכונית של הקבוצה לקראת יישום הדירקטיבה. לעניין זה, מונתה ועדת דירקטוריון המפקחת על היערכות הקבוצה לאימוץ סולבנסי 2. בכוונת הקבוצה לגבש עקרונות לניהול סיכונים כולל, לאחר פרסום הנחיות מהמפקח בדבר יישום הנדבך השני בישראל.

ג. דרישות חוקיות

תהליך ניהול הסיכונים בקבוצה מונחה על ידי דרישות רגולטוריות הרלוונטיות לתחומי הפעילות השונים שפורסמו בשנים האחרונות, הכוללות, בין היתר:

- תיקונים בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981, בדבר דרישה למנות מנהל סיכונים בחברות ביטוח ובחברות מנהלות של קרנות פנסיה
- תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז 2007, הדורשות כי דירקטוריון מבטח ידון ויחליט בנושא הגדרת מדיניות החשיפה של המבטח ושל המבוטחים לסיכונים השונים, קביעת תקרות חשיפה לסיכונים, ככל שניתן לקבוע אותן, קביעת רמת החשיפה הכוללת לסיכונים, אישור כלים ובקרות למדידת הסיכונים ולניהולם.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ג. דרישות חוקיות (המשך)

- חוזר המפקח מס' 2006-1-14, "תפקידי אקטואר ממונה ומנהל סיכונים של המבטח", המגדיר כי תפקידיו של מנהל הסיכונים יכללו:
  - זיהוי הסיכונים הביטוחיים והפיננסיים המהותיים לחוסנו של המבטח או העומדים בפני המבוטחים העשויים להשפיע על החבות כלפי המבוטחים, ו/או הכרוכים בנכסים המוחזקים כנגד ההתחייבויות הביטוחיות או כנגד התחייבויות תלויות תשואה.
  - הערכת השפעתם הפוטנציאלית של הסיכונים המהותיים שזוהו והערכת ההון העצמי הנדרש מהמבטח לצורך נשיאה בסיכונים המהותיים שזוהו.
  - תיאור אמצעי הבקרה והערכת הבקרות, ההיערכות והביצוע
  - המלצות לשיפור אופן ניהול הסיכונים המהותיים שזוהו
- חוזר מפקח מס' 2006-9-5 "השקת תוכנית ביטוח או תקנון קופת גמל חדשים או כניסה לתחום פעילות חדש" הדורש, בין השאר, זיהוי והערכה של סיכונים וקביעת מדיניות וכלים למדידת הסיכונים ולניהולם.
- חוזרי המפקח העוסקים בהיערכות ליישום תקן בינלאומי סולבנסי 2 (Solvency II), מס' 2008-1-5, מס' 2009-1-3, מס' 2010-1-7.
- חוזרי המפקח בנושא סיכוני אשראי, מס' 2007-9-15 "ניהול סיכוני אשראי אגב פעילות השקעות", מס' 2007-9-16 "העמדת אשראי לא סחיר על ידי גופים מוסדיים - תשתית לתמיכה ניהולית, מקצועית ותפעולית" הדורשים קיומם של מנגנוני ניהול, פיקוח ובקרה נאותים לניהול סיכוני אשראי ולצורך העמדת אשראי לא סחיר.
- חוזרי המפקח בנושא אבטחת מידע, מס' 2006-9-6, וניהול טכנולוגיות מידע, מס' 2010-9-4.
- הוראות לעניין הטיפול בקטגוריות ספציפיות של סיכונים תפעוליים: מעילות והונאות ובקרה על דיווח כספי.
- הוראות לעניין מבטחי משנה.
- הוראות המפקח בדבר דרישות ההון.

2. סיכוני שוק

א. הגדרת סיכוני שוק

סיכון שוק הוא הסיכון שהשווי ההוגן או תזרימי המזומנים העתידיים של נכסים פיננסיים, התחייבויות פיננסיות או התחייבויות ביטוחיות ישתנו כתוצאה משינויים בגורמי סיכון השוק. גורמי סיכון השוק כוללים, בין היתר, שינויים בעקומי הריבית, בשערי מניות, בשערי מטבע חוץ ובמרווחי האשראי.
בנוסף, ריכוזיות של תיק ההשקעות בנכסים בארץ חושף את שווי תיק הנכסים לשינויים פוליטיים וביטחוניים בישראל.
סיכון ריבית: תיק הנכסים חשוף לשינויים בעקומי הריבית (בעיקר לעקום הריבית הריאלי) ובעקבות כך לשינויים באפיק נכסי החוב הסחירים. אין התאמה מלאה בין משך חיים ממוצע ("מח"מ") של הנכסים למח"מ ההתחייבויות, בפרט בעסקי ביטוח חיים בהם מח"מ ההתחייבויות ארוך ממח"מ הנכסים.
סיכון אקוויטי: סיכון של ירידות חדות בשווקי המניות בארץ ובעולם עלול לפגוע בשווי מכשירים הוניים (כדוגמת מניות, קרנות השקעה, קרנות נאמנות) בתיק הנכסים.
סיכון מטבע: שינוי בשער חליפין של מטבעות זרים מול השקל עלול לגרום לשינוי בשווי הנכסים הצמודים למטבע חוץ. הקבוצה מגדרת חלקית את החשיפה למט"ח באמצעות חוזי אקדמה.
סיכון בסיס: סיכון של שינויים בבסיס ההצמדה של הנכסים וההתחייבויות. אי התאמה בין נכסים להתחייבויות בבסיסי הצמדה עלול להביא למצב ששינוי בבסיס הצמדה ישפיע על הנכסים ועל ההתחייבויות בצורה שונה ולגרום לפגיעה בהון הקבוצה.
סיכון נדל"ן: סיכון של ירידה במחירי הנדל"ן עלול לפגוע בערכם של נכסי נדל"ן בהם משקיעה הקבוצה ישירות או באמצעות קרנות השקעה.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ב. הסיכונים הגלומים בנכסים ובהתחייבויות עבור חוזים תלויי תשואה

התחייבויות תלויות תשואה (בחברה בלבד)

התחייבויות תלויות תשואה הינן התחייבויות בגין חוזים בהם תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח תלויים בתשואה שמניבות השקעות מסוימות של הקבוצה, בניכוי דמי ניהול כמפורט להלן:

- לגבי פוליסות שהונפקו עד שנת 2004 דמי ניהול קבועים וכן דמי ניהול משתנים בשיעור 15% מהתשואה הריאלית לאחר ניכוי דמי הניהול הקבועים.
- בפוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך - דמי ניהול קבועים בלבד.

לגבי הנכסים וההתחייבויות בגין מוצרים אלו לא קיימת לקבוצה חשיפה ישירה בגין שינויים בגורמי שוק. השפעת התוצאות הכספיות על רווחי חברת הביטוח מצטמצמת לחשיפה הנגזרת מדמי הניהול המשתנים בהתאם לתנודתיות בתשואה הנזקפת למבוטחים, וזאת רק לגבי פוליסות שהונפקו עד 2004, ומן ההיקף הכולל של ההתחייבות ממנה נגזרים דמי הניהול הקבועים של המבטח לגבי כלל המוצרים תלויי התשואה.

לאור האמור, מבחני הרגישות ומועדי הפירעון של ההתחייבויות המפורטים בסעיפים הבאים אינם כוללים חוזים תלויי תשואה.

להלן מבחן רגישות לגבי חוזים תלויי תשואה והאופן בו הרווח (הפסד) מושפע מכל שינוי בתשואה:
כל שינוי של 1% בתשואה הריאלית על ההשקעות לאחר ניכוי דמי ניהול הקבועים במסגרת חוזים תלויי תשואה בגין פוליסות שהונפקו עד שנת 2004, שהיקף ההתחייבויות בגינם ליום 31 בדצמבר 2011 כ- 8.4 מיליארד ש"ח, משפיע על דמי הניהול בסך של כ- 12.7 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2010 כ- 8.9 מיליארד ש"ח, משפיע על דמי הניהול בסך של כ- 13.3 מיליון ש"ח). השפעת שינוי כאמור על פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך אינה מהותית. בפוליסות שהונפקו עד שנת 2004, כאשר התשואה בחוזים אלה הינה שלילית החברה אינה רשאית לגבות דמי ניהול משתנים כל עוד לא תושג תשואה חיובית שתכסה את סך ההפסדים שנצברו בתיק ההשקעות בשל התשואה השלילית. היות שליום 31 בדצמבר 2011 נצברה תשואה שלילית (לאחר ניכוי דמי ניהול הקבועים), ולפי ההוראות לא תתכן גבייה של דמי ניהול משתנים עד שלא תכוסה כל התשואה השלילית שנצברה. אי לכך, לא תהיה השפעה מיידית לשינוי של 1% בתשואה הריאלית על ההשקעות במסגרת חוזים תלויי תשואה על הרווח, אלא רק לאחר כיסוי התשואה השלילית כאמור לעיל.

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק

להלן מבחני רגישות ביחס להשפעת השינויים בשיעורי ריבית, בשווי של השקעות במכשירים הוניים, במדד ובשע"ח על הרווח (הפסד) וההכנסה הכוללת (הון עצמי) עבור הנכסים הפיננסיים, ההתחייבויות הפיננסיות וההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי ההשקעה בגין משתנה הסיכון הרלבנטי נכון לכל מועד דיווח, ובהנחה שכל שאר המשתנים האחרים קבועים. כך, למשל, השינוי בריבית הינו בהנחה שכל הפרמטרים האחרים לא השתנו.
תוצאות מבחני הרגישות מבוססות על ההנחות הבאות:

- מבחני רגישות אלו אינם כוללים כאמור את השפעתם של חוזים תלויי תשואה.
- השינויים במשתנים הינם ביחס לערך הפנקסני של הנכסים וההתחייבויות.
- כמו כן, הונח שהשינויים האמורים אינם משקפים ירידת ערך פרמננטית של נכסים המוצגים בעלות מופחתת או של נכסים זמינים למכירה ולפיכך, במבחני הרגישות שלהלן, לא נכללו בגין נכסים אלו הפסדים מירידת ערך.
- מבחני הרגישות, מביאים לידי ביטוי השפעות ישירות בלבד ללא השפעות משניות.
- יצוין גם כי הרגישויות אינן ליניאריות, כך ששינויים גדולים או קטנים יותר ביחס לשינויים שמתוארים להלן אינם בהכרח אקסטרפולציה פשוטה של השפעת אותם שינויים.
- תוצאות מבחני הרגישות מוצגות נטו לאחר ניכוי השפעת המס.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2011:

	שיעורי הריבית *)		השקעות במכשירים הוניים **)		שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן		שיעור השינוי בשע"ח של מטבע חוץ ****)	
	+1%	-1%	+10%	-10%	+1%	-1%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח							
רווח (הפסד)	582	(738)	7,192	(7,192)	(4,501)	4,501	11,785	(11,785)
רווח (הפסד) כולל ***)	(87,483)	98,641	33,922	(33,921)	(4,501)	4,501	31,840	(31,840)

ליום 31 בדצמבר, 2010:

	שיעורי הריבית *)		השקעות במכשירים הוניים **)		שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן		שיעור השינוי בשע"ח של מטבע חוץ ****)	
	+1%	-1%	+10%	-10%	+1%	-1%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח							
רווח (הפסד)	(5,264)	5,897	5,400	(5,387)	(2,793)	2,793	8,908	(8,908)
רווח (הפסד) כולל ***)	(83,839)	90,970	29,480	(29,467)	(2,793)	2,793	23,731	(23,731)

*) ניתוח הרגישות ביחס לשינוי בריבית הינו גם ביחס למכשירים בריבית קבועה וגם ביחס למכשירים בריבית משתנה. בגין מכשירים בריבית קבועה ניתוח הרגישות נעשה ביחס לשוויו ההוגן של המכשיר בתנאי שערכו הפנקסני מוצג ע"פ שוויו ההוגן. בגין מכשירים בריבית משתנה החשיפה הינה ביחס לתזרים המזומנים מהמכשיר הפיננסי (ההשפעה מחושבת על הריבית הצבורה). במבחני הרגישות לא נלקחו בחשבון, מתוך הנכסים וההתחייבויות המוצגים בטבלה בסעיף ד' שלהלן כנכסים או התחייבויות "עם סיכון ריבית ישיר", נכסי חוב שאינם סחירים המטופלים כהלוואות וחייבים, מזומנים ושווי מזומנים, נכסי ביטוח משנה, התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, התחייבויות פיננסיות ופיקדונות ויתרות ביטוח משנה. לצורך חישוב ניתוח הרגישות נלקח בחשבון שינוי בריבית מתחילת השנה גם לגבי נכסים שנרכשו במהלך השנה. סכום הנכסים המושפעים מסיכון ריבית ישיר הינו 3,876 מליוני ש"ח (שנה קודמת 4,116 מיליוני ש"ח), ומתוכו 729 מליוני ש"ח עובר דרך רווח והפסד (שנה קודמת 493 מיליוני ש"ח).

**) השקעות במכשירים שאין להם תזרים קבוע, או שלחילופין, לקבוצה אין מידע ביחס לתזרים זה. בהתאם להגדרות ב-IFRS 7 אינן כוללות השקעות בחברות כלולות.

***) ניתוחי הרגישות ביחס להכנסה הכוללת מביאים לידי ביטוי גם את ההשפעה על הרווח (הפסד) לתקופה.

****) במסגרת מבחני הרגישות למדד ולשע"ח נלקחו גם מכשירים פיננסיים שאינם פריטים כספיים.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר

סיכון ריבית ישיר הינו הסיכון ששינוי בריבית השוק יגרום לשינוי בשווי ההוגן או בתזרים המזומנים הנובע מהנכס או ההתחייבות. סיכון זה מתייחס לנכסים שהסליקה שלהם נעשית במזומן.
יש לציין כי קיימים נכסים עם סיכון ריבית ישיר אשר שוויים ההוגן מושפע משינוי הריבית בשוק אך הקבוצה אינה רושמת אותם בשווי הוגן בדוח הכספי ולכן אינם כלולים במבחני הרגישות המתוארים בסעיף הקודם. ראה סכום נכסים אלה להלן.
תוספת המילה "ישיר" מבליטה את העובדה ששינוי הריבית יכול להשפיע גם על סוגי נכסים אחרים אבל לא באופן ישיר, כדוגמת השפעת שינוי הריבית על שערי המניות.
לעניין ריבית ההיוון המשמשת לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בסעיף 4 (ב) (4) להלן.

	ליום 31 בדצמבר, 2011		
	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	סך הכל
		אלפי ש"ח	
נכסים עם סיכון ריבית ישיר:			
נכסי חוב סחירים	3,679,513	4,001,963	7,681,476
נכסי חוב שאינם סחירים:			
אג"ח ח"ץ	2,366,397	168,466	2,534,863
אחר	2,882,355	2,914,462	5,796,817
השקעות פיננסיות אחרות	171,532	96,070	267,602
מזומנים ושווי מזומנים	210,270	535,315	745,585
נכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	30,517	-	30,517
נכסי ביטוח משנה	1,371,510	-	1,371,510
סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר	10,712,094	7,716,276	18,428,370
נכסים ללא סיכון ריבית ישיר *)	3,565,097	4,408,476	7,973,573
סך הכל נכסים	14,277,191	12,124,752	26,401,943
התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר:			
התחייבויות פיננסיות	1,262,946	79,775	1,342,721
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	9,890,535	11,790,991	21,681,526
אחרים	381,588	-	381,588
סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר	11,535,069	11,870,766	23,405,835
התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר **)	944,898	133,844	1,078,742
הון	1,917,366	-	1,917,366
סך הכל הון והתחייבויות	14,397,333	12,004,610	26,401,943
סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות	(120,142)	120,142	-

*) נכסים ללא סיכון ריבית ישיר כוללים: מניות, רכוש קבוע, מקרקעין להשכרה, הוצאות רכישה נדחות, רכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית נמוך יחסות (חייבים ויתרות חובה, פרמיות לגבייה, ויתרות שוטפות).

**) התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות עתודות למס, יתרות חו"ז למיניהן, וכו'.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2010		
	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	סך הכל
נכסים עם סיכון ריבית ישיר:		אלפי ש"ח	
נכסי חוב סחירים	3,973,753	3,978,995	7,952,748
נכסי חוב שאינם סחירים:			
אג"ח ח"ץ	2,335,973	165,622	2,501,595
אחר	2,582,305	2,948,273	5,530,578
השקעות פיננסיות אחרות	187,342	148,707	336,049
מזומנים ושווי מזומנים	353,573	67,575	421,148
נכסי ביטוח משנה	1,337,341	-	1,337,341
סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר	10,770,287	7,309,172	18,079,459
נכסים ללא סיכון ריבית ישיר *)	3,120,621	4,664,847	7,785,468
סך הכל נכסים	13,890,908	11,974,019	25,864,927
התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר:			
התחייבויות פיננסיות	1,082,640	-	1,082,640
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	9,464,552	11,908,808	21,373,360
אחרים	384,311	-	384,311
סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר	10,931,503	11,908,808	22,840,311
התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר **)	822,104	153,124	975,228
הון	2,049,388	-	2,049,388
סך הכל הון והתחייבויות	13,802,995	12,061,932	25,864,927
סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות	87,913	(87,913)	-

*) נכסים ללא סיכון ריבית ישיר כוללים: מניות, רכוש קבוע, מקרקעין להשכרה, הוצאות רכישה נדחות, רכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית נמוך יחסות (חייבים ויתרות חובה, פרמיות לגבייה, ויתרות שוטפות).

**) התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות עתודות למס, יתרות חו"ז למיניהן, וכו'.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר (המשך)

הערות:

ביטוח חיים שאינו תלוי תשואה- עיקרו של תיק ביטוח החיים הינו בגין פוליסות מבטיחות תשואה המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי בנק ישראל לכל אורך תקופת הפוליסה. לפיכך, קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על עיקר ההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה למשך חיי הפוליסות. ליום 31 בדצמבר, 2011 כיסו אגרות החוב המיועדות כ- 62% (ליום 31 בדצמבר, 2010 כ- 63%) מכלל ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח חיים בתוכניות אלו.
בגין יתר השקעות החברה במסגרת עסקי ביטוח חיים, קיימת חשיפה לשערי הריבית שישררו בעת מיחזור ההשקעות אשר משך החיים שלהן עשוי להיות נמוך מאורך החיים הממוצע של ההתחייבויות הביטוחיות.
בגין מוצרים אלה וכן בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אי-כושר עבודה, מבוסס חישוב ההתחייבות הביטוחית על שיעור הריבית התעריפית שבפוליסה (ראה פירוט בסעיף 4 (ב) (4)).
בגין מוצרים במסגרת עסקי ביטוח כללי, מבוסס חישוב ההתחייבויות הביטוחיות על תזרים תביעות עתידי ריאלי בלתי מהוון ולכן ערכם המאזני אינו מושפע משינויים בריבית מעבר לאינפלציה.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה

	ליום 31 בדצמבר, 2011					
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	נכסים בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים בלתי מוחשיים	-	-	-	366,338	-	366,338
נכסי מסים נדחים	-	-	-	7,602	-	7,602
הוצאות רכישה נדחות	-	-	-	837,363	8,457	845,820
רכוש קבוע	-	-	-	357,463	-	357,463
השקעה בחברות כלולות	-	-	116,438	-	-	116,438
נדל"ן להשקעה	-	-	-	68,768	-	68,768
נכסי ביטוח משנה	389,723	792,392	189,395	-	-	1,371,510
נכסי מסים שוטפים	-	89,824	-	-	-	89,824
חייבים ויתרות חובה	16,199	13,983	38,398	29,856	47,392	145,828
פרמיות לגביה	-	460,290	19,965	-	67,347	547,602
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	11,466,241	11,466,241
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	542,428	2,701,450	435,635	-	-	3,679,513
נכסי חוב שאינם סחירים	334,854	4,763,351	150,547	-	-	5,248,752
מניות **)	200,913	-	61,257	-	-	262,170
אחרות	51,642	165,719	174,692	-	-	392,053
סה"כ השקעות פיננסיות אחרות	1,129,837	7,630,520	822,131	-	-	9,582,488
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	535,315	535,315
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	168,902	-	41,368	-	-	210,270
נכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	58,333	18,988	2,682	610,433	-	690,436
סך כל הנכסים	1,762,994	9,005,997	1,230,377	2,277,823	12,124,752	26,401,943

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

**) המטבע הרלוונטי לצורך החשיפה של מניות נקבע בהתאם לערך הרשום.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2011					
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
סך כל ההון	-	-	-	1,917,366	-	1,917,366
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	1,451,354	8,179,257	259,924	-	-	9,890,535
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	-	-	-	-	11,790,991	11,790,991
התחייבויות בגין מסים נדחים	-	-	-	80,556	-	80,556
התחייבויות בשל הטבות לעובדים	125,922	-	-	-	-	125,922
התחייבויות בגין מסים שוטפים	-	6,052	-	-	-	6,052
זכאים ויתרות זכות	603,176	327,321	121,460	16,237	133,844	1,202,038
התחייבויות פיננסיות	-	1,234,571	28,375	-	79,775	1,342,721
התחייבויות המתייחסות לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	40,989	2,498	-	2,275	-	45,762
סך כל ההתחייבויות	2,221,441	9,749,699	409,759	99,068	12,004,610	24,484,577
סך כל ההון וההתחייבויות	2,221,441	9,749,699	409,759	2,016,434	12,004,610	26,401,943
סך הכל חשיפה מאזנית	(458,447)	(743,702)	820,618	261,389	120,142	-
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	277,953	56,711	(334,664)	-	-	-
סך הכל חשיפה	(180,494)	(686,991)	485,954	261,389	120,142	-

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2010					
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	נכסים בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
נכסים בלתי מוחשיים	-	-	-	822,427	-	822,427
נכסי מסים נדחים	-	-	-	116	-	116
הוצאות רכישה נדחות	-	-	-	874,456	9,041	883,497
רכוש קבוע	-	-	-	195,871	-	195,871
השקעה בחברה כלולה	-	-	21,935	-	-	21,935
נדל"ן להשקעה	-	-	-	70,553	-	70,553
נכסי ביטוח משנה	449,281	723,218	164,842	-	-	1,337,341
נכסי מסים שוטפים	-	92,749	-	-	-	92,749
חייבים ויתרות חובה	19,142	23,476	22,487	22,345	20,063	107,513
פרמיות לגביה	-	443,394	9,953	-	71,728	525,075
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	11,805,612	11,805,612
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	881,025	2,594,230	498,498	-	-	3,973,753
נכסי חוב שאינם סחירים	116,549	4,690,389	111,340	-	-	4,918,278
מניות **)	207,673	-	64,184	-	-	271,857
אחרות	84,809	146,389	186,004	-	-	417,202
סה"כ השקעות פיננסיות אחרות	1,290,056	7,431,008	860,026	-	-	9,581,090
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	67,575	67,575
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	292,907	-	60,666	-	-	353,573
סך כל הנכסים	2,051,386	8,713,845	1,139,909	1,985,768	11,974,019	25,864,927

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

**) המטבע הרלוונטי לצורך החשיפה של מניות נקבע בהתאם לערך הרשום.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2010					
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו *)	פריטים לא פיננסים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
	אלפי ש"ח					
סך כל ההון	-	-	-	2,049,388	-	2,049,388
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	1,367,447	7,819,872	277,233	-	-	9,464,552
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	-	-	-	-	11,908,808	11,908,808
התחייבויות בגין מיסים נדחים	-	-	-	132,655	-	132,655
התחייבויות בשל הטבות לעובדים	115,866	-	-	-	-	115,866
התחייבויות בגין מסים שוטפים	-	13,324	-	-	-	13,324
זכאים ויתרות זכות	563,709	254,890	114,072	11,899	153,124	1,097,694
התחייבויות פיננסיות	-	1,082,640	-	-	-	1,082,640
סך כל ההתחייבויות	2,047,022	9,170,726	391,305	144,554	12,061,932	23,815,539
סך כל ההון וההתחייבויות	2,047,022	9,170,726	391,305	2,193,942	12,061,932	25,864,927
סך הכל חשיפה מאזנית	4,364	(456,881)	748,604	(208,174)	(87,913)	-
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	347,094	24,884	(371,978)	-	-	-
סך הכל חשיפה	351,458	(431,997)	376,626	(208,174)	(87,913)	-

*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ו. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הוניים

	ליום 31 בדצמבר, 2011					
	נסחרות במדד ת"א 100	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	נסחר בחו"ל	סה"כ	%
			אלפי ש"ח			
ענף משק						
תעשיה	57,283	4,591	-	11,144	73,018	27.85%
בינוי ונדל"ן	21,924	9,932	6,510	-	38,366	14.63%
מסחר	747	3,636	-	-	4,383	1.67%
השקעה ואחזקות	14,851	4,755	-	-	19,606	7.48%
תקשורת ושירותי מחשב	26,479	2,162	3,569	9,669	41,879	15.97%
בנקים	43,589	245	-	21,314	65,148	24.85%
שירותים פיננסיים	7,107	662	-	3,465	11,234	4.29%
שירותים עסקיים אחרים	-	186	-	-	186	0.07%
אחר	-	-	-	8,350	8,350	3.19%
סה"כ	171,980	26,169	10,079	53,942	262,170	100%

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ו. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הוניים (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2010					
	נסחרות במדד ת"א 100	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	נסחר בחו"ל	סה"כ	%
			אלפי ש"ח			
ענף משק						
תעשיה	57,461	5,116	532	18,127	81,236	29.88%
בינוי ונדל"ן	19,019	22,445	4,671	-	46,135	16.97%
מסחר	1,213	4,720	-	-	5,933	2.18%
השקעה ואחזקות	11,292	5,409	2,189	-	18,890	6.95%
תקשורת ושירותי מחשב	24,964	4,118	3,234	15,165	47,481	17.47%
בנקים	34,181	334	-	5,370	39,885	14.67%
שירותים פיננסיים	10,785	1,352	-	5,998	18,135	6.67%
שירותים עסקיים אחרים	-	310	31	419	760	0.28%
אחר	-	-	-	13,402	13,402	4.93%
סה"כ	158,915	43,804	10,657	58,481	271,857	100%

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות

א. סיכוני נזילות

סיכון נזילות הינו הסיכון שהקבוצה תידרש לממש את נכסיה במחיר נחות על מנת לעמוד בהתחייבויותיה.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי הוודאות לגבי המועד בו תידרש הקבוצה לשלם תביעות והטבות אחרות למבוטחים ביחס להיקף הכספים שיהיו זמינים לכך באותו מועד.

יצוין כי צורך אפשרי לגיוס מקורות באופן בלתי צפוי ובזמן קצר - כתוצאה מהתממשותו של אירוע קטסטרופה בביטוח כללי או אירוע אשר יפגע בו זמנית גם בביטוח חיים ואשר יגרום לעלייה חדה, בלתי צפויה, בתביעות - עלול לחייב מימוש נכסים משמעותי באופן מהיר ומכירתם במחירים שלא בהכרח ישקפו את שווי השוק שלהם. בפרט, הקבוצה עלולה להדרש לשלם תביעות טרם קבלת ההשתתפות ממבטח המשנה.

חלק ניכר מהתחייבויותיה הביטוחיות במגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, אינן חשופות לסיכון הנזילות בגלל אופיים של חוזי הביטוח כמתואר להלן.

- **חוזים תלויי תשואה, בביטוח חיים** - על פי תנאי החוזים זכאים בעליהם לקבל את שווי ההשקעות האמורות בלבד. לפיכך, ירידה בערך ההשקעות מכל סיבה שהיא תלווה במקביל בירידה זהה בגובה התחייבויות הקבוצה.
- **חוזים שאינם תלויי תשואה, בביטוח חיים** - על פי תנאי החוזים, זכאים בעליהם לקבל תשואה מובטחת. ההתחייבות בגין חוזים אלה ליום 31 בדצמבר, 2011 הינה בסך של 3,993 מיליוני ש"ח המהווה 24% מתיק ביטוח החיים. (שנה קודמת 3,880 מיליוני ש"ח המהווה 24% מתיק ביטוח החיים). חוזים אלו לפני שנת 1992 מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי מדינת ישראל. הקבוצה זכאית לממש אג"ח אלו בעת שנדרש פדיון הפוליסות האמורות.

  סיכון הנזילות של הקבוצה נובע, אפוא, בעיקר מיתרת הנכסים שאינם אגרות חוב מיועדות ואינם כנגד חוזים תלויי תשואה. יתרת הנכסים הללו ליום 31 בדצמבר, 2011 הינה בסך 7.3 מיליארד ש"ח (שנה קודמת 7.2 מיליארד ש"ח).

מתוך יתרת הנכסים האמורה, ליום 31 בדצמבר, 2011 סך של כ- 4.2 מיליארד ש"ח הינם נכסים סחירים (ליום 31 בדצמבר, 2010 4.5 מיליארד ש"ח), הניתנים למימוש בזמן קצר יחסית, בהתאם לתנאי הנזילות של שוקי ההון.

על פי תקנות דרכי ההשקעה על חברת הביטוח להחזיק בנכסים נזילים (דהיינו אגרות חוב ממשלתיות או מזומנים ושווי מזומנים) בשיעור שלא יפחת מ-15% מההון הנדרש. ליום 31 בדצמבר 2011 ו- 2010, חברות הביטוח המאוחדות עמדו בדרישת התקנות.

ועדת השקעות דנה מדי רבעון בהתאמת הנכסים מול ההתחייבויות ומפקחת על קיומם של נכסים נזילים למימוש צרכי הנזילות של הקבוצה הנובעים מהפריסה הצפויה של התחייבויותיה. ראה ניתוח להלן.

ב. ניהול נכסים והתחייבויות

הקבוצה מנהלת את נכסיה והתחייבויותיה בהתאם לדרישות חוק הפיקוח על תקנותיו.

הטבלאות להלן מרכזות את מועדי הפירעון המשוערים של סכומי ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות הבלתי מהוונות של הקבוצה. היות ומדובר בסכומים בלתי מהוונים הרי שאין התאמה בינם לבין יתרות ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות בדוח על המצב הכספי.

מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות בביטוח חיים ובריאות נכללו בטבלאות כדלקמן:

- כספי חסכון - מועדי פירעון חוזיים, דהיינו גיל הפרישה, ללא הנחות ביטולים, בהנחה שכל החיסכון יימשך כהוני ולא כקצבה.
- גמלאות בתשלום, אכ"ע בתשלום וסיעודי בתשלום - על בסיס אומדן אקטוארי.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ב. ניהול נכסים והתחייבויות (המשך)

מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי נכללו בטבלאות כדלקמן:
- התחייבויות ביטוחיות שהוערכו ע"י האקטואר - על בסיס אומדן אקטוארי.
- הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה - נפרסה על בסיס אומדן אקטוארי.
- עודף הכנסות על הוצאות (צבירה) ופרמיה בחסר בגין מוצרי בריאות - נכלל בעמודת "ללא מועד פירעון מוגדר".

מועדי הפירעון של התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה נכללו על בסיס מועדי הפירעון החוזיים. בחוזים בהם הצד שכנגד רשאי לבחור את עיתוי התשלום של הסכום, ההתחייבות נכללת על בסיס המועד המוקדם ביותר שבו הקבוצה יכולה להידרש לשלם את ההתחייבות.

ג. ניתוח של מועדי פרעון של סכומי ההתחייבויות הפיננסיות והביטוחיות

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות (*)

	עד שנה	מעל שנה ועד 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	ללא מועד פירעון מוגדר	סה"כ
	אלפי ש"ח						
ליום 31 בדצמבר, 2011	733,423	1,400,241	1,395,870	1,132,543	1,098,557	1,117,638	6,878,272
ליום 31 בדצמבר, 2010	667,757	1,241,156	1,418,841	1,124,675	1,258,267	1,078,855	6,789,551

(*) לא כולל חוזים תלויי תשואה.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי

	עד שנה	מעל שנה ועד 3 שנים	מעל 3 שנים ועד 5 שנים	מעל 5 שנים	ללא מועד פירעון מוגדר	סה"כ
	אלפי ש"ח					
ליום 31 בדצמבר, 2011	1,769,696	1,089,664	614,752	586,435	465,329	4,525,876
ליום 31 בדצמבר, 2010	1,667,048	1,006,146	591,517	637,928	430,067	4,332,706

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ג. ניתוח של מועדי פרעון של סכומי ההתחייבויות הפיננסיות והביטוחיות (המשך)

התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה

	עד שנה	מעל שנה ועד 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	סה"כ
	אלפי ש"ח					
ליום 31 בדצמבר, 2011						
התחייבויות פיננסיות	175,290	549,659	609,610	279,454	-	1,614,013
התחייבויות בגין חוזי השקעה	5,738	-	-	-	-	5,738
התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה	1,177,355	-	-	-	-	1,177,355
ליום 31 בדצמבר, 2010						
התחייבויות פיננסיות	124,312	594,742	571,029	87,769	-	1,377,852
התחייבויות בגין חוזי השקעה	26,203	-	-	-	-	26,203
התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה	1,108,792	-	-	-	-	1,108,792

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים

א. תיאור הסיכונים הביטוחיים העיקריים

סיכוני חיתום: הסיכון לשימוש בתמחיר שגוי כתוצאה מליקויים בתהליך החיתום ומהפער בין הסיכון שהוערך בעת התמחור וקביעת הפרמיה, לבין ההתרחשות בפועל, כך שהפרמיות הנגבות אינן מספיקות לכיסוי תביעות עתידיות והוצאות. הפערים עשויים לנבוע משינויים מקריים בתוצאות העסקיות ומשינויים בעלות התביעה הממוצעת ו/או בשכיחות התביעות כתוצאה מגורמים שונים.

הקבוצה מנהלת סיכון זה בעיקר על ידי: (א) הגבלתו של הסיכון באמצעות תהליכי חיתום המותאמים לכל סוג מוצר ביטוחי (ב) העברתו של הסיכון לצד שלישי באמצעות חוזי ביטוח משנה.

סיכוני רזרבה: הסיכון להערכה לא נכונה של התחייבויות הביטוחיות אשר עלולה לגרום לכך שהרזרבות האקטואריות אינן מספיקות לכיסוי כל ההתחייבויות והתביעות. המודלים האקטואריים על פיהם, בין היתר, מעריכה הקבוצה את התחייבויותיה הביטוחיות, מבוססים על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את העתיד לקרות. חשיפת הקבוצה מורכבת מהסיכונים הבאים:

א) סיכון מודל - הסיכון לבחירת מודל שגוי לתמחור ו/או להערכת ההתחייבויות הביטוחיות.

ב) סיכון פרמטר - הסיכון לשימוש בפרמטרים שגויים וביניהם הסיכון שהסכום שישולם עבור סילוק ההתחייבויות הביטוחיות של הקבוצה, או שמועד סילוק ההתחייבויות הביטוחיות, יהיה שונה מזה הצפוי.

ג) סיכון התהליך - סיכון שגם אם המודלים והפרמטרים מתאימים, ייתכנו סטיות מקריות בפועל לעומת הערך הצפוי בשנה מסויימת.

הקבוצה מנהלת סיכון זה באמצעות עריכת סקירה מדוקדקת של דוחות האקטוארים ע"י ועדת המאזן שמטרתה הפחתת הסיכון של שימוש בהנחות או שיטות שגויות. בנוסף נערכות ביקורות של מבקר הפנים.

סיכון עיצוב המוצר: הסיכון שבתהליך עיצוב מוצרים חדשים או שינוי מוצרים קיימים, הקבוצה תיחשף לסיכונים שאינה רוצה להיחשף אליהם.

הקבוצה מנהלת סיכון זה באמצעות קיום תהליך מוסדר של אפיון ופיתוח מוצר חדש, הכולל סקירה של הסיכונים ואופן הטיפול בהם וניסוח חוזה הביטוח באופן המשקף בצורה מדויקת את הסיכונים שהקבוצה מוכנה לקחת על עצמה מול המבוטח.

סיכון קטסטרופה: חשיפה לסיכון שאירוע בודד בעל השפעה רבה (קטסטרופה) כגון אסון טבע, מלחמה, טרור, נזקי טבע או רעידת אדמה, יביא להצטברות נזקים בהיקף גבוה. אירועי הקטסטרופה המהותיים אליהם חשופה הקבוצה בארץ הם מלחמה ורעידת אדמה.

הקבוצה מנהלת את סיכון הקטסטרופה בביטוח חיים באמצעות העברתו למבטח משנה בחו"ל במסגרת חוזה Cat Cover אשר מכסה גם ריסק מוות, נכות מוחלטת ואובדן כושר עבודה כתוצאה מאירוע קטסטרופלי כגון רעידת אדמה או מלחמה.

גודל ההפסד המרבי הצפוי בעסקי ביטוח כללי, כתוצאה מהחשיפה לנזק בודד גדול או הצטברות נזקים בגין אירוע רעידת אדמה בשכיחות נזק של 1:500 שנה (שיעור נזק מירבי (MPL) 1.75% - 2.60%), הוא כ- 3,822 מיליון ש"ח ברוטו וכ- 95 מיליון ש"ח בשייר עצמי (בשנה קודמת 2,666 מיליון ש"ח חשיפה ברוטו ו- 100 מיליון ש"ח בשייר עצמי).

הקבוצה מנהלת סיכון זה באמצעות העברתו למבטחי משנה בחו"ל במסגרת חוזים יחסיים ו- חוזה Cat Cover המחודשים מדי שנה ע"פ רמת ה- MPL הרצויה בהינתן היקף והרכב תיק הפוליסות המכסות סיכון זה. הקבוצה מבצעת הערכה מחדש של הסיכון מדי שנה ע"פ הרכב תיק הפוליסות בפועל.

לעניין נתונים בדבר מוצרי הביטוח השונים אשר בגינם נוצרת למבטח חשיפה לסיכונים הביטוחיים המתוארים לעיל - ראה פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי סוגי סיכונים ביטוחיים בסעיפים ב' ו-ג' להלן.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם

א) תכנית ביטוח מסוג עדיף ומסלולי השקעה - במוצר זה מרכיב החיסכון מזוהה. עבור פוליסות שהופקו לפני שנת 2004, הסיכונים הגלומים כוללים סיכונים פיננסיים והשפעתם על דמי הניהול שהקבוצה גובה, כמו גם סיכונים ביטוחיים כתוצאה מכיסויים המצורפים לפוליסה (מוות, א.כ.ע., מחלות קשות וסיעודי): תמותה, תחלואה, קטסטרופה. וסיכונים אחרים. רכיב החסכון ורכיב הריסק מושפעים מסיכון הוצאות וסיכון ביטולים.

ב) תכנית ביטוח מסוג מעורב - במוצר זה מרכיב החיסכון משולב במרכיב הביטוחי של סיכון המוות. במוצר זה גלומים אותם סיכונים המתוארים בפסקה (1) לעיל.

ג) תכנית המבטיחה קצבה מובטחת הסיכונים הגלומים במוצר זה הם: סיכון אריכות חיים וסיכון הוצאות.

ד) תוכניות ביטוח חיים ובריאות אחרות כוללות מוצרי סיכון טהור (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי, מחלות קשות, נכויות וכו') נמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות אחרות. הסיכונים הגלומים במוצר זה זהים לסיכונים המתוארים בפסקה (1) לעיל, ללא השפעה מהותית על דמי ניהול.

ה) תוכניות ביטוח הוצאות רפואיות - תוכניות אלו כוללות כיסויים של השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, בחירת מנתח פרטי בבתי חולים פרטיים, תרופות שאינן בסל וכיסויים אמבולטוריים נוספים כגון התייעצות עם רופא מומחה. הסיכונים העיקריים הגלומים במוצר זה הם גידול בהוצאות הרפואיות כתוצאה מהתקדמות טכנולוגיות, הכנסת שר"פים (שירות רפואי פרטי) לבתי החולים הציבוריים או שינוי בסל הבריאות הממלכתי והשב"נים (שירותי בריאות הניתנים מחוץ למסגרת סל הבריאות הממלכתי באמצעות קופות החולים תמורת תשלום נוסף).

ו) סיכונים נוספים אשר גלומים במוצרים אלה באופן גנרי (משותף לכולם) הם: שינויים בכללי חיתום אשר עלולים להביא לאי התאמה בין פרופיל הסיכון לבין התעריף, שינויים באקלים שיפוטי אשר עלולים להביא לעלייה בלתי צפויה בתדירות של תביעות או בעלות של תביעה ממוצעת, שינויים רגולטורים וסיכון מודל אשר מתייחס לשימוש במודל לא מתאים לתמחור או לחישוב רזרבה או שימוש בפרמטרים לא נכונים.

2. אופן מדידת הסיכון הביטוחי

הקבוצה מודדת את הסיכונים הביטוחיים לשתי מטרות עיקריות:

(1) תמחור המוצרים הביטוחיים.

(2) חישוב תרומת הסיכון הביטוחי לחישוב ההון הכולל הנדרש.

מדידת הסיכונים לכל מוצר נעשית ע"י האקטואר אשר מנתח את התביעות (ע"פ נתונים שהצטברו בחברה ובהסתמך על מידע שמתקבל ממבטח המשנה או ממקורות רלוונטיים אחרים), מעריך את צפי התביעות ויתר העלויות כגון הוצאות ועמלות וגוזר את התעריף המתאים למוצר ולאוכלוסיות השונות של המבוטחים הפוטנציאליים.

מדידת הסיכון הכולל (לכל הפוליסות יחד) נעשית ע"פ מודל סטנדרטי למוצרי ביטוח בישראל. המודל מבוסס על ביצוע שינויים בגורמי הסיכון המשפיעים על ערכם ההוגן (ע"פ הערכה מיטבית) של ההתחייבויות הביטוחיות. לדוגמא, שינוי קיצוני בשיעורי התמותה שהונחו או שינוי פתאומי בשיעורי הביטולים שהונחו לצורך חישוב ההתחייבויות הביטוחיות. כמו כן, המודל מניח השפעה של אירוע קיצון (קטסטרופה) על גובה התחייבויות לפי פרמטרים שנקבעו מראש (גידול בתמותה ובתחלואה). יצוין, כי מדידת הסיכון מתחשבת בכך שלא כל הסיכונים מתממשים בו זמנית ולכן קיימות קורלציות בין הסיכונים השונים אשר מקטינות את הסיכון הכולל.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

(1) תוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה":
בתוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה" קיים מרכיב חיסכון מזוהה. העתודה הבסיסית והעיקרית היא בגובה החיסכון שנצבר בתוספת תשואה בהתאם לתנאי הפוליסה כדלקמן:
קרן צמודה לתשואת תיק השקעות (חוזים תלויי תשואה).
קרן צמודה למדד בתוספת ריבית קבועה מובטחת או מזוכה בתשואה מובטחת כנגד נכסים מותאמים (חוזים מבטיחי תשואה).
בחלק לא מהותי של המקרים יש הבטחה למתן הטבה לפוליסות מעל ותק מסוים לפי תנאי הפוליסה.
בגין מרכיבים ביטוחיים המצורפים לפוליסות אלו (אי כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי וכו') מחושבת התחייבות ביטוחית בנפרד כאמור להלן.

(2) תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורתי"):
תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה משלבות מרכיב של סכום חסכון במקרה שהמבוטח נשאר בחיים בתום תקופת התוכנית עם מרכיב ביטוחי של סיכון מוות במשך תקופת התוכנית. בגין מוצרים אלה מחושבת התחייבות ביטוחית לכל כיסוי כהיוון של תזרים המזומנים בגין התביעות הצפויות, כולל תשלום בתום התקופה, בניכוי הפרמיות העתידיות הצפויות. חישוב זה מבוסס על ההנחות לפיהן תומחרו המוצרים ו/או על הנחות שהופקו מניסיון התביעות, כולל שיעורי הריבית (להלן - ריבית תעריפית), לוח התמותה או התחלואה. החישוב נעשה בשיטה הידועה בשם "Net Premium Reserve", אשר אינה כוללת בזרם התקבולים הצפוי את המרכיב שהועמס בתעריף הפרמיות לכיסוי העמלות וההוצאות, ומנגד אינה מנכה את ההוצאות והעמלות הצפויות. בגין מוצרים מסורתיים תלויי תשואה מחושבת העתודה בהתאם לתשואה שהושגה בפועל בניכוי דמי ניהול.

(3) התחייבויות לקצבאות בתשלום מחושבות בהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים אשר פורסמו על-ידי אקטואר האוצר בחוזר המפקח.

(4) התחייבויות בגין קצבאות המשולמות לכל החיים בגין פוליסות בתוקף (משולמות ומסולקות) שטרם הגיעו לשלב מימוש הגמלא או הגיעו לגיל פרישה וטרם התחיל התשלום בפועל, מחושבות בהתאם לחוזרי המפקח ולהסתברות למשיכת הגמלא ובהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים. בעת עדכון לוחות התמותה נעשית הגדלה הדרגתית של ההתחייבויות לגמלא בהתחשב ברווחים הצפויים מהפוליסות עד הגיע המבוטחים למועד הפרישה. ככל שמקדמי הקצבה המובטחים בפוליסות טובים יותר למבוטח, ההגדלה הנדרשת גבוהה יותר.

(5) תוכניות ביטוח חיים אחרות כוללות מוצרי סיכון טהור (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי, מחלות קשות, נכויות וכו') הנמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות עם תוכנית יסודית מסוג "עדיף", "מסלולי השקעה" או "מסורתי". בגין תוכניות אלו מחושבת התחייבות אקטוארית. באובדן כושר עבודה וסיעודי החישוב נעשה על בסיס Net Premium Reserve. באובדן כושר עבודה השיטה לוקחת בחשבון שיעורי ביטולים שמרניים ואילו בסיעודי נלקח בחשבון ללא ביטולים, ושניהם על בסיס הנחה מעודכנת לניסיון תביעות צפויות.

(6) בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי, בביטוח אובדן כושר עבודה ורצף הכנסה, מחושבת התחייבות ביטוחית בהתאם למשך תקופת התשלום הצפויה.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

(7) ההתחייבות הביטוחית בגין ביטוח קבוצתי מורכבת מהתחייבות בגין עתודה לתביעות תלויות ו-IBNR (תביעות אשר אירעו אך טרם דווחו) והוצאות עקיפות לסילוק תביעות, עתודה להמשכיות והפרשה להפסדים עתידיים, ככל שנדרשת.

(8) ההתחייבות בגין תביעות תלויות בביטוח חיים כוללות הפרשות לתביעות שטרם שולמו, כולל IBNR, וכל הענפים חוץ מסיעודי, אובדן כושר עבודה ורצף הכנסה, אשר נכללים בסעיף עתודות.

(9) התחייבויות בגין פוליסות בריאות הינן ממספר סוגים, לקולקטיבים ולפוליסות פרט בנפרד:

- הפרשה לפרמיה בחסר שמחושבת כעודף (אם גבוה מאפס) של הערך הנוכחי של כל העלויות העתידיות פחות הערך הנוכחי של כל ההכנסות העתידיות, לפי סוג הכיסוי בהנחות שמרניות.
- תביעות תלויות, כולל הפרשה ל-IBNR והוצאות עקיפות לסילוק תביעות.
- עלות סעיף ההמשכיות בפוליסות קולקטיביות.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

4. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

(1) שיעור ההיוון

בגין תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורתי") (ראה סעיף 3(2) לעיל) ומוצרי סיכון טהור (ראה סעיף 3(5) לעיל) עם פרמיה קבועה הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:

(א) בתוכניות ביטוח המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות - בריבית בשיעורים של בין 2.5% ל-4.8% צמודה למדד; בחישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה, החלק שאינו מגובה באגרות חוב מיועדות - בריבית חסרת סיכון.

(ב) בתוכניות מבטיחות תשואה ומבטיחות מקדם קצבה שאינן מגובות באגרות חוב מיועדות (הושקו אחרי 2005) - ריבית של 2.5%, ובחישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה - ריבית חסרת סיכון.

(ג) בפוליסות המשלמות תשלומי סיעוד ואובדן כושר עבודה, הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:

- במידה והפיצוי אינו תלוי תשואה השיעור הוא 2.5%.
- פיצויים תלויי תשואה מהוונים בשיעור 3.1% ברמה של הברוטו ו- 2.5% בחלקם של מבטחי המשנה.

שיעור ההיוון יכול להשתנות כתוצאה משינויים מהותיים בשיעור ריבית השוק לטווח ארוך.

(2) שיעורי תמותה ותחלואה

- שיעורי התמותה ששימשו לחישוב התחייבויות ביטוחיות בפוליסות מסוג מעורב ("קלאסי") בגין תמותה של מבוטחים לפני הגיעם לגיל פרישה (לא כולל תמותה של מבוטחים מקבלי קצבאות זקנה ומקבלי פיצוי חודשי, אי כושר עבודה או סיעוד) מבוססים בעיקר על טבלאות AM49/52.
- ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים מחושבת בהתאם ללוחות תמותה עדכניים.

בהנחה שתהיה עליה בשיעור התמותה, עקב עלייה בשיעור התמותה בפועל לרמה העולה על ההנחה הקיימת, תביא לקיטון ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים.

יצוין, כי קיימת מגמה של גידול בתוחלת החיים וקיטון בשיעור התמותה אשר נלקחת בחשבון לצורך קביעת הנחת התמותה המשמשת לחישוב ההתחייבות לקצבה שתשולם בעתיד.

- שיעורי התחלואה מתייחסים לשכיחות של מקרי תביעה בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה וכיוצ"ב. שיעורים אלה ותקופת תשלום הקצבאות (לעניין ביטוח סיעוד ואי כושר עבודה) נקבעו על בסיס ניסיון החברה או מחקרים של מבטחי משנה.

ככל שההנחה לגבי שיעור התחלואה תעלה כך תגדל ההתחייבות הביטוחית בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז ונכות מתאונה.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

4. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

(3) שיעורי נטילת גמלא

חוזי ביטוח חיים הכוללים מרכיב חיסכון, התנהלו, בגין כספים שהופקדו משנת 2000 עד לסוף שנת 2007 בשני מסלולים אפשריים: מסלול הוני או מסלול קצבתי. לעניין פרמיות שהופקדו עד שנת 2000 רשאי המבוטח לבחור, במועד הפרישה, את המסלול המועדף עליו. היות וסכום ההתחייבות הביטוחית שונה בכל אחד משני המסלולים, נדרשת החברה להעריך את שיעור הפוליסות בהן יבחרו המבוטחים במסלול הקצבתי בשל ההשלכה לעניין העתודה הנדרשת בגין התחייבויות מסוג זה. שיעור זה נקבע על פי הנחיות הפיקוח, תוך התאמה לניסיון שנצבר במנורה ביטוח. יצויין, כי החל משנת 2008 כמעט כל התוכניות הן לקצבה.

(4) שיעורי ביטולים

שיעור הביטולים משפיע על ההתחייבויות הביטוחיות בגין חלק מביטוחי הבריאות וביטוחי אובדן כושר עבודה וכן על קצבאות המשולמות לכל החיים בתקופה שלפני התחלת התשלומים. ביטולי חוזי ביטוח יכולים לנבוע מביטול פוליסות היזום על ידי החברה עקב הפסקת תשלומי הפרמיות או פדיונות פוליסות לבקשת בעליהן. ההנחות לגבי שיעורי הביטולים מבוססות על ניסיון החברה לגבי משך החיים של המוצר ומסגרות מכירה בהתאם לסוג המוצר.

(5) שיעורי המשכיות

בביטוחי בריאות וביטוחי ריסק קבוצתיים (מעל סכום ביטוח מסויים) בהם זכאים המבוטחים להמשיך ולהיות מבוטחים באותם תנאים במקרה בו החוזה הקולקטיבי לא יחודש או שהמבוטח פורש מהקבוצה, קיימת לחברה התחייבות המבוססת על הנחות לגבי שיעורי ההמשכיות של הביטוחים הקולקטיבים ושיעורי ההמשכיות של החוזים עם המבוטחים לאחר סיום החוזה הקולקטיבי.

ככל ששיעור ההסתברות שהחוזה הקולקטיבי לא יחודש, גדל (שיעור המשכיות גבוה יותר), כך גדלה ההתחייבות הביטוחית עקב המשך ביטוח בתנאים קודמים ללא התאמת החיתום לשינוי במצבו הבריאותי של המבוטח.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

5. מבחני רגישות בביטוח חיים ובריאות *)

ליום 31 בדצמבר, 2011: **)

	שיעור הביטולים (פידיונות, סילוקים והקטנות)		שיעור תחלואה		שיעור תמותה	
	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח					
רווח (הפסד)	6,328	(16,162)	(59,551)	26,802	26,331	(54,553)

ליום 31 בדצמבר, 2010:

	שיעור הביטולים (פידיונות, סילוקים והקטנות)		שיעור תחלואה		שיעור תמותה	
	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%
	אלפי ש"ח					
רווח (הפסד)	4,805	(11,498)	(50,911)	12,891	(719)	(50,373)

*) ניתוחי הרגישות מבוססים על הערך בספרים ולא על שווי כלכלי. לפיכך, כאשר יש שיפור בתמותה או בתחלואה והתוצאה הכלכלית המתקבלת בניתוח הרגישות מביאה להקטנת העתודה המחושבת ביחס לתמחור הכיסוי המקורי, אזי מטעמי שמרנות, הרווח שנוצר בגובה הפרש העתודה אינו נלקח בחשבון.

**) ניתוח הרגישות ליום 31 בדצמבר, 2011 בוצע בהתאם להבהרות שהתקבלו בחוזר המפקח מיום 30 בנובמבר, 2011.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם

הסיכונים הגלומים במוצרי הביטוח הכללי באופן גנרי (משותף לכל הענפים) הם: תנודתיות בחומרת התביעה ובשכיחותה (מספר גורמים משפיעים על אי וודאות זו - עיכוב בדיווח על תביעות, אקלים שיפוטי, שינויי חקיקה, תביעות גדולות), סיכון מודל (סיכון רזרבה), סיכון ריכוז חשיפה.

(א) רכב חובה

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח סטטוטורי אשר מהווה תנאי מוקדם הכרחי לשימוש ברכב מנועי. פוליסת ביטוח חובה, בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, מעניקה כיסוי לבעל הרכב והנוהג בו, מפני כל חבות שהם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים ומפני חבות אחרת שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל שנפגעו כתוצאה מהשימוש ברכב מנועי. הכיסוי הביטוחי בתחום רכב חובה קבוע ואחיד בין חברות הביטוח. תביעות ברכב חובה מתאפיינות ב "זנב ארוך" LONG TAIL דהיינו לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה. על פי תיקון לחוק ההסדרים משנת 2010 ואילך ההוצאות הרפואיות הוצאו מכיסוי פוליסת חובה ושולמו על ידי קופות החולים.

(ב) רכב רכוש

פוליסת ביטוח רכב רכוש כוללת כיסויים בגין נזק עצמי הנגרם לרכב המבוטח, גניבה, וכן נזק רכוש הנגרם על ידי הרכב המבוטח לצד שלישי. ניתן לרכוש פוליסה לנזק לצד ג' בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים. הפוליסה התקנית קובעת נוסח ותנאים מינימליים לביטוח מקיף לרכב אשר חברת ביטוח יכולה לשנותם רק אם השינוי הוא לטובת המבוטח. התעריף לביטוח רכב רכוש אינו אחיד ותלוי במספר משתנים, כגון: סוג וערך הרכב המבוטח, ניסיון התביעה המצטבר שלו, גילו של הנהג והגבלת מספר הנהגים הרשאים לנהוג ברכב. ע"פ רוב, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

1) רכב מקיף (פרטי ומסחרי לרבות משאיות) - כיסוי בגין נזק לרכב כתוצאה מתאונה, נזק לרכב כתוצאה מאש, גניבת הרכב, נזק שנגרם תוך כדי גניבת הרכב, נזק שנגרם כתוצאה מנזקי טבע (שיטפון, סערה, שלג וברד), נזק לרכב כתוצאה ממעשה זדון (למעט על ידי המבוטח או מי מטעמו), נזק שגרם הרכב לרכוש של צד שלישי.

2) ביטוח מקיף ללא כיסוי תאונות - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק א' לעיל, למעט סעיף נזק כתוצאה מתאונה.

3) ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק א' לעיל, למעט גניבת הרכב.

4) ביטוח אחריות כלפי צד שלישי - הגנה על המבוטח מפני אחריותו לנזקים שנגרמו לרכוש של צד שלישי כתוצאה משימוש ברכבו.

5) ביטוח אופנועים.

6) בנוסף לכיסוי הבסיסי, הקבוצה מאפשרת למבוטח להרחיב את הכיסוי כדלקמן: כיסוי לנזקי רעידת אדמה, רכב חדש תמורת הישן שנגנב (לרכבים משנות דגם אחרונות בלבד ולמקרה ביטוח של אובדן גמור), ביטוח רדיו טייפ או רדיו דיסק חליפי, ביטוח שבר שמשות, שירותי גרירה ומתן רכב חליפי. בנוסף, קיים מסלול ייחודי לכלי רכב פרטיים בלבד, המאפשר סל רחב יותר של שירותים והטבות למבוטח, עם אפשרות לפרמיה מוזלת.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ג) חבויות אחרים

תביעות בחבויות מתאפיינות ב "זנב ארוך" LONG TAIL דהיינו לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה.

1) ביטוח חבות מעבידים - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף הנגרמים לעובד עקב ותוך כדי עבודתו אצל המבוטח. החבות המכוסה היא חבות לפי פקודת הנזיקין, התש"ם-1980, והביטוח הינו שיורי, מעל הכיסוי לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995. הביטוח נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - מספר העובדים המועסקים או היקף שכר העבודה השנתי שמשלם המעסיק, סוג פעילות המעסיק, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. הגשת התביעה יכולה להיעשות לאחר תקופת הביטוח בתוך תקופת ההתיישנות.

2) ביטוח צד שלישי - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין, בגין נזקי גוף או רכוש שנגרמו לצד שלישי שאינו עובד המבוטח בשל נזק שנגרם מאירוע תאונתי אשר התרחש במהלך תקופת הביטוח בקשר עם הפעילות בגינה רכש המבוטח את הכיסוי הביטוחי. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם – עיסוק המבוטח, היקף פעילות המבוטח, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, חשיפה למפגעים או סיכונים סביבתיים, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה.

3) ביטוח אחריות מקצועית - ביטוח המכסה את חבותו של בעל מקצוע בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית שתוצאתו נזק לצד שלישי, בין אם הינו לקוח של המבוטח ובין אם לאו. ביטוח אחריות מקצועית נערך על בסיס הגשת תביעה. הכיסוי בפוליסה מוגבל לאירועים בלתי צפויים ואינו מכסה מעשים מכוונים של המבוטח. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, גבול האחריות הרצוי, ותק במקצוע, מספר העובדים, מחזור ההכנסות, ניסיון התביעות של המבוטח והתחום הטריטוריאלי של הכיסוי והשיפוט השפעה ניכרת על תעריף דמי הביטוח.

4) ביטוח אחריות המוצר - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק שנגרם על ידי מוצרים שיוצרו/שווקו/ סופקו או הופצו על ידו, לאחר שפסקו מלהיות בחזקתו. ביטוח זה נערך על בסיס הגשת תביעה. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, קיום פעילות ייצוא, התקופה הרטרואקטיבית הנדרשת, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח והתחולה הטריטוריאלית של הכיסוי השפעה על תעריף דמי הביטוח

5) ביטוח דירקטורים ונושאי משרה - ביטוח המכסה דירקטורים ונושאי משרה בשל בשל הפרת חבותם הניהולית שהופרה על ידי הדירקטורים ונושאי המשרה. הביטוח נערך על בסיס הגשת התביעה. החבות המכוסה היא בעיקרה מתוקף חוק החברות, המטיל חבות אישית על נושאי המשרה בחברה, וככל שהחוק מאפשר לתת שיפוי לנושאי המשרה. בעלת הפוליסה בביטוח זה הינה החברה, הרוכשת את הכיסוי עבור נושאי המשרה והדירקטורים המכהנים ו/או שכיהנו בעבר והם המוגדרים כמבוטחים.

דמי הביטוח בענפי החבויות שתוארו מתבססים על מספר משתנים, בהתאם לסוג הכיסוי, כאשר המרכזיים מביניהם: גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, תחום העיסוק של הקבוצה, הרכב בעלי המניות, המבנה והחוסן הפיננסיים של הקבוצה והיות הקבוצה ציבורית או פרטית.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ג) חבויות אחרים (המשך)

6) כלי טיס וכלי שיט - ביטוח המכסה נזק או אבדן הקשורים לסיכוני תעופה או שיט. ביטוח כלי שיט מכסה גופי אניות; ביטוח כלי טיס כולל ביטוח גופי מטוסים וביטוח תאונות נסיעה.

7) ביטוח ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות: הקבוצה משווקת ערבויות ביצוע שמהותן התחייבויות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות המבוטח כלפיו. הפוליסות מונפקות לטובת מזמיני עבודה בפרויקטים ומיועדות להבטיח עמידה בהתחייבויותיהם של קבלנים, יזמים וגופים גדולים נוספים בביצוע פרויקטים, כפי שסוכמו בין הצדדים. בנוסף, הקבוצה משווקת ערבויות פיננסיות שמהותן התחייבות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות פיננסית של המבוטח כלפיו.

8) ביטוח ערבות חוק המכר: הקבוצה משווקת ביטוח המכסה את השקעתם של רוכשי יחידות דיור כנגזר מחוק המכר (דירות) תשל"ג 1973 וחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות רוכשי דירות), התשל"ה - 1974. ביטוח זה תואם את ההנחיות בחוק המכר ולרוב תקופת הביטוח שלו ארוכה (מעל שנה). הסיכון בפוליסות אלו הולך ופוחת עם הזמן כתוצאה מהתקדמות הבנייה וקבלת החזקה בנכס. בהתאם להוראות הפיקוח, ההכרה ברווח מהכנסות הקבוצה מענף זה נדחות לתקופה של 5 שנים. הקבוצה מנפיקה פוליסות אלו לקבלנים, בין אם באמצעות שיווק ישיר לקבלן או באמצעות בנקים המספקים מימון לפרוייקט הבנייה.

(ד) ביטוח רכוש

1) ביטוח דירות (מקיף דירות) - ביטוח מבנה דירה וביטוח תכולת דירה למגורים. תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986 (להלן לצורך סעיף זה: "התקנות") מגדירות את סוג הכיסוי הביטוחי המינימלי למבנה דירה ותכולתה, כהגדרתן בתקנות (להלן: "הפוליסה התקנית דירה"). על פי התקנות, ביטוח דירות כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע, רעידת אדמה ונזקי צנרת. חברת הביטוח יכולה לשנות את הפוליסה התקנית דירה רק אם השינוי הינו לטובת המבוטח. למבוטח ניתנת אפשרות לוותר בכתב על כיסוי לרעידת אדמה. במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

2) אובדן רכוש ומקיף בתי עסק - ביטוחים המכסים אבדן רכוש שאינו דירת מגורים ותכולתה או רכב מנועי (למשל סחורות, מכונות, ציוד, מפעלים וכו'). ביטוח בתי עסק כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע ורעידת אדמה. ניתן לרכוש בביטוחים אלה כיסוי לנזק תוצאתי של אובדן רווחים.

3) ביטוח משכנתאות - כולל ביטוח מבנה עבור לווים הנוטלים משכנתא למימון רכישת דירות. פוליסות אלו משועבדות לטובת המלווה. ביטוח זה נמכר בדרך כלל בשילוב עם ביטוח חיים (ריסק) לכיסוי יתרת ההלוואה במקרה של מות המבוטח.

4) ביטוח ימי - ביטוח ימי מכסה הובלת מטענים בים ובאוויר.

5) מטענים בהובלה - ביטוח המכסה אובדן או נזק למטען הנגרם במסגרת הובלה יבשתית

6) ביטוח הנדסי (ביטוח שבר מכני) - ביטוח המכסה נזקים לציוד הנובעים מהפעלתו, בניגוד לנזקים הנגרמים על ידי גורמים חיצוניים בלתי תלויים.

באור 37 - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ד) ביטוח רכוש (המשך)

7) ביטוח הנדסי (עבודות קבלניות) - כיסוי לעבודות קבלניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

8) ביטוח הנדסי (עבודות הקמה) - כיסוי לעבודות הקמה של מערכות מכניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

9) ביטוח ציוד אלקטרוני - כיסוי לנזק תאונתי, למערכות מתח נמוך ולכיסוי הוצאות שחזור מידע מחשבים ושכירת ציוד חלופי.

10) ביטוח סיכוני טרור - ביטוח שיורי (מעל תקבולי מס רכוש) המכסה נזק פיזי לרכוש ואובדן רווח גולמי בשל מעשה טרור.

11) ביטוח דמי מחלה: כיסוי חבותו של המבוטח (המעסיק) כלפי עובדיו לתשלום ימי מחלה. חבות המעביד לתשלום כפופה להוראות הדין (חקיקה, תקנות, הסכמים קיבוצים וצווי הרחבה) לעניין זכויות עובדים.

2. אופן מדידת הסיכון הביטוחי

החברה מודדת את הסיכונים הביטוחיים לשתי מטרות עיקריות:

- תמחור המוצרים הביטוחיים אותם היא מוכרת.
- תרומת הסיכון הביטוחי לחישוב ההון הכולל הנדרש.

מדידת הסיכונים הביטוחיים לכל מוצר ומוצר נעשית ע"י האקטואר אשר מנתח את התביעות, מעריך את צפי התביעות, הסטייה מהצפי וגוזר את התעריף המתאים למוצר ולאוכלוסיות השונות של המבוטחים הפוטנציאליים.

מדידת הסיכון הכולל (לכל הפוליסות יחד) נעשית ע"פ מודל סטנדרטי שפותח באירופה עבור חברות ביטוח והותאם למוצרים של ענף הביטוח בישראל. המודל מבוסס על פרמטרים של היקף פרמיות, היקף רזרבות (המחושבות על בסיס הנחות מיטביות - לא שמרניות), שיעורי הפסד (Loss Ratios), סטיות תקן של קבוצות מוצרים בעלי מאפיינים דומים. כמו כן המודל מניח השפעה של אירוע קיצון (רעידת אדמה או מעשה ידי אדם) על הון החברה לפי פרמטרים שנקבעו מראש. לבסוף, מדידת הסיכון מתחשבת בכך שלא כל הסיכונים מתממשים בו זמנית בכל הענפים ולכן קיימות קורלציות בין ענפי הביטוח השונים אשר מקטינות את הסיכון הכולל.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

3. תיאור השיטות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי כוללות את המרכיבים העיקריים הבאים:

- הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה.
- תביעות תלויות כולל הפרשה להוצאות עקיפות.
- הפרשה לפרמיה בחסר.
- ובניכוי - הוצאות רכישה נדחות

ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה והוצאות הרכישה הנדחות מחושבות באופן אריתמטי יחסי לתקופה שמעבר לתאריך הדוח ולכן אינן מושפעת מגורמי סיכון כלשהן. ראה גם באור 2(ו)(2) - מדיניות חשבונאית.

בהתאם להוראות המפקח התביעות התלויות מחושבות על ידי אקטואר על-פי שיטות אקטואריות מקובלות המתבססות בעיקרן על ניסיון העבר של קבוצת הסיכונים הנבדקת, ומתחשבות בהתפתחות של תשלומי התביעות וכן בהתפתחות של עלות התביעות (תשלומי תביעות וההערכות הפרטניות של התביעות התלויות). בנוסף, לעיתים ההערכה מושפעת גם משינוי בחומרת התביעות בקבוצת הסיכון הרלוונטית. הערכת התביעות התלויות נעשתה ברמת הברוטו וברמת ביטוח המשנה בנפרד. השיבובים וכן ההשתתפות העצמית שתיגבה מהמבוטחים, מחושבים על בסיס ניסיון העבר המשתקף בנתוני המודל האקטוארי.

כמו-כן, נכללות הערכות איכותיות באשר לשינוי מגמות בעתיד לגבי גורמי סיכון שונים. גורמי סיכון פנימיים לדוגמא: שינויים בתמהיל התיק, שינויים במדיניות החיתום ושינויים בנהלי הטיפול בתביעות. גורמי סיכון חיצוניים לדוגמא: פסיקה משפטית, חקיקה וכדו'. כאשר שינויים כאמור לעיל, לא באו לידי ביטוי באופן מלא בניסיון העבר, האקטואר מעדכן את המודלים ו/או מבצע הפרשות ספציפיות על סמך הערכות סטטיסטיות ו/או משפטיות לפי העניין.

בענפים בהם אין מודל סטטיסטי מתאים, ההתחייבות הביטוחית נקבעת (בברוטו ובשייר) על סמך חוות דעת מומחי הקבוצה, ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים.

חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות נאמד בהתחשב בסוג ההסכם (יחסי/בלתי יחסי), ניסיון התביעות בפועל והפרמיה שהועברה למבטחי משנה.

הערכת התביעות התלויות עבור חלק הקבוצה במאגר הישראלי לביטוחי רכב (להלן - הפול) התבססה על חישוב שבוצע על ידי הפול.

לצורך הערכת התביעות התלויות נעשה שימוש במודלים האקטוארים המפורטים להלן, בשילוב ההנחות השונות. בחירת השיטה האקטוארית המתאימה לכל ענף ביטוח, סוג אירוע ולכל שנת אירוע/פתיחה, נעשית על פי שיקול דעת בהתאם למידת ההתאמה של השיטה למקרה ולעיתים נעשה שילוב בין השיטות השונות. במקרים מסוימים האקטואר מעדכן את המודלים בגין מגמות, פסיקה, שינויי חקיקה או גורמים אחרים שעשויים להשפיע על התביעות בעתיד, באופן שונה מאשר התפתחות בעבר.

בכדי להעריך את ההתפתחות הצפויה לתביעות הידועות התביעות התלויות חושבו על בסיס שיטות אקטואריות מקובלות כמפורט להלן:

שיטת chain ladder: המתבססת על התפתחות התביעות ההיסטוריות בהיבטים שונים (התפתחות התשלומים ו/או התפתחות עלות התביעות, התפתחות כמות התביעות ועוד). בחלק מהכיסויים, ההתפתחות של עלות התביעות משוקללת עם חומרה צפויה על פי ניסיון העבר במסגרת שיטת Bornhuetter-Ferguson.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

3. תיאור השיטות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

שיטת הממוצעים: לעיתים, כאשר ניסיון התביעות בתקופות האחרונות אינו בשל מספיק, משתמשים בחומרות היסטוריות בקבוצות הרלוונטיות תוך התייחסות למגמה אם קיימת כזו. שיטה זו מתבססת על חישוב סכום ממוצע לתביעה פתוחה או סגורה (חומרת התביעה), ולפעמים מתחשבת גם במשך הזמן מיום פתיחת התביעה ועד לסילוקה/סגירתה.

הערכת התביעות שקרו וטרם דווחו (IBNR) מחושבת לפי סוג הכיסוי על פי מודל שמנתח את קצב כמות התביעות הצפויות להיפתח בעתיד מוכפל בחומרה הצפויה לתביעות בסוג הכיסוי.

4. הנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

החישובים האקטואריים אינם כוללים הפחתה בשל היוון תשלומי התביעות העתידיות. בנוסף מטעמי שמרנות בענפי אחריות המוצר, אחריות מקצועית, רכב חובה, חבות מעבידים וצד שלישי נזקי גוף, הרזרבות מוערכות כגבוה מבין ההערכה האקטוארית להערכת מומחי התביעות, לכל שנת פתיחה. לא נכללה תוספת אחרת בעד מרווח לסיכון (כגון סטיית תקן).

5. מידע לגבי שינוי מהותי שנעשה בהנחות האקטואריות

בשנה האחרונה לא נעשו שינויים מהותיים במודל האקטוארי.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי

א. חלוקת נכסי חוב על פי מיקומם:

	ליום 31 בדצמבר, 2011		
	סחירים *)	שאינם סחירים	סה"כ
	באלפי ש"ח		
בארץ	3,291,854	5,203,213	8,495,067
בחו"ל	387,659	45,539	433,198
סך הכל נכסי חוב	3,679,513	5,248,752	8,928,265

	ליום 31 בדצמבר, 2010		
	סחירים *)	שאינם סחירים	סה"כ
	באלפי ש"ח		
בארץ	3,528,544	4,863,936	8,392,480
בחו"ל	445,209	54,342	499,551
סך הכל נכסי חוב	3,973,753	4,918,278	8,892,031

*) נכסי חוב סחירים מסווגים בעיקר לקטגוריית זמינים למכירה ונמדדים בשווי הוגן.
ראה גם פירוט הנכסים בחלוקה לדירוגים להלן.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים:

1. נכסי חוב

	דירוג מקומי *) ליום 31 בדצמבר, 2011				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	1,932,379	-	-	-	1,932,379
אגרות חוב קונצרניות	543,637	704,386	17,455	93,997	1,359,475
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ	2,476,016	704,386	17,455	93,997	3,291,854
נכסי חוב שאינם סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	2,366,397	-	-	-	2,366,397
אגרות חוב קונצרניות	653,406	209,283	31,657	-	894,346
פיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסים	982,900	121,726	-	-	1,104,626
נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:					
משכנתאות	34,110	121,515	2,142	1,705	159,472
הלוואות על פוליסות	31,705	1,638	-	19,594	52,937
הלוואות בשיעבוד נדל"ן	27,482	-	-	-	27,482
בטחונות אחרים	303,834	221,645	12,224	18,396	556,099
לא מובטחים	2,888	2,577	1,828	34,561	41,854
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ	4,402,722	678,384	47,851	74,256	5,203,213
סך הכל נכסי חוב בארץ	6,878,738	1,382,770	65,306	168,253	8,495,067
מזה- נכסי חוב בדירוג פנימי **)	212,020	296,502	43,336	-	551,858

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד A+.

**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים: (המשך)

1. נכסי חוב

דירוג מקומי *)

ליום 31 בדצמבר, 2010

	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	1,986,840	-	-	-	1,986,840
אגרות חוב קונצרניות	763,784	606,477	53,762	117,681	1,541,704
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ	2,750,624	606,477	53,762	117,681	3,528,544
נכסי חוב שאינם סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	2,335,973	-	-	-	2,335,973
אגרות חוב קונצרניות	535,927	257,792	31,234	-	824,953
פיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסים	1,051,410	8,025	-	-	1,059,435
נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:					
משכנתאות	40,979	24,939	6,748	6,794	79,460
הלוואות על פוליסות	33,021	26,368	-	3,350	62,739
הלוואות בשיעבוד נדל"ן	27,429	-	-	-	27,429
בטחונות אחרים	219,230	174,721	3,704	42,074	439,729
לא מובטחים	161	-	-	34,057	34,218
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ	4,244,130	491,845	41,686	86,275	4,863,936
סך הכל נכסי חוב בארץ	6,994,754	1,098,322	95,448	203,956	8,392,480
מזה-נכסי חוב בדירוג פנימי **)	112,196	115,722	23,053	-	250,971

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד A+.

**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים: (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר 2011				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בחו"ל					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	1,264	-	-	-	1,264
אגרות חוב קונצרניות	123,465	225,095	36,419	1,416	386,395
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל	124,729	225,095	36,419	1,416	387,659
נכסי חוב שאינם סחירים					
בטחונות אחרים	-	45,539	-	-	45,539
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	124,729	270,634	36,419	1,416	433,198
מזה-נכסי חוב בדירוג פנימי **)	-	45,539	-	-	45,539

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים: (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר 2010				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בחו"ל					
נכסי חוב סחירים					
אגרות חוב ממשלתיות	14,529	-	-	-	14,529
אגרות חוב קונצרניות	180,333	206,391	42,812	1,144	430,680
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל	194,862	206,391	42,812	1,144	445,209
נכסי חוב שאינם סחירים					
בטחונות אחרים	-	-	-	54,342	54,342
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	194,862	206,391	42,812	55,486	499,551

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד A+.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך):

2. נכסים אחרים

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה **)	-	-	-	117,713	117,713
נכסי מסים נדחים	7,602	-	-	-	7,602
השקעות פיננסיות אחרות	108,499	1,387	31,547	-	141,433
מזומנים ושווי מזומנים	210,270	-	-	-	210,270
סה"כ חשיפת אשראי לנכסים אחרים	326,371	1,387	31,547	117,713	477,018

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2010				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה **)	-	-	-	76,965	76,965
נכסי מסים נדחים	116	-	-	-	116
השקעות פיננסיות אחרות	109,150	-	43,996	-	153,146
מזומנים ושווי מזומנים	353,573	-	-	-	353,573
סה"כ חשיפת אשראי לנכסים אחרים	462,839	-	43,996	76,965	583,800

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד +A.

**) ראה פירוט מבטחי משנה בסעיף ו1 להלן.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים: (המשך)

2. נכסים אחרים (המשך)

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 לדצמבר, 2011				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
השקעות פיננסיות אחרות	29,820	-	16	263	30,099

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 לדצמבר, 2010				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
	אלפי ש"ח				
השקעות פיננסיות אחרות	34,969	-	15	277	35,261

*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל -A ועד A+.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ג. מידע נוסף בדבר סיכוני אשראי:

1) הקבוצה מבצעת דרוג אשראי לנכסי חוב לא סחירים שאינם מדורגים על ידי חברות דירוג חיצוניות ע"פ מתודולוגיה שגיבשה. על מנת לתקף את המתודולוגיה, הקבוצה בוחנת מעת לעת את הפערים, ככל שהם קיימים, בין דרוגים שבוצעו על ידה לבין דרוגים שבוצעו על ידי חברות דירוג חיצוניות. המתודולוגיה נמצאת בשלבים מתקדמים של בחינה ואישור ע"י אגף הפיקוח על הביטוח במשרד האוצר.
2) הקבוצה מבצעת הערכה של הפסד אשראי כולל צפוי בתיקי הנכסים, על בסיס הערכות של הסתברויות לחדלות פירעון ושיעורי החזר ("Recovery").
3) קיים שוני בסולמות דרוג בין נכסי חוב בארץ לבין נכסי חוב בחו"ל. בדוח כספי זה מדווחים הדירוגים המקומיים והדירוגים הבינלאומיים כפי שהם, ללא המרה לסולם אחיד. יצוין, כי בהתאם לחוזר שוק ההון 2008-6-1, בדבר פרסום סולם המרה בין סולם הדירוג הישראלי לסולם הדירוג הבינלאומי, הורה המפקח כי עד ליום 1 בינואר 2009 על חברות הדירוג שקיבלו אישור מהממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון לפעול כחברה מדרגת בהתאם לחוזר שוק ההון 2004/1 לפרסם סולם המרה בין הדירוג המקומי לבין סולם הדירוג הבינלאומי.
4) מידע בדבר סיכוני אשראי בסעיף זה אינו כולל את הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה המוצגים בסעיף 6 להלן.
5) לעניין חשיפה למבטחי משנה ליום 31 בדצמבר, 2011 בסך 935 מיליון ש"ח (שנה קודמת 937 מיליוני ש"ח) ראה סעיף 5 ו' להלן.
6) לעניין יתרות פרמיה לגבייה ליום 31 בדצמבר, 2011 בסך 548 מיליון ש"ח (שנה קודמת 525 מיליוני ש"ח) ראה באור 11.

ד. גיול השקעות בנכסי חוב פיננסים לא סחירים:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
נכסי חוב שערכם לא נפגם:		
ללא פיגור	5,169,113	4,858,490
בפיגור (*):		
מתחת ל- 90 ימים	11,463	12,108
בין 90 ל- 180 ימים	1,028	2,095
מעל 180 ימים	20,382	1,408
סה"כ נכסי חוב שערכם לא נפגם	5,201,986	4,874,101
נכסי חוב שערכם נפגם:		
נכסים שערכם נפגם, ברוטו	138,241	137,446
הפרשה להפסד	91,475	93,269
נכסי חוב שערכם נפגם, נטו	46,766	44,177
סך הכל נכסי חוב לא סחירים	5,248,752	4,918,278

יצוין, כי הסכומים שלעיל אינם מהווים את הסכום בפיגור בפועל אלא את יתרת החוב המעורבת בפיגור.

(*) בעיקר הלוואות על פוליסות שכנגדן קיימים ערכי פדיון מלאים ו/או הלוואות משכנתא.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ה. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב פיננסים סחירים ושאינם סחירים

	ליום 31 בדצמבר, 2011		
	סיכון אשראי מאזני		סיכון חוץ מאזני
	סכום אלפי ש"ח	% מסה"כ	אלפי ש"ח
ענף משק			
תעשיה	282,874	3.17	182,002
בינוי ונדל"ן	646,309	7.24	299,591
חשמל ומים	457,128	5.12	-
מסחר	30,840	0.34	-
השקעות ואחזקות	379,175	4.25	-
תקשורת ושרותי מחשב	198,456	2.22	-
בנקים	1,696,918	19.01	-
שירותים פיננסיים	318,347	3.56	-
שירותים עסקיים אחרים	126,435	1.42	41,447
אנשים פרטיים	471,117	5.28	-
אחר	20,626	0.23	-
	4,628,225	51.84	523,040
אג"ח מדינה	4,300,040	48.16	-
סך הכל	8,928,265	100.00	523,040

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ה. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב פיננסים סחירים ושאינם סחירים (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2010		
	סיכון אשראי מאזני		סיכון חוץ מאזני
	סכום אלפי ש"ח	% מסה"כ	אלפי ש"ח
ענף משק			
תעשיה	368,610	4.15	200,121
בינוי ונדל"ן	589,032	6.62	249,782
חשמל ומים	444,929	5.00	-
מסחר	85,339	0.96	-
השקעות ואחזקות	315,624	3.55	-
תקשורת ושרותי מחשב	207,968	2.34	-
בנקים	1,695,030	19.06	-
שירותים פיננסיים	335,669	3.77	-
שירותים עסקיים אחרים	110,948	1.25	35,313
אנשים פרטיים	382,277	4.30	-
אחר	19,263	0.22	-
	4,554,689	51.22	485,216
אג"ח מדינה	4,337,342	48.78	-
סך הכל	8,892,031	100.00	485,216

ו. ביטוח משנה

1. תיאור אופן ניהול סיכוני אשראי הנובעים מהחשיפה למבטחי משנה

. הקבוצה מבטחת חלק מעסקיה בביטוח משנה, שרובו נעשה באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את הקבוצה מחובתה כלפי מבוטחיה על פי פוליסות הביטוח.
הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי וודאות לגבי יכולת מבטחי המשנה לשלם את חלקם בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח (נכסי ביטוח המשנה) ואת חובותיהם בגין תביעות ששולמו.
הקבוצה חשופה לריכוז סיכון אשראי למבטח משנה בודד, עקב מבנה שוק ביטוח המשנה והכמות המוגבלת של מבטחי משנה בעלי דירוג מספק.
בהתאם להנחיית המפקח קובע דירקטוריון הקבוצה, אחת לשנה, מסגרות חשיפה מירביות למבטחי המשנה, עימם התקשרה ו/או תתקשר הקבוצה, המבוססות על דירוגם הבינלאומי. מסגרות החשיפה מנוהלות ברמת סוג חוזה ביטוח המשנה. כלומר לכל סוג חוזה נקבעת מגבלת חשיפה מקסימאלית למבטח משנה בודד ובנוסף נקבעת חשיפה מקסימאלית לקבוצות דירוג.
הקבוצה מבצעת מעקב שוטף אחר מצבו של מבטח המשנה בשוק העולמי, שינויים בדירוג האשראי שלו, וקיום התחייבויותיו הכספיות השוטפות.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ו. ביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה

ליום 31 בדצמבר, 2011:		נכסי ביטוח משנה						חובות בפיגור	
קבוצת דירוג	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2011	יתרות בחובה (זכות) נטו (ב)	בביטוח חיים	בביטוח בריאות	בביטוח רכוש	בביטוחי חבויות	פקדונות מבטחי משנה	סכום כתבי אשראי שנתקבלו ממבטחי משנה	סה"כ חשיפה (א)	בין חצי שנה לשנה	מעל לשנה
	באלפי ש"ח										
AA ומעלה											
Swiss Reinsurance	386,175	(23,654)	29,229	174,600	133,462	242,433	221,474	-	334,596	-	-
אחרים	161,267	(15,068)	82,157	111,960	107,033	101,222	81,197	-	306,107	328	67
	547,442	(38,722)	111,386	286,560	240,495	343,655	302,671	-	640,703	328	67
A	253,193	(9,281)	6,583	-	183,644	190,872	75,343	935	295,540	1,457	349
BBB	1,009	(264)	-	-	27	1,463	-	-	1,226	-	-
נמוך מ-BBB- או לא מדורגות	9,747	(5,701)	465	-	3,941	2,419	3,574	-	(2,450)	76	170
סך הכל	811,391	(53,968)	118,434	286,560	428,107	538,409	381,588	935	935,019	1,861	586

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ו. ביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2010:			נכסי ביטוח משנה					חובות בפיגור		
קבוצת דירוג	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2010	יתרות בחובה (זכות) נטו (ב)	בביטוח חיים	בביטוח בריאות	בביטוח רכוש	בביטוחי חבויות	פקדונות מבטחי משנה	סכום כתבי אשראי שנתקבלו ממבטחי משנה	סה"כ חשיפה (א)	בין חצי שנה לשנה	מעל לשנה
	באלפי ש"ח										
AA ומעלה	207,346	(14,258)	75,440	101,607	109,734	83,510	86,991	-	269,042	-	-
A+											
Swiss Reinsurance	452,684	(10,464)	22,345	158,358	122,368	228,479	212,261	-	308,825	-	-
אחרים	284,693	(6,026)	6,748	-	189,196	210,818	82,673	-	318,063	641	389
	737,377	(16,490)	29,093	158,358	311,564	439,297	294,934	-	626,888	641	389
BBB	2,770	(103)	-	-	1,446	123	953	-	513	-	-
נמוך מ- BBB– או לא מדורגות	17,436	15,863	511	-	7,271	19,387	1,433	869	40,730	40	-
סה"כ	964,929	(14,988)	105,044	259,965	430,015	542,317	384,311	869	937,173	681	389

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ו. ביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

(א) סה"כ החשיפה למבטחי המשנה הינה: יתרות בחובה (זכות) נטו, נכסי ביטוח משנה, בניכוי פיקדונות וכתבי האשראי שנתקבלו ממבטחי המשנה כערבות להתחייבויותיהם ובתוספת (בניכוי) היתרות בחובה (בזכות) נטו.

(ב) בשנת 2011 בוצעה הפחתה בשל הפרשה לחובות מסופקים בסך 547 אלפי ש"ח (בשנה קודמת בוצעה הפחתה של 1,555 אלפי ש"ח).

(ג) היתרות אינן כוללות יתרות של חברות ביטוח בגין ביטוח משותף.

(ד) הדירוג של מבטחי המשנה נקבע על סמך דירוגים של חברות הדירוג S&P ו- AM Best.

(ה) סך-כל החשיפה של מבטחי המשנה לאירוע רעידת אדמה בשכיחות נזק של 1:500 שנה (שיעור נזק מירבי (MPL) 1.75%-2.60%) הינה 3,727 מיליוני ש"ח (לעומת 2,566 מיליוני ש"ח בשנה קודמת), מתוכה חלקו של מבטח המשנה המשמעותי ביותר הינו 538 מיליוני ש"ח, של חברת Munich Re, המדורגת AA- לעומת 517 מיליוני ש"ח בשנה קודמת).

(ו) בשנת 2011, לא קיימים מבטחי משנה נוספים על אלו אשר פורטו לעיל אשר החשיפה בגינם עולה על 10% מהחשיפה הכוללת של מבטחי משנה או שהפרמיה בגינם עולה על 10% מסך הפרמיות לביטוח משנה.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

1. פירוט הרכב ההשקעות לפי בסיסי הצמדה

	ליום 31 בדצמבר, 2011				
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	פריטים לא פיננסים ואחרים	סה"כ
	אלפי ש"ח				
מזומנים ושווי מזומנים	535,315	-	-	-	535,315
נכסים סחירים	3,401,094	1,851,717	2,197,502	-	7,450,313
נכסים בלתי סחירים	237,103	2,777,898	1,000,927	-	4,015,928
סך הכל הנכסים	4,173,512	4,629,615	3,198,429	-	12,001,556

	ליום 31 בדצמבר, 2010				
	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	פריטים לא פיננסים ואחרים	סה"כ
	אלפי ש"ח				
מזומנים ושווי מזומנים	67,575	-	-	-	67,575
נכסים סחירים	4,158,490	1,515,259	2,282,276	-	7,956,025
נכסים בלתי סחירים	178,467	2,867,133	803,987	-	3,849,587
סך הכל הנכסים	4,404,532	4,382,392	3,086,263	-	11,873,187

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2011:				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ:					
אגרות חוב ממשלתיות	1,713,795	-	-	-	1,713,795
נכסי חוב אחרים – סחירים	834,089	787,330	20,805	95,500	1,737,724
נכסי חוב אחרים – בלתי סחירים	2,040,581	635,284	80,742	42,432	2,799,039
סך הכל נכסי חוב בארץ	4,588,465	1,422,614	101,547	137,932	6,250,558
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי ***)	407,382	232,185	59,393	-	698,960

	דירוג מקומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2010:				
	AA ומעלה	BBB עד A	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
נכסי חוב בארץ:					
אגרות חוב ממשלתיות	2,026,809	-	-	-	2,026,809
נכסי חוב אחרים – סחירים	575,926	516,622	114,611	108,897	1,316,056
נכסי חוב אחרים – בלתי סחירים	1,882,998	798,201	71,188	64,499	2,816,886
סך הכל נכסי חוב בארץ	4,485,733	1,314,823	185,799	173,396	6,159,751
מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי ***)	274,212	226,407	30,693	-	531,312

*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מדרוג". נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מרבי.

***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 38: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2011:				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	196,527	480,929	138,165	18,712	834,333
מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי ***)	-	115,424	-	-	115,424

	דירוג בינלאומי *)				
	ליום 31 בדצמבר, 2010:				
	A ומעלה	BBB	נמוך מ - BBB	לא מדורג	סה"כ **)
	אלפי ש"ח				
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	288,524	382,603	129,000	133,012	933,139

*) המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי המפקח S&P, Moody's ו- Fitch.

**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מרבי.

***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 39: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

א. יתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

ההרכב:

ליום 31 בדצמבר, 2011

	בעל שליטה (החברה האם)	חברה כלולה (*)	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח		
נכסי חוב בלתי סחירים	-	45,539	-
חייבים ויתרות חובה	-	-	3,654
נכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	-	-	2,912
זכאים ויתרות זכות	5,054	-	5,817
התחייבויות פיננסיות	270,358	-	(1,414)

ליום 31 בדצמבר, 2010

	בעל שליטה (החברה האם)	חברה כלולה (*)	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח		
נכסי חוב בלתי סחירים	-	42,468	-
חייבים ויתרות חובה	-	-	8,130
זכאים ויתרות זכות	11,942	-	10,437
התחייבויות פיננסיות	263,952	-	(963)

(*) ההלוואה נקובה בליש"ט, נושאת ריבית שנתית בשיעור של 5.4225% וצפויה להיפרע תוך 5 שנים מתאריך הדוחות הכספיים.

ב. עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011

	בעל שליטה (החברה האם)	חברה כלולה	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח		
רווחים מהשקעות והכנסות מימון	105	5,455	696
הכנסות מעמלות	-	-	15,057
הוצאות (השתתפות בהוצאות) הנהלה וכלליות	2,722	-	(13,716)
הוצאות מימון	20,382	-	45
	(22,999)	5,455	29,424

באור 39: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010

	בעל שליטה (החברה האם)	חברה כלולה	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח		
רווחים מהשקעות והכנסות מימון	101	1,620	1,251
הכנסות מעמלות	-	-	13,576
הוצאות (השתתפות בהוצאות) הנהלה וכלליות	2,366	-	(11,496)
הוצאות מימון	10,496	-	169
	(12,761)	1,620	26,154

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009

	בעל שליטה (החברה האם)	חברה כלולה	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים
	אלפי ש"ח		
רווחים (הפסדים) מהשקעות והכנסות מימון	98	(789)	1,279
הכנסות מעמלות	-	-	8,281
הוצאות (השתתפות בהוצאות) הנהלה וכלליות	3,030	-	(7,126)
הוצאות מימון	167	-	144
	(3,099)	(789)	16,542

נושאי משרה בחברה עשויים לרכוש, מידי פעם, חוזי ביטוח, חוזי השקעה או מוצרים פיננסיים אחרים שהונפקו על-ידי הקבוצה וזאת בתנאי שוק ובמהלך העסקים הרגיל.

התקשרות עם חברת האם

החברה התקשרה בהסכם עם חברת האם, על פיו תספק החברה האם לחברה שרותי ניהול ומיחשוב לצורך מתן הלוואות ומשכנתאות על ידי החברה ללקוחותיה.

תמורת השרותים שמספקת החברה האם כאמור, משלמת החברה לחברה האם דמי ניהול רבעוניים בשיעור של 0.175% מיתרת תיק ההלוואות כפי שהיתה בסוף החודש שקדם למועד התשלום.

החל מיום 1 בינואר, 2012, הועברה פעילות מתן ההלוואות לחברה ולפיכך הופסקה ההתקשרות האמורה לעיל. בנוסף לכך הועברו לחברה האם מנהלים בכירים, בהם יו"ר הדירקטוריון ומנכ"ל החברה האם, אשר הועסקו בחברה. בתמורה לשירותים שיינתנו על ידי אותם מנהלים בכירים לחברה, תשלם החברה דמי ניהול בהתאם לעלות בתוספת מרווח של 10%.

באור 39: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2011		2010		2009	
	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום
		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח
הטבות לטווח קצר	8	20,677	8	18,681	13	27,863
הטבות לאחר סיום העסקה	-	-	-	-	1	3,169
תשלומים מבוססי מניות (ראה באור 34 לעיל)	4	2,488	3	1,926	1	2,630
		23,165		20,607		33,662

1) הסכם העסקת יו"ר דירקטוריון

הסכם ההעסקה עם יו"ר הדירקטוריון הינו לתקופה של 15 שנים החל מאוגוסט 2003 עם הודעה מוקדמת של 12 חודשים. לאחר המועד האמור, יחודש ההסכם לשנה בכל פעם אלא אם כן הודיע מי מהצדדים על אי חידושו. במקביל ובנוסף להסכם ההעסקה אושרה תכנית מניות שעיקרה הקצאה של 4% ממניות החברה הניתנים להמרה למניות החברה האם (ראה באור 34(ב)). בחודש יולי 2011 אושרה על ידי האורגנים המוסמכים של החברה האם ושל החברה השתתפות בחבות המס הנוספת של היו"ר בגין הדיבידנד שחולק בשנים 2003 ו- 2004 וזאת בגובה סכום החיסכון במס בלבד של החברה ותוך התחייבות כלפי רשות המסים כי החברה האם והחברה לא דרשו ולא תדרושנה בעתיד, לנכות את תשלומי הדיבידנד הנ"ל כהוצאה.

על פי הסכם ההעסקה זכאי יו"ר הדירקטוריון, מעבר לשכר השוטף, למענק שנתי קבוע בסך של 561 אלפי ש"ח (צמוד למדד) ולתנאים נלווים כפי שנהוג למנהלים בדרגת משרתו. בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד (שלא בנסיבות פוטרות) יהיה זכאי יו"ר הדירקטוריון לתוספת של 50% על מרכיב פיצויי הפיטורין שנצברו לזכותו בפוליסות ביטוחי המנהלים שלו וכן למענק בסכום השווה לסכום הדיבידנד שנצבר בגין מניות שזכאותו לגביהם טרם הבשילה על פי תנאי התכנית, בניכוי כל מס שיחול.

2) הסכם העסקת מנכ"ל

ביום 19 בספטמבר, 2010 אישר דירקטוריון החברה את מינויו ואת תנאי ההתקשרות עם המנכ"ל (לאחר קבלת אישורה והמלצתה של ועדת הביקורת של החברה מאותו יום). ההתקשרות הינה באמצעות הסכם למתן שירותי ניהול עם חברה בבעלותו המלאה של המנכ"ל (להלן: "חברת הניהול").

תוקפו של ההסכם הינו מיום 17 באוקטובר, 2010 לתקופה בלתי קצובה. על פי ההסכם לכל אחד מהצדדים זכות להביא ההסכם לסיומו בכל עת בהודעה מוקדמת מראש ובכתב של שישה חודשים ("תקופת ההודעה המוקדמת"). במידה והחברה תודיע על סיום ההסכם, היא רשאית לוותר על שירותיו אולם תידרש לשלם את מלוא התמורה בגין שירותי הניהול של המנכ"ל עד לתום תקופת ההודעה המוקדמת. בנוסף, ובמקרה של סיום ההסכם על ידי מי מהצדדים (למעט בנסיבות פוטרות) יהיה המנכ"ל זכאי לתקופת הסתגלות (החופפת לתקופת ההודעה המוקדמת) של שנים עשר חודשים (להלן: "תקופת ההסתגלות"). בתקופת ההסתגלות ימשיכו לחול יחסים מסחריים בין הצדדים בה תהיה חברת הניהול זכאית למלוא התמורה המוסכמת לרבות לעניין המשך הבשלת יחידות התגמול (כמפורט להלן). יצוין, כי בנסיבות פוטרות חברת הניהול לא תהא זכאית לבונוסים וזכויות על פי תכנית הענקת יחידות התגמול אשר טרם שולמו או הוענקו נכון למועד סיום ההתקשרות.

באור 39: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

2) הסכם העסקת מנכ"ל (המשך)

התמורה בגין שירותי הניהול של המנכ"ל הינה בסך של כ- 252 אלפי ש"ח לחודש (12 חודשים בשנה) כתמורה הכוללת זכויות סוציאליות. התשלום החודשי יהיה צמוד למדד (כאשר "מדד הבסיס" הוא המדד הידוע לספטמבר 2010) ויעודכן אחת לשנה. המנהל יהיה זכאי לתנאים נלווים כפי שנהוג למנהלים בדרגת משרתו.

המנכ"ל יהיה זכאי (באמצעות חברת הניהול) לבונוס שנתי בהתאם לתכנית התגמול כפי שאושרה על ידי דירקטוריון החברה בחודש דצמבר 2010 (להלן: "תכנית התגמול"), וזאת בטווח שבין 720 אלפי ש"ח (בונוס מטרה) ל- 1,080 אלפי ש"ח (בונוס מכסימלי) כהגדרתם בתכנית התגמול. בנוסף, הוקצו לחברת הניהול בגין המנכ"ל 621,404 יחידות תגמול (אופציות פאנטום) של החברה בהתאם לתכנית להענקת יחידות תגמול לנושא המשרה במסגרת תכנית התגמול, ובהתאם לתנאיה (לפרטים נוספים בדבר תכנית התגמול ראה ביאור 34(ג)).

בנוסף לתמורה המפורטת לעיל, תהיה חברת הניהול זכאית למענק חד-פעמי בסך של כ- 1,100 אלפי ש"ח אשר שולמו לה ב- 10 תשלומים חודשיים רצופים החל מחודש ינואר 2011.

הסכם השירותים כולל גם התחייבות לסודיות של חברת הניהול והמנכ"ל (לתקופה בלתי מוגבלת) וכן הסדר הגבלת תחרות כמקובל (למשך שנה מתחילת תקופת ההסתגלות).

3) מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה בחברה ובמבטחים פנסיה

בחודש דצמבר, 2010 אישרו הדירקטוריונים של החברה ושל מבטחים פנסיה, תוכנית תגמול לנושאי משרה בחברה ובמבטחים פנסיה, וזאת לאחר קבלת המלצות מועדת התגמול ומועדת הביקורת לפי העניין. תכנית התגמול כוללת ארבעה רבדים של תגמול: (1) שכר בסיס; (2) תנאים נלווים; (3) בונוס; ו- (4) תגמול טווח ארוך (יחידות תגמול) (להלן - מדיניות התגמול הכוללת) (לפרטים נוספים ראה באור 34 לעיל). מדיניות התגמול תחול לגבי נושאי משרה אשר הוגדרו על ידי דירקטוריון החברה ולגבי מנכ"ל מבטחים פנסיה, ואינה כוללת דירקטורים בחברה או נושאי משרה הקשורים אשר הינם צד קשור לבעל השליטה בחברה.

מודל הבונוס כולל שני שלבים, אשר הראשון שבהם הינו קביעת סכום הבונוס הכולל אשר יחולק בשנה מסויימת (להלן - תקציב הבונוס), והשלב השני הינו חלוקת תקציב הבונוס בין נושאי המשרה.

א) שלב א' - קביעת תקציב הבונוס

בכל שנה, ייקבע יעד רווח ממוצע של החברה ומבטחים פנסיה לפני מס (להלן - יעד הרווח) או רווח בניטרול הכנסות מהשקעות במבטחים פנסיה. מדידת השגת יעד הרווח תתבצע על ידי חישוב ממוצע משוקלל של החברה ומבטחים פנסיה, על פני שלוש שנים, כאשר לכל שנה יינתן שיעור אחר במשקל חישוב יעד הרווח.

תנאי הסף לחלוקת בונוס בשנה מסויימת הינו עמידה ביעד הרווח בשיעור של 75% לפחות. מובהר כי עד 75% מיעד הרווח, לא ישולם בונוס (למעט בונוס אשר יוחלט על ידי המנכ"ל למצטיינים בשיעור של עד 20% מתקציב הבונוס), כאשר מעל 75% מיעד הרווח יוקצב לצורך חלוקת בונוס בסך השווה לשיעור שייקבע על ידי החברה ומבטחים פנסיה מיעד הרווח ועד לתקרה של 150% מיעד הרווח.

באור 39: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

3) מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה בחברה ובמבטחים פנסיה (המשך)

ב) שלב ב' - חלוקת הבונוס לנושאי המשרה

על מנת לחלק את תקציב הבונוס בין נושאי המשרה, ייקבע לכל נושא משרה פוטנציאל בונוס (להלן - בונוס מטרה) עבור עמידה מדוייקת (100%) ביעדים ביחס לאותו נושא משרה כמפורט להלן, ובונוס מקסימלי, והכל כנגזרת של מספר משכורות.

נושאי המשרה יימדדו על ביצועיהם ברמות מידה שונות - החברה, האגף, היחידה וביצועים אישיים על פי הערכת מנהל.

לכל נושא משרה ייקבעו רמות המדידה, הרכיבים הרלוונטיים והמשקל לכל רכיב. יצויין כי לא ייקבעו יותר מחמישה רכיבים לנושא משרה ולא יינתן משקל נמוך מ- 10% לרכיב. בין היתר חלוקת המשקולות בין רמת החברה, רמת היחידה (עסקית/מקצועית) והערכת מנהל, ייקבעו בהתאם למידת החשיבות וההשפעה של נושא המשרה על פעילות החברה ומבטחים פנסיה.

הבונוס יחושב עבור כל רכיב בנפרד, כאשר לכל רכיב ייקבע סולם ציונים לפיו יחושב הבונוס. סך הבונוסים שיחושבו בגין כל אחד מהרכיבים יהווה את הבונוס הכולל.

סכומי הבונוס לא ייחשבו כחלק מהשכר ולא תבוצענה בגינם הפרשות סוציאליות.

דירקטוריוני החברה ומבטחים פנסיה יהיו אמונים על תהליכי הפיקוח והבקרה של מדיניות התגמול, כאשר הבונוס יחושב בהתאם לעקרונות אשר אושרו כאמור ויובא לאישור המנכ"ל והדירקטוריונים. בעת אישור הבונוס על ידי הדירקטוריון כאמור, יוצג מידע מפורט בנוגע לאופן חישוב תקציב הבונוס וחלוקתו לנושאי המשרה השונים.

ד. הטבות לצדדים קשורים ולבעלי עניין אחרים

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2011		2010		2009	
	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום
		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח
דמי ניהול לשאינם מועסקים בחברה או מטעמה	8	1,241	7	1,048	6	897

ה. הכנסות והוצאות מצדדים קשורים ומבעלי עניין

חלק מפעילותה הכספית והביטוחית של החברה נעשה עם צדדים קשורים ובעלי עניין במהלך העסקים הרגיל ובמחירי שוק. יתרות שטרם נפרעו לתום השנה אינן מובטחות, אינן נושאות ריבית ויישובן יעשה במזומן. לא התקבלו או ניתנו כל ערבויות בגין סכומים לקבל או לשלם. לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2011, 2010 ו-2009 החברה לא רשמה כל הפרשה לחובות מסופקים בגין סכומים לקבל מצדדים קשורים.

באור 39: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ו. ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

ביום 10 ביולי, 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה האם עסקת מסגרת בקשר לפוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה. בהתאם לכך פוליסת הביטוח הינה בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר לכל אחת מהחטיבות העסקיות בקבוצה. החטיבות הינן: החברה האם והחברות הבנות שלה (שאינן חטיבות בפני עצמן); הקבוצה שאינן חטיבות בפני עצמן; מנורה מבטחים פנסיה; ומנורה מבטחים פיננסים וחברות הבנות שלה (להלן: "החטיבות העסקיות"). בנוסף, נרכש כיסוי משותף לכלל החטיבות העסקיות בקבוצה בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר. בהמשך לאישור ועדת הביקורת מיום 22 במרס, 2011, אישר דירקטוריון החברה האם ביום 24 במרס, 2011 את הרחבת פוליסת המטריה המשותפת, במסגרת עסקת המסגרת האמורה, לכלל החטיבות העסקיות בקבוצה בגבול אחריות נוסף של 30 מיליוני דולר.

ביום 10 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה האם (לאחר אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 25 וביום 28 באוגוסט 2011, בהתאמה) חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי המשרה בקבוצה, בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר לכל אחת מהחטיבות העסקיות בקבוצה, בתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה ראשונה לכלל החטיבות העסקיות בקבוצה בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר ובתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה נוספת, לכלל החטיבות בקבוצה, בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר נוספים. בנוסף, אושרה עסקת מסגרת לפיה ניתן אישור מראש להתקשרות החברה האם לשם חידוש הפוליסות האמורות לעיל, עבור החברה האם והחטיבות העסקיות הנוספות בקבוצה, אשר יחולו לגבי נושאי המשרה והדירקטורים, כפי שיכהנו בחברה האם ובחברות השונות מעת לעת, לרבות דירקטורים ונושאי משרה שהינם בעלי השליטה או קרוביהם (בתנאים זהים לתנאי הפוליסה של כלל נושאי המשרה). חידוש הפוליסות כאמור יעשה מדי שנה, במשך תקופה של שלוש שנים ממועד תחילת "שנת הבסיס" (שנת 2012-2011) ובכפוף לכך כי הפרמיה השנתית הכוללת, בכל שנה בה תחודשנה פוליסת הבסיס ופוליסת המטריה הראשונה והשנייה תהיה הפרמיה המצרפית בתוספת שנתית של עד 20% לכל שנה מהפרמיה הכוללת לכלל החטיבות בקבוצה, וכן כי ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה האם אישרו עבור כל שנה בה תחודשנה פוליסות הביטוח כאמור, כי החידוש תואם התנאי האמור.

ז. התחייבות לשיפוי נושאי משרה ודירקטורים

ביום 24 בנובמבר, 2005 וביום 22 בינואר, 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה האם (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ואישור הדירקטוריון) מתן כתב פטור והתחייבות לשיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בחברה האם ובכללם יו"ר דירקטוריון החברה האם וקרוביו המועסקים בחברות הקבוצה. כתב הפטור שהעניקה החברה האם הינו בהתאם למגבלות הקבועות לעניין זה בחוק החברות ואילו ההתחייבות לשיפוי מוגבלת לסך של 25 מיליוני דולר לנושא משרה ול- 30 מיליוני דולר לכלל מקבלי השיפוי באירוע בודד ובכל מקרה, לא יעלה השיפוי על 25% מההון העצמי של החברה האם לפי הדוח הכספי שלה ערב מתן השיפוי.

לאחר תאריך הדיווח, ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה האם (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר, 2011 ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר, 2011 ו- 29 בדצמבר, 2011) להעניק כתב התחייבות לשיפוי חדש ליו"ר דירקטוריון החברה האם ובעל השליטה בחברה האם (להלן: "כתב השיפוי החדש"). בהתאם לכתב השיפוי החדש, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה האם בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום מכוח כתב שיפוי שבו תחוב מי מהחברות הקבוצה, בגין אותו אירוע לכלל נושאי המשרה, לא יעלה על 30 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי אשר בו תחוב החברה האם כלפי נושא משרה אחד בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מבטחים מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 25 מיליון דולר. בכל מקרה, סכום השיפוי (נטו) לאחר הפחתות של תגמולי ביטוח ששולמו בגין אותו אירוע על פי פוליסות ביטוח נושאי משרה שרכשה החברה האם, לפי שיקול דעתה, אם רכשה, או בשל סכום השיפוי ששולם על ידי החברה האם בגין אותו אירוע מכוח כתבי שיפוי קודמים שהוענקו ליו"ר דירקטוריון החברה האם ו/או לקרוביו, לא יעלה, בכל מקרה, על 25% מההון העצמי של החברה האם לפי הדוח הכספי שלה, ערב מתן השיפוי. יצויין, כי כתב השיפוי החדש בא להוסיף על כל כתב שיפוי קודם, אם וככל שהוענק, ובלבד שסך השיפוי לא יעלה על המגבלות המפורטות לעיל.

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות

בשנים האחרונות ניכר גידול בהיקף הבקשות לאישור תובענות ייצוגיות המוגשות נגד החברה ובכמות התובענות שהוכרו כייצוגיות. זאת, כחלק מגידול כללי של בקשות לאישור תובענות כייצוגיות בכלל, לרבות כנגד חברות העוסקות בתחומי העיסוק של החברה, אשר נובע בעיקרו מחקיקת חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006. מגמה זו מגדילה באופן מהותי את פוטנציאל החשיפה של החברה להפסדים במקרה של קבלת תביעה ייצוגית כנגדה.

בקשות לאישור תובענות כייצוגיות מוגשות באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 (להלן - "חוק תובענות ייצוגיות"). ההליך הדיוני בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות נחלק לשני שלבים עיקריים: ראשית, שלב הדיון בבקשה לאישור התובענה כייצוגית (להלן - "בקשת האישור" ו- "שלב האישור" בהתאמה). במידה ובקשת האישור נדחית באופן חלוט - תם שלב הדיון ברמה הייצוגית. על החלטה בשלב האישור ניתן להגיש בקשת רשות ערעור לערכאות הערעור. בשלב השני, במידה ובקשת האישור מתקבלת, תתברר התובענה הייצוגית לגופה (להלן - "שלב התובענה כייצוגית").

על פסק דין בשלב התובענה כייצוגית ניתן להגיש ערעור לערכאות הערעור. במסגרת המנגנון לפי חוק תובענות ייצוגיות קיימים, בין היתר, הסדרים ספציפיים לעניין הסכמי פשרה, הן בשלב האישור והן בשלב התובענה כייצוגית, וכן הסדרים לעניין הסתלקות התובע מבקשת האישור או מהתובענה הייצוגית.

בגין התובענות הייצוגיות והבקשות לאישור תובענות כייצוגיות המפורטות בסעיפים 1-19 להלן, אשר בהן, להערכת הנהלת החברה והנהלת שומרה ביטוח (לעניין תובענות 5, 11 ו- 19 להלן) המתבססת בין היתר, על חוות דעת משפטיות שקיבלו, יותר סביר מאשר לא ("More likely than not") כי טענות ההגנה של החברה ושומרה ביטוח תתקבלנה והבקשות לאישור התובענות כייצוגיות תידחנה, לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים. בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות בהן, ביחס לתביעה, כולה או חלקה, יותר סביר כי טענות ההגנה של החברות תידחנה, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות לכיסוי החשיפה המוערכת על-ידי חברות אלו.

להערכת הנהלת החברות, המתבססת בין היתר על חוות דעת משפטיות שקיבלו, במקום בו נדרשו הפרשות, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות לכיסוי החשיפה המוערכת על-ידן.

בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות, ובכלל זה כנגד מבטחים פנסיה, המפורטות בסעיפים 20 ו- 21 להלן, אשר הוגשו לאחרונה, לא ניתן בשלב ראשוני זה להעריך את סיכויי הבקשות, ולפיכך לא נכללה בדוחות הכספיים הפרשה בגין תובענות אלו.

להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות:

1. ביום 21 בנובמבר, 2005 הוגשה כנגד החברה תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - בקשת האישור). עניינה של התובענה הוא בפרשנות נספח לפוליסות ביטוח חיים המתייחס לכיסוי ביטוחי בגין נכות תאונתית (להלן - נספח נכות תאונתית). הטענה המרכזית בתובענה הינה כי החברה מסייגת את חבותה בכל הקשור לכיסוי ביטוחי בגין נכות תאונתית הכלול בנספח נכות תאונתית, וזאת דרך חישוב תגמולי הביטוח שלא בהתאם להוראות הנספח, ולפיכך מפרה החברה את חובת הגילוי הקבועה בחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו מכוחו, פעולה שהינה, לפי הטענה, גם בבחינת הטעיה לאחר קרות האירוע הביטוחי בנוגע להיקף הכיסוי הביטוחי ובניגוד להוראות החוק האמור.
הסעד המבוקש על-ידי התובע הינו תשלום הפער בין סכום הפיצוי המגיע לו לטענתו לפי פרשנותו את הפוליסה ובין סכום הפיצוי ששולם לו בפועל לפי פרשנות החברה את הפוליסה, וזאת לגבי כלל המבוטחים שהיו זכאים לפיצוי על-פי נספח נכות תאונתית והתשלום בוצע בשבע השנים האחרונות. סכום התביעה האישית של התובע הועמד על סך של 17,599 ש"ח, בעוד שלגבי כלל חברי הקבוצה אין בידי התובע נתונים המאפשרים עריכת אומדן של הנזק הכולל. החברה הגישה את תגובתה לבקשה בחודש אפריל 2006. התלונה בעניין העולה בתובענה שהגיש המבקש למפקח נמצאה מוצדקת, ובהחלטת סגנית המפקח מיום 17 במאי, 2006 (להלן - ההכרעה) נקבע, כי על החברה לחשב ממועד ההכרעה ואילך, את תגמולי הביטוח על-פי הפוליסה בדרך שנקבעה בהכרעה ולא בדרך בה נהגה החברה לחשב את תגמולי הביטוח. על הכרעה זו הגישה החברה ערעור ביום 30 באוקטובר, 2006. החברה הגישה בקשה לעיכוב הליכים בערעור עד להכרעת ביהמ"ש העליון בבקשת רשות הערעור כמפורט להלן. ביום 29 ביולי, 2009 עיכב ביהמ"ש המחוזי את ההליכים. המדינה הגישה בקשה להאריך המועד להגשת בקשת רשות ערעור על החלטה זו.

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

1. (המשך)

ביום 11 בינואר, 2009 ניתנה החלטה המאשרת את בקשת האישור בהתאם לעילות ולסעדים כמפורט בהחלטה. כן נקבע כי על החברה להגיש כתב הגנה ולפרסם מודעה בעיתון. החברה הגישה לבית המשפט המחוזי בקשה לדחיית מועד בירור התובענה ובית המשפט המחוזי דחה את בקשת החברה ("החלטת הדחייה"). החברה הגישה לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על ההחלטה לאישור התובענה כייצוגית ועל החלטת הדחייה. בית המשפט העליון קבע בהחלטה מיום 13 במאי, 2009 כי בשלב זה לא יוגשו כתבי הגנה ולא תפורסם מודעה בעיתון.

2. ביום 25 באפריל, 2006 הוגשה כנגד החברה תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). הבקשה הוגשה מכח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006. ענינה של התובענה בפוליסת אובדן כושר עבודה (להלן-הפוליסה) של החברה. לטענת התובעים, בפוליסה קבוע תנאי שעניינו "תקופת המתנה" (בת שלושה חודשים), שמשמעותו היא כי תגמולי ביטוח בגין אירוע ביטוחי בתקופת הפוליסה ישולמו רק החל מתום תקופת ההמתנה ובתנאי שהמבוטח עדיין חסר כושר עבודה במועד זה וכל עוד נמשך אי הכושר. לטענת התובעים, החברה (כמו גם חברות ביטוח נוספות הנתבעות בתובענה, להלן ביחד - הנתבעות) גובה דמי ביטוח גם בשלושת החודשים האחרונים שלפני תום תקופת הביטוח וזאת למרות שלפי תנאי הפוליסה, מבוטחים לא יהיו זכאים לקבלת תגמולי ביטוח לפי הפוליסה במידה ומקרה הביטוח יארע בשלושת החודשים האחרונים שלפני תום תקופת הביטוח בשל תקופת ההמתנה הנזכרת.

על בסיס האמור טוענים התובעים כי הנתבעות הטעו אותם, פעלו בחוסר תום לב, הפרו חובות שבדין, פעלו ברשלנות, הפרו חובות חקוקות ועשו עושר ולא במשפט וכי התנאי בדבר "תקופת המתנה" הינו תנאי מקפח בחוזה אחיד.

הסעד המבוקש על-ידי התובעים הינו, אישור התובענה הייצוגית, מתן צו המחייב את הנתבעות להפסיק ולגבות דמי ביטוח בגין תקופת שלושת החודשים האחרונים שלפני תום תקופת הפוליסה וכן חיוב הנתבעות להשיב את דמי הביטוח שגבו מחברי הקבוצה בגין התקופה האמורה. לטענת התובעים ובהתבסס על חוות דעת שצורפה לתובענה מטעמם, הנזק הכולל של הקבוצה לשנים 2004 - 1998 מוערך באופן ראשוני בסך של 47.6 מיליון ש"ח לכלל הנתבעות ומתוכו (על-פי חוות הדעת) סך של 5.4 מיליון ש"ח כנגד החברה. החברה הגישה תשובתה ביום 6 בנובמבר, 2006. התיק נקבע לסיכומים בכתב אשר הוגשו על-ידי הצדדים. ביום 3 בפברואר, 2009, ניתן פסק דין המאשר את בקשת האישור בעילות של הטעיה, הפרת חובה חקוקה, הפרת תום לב, תנאי מקפח בחוזה אחיד ועשיית עושר ולא במשפט. כן נקבע כי על החברה להגיש כתב הגנה. החברה הגישה בקשה לדחיית מועד בירורה של התביעה הייצוגית, לדחיית מועד הגשת כתב הגנה ולדחיית מועד פרסום המודעה, וזאת עד להכרעת בית המשפט העליון בבקשת רשות ערעור שהגישה החברה על ההחלטה לאשר את התובענה כייצוגית. במקביל, הורה בית המשפט המחוזי על דחיית מועד בירור התובענה הייצוגית עד להכרעה בבקשת רשות הערעור הנ"ל. התובע הגיש בקשת רשות ערעור על החלטת הדחייה. ביום 24 בנובמבר, 2009, דחה בית המשפט העליון את בקשת רשות הערעור של התובע.

3. ביום 3 בינואר, 2008 הוגשה כנגד החברה, כמו-גם כנגד חברות ביטוח נוספות (להלן - הנתבעות), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). הבקשה הוגשה מכח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006. עניינה של התובענה הוא בדרישה להחזר סכומים שנטען כי נגבו ביתר ושלא כדין בגין מרכיב תשלום בפוליסות המכונה "תת שנתיות". על-פי הטענה, הגביה ביתר נובעת הן מגביה בשיעור העולה על השיעור המותר, הן בשל גביית מרכיב התת-שנתיות בגין חלקים או תשלומים בפוליסה שהתשלום אינו אמור לחול עליהם (כגון בגין חלק החיסכון בפוליסה או בגין תשלום המכונה "גורם פוליסה") וכן בשל גביית המרכיב האמור בפוליסות שאינן פוליסות ביטוח חיים, והכל בניגוד להנחיות המפקח. עילות התביעה העיקריות הנטענות הן: הפרת הוראות חוק הפיקוח, תקנות הפיקוח וחוזרי המפקח, חוסר תום לב ועשיית עושר ולא במשפט. הסעד המבוקש על-ידי התובעים הינו החזר סכום התת שנתיות שנגבה שלא כדין כמתואר בתובענה, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר לעיל. הנזק האישי של כל התובעים ביחד הוערך על-פי העולה מכתב התביעה בסך כולל של כ- 1,683 ש"ח (בגין שנת ביטוח אחת) בעוד שסכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות (בגין תקופה של 7 השנים האחרונות) חושב והוערך על-ידי התובעים בסך של כ- 2.3 מיליארד ש"ח, מתוכם יוחס לחברה סך נזק כולל של כ- 229 מיליון ש"ח, והכל בהתבסס על הערכות והנחות שהניחו התובעים לענין זה. החברה הגישה תגובתה לבקשה.

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

4. ביום 14 באפריל, 2008 הוגשה כנגד החברה בבית הדין לעבודה (להלן - "הנתבעת") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - "התובענה" ו/או "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא, לפי הטענה, בהפליה לרעה של נשים במסגרת פוליסות המכונות "ביטוחי מנהלים", שהופקו לפני שנת 2001. על-פי הטענה, הנתבעת נוהגת לזכות נשים מבוטחות, בהגיען לגיל הפרישה, בגמלא חודשית נמוכה מזו שמקבל מבוטח גבר בעל נתונים זהים, בנימוק כי תוחלת החיים של נשים גבוהה יותר. לעומת זאת, לפי הטענה, הנתבעת גובה מנשים פרמיית "ריסק" בשיעור זהה לזה שהיא גובה מגברים, על אף ששיעורי התמותה של נשים הינם נמוכים בהרבה. בכך, לטענת התובעת, יש משום הפליה אסורה מאחר והנתבעת מבחינה בין המגדרים כאשר ההבחנה פועלת לטובתה.

הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג הינה כלל הנשים אשר רכשו מהנתבעת פוליסות המכונות "ביטוח מנהלים" בהן נערכה הבחנה בין גברים לנשים לעניין תשלום הגמלא אך לא נעשתה הבחנה בין המינים לעניין פרמיית ריסק. התובעת איננה מציינת את הנזק האישי שנגרם לה, לטענתה. התובעת טוענת כי לאור היקף הקבוצה (המוערך על ידה בעשרות אלפי נשים) הנזק שנגרם לכלל חברות הקבוצה מוערך במאות מיליוני ש"ח. עילות התביעה הן: הפליה בניגוד לחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים, בכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים (להלן: "חוק איסור הפליה"); הפרת הוראות חוק הפיקוח; עשיית עושר ולא במשפט; הפרת חוק הגנת הצרכן וקביעת "תנאי מקפח" בחוזה אחיד כמשמעותו בחוק החוזים האחידים. הסעדים העיקריים המבוקשים על-ידי התובעת הינם כי בית הדין יקבע ו/או יורה כי: א) ההפליה בה נוהגת הנתבעת, לפי הטענה, מנוגדת לדין, וכל הוראה בפוליסה ו/או כל פעולה מכוחה של הפליה זו - בטלות ומבוטלות; ב) בידי התובעת ויתר חברות הקבוצה הזכות לבחור בין החלופות הבאות: 1) להשוות את מקדמי הגמלא למבוטחת אישה לאלה הנוהגים למבוטח גבר באותו גיל, ולהורות כי במקרה של תשלום חד פעמי במקום גמלא יוגדל הסכום החד פעמי למבוטחת אישה בהתאם ליחס שבין מקדם הגמלא למבוטח גבר למקדם הגמלה למבוטחת אישה בגיל הרלבנטי. 2) הפחתה רטרואקטיבית ופרוספקטיבית של סכומי הריסק שנגבו מהתובעת בפוליסה נשוא התובענה ויתר המבוטחות בפוליסה מסוג זה, והעמדתם על סכומי הריסק הראויים למבוטחת אישה, כאשר הסכומים שיופחתו יצורפו לסכומי הצבירה לחיסכון של התובעת. כמו כן, התובעת מבקשת מבית הדין להתיר פיצול סעדים כך שניתן יהיה לתבוע בנפרד את הפיצוי ללא הוכחת נזק כקבוע בחוק איסור הפליה. החברה הגישה בקשה לסילוק התובענה על הסף בשל העדר סמכות עניינית של בית הדין לעבודה לדון בתובענה. בית הדין התיר לחברה לא להגיש את תגובתה לגוף התובענה והבקשה עד להכרעה בבקשה לסילוק. ביום 2 באוקטובר, 2008, נעתר בית הדין לבקשת הסילוק הנ"ל. על החלטה זו הוגש ערעור לביה"ד הארצי ובחודש ינואר 2009 הוגשו סיכומים מטעם החברה במסגרת ערעור זה.

ביום 17 בספטמבר, 2009 קיבל ביה"ד הארצי את הערעור וקבע כי לביה"ד האזורי סמכות לדון בתובענה, למעט בעילות הנזיקיות. ביום 15 בדצמבר, 2009 הגישה הנתבעת (ביחד עם חברות ביטוח נתבעות נוספות) עתירה לבג"צ בנוגע לסוגיית הסמכות העניינית. ביום 3 בינואר, 2010 הורה ביה"ד האזורי על דחיית מועד הדיון ומועד הגשת תגובות מטעם הנתבעות עד ובהתאם להכרעת בג"צ בעתירה. ביום 11 באוקטובר, 2010 הגיש היועץ המשפטי לממשלה עמדתו בעתירה. ביום 23 בפברואר, 2011 ובעקבות דיון שהתקיים בעתירה הגישו חברות הביטוח הודעה על משיכת העתירה כך שהתובענה תתברר בביה"ד האזורי לעבודה בת"א. החברה הגישה תגובתה לבקשה. ביום 3 בינואר 2012 הגישו הנתבעות בקשה לסילוק התובענה על הסף מחמת התיישנות.

5. ביום 30 ביולי, 2008 הוגשה כנגד שומרה ביטוח תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - התובענה). עניינה של התובענה הינה, לפי הטענה, בהפרה לכאורה של סעיפים 65, 67, 56(א) ו- 56(ג) לחוק חוזה ביטוח, התשמ"א-1981, סעיף 12(א) לתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 והוראה של המפקח על הביטוח, המורים כי מקום בו מוגשת תביעת צד ג' לתגמולי ביטוח, על המבטח לשלם לידי צד ג' את מלוא הסכומים שהמבוטח צריך היה לשלמם בשל מקרה הביטוח, לרבות את שכר טרחת השמאי. לטענת התובע, שומרה ביטוח נמנעת מלשלם ו/או להשיב לצד ג' את מלוא שכר טרחת השמאי. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג הינה כל אדם אשר היה זכאי לקבל משומרה ביטוח, כצד ג', כספים ו/או תגמולי ביטוח בשל נזק לרכב במהלך שבע השנים האחרונות, ושומרה ביטוח לא השיבה ו/או שילמה לידיו, את מלוא הסכום ששילם בגין שכר טרחת השמאי ו/או חלק ממנו. התובע העמיד את נזקו האישי על סך של 150 ש"ח, ומעריך את הנזק הכולל לקבוצה בכ- 6.8 מיליוני ש"ח. עילות התביעה הנטענות הן הפרת חובה חקוקה ועשיית עושר ולא במשפט. שומרה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 8 בדצמבר, 2011 הוגשה בתיק עמדת המפקח, המאמצת את עיקרי טענות הנתבעות.

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

6. ביום 3 באוגוסט, 2008 הוגשה כנגד החברה, תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - התובענה). עניינה של התובענה, לפי הטענה, באי תשלום שיפוי למבוטחי הנתבעת בביטוחי רכב, בגין הנזק שנגרם לאמצעי המיגון שהותקן ברכב על-פי דרישתה תוך הפרת הוראות סעיף 1 לתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 (להלן - הפוליסה התקנית). הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה כל מבוטח אשר זכה, החל מיום 1 באפריל, 2004 לקבל מהחברה תגמולי ביטוח בשל נזק לרכב פרטי או מסחרי עד 4 טון, לרבות בשל אובדן גמור, אובדן להלכה או גניבה עת היה מבוטח אצל החברה בביטוח לפי פרק א' לפוליסה התקנית ולא קיבל את כל ו/או חלק מתגמולי הביטוח בגין אובדן או נזק שנגרם לאמצעי המיגון כאמור.

התובע העמיד את נזקו האישי על סך של 550 ש"ח ובהסתמך על נתונים מדוחותיה הכספיים של החברה ועל חישובים שביצע לעניין זה, הערך את הנזק הכולל לקבוצה כהגדרתה לעיל בכ- 23 מיליון ש"ח. עילות התביעה הנטענות הינן הפרת חובה חקוקה ועשיית עושר ולא במשפט. החברה הגישה תגובתה לבקשה.

7. תובענה דומה לזו המפורטת בסעיף 5 לעיל, הוגשה ביום 2 בנובמבר, 2008 כנגד החברה. התובע מעמיד את נזקו האישי על סך של 1,350 ש"ח, ומעריך את סך הנזק לקבוצה כולה בכ- 20 מיליוני ש"ח. החברה הגישה תגובתה לבקשה.

8. ביום 1 באפריל, 2009 הוגשה כנגד החברה, תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - "התובענה" ו"הבקשה לאישור"). עניינה של התובענה הינו פוליסות ביטוח בריאות הכוללות זכות לקבלת מחצית ערכו של "טופס 17" מטעם קופת החולים במקרים בהם המבטח לא השתתף במימון ניתוח המכוסה על-פי הפוליסה. הטענה המרכזית בתובענה הינה כי בכל הקשור לכיסוי הנ"ל הנתבעת מחשבת את תגמולי הביטוח באופן המפחית את סכום התגמולים המגיע לתובעת ולחברי הקבוצה לפי הבנתה וזאת תוך הטעיה של המבוטחים והפרת חוזה הביטוח בניגוד לדין. הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג הינה כל מבוטח בפוליסת בריאות הכוללת כיסוי כאמור שנותחו בניתוח שלא מומן על-ידי הנתבעת בשבע השנים שקדמו להגשת התביעה ולחילופין בשלוש השנים שקדמו להגשת התביעה (להלן - חברי הקבוצה). עילות התביעה הן הטעייה והפרת חוזה הביטוח. הסעדים העיקריים המבוקשים הינם חיוב הנתבעת להשיב לכל חברי הקבוצה סכום השווה למחצית ערכו של טופס התחייבות של קופת חולים לכיסוי עלות הניתוח ו/או הטיפול שניתן, צו המורה לנתבעת לחשב מעתה ואילך את הסכום המגיע למבוטחים לעניין זה לפי עמדת התובעת וכן מתן סעד הצהרתי הקובע כי הנתבעת הפרה את ההוראות הרלבנטיות בפוליסה או לחילופין מטעה את חברי הקבוצה כמבואר בתביעה. התובעת מעמידה את נזקה האישי על סך של 2,420 ש"ח ומעריכה את סך הנזק לקבוצה כולה בסך העולה על 10 מיליון ש"ח. החברה הגישה תגובתה לבקשה לאישור.

9. ביום 8 בספטמבר, 2009 הוגשה כנגד החברה, תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית על פי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "התביעה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה, כנטען בה, בהלוואות שנתנה החברה, בתיווך שתי סוכנויות ביטוח עיקריות, ללא בטחונות במועד מתן ההלוואה ותוך סיכון כספי ציבור מבוטחי ביטוח החיים של החברה. המבקש הינו מבוטח בביטוח חיים של החברה ומבקש במסגרת תובענתו לייצג קבוצת מבוטחים, שהם בעלי "פוליסות ביטוח חיים משתתפות ברווחים" של החברה בתקופה שבין אוקטובר 2004 עד סוף מרס 2007. הסעד המרכזי המבוקש הינו לחייב את החברה להשיב את סכומי ההלוואות הנ"ל בסך כולל של כ- 153 מיליון ש"ח, או למצער סכום ההלוואות שהחברה הצהירה לגביו כי המדובר בחוב מסופק וזאת בסך של כ- 62 מיליון ש"ח או סכום אחר שיתברר שלא יוחזר. כן מבוקש לחייב את החברה לפצות את חברי הקבוצה בגין הרווחים שהיו נצברים לזכותם בגין סכומי ההלוואות הנ"ל אילו לא היו מועמקות ללקוחותיה. החברה הגישה תגובתה לבקשה. ביום 28 בפברואר, 2011 דחה בית המשפט את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.

10. ביום 13 בפברואר, 2011 התקבלה במשרדי החברה האם והחברה, בקשה לאישור הגשת תובענה נגזרת בהתאם לסעיף 194 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן - "הבקשה לאישור") וכן עותק מהתובענה הנגזרת אשר הוגשה על ידי בעל מניות של החברה האם. עניינה של הבקשה, כנטען בה, במעשיהם ו/או במחדליהם של נושאי משרה בכירים בחברה ביחס להלוואות שהעניקה החברה ללא בטחונות כביכול. כתוצאה ממעשים ו/או מחדלים אילו, לפי טענת המבקש, נגרם לחברה נזק בסך כולל של כ- 69 מיליון ש"ח (גובה ההפרשה לחובות מסופקים בגין ההלוואות הנ"ל וסכום הקנס שהטיל המפקח על החברה בגין הפעילות הנ"ל).

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

10. (המשך)

מנורה החזקות והחברה הגישו תגובתן לבקשה לאישור. יצויין כי ביום 6 בפברואר, 2011, ובהמשך להערות בית המשפט, ניתן פסק דין המוחק "בקשה לאישור" דומה קודמת שהוגשה על ידי אותו מבקש. ביום 19 בפברואר, 2012, הגישו הצדדים לבית המשפט הודעה מוסכמת ובקשה למתן תוקף של פסק דין להסכמות אליהם הגיעו הצדדים, בין היתר, על בסיס המלצות בית המשפט (להלן – הסדר פשרה) לפיה, לצרכי פשרה בלבד ומבלי שמי מן הצדדים מודה באילו מטענות הצד השני, מסכימים הצדדים כי לצרכי סילוק סופי, מלא ומוחלט של הבקשה והתובענה הנגזרת, יועבר סך של 13.8 מליון ש"ח לחברה, לצורך הטבת נזקיה הנטענים (והמוכחשים) וכי סכום הפשרה ימומן ממקורותיה של מנורה החזקות וממקורות מבטחי נושאי המשרה כנגדם מכוונת התובענה הנגזרת בשיעור שיוסכם ביניהם. ביום 20 בפברואר, 2012 הורה בית המשפט לפרסם בשני עיתונים את דבר הבקשה לאישור הסדר הפשרה כך שהפרסום יכלול את פרטי ההסדר במלואם ובכדי לאפשר הגשת התנגדויות בתוך 21 יום. כמו כן הורה בית המשפט להעביר העתק מהסדר הפשרה לרשות ניירות ערך ולמפקח לקבלת עמדתם אשר טרם הוגשה.

11. תובענה דומה לזו המפורטת בסעיף 6 לעיל, הוגשה ביום 24 בינואר, 2010 כנגד שומרה ביטוח. התובע מעמיד את נזקו האישי על סך של 6,500 ש"ח, ומעריך את סך הנזק לקבוצה כולה בכ- 29 מיליוני ש"ח. שומרה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.

12. ביום 11 באפריל, 2010 הוגשה כנגד החברה כמו-גם כנגד שלוש חברות ביטוח נוספות (להלן - "הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה הנתבעות המחזיקות כספים שלא נדרשו על ידי בעלי זכויות בהם (מבוטחים, מוטבים ו/או יורשים), מפרות לכאורה חובות המוטלות עליהן לאיתור אותם בעלי זכויות ואף לא מעבירות את הכספים בהגיע המועד לכך לידי האפוטרופוס הכללי, זאת תוך התעשרות שלא כדין בשל גביית דמי ניהול בשיעור העולה על המותר או מתשואה שמניבים הכספים שלא נדרשו. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה - כל בעלי הזכויות בנכסים המצויים בידי הנתבעות, באחריותן או בשליטתן, ואשר הנתבעות לא הביאו לידיעתם את דבר היותם בעלי נכסים כאמור. עילות התביעה הנטענות הן, בין היתר, הפרת חובה חקוקה, הפרת הוראות המפקח על הביטוח, הטעיה, חוסר תום לב, הפרת חוזה, רשלנות, הפרת חובת נאמנות ועשיית עושר ולא במשפט. הסעד המבוקש על ידי התובעים הינו מתן צווים מתאימים שיחייבו את הנתבעות לקיים את הוראות המפקח על הביטוח בעניין איתור בעלי הזכויות הנ"ל, השבה של כספים שנגבו שלא כדין ומינוי בעל תפקיד לצורך אכיפת הצווים שנתבקשו כאמור או מתן סעד אחר לטובת הקבוצה. סכום התביעה על פי התובענה לא ניתן להערכה. החברה הגישה תגובתה לבקשה.

13. ביום 19 באפריל, 2010 הוגשה כנגד החברה, כמו-גם כנגד ארבע חברות ביטוח נוספות (להלן - "הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה כאשר מפסיק ביטוח, מסיבה כלשהי (כגון הודעת המבוטח על ביטול הפוליסה, קרות אירוע הביטוח או מקרה אחר המפקיע את פוליסת הביטוח), הדבר קורה לרוב לאחר שנגבתה כבר פרמיה בגין החודש השוטף ולמרות שהמבוטח זכאי, לפי הטענה, לקבל החזר בגין החלק היחסי של החודש אין הנתבעות משיבות למבוטחים את החלק היחסי של הפרמיה החודשית או שהן משיבות אותו בערכים נומינליים. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה - כל מי שהוא ו/או שהיה מבוטח אצל מי מבין הנתבעות בפוליסת ביטוח כלשהיא (למעט פוליסת ביטוח רכוש) או יורשו של מבוטח כאמור ופוליסת הביטוח הופסקה מסיבה כלשהיא בין אם עקב ביטולה ע"י המבוטח ובין אם עקב קרות אירוע ביטוח. להערכת התובעים הקבוצה מונה כ- 2 מיליון מבוטחים. עילות התביעה הנטענות הן, בין היתר, הפרות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 וחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, חוסר תום לב, הטעיה ומצג שווא, ועשיית עושר ולא במשפט. הסעד המבוקש על ידי התובעים הינו החזר סכום הפרמיות העודפות שנגבו שלא כדין ו/או שלא הוחזרו שלא כדין ו/או של הפרשי שערוך שלא שולמו לכאורה לחברי הקבוצה, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר בתובענה. הנזק האישי של התובעים ביחס לכל הנתבעות הועמד על סך של כ- 3,047 ש"ח בעוד שסכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות חושב והוערך לסך של כ- 225 מיליון ש"ח. החברה הגישה תגובתה לבקשה.

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

14. ביום 18 באוגוסט, 2010 התקבלה במשרדי החברה האם, תביעה כנגד החברה האם וכנגד החברה, וכן בקשה לאישורה כתובענה ייצוגית, בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "התביעה"). על פי הנטען בתביעה, החברה הפחיתה, שלא כדין, כספים מפוליסת ביטוח מנהלים של התובעת, בדרך של השמטת הפקדות שהועברו לחברה. התובעת טוענת כי יש להטיל חבות גם על החברה האם, הואיל ויש לה שליטה אפקטיבית על פעילות החברה, כעולה מדוחותיה השנתיים. הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג, כמפורט בתביעה, הינה כלל המבוטחים ו/או בעלי פוליסות ביטוח חיים אותן מנהלת ו/או מפעילה החברה, אשר, לפי הטענה, הופחתו, שלא כדין, מיתרתם בפוליסה כספים שהופקדו בחברה (להלן: "חברי הקבוצה"). להערכת התובעת, הקבוצה מונה כ- 75,000 מבוטחים. עילות התביעה העיקריות הנטענות הן הפרת הסכם התקשרות, הפרת חובת נאמנות, עוולת הגזל, עוולת הרשלנות וחוסר תום לב. הסכום הנתבע על ידי התובעת באופן אישי עומד על סך של 5,784 ש"ח והנזק הנטען לקבוצה, על פי הערכת התובעת, עומד על סך של כ- 110 מיליון ש"ח. החברה הגישה תגובתה לבקשה.

15. ביום 6 במרס, 2011, התקבלה במשרדי החברה, תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית, בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "הבקשה"). על פי הנטען בבקשה, נמצאה טעות בחישוב סך הצבירה בפוליסת ביטוח מנהלים ("קרן י") של התובע הייצוגי (להלן - "התובע") שנדמה כי אירעה (לפי הטענה) גם לגבי מבוטחים נוספים בפוליסות כאמור. הקבוצה אותה מבקש התובע הייצוגי לייצג, כמפורט בבקשה, הינה - "כלל העמיתים ו/או בעלי פוליסות ביטוח חיים ו/או פוליסות ביטוח מנהלים ו/או כל פוליסה אחרת בקרן י' שהופעלה בעבר בידי חברת מנולייף (אשר נרכשה בידי החברה) מקום בו הצבירה בפועל אינה תואמת את הצבירה אשר אמורה היתה להיות" (להלן - "הקבוצה המיוצגת"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הפרת הסכם ההתקשרות; הפרת חובת נאמנות; עוולות הגזל והרשלנות וחוסר תום לב. הנזק האישי של התובע הוערך על ידו בסך כולל של כ- 70 אלף ש"ח, בעוד שהנזק המצרפי הנטען לכלל הקבוצה המיוצגת הוערך על ידי התובע בסך של כ- 50 מיליון ש"ח. הסעדים המבוקשים על ידי התובע הינם: אישור הבקשה; להורות על דרכים להוכחת נזקם של יחידי הקבוצה; לפסוק פיצוי כולל לפי הנזק המוערך כנ"ל; פסיקת פיצוי לתובע ייצוגי ושכ"ט לעורכי הדין המייצגים. החברה הגישה תגובתה לבקשה.

16. ביום 21 באפריל, 2011, הוגשה כנגד החברה כמו גם כנגד שלוש חברות ביטוח נוספות (להלן - "הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן – הבקשה). ענייה של התובענה בטענה לגבייה, ללא כל עיגון בהסכם בין הצדדים, של סכומי כסף העולים, לטענת התובעים, כדי שיעור נכבד מן הפרמיה המשולמת על ידי המבוטח והמכונים "גורם פוליסה" ו/או "דמי ניהול אחרים". כרקע לדברים, מבהירים התובעים כי לחברות הביטוח הותר, כעקרון, לגבות בתנאים מסוימים תשלום הקרוי "גורם פוליסה" וזאת על פי חוזרים של המפקח על הביטוח, ואולם, לטענת התובעים, גביית עמלה זו מעולם לא סוכמה עמם ואף לא נאמר להם כי הם יחויבו בסכום כלשהו בגין דמי ניהול אחרים ו/או גורם פוליסה. עוד מציינים התובעים כי בשנת 2010 הגישו כנגד הנתבעות תביעה ובקשה לאשרה כייצוגית שעניינה אופן חישוב גורם הפוליסה שנגבה מהם ("התביעה הקודמת") וכי תביעה קודמת זו נמחקה לאור הסתלקות התובעים ממנה. עוד צוין, כי במסגרת תשובתן של הנתבעות לתובענה הקודמת, הודו, לטענת התובעים, הנתבעות בכך שגבו את גורם הפוליסה. עוד ציינו התובעים כי ביום 12 באפריל, 2011 קיבל בית המשפט המחוזי (מרכז) בקשה לאישור תביעה ייצוגית שהגישו כנגד חברת ביטוח נוספת ואשר הינה זהה לתביעה נשוא דיווח זה. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג, כמפורט בבקשה, הינה כל מי שהוא ו/או היה מבוטח של הנתבעות או של מי מהן ושנגבה ממנו סכום כלשהו כ"גורם פוליסה" ו/או כ"דמי ניהול אחרים" (להלן - "הקבוצה המיוצגת"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הטעיית לקוחות הן בשלב הטרום חוזי והן בשלב החוזי; הפרה של הוראות הדין ובפרט של חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 והתקנות מכוחו; חוסר תום לב; התעשרות שלא כדין; הפרת הסכם; הפרת חובת חקוקה; וכי הסתמכות על הוראות ההסכמים, ככל שתהיה, הינה הסתמכות על תנאי מקפח בחוזה אחיד.

הנזק האישי של כלל התובעים אשר חושב לצרכי נוחות ביחס לשנה ספציפית אחת הוערך בסך של 1,522 ש"ח בערך נומינלי כאשר הנזק הכולל של כלל חברי הקבוצה המיוצגת, לתקופה של 7 שנים, הוערך בהתבסס על הנחות שונות ביחס לגביית גורם פוליסה והתשואות השנתיות הרלבנטיות, בסך כולל של כ- 2.3 מיליארד ש"ח, מתוכם מייחס התובע לחברה על פי פרסומים לגבי נתח השוק שלה סך של כ- 253 מיליוני ש"ח .

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

16. (המשך)

הסעדים המבוקשים על ידי התובע הינם: תשלום סכום פיצוי/השבה השווה לסכום גורם הפוליסה שנגבה מחברי הקבוצה המיוצגת בפועל, בצירוף 85% מהתשואה שנמנעה מהם ביחס לסכום זה בשל כך שנוכה מן הפרמיה ולא הושקע בעבורם ולאור זכאותה של חברת הביטוח ל- 15% מהתשואה. בנוסף, נתבקש סעד של מתן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את הדרך בה הן נוהגות בכל הקשור בגביית "דמי ניהול אחרים" ו/או "גורם פוליסה". החברה הגישה תגובתה לבקשה.

17. ביום 1 ביוני, 2011, הוגשה כנגד החברה כמו גם נגד תשע חברות ביטוח נוספות (להלן - "הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות יצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - "הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות, משלמות תגמולי הביטוח, אשר תשלומם עוכב בשל עיקול או צווי כינוס או זכויות אחרות כלשהן של צדדים שלישיים, בערכים נומינליים ללא שיערוך וללא שהן משיבות למבוטחים הזכאים לתגמולי ביטוח את הפירות שנצמחו על אותם כספים. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה כל מבוטחי הנתבעות וכן ניזוקים שתבעו את הנתבעות מכוח סעיף 68 לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, אשר תגמולי ביטוח או כספים שהם היו זכאים להם מהנתבעות עוכבו כאמור לרבות מחמת סברה מוטעית של הנתבעות כאילו קיימים צווי עיקול או צווי כינוס או זכויות צד ג', ואשר קיבלו לבסוף מהנתבעות את תגמולי הביטוח או כספים אחרים בערכם הנומינלי בלבד או בצירוף הפרשי הצמדה בלבד ללא ריבית (להלן - "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הפרת הוראות חוק השומרים, חוק חוזה הביטוח, פקודת הנזיקין, הפרת חובה חקוקה, עשיית עושר ולא במשפט והפרת חובת נאמנות. הנזק האישי שנגרם לפי הטענה לתובע אחד כנגד החברה עומד על סך של כ- 4,598 ש"ח ואילו הנזק שנגרם, לפי הערכה, לכלל התובעים עומד של סך של כ- 350 מיליון ש"ח, כאשר הנזק הקבוצתי הנטען כנגד החברה הוערך על סך של כ- 43 מיליון ש"ח. הסעדים המבוקשים על ידי התובעים הינם, בין היתר, לחייב את הנתבעות להשיב לחברי הקבוצה את כל הפירות שהפיקו הנתבעות מכוח החזקתן בתגמולי הביטוח (או בכספים אחרים) המעוכבים או את הפרשי ההצמדה והריבית בגין החזקת הכספים לאורך כל תקופת העיכוב, לפי הגבוה מבין השניים, וזאת בצירוף הפרשי הצמדה וריבית; לחייב את הנתבעות בתשלום פיצוי מיוחד אחר לפי שיקול דעת בית המשפט; להצהיר שהנתבעות חייבות תגמולי ביטוח או פיצויים לניזוקים משוערכים כדין ליום התשלום בפועל, כאשר תגמולים אלו שולמו לאחר המועד שנקבע לכך בין אם העיכוב בתשלומם כדין ובין שהיה שלא כדין; להורות למשיבות לקבוע נהלים פנימיים בכל הקשור לאישור עיקולים או אישור "הודעות למחזיק" על מנת להבטיח שכספים של מבוטחים או זכאים אחרים לא יעוכבו בידי הנתבעות שלא כדין. החברה השיבה לבקשה.

18. ביום 7 ביולי, 2011 הוגשה כנגד החברה (להלן:"הנתבעת") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן:"הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה לגביית דמי אשראי ממבוטחי החברה, בביטוח כללי, בשיעור גבוה מתקרת הריבית השנתית המקסימלית שהחברה רשאית לגבות או בשיעור ריבית גבוה מזה שהיא מציגה למבוטח. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, כמפורט בבקשה, הינם כל בעלי הפוליסות ו/או המוטבים ו/או המבוטחים שבוטחו על ידי הנתבעת בפוליסות ביטוח בענפי הביטוח הכללי, ואשר שילמו לנתבעת דמי אשראי ו/או דמי גבייה ו/או דמי הסדר תשלומים תוך חריגה מהוראות הדין ו/או תוך חריגה משיעורי הריבית אשר הוצגו למבוטחים בפוליסות, החל מיום 1 במאי, 1984 (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הטעיית המבוטחים בשלב הטרום חוזי ובשלב החוזי, הפרה של הוראות הדין ובכלל זה, הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 ותקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (קביעת אחידות מטבע בחוזי ביטוח ודמי ביטוח באשראי), התשמ"ד-1984; הפרת חובה חקוקה, הפרת חוזה, הפרה של חובת הגילוי המוגברת וחוסר תום לב במו"מ ובקיום החוזה, רשלנות, התעשרות שלא כדין והפרת הוראות המפקח על הביטוח. נזקו האישי של המבקש, כשהוא משוערך ליום הגשת הבקשה, הועמד על סך של 18.16 ש"ח, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה החל מחודש מאי 1984, כשהוא משוערך ליום הגשת הבקשה, נע בין סך של כ- 162 מיליון ש"ח לבין סך של כ- 266 מיליון ש"ח.

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

18. (המשך)

הסעדים העיקריים להם עותר המבקש הינם: השבה של הכספים שנגבו (לפי הטענה) ביתר שלא כדין בתוספת הפרשי הצמדה וריבית, ולרבות תוספת ריבית מיוחדת כמשמעותה בחוק חוזה הביטוח החל ממועד כל תשלום ועד השבת הסכומים בפועל; פיצוי בגין הפירות שנצברו מהכספים שנגבו שלא כדין וסעד של מתן צו עשה בכל הקשור בגביית דמי אשראי ו/או דמי גבייה ו/או דמי הסדר תשלומים בכל פוליסה קיימת. החברה טרם השיבה לבקשה.

19. ביום 24 ביולי, 2011, הוגשה כנגד החברה וכנגד שומרה ביטוח, וכן כנגד שמונה חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן:"הבקשה" ו/או "התובענה"). עניינה של הבקשה בטענה כי הנתבעות גובות, בהיעדר הוראת חוק מפורשת ו/או הוראת חוק משנית ו/או החלטה של גוף מוסמך, "מרכיב העמסה" ו/או "מס אופנועים", המהווים תוספת של 4.3% מידי שנה מסך העלות בגין רכישת פוליסת ביטוח רכב חובה, ואשר על פי הנטען מטרתם לסבסד את הפסדי חברת הביטוח "הפול" (להלן:"הפול"), הנגרמים בעיקרם בגלל מבוטחי הרכב הדו גלגלי, המבוטחים בפול בביטוח שיורי. קרי, מבוטחים אשר לא השיגו כיסוי ביטוחי אצל מבטח. הבקשה נסמכת בעיקרה על דוחות מבקר המדינה לשנים 2001 ו- 2009. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג, כמפורט בבקשה, הינם כל אותם רוכשי ו/או מחזיקי פוליסת ביטוח רכב חובה, אשר התקשרו עם הנתבעות החל משנת 2004 ועד נכון למועד הגשת הבקשה, מהם נגבה, על פי הטענה, תשלום שלא כדין במסגרת רכישת פוליסת ביטוח חובה (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הפרה של הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 והוראות חוק חוזה הביטוח, התשמ"א -1981, הפרת חובה חקוקה, הפרת חוזה, מצג שווא, הטעיה, הפרה של חובת הגילוי, חוסר תום לב, הפרת פקודת הנזיקין, התעשרות שלא כדין והפרת חוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981. נזקה האישי של המבקשת מס' 3 הנטען כלפי החברה מסתכם בסך של 58.87 ש"ח ונזקו האישי של המבקש מס' 7 הנטען כלפי החברה מסתכם בסך של 57.58 ש"ח וכלפי שומרה ביטוח (בגין 3 שנות ביטוח) 170.58 ש"ח, בעוד שאומדן הנזק לכלל מבוטחי החברה ושומרה ביטוח ביחס לשנים 2004-2010 ועל בסיס מכפלת 4.3% מדמי ביטוח חובה שנגבו (להלן: "התחשיב") הועמד על סך של כ- 114 מיליון ש"ח ו- כ- 50 מיליון ש"ח, בהתאמה. הנזק לכלל חברי הקבוצה, על בסיס התחשיב האמור, הועמד על סך של כ- 901 מיליון ש"ח. התובעים שמרו לעצמם את הזכות לצרף בהמשך את אומדן הנזקים לשנת 2011, ככל שיידרש. הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם השבה של הכספים שנגבו (לפי הטענה) ביתר וכן פסיקת גמול ושכר טרחת עורכי דין לטובת התובעים. החברה השיבה לבקשה. ביום 15 בינואר, 2012, ובעקבות דיון מקדמי בבקשה, הגיעו הצדדים להסכמה לפיה הבקשה להכיר בתובענה כיצוגית תידחה ללא צו להוצאות. להסכמה זו ניתן תוקף של פסק-דין.

20. ביום 19 בדצמבר, 2011 הוגשה בבית המשפט המחוזי בתל אביב כנגד מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (חברה בת של החברה) (להלן: "הנתבעת"), תובענה ובקשה להכרה בתובענה כייצוגית (להלן: "התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה הנתבעת גבתה, לכאורה שלא כדין, תשלומים בגין כיסויים ביטוחיים לשאירים, מעמיתים רווקים ואלמנים ללא שאירים, אשר צורפו למסלול ברירת המחדל של קרן הפנסיה שבניהולה, מבלי שהכיסוי הביטוחי הזה רלבנטי להם ומבלי שהובהרה להם משמעות הדבר. התובע, הינו עמית בקרן הפנסיה שהצטרף לקרן "מבטחים החדשה" (ובשמה דאז: "מבטחים יותר") בשנת 2001. התובע הינו רווק ללא ילדים, שצורף למסלול ברירת המחדל (המסלול הבסיסי) ומשלם פרמיות ביטוח עבור כיסויים ביטוחיים לשאירים. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג היא כל עמיתי הקרן שהינם (i) רווקים ללא ילדים או (ii) אלמנים (ללא ילדים מתחת לגיל 21), אשר נגבו מהם בשבע השנים האחרונות תשלומים עבור כיסויים ביטוחיים לשאירים, על אף שבפועל אין להם שאירים (להלן: "חברי הקבוצה"). התובע מעריך את מספר חברי הקבוצה בכ-10% מהעמיתים במבטחים החדשה, כאשר התובע מעריך שלמבטחים החדשה כ-850 אלף עמיתים ועל כן מספר חברי הקבוצה מוערך על ידו בכ-85 אלף. עילות התביעה הנטענות הן בין היתר הפרת חובה חקוקה, איסור הטעיה ועשיית עושר ולא במשפט. הנזק הנטען מוערך על ידי התובע הוא תשלום יתר של כ-300 ש"ח לשנה ע"י כ"א מחברי הקבוצה. הסעדים המבוקשים על ידי התובע הם, בין היתר: (i) הוצאת צו המורה לנתבעת לחדול מגביית תשלום לעמיתים שאין להם שאירים, (ii) השבת תשלומי פרמיית הביטוח בגין כיסוי לשאירים שנגבו מחברי הקבוצה, המסתכמים על פי הערכת התובע בכ-178.5 מיליון ש"ח (iii) להורות על פסיקת פיצוי מיוחד לתובע ושכר טרחה לעורכי הדין המייצגים. הנתבעת טרם השיבה לבקשה.

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

21. ביום 22 בפברואר, 2012, הוגשה כנגד החברה (להלן: "הנתבעת"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן: "התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעת מכרה פוליסת ביטוח מבנה חסרה שאינה מכסה את מלוא ערך הדירה (לרבות שווי הקרקע) כך שבמקרה של הרס-נזק נרחב לבניין לא ניתן יהיה לכונן מחדש את הבניין ללא הסכמה של כל בעלי הדירות בבית המשותף. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, כמפורט בבקשה, הינם כל מבוטחי הנתבעת אשר בוטחו אצלה ב"ביטוח מבנה", שהינם בעלי זכויות ו/או בעלי דירה/ות בבית משותף או בבית הראוי להירשם כבית משותף (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הטעיה, הפרת חובת גילוי וניצול חוסר ידיעה בניגוד לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 וסעיפים 55 ו- 58 לחוק הפיקוח; הפרת חובת תום הלב בניגוד לסעיף 39 לחוק החוזים, עוולת הרשלנות והתרמית בהתאם לסעיפים 35,36 ו-56 לפקודת הנזיקין, הפרת חובת הבלטת סייגים לפי חוק חוזה הביטוח וכן פגיעה בקניין בניגוד לסעיף 3 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. נזקו האישי של המבקש אשר הוגדר כמלוא תשלומי פרמיית ביטוח המבנה ששולמו על ידו - לא כומת, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה הוערך על יד המבקש (כאומדן בלבד) לסך של כ- 20 מיליוני ש"ח. הסעדים העיקריים להם עותר המבקש הינם: השבה של דמי הביטוח שנגבו ממנו ומחברי הקבוצה בגין ביטוח מבנה במשך התקופה שמהנפקת הפוליסה ועד הגשת התובענה בתוספת הפרשי הצמדה וריבית; תשלום לתובע ולכל אחד מחברי הקבוצה בסך של 10,000 ש"ח כנזק לא ממוני; מתן סעד הצהרתי ו/או אחר כפי שנראה לבית המשפט לנכון וצודק בנסיבות העניין; תשלום גמול ושכ"ט הולם לתובע ולבא כוחו.

טבלה מסכמת:

	ליום 31 בדצמבר, 2011	
	כמות תביעות	הסכום הנתבע
		אלפי ש"ח
תובענות שאושרו כתביעה ייצוגית:		
צוין סכום המתייחס לחברה	1	5,400
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לחברה	-	-
לא צוין סכום התביעה	1	-
בקשות תלויות לאישור תובענות כייצוגיות:		
צוין סכום המתייחס לחברה	14	1,340,554
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לחברה *)	2	225,000
לא צוין סכום התביעה	1	-
תביעות מהותיות אחרות **)	1	-

לתאריך הדיווח, סכום ההפרשה המצטבר של התביעות שהוגשו כנגד החברה, שומרה ביטוח ומבטחים פנסיה כמפורט לעיל, מסתכם בכ- 15 מיליוני ש"ח (אשתקד 20 מיליוני ש"ח).

*) אחת התובענות הוערכה בסך של מאות מיליוני ש"ח ללא נקיבה בסכום כלשהוא.

**) תובענה נגזרת (ראה סעיף 10 לעיל).

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

בנוסף על הבקשות לאישור תובענות כייצוגיות שהוגשו כנגד הקבוצה וההליכים המשפטיים ואחרים, קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה ו/או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הקבוצה למבוטחיה. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות פרשנות ואחרות בין הקבוצה לבין הצדדים השלישיים לחוזי הביטוח הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. חשיפה זו מוגברת בתחומי החיסכון הפנסיוני והביטוח ארוך טווח, לרבות ביטוח בריאות, בהם פועלת הקבוצה. בתחומים אלו המדובר בפוליסות אשר נבחנות על פני שנים בהן מתרחשים שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. על כן בתחומים אלו קבלת פרשנות חדשה לאמור בפוליסות ביטוח ובמוצרים פנסיונים ארוכי טווח, יש לעיתים בכדי להשפיע על הרווחיות העתידית של הקבוצה בגין התיק הקיים, זאת בנוסף לחשיפה הגלומה בדרישות לפיצוי לקוחות בגין פעילות העבר. לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם חוזי הביטוח, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה, אשר בשלב זה לא ניתן להעריכה או לכמתה, לתקלות באופן תפעול המוצרים בתחום החיסכון ארוך הטווח ובתחום הבריאות המאופיינים כאמור באורך חיים ממושך וכפופים לשינויים רגולטוריים ואחרים, תכופים ומורכבים, לשינויים ותוספות לנוסח המוצרים ולשינויים רבים אחרים המבוצעים לאורך חיי המוצר, לרבות על ידי המבוטחים ו/או המעסיקים ו/או מי מטעמם, ביחס לכיסויים הביטוחיים ו/או ביחס להפקדות למרכיב החיסכון. מורכבות ושינויים אילו נוגעים, בין היתר, להיקפי ההפקדות ושיעורן, לרכיבי המוצר השונים, לאופן שיוך הכספים למבוטחים ו/או למרכיבים השונים של המוצרים, למועד זקיפתם, לזיהוי פיגורים בהפקדות ולטיפול בהם. מורכבות זו מועצמת לאור ריבוי הגורמים המעורבים בניהול המוצרים ותפעולם ולעתים תוך מתן הנחיות סותרות מצדם או מטעמם.

הגופים המוסדיים בקבוצה, עוסקים באופן שוטף בלימוד, איתור, ניטור וטיפול בסוגיות העולות עקב המורכבויות האמורות, לרבות אגב פניות ציבור, מעסיקים ויועצים פנסיוניים, ישירות או באמצעות המפקח, הן ביחס למקרים פרטניים והן ביחס לסוגי מוצרים ו/או לקוחות. כמו-כן, ובהמשך להוראת החוזר בעניין טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים שפרסם המפקח בחודש דצמבר 2011 (מס' 2011-9-10) ואשר עניינו חובת גוף מוסדי לבצע פעולות טיוב שונות ביחס לנתונים וזכויות הלקוחות, הגופים המוסדיים בקבוצה נערכים לביצוע הליך יסודי של בדיקה וטיוב של הנתונים במערכות בתחום החסכון ארוך הטווח להשגת יעדי החוזר. בשלב זה, הגופים המוסדיים בקבוצה אינם יכולים להעריך את היקף ועלות הליכי הטיפול והטיוב האמורים ואת ההשלכות האפשריות שלהן, לרבות בגין מוצרים שנמכרו בעבר. כמו-כן, לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בהקשר זה ו/או את החשיפה הנובעת מהן אשר יכול ויועלו, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני של תובענות ייצוגיות.

ב. ערבויות שניתנו

החברה העמידה ערבויות לטובת עמיתי קופות הגמל "יתר" ו"אמיר" (המנוהלות על-ידי מנורה מבטחים גמל בע"מ - חברה קשורה של החברה) להבטחת התחייבות הקופה כלפיהם לשיעור תשואה מובטח. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ-4,512 מיליון ש"ח. יצוין, כי החשב הכללי במשרד האוצר התחייב כלפי הקופות לקבל את מרבית הפקדונות של כספי העמיתים כאמור בתשואה מובטחת העולה על שיעור התשואה המובטח לעמיתים. בנוסף לאמור, נתנה החברה ערבויות דומות להבטחת קרן ההשקעות של העמיתים במסלול שאינו מבטיח תשואה וזאת לטובת עמיתים שהצטרפו לקופה עד לשנת 1994 ולגבי הפקדותיהם הנומינליות עד לחודש ינואר, 2009. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ-152 מיליוני ש"ח.

ג. התקשרויות

1. בשנת 2003 התקשרה הקבוצה עם חברת סאפיינס ישראל מערכות תוכנה בע"מ (להלן: "סאפיינס") בפרויקט לפיתוח מערכת כוללת לניהול מערך ביטוח חיים ("טופז חיים"). על רקע רכישתה של מבטחים פנסיה בשנת 2004 ושינויים רגולטוריים בתחום הפעילות כמו גם התפתחות עסקית של הקבוצה, התקשרה הקבוצה בשנים 2004 ו-2005, עם הספק הנ"ל בפרויקט נוסף לפיתוח מערכת לניהול מערכי הפנסיה והגמל ("טופז פנסיה וגמל") (טופז חיים וטופז פנסיה וגמל יחד - להלן: "מערכת טופז"). מערכת טופז חיים נמצאת בשלב המאפשר הפקה ותפעול של הפוליסות החדשות הנמכרות על ידי החברה. מערכת טופז פנסיה וגמל נמצא בשלב תפעולי מלא.

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ג. התקשרויות (המשך)

1. (המשך)

בנוסף, מבוצעת פעילות תחזוקה שוטפת של המערכות, לרבות עדכונים הנדרשים מעת לעת. הקבוצה שילמה לסאפיינס בשנת 2011 סך של כ- 46.7 מיליוני ש"ח וסך של כ- 62.5 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

בהמשך לאמור לעיל, התקשרה הקבוצה בחודש אוקטובר, 2011 בהסכם המעגן ומסדיר את ההתקשרות רבת שנים עם סאפיינס בקשר למערכת טופז ומערכות תוכנה נוספות שסופקו לקבוצה, בין היתר, בתחום ביטוח חיים, פנסיה, ביטוח משנה ובריאות (להלן: "המערכות") ולשירותים שסופקו לקבוצת מנורה בקשר עם אותן מערכות (להלן בפסקה זו: "ההסכם").

ההסכם מעגן את רישיונות השימוש של קבוצת מנורה במערכות ואת זכויות השימוש של קבוצת מנורה בתוכניות המקור של המערכות וכן את הקניין הרוחני ברכיבים ייחודיים מסוימים במערכות שפותחו בעבר וככל שיפותחו בעתיד על ידי סאפיינס עבור קבוצת מנורה. לאור שיתוף הידע המקצועי של עובדי הקבוצה במסגרת הליך הפיתוח של המערכות עוגנו בהסכם גם זכויות לתמלוגים על מכירת טופז וביטוח משנה לצדדים שלישיים ללא מגבלת זמן ועד לתקרה של ההשקעה במוצרים.

בנוסף, ההסכם יוצר מסגרת להמשך אספקת שירותים שונים לקבוצה בקשר למערכות הנ"ל, לרבות שירותי פיתוח, בדיקות, תיקון תקלות, תמיכה, אספקת גרסאות ומהדורות ושירותי תחזוקה למערכות, בהתאם לתכניות עבודה שנתיות מוסכמות.

ההסכם הינו לתקופה של 48 חודשים החל מיום 1 בינואר, 2011 ועד ליום 31 בדצמבר, 2014 והיקף העסקה המינימלי לתקופה זו עומד על סך של כ- 110 מיליוני ש"ח. לאחר תום התקופה הנ"ל, תוקף ההסכם יוארך באופן אוטומטי לתקופות נוספות של 12 חודשים בכל פעם, כל עוד לא הודיע צד למשנהו על אי הארכת ו/או סיום ההסכם בהתאם למנגנונים הקבועים בו.

2. לקבוצה קיימות התחייבויות עתידיות כחלק מפעילויות ההשקעה כמפורט להלן:

א. התחייבויות להשקעה בקרנות השקעה שסכומן הכולל ליום 31 בדצמבר, 2011 הינו סך של 268,132 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 230,144 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה (ליום 31 בדצמבר, 2010 סך של 274,665 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 255,136 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה).

ב. התחייבויות להעמדת הלוואות לחברות שונות שסכומן הכולל ליום 31 בדצמבר, 2011 הינו 95,330 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 57,060 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 86,580 אלפי ש"ח מתוכם סך של 53,280 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה).

ד. חכירות

חכירות בהן הקבוצה היא החוכרת בחכירה תפעולית

הקבוצה קשורה בהסכמי חכירה מסחריים ביחס לנדל"ן שברשותה, אשר כולל חלק ממשרדי הקבוצה.

חכירות אלו לא ניתנות לביטול ובעלות אורך חיים של 1-5 שנים.

חברה מאוחדת - מבטחים פנסיה קשורה בהסכמי חכירה תפעוליים ביחס לכלי הרכב שברשותה. הסכם החכירה הינו לתקופה של 3 שנים, מבלי שקיימת אופציית הארכה בחוזה.

באור 40: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ד. חכירות (המשך)

חכירות בהן הקבוצה היא המחכירה בחכירה תפעולית (המשך)

להלן דמי החכירה המינימליים העתידיים להיות משולמים בגין חוזי חכירה תפעולית שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר:

	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
שנה ראשונה	16,370	13,743	10,882
שנה שנייה עד חמש שנים	23,774	22,794	16,678
יותר מחמש שנים	-	-	1,389
	40,144	36,537	28,949

הסכומים שנזקפו לדוח רווח והפסד:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 לדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
דמי חכירה מינימליים	18,065	12,610	10,740

חכירות בהן הקבוצה היא המחכירה בחכירה תפעולית

הקבוצה מחכירה מספר מבנים (נכסי נדל"ן להשקעה) לגופים חיצוניים.
הסכמי החכירה הם לתקופה שבין שנה לחמש שנים ואינם ניתנים לביטול.
חידוש החוזים בתום התקופה כפוף להסכמת שני הצדדים.

להלן דמי החכירה המינימליים העתידים להתקבל בגין חוזי חכירה שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר:

	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
שנה ראשונה *)	5,564	5,026	3,751
שנה שנייה עד חמש שנים **)	5,789	5,031	4,885
	11,353	10,057	8,636

*) כולל בגין חברות קשורות סך של 655 אלפי ש"ח בשנת 2011, סך של 1,216 אלפי ש"ח בשנת 2010 וסך של 1,192 אלפי ש"ח בשנת 2009.

**) כולל בגין חברות קשורות סך של 320 אלפי ש"ח בשנת 2011, סך של 1,728 אלפי ש"ח בשנת 2010 וסך של 2,961 אלפי ש"ח בשנת 2009.

לפרטים נוספים בדבר הכנסות שהוכרו בגין נדל"ן להשקעה, ראה באור 27.

באור 41: - אירועים מהותיים בתקופת הדיווח

א. ביום 29 במרס, 2011 חתמה החברה על הסכם לרכישת מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לפיתוח התעשיה בישראל בע"מ (להלן - הבנק). ביום 4 במרס, 2012, עם התקיימות כל התנאים המתלים בהסכם, הושלמה העיסקה. סכום התמורה ששולם על ידי החברה כנגד מניות הבנק הינו כ- 323 מיליוני ש"ח, כאשר מתוך סכום זה, סך של כ- 238 מיליוני ש"ח שולם כנגד סכום המזומן שהיה בקופת הבנק במועד השלמת העיסקה, בניכוי סכום כל התחייבויותיו של הבנק לאותו מועד.

בד בבד עם השלמת רכישת מניות הבנק על ידי החברה, מוזג הבנק לתוך החברה במיזוג סטטוטורי בהתאם להוראות סעיף 103ג לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א - 1961 ועל פי צו בית המשפט בהתאם לסעיפים 350 ו- 351 לחוק החברות, התשנ"ט - 1999, אשר ניתן ביום 15 ביוני, 2011 לבקשת החברה והבנק, באופן שהחברה מהווה החברה הקולטת והבנק מהווה את חברת היעד.

מאומדן ראשוני אותו ביצעה החברה עולה כי הרווח, אותו צפויה החברה לרשום ברבעון הראשון של שנת 2012, בגין העיסקה מוערך בסכום של כ- 52 מיליוני ש"ח.

ב. בתקופת הדיווח נרשמו ירידות בשווקי ההון בארץ ובעולם, וזאת, בין היתר, על רקע הורדת דירוג האשראי של ארה"ב והמשבר המתמשך באיחוד האירופי.

הקבוצה מושפעת מירידות שערים בשווקי ההון הן באופן ישיר בתיקי הנוסטרו שלה, והן בדמי הניהול המשתנים שהיא גובה בגין ניהול הפוליסות המשתתפות ברווחים (בדרך של אובדן יכולת לגבות דמי ניהול משתנים ו/או בצורך לזכות את העמיתים בדמי ניהול משתנים בהם חוייבו). בנוסף, ירידת היקף הנכסים המנוהלים (בביטוח חיים תלויי תשואה ופנסיה), משפיעה על היקף דמי הניהול המחושבים כשיעור מהנכסים המנוהלים.

בתקופת הדוח נרשמה תשואה ריאלית שלילית בתיקי הפוליסות תלויות תשואה, וכתוצאה מכך, הסתכם אובדן ההכנסות העתידיות מאי גביית דמי הניהול המשתנים נכון לתאריך הדוח בסך של כ- 102 מיליוני ש"ח ובסך של כ- 40 מיליוני ש"ח עד סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים.

באור 42: - אירוע מהותי לאחר תאריך הדיווח

לאחר תאריך הדיווח, ביום 27 בפברואר, 2012 אושרו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב - 2012 (להלן - התקנות), שעניינן קביעת תקרות לדמי ניהול שרשאים גופים מוסדיים לגבות בגין קופות גמל וקופות ביטוח שבניהולם, כמפורט להלן:

א. בקופות גמל – החל משנת 2013 שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.1% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות. החל משנת 2014 שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.05% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות. ממקבלי קצבאות זקנה ושאירים ניתן יהיה לגבות דמי ניהול בשיעור שלא יעלה על 0.6% מהצבירה.

ב. בקופות ביטוח (פוליסות ביטוח חיים) -בפוליסות חדשות שיופקו החל מיום 1 בינואר, 2013 יחולו השיעורים המפורטים לעיל בנוגע לקופות גמל. לגבי פוליסות שבתוקף לפני המועד האמור, לא יחול שינוי בתקרת דמי הניהול.

נכון למועד פרסום הדוחות טרם פורסם הנוסח הסופי של התקנות. בנוסף, על רקע ההוראות החדשות בתקנות, ייתכן שינוי בהתנהגות הצרכנים ולקוחות הקבוצה, בעלי פוליסות ביטוח שבתוקף, שהתקנות כאמור אינן חלות לגביהן. לפיכך לא ניתן להעריך בשלב זה את ההשלכות המצרפיות של תמהיל ההוראות הסופיות שיחולו. מבלי לגרוע מהאמור, נראה כי לתקנות תהיה השלכה על התוצאות הכספיות של החברה. ליישום תיקוני החקיקה לעיל, אם יחולו, צפויה להיות השפעה גם על הערך הגלום בגין מכירת פוליסות ביטוח חיים חדשות שיאושרו בעתיד.

החברה תוסיף ותבחן את ההשפעה של התקנות על תוצאות פעילותה וכן דרכים להתמודד עם השפעות אלו.

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

נספחים לדוח הכספי

ליום 31 בדצמבר, 2011

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' עמינדב 3,
תל-אביב 67067
טל. 03-6232525
פקס 03-5622555
www.ey.com/il

לכבוד
בעלי המניות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

הנדון: דוח מיוחד של רואה החשבון המבקר על מידע כספי נפרד לפי דרישת המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981

ביקרנו את המידע הכספי הנפרד המובא לפי דרישת המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן - החברה) לימים 31 בדצמבר, 2011 ו- 2010, ולכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2011, 2010 ו- 2009 ואשר נכלל כנספח א' לדוחות הכספיים של החברה. המידע הכספי הנפרד הינו באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על המידע הכספי הנפרד בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין במידע הכספי הנפרד הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובפרטים הכלולים במידע הכספי הנפרד. ביקורת כוללת גם בחינה של הכללים החשבונאיים שיושמו בעריכת המידע הכספי הנפרד ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה של המידע הכספי הנפרד. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, המידע הכספי הנפרד ערוך, מכל הבחינות המהותיות, בהתאם לדרישות שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בחוזר ביטוח 4-1-2010.

מבלי לסייג את חוות דעתנו הנ"ל, הננו מפנים את תשומת הלב לאמור בבאור 40(א) לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

תל אביב
29 במרס, 2012

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח

להלן נתונים כספיים תמציתיים על בסיס הדוחות הכספיים הנפרדים של החברה (להלן - **דוחות סולו**), הערוכים לפי תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) למעט העניינים הבאים:

1. מדידת ההשקעות בחברות מוחזקות המחושבת על בסיס אקוויטי.
2. זכויות במקרקעין כוללות גם זכויות במקרקעין של חברה מוחזקת שהחזקת זכויות אלה הוא עיסוקה היחיד.

א. דוחות על המצב הכספי

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
נכסים לא מוחשיים	302,880	635,223
הוצאות רכישה נדחות	793,221	838,249
רכוש קבוע	333,044	166,978
השקעות בחברות מוחזקות	452,258	814,339
נדל"ן להשקעה	56,237	58,242
נכסי ביטוח משנה	1,269,668	1,243,379
נכסי מסים שוטפים	89,742	92,749
חייבים ויתרות חובה	159,063	101,710
פרמיות לגבייה	448,333	441,996
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	11,466,241	11,805,612
השקעות פיננסיות אחרות:		
נכסי חוב סחירים	2,950,376	3,020,392
נכסי חוב שאינם סחירים	4,956,755	4,644,116
מניות	230,680	224,824
אחרות	332,541	294,612
סה"כ השקעות פיננסיות אחרות	8,470,352	8,183,944
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	535,315	67,575
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	131,068	265,059
נכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	620,003	-
סך כל הנכסים	25,127,425	24,715,055
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה	12,124,752	11,974,019

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

א. דוחות על המצב הכספי (המשך)

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
הון:		
הון מניות	291,331	291,331
פרמיה על מניות	324,687	324,687
קרנות הון	95,527	180,862
יתרת עודפים	1,204,748	1,251,966
סה"כ הון	1,916,293	2,048,846
התחייבויות:		
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	8,766,076	8,477,866
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	11,791,979	11,909,695
התחייבויות בגין מסים נדחים	73,011	108,963
התחייבויות בשל הטבות לעובדים	123,696	112,335
זכאים ויתרות זכות	1,115,910	974,710
התחייבויות פיננסיות	1,340,460	1,082,640
סך כל ההתחייבויות	23,211,132	22,666,209
סך כל ההון וההתחייבויות	25,127,425	24,715,055

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ב. דוחות רווח והפסד

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
פרמיות שהורווחו ברוטו	3,771,801	3,750,381	3,594,591
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה	846,493	873,420	697,389
פרמיות שהורווחו בשייר	2,925,308	2,876,961	2,897,202
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	(104,001)	1,824,336	3,542,122
הכנסות מדמי ניהול	94,232	193,325	79,307
הכנסות מעמלות	183,860	204,482	154,780
הכנסות אחרות	829	388	250
סך כל ההכנסות	3,100,228	5,099,492	6,673,661
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	2,531,255	4,456,923	5,726,351
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי התחייבויות בגין חוזי ביטוח	(552,297)	(650,032)	(468,632)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	1,978,958	3,806,891	5,257,719
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	713,210	731,415	706,916
הוצאות הנהלה וכלליות	369,045	309,089	268,718
הוצאות מימון	98,686	76,400	82,497
סך כל ההוצאות	3,159,899	4,923,795	6,315,850
חלק בתוצאות חברות מוחזקות לפי שיטת השווי המאזני	53,627	53,684	37,357
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	(6,044)	229,381	395,168
מסים על הכנסה (הטבת מס)	(4,088)	64,452	121,457
רווח נקי (הפסד) מפעילויות נמשכות	(1,956)	164,929	273,711
רווח נקי מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים	54,738	60,132	53,320
רווח נקי	52,782	225,061	327,031

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ג. דוחות על הרווח הכולל

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2011	2010	2009
	אלפי ש"ח		
רווח נקי	52,782	225,061	327,031
רווח (הפסד) כולל אחר:			
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	9,379	(2,083)	-
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	(158,161)	124,825	296,755
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	10,475	(112,683)	(56,520)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	33,441	10,844	17,285
חלק החברה ברווח (הפסד) כולל אחר של חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני	(16,245)	2,247	41,189
רווח (הפסד) כולל לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס)	(121,111)	23,150	298,709
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	34,448	(5,980)	(89,382)
רווח (הפסד) כולל אחר, נטו	(86,663)	17,170	209,327
סך-הכל רווח (הפסד) כולל	(33,881)	242,231	536,358

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ד. דוחות על השינויים בהון

	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ
	אלפי ש"ח							
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	291,331	324,687	38,757	136,550	(1,479)	7,034	1,251,966	2,048,846
רווח נקי	-	-	-	-	-	-	52,782	52,782
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	-	-	-	-	9,379	-	-	9,379
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	(194,383)	-	-	-	(194,383)
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	13,885	-	-	-	13,885
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	41,788	-	-	-	41,788
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח כולל אחר	-	-	-	45,830	(3,162)	-	-	42,668
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	(92,880)	6,217	-	-	(86,663)
סה"כ הרווח (ההפסד) כולל	-	-	-	(92,880)	6,217	-	52,782	(33,881)
דיבידנד לבעלי מניות החברה	-	-	-	-	-	-	(100,000)	(100,000)
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	1,328	-	-	-	-	1,328
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	291,331	324,687	40,085	43,670	4,738	7,034	1,204,748	1,916,293

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ד. דוחות על השינויים בהון (המשך)

	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ
	אלפי ש"ח							
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	291,331	324,687	36,811	117,901	-	7,034	1,026,905	1,804,669
רווח נקי	-	-	-	-	-	-	225,061	225,061
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	-	-	-	-	(2,083)	-	-	(2,083)
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	138,738	-	-	-	138,738
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	(124,863)	-	-	-	(124,863)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	11,922	-	-	-	11,922
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	(7,148)	604	-	-	(6,544)
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר	-	-	-	18,649	(1,479)	-	-	17,170
סה"כ הרווח (ההפסד) כולל	-	-	-	18,649	(1,479)	-	225,061	242,231
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	1,946	-	-	-	-	1,946
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	291,331	324,687	38,757	136,550	(1,479)	7,034	1,251,966	2,048,846

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ד. דוחות על השינויים בהון (המשך)

	הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ
				אלפי ש"ח			
יתרה ליום 1 בינואר, 2009	291,331	324,687	30,723	(91,426)	7,034	699,874	1,262,223
רווח נקי	-	-	-	-	-	327,031	327,031
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון	-	-	-	365,526	-	-	365,526
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	-	-	-	(66,425)	-	-	(66,425)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	-	-	-	21,770	-	-	21,770
מסים על ההכנסה המתייחסים לרכיבים של רווח כולל אחר	-	-	-	(111,544)	-	-	(111,544)
סה"כ רווח כולל אחר	-	-	-	209,327	-	-	209,327
סה"כ הרווח הכולל	-	-	-	209,327	-	327,031	536,358
עלות תשלום מבוסס מניות	-	-	6,088	-	-	-	6,088
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2009	291,331	324,687	36,811	117,901	7,034	1,026,905	1,804,669

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ה. מגזרי פעילות סולו

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011						
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ	פעילות מיועדת לחלוקה לבעלים	סה"כ
	אלפי ש"ח							
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,681,171	331,545	1,759,085	-	-	3,771,801	-	3,771,801
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה	118,579	101,410	626,504	-	-	846,493	-	846,493
פרמיות שהורווחו בשייר	1,562,592	230,135	1,132,581	-	-	2,925,308	-	2,925,308
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	(304,206)	27,135	153,525	33,880	(14,335)	(104,001)	-	(104,001)
הכנסות מדמי ניהול	94,232	-	-	-	-	94,232	-	94,232
הכנסות מעמלות	24,828	9,534	149,498	-	-	183,860	-	183,860
הכנסות אחרות	-	-	-	829	-	829	-	829
סך כל ההכנסות	1,377,446	266,804	1,435,604	34,709	(14,335)	3,100,228	-	3,100,228
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	1,080,408	213,113	1,237,734	-	-	2,531,255	-	2,531,255
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(70,871)	(99,324)	(382,102)	-	-	(552,297)	-	(552,297)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר וחוזי השקעה בשייר	1,009,537	113,789	855,632	-	-	1,978,958	-	1,978,958
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	261,875	72,325	379,010	-	-	713,210	-	713,210
הוצאות הנהלה וכלליות	224,694	28,323	112,498	17,865	(14,335)	369,045	-	369,045
הוצאות מימון	10,317	1,077	8,381	78,911	-	98,686	-	98,686
סך כל ההוצאות	1,506,423	215,514	1,355,521	96,776	(14,335)	3,159,899	-	3,159,899
חלק בתוצאות חברות מוחזקות לפי שיטת השווי המאזני	71,343	-	28,911	8,111	-	108,365	54,738	53,627
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	(57,634)	51,290	108,994	(53,956)	-	48,694	54,738	(6,044)
הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(12,753)	(4,244)	(72,141)	(31,973)	-	(121,111)	-	(121,111)
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	(70,387)	47,046	36,853	(85,929)	-	(72,417)	54,738	(127,155)

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ה. מגזרי פעילות סולו (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010						
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ	פעילות מיועדת לחלוקה לבעלים	סה"כ
	אלפי ש"ח							
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,699,501	302,013	1,748,867	-	-	3,750,381	-	3,750,381
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה	113,191	95,114	665,115	-	-	873,420	-	873,420
פרמיות שהורווחו בשייר	1,586,310	206,899	1,083,752	-	-	2,876,961	-	2,876,961
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	1,524,679	38,761	182,740	88,154	(9,998)	1,824,336	-	1,824,336
הכנסות מדמי ניהול	193,325	-	-	-	-	193,325	-	193,325
הכנסות מעמלות	27,702	13,485	163,295	-	-	204,482	-	204,482
הכנסות אחרות	-	-	-	388	-	388	-	388
סך כל ההכנסות	3,332,016	259,145	1,429,787	88,542	(9,998)	5,099,492	-	5,099,492
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	2,887,202	246,663	1,323,058	-	-	4,456,923	-	4,456,923
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(74,436)	(95,691)	(479,905)	-	-	(650,032)	-	(650,032)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר וחוזי השקעה בשייר	2,812,766	150,972	843,153	-	-	3,806,891	-	3,806,891
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	269,198	67,526	394,691	-	-	731,415	-	731,415
הוצאות הנהלה וכלליות	188,958	28,821	75,328	25,980	(9,998)	309,089	-	309,089
הוצאות מימון	4,290	-	4,633	67,477	-	76,400	-	76,400
סך כל ההוצאות	3,275,212	247,319	1,317,805	93,457	(9,998)	4,923,795	-	4,923,795
חלק בתוצאות חברות מוחזקות לפי שיטת השווי המאזני	66,556	-	28,690	18,570	-	113,816	60,132	53,684
רווח לפני מסים על ההכנסה	123,360	11,826	140,672	13,655	-	289,513	60,132	229,381
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	18,665	1,817	7,214	(4,546)	-	23,150	-	23,150
סך הכל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	142,025	13,643	147,886	9,109	-	312,663	60,132	252,531

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ה. מגזרי פעילות סולו (המשך)

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009							
	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ	פעילות מיועדת לחלוקה לבעלים	סה"כ
	אלפי ש"ח							
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,537,801	289,931	1,766,859	-	-	3,594,591	-	3,594,591
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה	112,321	90,928	494,140	-	-	697,389	-	697,389
פרמיות שהורווחו בשייר	1,425,480	199,003	1,272,719	-	-	2,897,202	-	2,897,202
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	3,164,438	98,041	233,622	55,131	(9,110)	3,542,122	-	3,542,122
הכנסות מדמי ניהול	79,307	-	-	-	-	79,307	-	79,307
הכנסות מעמלות	22,876	15,957	115,947	-	-	154,780	-	154,780
הכנסות אחרות	-	-	-	250	-	250	-	250
סך כל ההכנסות	4,692,101	313,001	1,622,288	55,381	(9,110)	6,673,661	-	6,673,661
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	4,244,814	201,572	1,279,965	-	-	5,726,351	-	5,726,351
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(74,874)	(77,867)	(315,891)	-	-	(468,632)	-	(468,632)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר וחוזי השקעה	4,169,940	123,705	964,074	-	-	5,257,719	-	5,257,719
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	253,372	61,475	392,069	-	-	706,916	-	706,916
הוצאות הנהלה וכלליות	163,706	28,587	75,864	9,671	(9,110)	268,718	-	268,718
הוצאות מימון	5,281	-	3,951	73,265	-	82,497	-	82,497
סך כל ההוצאות	4,592,299	213,767	1,435,958	82,936	(9,110)	6,315,850	-	6,315,850
חלק בתוצאות חברות מוחזקות לפי שיטת השווי המאזני	54,021	-	16,732	19,924	-	90,677	53,320	37,357
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	153,823	99,234	203,062	(7,631)	-	448,488	53,320	395,168
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	71,025	3,125	154,303	70,256	-	298,709	-	298,709
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	224,848	102,359	357,365	62,625	-	747,197	53,320	693,877

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ו. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי - סולו

	לשנה שהסתיימה ליום 31 בדצמבר, 2011				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	397,890	626,429	526,524	220,756	1,771,599
פרמיות ביטוח משנה	7,517	162,878	291,611	95,769	557,775
פרמיות בשייר	390,373	463,551	234,913	124,987	1,213,824
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	(46,890)	(17,780)	(12,256)	(4,317)	(81,243)
פרמיות שהורווחו בשייר	343,483	445,771	222,657	120,670	1,132,581
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	94,161	13,298	6,688	39,378	153,525
הכנסות מעמלות	3,771	48,987	81,374	15,366	149,498
סך כל ההכנסות	441,415	508,056	310,719	175,414	1,435,604
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	317,616	516,145	264,085	139,888	1,237,734
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(32,267)	(154,820)	(148,797)	(46,218)	(382,102)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	285,349	361,325	115,288	93,670	855,632
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	35,418	157,336	137,329	48,927	379,010
הוצאות הנהלה וכלליות	30,204	36,576	33,837	11,881	112,498
הוצאות מימון	2,837	2,393	2,267	884	8,381
סך כל ההוצאות	353,808	557,630	288,721	155,362	1,355,521
חלק בתוצאות חברות מוחזקות לפי שיטת השווי המאזני	25,190	1,627	4,563	(2,469)	28,911
רווח (הפסדים) לפני מסים על ההכנסה	112,797	(47,947)	26,561	17,583	108,994
הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	(46,856)	(7,148)	(2,757)	(15,380)	(72,141)
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה	65,941	(55,095)	23,804	2,203	36,853
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2011	1,600,408	449,782	390,979	960,199	3,401,368

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 73% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 81% מסך הפרמיות בענפים אלו.

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ו. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי - סולו (המשך)

	לשנה שהסתיימה ליום 31 בדצמבר, 2010				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	382,960	657,234	485,972	230,520	1,756,686
פרמיות ביטוח משנה	104,194	232,417	275,996	112,238	724,845
פרמיות בשייר	278,766	424,817	209,976	118,282	1,031,841
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	41,108	3,105	939	6,759	51,911
פרמיות שהורווחו בשייר	319,874	427,922	210,915	125,041	1,083,752
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	109,927	16,516	8,652	47,645	182,740
הכנסות מעמלות	12,058	58,014	75,922	17,301	163,295
סך כל ההכנסות	441,859	502,452	295,489	189,987	1,429,787
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	395,566	469,116	272,148	186,228	1,323,058
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(52,819)	(160,322)	(172,878)	(93,886)	(479,905)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	342,747	308,794	99,270	92,342	843,153
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	36,966	167,037	138,955	51,733	394,691
הוצאות הנהלה וכלליות	21,284	23,732	22,459	7,853	75,328
הוצאות מימון	954	1,358	2,019	302	4,633
סך כל ההוצאות	401,951	500,921	262,703	152,230	1,317,805
חלק בתוצאות חברות מוחזקות לפי שיטת השווי המאזני	24,585	3,369	2,067	(1,331)	28,690
רווח לפני מסים על ההכנסה	64,493	4,900	34,853	36,426	140,672
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	4,789	794	267	1,364	7,214
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	69,282	5,694	35,120	37,790	147,886
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2010	1,604,992	420,946	369,416	950,624	3,345,978

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 75% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 82% מסך הפרמיות בענפים אלו.

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ו. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי - סולו (המשך)

	לשנה שהסתיימה ליום 31 בדצמבר, 2009				
	רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *)	ענפי חבויות אחרים **)	סה"כ
	אלפי ש"ח				
פרמיות ברוטו	396,767	654,368	486,177	237,734	1,775,046
פרמיות ביטוח משנה	10,467	200,751	271,474	107,423	590,115
פרמיות בשייר	386,300	453,617	214,703	130,311	1,184,931
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר	(6,940)	59,791	13,465	21,472	87,788
פרמיות שהורווחו בשייר	379,360	513,408	228,168	151,783	1,272,719
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	134,232	26,361	13,166	59,863	233,622
הכנסות מעמלות	-	28,432	73,930	13,585	115,947
סך כל ההכנסות	513,592	568,201	315,264	225,231	1,622,288
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	413,389	453,254	240,678	172,644	1,279,965
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(8,800)	(117,828)	(131,280)	(57,983)	(315,891)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר	404,589	335,426	109,398	114,661	964,074
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	37,120	166,679	135,947	52,323	392,069
הוצאות הנהלה וכלליות	21,574	27,814	19,899	6,577	75,864
הוצאות מימון	-	1,421	2,211	319	3,951
סך כל ההוצאות	463,283	531,340	267,455	173,880	1,435,958
חלק בתוצאות חברות מוחזקות לפי שיטת השווי המאזני	14,362	1,844	2,151	(1,625)	16,732
רווח לפני מסים על ההכנסה	64,671	38,705	49,960	49,726	203,062
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה	96,101	20,580	7,314	30,308	154,303
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה	160,772	59,285	57,274	80,034	357,365
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2009	1,536,143	406,394	315,727	869,173	3,127,437

*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 77% מסך הפרמיות בענפים אלו.

**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 84% מסך הפרמיות בענפים אלו.

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

פירוט השקעות פיננסיות אחרות

		ליום 31 בדצמבר, 2011			
	פירוט בסעיף	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	זמינים למכירה	הלוואות וחייבים	סה"כ
		אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	א	440,159	2,510,217	-	2,950,376
נכסי חוב שאינם סחירים	ב	-	-	4,956,755	4,956,755
מניות	ד	22,462	208,218	-	230,680
אחרות	ה	161,829	170,712	-	332,541
סה"כ		624,450	2,889,147	4,956,755	8,470,352

		ליום 31 בדצמבר, 2010			
	פירוט בסעיף	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	זמינים למכירה	הלוואות וחייבים	סה"כ
		אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	א	19,129	3,001,263	-	3,020,392
נכסי חוב שאינם סחירים	ב	-	-	4,644,116	4,644,116
מניות	ד	-	224,824	-	224,824
אחרות	ה	157,917	136,695	-	294,612
סה"כ		177,046	3,362,782	4,644,116	8,183,944

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

א. נכסי חוב סחירים

ההרכב:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	320,591	15,147
זמינות למכירה	1,176,911	1,472,132
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות	1,497,502	1,487,279
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	116,257	-
זמינים למכירה	1,333,306	1,529,131
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	1,449,563	1,529,131
הניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	3,311	3,982
סך הכל נכסי חוב סחירים	2,950,376	3,020,392
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	56,389	27,477

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. נכסי חוב שאינם סחירים

ההרכב:

	ליום 31 בדצמבר, 2011	
	ערך בספרים	שווי הוגן
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
מוצגות כהלוואות וחייבים:		
אג"ח מיועדות	2,366,397	2,894,471
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
מוצגים כהלוואות וחייבים, לרבות פקדונות בבנקים	2,590,358	2,647,352
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים	4,956,755	5,541,823
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	87,588	

	ליום 31 בדצמבר, 2010	
	ערך בספרים	שווי הוגן
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
מוצגות כהלוואות וחייבים:		
אג"ח מיועדות	2,335,973	2,908,310
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
מוצגים כהלוואות וחייבים, לרבות פקדונות בבנקים	2,308,143	2,509,648
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים	4,644,116	5,417,958
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	89,971	

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אחוזים	
נכסי חוב סחירים		
בסיס הצמדה:		
צמוד מדד	3.78	2.98
שקלי	4.10	3.31
צמוד מט"ח	8.66	5.38
נכסי חוב שאינם סחירים		
בסיס הצמדה:		
צמוד מדד	4.92	5.68
שקלי	6.14	4.30
צמוד מט"ח	5.98	3.41

ד. מניות

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	22,462	-
זמינות למכירה	198,139	214,855
סך הכל מניות סחירות	220,601	214,855
שאינן סחירות		
זמינות למכירה	10,079	9,969
סך הכל מניות	230,680	224,824
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	63,802	40,066

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ה. השקעות פיננסיות אחרות

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	122,707	105,863
זמינות למכירה	56,912	71,869
מכשירים נגזרים *)	426	3,384
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות	180,045	181,116
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	30,946	33,559
זמינות למכירה	113,800	64,826
מכשירים נגזרים *)	7,750	15,111
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות	152,496	113,496
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	332,541	294,612
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	26,917	16,198

השקעות פיננסיות אחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסיים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

*) להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות הפיננסיות שנעשו לתאריך הדוח הכספי:

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	אלפי ש"ח	
מניות	-	2,274
מטבע חוץ	58,334	(334,750)

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ו. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

	ליום 31 בדצמבר	
	2011	2010
	באחוזים	
עבור נכסי חוב שאינם סחירים בארץ לפי דירוג *):		
AA ומעלה	2.5	1.8
BBB עד A+	6.1	3.5
נמוך מ- BBB	13.7	12.2
לא מדורג	31.7	35.5

*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות", "מדרוג" ודירוג פנימי. נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

ז. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

היתרה בדוחות הכספיים של מזומנים, פרמיות לגביה, חייבים ויתרות חובה ונכסי מיסים שוטפים, תואמת או קרובה לשווי ההוגן שלהם.

	ליום 31 בדצמבר, 2011			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	2,950,376	-	-	2,950,376
מניות	218,835	-	11,845	230,680
אחרות	180,045	7,750	144,746	332,541
סה"כ	3,349,256	7,750	156,591	3,513,597

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ז. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות (המשך)

	ליום 31 בדצמבר, 2010			
	רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
	אלפי ש"ח			
נכסי חוב סחירים	3,020,392	-	-	3,020,392
מניות	214,855	-	9,969	224,824
אחרות	181,115	15,110	98,387	294,612
סה"כ	3,416,362	15,110	108,356	3,539,828

ח. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה		
	מניות	אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2011	9,969	98,387	108,356
סך ההפסדים שהוכרו ברווח והפסד	(204)	(12,853)	(13,057)
סך הרווחים שהוכרו ברווח כולל אחר	2,175	11,320	13,495
רכישות	-	58,119	58,119
מכירות	(95)	(2,977)	(3,072)
פדיונות	-	(7,250)	(7,250)
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011	11,845	144,746	156,591
סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2011	2,298	(12,987)	(10,689)

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ח. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3 (המשך)

	מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
	נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה		
	מניות	אחרות	סה"כ
יתרה ליום 1 בינואר, 2010	5,216	75,935	81,151
סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו ברווח והפסד	(1,666)	5,702	4,036
סך הרווחים שהוכרו ברווח כולל אחר	1,143	2,800	3,943
רכישות	3,298	26,626	29,924
מכירות	-	(9,335)	(9,335)
פדיונות	-	(3,341)	(3,341)
העברות אל רמה 3	1,978	-	1,978
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010	9,969	98,387	108,356
סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2010	163	8,548	8,711

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

קשרים, התקשרויות ועסקאות מהותיות עם חברות מוחזקות

א. שטרי הון והלוואות

1. במהלך השנים 2008-2009 נתנה החברה לחברה נכדה ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ הלוואות בסך של 8,330 אלפי ש"ח. ההלוואות אינן צמודות למדד ונושאת ריבית שנתית בשיעור של פריים פלוס 0.25%. להלוואות לא נקבע מועד פירעון. יתרת ההלוואות לתאריך הדיווח הינה בסך של 9,801 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 – 9,366 אלפי ש"ח).

2. ביום 26 בינואר, 2011 נתנה החברה הלוואה לחברה נכדה ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ בסך של כ- 18,900 אלפי ש"ח. ההלוואה צמודה למדד ונושאת ריבית שנתית בשיעור של 4%. ההלוואה נפרעת ב- 30 תשלומים (קרן + ריבית) חצי שנתיים החל מיום 26 ביולי, 2011. יתרת ההלוואה לתאריך הדיווח הינה בסך של 17,449 אלפי ש"ח.

3. ביום 18 במרס, 2008 הנפיקה חברת בת שומרה ביטוח, שטר הון לחברה בסך 5,000 אלפי ש"ח העומד לפירעון ביום 1 בינואר, 2012, ואולם החל מיום 1 בינואר, 2010, יידחה מועד הפירעון מידי שנה באופן אוטומטי, לתקופה של שנה בכל פעם, אלא אם כן ניתנה הודעה לפחות 30 ימים לפני מועד ההארכה מאת החברה או מאת שומרה ביטוח על אי דחיית מועד הפירעון כאמור. ניתנה הודעת אי דחיית מועד הפירעון, תיחשב ההודעה כדרישה לפידיון, ושומרה ביטוח תפרע את השטר בתוך 30 ימים ממועד הפירעון הקרוב שבתוקף. שטר ההון צמוד למדד ואינו נושא ריבית. יתרת שטר ההון לתאריך הדיווח הינו 5,469 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 5,328 אלפי ש"ח).

4. ביום 3 ביולי, 2008 הנפיקה חברת בת שומרה ביטוח, שטר הון לחברה בסך 10,000 אלפי ש"ח העומד לפירעון ביום 3 בספטמבר, 2012, ואולם החל מיום 3 בספטמבר, 2010, יידחה מועד הפירעון מידי שנה באופן אוטומטי, לתקופה של שנה בכל פעם, אלא אם כן ניתנה הודעה לפחות 30 ימים לפני מועד ההארכה מאת החברה או מאת שומרה ביטוח על אי דחיית מועד הפירעון כאמור. ניתנה הודעת אי דחיית מועד הפירעון, תיחשב ההודעה כדרישה לפידיון, ושומרה ביטוח תפרע את השטר בתוך 30 ימים ממועד הפירעון הקרוב שבתוקף. שטר ההון צמוד למדד ואינו נושא ריבית. יתרת שטר ההון לתאריך הדיווח הינו 10,537 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 10,262 אלפי ש"ח).

5. ביום 28 בספטמבר, 2008 הנפיקה חברת בת שומרה ביטוח, שטר הון לחברה בסך 5,000 אלפי ש"ח העומד לפירעון ביום 1 באוקטובר, 2012, ואולם החל מיום 1 באוקטובר, 2010, יידחה מועד הפירעון מידי שנה באופן אוטומטי, לתקופה של שנה בכל פעם, אלא אם כן ניתנה הודעה לפחות 30 ימים לפני מועד ההארכה מאת החברה או מאת שומרה ביטוח על אי דחיית מועד הפירעון כאמור. ניתנה הודעת אי דחיית מועד הפירעון, תיחשב ההודעה כדרישה לפידיון, ושומרה ביטוח תפרע את השטר בתוך 30 ימים ממועד הפירעון הקרוב שבתוקף. שטר ההון צמוד למדד ואינו נושא ריבית. יתרת שטר ההון לתאריך הדיווח הינו 4,983 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 5,013 אלפי ש"ח).

6. ביום 26 בנובמבר, 2008 הנפיקה חברת בת שומרה ביטוח, שטר הון לחברה בסך 5,000 אלפי ש"ח העומד לפירעון ביום 1 בינואר, 2013, ואולם החל מיום 1 בינואר, 2011, יידחה מועד הפירעון מידי שנה באופן אוטומטי, לתקופה של שנה בכל פעם, אלא אם כן ניתנה הודעה לפחות 30 ימים לפני מועד ההארכה מאת החברה או מאת שומרה ביטוח על אי דחיית מועד הפירעון כאמור. ניתנה הודעת אי דחיית מועד הפירעון, תיחשב ההודעה כדרישה לפידיון, ושומרה ביטוח תפרע את השטר בתוך 30 ימים ממועד הפירעון הקרוב שבתוקף. שטר ההון צמוד למדד ואינו נושא ריבית. יתרת שטר ההון לתאריך הדיווח הינו 5,215 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 4,762 אלפי ש"ח).

7. ביום 24 במרס, 2009 הנפיקה חברת בת שומרה ביטוח, שטר הון לחברה בסך 10,000 אלפי ש"ח העומד לפירעון ביום 1 באפריל, 2013, ואולם החל מיום 1 באפריל, 2011, יידחה מועד הפירעון מידי שנה באופן אוטומטי, לתקופה של שנה בכל פעם, אלא אם כן ניתנה הודעה לפחות 30 ימים לפני מועד ההארכה מאת החברה או מאת שומרה ביטוח על אי דחיית מועד הפירעון כאמור. ניתנה הודעת אי דחיית מועד הפירעון, תיחשב ההודעה כדרישה לפידיון, ושומרה ביטוח תפרע את השטר בתוך 30 ימים ממועד הפירעון הקרוב שבתוקף. שטר ההון צמוד למדד ואינו נושא ריבית. יתרת שטר ההון לתאריך הדיווח הינו 10,522 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 9,542 אלפי ש"ח).

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

קשרים, התקשרויות ועסקאות מהותיות עם חברות מוחזקות (המשך)

א. שטרי הון והלוואות (המשך)

8. ביום 23 בנובמבר, 2011 הנפיקה מבטחים פנסיה שטר הון לחברה בסך 30 מיליוני ש"ח לפידיון בשנת 2024, עם אפשרות לפידיון מוקדם בשנת 2021. שטר ההון צמוד למדד ונושא ריבית שנתית בשיעור של 4.65% .

ב. עסקאות והתקשרויות

1. החברה חתמה על הסכם שירותי ניהול עם חברת בת מבטחים פנסיה. במסגרת ההסכם נקבע כי החברה תעמיד לרשות מבטחים פנסיה שירותי מיחשוב הכוללים שימוש בציוד ובתוכנות שתפתח החברה עבור מבטחים פנסיה וכן תמיכה טכנית. בעבור שירותי מיחשוב אלו, מחוייבת מבטחים פנסיה בסכום הוצאות הפחת שרושמת החברה בספריה בגין תוכנות שפיתחה עבור מבטחים פנסיה וכן בסכום ההוצאות הנובעות מהתמיכה הטכנית שנותנת החברה למבטחים פנסיה. עבור שירותי המיחשוב כאמור העבירה מבטחים פנסיה לחברה סך של כ- 34,641 אלפי ש"ח בשנת הדוח (בשנת 2010 - 30,030 אלפי ש"ח, בשנת 2009- 23,657 אלפי ש"ח).

2. החל משנת 2009 מעמידה החברה לרשות מבטחים פנסיה שירותי ניהול השקעות. עבור שירותי ניהול אלו מחויבת מבטחים פנסיה בעלויות החברה על פי יחס הנכסים בתיק ההשקעות של מבטחים פנסיה לכלל הנכסים המנוהלים על ידי אגף ההשקעות בחברה. עבור שירותי הניהול כאמור העבירה מבטחים פנסיה לחברה סך של כ- 15,031 אלפי ש"ח בשנת הדוח (בשנת 2010 – 7,814 אלפי ש"ח, בשנת 2009 - 8,459 אלפי ש"ח).

3. החברה מעניקה למבטחים פנסיה שירותי תיווך ושיווק באמצעות סוכניה. עד ליום 30 ביוני, 2011 שילמה מבטחים פנסיה לחברה בעבור שירותים אלה 6% מדמי הגמולים הנגבים באמצעות סוכני החברה (בניכוי הנחות הניתנות למבוטחים) והמועברים באמצעות החברה לקרנות הפנסיה שבניהול מבטחים פנסיה.

החל מיום 1 ביולי, 2011 משלמת מבטחים פנסיה לחברה בעבור שירותים אלה את סכומי העמלות אותם משלמת החברה לסוכניה וכן תשלום נוסף עבור השתתפות מבטחים פנסיה בהוצאות הנהלה וכלליות של החברה במתן שירותים אלה. במועד זה העבירה החברה למבטחים פנסיה את יתרת הוצאות הרכישה הנדחות בגין השירותים הנ"ל שהוענקו למבטחים פנסיה עד ליום 30 ביוני, 2011 בסך של כ- 79.4 מיליוני ש"ח.

בעבור שירותי התיווך כאמור העבירה מבטחים פנסיה לחברה סך של כ- 16,587 אלפי ש"ח בשנת הדוח (בשנת 2010 - 24,902 אלפי ש"ח, בשנת 2009 - 20,168 אלפי ש"ח).

4. החברה חתמה על הסכם עם חברת בת מנורה גיוס הון בהתייחס לכתבי ההתחייבות שהונפקו על ידי מנורה גיוס הון (ראה גם באור 25 ג' (4) ו- (5) לעיל). על פי ההסכם הופקדה תמורת הנפקת כתבי ההתחייבות בחברה, לשימושה על פי שיקוליה ועל אחריותה. החברה התחייבה לשלם לבעלי כתבי ההתחייבות את הקרן, ההצמדה והריבית על פי תנאי כתבי ההתחייבות. כתבי ההתחייבות הינם בדרגה שווה לכתבי התחייבות נדחים שהנפיקה/שתנפיק החברה, ונדחים מפני כל התחייבויותיה האחרות של החברה לנושיה. בנוסף, על פי ההסכם מחוייבת החברה לשאת בכל הוצאותיה של גיוס הון לרבות הוצאות ההנפקה, הוצאות התפעול השוטפות וכן החזר הוצאות שיפוי לדירקטורים, אם וככל שתהיינה כאלה.

מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות

א. נכסי חוב סחירים

	ליום 31 בדצמבר, 2011	
	הערך בספרים	עלות מופחתת
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	410,126	403,959
זמינות למכירה	1,523,517	1,466,446
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות	1,933,643	1,870,405
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	116,257	115,968
זמינים למכירה	1,625,942	1,679,685
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	1,742,199	1,795,653
נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	3,671	4,393
סך הכל נכסי חוב סחירים	3,679,513	3,670,451
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	67,050	

	ליום 31 בדצמבר, 2010	
	הערך בספרים	עלות מופחתת
	אלפי ש"ח	
אגרות חוב ממשלתיות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	228,233	220,003
זמינות למכירה	1,773,136	1,698,591
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות	2,001,369	1,918,594
נכסי חוב אחרים:		
שאינם ניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	119,782	114,207
זמינים למכירה	1,848,472	1,773,072
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה	1,968,254	1,887,279
נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה		
נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:		
שיועדו בעת ההכרה לראשונה	4,130	4,408
סך הכל נכסי חוב סחירים	3,973,753	3,810,281
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	30,688	

מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. מניות

	ליום 31 בדצמבר, 2011	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	22,462	25,662
זמינות למכירה	229,629	271,536
סך הכל מניות סחירות	252,091	297,198
שאינן סחירות		
זמינות למכירה	10,079	6,803
סך הכל מניות	262,170	304,001
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	72,331	

	ליום 31 בדצמבר, 2010	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	21,104	17,957
זמינות למכירה	240,096	213,492
סך הכל מניות סחירות	261,200	231,449
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	251	166
זמינות למכירה	10,406	10,248
סך הכל מניות שאינן סחירות	10,657	10,414
סך הכל מניות	271,857	241,863
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	43,209	

מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. השקעות פיננסיות אחרות

	ליום 31 בדצמבר, 2011	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	156,740	158,386
זמינות למכירה	69,315	69,029
מכשירים נגזרים	428	-
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות	226,483	227,415
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	40,001	51,553
זמינות למכירה	117,726	118,093
מכשירים נגזרים	7,843	-
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות	165,570	169,646
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	392,053	397,061
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	27,615	

	ליום 31 בדצמבר, 2010	
	הערך בספרים	עלות
	אלפי ש"ח	
סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	209,037	193,574
זמינות למכירה	77,443	73,142
מכשירים נגזרים	3,482	197
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות	289,962	266,913
שאינן סחירות		
נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה	45,350	61,540
זמינות למכירה	64,827	74,392
מכשירים נגזרים	17,063	550
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות	127,240	136,482
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	417,202	403,395
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)	16,294	

רשימת חברות מאוחדות

לימים 31 בדצמבר, 2010 ו- 31 בדצמבר, 2011	שיעור ההחזקה	
	מניות המקנות זכויות הצבעה	מניות המקנות זכויות לרווחים
חברות מאוחדות של החברה		
מנורה מבטחים פנסיה בע"מ - חברה מנהלת	100%	100%
שומרה חברה לביטוח בע"מ	100%	100%
מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ	100%	100%
אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ	80%	80%
מנורה נכסים והשקעות בע"מ	100%	100%
Company Menorah Surrey Street 2 Ltd	100%	100%
Menorah Surrey Street Company (Nostro) Ltd	100%	100%
Menorah Surrey Street Company 1 Ltd	50.3%	50.3%
חברות מאוחדות על-ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ		
שומרה נדל"ן בע"מ	100%	100%
סיני סוכנות לביטוח בע"מ	100%	100%
ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ	100%	100%

מנורה מבטחים
ביטוח בע"מ

פרק ד':
פרטים נוספים על התאגיד

תוכן עניינים

1.	תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים בשנת 2011	1
2.	שימוש בתמורת ניירות ערך תוך התייחסות ליעדי התמורה עפ"י התשקיף	2
3.	רשימת השקעות בחברות-בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן	3
3.1.	חברות בנות וקשורות של החברה	3
3.2.	חברות בנות וקשורות של מנורה מבטחים פנסיה בע"מ	5
3.3.	חברות בנות וקשורות של שומרה חב' לביטוח בע"מ	5
3.4.	חברות בנות וקשורות של מנורה נכסים והשקעות בע"מ	6
4.	שינויים בהשקעות בחברות-בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח	7
4.1	מנורה נכסים והשקעות בע"מ	7
4.2	ארנון את ויינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ	7
4.3	מנורה מבטחים פנסיה בע"מ	7
5.	הכנסות של חברות בת וחברות קשורות והכנסות מהן	7
6.	רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד	8
7.	מסחר בבורסה - ני"ע שנרשמו למסחר - מועדי וסיבות הפסקת מסחר	8
8.	תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה	9
9.	תגמולים לנושאי משרה בכירה שניתנו להם לאחר שנת הדיווח ולפני מועד הגשת הדוח, בקשר עם כהונתם או העסקתם בשנת הדיווח ואשר לא הוכרו בדוחות הכספיים לשנת הדיווח	10
10.	בעל השליטה בתאגיד	11
11.	עסקאות עם בעל שליטה	11
11.1.	עסקאות המנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, תשנ"ט- 1999	11
11.2.	עסקאות אחרות אשר אינן מנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, תשנ"ט- 1999	12
12.	מניות ני"ע המוחזקים ע"י בעל עניין בתאגיד בחברה מוחזקת*	13
13.	הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים של התאגיד	13
14.	מרשם בעלי המניות של התאגיד	13
15.	מען רשום	13
16.	הדירקטורים של התאגיד	14
17.	נושאי משרה בכירה של התאגיד	18
18.	מורשה חתימה של התאגיד	22
19.	רואה החשבון של התאגיד	22
20.	שינוי בתזכיר או בתקנון של התאגיד	22
21.	המלצות והחלטות הדירקטורים	22
22.	החלטות החברה	24

1. תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים בשנת 2011 (תקנה 10א)

תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים לשנת 2011 (באלפי ש"ח):

	ינואר-מרס	אפריל-יוני	יולי-ספטמבר	אוקטובר-דצמבר	שנת 2011
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,060,372	1,060,062	1,097,864	1,100,555	4,318,853
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה	230,605	224,447	216,157	207,224	878,433
פרמיות שהורווחו בשייר	829,767	835,615	881,707	893,331	3,440,420
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	296,521	(101,076)	(643,988)	388,413	(60,130)
הכנסות מדמי ניהול	24,675	24,885	23,189	21,483	94,232
הכנסות מעמלות	53,498	54,496	49,521	43,381	200,896
הכנסות אחרות	473	(107)	527	591	1,484
סך כל ההכנסות	**1,204,934**	**813,813**	**310,956**	**1,347,199**	**3,676,902**
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	992,018	580,475	181,262	1,169,671	2,923,426
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(163,513)	(104,255)	(140,846)	(162,086)	(570,700)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	**828,505**	**476,220**	**40,416**	**1,007,585**	**2,352,726**
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	209,346	195,524	204,837	202,022	811,729
הוצאות הנהלה וכלליות	91,098	107,784	103,715	104,839	407,436
הוצאות אחרות	1,480	2,461	2,489	888	7,318
הוצאות מימון	26,088	29,822	21,594	22,053	99,557
סך כל ההוצאות	**1,156,517**	**811,811**	**373,051**	**1,337,387**	**3,678,766**
חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני	952	102	3,448	9,980	14,482
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה	**49,369**	**2,104**	**(58,647)**	**19,792**	**12,618**
מסים על הכנסה	16,935	1,480	(14,623)	12,666	16,458
רווח (הפסד) מפעילויות נמשכות	32,434	624	(44,024)	7,126	(3,840)

רווח נקי מפעילות המיועדת לחלוקה לבעלים	13,568	15,099	10,239	18,247	57,153
רווח (הפסד)	**46,002**	**15,723**	**(33,785)**	**25,373**	**53,313**
מיוחס ל:					
בעלי המניות של החברה	45,886	15,617	(33,944)	25,223	52,782
זכויות המיעוט	116	106	159	150	531
רווח (הפסד) לתקופה	**46,002**	**15,723**	**(33,785)**	**25,373**	**53,313**

	ינואר-מרס	אפריל-יוני	יולי-ספטמבר	אוקטובר-דצמבר	שנת 2011
רווח (הפסד) לתקופה	46,002	15,723	(33,785)	25,373	53,313
רווח (הפסד) כולל אחר:					
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	434	(423)	6,510	2,858	9,379
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה	(22,230)	(80,680)	(112,023)	20,550	(194,383)
שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	(15,972)	1,343	20,876	7,638	13,885
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	4,670	12,142	20,706	4,270	41,788
הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר	11,482	22,866	21,740	(13,420)	42,668
רווח כולל אחר לתקופה, נטו ממס	(21,616)	(44,752)	(42,191)	21,896	(86,663)
סך הכל רווח (הפסד) כולל לתקופה	**24,386**	**(29,029)**	**(75,976)**	**47,269**	**(33,350)**
רווח הכולל מיוחס ל:					
בעלי המניות של החברה	24,270	(29,135)	(76,135)	47,119	(33,881)
זכויות שאינן מקנות שליטה	116	106	159	150	531
רווח (הפסד) כולל לתקופה	**24,386**	**(29,029)**	**(75,976)**	**47,269**	**(33,350)**

2. שימוש בתמורת ניירות ערך תוך התייחסות ליעדי התמורה עפ"י התשקיף (תקנה 10ג)

אין.

3. רשימת השקעות בחברות-בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן (תקנה 11)

3.1. חברות בנות וקשורות של החברה

(הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי)

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
מנורה מבטחים פנסיה בע"מ	רגילה	328,000	328,000	105,645	100	30,000	2021	4.65%	מדד המחירים לצרכן	שטר הון
מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ	רגילה	1,000	1,000	1	100	---	---	---	---	---
אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ	רגילה	1,000	1,000	4,293	80	---	---	---	---	---
שומרה חב' לביטוח בע"מ	רגילה	73,941,016	73,941,016	203,667	100	5,469	1.2013	---	מדד המחירים לצרכן	שטר הון
						10,537	9.2014	---	מדד המחירים לצרכן	שטר הון
						4,983	10.2014	---	מדד המחירים לצרכן	שטר הון
						5,215	1.2014	---	מדד המחירים לצרכן	שטר הון
						10,522	4.2014	---	מדד המחירים לצרכן	שטר הון

מנורה נכסים והשקעות בע"מ											
Menorah surrey street company 1 ltd.	רגילה	100	14,001	14,001	23,261	100	117,368	---	---	---	---
Menorah surrey street company (nostro) ltd.	רגילה	100	589	2,404	100	---	---	---	---	---	---
Menorah surrey street company 2 ltd.	רגילה	100	589	1,922	100	---	---	---	---	---	---
Sienna Bay Finance LP	שותפות זרה[1]	---	---	3,994	39	---	---	---	---	---	---
Treybrooke Equity LP	שותפות זרה	---	---	3,324	39	---	---	---	---	---	---
Landmark at Maple Glen LP	שותפות זרה	---	---	6,791	39	---	---	---	---	---	---
Gaia Jurnal Square LLC	שותפות זרה	---	---	37,888	38.3	---	---	---	---	---	---
Sunshen Properties LP	שותפות זרה	---	---	10,860	34.1	---	---	---	---	---	---
Boulder Texas Holdings LLC	שותפות זרה	---	---	5,524	30.1	---	---	---	---	---	---
Baltimore Portfolio Finance LP	שותפות זרה	---	---	25,045	23.2	---	---	---	---	---	---

[1] מלבד השותפויות המנויות להלן, במסגרת מדיניות ההשקעה של החברה, כמפורט בסעיף 8.3 לפרק תיאור עסקי התאגיד, החברה משקיעה את כספי העמיתים בנדל"ן באמצעות השקעה בשותפויות בבעלות חברות בקבוצה.

3.2. חברות בנות וקשורות של מנורה מבטחים פנסיה בע"מ

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
מבטחים שרותי פנסיה בע"מ**	רגילה	1,000	1,000	1	100	---	---	---	---	---

3.3. חברות בנות וקשורות של שומרה חב' לביטוח בע"מ

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
שומרה נדל"ן בע"מ	רגילה	204	204	7,032	100	22,635	---	---	---	---
סיני סוכנות לביטוח בע"מ	רגילה א	4,000	[2]4	12,576	100	---	---	---	---	---
	רגילה	990	0.99		100					
	הנהלה	10	0.01		100					
ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ	רגילה	11,600	11,600	(6,592)	100	9,801	ללא מועד פירעון	פריים+0.25%	בלתי צמודה	הלוואה עם גרייס ללא מועד פירעון (ניתנה ממנורה ביטוח)
						19,229	26.1.2026	4%	מדד	פירעונות כל ינואר ויולי עד שנת 2026.

[2] ערכן הנקוב של מניות החברה הוא 0.001 שקל חדש (ישן).

3.4. חברות בנות וקשורות של מנורה נכסים והשקעות בע"מ

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
						יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ש"ח)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
חצרון חברה להשקעות בע"מ	רגילה	1,005,000	[3]100,500	0	66.6	---	---	---	---	---
חניון אלנבי 115 בע"מ	רגילה	100	[4]0.1	0	58	---	---	---	---	---
הבניינים להשכרה בע"מ	רגילה א	2,502	[5]0.2502	0	0	---	---	---	---	---
	רגילה	8	0.0008		100					

מקרא סימונים בסעיף 3:
* שיעור ההחזקה בנייר הערך, בהון, בזכויות הצבעה ובסמכות למנות דירקטורים.
** חברה לא פעילה.

[3] ערכה הנקוב של המניה הוא 0.1 שקל חדש.
[4] ערכה הנקוב של המניה הוא 0.001 שקל חדש (ישן).
[5] ערכן הנקוב של מניות החברה הוא 0.0001 שקל חדש (ישן).

4. שינויים בהשקעות בחברות-בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח (תקנה 12)

4.1 מנורה נכסים והשקעות בע"מ

מהות השינוי: פירעון הלוואות בעלים נטו בסך כולל של כ- 5 מיליוני ש"ח.

מועד השינוי: במהלך שנת 2011.

4.2 ארנון את ויינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ

מהות השינוי: מתן הלוואות בעלים בסך כולל של כ- 20 מיליוני ש"ח.

מועד השינוי: ינואר 2011.

4.3 מנורה מבטחים פנסיה בע"מ

מהות השינוי: מתן הלוואה בסך כולל של 30 מיליוני ש"ח.

מועד השינוי: נובמבר 2011.

5. הכנסות של חברות בת וחברות קשורות והכנסות מהן (תקנה 13)

(באלפי ש"ח)

חברות בנות	רווח (הפסד) נקי לתקופה	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה	רווח (הפסד) כולל לתקופה	דיבידנד עד תאריך הדוח	דיבידנד לאחר תאריך הדוח	הכנסות אחרות	ריבית שנתקבלה עבור שנת הדיווח	ריבית שנתקבלה עבור תקופה שלאחר שנת הדיווח ומועד התשלום	דמי ניהול שנתקבלו עד תאריך הדוח על המצב הכספי	דמי ניהול שנתקבלו לאחר תאריך הדוח על המצב הכספי ומועד התשלום
מנורה מבטחים פנסיה בע"מ- חברה מנהלת	66,494	-	66,494	350,000	-	-	145	-	-	-
מנורה נכסים והשקעות בע"מ	4,454	-	4,454	-	-	-	-	-	-	-
אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ	2,654	-	2,654	-	-	180	5,396	-	-	-
שומרה חברה לביטוח בע"מ	39,758	(16,245)	25,513	-	-	-	-	-	-	-

6. רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד (תקנה 14)

סכום בש"ח				מספר הלווים
מ	0	עד	50,000	4,823
מ	50,001	עד	100,000	776
מ	100,001	עד	250,000	577
מ	250,001	עד	500,000	206
מ	500,001	עד	1,000,000	79
מ	1,000,001	עד	2,000,000	36
מ	2,000,001	עד	10,000,000	36
מ	10,000,001	עד	15,000,000	15
מ	15,000,001	עד	40,000,000	21
מ	40,000,001	עד	70,000,000	17
מ	70,000,001	עד	150,000,000	6
מ	150,000,001	עד	999,999,999	6

7. מסחר בבורסה - ני"ע שנרשמו למסחר - מועדי וסיבות הפסקת מסחר (תקנה 20)

מניות החברה אינן רשומות למסחר בבורסה וכן לא רשומים ני"ע אחרים של החברה למסחר בבורסה.

8. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21(א))

להלן פרוט התגמולים ששולמו לנושאי משרה בכירה בחברה ובתאגידים בשליטתה בשנת 2011 כפי שהוכרו בדוחות הכספיים לשנת 2011 (באלפי ש"ח):

פרטי מקבל התגמולים				תגמולים* בעבור שירותים							תגמולים* אחרים			
שם	תפקיד	היקף משרה	שיעור החזקה בהון התאגיד	שכר**	מענק	תשלום מבוסס מניות***	דמי ניהול	דמי ייעוץ	עמלה	אחר	ריבית	דמי שכירות	אחר	סה"כ
ארי קלמן	יו"ר דירקטוריון	מלאה	2.72%	2,652	670	1,310	-	-	-	275	-	-	-	4,907
מוטי רוזן	מנכ"ל	מלאה	אין	-	-	988	3,128	-	-	1,081	-	-	-	5,197
יהודה בן אסאייג	מנכ"ל חברה בת	מלאה	אין	1,737	578	154	-	-	-	-	-	-	-	2,469
מנחם הרפז	משנה למנכ"ל	מלאה	אין	3,603	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,603
יוני טל	משנה למנכ"ל	מלאה	אין	1,770	-	187	-	-	-	200	-	-	-	2,157

* סכומי התגמול במונחי עלות לתאגיד. הסכומים הנ"ל אינם כוללים מס שכר ו/או מע"מ, לפי העניין.

** רכיב השכר המפורט לעיל כולל את הרכיבים הבאים (לפי המקרה והעניין): שכר חודשי ברוטו צמוד למדד (כולל משכורת 13), הפרשות סוציאליות (לרבות הפרשות בשל סיום יחסי עובד-מעביד), קרן השתלמות ואי כושר עבודה כמקובל, רכב, החזר הוצאות שונות ובכלל זה הוצאות אש"ל, טלפון נייח ונייד וכן ימי חופשה, מחלה והבראה.

*** שווי הטבה הגלומה ביחידות הפאנטום אשר הוקצו בשנת 2010 למעט לעניין מנכ"ל החברה שקיבל הקצאה בפועל של מניות התאגיד (במובחן מהאופציות הנ"ל).

(1) מר קלמן מכהן כיו"ר דירקטוריון החברה וכמנכ"ל מנורה מבטחים החזקות בע"מ. הסכם ההעסקה עימו שבתוקף הינו לתקופה של 15 שנים החל מאוגוסט 2003 עם הודעה מוקדמת של 12 חודשים. לאחר המועד האמור, יחודש ההסכם לשנה בכל פעם אא"כ הודיע מי מהצדדים על אי חידושו. שכרו של מר קלמן שולם בידי החברה. במקביל ובנוסף להסכם ההעסקה אושרה למר קלמן תכנית מניות שעיקרה הקצאה של 4% ממניות החברה הניתנים להמרה למניות מנורה מבטחים החזקות בע"מ במהלך 10 שנים במנות שנתיות שוות. לפרטים נוספים בדבר הסכם ההעסקה ותכנית המניות לרבות התיקון לתכנית המניות שאושר בחודש אוגוסט 2008 שעיקרו שינוי בחבות המס בשל מעבר מתכנית פירותית לתכנית הונית והמרת מלוא המניות של מנורה ביטוח למניות החברה, ראה ביאור 32 לדוחות הכספיים. בחודש יולי 2011 אושרה על ידי האורגנים המוסמכים של החברה ושל מנורה מבטחים החזקות השתתפות בחבות המס הנוספת של מר קלמן בגין הדיבידנד שחולק בשנים 2003 ו- 2004 (שווי ההטבה כמפורט בטבלה דלעיל תחת הכותרת "אחר") וזאת בסכום החיסכון במס בלבד של החברה ותוך התחייבות כלפי רשות המסים כי החברה ו/או מנורה החזקות לא דרשו ולא ידרשו בעתיד, לנכות את תשלומי הדיבידנד החל משנת 2005 ואילך כהוצאה. התשלום מבוסס מניות שנרשם בטבלה לעיל כהוצאה בשנת הדיווח מבטאת את החלק היחסי של המניות שהבשילו בשנה זו. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר קלמן, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי קבוע בסך של 561 אלפי ש"ח (צמוד למדד), להחזר הוצאות שהייה בתפקיד בחו"ל וכן לסך של 6,000 דולר בשנה (מגולם) לנסיעות פרטיות ולעניין ימי החופשה גם לפדיון ימי החופשה הצבורים בתום העסקתו. בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד (שלא בנסיבות פוטרות) יהיה זכאי מר קלמן לתוספת של 50% על מרכיב פיצויי הפיטורין שנצברו לזכותו בפוליסות ביטוחי המנהלים שלו וכן למענק בסכום השווה לסכום הדיבידנד שנצבר בגין מניות שזכאותו לגביהם טרם הבשילה על פי תנאי התכנית, בניכוי כל מס שיחול.

(2) מר רוזן מכהן ממחצית אוקטובר 2010 כמנכ"ל החברה ומועסק באמצעות חברה בשליטתו (להלן: "**נותנת השירותים**"). הסכם מתן השירותים הינו לתקופה בלתי קצובה כאשר הפסקת ההתקשרות כפופה להודעה מוקדמת של 6 (שישה) חודשים ותקופת הסתגלות (החופפת להודעה המוקדמת) של 12 (שנים עשר) חודשים (למעט בהתקיים נסיבות פוטרות) תוך התחייבות של המנכ"ל שלא לעסוק בתקופה זו ב"עיסוק נוגד" כהגדרתו בהסכם. תמורת שירותיו שולמה על ידי החברה כדמי ניהול לחברה האמורה וכללה גם את מרכיב ההפרשות הסוציאליות וזכאות ל- 24 ימי חופשה ו- 30 ימי מחלה בתשלום. החברה העמידה לרשות המנכ"ל רכב כנהוג למנהלים בדרגת משרתו. בנוסף, זכאי המנכ"ל להחזר הוצאות בארץ ובחו"ל כמקובל וכן לקו טלפון בבית,

מחשב וטלפון נייד. נותנת השירותים זכאית בגינו של מר רוזן, לבונוס בשווי שנע בין 720 אלפי ש"ח (בונוס מטרה) ל- 1,080 אלפי ש"ח (בונוס מכסימלי) בהתאם לתכנית התגמול לנושאי משרה שאישר הדירקטוריון בחודש דצמבר 2010 (להלן: "**תכנית התגמול**") ול- 621,404 יחידות תגמול (אופציות פאנטום) שהוקצו לו במסגרת התכנית האמורה, כתגמול ארוך טווח, בפריסה ל- 4 שנים ובהתאם לתנאי התכנית והמימוש הקבועים בה. ראה הרחבה לגבי תכנית התגמול בסעיף 8.6.9 בפרק תיאור עסקי התאגיד. בנוסף לתמורה המפורטת לעיל, ניתן מענק חד-פעמי בסך של כ- 1,081 אלפי ש"ח אשר שולם ב- 10 תשלומים חודשיים רצופים החל מחודש ינואר 2011. המנכ"ל והחברה שבבעלותו התחייבו במסגרת הסכם השירותים לסודיות (לזמן בלתי מוגבל) ומגבלת תחרות (לתקופה של שנה) כמקובל.

(3) מר בן אסאייג מכהן כמנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה (חברה בת[6] של החברה) החל מחודש ינואר 2011. שכרו משולם על ידי מנורה מבטחים פנסיה. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר בן אסאייג, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי בטווח שבין 5.5 ל- 8.25 משכורות חודשיות ול- 100,823 יחידות תגמול ארוך טווח (אופציות פאנטום), במסגרת ובכפוף לתנאי "תכנית התגמול" שאישר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה. מר בן אסאייג זכאי להודעה מוקדמת בת 60 יום ובמקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) לתקופת הסתגלות של 6 חודשים.

(4) מר הרפז מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי בחברה וכן כיו"ר דירקטוריון שומרה חברה לביטוח בע"מ. הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש פברואר 2002. שכרו של מר הרפז משולם על ידי החברה. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר הרפז, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי בטווח שבין 4 ל- 6 משכורות חודשיות, במסגרת ובכפוף לתנאי "תכנית התגמול". מר הרפז זכאי למענק הסתגלות של 6 חודשים במקרה של פיטורים.

(5) מר טל מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות בחברה וכמנהל השקעות ראשי במנורה מבטחים החזקות. הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש מאי 2002. שכרו של מר טל משולם בידי החברה. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר טל, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי בטווח שבין 6 ל- 9 משכורות חודשיות ול- 117,650 יחידות תגמול ארוך טווח (אופציות פאנטום) במסגרת ובהתאם לתכנית התגמול וכן למענק שימור בסך של 1 מיליון ש"ח לתקופה של 5 שנים, החל משנת 2011. במקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) זכאי מר טל ל- 5 חודשי הסתגלות.

(6) בנוסף לאמור לעיל, סך הגמול וההוצאות הנלוות שקיבלו כל הדירקטורים בחברה עמד בשנת 2011 על סך של כ- 1,154 אלפי ש"ח.

9. תגמולים לנושאי משרה בכירה שניתנו להם לאחר שנת הדיווח ולפני מועד הגשת הדוח, בקשר עם כהונתם או העסקתם בשנת הדיווח ואשר לא הוכרו בדוחות הכספיים לשנת הדיווח (תקנה 21(ב))

אין.

[6] יצוין, כי ביום 15.2.12 העבירה מנורה ביטוח את מלוא (100%) מניותיה במנורה מבטחים פנסיה בע"מ למנורה מבטחים החזקות בע"מ כדיבידנד בעין וממועד זה הפכה מנורה מבטחים פנסיה לחברה בת בבעלות מלאה של מנורה מבטחים החזקות.

החברה מעריכה כי התגמולים לנושאי המשרה כמפורט בסעיף 8 לעיל (תקנה 21) ולמר ג. גורביץ כמפורט בסעיף 11 להלן (תקנה 22), הינם תמורה סבירה והוגנת ביחס למורכבות תפקידם על האחריות הכרוכה בה.

10. בעל השליטה בתאגיד (תקנה 21א)

בעלת השליטה בחברה הינה מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: **"מנורה החזקות"**), המחזיקה במלוא הונה המונפק והנפרע של החברה. בעלי השליטה במנורה החזקות הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט, תאגידים זרים המוחזקים בנאמנות עבור מר מנחם גורביץ כנהנה יחיד, והמחזיקים בשיעור של 61.86% ממניות מנורה החזקות.

11. עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22)

להלן למיטב ידיעת החברה, פירוט עסקאות בין החברה לבעל השליטה בה או שלבעל השליטה בה היה עניין אישי באישורן, אשר החברה התקשרה בהן בשנת הדיווח ו/או עד למועד הגשת הדוח ו/או עסקאות אשר הינן בתוקף למועד דוח זה:

11.1. עסקאות המנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, תשנ"ט- 1999

11.1.1. החברה מעסיקה את מר גרשון גורביץ (אחיו של בעל השליטה) מאז שנת 1994. בשנת 2005 מונה כסמנכ"ל בחברה. על פי הסכם ההעסקה עימו זכאי מר גורביץ לשכר חודשי (13 משכורות) ומענק שנתי בגובה של 3 משכורות, להפרשות סוציאליות (ביטוח מנהלים, קרן השתלמות, ביטוח אי כושר עבודה) כמקובל, רכב, החזקת טלפון, אש"ל, ימי מחלה, הבראה וחופשה שנתית. בנוסף, זכאי להודעה מוקדמת של 3 חודשים. תנאי העסקתו של מר ג. גורביץ כמפורט לעיל אושרו בינואר 2005 בידי מנכ"ל החברה. ביום 16 במאי 2010 אישרה האסיפה הכללית של מנורה החזקות, לאחר אישור דירקטוריון מנורה החזקות מיום 25 במרס 2010, לשנות את תנאי הסכם ההעסקה עם מר ג. גורביץ מיום 1 בינואר 2005, כך שהחל מיום 1 בינואר 2010 מר ג. גורביץ זכאי למשכורת חודשית בסך של 40,000 ש"ח ברוטו (במקום סך של כ- 29 אלפי ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2009). יתר תנאי הסכם ההעסקה עם מר ג. גורביץ לא שונו והינם כמפורט לעיל. לבעל השליטה מר מ. גורביץ, עניין אישי בעסקה בשל עניינו האישי של קרובו מר ג. גורביץ שהינו צד לעסקה. עלות השכר של מר ג. גורביץ בשנת 2011 עמדה על סך של 923 אלפי ש"ח.

11.1.2. ביום 29 באוגוסט 2010 אישרו ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה לשנת 2010-2011 (1.8.2010-31.7.2011) בחברה ובחברות בנות שלה שאינן חטיבות בפני עצמן ("חטיבת מנורה מבטחים ביטוח"), לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו ה"ה מנחם גורביץ, ערן גריפל וגרשון גורביץ, לפי העניין (להלן: "**בעל השליטה וקרוביו**") בגבול אחריות של 15 מיליון דולר (להלן: "**פוליסת הבסיס**") בתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה לכלל החטיבות בקבוצה בגבול אחריות של 30 מיליון דולר ("**פוליסת המטריה**"), והכל בהתאם לנוסח הפוליסה כפי שסוכמה על ידי הנהלת החברה. תנאי הביטוח לבעל השליטה וקרוביו הינם זהים לתנאי הביטוח של יתר נושאי המשרה בחברה.

11.1.3. בהמשך לאישור ועדת הביקורת של החברה מיום 22 במרס 2011, אישרר דירקטוריון החברה ביום 24 במרס 2011 השתתפות ברכישת פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה נוספת, לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו, בגבול אחריות בסך 30 מיליון דולר נוספים, לתקופה שמיום 22.02.2011 ועד ליום 21.02.2012, בתמורה לפרמיה שנתית במסגרת כיסוי משותף לכלל החטיבות בקבוצה (ובכלל זה לחטיבת מנורה מבטחים ביטוח) בסך $50,000 (לעיל ולהלן: "**פוליסת המטריה הנוספת**"). תנאי הביטוח לבעל השליטה וקרוביו הינם זהים לתנאי הביטוח של יתר נושאי המשרה בחברה. ועדת הביקורת והדירקטוריון קבעו כי חידוש הפוליסות כאמור נעשה בתנאי החידוש ("עסקת המסגרת") שנקבעו בהחלטת האסיפה הכללית של החברה מיום 10 ביולי 2007.

11.1.4. ביום 3 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (בהמשך לאישור ועדת הביקורת והדירקטוריון של החברה, מיום 25.8.2011 ומיום 28.8.2011, בהתאמה) הארכת פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה לתקופה שבין 1.8.2011-21.8.2011 (להלן: "**תקופת הארכת פוליסה קודמת**") וכן חידוש הפוליסה לתקופה שבין 22.8.2011-31.7.2012

(להלן, שתי התקופות יחד: "**תקופת הביטוח**" ו- "**שנת הבסיס**") בחברה ובחברות בנות שלה שאינן חטיבות בפני עצמן ("**חטיבת מנורה מבטחים ביטוח**"), עבור הדירקטורים ונושאי המשרה בחברה, כפי שיכהנו בחברה ובחברות הבנות מעת לעת, לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו: (א) בגבול אחריות של 15 מיליון דולר בתמורה לפרמיה שנתית של כ- 59 אלף דולר (להלן: "**פוליסת הבסיס**"); (ב) בתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה ראשונה, בגבול אחריות של 30 מיליון דולר בתמורה לפרמיה שנתית בסך כולל של כ- 100 אלף דולר, לכלל החטיבות בקבוצה (חלקה של החברה בפרמיה יקבע לפי חלקה היחסי בקבוצה) (להלן: "**פוליסת המטריה הראשונה**"); (ג) בתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה נוספת, לכלל החטיבות בקבוצה, בגבול אחריות של 30 מיליון דולר נוספים, בתמורה לפרמיה שנתית בסך כולל של 50 אלף דולר, לכלל החטיבות בקבוצה (חלקה של החברה בפרמיה יקבע לפי חלקה היחסי בקבוצה) (להלן: "**פוליסת המטריה השנייה**"). יובהר, כי תנאי הביטוח לבעל השליטה וקרוביו הינם זהים לתנאי הביטוח של יתר נושאי המשרה בקבוצה.

11.1.5. ביום 3 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה התקשרות בעסקת מסגרת לפיה ניתן לאשר את חידוש הפוליסות האמורות בפסקה 4 לעיל, כחלק מחטיבות הקבוצה, מדי שנה, וזאת לתקופה של שנתיים מעבר לשנת הבסיס בתנאים הבאים: הפרמיה השנתית הכוללת בכל שנה בה תחודשנה פוליסת הבסיס ופוליסת המטריה הראשונה והשנייה תהיה הפרמיה המצרפית של שנת הבסיס, העומדת על סך של כ- 422 אלף דולר (לכלל החטיבות בקבוצה), בתוספת שנתית של עד 20% לכל שנה מהפרמיה הכוללת בשנת הבסיס וכן כי ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה אישרו עבור כל שנה בה תחודשנה פוליסות הביטוח כי הן תואמות את התנאים לעיל (להלן: "**עסקת המסגרת**"). לבעל השליטה בחברה עניין אישי בעסקאות האמורות גם בשל עניינם האישי של קרוביו, ערן גריפל וגרשון גורביץ, שכנושאי משרה בחברה וחברות בנות, יהיו זכאים לכיסוי הביטוחי לרבות לחידוש מכוח עסקת המסגרת. חידוש הפוליסות כאמור ועסקת המסגרת, לרבות עבור קרוביו של בעל השליטה אושרו אף על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון של מנורה החזקות (ביום 25 וביום 28 באוגוסט 2011, בהתאמה) וכן על ידי האסיפה הכללית של מנורה החזקות ביום 10 באוקטובר 2011.

11.1.6. ביום 24 בנובמבר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 21 וביום 24 בנובמבר 2011, בהתאמה) מתן התחייבות לשיפוי חדשה לקרוביו של בעל השליטה, ה"ה גרשון גורביץ וערן גריפל המכהנים כנושאי משרה בחברה. ההתחייבות לשיפוי מוגבלת לסך של 25 מיליון דולר לנושא משרה ול- 30 מיליון דולר לכלל מקבלי השיפוי באירוע בודד, ובכל מקרה, סכום השיפוי (נטו) לא יעלה על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. עניינו האישי של בעל השליטה בחברה בעסקה האמורה הינו בשל כך כי קרוביו הם מוטבים להתחייבות לשיפוי. הענקת ההתחייבות לשיפוי החדשה האמורה לעיל אושרה אף על ידי דירקטוריון מנורה החזקות בימים 24 בנובמבר 2011 ו- 29 בדצמבר 2011 ועל ידי האסיפה הכללית של מנורה החזקות ביום 5 בינואר 2012. יובהר כי ההתחייבות לשיפוי האמורה נועדה להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק לה"ה גורביץ וגריפל והכל בהתאם למותר על פי דין, אולם סך התחייבויות החברה לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש.

11.1.7. ביום 24 בנובמבר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 21 וביום 24 בנובמבר 2011, בהתאמה) מתן כתב התחייבות לשיפוי לקרובו של בעל השליטה, ה"ה ערן גריפל המכהן (בנוסף להיותו נושא משרה בחברה) כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (להלן: **"מנורה פנסיה"**). על פי כתב ההתחייבות לשיפוי, השיפוי אשר יינתן לכל נושאי המשרה במנורה פנסיה לא יעלה על 20 מיליון דולר ארה"ב, ובכל מקרה לא יעלה על 25% מההון העצמי של מנורה פנסיה ערב מתן השיפוי. עניינו האישי של בעל השליטה בחברה בעסקה האמורה הינו בשל כך כי קרובו (מר ערן גריפל) הינו מוטב להסכם השיפוי האמור. הענקת הסכם השיפוי אושרה אף על ידי דירקטוריון מנורה החזקות בימים 24 בנובמבר 2011 ו- 29 בדצמבר 2011 ועל ידי האסיפה הכללית של מנורה החזקות ביום 5 בינואר 2012.

11.2. עסקאות אחרות אשר אינן מנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, תשנ"ט- 1999

11.2.1. במהלך שנת 2011, נערכו עסקאות ביטוח שונות במנורה ביטוח עבור נושאי משרה ובכלל זה עבור בעל השליטה וקרוביו. כל העסקאות הנ"ל נעשו במהלך העסקים הרגיל ובתנאי

שוק המקובלים לגבי עובדי החברה והינן גם בגדר "עסקאות זניחות". ביום 20 ביולי 2011, בהתאם להוראות סעיפים 117(א1) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 ובהתאם לתקנון החברה, אישרה ועדת הביקורת של החברה, למשך תקופה של שנה, כי עסקאות כנ"ל בהיותן עסקאות במהלך העסקים הרגיל של החברה ובתנאי "ישירים" (תנאים הניתנים באופן כללי לעובדי החברה) הינן בגדר סוג של עסקאות שאינן חריגות ואשר הטיפול בהן יעשה בהתאם לנוהל עסקאות בעלי עניין של החברה ללא צורך באישור פרטני וזאת לתקופה של שנה.

11.2.2. ביום 30 במרס 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה למנות מחדש את חברי הדירקטוריון המכהנים: ארי קלמן, יו"ר; שלמה מילוא; ערן גריפל, אורלי ירקוני, ויעקב רוזן וכן לאשר גמול לדירקטורים, כפי המשולם עד כה, אשר עומד על 1,154 אלפי ש"ח.

11.2.3. ביום 24 בנובמבר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 21 וביום 24 בנובמבר 2011, בהתאמה) לתקן את תקנון החברה לשם התאמתו להוראות חוק החברות (תיקון מספר 16), התשע"א-2011, בקשר עם הוראות ממשל תאגידי שונות וכן בקשר עם הרחבת החבויות ו/או ההוצאות בגינן תהיה החברה רשאית להעניק שיפוי ו/או ביטוח לדירקטורים ונושאי משרה בנוגע להליכים מנהליים שונים בהתאם להוראות חוק ייעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א- 2011 וחוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011. לבעל השליטה עניין אישי גם בשל עניינו האישי של קרוביו, ה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ שבעקבות התיקון יהיו זכאים לכתב שיפוי חדש מהחברה בשל תפקידם כדירקטור וכנושא משרה בחברה.

12. מניות וני"ע המוחזקים ע"י בעל עניין בתאגיד בחברה מוחזקת* (תקנה 24)

בעל עניין	מס' ת.ז מס' חברה	מס' נייר ערך בבורסה	מניות 1 ש"ח ליום 29 למרס 2012	שטר הון צמית ניתן להמרה למניות	% בהון	% בהצבעה	%בהון בדילול מלא	%בהצבעה בדילול מלא
מנורה מבטחים החזקות בע"מ	520007469	אין	230,868,288	אין	100%	100%	100%	100%

*למיטב ידיעת החברה נכון ליום 29 במרס 2012.

13. הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים של התאגיד (תקנה 24א)

הונה הרשום של החברה נכון ליום 31.12.2011 הינו 300,000,000 ש"ח המורכבים מ- 300,000,000 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת.

הונה המונפק של החברה נכון ליום 31.12.2011 הינו 230,868,288 ש"ח המורכבים מ- 230,868,288 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת.

לחברה אין ניירות ערך המירים.

14. מרשם בעלי המניות של התאגיד (תקנה 24ב)

מלוא הונה המונפק והנפרע של החברה מוחזק על ידי מנורה החזקות, כמפורט בסעיף 12 לעיל.

15. מען רשום (תקנה 25א)

המען הרשום של התאגיד: רחוב אלנבי 115, תל-אביב.

כתובת דואר אלקטרוני: mokedsherut@menora.co.il

מספר טלפון: 03-7107801

מספר פקס: 03-7107633

16. הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26)

שם	ארי קלמן, יו"ר דירקטוריון
מספר ת.ז.	50898501
תאריך לידה	21.10.1951
מען	בזל 35, תל אביב.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת תגמול (יו"ר)[7].
דח"צ / בלתי תלוי/ בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	לא.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין	כן, מנכ"ל מנורה מבטחים החזקות בע"מ.
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	6.11.2001.
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	השכלה על תיכונית, כיהן כמנכ"ל החברה עד ליום 16.10.2010 וכמשנה למנכ"ל מנורה מבטחים החזקות בע"מ עד ליום 18.9.2010. החל מיום 17.10.2010 מכהן כיו"ר דירקטוריון החברה, כמו כן מכהן כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פיננסים בע"מ ומנורה מבטחים נדל"ן בע"מ וכדירקטור במנורה מבטחים פנסיה בע"מ ובמנורה נכסים והשקעות בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית	לא.

שם	בר כוכבא בן-גרא
מספר ת.ז.	1577220
תאריך לידה	4.5.1942
מען	קרן היסוד 16, ראשון לציון.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת ביקורת, ועדת מאזן (יו"ר), ועדת תגמול[8].
דח"צ / בלתי תלוי/ בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	דח"צ, בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין	לא.
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	10.6.2007 (מונה לכהונה שנייה כדח"צ ביום 14.6.2010)
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	תואר ראשון במדעי המדינה בצירוף לימודים בין חוגים מהאוניברסיטה העברית, ירושלים וכן לימודי הכשרה בניהול - תל"מ - המגמה לביטוח, אוניברסיטת תל-אביב. מכהן כדירקטור (דח"צ) בחברה, וכן כדח"צ במנורה מבטחים החזקות בע"מ ובשומרה חברה לביטוח בע"מ. כיהן כמנכ"ל חברת הביטוח "הפניקס" וכמנכ"ל ויו"ר מבטחים אחרים בקבוצת "הפניקס", וכן כיהן כדירקטור בחברת "מהדרין" בע"מ, עד לחודש דצמבר 2009.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד:	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית	כן.

שם	שלמה מילוא
מספר ת.ז.	ת.ז. 07559669
תאריך לידה	29.8.1942

[7] כיהן כחבר ועדת תגמול החל מיום 1.11.2010 עד לביטולה ביום 26.6.2011.
[8] כיהן כחבר ועדת תגמול מיום 31.5.2010 עד לביטולה ביום 26.6.2011.

מען	צמרות 14, הרצליה.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת ביקורת.
דח"צ / בלתי תלוי/ בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	לא.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין	לא.
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	26.6.1995
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	MBA בהנדסת תעשיה וניהול מהטכניון. מכהן כדירקטור בחברה וכן כדירקטור בחברת מנורה מבטחים החזקות בע"מ. משמש כמנכ"ל קבוצת TailWind. בעבר כיהן כמנכ"ל חברת דלק תשתיות בע"מ, כמנכ"ל התעשייה הצבאית, כיו"ר I.D.E טכנולוגיות (הנדסת התפלה), כיו"ר עשות אשקלון בע"מ (ציבורית) וכמנכ"ל חברת כבלי ציון בע"מ (ציבורית).
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית	לא.

שם	**אורי קויאטק**
מספר ת.ז.	7125362
תאריך לידה	16.4.1938
מען	אופנהיימר 8, תל אביב.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת ביקורת (יו"ר), ועדת מאזן, בנוסף חבר בועדת השקעות.
דח"צ / בלתי תלוי/ בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	דח"צ, בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית[9].
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין	לא.
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	31.3.2006 (מונה לכהונה שנייה כדח"צ ביום 21.04.2009)
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	תואר ראשון בחשבונאות מהאוניברסיטה העברית בירושלים, השלוחה בתל-אביב. רו"ח. מכהן כדח"צ בחברה ובשומרה חברה לביטוח בע"מ, דירקטור בחברות אורדל ניהול (1999) בע"מ ואורדל תעשיות בע"מ, לשעבר - מנכ"ל אלקו אחזקות בע"מ, מנכ"ל נחושתן חברה להשקעות בע"מ, יו"ר תדיראן מוצרי צריכה בע"מ, יו"ר תדיראן אמפא בע"מ, דירקטור בנחושתן נכסים ויזום בע"מ ודירקטור באופיר אפטרוניקה בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית	כן.

שם	**ערן גריפל**
מספר ת.ז.	058447137
תאריך לידה	20.11.1963
מען	יהודה הנשיא 43, תל אביב.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת תגמול[10].
דח"צ / בלתי תלוי/ בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	לא.

[9] הוכרז כבעל מומחיות חשבונאית ופיננסית על ידי דירקטוריון החברה ביום 26.9.11.
[10] כיהן כחבר ועדת תגמול החל מיום 1.11.2010 ועד לביטולה ביום 26.06.2011.

האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין	כן. מנכ"ל חברה אחות- מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ.
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	29.8.2002
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	תואר ראשון במדעי המדינה ובמשפטים מאוניברסיטת תל-אביב. מכהן כדירקטור בחברה, במנורה מבטחים פיננסים בע"מ וכיו"ר הדירקטוריון במנורה מבטחים פנסיה בע"מ וכן מכהן כמנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ. כיהן כדירקטור של מנורה מבטחים החזקות בע"מ עד ליום 15.11.2008 וכסגן יו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה בע"מ עד ליום 6.11.2010.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	כן, חתנו של בעל השליטה בחברה.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית	לא.

שם	**ישראל (איזי) תפוחי**[11]
מספר ת.ז.	626010
תאריך לידה	2.3.1946
מען	עמק רפאים 13/3, ירושלים.
נתינות	ישראלית, אוסטרלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת ביקורת, ועדת מאזן.
דח"צ / בלתי תלוי/ בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	דח"צ, בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין	לא.
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	19.7.2010
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	תואר ראשון במסחר (B.Com) מאוניברסיטת מלבורן אוסטרליה, רו"ח באוסטרליה משנת 1977, רו"ח מוסמך בישראל משנת 1981. נשיא ארגון הבונדס, כיהן כדירקטור (דח"צ) בחברה ובמנורה מבטחים החזקות בע"מ (עד מועד פרישתו), דירקטור בתל-אביב המאה נכסים בע"מ, תפי אינבסטמנט בע"מ ולבריז אחזקות בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית	כן.

שם	**אורלי ירקוני**
מספר ת.ז.	053664595
תאריך לידה	18.1.1956
מען	דב הוז 2, תל-אביב.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת מאזן.
דח"צ / בלתי תלוי/ בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין	לא.
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	1.5.2009

[11] סיים כהונתו (פרש) כדח"צ בחברה ביום 1.10.2011 עקב מינויו לנשיא הבונדס בארה"ב.

השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	לימודי תעודה באקטואריה באוניברסיטת חיפה, לימודי תואר שני (M.Sc.) בחקר ביצועים בביה"ס למתמטיקה באוניברסיטת ת"א, תואר ראשון (B.Sc.) במתמטיקה מהאוניברסיטה העברית בי-ם. לשעבר מנכ"ל ישיר איי.די.איי חברה לביטוח ("ביטוח ישיר"), לשעבר משנה למנכ"ל וראש תחום ביטוח כללי ובריאות בקבוצת מגדל. מכהנת כדירקטורית בחברה ובמנורה מבטחים החזקות בע"מ, בחברת פנינסולה פיננסים בע"מ, מעיינות עדן בע"מ (דח"צ), פלסטו שק בע"מ (דח"צ), אמות השקעות בע"מ וביוקנסל טרפויטיקס אינק בע"מ (דח"צ).
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית	כן.

שם	**יעקב רוזן**
מספר ת.ז.	51255842
תאריך לידה	9.7.1952
מען	הפרח 9, פתח תקווה.
נתינות	ישראלית.
חברות בוועדת הדירקטוריון	לא.
דח"צ / בלתי תלוי/ בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה	לא.
או של בעל עניין	
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	6.1.2011
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	תואר ראשון בכלכלה מאוניברסיטת תל-אביב. מכהן כדירקטור בחברה וכיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ. לשעבר מנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, לשעבר משנה למנכ"ל בנק הפועלים בע"מ, מנהל החטיבה הפיננסית ומנהל החטיבה לניהול נכסי לקוחות בבנק הפועלים.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית	כן.

שם	**חיים אהרון**
מספר ת.ז.	069716157
תאריך לידה	16.1.1943
מען	בר יוחאי 18, ראשון לציון.
נתינות	ישראלית.
חברות בוועדת הדירקטוריון	ועדת ביקורת.
דח"צ / בלתי תלוי/ בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	דח"צ, בעל כשירות מקצועית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה	לא.
או של בעל עניין	
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	3.10.2011

השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	מכהן כדירקטור בחברה ובמנורה מבטחים החזקות בע"מ, תואר ראשון במשפטים (LL.B), האוניברסיטה העברית בירושלים. בעל משרד פרטי לעריכת דין; משמש כנשיא כבוד המועדון התעשייתי מסחרי תל אביב; יו"ר כבוד לשכת המסחר ישראל אמריקה הלטינית; יו"ר הנהלת ארגון הגג של לשכות המסחר הדו לאומיות; קונסול כבוד של קולומביה בישראל; הנספח האזרחי בשגרירות צ'ילה בישראל; חבר בחוג ידידי קשת איילון; חבר ועדת פרס אמ"ת. שימש כדירקטור בתעשייה האווירית וחבר ועדות דירקטוריון (יו"ר ועדת כספים, חבר ועדת כוח אדם, ועדת אסטרטגיה, ועדת תשקיף, ועדת מו"פ). מכהן כדירקטור (דח"צ) בחברה וכן כדח"צ במנורה מבטחים החזקות בע"מ. מכהן כדירקטור בלטין קונקשיון בע"מ, ארגון הגג של לשכות המסחר הדו לאומיות (קולטל ישראל בע"מ וקולטל ישראל השקעות בע"מ שאינן פעילות).
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית	כן.

17. נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26א)

שם	**מוטי רוזן**
מספר ת.ז.	054664271
תאריך לידה	26.11.1956
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	מנהל כללי. כמו כן מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
השכלתו	אקדמאית, תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת תל אביב.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מנכ"ל הראל חברה לביטוח בע"מ ומשנה למנכ"ל הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסים בע"מ.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת הכהונה	17.10.2010
שם	**מנחם הרפז**
מספר ת.ז.	008396673
תאריך לידה	29.8.1948
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	משנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי. כמו כן מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה וכיו"ר דירקטוריון שומרה חברה לביטוח בע"מ וחברות בנות של חברה זו.
השכלתו	תואר ראשון (B.S.C) בהנדסת תעשיה ומנהל מהטכניון בחיפה, תואר שני (MBA) במנהל עסקים מאוניברסיטת תל-אביב.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	משנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	16.3.2002
שם	**שי קומפל**
מספר ת.ז.	059696443
תאריך לידה	28.7.1965

התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	משנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים. כמו כן מכהן כמנהל כספים במנורה החזקות בע"מ ומשמש כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
השכלתו	רו"ח. תואר ראשון בחשבונאות וכלכלה מהאוניברסיטה העברית, תואר שני בכלכלה מהאוניברסיטה העברית.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	משמש כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה. כיהן כמנהל כספים בכלל פיננסים בע"מ וכסמנכ"ל בכלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ. כיהן כסגן בכיר לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	1.12.2006

שם	**יוני טל**
מספר ת.ז.	53343331
תאריך לידה	18.6.1955
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	משנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות. כמו כן מכהן כמנהל השקעות ראשי במנורה מבטחים החזקות בע"מ וכדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
השכלתו	תואר ראשון בכלכלה ומינהל עסקים מאוניברסיטת בר אילן, תואר שני בכלכלה מאוניברסיטת בר אילן.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	משנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	1.4.2000

שם	**משה מורגנשטרן**
מספר ת.ז.	034269555
תאריך לידה	20.10.1977
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	סמנכ"ל, מנהל אגף ביטוח חיים. כמו כן מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
השכלתו	לימודי תואר ראשון במנהל עסקים מהמרכז האקדמי רופין.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מנהל תחום אסטרטגיה, מוצרים ומחשוב באגף ביטוח חיים, מנהל אסטרטגיה ופיתוח באגף ביטוח חיים.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	1.1.2011

שם	**לוי הלוי**
מספר ת.ז.	024811770
תאריך לידה	17.2.1970
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	משנה למנכ"ל, מנהל אגף מערכות מידע.
השכלתו	תואר ראשון במשפטים (LL.B) מהמרכז הבינתחומי, הרצליה, לימודי תואר שני (MBA) במנהל עסקים מאוניברסיטת בר-אילן.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מנהל אגף פיתוח בחטיבת הטכנולוגיות והמידע בבנק הפועלים, מנכ"ל משותף מלם-תים, מנכ"ל קבוצת מלם.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	1.9.2011

שם	**הדס מרגלית**
מספר ת.ז.	059797084
תאריך לידה	30.6.1965
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	סמנכ"לית, מנהלת אגף משאבי ארגון. כמו כן מכהנת כדירקטורית בחברות אחרות בקבוצה.
השכלתו	תואר ראשון במדעי הרוח מהאוניברסיטה העברית, תואר שני במנהל עסקים מהקריה האקדמית אונו.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	סמנכ"לית משאבי אנוש בחברת אי.די.בי תיירות, סמנכ"לית משאבי אנוש בחברת הוט.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	1.5.2011

שם	**דר' אברהם לוונגליק**
מספר ת.ז.	15323165
תאריך לידה	3.1.1948
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	סמנכ"ל ואקטואר ראשי.
השכלתו	ד"ר (PhD) למתמטיקה יישומית.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	סמנכ"ל ואקטואר ראשי.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	1.1.2001

שם	**גרשון גורביץ**
מספר ת.ז.	51669893
תאריך לידה	7.10.1952
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	סמנכ"ל לוגיסטיקה ונכסים. כמו כן מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
השכלתו	תיכונית.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	סמנכ"ל לוגיסטיקה ומנהל נכסים ורכש בחברה.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	כן, אח של בעל השליטה בחברה.
תאריך תחילת כהונה	1.1.2005

שם	**שמואל שורץ**
מספר ת.ז.	030767032
תאריך לידה	1.1.1950
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	סמנכ"ל, מבקר פנימי ראשי. כמו כן מכהן כמבקר פנימי במנורה החזקות בע"מ ובחברות אחרות בקבוצה.
השכלתו	רו"ח. תואר ראשון בכלכלה סוציולוגיה וחשבונאות מאוניברסיטת חיפה, תואר שני במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת תל-אביב.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	כיהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים בחברה וכדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	8.1.2007

שם	**משה אלקיים**
מספר ת.ז.	058235094
תאריך לידה	3.8.1963
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	סמנכ"ל, מנהל תחום מכירות ביטוח חיים, בריאות ופיננסים, כמו כן מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
השכלתו	תואר ראשון (B.A) במשאבי אנוש ומזרח תיכון מאוניברסיטת בן גוריון.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מנהל שיווק ומכירות ביטוח חיים, בריאות ופיננסים בחברה.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	26.4.2009

שם	**שמעון עיר-שי**
מספר ת.ז.	055922918
תאריך לידה	24.6.1959
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	סמנכ"ל, יועץ משפטי ומזכיר החברה והחברה האם מנורה מבטחים החזקות בע"מ.
השכלתו	עו"ד. תואר ראשון במשפטים מהאוניברסיטה העברית.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מכהן כיועץ משפטי ומזכיר החברה והחברה האם מנורה מבטחים החזקות בע"מ. לשעבר סגן יועץ משפטי במשרד האוצר.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה*	1.7.2002

שם	**ירון שחורי**
מספר ת.ז.	55414403
תאריך לידה	26.9.1958
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	סמנכ"ל, מנהל תחום ארגון שיטות ורגולציה וממונה על פניות הציבור.
השכלתו	תואר ראשון בהנדסת תעשייה וניהול מאוניברסיטת תל-אביב.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	מנהל תחום ארגון שיטות ורגולציה בחברה.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	7.9.2010

שם	**אורית קרמר**
מספר ת.ז.	23045453
תאריך לידה	20.7.1968
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	סמנכ"לית, מנהלת תחום בריאות.
השכלתו	תואר ראשון בכלכלה וייעוץ חינוכי מאוניברסיטת תל-אביב, תואר שני (MBA) במנהל עסקים מאוניברסיטת בן-גוריון.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	סמנכ"לית בכירה וסגנית ראש חטיבת הבריאות בהראל חברה לביטוח בע"מ, מנהלת ענף בריאות בחברת ביטוח יוונית מקבוצת הראל.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	.1.9.2011

שם	**רונן קופמן**[12]
מספר ת.ז.	56003650
תאריך לידה	27.8.1959
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	כיהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף משאבי ארגון. כמו כן כיהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
השכלתו	M.A במנהל עסקים מאוניברסיטת תל-אביב.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	סמנכ"ל משאבי אנוש ומנהל בחברת מג'יק תעשיות תוכנה.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	1.12.06
שם	**יהודה גרוסמן**[13]
מספר ת.ז.	52015864
תאריך לידה	2.8.1953
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	כיהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף מערכות מידע.
השכלתו	תואר ראשון במדעי המחשב וכלכלה, CLU מהמכללה לביטוח, מנתח מערכות מורשה (CSA)- לשכת מנתחי המערכות בישראל.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	משנה למנכ"ל ומנהל אגף מערכות מידע.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	לא.
תאריך תחילת כהונה	1.1.2005

* מוגדר כנושא משרה בכירה החל מיום 30.3.2009.

18. מורשה חתימה של התאגיד (תקנה 26ב)

לחברה אין מורשי חתימה עצמאיים.

19. רואה החשבון של התאגיד (תקנה 27)

קוסט פורר גבאי את קסירר רואי חשבון, עמינדב 3 תל-אביב.

20. שינוי בתזכיר או בתקנון של התאגיד (תקנה 28)

ביום 24 בנובמבר 2011 אישרה האסיפה הכללית תיקון לתקנון החברה תוך התאמתו להוראות חוק החברות (תיקון מס' 16), התשע"א-2011, הוראות חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 וחוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בקשר עם התחייבות לשיפוי בגין הוצאות בקשר עם הליכים מנהליים שונים.

21. המלצות והחלטות הדירקטורים (תקנה 29)

המלצות הדירקטוריון בפני האסיפה הכללית והחלטות הדירקטוריון שאינן טעונות אישור אסיפה כללית בדבר:

[12] סיים כהונתו (פרש) ביום 4.5.2012.
[13] סיים כהונתו (פרש) ביום 31.8.2011.

(א)

1. **תשלום דיבידנד או ביצוע חלוקה בדרך אחרת או חלוקת מניות הטבה:** ביום 26 במאי 2011, ולאחר שקבע כי החברה עומדת בדרישות הדין לעניין חלוקה, אישר דירקטוריון החברה חלוקת דיבידנד בסך כולל של 100 מיליון ש"ח, אשר חולק ביום 29 במאי 2011. ביום 14 בפברואר 2012, לאחר שקבע כי החברה עומדת בדרישות הדין לעניין חלוקה, אישר דירקטוריון החברה העברה של מלוא (100%) מניות מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, כדיבידנד בעין למנורה מבטחים החזקות (חברה האם של החברה). מועד ההעברה נקבע ליום 15 בפברואר 2012.

2. **שינוי ההון הרשום או המונפק של התאגיד:** אין.

3. **שינוי תזכיר או תקנון התאגיד:** ביום 24 בנובמבר 2011 אישר דירקטוריון החברה לתקן את תקנון החברה תוך התאמתו להוראות חוק החברות (תיקון מס' 16), התשע"א- 2011 והוראות חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א- 2011 וחוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א- 2011 בקשר עם התחייבות לשיפוי בגין הוצאות בקשר עם הליכים מנהליים שונים.

4. **פדיון ניירות ערך בני פדיון, כמשמעותם בסעיף 312 לחוק החברות:** אין.

5. **פדיון מוקדם של איגרת חוב:** אין.

6. **עסקה שלא בהתאם לתנאי השוק בין התאגיד ובעל עניין בו למעט עסקה עם חברה בת:** ביום 21 ביולי 2011, אישר דירקטוריון החברה, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת, כעסקה חריגה, את השתתפות החברה בחבות המס הנוספת של מר קלמן יו"ר הדירקטוריון (במסגרת תכנית המניות שאושרה לו בעבר) בגין הדיבידנד שחולק בשנים 2003 ו- 2004 וזאת בסכום החיסכון במס של החברה בלבד תוך התחייבות כלפי רשות המסים כי החברה ו/או החברה האם (מנורה החזקות) לא דרשו ולא ידרשו בעתיד, לנכות את תשלומי הדיבידנד כהוצאה.

(ב) **החלטות אסיפה כללית שנתקבלו שלא בהתאם להמלצות המנהלים:** אין.

(ג) **החלטות אסיפה כללית מיוחדת:**

1. ביום 30 במרס 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה, כעסקה חריגה, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 22 וביום 30 במרס 2011, בהתאמה, הענקת מענק מיוחד בסך של 1 מיליון ש"ח למר קלמן יו"ר הדירקטוריון של החברה ומנכ"ל מנורה החזקות, בנוסף למענק ההסכמי בסך של 654 אלפי ש"ח. המענק אושר מתוך הערכה רבה להישגיו של מר קלמן כמנכ"ל החברה במהלך תקופה של כ- 9 שנים מתוכן כשנתיים גם בתפקיד משנה למנכ"ל מנורה החזקות. המענק האמור אושר בנוסף על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון של מנורה החזקות ביום 22 וביום 30 במרס 2011, בהתאמה.

2. ביום 21 ביולי 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 20 וביום 21 ביולי 2011, בהתאמה, את השתתפות החברה בחבות המס הנוספת של מר קלמן בגין הדיבידנד שחולק בשנים 2003 ו- 2004 וזאת בסכום החיסכון במס של החברה בלבד, הנובע מהתרת הדיבידנד האמור כהוצאה, וכן התחייבות החברה כלפי רשות המסים כי החברה לא דרשה ולא תדרוש בעתיד לנכות את תשלומי הדיבידנד החל משנת 2005 כהוצאה. ההשתתפות כאמור אושרה בנוסף על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון של מנורה החזקות ביום 21 ביולי 2011.

3. ביום 3 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה הארכת פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה וכן התקשרות בעסקת מסגרת לעניין הפוליסות האמורות, כמפורט בסעיפים 11.1.3 ו- 11.1.4 לעיל. כמו כן במסגרת אותה אסיפה אושר מינויו של מר חיים אהרון כדירקטור חיצוני של החברה (בעל כשירות מקצועית). מאחר ובמועד האסיפה היה ה"ה עו"ד חיים אהרון מועמד לכהונה כדח"צ גם בחברה האם - מנורה מבטחים החזקות, קבעה האסיפה הכללית של החברה כי ישולם לו בגין כהונתו כדירקטור חיצוני בחברה, בכל שנה, גמול השתתפות בישיבות בלבד לפי הסכום המרבי לחברה מדרגה ה' בהתאם לתוספת השלישית לתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס-2000 (להלן: "**תקנות הגמול**") ובסכום שלא יעלה על

הגמול השנתי הקבוע לחברה בדרגה ה', לרבות החלטות ללא התכנסות והחלטות באמצעי תקשורת או על הגמול השנתי הקבוע לחברה בדרגה ה', לפי הנמוך, כשהם צמודים למדד המחירים לצרכן, כאמור בתקנות הגמול. לסכומים אלה יתווסף מע"מ כחוק. ביום 7 בנובמבר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה האם- מנורה מבטחים החזקות, את מינויו של ה"ה חיים אהרון כדח"צ גם במנורה מבטחים החזקות.

4. ביום 24 בנובמבר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה את ההחלטות האמורות להלן: (א) תיקון תקנון החברה כמפורט בסעיף 20 לעיל; (2) לאשר מתן, מעת לעת, של כתבי פטור והתחייבות לשיפוי לדירקטורים ונושאי משרה אחרים אשר כיהנו, מכהנים ויכהנו בחברה בעבר, בהווה ובעתיד, למעט ה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ (קרוביו של בעל השליטה); (3) להעניק התחייבות לשיפוי חדשה לקרוביו של בעל השליטה, ה"ה גרשון גורביץ וערן גריפל המכהנים כנושאי משרה בחברה, כמפורט בסעיף 11.1.6 לעיל; (4) להעניק מתן הסכם שיפוי לקרובו של בעל השליטה, ה"ה ערן גריפל המכהן (בנוסף להיותו נושא משרה בחברה) כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (להלן: "**מנורה פנסיה**"), כמפורט בסעיף 11.1.7 לעיל.

22. החלטות החברה (תקנה 29א)

(1) **אישור פעולות לפי סעיף 255 לחוק החברות:** אין.

(2) **פעולה לפי סעיף 254(א) לחוק החברות אשר לא אושרה:** אין.

(3) **עסקאות חריגות הטעונות אישורים מיוחדים לפי סעיף 270(1) לחוק החברות:**

1. ביום 30 במרס 2011 החליט דירקטוריון החברה, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 22 במרס 2011, לאשר כעסקה חריגה תשלום מענקים לנושאי משרה בחברה בגין שנת 2010. בהתאם לאישור הדירקטוריון וועדת הביקורת כאמור לעיל, הוענק מענק בסך 1,000 אלפי ש"ח למר ארי קלמן (בנוסף למענק ההסכמי בסך של כ- 654 אלפי ש"ח, כמפורט בסעיף 21(ג)(1) לעיל), מענק בסך של 1,700 אלפי ש"ח למר יוני טל, מענק בסך של 750 אלפי ש"ח למר שי קומפל, מענק בסך של 2,000 אלפי ש"ח למר מנחם הרפז, מענק בסך של 750 אלפי ש"ח למר יהודה בן אסאייג.

2. ביום 21 ביולי 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 20 וביום 21 ביולי 2011, בהתאמה, את השתתפות החברה בחבות מס נוספת של מר קלמן. לפרטים ראו סעיף 21(ג)(2) לעיל.

(4) **פטור, ביטוח או התחייבות לשיפוי לנושא משרה שבתוקף בתאריך הדוח:**

1. ביום 29 באוגוסט 2010 אישרו ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה לשנת 2010-2011 (1.8.2010-31.7.2011) בחברה ובחברות בנות שלה. לפרטים ראו סעיף 11.1.2 לעיל.

2. ביום 24 במרס 2011 אישרר דירקטוריון החברה רכישת פוליסת מטריה נוספת בגבול אחריות בסך של 30 מיליון דולר נוספים, לתקופה שמיום 22.2.2011 ועד ליום 21.2.2012 בחטיבת מנורה מבטחים ביטוח, לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו. לפרטים ראו סעיף 11.1.3 לעיל.

3. ביום 3 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (בהמשך לאישור ועדת הביקורת והדירקטוריון מיום 25 ומיום 28 באוגוסט 2011, בהתאמה) הארכת פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה (לרבות הרובד כמפורט בסעיף 22(4)(2) לעיל) לתקופה שבין 1.8.2011-21.8.2011 וכן חידוש הפוליסה לתקופה שבין 22.8.2011-31.7.2012. לפרטים ראו סעיף 11.1.4 לעיל.

4. ביום 3 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה התקשרות בעסקת מסגרת לפיה ניתן לאשר את חידוש הפוליסות הנזכרות לעיל, כחלק מחטיבות הקבוצה, מדי שנה, וזאת לתקופה של שנתיים מעבר לשנת הבסיס. לפרטים ראו סעיף 11.1.5 לעיל.

5. ביום 24 בנובמבר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון מיום 21 ומיום 24 בנובמבר 2011, בהתאמה, לאשר מתן, מעת לעת, של כתבי פטור והתחייבות לשיפוי חדשים לדירקטורים ונושאי משרה אחרים

אשר כיהנו, מכהנים ויכהנו בחברה בעבר, בהווה ובעתיד (למעט ה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ (קרוביו של בעל השליטה)) בנוסח שאישר הדירקטוריון. כתבי הפטור וההתחייבות לשיפוי החדשים נועדו להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם שניתן לנושאי המשרה בהתאם לאישור האסיפה הכללית של החברה מיום 28 בדצמבר 2006, והכל בהתאם למותר על פי הדין, ובכפוף לכך שבכל מקרה, סך השיפוי לא יעלה במצטבר לאירועים שונים על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי.

6. ביום 24 בנובמבר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה מתן כתבי התחייבות לשיפוי חדשים לקרוביו של בעל השליטה, ה"ה גרשון גורביץ וערן גריפל, לפרטים ראו סעיף 11.1.6, וכן אישרה הענקת הסכם שיפוי לקרובו של בעל השליטה, מר ערן גריפל המכהן (בנוסף להיותו נושא משרה בחברה) גם כיו"ר דירקטוריון מנורה פנסיה, לפרטים ראו סעיף 11.1.7 לעיל.

ארי קלמן
יו"ר דירקטוריון

מוטי רוזן
מנהל כללי

תל אביב, 29 במרס, 2012

מנורה מבטחים
ביטוח בע"מ

פרק ה':
נספחים

הצהרת אקטואר ביטוח חיים

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים חברה לביטוח להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח חיים עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים חברה לביטוח ליום 31 דצמבר 2011 כפי שמפורט להלן.

אני משמשת אקטוארית ממונה בביטוח חיים של המבטח ממרץ 2009. אינני בעלת עניין במבטח או בן משפחה של בעל עניין במבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניין הבא:

ההפרשה שחושבה בגין ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מובילה, חושבה כחלק היחסי של מנורה מבטחים בהפרשה שחושבה על ידי המבטחים המובילים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. בנספח ב' (טופס 12א' ו12ב') מפורטים סכומי ההפרשות, באלפי ₪, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר.

1. הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו, למעט תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה) וההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח) –
Reserve for Unpaid Losses (Incurred but Unpaid Claims) and Unpaid Allocated and Unallocated Loss Adjustment Expenses (Including IBNR)

2. הפרשה (עתודה) הנובעת מתנאי חוזה הביטוח בביטוח חיים בנפרד, לרבות –

א. עתודה לתכנית עם צבירה;

ב. הפרשה הנדרשת כאשר חלק מהפרמיה הנגבית בשנים המוקדמות של החוזה מיועדת למתן כיסוי עתידי במועד מאוחר יותר, כגון: הפרשה בגין פרמיה קבועה, ברות ביטוח והמשכיות;

3. חלק העתודה בגין תביעות בתשלום, לרבות תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה.

4. הפרשה בגין השתתפות ברווחים.

5. השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה.

6. אחר - הפרשות נוספות לפי הוראות המפקח, כגון: הפרשה בגין עתודה להשלמה (DAC), השלמת העתודה לפוליסות גמלא.

ב. השפעת השינויים המפורטים בהמשך על ההפרשות, באלפי ₪, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר.

א. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון – סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה.

ב. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים.

<u>פרק ג' – חוות הדעת</u>

אני מצהירה ומאשרת כי בענף ביטוח חיים:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;

ב.הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;

ג.כללים אקטואריים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח חיים, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

<u>פרק ד' – הערות והבהרות</u>

1. הערות

פירוט סוגי עתודות הביטוח והשיטות לקביעתן מופיעים בביאור ניהול סיכונים לדוחות הכספיים.

הטבלאות בנספחים להלן נערכו עפ"י הנחיות המפקח על הביטוח, והרכב הנתונים בהם אינו בהכרח תואם להרכב הנתונים המופיע בדוחות הכספיים ובביאורים של החברה .

סעיף הפרשה בגין השתתפות ברווחים מתייחסת לפוליסות קולקטיביות. הפרשה זאת נרשמת במאזן בסעיף זכאים ולא בעתודות ביטוח חיים.

בעתודה המיוחדת להשלמה בפוליסות קצבה שיעורי הריבית השונים עודכנו לפי שיעורי ריבית חסרות סיכון שפורסמו, נכון לסוף שנת 2011.

כבכל שנה, אנחנו בודקים את מידת התאמת התביעות התלויות (כולל תביעות בתשלום ו-IBNR) מול ההתפתחות בפועל ועדכנו את גורמי הכפלה.

2. שינויים והתאמות מהותיים

לא היו שינויים מהותיים.

18 מרץ 2012	רגינה חייקין	
תאריך	שם האקטואר	חתימה

טופס 12א' תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - ברוטו

שם החברה :מנורה חב' לבטוח בע"מ

ליום: 31/12/2011

(באלפי ₪)

			סה"כ	חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		חסכון טהור או מרכיב החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)		סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		אכ"ע	סיעודי		כיסויים אחרים 1)
				מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף	פרט	קבוצתי		פרט	קבוצתי	
				א1	ב1	א2	ב2	א3	ב3	4	א5	ב5	6
1	1000	תביעות תלויות	144,229	4,735	2,111	1,459	8,869	52,327	4,336	0	0	0	70,392
2	2000	עתודה (סה"כ שורות 2א1 עד 6)	16,852,523	2,433,856	1,373,973	1,540,266	10,251,500	25,728	7,078	774,008	442,027	3,808	278
2א1	2110	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה: פוליסות שהונפקו עד שנת 1990	3,692,637	2,138,883	0	1,482,974	49,178	1,967	0	19,031	603	0	2
2א2	2120	פוליסות שהונפקו בין השנים 2003-1991	8,008,859	0	1,265,018	0	6,671,832	2,799	0	63,643	5,566	0	0
2א3	2130	פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004	3,617,222	0	0	1,864	3,423,669	11,209	0	180,477	0	0	2
2א4	2140	סה"כ (2א1 עד 2א3)	15,318,718	2,138,883	1,265,018	1,484,838	10,144,679	15,976	0	263,151	6,169	0	4
2ב	2200	פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון	456,886	0	0	0	0	9,753	5,666	49,671	389,683	1,839	274
3	3000	חלק העתודה בגין תביעות בתשלום	886,596	282,758	103,905	0	0	0	0	451,886	46,175	1,872	0
4	4000	השתתפות ברווחים	10,808	0	0	0	0	0	1,412	9,300	0	97	0
5	5000	השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	6000	אחר	179,514	12,215	5,051	55,427	106,821	0	0	0	0	0	0
7	7000	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'

8א		השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1ב8	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים קיימים	שינויים בהנחות	-6,902	0	0	0	0	0	0	0	-6,902	0	0
2ב8		שינויים בשיטות	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3ב8		הבדלים בגובה הפרמיה	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4ב8		שינויים אחרים	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

תאריך : 18/03/2012 תפקיד 1: אקטוארית ממנה ביטוח חיים שם האקטואר 1 : רגינה חייקין

חזרה

טופס 12ב' תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר

שם החברה :מנורה חב' לבטוח בע"מ

ליום: 31/12/2011

(באלפי ₪)

		סה"כ	חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		חסכון טהור או מרכיב החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)		סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		אכ"ע	סיעודי		כיסויים אחרים 1)
			מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף	פרט	קבוצתי		פרט	קבוצתי	
			א1	ב1	א2	ב2	א3	ב3	4	א5	ב5	6
1	תביעות תלויות	124,851	4,175	1,897	1,459	8,869	47,510	4,273	0	0	0	56,668
2	עתודה (סה"כ שורות 2א1 עד 6)	16,573,007	2,433,683	1,373,871	1,540,145	10,250,954	25,728	7,078	686,144	251,733	3,393	278
2א1	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה: פוליסות שהונפקו עד שנת 1990	3,691,697	2,138,710	0	1,482,853	49,174	1,967	0	18,677	316	0	2
2א2	פוליסות שהונפקו בין השנים 2003-1991	7,999,831	0	1,264,915	0	6,671,290	2,799	0	58,474	2,352	0	0
2א3	פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004	3,613,883	0	0	1,864	3,423,669	11,209	0	177,138	0	0	2
2א4	סה"כ (2א1 עד 2א3)	15,305,411	2,138,710	1,264,915	1,484,718	10,144,133	15,976	0	254,288	2,668	0	4
2ב	פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון	296,376	0	0	0	0	9,753	5,666	44,612	234,342	1,729	274
3	חלק העתודה בגין תביעות בתשלום	780,898	282,758	103,905	0	0	0	0	377,944	14,724	1,567	0
4	השתתפות ברווחים	10,808	0	0	0	0	0	1,412	9,300	0	97	0
5	השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	אחר	179,514	12,215	5,051	55,427	106,821	0	0	0	0	0	0
7	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'

8א	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב1	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים קיימים: שינויים בהנחות	-289	0	0	0	0	0	0	0	-289	0	0
8ב2	שינויים בשיטות	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב3	הבדלים בגובה הפרמיה	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8ב4	שינויים אחרים	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים ביטוח בע"מ להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ליום 31 דצמבר 2011 כפי שמפורט להלן.

הריני שכיר של חברת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ומשמש כאקטואר הראשי משנת 2001. למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם המבטח ולא עם בן משפחה של בעל עניין במבטח, ולא עם חברה הקשורה למבטח או גורם אחר המספק שירותים למבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("הפול"), נעשתה תוך התבססות על חישוב שנעשה ע"י ה"פול".

2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל בוצעה על ידי, לפי ניסיון של חלקנו בעסקים אלה.

3) אין הפחתה בגין העדר מתאם בין הענפים השונים בהפרשה.

2 . <u>נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית</u>

א. הסכומים באלפי ש"ח

	ליום 31 דצמבר 2011	
<u>1) הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן</u>	**<u>ברוטו</u>**	**<u>שייר</u>**
א) ענפים סטטיסטיים		
אובדן רכוש	53,916	1,524
מקיף דירות	21,091	9,196
בנקים למשכנתאות	1,598	1,135
בתי עסק	14,271	8,407
רכב רכוש	145,604	89,863
ביטוח הנדסי	57,908	12,941
רכב חובה (1)	1,275,172	1,157,972
אחריות מעבידים	220,693	191,221
צד שלישי	124,890	109,725
אחריות מקצועית למעט אחריות נושאי משרה ודירקטורים	74,491	57,870
אחריות המוצר	28,341	23,181
כלי טייס ושייט ומטענים בהובלה	78,048	1,070
סה"כ ענפים סטטיסטיים	2,096,023	1,664,105
ב) ענפים שאינם סטטיסטיים (2)	2,524	1,866
סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטיים	2,098,547	1,665,971
2) הוצאות עקיפות (3)	66,777	66,777
3) הפרשה לפרמיה בחסר:		
רכב חובה	0	0
רכב רכוש	27,957	22,545
מקיף דירות	0	0
סה"כ תביעות תלויות, הפרשה לפרמיה בחסר והפרשה לתביעות אקסס ברכב חובה של שומרה המחושבות לפי הערכה אקטוארית	2,193,281	1,755,293

(1) ראה הערה בפרק ד, סעיף 4

(2) ענפים שאינם סטטיסטיים: סיכונים מיוחדים ודמי מחלה

ענפים שלא נכללו בהערכה האקטוארית: ענף אחריות נושאי משרה ודירקטורים

(3) למעט בנקים למשכנתאות וכלי שייט וטייס ; התביעות אינן מסולקות בחברה.

פרק ג' – חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בכל הענפים למעט אחריות נושאי משרה ודירקטורים:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;
   ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
   ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1)א), בגין הענפים הסטטיסטיים (אובדן רכוש, מקיף דירות, בתי עסק, בנקים למשכנתאות, רכב רכוש, ביטוח הנדסי, רכב חובה, אחריות מעבידים, אחריות צד שלישי, אחריות מקצועית למעט אחריות נושאי משרה ודירקטורים, אחריות המוצר, כלי טיס, כלי שיט, מטענים בהובלה) מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף סטטיסטי שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

5. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1)ב), מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטיים והלא סטטיסטיים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

6. ההפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2, מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות עבור כל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

7. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.3, מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

<u>פרק ד' – הערות והבהרות</u>

1. אומדנים אקטואריים מטבעם הינם לא וודאיים מאחר והם תלויים באירועים עתידיים מותנים. יתר על כן, אומדנים בגין עתודות עבור תביעות תלויות והוצאות יישובן נגזרים, בדרך כלל, מניתוח נתונים היסטוריים, בעוד אירועים או סביבות עתידיים שונים לעיתים קרובות מהעבר. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש ליישוב התביעות התלויות עשוי להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב. לאחרונה פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.

2. לא הערכתי את ענף אחריות נושאי משרה ודירקטורים, זאת מאחר והניסיון אינו מתאים לביסוס הערכה אקטוארית.

3. בענף כלי טיס והיהלומים נעשתה הפרשה ל-IBNR בלבד.

4. ענף הרכב החובה כולל הפרשה לביטוח משנה בו חברת מנורה מבטחים ביטוח מבטחת את חברת הבת שומרה ע"ס 3,973 אל"ש.

18 מרץ 2012	אקטואר ראשי	אברהם לוונגליק	_____
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

הצהרת אקטואר ביטוח בריאות

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים חברה לביטוח להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים חברה לביטוח ליום 31 בדצמבר 2011 כפי שמפורט להלן.

הנני שכיר של חברת מנורה מבטחים ומשמש כאקטואר הראשי משנת 2001. למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם המבטח ולא עם בן משפחה של בעל עניין במבטח, ולא עם חברה הקשורה למבטח או גורם אחר המספק שירותים למבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) הפרשות בגין עסקים נכנסים מביטוח ישיר איי.די.איי. חברה לביטוח בע"מ, אשר הוערכו על ידי אקטואר חברה זו. לעניין זה, "עסקים נכנסים" כהגדרתם בתקנות הפיקוח על עסקי הביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה- 1984.

2) ביטוחים משותפים בהם אין החברה מובילה - אין ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטחת מובילה בענפים שהוערכו.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א.

תת הענף:	פוליסות פרט		פוליסות קבוצתיות	
	ברוטו	שייר	ברוטו	שייר

א.1. הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן, באלפי ש"ח

עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
הוצאות רפואיות	673	250	-	-
מחלות קשות	24,372	8,958	211	211
תאונות אישיות	2	2	0	0
סה"כ	**25,047**	**9,210**	**211**	**211**

תת הענף:	פוליסות פרט		פוליסות קבוצתיות	
	ברוטו	שייר	ברוטו	שייר
עסקים המדווחים בביטוח כללי:				
הוצאות רפואיות	35,654	14,415	5,845	5,623
שיניים	130	130	4,511	4,511
תאונות אישיות	6,212	868	כלול בפרט	כלול בפרט
נסיעות לחו"ל	323	38	כלול בפרט	כלול בפרט
סה"כ	**42,319**	**15,451**	**10,356**	**10,134**

א.2. ההפרשה להוצאות עקיפות לישוב התביעות, באלפי ₪

עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
הוצאות רפואיות	10	10	0	0
מחלות קשות	233	233	3	3
תאונות אישיות	0	0	0	0
סה"כ	**243**	**243**	**3**	**3**
עסקים המדווחים בביטוח כללי:				
הוצאות רפואיות	849	849	134	134
שיניים	3	3	68	68
תאונות אישיות	223	223	כלול בפרט	כלול בפרט
נסיעות לחו"ל	10	10	כלול בפרט	כלול בפרט
סה"כ	**1,085**	**1,085**	**202**	**202**

א.3. ההפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח (Contract Reserve) .

עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
הוצאות רפואיות	35,163	35,163	0	0
מחלות קשות	21,810	21,808	9	9
תאונות אישיות	123	123	0	0
סה"כ	**57,096**	**57,094**	**9**	**9**
עסקים המדווחים בביטוח כללי:				
הוצאות רפואיות	96,456	27,656	3,084	3,084
שיניים	1	1	1,501	1,501
תאונות אישיות	0	284	כלול בפרט	כלול בפרט
נסיעות לחו"ל	0	0	כלול בפרט	כלול בפרט
סה"כ	**96,457**	**27,941**	**4,585**	**4,585**

תת הענף:	פוליסות פרט		פוליסות קבוצתיות	
	ברוטו	שייר	ברוטו	שייר

א.4. ההפרשה בגין השתתפות ברווחים .

עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
מחלות קשות	-	-	201	201
סה"כ	**-**	**-**	**201**	**201**

עסקים המדווחים בביטוח כללי:				
הוצאות רפואיות	-	-	-	-
שיניים	-	-	2	2
תאונות אישיות	-	-	כלול בפרט	כלול בפרט
נסיעות לחו"ל	-	-	כלול בפרט	כלול בפרט
סה"כ	-	-	2	2

פירוט השפעת השינויים המפורטים להלן על סכומי ההפרשות:

<u>פרק ג' – חוות הדעת</u>

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענפי הבריאות הבאים :

א. הוצאות רפואיות .
ב. מחלות קשות .
ג. שיניים .
ד. תאונות אישיות.
ה. נסיעות לחו"ל.

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכל כתוקפם ביום הדו"ח הכספי :
   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א- 1981 והתקנות לפיו ;
   ב. הוראות המפקח על הביטוח ;
   ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתת ענפי הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

<u>פרק ד' – הערות והבהרות</u>

1. הערות

1. אומדנים אקטואריים מטבעם הינם לא וודאיים מאחר והם תלויים באירועים עתידיים מותנים. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש למלא את ההתחייבויות עשוי להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב.

2. ענף עובדים זרים הינו ענף במסגרת קיפטיציה ואין לענף הערכה אקטוארית.

3. בענף נסיעות לחו"ל נעשתה הפרשה אקטוארית ל-IBNR בלבד.

4. לא ניתן היה להפריד בין הקולקטיבים לפוליסות הפרט בענפי תאונות אישיות ונסיעות לחו"ל, ולפיכך הנתונים נכללו בעמודת פוליסות הפרט.

5. למרות שהחברה דווחה לראשונה על מגזר בריאות נפרד, דו"ח זה מתייחס לענפי הביטוח בדומה לשנים עברו ובהתאם להנחיות הפיקוח בחוזר הערכה אקטוארית בביטוח בריאות, מספר 2005-10.

6. עדכנו חישוב העתודה לפרמיה בחסר בענף הוצאות רפואיות המדווח בביטוח כללי, ובעיקר שיעורי הביטולים והוצאות התחזוקה. ההשפעה של השינויים אלו היתה עליה של 14.9 מל"ש ברמת הברוטו ו-2.4 מל"ש ברמת השייר.

18 מרץ 2012	אקטואר ראשי	אברהם לוונגליק	_____
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

הצהרות אקטוארים

הצהרת אקטואר - ענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה)

הצהרת אקטואר - ענף רכב חובה

הצהרת אקטואר - ביטוח בריאות

הצהרת אקטואר בענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה)

מצ"ב הצהרת אקטואר הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות.

הצהרה זו אינה כוללת את ענף רכב חובה, עבורו קיימת הצהרה נפרדת.

פרק א' – (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה) עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2011, כפי שמפורט להלן:

הנני עובד שומרה. בחודש יולי 2007 מוניתי לאקטואר ממונה בתחום ביטוח כללי (למעט ענף ביטוח חובה). למיטב ידיעתי, איננני בעל עניין ואיננני מחזיק באמצעי שליטה בשומרה. אין לי קשר עסקי עם בעל עניין בשומרה או עם בן משפחה של בעל עניין בשומרה, לרבות קשרים עסקיים עם חברה בת של שומרה או עם חברה הקשורה לשומרה.

פרק ב' – (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה בשומרה מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("הפול") או בגין עסקים נכנסים – **לא רלוונטי**.

2) ההפרשה שחושבה עבור כל הביטוחים המשותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל (היו כאלה עד שנת חיתום 2001 בלבד), חושבה על ידי המבטחים המובילים והועברה לידיי.

3) לא בוצעה הפחתה בעתודות בגין האפשרות של העדר מתאם בין הענפים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

	ליום 31 דצמבר 2011	
	ברוטו (אלפי ₪)	שייר (אלפי ₪)
א.1. הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)		
א). ענפים סטטיסטיים:		
ביטוח רכב מנועי – רכוש (עצמי וצד שלישי)	52,146	51,842
ביטוח מקיף לדירות	4,307	1,711
ביטוח מפני אחריות מעבידים	15,693	13,022
ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי	16,951	11,616
ביטוח מקיף לבתי עסק	3,844	1,315
סה"כ ענפים סטטיסטיים	**92,941**	**79,506**
ב). ענפים שאינם סטטיסטיים (1)	**687**	**65**
סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטיים	**93,628**	**79,571**
א.2. הוצאות עקיפות (2)		
סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטים	**1,796**	**1,796**
א.3. הפרשה לפרמיה בחסר:		
ביטוח רכב מנועי – רכוש (עצמי וצד שלישי)	לא נדרש להצהיר	0
ביטוח מקיף לדירות	לא נדרש להצהיר	0
סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר		
המחושבות לפי הערכה אקטוארית	**95,424**	**81,367**

(1) ענפים שאינם סטטיסטיים: ביטוח הנדסי, ביטוח קבלנים, ביטוח יהלומים, הגנה משפטית.
(2) ההפרשה להוצאות עקיפות הינה עבור כל שנות החיתום.

פרק ג' – (הצהרת אקטואר) חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענפים הבאים (כהגדרתם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה - 1985):

- ביטוח רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד שלישי) - סעיף 1(א)(9).
- ביטוח מקיף לדירות - סעיף 1(א)(12).
- ביטוח מפני אחריות מעבידים - סעיף 1(א)(7).
- ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי - סעיף 1(א)(14).
- ביטוח מקיף לבתי עסק - סעיף 1(א)(12).

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;

   ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;

   ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1)א) בגין הענפים הסטטיסטים: ביטוח רכב מנועי - רכוש, ביטוח מקיף לדירות, ביטוח מפני אחריות מעבידים, ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי, ביטוח מקיף לבתי עסק - מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף סטטיסטי שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

5. סך ההפרשות המפורט בפרק ב' סעיף 2.א.1)ב) מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטים והלא סטטיסטים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

6. ההפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2) מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות עבור פוליסות שהונפקו בכל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

7. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.3) מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה, הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר ברמת השייר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – (הצהרת אקטואר) הערות והבהרות

1. בשנת 2010 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.
2. בענפים הבאים לא בוצעה הערכה אקטוארית בשל העדר מובהקות סטטיסטית:

ביטוח הנדסי, ביטוח קבלנים, ביטוח יהלומים, הגנה משפטית - בענפים אלו העתודה התבססה על פי הערכת מחלקת התביעות בחברה.

3. לגבי תביעות מפוליסות "ביטוח משותף", עד שנת 2001 בלבד, התקבלו נתונים כספיים מהחברות המובילות שהינן מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, הדר חברה לביטוח בע"מ, אריה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברות המובילות").

22/03/2012	אקטואר ביטוח כללי	ניר הרמתי	
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

סוף הצהרת אקטואר - ביטוח כללי (למעט ביטוח רכב חובה)

פרק א' - הצהרת אקטואר - ענף רכב חובה

מצ"ב הצהרת אקטואר בענף רכב חובה בלבד הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות.

פרק א' – (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן, בענף ביטוח רכב חובה עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2011, כפי שמפורט להלן.

הריני עובד של חברת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ומשמש כאקטואר ראשי בחברה זו החל מינואר 2001.
החל מאוגוסט 2010 מוניתי לתפקיד אקטואר ממונה בענף רכב חובה בשומרה.
למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם אף אחד מהמבטחים הנ"ל ולא עם בן משפחה של בעל עניין אצל המבטחים הנ"ל, ולא עם חברה הקשורה למבטחים הנ"ל או גורם אחר המספק שירותים למבטחים הנ"ל.

פרק ב' – (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

1. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
2. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
3. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
4. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
5. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

א. ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי (להלן - "הפול"), נעשתה תוך התבססות על חישוב שנעשה ע"י אקטואר ה"פול".

ב. אין לחברה ביטוחים משותפים עם חברות אחרות בענף רכב חובה.

ג. לא בוצעה הפחתה בעתודות בגין האפשרות של העדר מתאם בין הענפים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

	ליום 31 דצמבר 2011	
	ברוטו (אלפי ₪)	שייר (אלפי ₪)
א.1. הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)		
ענפים סטטיסטיים:		
רכב חובה	658,211	589,091
סה"כ ענפים סטטיסטיים	658,211	589,091
ענפים שאינם סטטיסטיים		
סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאינם סטטיסטיים	658,211	589,091
א.2. הוצאות עקיפות		
רכב חובה	17,736	17,736
א.3. הפרשה לפרמיה בחסר:		
רכב חובה		0
סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר		
המחושבות לפי הערכה אקטוארית	675,947	606,827

פרק ג' – (הצהרת אקטואר) חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענף רכב חובה:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;
   ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
   ג. כללים אקטוארים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 2.א.1, בגין הענף הסטטיסטי (רכב חובה) מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות המוגדרות לעיל, בענף הסטטיסטי, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
5. סך ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 1.א.2 מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטים והלא סטטיסטים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
6. ההפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2 מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב תביעות עבור כל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
7. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 3.א.2 מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר ברמת השייר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – (הצהרת אקטואר) הערות והבהרות

1. בשנת 2010 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.

2. החל מהמאזן השנתי של שנת 2009 נעשה שימוש במודל BF (Bornhuetter-Ferguson) לחישוב העתודה ברכב חובה, לפיו העתודה, עבור כל שנת חיתום, מחושבת על ידי שקלול של העלות באולטימט המחושבת על סמך ניסיון החברה בלבד עם העלות המתקבלת על ידי שימוש בפרמיית הסיכון עליה המליץ ה-ISO. עבור חשיפה שהורווחה בשנת 2010 בגין שנת החיתום 2009-2011 פרמיית הסיכון שנלקחה היא פרמיית הסיכון המומלצת ע"י חברת "רון בינה אקטוארית", מפעיל מאגר המידע לרכב חובה הנוכחי.

22/03/2012	אקטואר ממונה רכב חובה	ד"ר לוונגליק אברהם	חתימה
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	

סוף הצהרת אקטואר - ביטוח רכב חובה

הצהרת אקטואר - ביטוח בריאות

מצ"ב הצהרת אקטואר הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות.

פרק א' - (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2011, כפי שמפורט להלן.

הנני עובד שומרה. בחודש מרץ 2005 מוניתי לאקטואר ממונה בתחום ביטוח כללי (למעט ענף ביטוח חובה). למיטב ידיעתי, אינני בעל עניין ואינני מחזיק באמצעי שליטה בשומרה. אין לי קשר עסקי עם בעל עניין בשומרה או עם בן משפחה של בעל עניין בשומרה, לרבות קשרים עסקיים עם חברה בת של שומרה או עם חברה הקשורה לשומרה.

פרק ב' - (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות בענפים המפורטים להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1) הפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים – אין לחברה עסקים נכנסים.

2) הפרשה שחושבה עבור תת ענף תאונות אישיות, תת ענף בו לחברה פוליסות משותפות שמקורן בביטוחים קבוצתיים (שנערכו עד שנת 2000 בלבד), הוערכה על ידי המבטחים המובילים והועברה לידיי.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

	ליום 31 דצמבר 2011	
	אלפי ש"ח	
	ברוטו	שייר
א.1. הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו) וההוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)		
א). תת ענף הבריאות תאונות אישיות:		
ביטוחי פרט	2,203	220
ביטוח קבוצתי	196	186
סה"כ תת ענף הבריאות תאונות אישיות	**2,399**	**406**
א.2. הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב התביעות (1)		
ביטוחי פרט	54	54
ביטוח קבוצתי (2)	0	0
א.3 הפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח		
הפרשה בגין פרמיה בחסר	לא נדרש להצהיר	0
סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר המחושבות לפי הערכה אקטוארית	**2,453**	**460**

(1) ההפרשה להוצאות עקיפות הינה עבור כל שנות החיתום.
(2) ללא הפרשה להוצאות עקיפות מכיוון וניהול התביעות אינו מתבצע בחברה.

א.4. לא בוצעה הפרשה בגין השתתפות ברווחים - הנ"ל לא נמצא בתנאי הפוליסות.

פרק ג' (הצהרת אקטואר) - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענף הביטוח תאונות אישיות:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

   א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א - 1981 והתקנות לפיו;

   ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;

   ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתתי ענפי הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' (הצהרת אקטואר) - הערות והבהרות

1. בשנת 2010 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.
2. לגבי תביעות מפוליסות בתת הענף תאונות אישיות - ביטוחים קבוצתיים ("ביטוח משותף", עד שנת 2000 בלבד) התקבלו נתונים כספיים מהחברות המובילות שהינן מגדל חברה לביטוח בע"מ ודקלה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברות המובילות").

22/03/2012	אקטואר ביטוח בריאות	ניר הרמתי	
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	חתימה

סוף הצהרת אקטואר בריאות